

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

Το ξέπλυμα χρήματος

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Βασίλειος Α. Κωνσταντόπουλος

Αθήνα, 2020

Τριμελής Επιτροπή

Γρηγόρης Λάζος, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Έφη Λαμπροπούλου, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Βασιλική Αρτινοπούλου, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Βασίλειος Α. Κωνσταντόπουλος, 2020

Copyright All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διδακτορικής διατριβής εξ' ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται τον παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διδακτορικής διατριβής για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διδακτορικής διατριβής από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Στη γυναίκα μου

Βασιλική

και στα παιδιά μου

Λεωνίδα και Μαρία

Στη μνήμη των γονέων μου και του αδελφού μου

Σε όλους όσους πίστεψαν σε μένα και με στήριξαν στην προσπάθειά μου αυτή

Συντομογραφίες

Ελληνικές

ΑΕΠ:	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΤΜ:	Αυτόματες Ταμειολογικές Μηχανές
ΔΝΤ:	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΕΕΑ:	Εθνικές Εποπτικές Αρχές
ΕΖΕΣ:	Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών
ΕΚΤ:	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕΟΧ:	Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος
ΗΠΑ:	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΚΕΒΦΕ:	Κοινή Ενοποιημένη Βάση Φορολογίας Εταιρειών
ΜΜΕ:	Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας
ΜΧΠ:	Μονάδες Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών
ΟΟΣΑ:	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΟΧΔ:	Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης
ΦΠΑ:	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

Ξένες

AML:	Anti-Money Laundering Regime
ΑΤΜ:	Automated Teller Machine
BCCI:	Bank of Credit and Commerce International
BEPS:	Base Erosion and Profit Shifting
CDD:	Customer Due Diligence
CDO:	Collateralized Debt Obligation
CDS:	Credit Default Swaps
CHIPS:	Clearing House Industrial-strength Payment Systems
CTF:	Counter Terrorist Financing
FATF:	Financial Action Task Force
FIFA:	Fédération Internationale de Football Association
FinCEN:	Financial Crimes Enforcement Network
FIU:	Financial Intelligence Unit

FOPAC:	Fonds provenant d'activités criminelles
FSA:	Financial Services Authority
FSB:	Financial Stability Board
GFI	Global Financial Integrity
G7:	Group of Seven
G20:	Group of Twenty
GIANOS:	Anomaly Index Generator for Suspicious Transactions
IMF:	International Monetary Fund
ISP:	Internet Service Provider
JITs:	Joint Investigation Teams
KNAB:	Corruption Prevention and Combating Bureau of Latvia
KYC:	Know Your Customer
MLA:	Mutual Legal Assistance
MONEYVAL:	Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures
MOUs:	Memorandum of Understandings
MSBs:	Money Service Businesses
NPMs:	New Payment Methods
OCP:	Organised Crime Portfolio
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OFCs:	Offshore Financial Centers
OLAF:	Office Européen de Lutte Anti-fraude
OPA:	Office of the Public Advocate
PEPs:	Politically Exposed Persons
PINs:	Personal Identification Numbers
SAPs:	Structural Adjustments Programs
SARs:	Suspicious Activity Reports
SECI:	Southeast European Cooperative Initiative
SIV:	Structured Investment Vehicle
SOCTA:	Serious and Organised Crime Threat Assessment
SWIFT:	Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication
TCSPs:	Trust and Company Service provider
THB:	Trafficking in Human Beings

UNODC: United Nations Office on Drugs and Crime
UNODCCP: United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention
VAT: Value Added Tax

Ευχαριστίες

Έχοντας φθάσει στο τέλος μιας μακρόχρονης και δύσκολης πορείας περιπλάνησης και αναζήτησης της αλήθειας, μέσα σε έναν ωκεανό προβλημάτων του παγκόσμιου φαινομένου του ξεπλύματος χρήματος, με εξαιρετικά σοβαρές συνέπειες για το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό γίνεσθαι, αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω θερμά τους πανεπιστημιακούς μου δασκάλους, οι οποίοι στάθηκαν αρωγοί και συμπαραστάτες της όλης μου προσπάθειας. Χωρίς την βοήθειά τους θα κινδύνευα να απολέσω τον προσανατολισμό μου και να μην δω ποτέ καπνόν αναθρώσκοντα.

Ευχαριστώ τον επιβλέποντα Καθηγητή Γρηγόρη Λάζο για τη συμπαράσταση, την καθοδήγηση και την ανεξάντλητη υπομονή του καθόλη τη διάρκεια της πολύχρονης προσπάθειάς μου. Με τις καίριες οδηγίες και παρεμβάσεις του αλλά και τις βαθιές γνώσεις του στο θέμα του οργανωμένου οικονομικού εγκλήματος με βοηθούσε να ξεπερνά κάθε φορά τα εμπόδια που ορθώνονταν μπροστά μου.

Ευχαριστώ την Καθηγήτρια Έφη Λαμπροπούλου, η οποία με το αμέριστο ενδιαφέρον της, τη διεισδυτική επιστημονική της ματιά, τη συνεχή διαθεσιμότητά της και τις ουσιαστικές επισημάνσεις της με βοήθησε στην ολοκλήρωση της συγγραφής της παρούσας εργασίας και αποτέλεσε την κινητήρια δύναμη σε στιγμές χαλάρωσης, πνευματικής κόπωσης και απογοήτευσής μου.

Ευχαριστώ επίσης την Καθηγήτρια Βάσω Αρτινοπούλου, για τις πολύτιμες επιστημονικές της υποδείξεις και συμβουλές πάνω στη δομή, την κατεύθυνση και την ανάπτυξη της εργασίας μου.

Αισθάνομαι επίσης την ανάγκη να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στους Καθηγητές του Πανεπιστημίου Teesside του Ηνωμένου Βασιλείου Γεώργιο Αντωνόπουλο και Γεώργιο Παπανικολάου, οι οποίοι κάλυψαν με την απaráμιλλη ευγένειά τους και το συγκινητικό τους ενδιαφέρον κάθε αίτημά μου στο πεδίο της αναζήτησης της σχετικής διεθνούς βιβλιογραφίας.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τη φίλη Εγκληματολόγο Σοφία Σπυρέα για τη βοήθεια που μου προσέφερε σε πρακτικά θέματα συγγραφής της διατριβής μου.

Περιεχόμενα

Συνομογραφίες	4
Ελληνικές	4
Ξένες	4
Ευχαριστίες	7
Περίληψη	16
Abstract	18
Résumé	20

Μέρος πρώτο

1 Φαινομενολογία	23
-------------------------------	-----------

Κεφάλαιο πρώτο

1.1 Γενική επισκόπηση	23
1.1.1 Εισαγωγή.....	23
1.1.2 Σκοπός της μελέτης.....	31
1.1.3 Μεθοδολογία.....	36
1.1.4 Σύνοψη πρώτου κεφαλαίου.....	38

Κεφάλαιο δεύτερο

1.2 Περιγραφή του προβλήματος και ερμηνείες του	41
1.2.1 Η έννοια του ξεπλύματος χρήματος.....	41
1.2.2 Η ιστορική διαδρομή.....	44
1.2.3 Ο ορισμός του ξεπλύματος χρήματος	54
1.2.4 Τα κύρια χαρακτηριστικά του ξεπλύματος χρήματος.....	58
1.2.5 Η έκταση του ξεπλύματος χρήματος.....	64
1.2.6 Οι συνέπειες του ξεπλύματος χρήματος.....	72
1.2.7 Οι πολιτικές καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος.....	82
1.2.8 Σύνοψη δεύτερου κεφαλαίου	89

Κεφάλαιο τρίτο

1.3 Οι κοινωνικο - εγκληματολογικές θεωρίες για το ξέπλυμα χρήματος	92
1.3.1 Εισαγωγή.....	92
1.3.2 Η θεωρία της ανομίας και η θεωρία της πίεσης (strain theory)	96
1.3.3 Η θεωρία του Sutherland για το έγκλημα του λευκού κολάρου (the white collar crime theory).....	102
1.3.4 Επιχειρηματικότητα αξιολογίων (Paper entrepreneurialism)	106
1.3.5 Η θεωρία της ορθολογικής επιλογής.....	109
1.3.6 Η θεωρία των οικονομικών κρίσεων του Μαρξ.....	111
1.3.7 Οι ριζοσπαστικές θεωρίες	112
1.3.8 Σύνοψη τρίτου κεφαλαίου.....	113

Κεφάλαιο τέταρτο

1.4 Ο μηχανισμός του ξεπλύματος χρήματος	115
1.4.1 Το μοντέλο των τριών σταδίων	115
1.4.2 Ο ρόλος των «gatekeepers».....	120
1.4.3 Τα πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα (Politically Exposed Persons/ PEPs)	130
1.4.4 Οι πραγματικοί δικαιούχοι ιδιοκτήτες (real beneficial owners).....	139
1.4.5 Ο ρόλος του insider trading στο ξέπλυμα χρήματος. Επαγγελματίες και άτομα που λόγω της θέσης τους έχουν εσωτερική πληροφόρηση (insiders)	149
1.4.6 Σύνοψη τέταρτου κεφαλαίου.....	153

Κεφάλαιο πέμπτο

1.5 Παγκοσμιοποίηση και ξέπλυμα χρήματος	154
1.5.1 Ο ρόλος της παγκοσμιοποίησης και του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος στο ξέπλυμα χρήματος	154
1.5.2 Ο ρόλος του τραπεζικού συστήματος στο ξέπλυμα χρήματος.....	176
1.5.3 Ο ρόλος των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων στο ξέπλυμα χρήματος. Φορολογικοί παράδεισοι και εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα.....	192
1.5.4 Η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι φορολογικοί παράδεισοι.....	212

1.5.5 Η παράνομη φυγή κεφαλαίων (Illegal capital flight).....	226
1.5.6 Η νόμιμη και η παράνομη οικονομία	237
1.5.7 Σύνοψη πέμπτου κεφαλαίου.....	246

Κεφάλαιο έκτο

1.6 Η σχέση του οργανωμένου εγκλήματος, της διαφθοράς, του εταιρικού - επιχειρηματικού εγκλήματος και της φοροδιαφυγής με το ξέπλυμα χρήματος - Αρνητικές επιπτώσεις – Συνέπειες	249
1.6.1 Εισαγωγή.....	249
1.6.2 Οργανωμένο έγκλημα και ξέπλυμα χρήματος	251
1.6.3 Διαφθορά και ξέπλυμα χρήματος.....	266
1.6.4 Εταιρικό - επιχειρηματικό έγκλημα και ξέπλυμα χρήματος	286
1.6.5 Φοροδιαφυγή και ξέπλυμα χρήματος.....	296
1.6.6 Σύνοψη έκτου κεφαλαίου.....	309

Μέρος Β

2 Το διεθνές, ευρωπαϊκό και ελληνικό καθεστώς πρόληψης και καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος	312
---	------------

Κεφάλαιο πρώτο

2.1 Το διεθνές καθεστώς πρόληψης και καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος	312
2.1.1 Εισαγωγή.....	312
2.1.2 Το διεθνές καθεστώς - Η εξέλιξη της νομοθεσίας καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος σε διεθνές επίπεδο.....	314
2.1.2.1 Το Συμβούλιο της Ευρώπης	314
2.1.2.2 Η Επιτροπή της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία	318
2.1.2.3 Η Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης (Financial Action Task Force/FATF)	319
2.1.2.4 Ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών - Οι Συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών	329

2.1.2.5 Ο Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη. Η Σύμβαση του ΟΟΣΑ κατά της διαφθοράς αλλοδαπών δημοσίων υπαλλήλων στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές	334
2.1.3 Οι Διεθνείς Οργανισμοί καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος	335
2.1.3.1 Το παγκόσμιο δίκτυο των Μονάδων Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (Financial Intelligence Units/FIUs)	335
2.1.3.2 Η Ομάδα Egmont	338
2.1.3.3 Η Interpol	339
2.1.3.4 Ο ρόλος άλλων παγκόσμιων Οργανισμών στην αντιμετώπιση του ξεπλύματος χρήματος	341

Κεφάλαιο δεύτερο

2.2 Το καθεστώς της Ευρωπαϊκής Ένωσης	357
2.2.1 Εισαγωγή.....	357
2.2.2 Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	362
2.2.3 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Οι Οδηγίες	370
2.2.3.1 Εισαγωγή	370
2.2.3.2 Η Οδηγία 91/308/ΕΟΚ της 10ης Ιουνίου 1991 του Συμβουλίου για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες	371
2.2.3.3 Η Οδηγία 2001/97/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4 ^{ης} Δεκεμβρίου 2001 για την τροποποίηση της Οδηγίας 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες	375
2.2.3.4 Η Οδηγία 2005/60/Ε.Κ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26 ^{ης} Οκτωβρίου 2005, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας	378
2.2.3.5 Η Οδηγία 2006/70/ΕΚ της Επιτροπής της 1ης Αυγούστου 2006 για τη θέσπιση μέτρων εφαρμογής της Οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τον ορισμό του «πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου» και τα	

τεχνικά κριτήρια για την εφαρμογή της απλουστευμένης δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη και την εφαρμογή της εξαίρεσης σε περιπτώσεις άσκησης χρηματοπιστωτικής δραστηριότητας σε περιστασιακή ή πολύ περιορισμένη βάση .380

2.2.3.6 Η Οδηγία (ΕΕ) 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2015, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και την κατάργηση της Οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και της Οδηγίας 2006/70/ΕΚ της Επιτροπής382

2.2.3.7 Η Οδηγία (ΕΕ) 2018/843 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ής Μαΐου 2018 για την τροποποίηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, και για την τροποποίηση των Οδηγιών 2009/138/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ387

2.2.4 Οι Ευρωπαϊκοί Οργανισμοί καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος389

2.2.4.1 Εισαγωγή389

2.2.4.2 Οι FIUs στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης390

2.2.4.3 Η Europol397

2.2.4.4 Η Eurojust404

2.2.4.5 Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (Office Européen de Lutte Anti-fraude/OLAF)409

Κεφάλαιο τρίτο

2.3 **Η κατάσχεση, η δήμευση και η ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων (assets confiscation and assets recovery)412**

Κεφάλαιο τέταρτο

2.4 **Η Ελληνική εμπειρία428**

2.4.1 Η Ελληνική νομοθεσία.....428

2.4.2 Οι Υπηρεσίες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος.....430

2.4.2.1 Η Εθνική Αρχή καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών/ Financial Intelligence Unit / FIU)	430
2.4.2.2 Η Ελληνική Αστυνομία	435
2.4.2.3 Η Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων (ΥΠΕΕ)	438

Κεφάλαιο πέμπτο

2.5 Το ζήτημα των στατιστικών στοιχείων – Η περίπτωση της Ελλάδας	440
2.6 Σύνοψη Μέρους Β	446

Μέρος Γ

3 Τυπολογίες	449
--------------------	-----

Κεφάλαιο πρώτο

3.1 Παραδείγματα ξεπλύματος χρήματος	449
3.1.1 Εισαγωγή.....	449
3.1.2 Ξέπλυμα χρήματος με τη χρησιμοποίηση μετρητών. Οικονομίες που βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε οικονομικές συναλλαγές με μετρητά (cash-intensive economies)	452
3.1.3 Ξέπλυμα Χρήματος με τη χρησιμοποίηση νέων μεθόδων πληρωμής	456
3.1.4 Ξέπλυμα χρήματος διαμέσου της αποστολής χρηματικών εμβασμάτων και ανταλλακτηρίων συναλλάγματος (Money Laundering through Money Remittance and Currency Exchange Providers)	459
3.1.5 Ξέπλυμα χρήματος στον τομέα των ασφαλειών (Money Laundering in the Securities Sector)	462
3.1.6 Ξέπλυμα χρήματος με την χρησιμοποίηση εταιρειών παρόχων καταπιστευματικών και εταιρικών υπηρεσιών (Money Laundering Using Trust and Company Service Providers)	466
3.1.7 Ξέπλυμα χρήματος διαμέσου του τομέα του ποδοσφαίρου (Money Laundering through the Football Sector)	472
3.1.8 Ξέπλυμα χρήματος διαμέσου του τομέα της ακίνητης περιουσίας (Money Laundering through the Real Estate Sector)	478
3.1.9 Ξέπλυμα χρήματος μέσω του εμπορίου (Trade - based money laundering)....	483

3.1.10	Ξέπλυμα Χρήματος από οργανωμένο έγκλημα - Εμπορία Ανθρώπων και Παράνομη Διακίνηση Μεταναστών	486
3.1.11	Ξέπλυμα χρήματος από διαφθορά	493
3.1.12	Ξέπλυμα χρήματος από φοροδιαφυγή - απάτες ΦΠΑ (Laundering the proceeds of VAT Carousel Fraud)	497
	Συμπεράσματα	501
	Επίλογος	508
	Βιβλιογραφία	518
	Ελληνόγλωσση	518
	Ξενόγλωσση	528

Παραρτήματα

Παράρτημα Α. Η Έκκληση της Γενεύης – 1996	557
Παράρτημα Β. Η Διακήρυξη του Παρισιού – 2002	560
Παράρτημα Γ. Παρέμβαση του Προέδρου της Εθνικής Αρχής καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ενώπιον της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας του Ελληνικού Κοινοβουλίου (2013)	566
Παράρτημα Δ. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο 2009-2014. Έγγραφο Εργασίας σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες. Ειδική επιτροπή για το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά και τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες, 2013. Βασικές τεχνικές νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές ενέργειες	570
Παράρτημα Ε. Ηθικοπλαστικός μύθος για την εντιμότητα στη χώρα των διεφθαρμένων	576
Παράρτημα ΣΤ. Συνέντευξη με τον Nicholas Shaxson, συγγραφέα του βιβλίου «Οι φορολογικοί παράδεισοι: Έρευνα πάνω στις καταστροφές της νεοφιλελεύθερης χρηματοοικονομίας»	580
Παράρτημα Ζ. Η επιστολή των δικαστών που απευθύνθηκε στον πρόεδρο της Γαλλικής Δημοκρατίας François Hollande για τη μεγάλη διαφθορά	586

Πίνακες

Πίνακας 1. Υποθέσεις ξεπλύματος χρήματος που αναφέρθηκαν στην Ελληνική FIU κατά τα έτη 2009-2016	443
Πίνακας 2. Υποθέσεις ξεπλύματος χρήματος που αποστάλθηκαν από την Ελληνική FIU στην Εισαγγελία κατά τα έτη 2009-2016	443
Πίνακας 3. Δημευθέντα εγκληματικά προϊόντα από την Ελληνική FIU κατά τα έτη 2009-2016	444

Διαγράμματα

Διάγραμμα 1. Ο κύκλος του ξεπλύματος χρήματος	115
Διάγραμμα 2. Ο κύκλος του ξεπλύματος χρήματος	119
Διάγραμμα 3. Μοντέλο του Cressey	264
Διάγραμμα 4. Συναλλαγή απλής δωροδοκίας και ξεπλύματος χρήματος	277
Διάγραμμα 5. Τυπική ροή πληροφοριών μιας FIU	336
Διάγραμμα 6. Μοντέλο FIU Ομάδας Egmont	337
Διάγραμμα 7. Εθνική Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες	432
Διάγραμμα 8. Μηχανισμός εξαγωγής τυπολογίας	451

Περίληψη

Η χρηματοοικονομική παγκοσμιοποίηση και η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση έχουν συμβάλλει στην ανάδειξη του ξεπλύματος χρήματος σε πρώτη τάξεως εργαλείο συσσώρευσης πλούτου, μέσα από συνθήκες τραπεζικού απορρήτου, ανωνυμίας, ανομίας, αδιαφάνειας, απορρύθμισης, αθέμιτου ανταγωνισμού, επιχειρηματικής απληστίας και υποχώρησης του κράτους δικαίου προς όφελος των αγορών. Η κεντρική υπόθεση της εργασίας διατυπώνεται με βάση την άποψη ότι το ξέπλυμα χρήματος δεν συνδέεται μόνο με το οργανωμένο έγκλημα αλλά και με την πολιτική διαφθορά, το εταιρικό - επιχειρηματικό έγκλημα, τη φορολογική απάτη και τη φοροδιαφυγή. Σκοπός της εργασίας είναι να διερευνηθεί ο ρόλος της παγκοσμιοποίησης, του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος, των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων, του οργανωμένου εγκλήματος, της διαφθοράς, της φοροδιαφυγής και της παράνομης φυγής κεφαλαίων στο ξέπλυμα χρήματος. Στην παρούσα εργασία εξετάζεται η έννοια του ξεπλύματος χρήματος η ιστορική διαδρομή, τα κύρια χαρακτηριστικά και οι συνέπειές του. Παρατίθενται επίσης οι κοινωνικο - εγκληματολογικές θεωρίες πάνω στις οποίες στηρίχτηκε η διατριβή. Στη συνέχεια εξετάζονται τα μέσα, οι μηχανισμοί και οι εμπλεκόμενοι παράγοντες στις διαδικασίες του ξεπλύματος χρήματος και περιγράφονται τα συστατικά στοιχεία του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησής του. Η εργασία καταπιάνεται με την εξέλιξη του διεθνούς και ευρωπαϊκού καθεστώτος πρόληψης και καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος από πλευράς νομοθετικής και κανονιστικής. Γίνεται επίσης σύντομη αναφορά στην Ελληνική νομοθεσία και στις υπηρεσίες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Τέλος, παρουσιάζονται και αναλύονται παραδείγματα τυπολογιών, με βάση το υλικό που έχει αναφερθεί από κράτη μέλη της Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης. Μέσα από την εργασία καταδεικνύονται οι σοβαρότατες επιπτώσεις του ξεπλύματος χρήματος σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο. Το ξέπλυμα χρήματος αποδεικνύεται ότι είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, ευρισκόμενο στην καρδιά της ανάπτυξης του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος. Αποτελεί το λόγο ύπαρξης του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς, νομιμοποιώντας τις εγκληματικές και παράνομες προσόδους, εισάγοντάς τες στη νόμιμη οικονομία. Ο συνδυασμός του ξεπλύματος χρήματος με την παράνομη φυγή κεφαλαίων και τη φοροδιαφυγή βρίσκεται πίσω από τις τεράστιες απώλειες εσόδων για τους εθνικούς προϋπολογισμούς των κρατών. Τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι

φορολογικοί παράδεισοι αναδεικνύονται σε απαραβίαστα ιερά του ξεπλύματος χρήματος και σε αιτίες πρόκλησης παγκόσμιων, περιφερειακών και εθνικών χρηματοοικονομικών κρίσεων. Το ξέπλυμα χρήματος αποτελεί μηχανισμό που ευνοεί τον αθέμιτο ανταγωνισμό και τη χρησιμοποίηση ανήθικων συναλλακτικών πρακτικών στο πεδίο των επιχειρήσεων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι διεθνείς Οργανισμοί φαίνεται να είναι εγκλωβισμένοι σε μια προσπάθεια καταπολέμησης του προβλήματος μέσα από αλλεπάλληλες νομοθετικές παρεμβάσεις και μια ρητορική καλών προθέσεων και διακηρύξεων, χωρίς ωστόσο να καταφέρνουν πολλά πράγματα, αφού οι εξελίξεις που σημειώνονται στο πεδίο του ξεπλύματος χρήματος προηγούνται κατά πολύ της λήψης των σχετικών αποφάσεων. Οι παγκόσμιοι χρηματοοικονομικοί Οργανισμοί αναδεικνύονται τελικά σε εργαλεία προώθησης οικονομικών συμφερόντων των μεγάλων οικονομικά αναπτυγμένων χωρών.

Λέξεις-κλειδιά: ξέπλυμα χρήματος, οργανωμένο έγκλημα, διαφθορά, φοροδιαφυγή, παγκοσμιοποίηση, φορολογικοί παράδεισοι

Money laundering

Vasileios L. Konstantopoulos

Abstract

The financial globalization and the world financial crisis have contributed to the raising of money laundering as a first-rate tool for accumulation of wealth, banking secrecy, anonymity, anomie, deregulation, unfair competition, business greed for profit and the retreat of the rule of law for the benefit of markets. The central working hypothesis is set out on the basis of the point of view that money laundering is linked not only with organized crime but also with political corruption, business and corporate crime, fiscal fraud and tax evasion. The aim of the work is the investigation of the role globalization, global financial system, offshore financial centres, organized crime, corruption, tax evasion and illegal capital flight play on money laundering. In the present work the concept of money laundering, its historical background, its main characteristics and its consequences are examined. The socio - criminological theories are also quoted on which the thesis was based. Then the means, the mechanisms and the factors involved in the procedures of money laundering are analyzed and the constituent elements of the international anti-money laundering regime are described.

The work deals with the evolution of the international and European regime for the prevention and suppression of money laundering in terms of legislation and regulation.. A brief reference is provided on the Hellenic legislation and the competent authorities for combatting money laundering. Finally, examples of typologies are presented on the basis of the material provided by the member states of the Financial Action Task Force. Through the work the very serious consequences of money laundering at economic, social and political level are demonstrated. It is ascertained that money laundering is inextricably linked with the globalization of the economy, situated at the heart of the development of the global financial system. Money laundering constitutes the justification for existence of organized crime and corruption legalizing the criminal proceeds and introducing them in the legal economy. The combination of money laundering with illegal capital flight and tax evasion stands behind the huge losses of income for the states' national budgets. The offshore financial centres and tax havens emerge as the inviolable sanctuary of money laundering and the causes for global, regional and national financial crises. Money laundering constitutes a mechanism

which facilitates the unfair competition and the use of unethical trading practices in the field of business. European Union and the international organizations seem to be trapped in an effort to combat the problem through successive legislative interventions and a rhetoric of good intentions and declarations failing however to achieve many results due to the fact that the developments in the field of money laundering anticipate the developments in the field of the decision making. The global financial organizations emerge finally as tools for the promotion of the economic interests of big economically developed countries.

Keywords: money laundering, organized crime, corruption, tax evasion, globalization, tax havens

Blanchiment d'argent

Vasileios L. Konstantopoulos

Résumé

La globalisation financière et la crise financière mondiale ont contribué à l'émergence du blanchiment d'argent comme un instrument de première classe pour l'accumulation de richesses dans des conditions du secret bancaire, d'anonymat, d'anomie, de déréglementation, de concurrence déloyale, d'avidité commerciale à but lucratif et le désengagement de l'état de droit dans l'intérêt des marchés. L'hypothèse centrale de travail a été formulée sur la base d'un point de vue que le blanchiment d'argent est lié non seulement au crime organisé mais aussi à la corruption politique, la criminalité des sociétés et des entreprises, la fraude fiscale et l'évasion fiscale. L'objectif de cette thèse est d'explorer le rôle au blanchiment d'argent de la globalisation, du système financier mondial, des paradis fiscaux, du crime organisé, de la corruption de l'évasion fiscale et de la fuite des capitaux. Dans le présent travail la notion du blanchiment d'argent, son parcours historique, ses caractéristiques principales ainsi que ses conséquences sont abordées. Les théories sociales et criminologiques sur lesquelles la thèse a été basée sont citées. Par la suite, les moyens, les mécanismes et les facteurs impliqués aux procédures du blanchiment d'argent sont examinés et les éléments constitutifs du système international de lutte anti-blanchiment sont décrits. Le travail aborde l'évolution du régime international et européen pour la lutte contre le blanchiment d'argent d'un point de vue législatif et réglementaire. Une brève référence est fournie sur la législation hellénique et les services de lutte du pays contre le blanchiment d'argent. Enfin, des exemples des typologies sont analysés sur la base du matériel rapporté par les pays membres du Groupe d'Action Financière. A travers le travail sont démontrées les conséquences du blanchiment d'argent au niveau économique, social et politique. Il est constaté que le blanchiment d'argent est inextricablement lié à la mondialisation de l'économie situé au cœur du développement du système financier mondial. Le blanchiment d'argent constitue la raison d'être du crime organisé et de la corruption, par la légalisation des produits du crime en les introduisant dans l'économie légale. La combinaison du blanchiment d'argent avec la fuite illicite des capitaux et l'évasion fiscale se trouve à l'origine des énormes pertes de revenus des budgets nationaux des pays. Les centres financiers extraterritoriaux et les paradis fiscaux sont considérés

comme des «sanctuaries» inviolables du blanchiment d'argent et les causes d'éclatement de crises financières globales, régionales et nationales. Le blanchiment d'argent constitue le mécanisme qui favorise la concurrence déloyale et l'usage des pratiques commerciales qui sont contraires à l'éthique dans le domaine d'activité des entreprises. L'Union Européenne et les organismes internationaux sont piégés dans un effort de lutte contre ce problème à travers des interventions successives en matière de la législation et des bonnes intentions et déclarations sans avoir pu obtenir des résultats positifs puisque les développements réalisés sur le terrain du blanchiment sont anticipés des développements réalisés sur le terrain de la prise des décisions. Les organismes financiers internationaux se sont enfin avérés comme instruments de promotion des intérêts financiers des grands pays économiquement avancés.

Mots - clés : blanchiment d'argent, crime organisé, corruption, évasion fiscale, globalisation, paradis fiscaux

*Ένας πολιτισμός που αποδεικνύεται
ανίκανος να επιλύσει τα προβλήματα
που δημιουργεί η λειτουργία του
είναι ένας πολιτισμός
που βρίσκεται σε παρακμή.*

*Ένας πολιτισμός που επιλέγει
να κλείνει τα μάτια στα κρίσιμα προβλήματά του,
είναι ένας πολιτισμός που νοσεί.*

*Ένας πολιτισμός που παρακάμπτει τις αρχές του
είναι ένας ετοιμοθάνατος πολιτισμός.*

Aimé Césaire

*Une civilization qui s'avère
incapable de résoudre les problèmes
que suscite son fonctionnement
est une civilization décadente.*

*Une civilization qui choisit
de fermer les yeux à ses problèmes les plus cruciaux,
est une civilization atteinte.*

*Une civilization qui ruse avec ses principes
est une civilization moribonde.*

Aimé Césaire

Μέρος Α

1 Φαινομενολογία

Κεφάλαιο πρώτο

1.1 Γενική επισκόπηση

1.1.1 Εισαγωγή

Το ξέπλυμα χρήματος είναι ένας γενικός όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη διαδικασία απόκρυψης εγκληματικών προσόδων με τέτοιο τρόπο ώστε να φαίνονται ότι έχουν αποκτηθεί νόμιμα. Αποτελεί στις μέρες μας παγκόσμιο κίνδυνο και παγκόσμια απειλή που αν θέλουμε πράγματι να καταπολεμήσουμε αποτελεσματικά θα πρέπει να προσπαθήσουμε να το γνωρίσουμε σε όλη του την έκταση, σε όλες του τις πτυχές και εκφάνσεις και σε βάθος.

Το ξέπλυμα χρήματος είναι ένα πολυκλαδικό θέμα επειδή καλύπτει πολλούς διαφορετικούς τομείς ενδιαφέροντος, όπως την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, την παγκοσμιοποίηση του οργανωμένου εγκλήματος, το δεσμό μεταξύ νόμιμης και παράνομης οικονομίας, τη διασύνδεση του νόμιμου και σκιώδους τραπεζικού συστήματος με τα ενδοχώρια και εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και τους φορολογικούς παραδείσους, τις αθέμιτες και παράνομες επιχειρηματικές πρακτικές, την πολιτική διαφθορά, τη φοροδιαφυγή, την παράνομη συσσώρευση πλούτου, τη φτωχοποίηση των αναπτυσσόμενων χωρών, την αύξηση των οικονομικών και των κοινωνικών ανισοτήτων κ.λπ.

Έτσι όπως εξελίχθηκαν τα πράγματα, η καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος αποτέλεσε οικονομική, πολιτική και κοινωνική αναγκαιότητα για την πρόληψη της οικονομικής και πολιτικής αποσταθεροποίησης, της υπονόμευσης της κοινωνικής συνοχής, της τεράστιας απώλειας φορολογικών εσόδων, της στρέβλωσης της ορθολογικής κατανομής των κρατικών πόρων και της δημιουργίας καταστάσεων δυσλειτουργίας της αγοράς και αθέμιτου ανταγωνισμού στο επίπεδο των επιχειρήσεων.

Οι διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος αποφέρουν τεράστια χρηματικά ποσά σε εγκληματικές και παράνομες επιχειρήσεις και οργανώσεις με τη συνέργεια πολλές φορές τραπεζικών ιδρυμάτων, τα οποία επωφελούνται με τη σειρά τους από τις διαδικασίες αυτές για την αύξηση της ρευστότητάς τους και της κερδοφορίας τους. Το

χρηματοοικονομικό σύστημα και οι τράπεζες διαδραματίζουν συχνά κεντρικό ρόλο στη λειτουργία του μηχανισμού ή της βιομηχανίας ξεπλύματος χρήματος.

Η εξειδίκευση στον τομέα των χρηματοοικονομικών εγκλημάτων και η πολυπλοκότητα των σχημάτων διάπραξης των εγκλημάτων αυτών αποτέλεσαν πεδίο σύγκλισης και διαπλοκής της παραδοσιακής οργανωμένης εγκληματικότητας και της εγκληματικότητας του λευκού κολάρου. Τα χρηματοοικονομικά εγκλήματα, τα οποία καθίστανται όλο και πιο εξειδικευμένα και όλο και πιο πολύπλοκα, είναι ένα πεδίο επί του οποίου η εγκληματικότητα του λευκού κολάρου και η παραδοσιακή οργανωμένη εγκληματικότητα φαίνεται ότι συγκλίνουν, συναντώνται, συνεργάζονται και διαπλέκονται μεταξύ τους.

Το ξέπλυμα χρήματος δεν είναι σε καμία περίπτωση μια απλή παράβαση. Πρόκειται για μια παράνομη διαδικασία και σε ορισμένες περιπτώσεις για μια σειρά από παράνομες διαδικασίες, οι οποίες χρησιμοποιούν όλα τα γρανάζια και όλες τις πτυχώσεις του οικονομικού και χρηματοοικονομικού συστήματος, εθνικού και παγκόσμιου, λαμβάνοντας κάθε φορά άκρως διαφορετικές μορφές, ανάλογα με τη φαντασία, την εμπειρογνομοσύνη και την επινοητικότητα των ξεπλυντών χρήματος.

Η έρευνα στο πεδίο του ξεπλύματος χρήματος δεν είναι εύκολη υπόθεση. Απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις, τις οποίες δεν μπορεί να έχει ο οποιοσδήποτε. Σε κάθε περίπτωση, πρόκειται για ένα εξαιρετικά απαιτητικό πεδίο έρευνας, το οποίο από την ίδια του τη φύση είναι πολυκλαδικό και πολυεπιστημονικό. Ως περιοχή έρευνας απαιτεί τη συμμετοχή ερευνητών που να προέρχονται από διαφορετικά γνωστικά πεδία. Για την ολοκληρωμένη και σε βάθος προσέγγιση, επεξεργασία και ανάλυση του θέματος χρειάζονται κατ' αρχήν ερευνητές οι οποίοι να διαθέτουν τις απαραίτητες νομικές γνώσεις για να μελετήσουν τις παρεμβάσεις και τις επιπτώσεις του νόμου στην πρόληψη και καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος στις διάφορες χώρες και να είναι άριστοι γνώστες των σχετικών διεθνών συμβάσεων και των διμερών και πολυμερών συμφωνιών.

Η συμβολή κοινωνιολόγων και οικονομολόγων στη θεωρητική προσέγγιση του θέματος, με την εξέταση και ανάλυση των αιτίων και των αποτελεσμάτων του ξεπλύματος χρήματος ή των βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων συνεπειών του στην οικονομία, την κοινωνία και την πολιτική θεωρείται καθοριστικής σημασίας στην προσπάθεια δημιουργίας μιας καθαρής εικόνας για το εξαιρετικά σημαντικό αυτό θέμα. Απαραίτητη θεωρείται επίσης και η συμμετοχή στις προσπάθειες αυτές

ερευνητών οι οποίοι να προέρχονται από τις θετικές επιστήμες για να συμμετάσχουν στη διατύπωση μαθηματικών μοντέλων συλλογής, επεξεργασίας και ανάλυσης πληροφοριών και δεδομένων, με στόχο τον υπολογισμό της έκτασης των δραστηριοτήτων του ξεπλύματος χρήματος σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και την αξιόπιστη στατιστική τους απεικόνιση.

Η μελέτη του ξεπλύματος χρήματος παρουσιάζει εξαιρετικό επιστημονικό ενδιαφέρον. Έχει να κάνει με την ανάγκη εμβάθυνσης σε ένα πεδίο το οποίο αποτελεί σήμερα το όχημα του οργανωμένου εγκλήματος, των άπληστων και άνομων οικονομικών, επιχειρηματικών και πολιτικών ελίτ και όχι μόνο, για τη νομιμοποίηση των παράνομων κερδών τους, αλλά και κάθε κερδοσκοπικής δραστηριότητας η οποία συνδέεται με τη διαφθορά στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, τη φοροδιαφυγή, την απάτη, τη φορολογική απάτη και τα εγκλήματα των ισχυρών.

Πρόκειται επίσης για εγκληματική δραστηριότητα η οποία συνδέεται με τη χρηματοοικονομική παγκοσμιοποίηση με όρους απορρήτου, ανωνυμίας, ανομίας, απορρύθμισης και αδιαφάνειας, με ενδοχώρια και εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους, με τα αποκλίνοντα συμφέροντα των αναπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών, με τη διαπλοκή νόμιμης και παράνομης οικονομίας, με το διευρυνόμενο χάσμα μεταξύ πλούσιων και φτωχών, με την κατάρρευση του κοινωνικού κράτους και του κράτους πρόνοιας και με την υπονόμηση του κράτους δικαίου και του δημοκρατικού συστήματος διακυβέρνησης.

Με την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσης των εγκληματικών προσόδων του οργανωμένου εγκλήματος διαμέσου του μηχανισμού του ξεπλύματος χρήματος, τα ξεπλυμένα χρήματα αποκτούν πραγματική αξία και αγοραστική δύναμη και μετατρέπονται σε χρηματοοικονομικούς πόρους οι οποίοι εισάγονται στο νόμιμο χρηματοοικονομικό κύκλωμα και μπορούν να χρησιμοποιηθούν ακόμη και ως επενδυτικά κεφάλαια (investment funds) ακόμη και για την ανάπτυξη εθνικών οικονομιών.

Ο όγκος της χρηματοοικονομικής αγοράς και η πολυπλοκότητα των επιχειρηματικών της συναλλαγών καθιστούν τον τομέα αυτό ιδανικό για επιχειρήσεις ξεπλύματος χρήματος. Έτσι, οι μεγάλες διαφορές των εθνικών χρηματοοικονομικών και τραπεζικών κανονισμών από χώρα σε χώρα, η ελαττωματική ή ανύπαρκτη πρακτικά τραπεζική εποπτεία σε πολλές χώρες και σε παγκόσμιο γενικά επίπεδο προσφέρουν άπειρες ευκαιρίες για εκμετάλλευση. Η προσφορά τραπεζικού απορρήτου

και ανωνυμίας που πολύ συχνά προσφέρουν πολλές εθνικές νομοθεσίες στους ενδιαφερόμενους να ξεπλύνουν χρήματα, οι νέες τεχνικές και τραπεζικές διαδικασίες οι οποίες έχουν σχεδιαστεί για να επιταχύνουν τις τραπεζικές και επιχειρηματικές συναλλαγές και για να διευκολύνουν τα αιτήματα των πελατών των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων, χρησιμοποιούνται κατά κόρον από τους ξεπλυντές χρήματος για να αποκρύψουν και να συγκαλύψουν τις παράνομες και κερδοσκοπικές επιχειρηματικές τους δραστηριότητες.

Οι εγκληματικές και παράνομες αυτές δραστηριότητες προσβάλλουν και υπονομεύουν τη νόμιμη οικονομία προς όφελος της παράνομης οικονομίας και περιφρονούν τους κανόνες του θεμιτού ανταγωνισμού στους τομείς των εμπορικών σχέσεων και των επιχειρηματικών συναλλαγών. Το ξέπλυμα χρήματος μετατρέπεται έτσι σε ένα τεράστιο μηχανισμό ο οποίος τροφοδοτεί αδιάκοπα σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο την εισαγωγή στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα βρώμικων χρημάτων που έχουν προέλθει από κάθε είδους παρανομία. Ένα νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα, το οποίο φαίνεται να καταπίνει αδίστακτα και με βουλιμία τα χρήματα αυτά, με τραγικές παρενέργειες και συνέπειες για τους διάφορους τομείς της νόμιμης οικονομίας, τη χρηστή πολιτική διακυβέρνηση, την υγιή οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή.

Οι διαδικασίες του ξεπλύματος χρήματος απαιτούν εξειδίκευση, επαγγελματισμό και εμπειρογνώμοσύνη. Το διεθνές ξέπλυμα χρήματος δεν πραγματοποιείται συχνά από τα εμπλεκόμενα στις εγκληματικές και παράνομες δραστηριότητες άτομα, αλλά κυρίως από επαγγελματίες εμπειρογνώμονες, οι οποίοι είναι εξοικειωμένοι με το διεθνές νομικό πλαίσιο και με τις χρηματοοικονομικές εργασίες της διεθνούς αγοράς κεφαλαίου.

Σημαντικό ρόλο στην ανάδειξή του ως σύγχρονου εθνικού και διεθνούς προβλήματος στη συλλογική συνείδηση έχει παίξει η αποκάλυψη τεράστιων χρηματοοικονομικών σκανδάλων στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, τα οποία συνδέθηκαν με διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος και η συνακόλουθη επικοινωνιακή προβολή τους τόσο στον έντυπο όσο και στον ηλεκτρονικό τύπο. Οι επιπτώσεις των χρηματοοικονομικών αυτών σκανδάλων σε οικονομικό, κοινωνικό, και πολιτικό επίπεδο, αλλά και οι επιπτώσεις της παρατεταμένης παγκόσμιας οικονομικής και χρηματοοικονομικής κρίσης, η οποία συνδέθηκε με τη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης, είναι εξαιρετικά σοβαρές.

Η ένταξη των εθνικών οικονομιών των χωρών του πλανήτη στο πλαίσιο της αρρύθμιστης κανονιστικά παγκόσμιας οικονομίας προκάλεσε την τεράστια αύξηση της παγκόσμιας κινητικότητας των κεφαλαίων και την ταχεία ανάπτυξη νέων μέσων πληρωμής τα οποία συνδέθηκαν με τις νέες τεχνολογίες της πληροφορικής και του διαδικτύου και με την ταυτόχρονη ανάπτυξη του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος.

Όλα αυτά συνέβαλλαν καθοριστικά στην επινόηση, σφυρηλάτηση, επεξεργασία και καθιέρωση των εξελιγμένων εργαλείων και των αναγκαίων μηχανισμών για το ξέπλυμα χρήματος με εγκληματική ή παράνομη προέλευση, διαφυλάσσοντας ταυτόχρονα την ανωνυμία των συναλλασσόμενων προσώπων, των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, των επιχειρηματικών συναλλαγών και την ατιμωρησία των δραστών.

Η οικονομική σημασία των βασικών εγκλημάτων που συνδέονται με το ξέπλυμα χρήματος, δηλαδή της διακίνησης ναρκωτικών, του εμπορίου όπλων, της εμπορίας ανθρώπων, της διεθνούς απάτης, της οργανωμένης εγκληματικότητας γενικά, της τρομοκρατίας, της πολιτικής διαφθοράς, του εταιρικού - επιχειρηματικού εγκλήματος και της φοροδιαφυγής είναι τεράστια, με δυναμική τέτοια που σε αρκετές περιπτώσεις να μπορεί να διαταράσσει ακόμη και την εθνική και τη διεθνή κοινωνικοοικονομική τάξη.

Το ξέπλυμα χρήματος, συνδέθηκε επίσης και με την αδιαφάνεια της χρηματοοικονομικής κερδοσκοπίας, την απληστία και τον κυνισμό των πιο πλούσιων, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στο παγκοσμιοποιημένο χρηματοοικονομικό περιβάλλον κάτω από ιδιαίτερα προνομιακές συνθήκες, με αποκλειστικό σκοπό τη συσσώρευση πλούτου και την ικανοποίηση της απληστίας τους, με περιφρόνηση των υποχρεώσεών τους προς την πολιτεία και το κοινωνικό σύνολο.

Με την αντιμετώπιση του προβλήματος ασχολήθηκαν και εξακολουθούν να ασχολούνται διεθνείς και περιφερειακοί Οργανισμοί, όπως ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών (εφεξής ΟΗΕ), το Συμβούλιο της Ευρώπης, η Ευρωπαϊκή Ένωση (εφεξής ΕΕ), ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (εφεξής ΟΟΣΑ), η Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης (εφεξής FATF), το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (εφεξής ΔΝΤ), η Παγκόσμια Τράπεζα, η Europol, η Eurojust, η Interpol κ.λπ), αλλά και μεγάλος αριθμός νομοθετών στο εσωτερικό των κατ' ιδίαν χωρών.

Στο πλαίσιο αυτό προωθήθηκε η σύσταση και επεξεργασία διεθνών συμβάσεων, οδηγιών και κατευθυντηρίων γραμμών και συστάσεων και άλλων νομοθετικών εργαλείων, διοργανώθηκαν σεμινάρια, δόθηκαν συνεντεύξεις από διακεκριμένους ερευνητές της πανεπιστημιακής κοινότητας, έγιναν πολιτικές διακηρύξεις για την ανάγκη καταπολέμησής του και τέθηκε στην παγκόσμια ημερήσια διάταξη των μεγάλων διεθνών Οργανισμών, ιδιαίτερα μετά τα αλλεπάλληλα σκάνδαλα και τις αλλεπάλληλες χρηματοοικονομικές κρίσεις του τέλους του 20^{ου} και των αρχών του 21^{ου} αιώνα.

Για την περιγραφή του χρησιμοποιήθηκαν λέξεις όπως ξέπλυμα, λεύκανση, νομιμοποίηση, ανακύκλωση και συνδυάστηκαν με λέξεις όπως χρήμα, κεφάλαια, πρόσοδοι, έσοδα για να προκύψουν εκφράσεις όπως ξέπλυμα χρήματος, λεύκανση κεφαλαίων, ανακύκλωση βρώμικου χρήματος, νομιμοποίηση εγκληματικών προσόδων οι οποίες καθιερώθηκαν και έγιναν τελικά δεκτές από την επιστήμη.

Μέσα στη δίνη της παγκοσμιοποίησης, της απελευθέρωσης των χρηματοοικονομικών συναλλαγών και της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης, οι οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις και άτομα τα οποία ασχολούνται με επιχειρηματικές συναλλαγές επωφελήθηκαν από το άνοιγμα των συνόρων, την ιδιωτικοποίηση ελεύθερων ζωνών εμπορικών ανταλλαγών, την αδυναμία ορισμένων κρατών να αντιδράσουν στις εξελίξεις αυτές ασκώντας τους απαιτούμενους ελέγχους, την ύπαρξη εξωχώριων τραπεζών, τις ηλεκτρονικές χρηματοοικονομικές μεταφορές και τις πολύπλοκες και εξελιγμένες τραπεζικές τεχνικές, για να ξεπλύνουν σε καθημερινή βάση τεράστια χρηματικά ποσά, τα οποία προέρχονταν από κάθε είδους παράνομες διακινήσεις.

Η διαδικασία της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης αποτέλεσε το θερμοκήπιο μέσα στο οποίο αναπτύχθηκαν, θέριασαν και άνθησαν οι φορολογικοί παράδεισοι και τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα του πλανήτη. Η λειτουργία τους αναδείχθηκε σε κεντρικό παράγοντα διαμόρφωσης και παγίωσης του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος.

Η εισαγωγή της νομοθεσίας καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος άλλαξε σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνταν οι τράπεζες για τη διεξαγωγή επιχειρηματικών συναλλαγών. Η μετατόπιση της ευθύνης για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος από τις αρχές εφαρμογής του νόμου στον χρηματοοικονομικό τομέα επέβαλε πολλές υποχρεώσεις στους χρηματοοικονομικούς μεσάζοντες. Αυτό

σήμαινε τη διενέργεια εκ μέρους τους πολλών ελέγχων πριν από τη σύναψη μιας νέας επιχειρηματικής σχέσης, την προσεκτική παρακολούθηση των συναλλαγών των πελατών τους και τη διενέργεια πρόσθετων ερευνών, εάν παρατηρούσαν οποιαδήποτε απόπειρα ξεπλύματος χρήματος, με την εκ μέρους τους αναφορά ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών στις αρμόδιες αρχές.

Για να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους αυτές οι τράπεζες προσέλαβαν εμπειρογνώμονες ή εκπαίδευσαν υπαλλήλους τους, τους λεγόμενους compliance officers, έργο των οποίων ήταν η μέριμνα για τη συμμόρφωση των τραπεζικών ιδρυμάτων με τις υποχρεώσεις τους που απέρρεαν από το διεθνές καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Ένα έργο όμως το οποίο έρχονταν πολλές φορές από την ίδια του τη φύση σε σύγκρουση με εκείνο των υπεύθυνων της τράπεζας για την προσέλκυση νέων πελατών, με σκοπό την αύξηση της ρευστότητάς τους και της κερδοφορίας τους.

Η καθιέρωση του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος με την άρση του τραπεζικού απορρήτου κάτω από προϋποθέσεις, αποτέλεσε φυσικά ρήγμα στο καθιερωμένο τραπεζικό απόρρητο σε ορισμένες χώρες στην αρχή και σε περισσότερες στη συνέχεια. Ωστόσο, η λειτουργία ενός παράλληλου εξωχώριου χρηματοοικονομικού σύμπαντος και η δυνατότητα προσφυγής σ' αυτό για τη διάπραξη φορολογικής απάτης, φοροδιαφυγής και ξεπλύματος χρήματος με τη χρησιμοποίηση εικονικών εταιρικών δομών, καταπιστευμάτων (trusts), τραπεζικών ιδρυμάτων και εξωχώριων εταιρειών μη κατοίκων, επέτρεψαν τη διατήρηση του τραπεζικού απορρήτου, της αδιαφάνειας και της ανωνυμίας των δραστηριοποιούμενων στο εξωχώριο χρηματοοικονομικό περιβάλλον προσώπων και επιχειρήσεων.

Οι προσπάθειες των δικαστικών αρχών για την ανίχνευση των εγκληματικών και παράνομων κεφαλαίων κατέστησαν σε πολλές περιπτώσεις με την πάροδο του χρόνου αναποτελεσματικές λόγω της ανάπτυξης του διαδικτύου. Τα νέα μέσα επικοινωνίας προσέφεραν πράγματι στις τραπεζικές επιχειρηματικές συναλλαγές τη δυνατότητα να ταξιδεύουν με απίστευτη ταχύτητα χωρίς γεωγραφικό περιορισμό, επιτρέποντας τη διασύνδεση πολλών κυκλωμάτων μεταξύ τους και θολώνοντας έτσι αποτελεσματικά την ορατότητα στο συγκεκριμένο πεδίο επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Απέναντι στις δυνατότητες αυτές, η ταχύτητα της διεθνούς συνεργασίας των αρχών εφαρμογής του νόμου και των δικαστικών αρχών δεν σημείωσε ανάλογη

πρόοδο. Κάθε άλλο. Για παράδειγμα, η ικανοποίηση των αιτημάτων δικαστικής συνδρομής των δικαστικών αρχών απαιτούσε την πάροδο τουλάχιστον πολλών εβδομάδων. Έτσι, η απάτη, η παρανομία και η εγκληματικότητα έμαθαν να προσαρμόζονται στην ταχύτητα του κλικ του ηλεκτρονικού υπολογιστή, πράγμα το οποίο ούτε οι δικαστικές, ούτε οι αστυνομικές αρχές ήσαν σε θέση να το κάνουν τουλάχιστον με την ίδια ταχύτητα, εξαιτίας των γραφειοκρατικών αγκυλώσεων και της προσκόλλησης στο εθνικό επίπεδο.

Η πρόσβαση σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και σε φορολογικούς παραδείσους και σε άλλες μη συνεργαζόμενες στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος δικαιοδοσίες στηρίχτηκε πάνω σε ένα δίκτυο επιχειρηματικών παραγόντων με επιρροή και ικανότητες, το οποίο γνώριζε τέλεια να εφαρμόζει πρακτικές και συνταγές που στόχευαν στην αποτυχία των μέτρων καταπολέμησης ενός φαινομένου το οποίο είχε μετατραπεί πλέον σε μια ανθηρή παγκόσμια βιομηχανία.

Με την εξέλιξη της παγκοσμιοποιημένης χρηματοοικονομίας τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι φορολογικοί παράδεισοι μετατράπηκαν σε τόπους υποχρεωτικής διέλευσης κεφαλαίων εντός των διεθνών χρηματοοικονομικών κυκλωμάτων, οποιαδήποτε και αν ήταν η προέλευσή τους, νόμιμη ή παράνομη. Στην σημερινή πολύπλοκη μορφή του ξεπλύματος χρήματος, τα τεράστια χρηματικά ποσά των οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων καμουφλάρονται στις διεθνείς χρηματοοικονομικές αγορές, όπου δεν θα τεθούν από κανένα ερωτήσεις για την προέλευσή τους και για τον τρόπο με τον οποίο αυτά αποκτήθηκαν. Οι χρηματοοικονομικές επενδύσεις θα αποφέρουν κέρδη τα οποία θα επιτρέψουν τη διασφάλιση της συνέχισης των εγκληματικών δραστηριοτήτων των αρχηγών των οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων ή των διεφθαρμένων στελεχών της δημόσιας διοίκησης και της Πολιτείας.

Κανένας δεν μπορεί πλέον να αμφισβητήσει σήμερα ότι τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι φορολογικοί παράδεισοι κρύβουν στα σπλάχνα τους μια πραγματική κόλαση. Με το ξέπλυμα χρήματος, τη φοροδιαφυγή, τη διαφθορά και την οργανωμένη απάτη ο υγιής ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων αλλοιώνεται, η φορολογική ισότητα γελοιοποιείται, τα ταμεία των κρατών λαφυραγωγούνται και η κρατική και η εταιρική διαφθορά θριαμβεύουν.

Πως φθάσαμε τελικά σ' αυτό το σημείο όταν για πολλά χρόνια ακαδημαϊκοί δάσκαλοι, δικαστές, δημοσιογράφοι, ΜΚΟ, δημόσιοι λειτουργοί έκρουαν τον κώδωνα

του κινδύνου; Γιατί το ξέπλυμα χρήματος εξακολουθεί να παραμένει μέχρι σήμερα ένα τόσο σημαντικό πρόβλημα; Γιατί οι νομοθετικές παρεμβάσεις είναι αναποτελεσματικές; Γιατί η πολιτική βούληση είναι ανύπαρκτη; Γιατί οι μεγαλόστομες διακηρύξεις σε βάρος του ξεπλύματος χρήματος, του οργανωμένου εγκλήματος, της πολιτικής διαφθοράς, της απάτης, της φοροδιαφυγής και των φορολογικών παραδείσων εξακολουθούν να παραμένουν κενό γράμμα;

1.1.2 Σκοπός της μελέτης

Το ξέπλυμα χρήματος είναι ένα θέμα το οποίο δεν έχει εξετασθεί με πολυκλαδική προσέγγιση τέτοια που να αναδεικνύεται η τεράστια δυναμική που έχει αναπτύξει στους τομείς της οικονομίας, της κοινωνίας και της πολιτικής.

Η μελέτη του ξεπλύματος χρήματος παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Οι διεθνείς διαστάσεις του προβλήματος, οι εξαιρετικά τοξικές επιπτώσεις του, οι διεθνείς και εθνικές προσπάθειες καταπολέμησής του, οι αδυναμίες του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, οι βαρύγδουπες κάθε φορά πολιτικές διακηρύξεις, οι γραφειοκρατικές αγκυλώσεις του συστήματος, το επίπεδο εκπαίδευσης των αρχών εφαρμογής του νόμου, η διεθνής υποκρισία και η διαχρονική ανικανότητα εξεύρεσης αποτελεσματικών λύσεων σε παγκόσμιο επίπεδο αποτελούν σημαντικά ερεθίσματα για να ασχοληθεί κάποιος διεξοδικά με το θέμα αυτό.

Σκοπός της μελέτης είναι η εξακρίβωση, ο ορισμός και η περιγραφή πράξεων, συμπεριφορών, μηχανισμών και μεθόδων που σχετίζονται με το ξέπλυμα χρήματος αλλά και η ανάλυση, η ερμηνεία και η οργάνωση των δεδομένων που αφορούν αυτό το είδος της εγκληματικότητας και τη συνέργειά του με άλλες σοβαρές μορφές οργανωμένης εγκληματικής και παράνομης οικονομικής και επιχειρηματικής συμπεριφοράς. Στόχος της προσπάθειας δεν είναι να γίνει απλά μια απόπειρα επισκόπησης της εθνικής και πολύ περισσότερο της διεθνούς βιβλιογραφίας, αλλά ανάδειξης κάποιων σημείων τα οποία έχουν σοβαρές οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές προεκτάσεις και επιπτώσεις.

Η συνεισφορά της μελέτης εδράζεται πάνω σε μια πιο κριτική διάθεση προσέγγισης απέναντι στο ξέπλυμα χρήματος από εκείνη που παρουσιάζεται και προωθείται από τα ΜΜΕ με στόχο τη διαμόρφωση της κοινής συνείδησης. Σε κάθε περίπτωση, η μελέτη αυτή φιλοδοξεί να αποτελέσει για τα ελληνικά δεδομένα μια πιο κριτική πολυκλαδική προσέγγιση της πολυπλοκότητας και της διαπλοκής του ξεπλύματος χρήματος.

Πάνω στη βάση αυτή η όλη μελέτη επικεντρώνεται στην προσπάθεια ανάδειξης μιας άλλης πραγματικότητας εκτός της νομικής. Μιας πραγματικότητας η οποία θα πρέπει να απασχολεί τόσο αυτούς που χαράσσουν τη σχετική πολιτική και διαμορφώνουν τη σχετική νομοθεσία όσο και εκείνους οι οποίοι υφίστανται τις συνέπειες. Στην προσπάθεια αυτή είναι απαραίτητη η χρησιμοποίηση θεωρητικών προσεγγίσεων για τις αιτίες της συγκεκριμένης παραβατικής και αντικοινωνικής συμπεριφοράς.

Σε κάθε περίπτωση πρέπει να είμαστε ξεκάθαροι. Το ξέπλυμα χρήματος είναι ένα φαινόμενο το οποίο δεν αφορά αποκλειστικά το οργανωμένο έγκλημα, αλλά είναι διαδεδομένο μεταξύ επιχειρηματιών και επιχειρήσεων «υπεράνω υποψίας», επειδή είναι στενά συνδεδεμένο με τη διαφθορά, την παραοικονομία, τη μαύρη αγορά, τις απάτες, τη φοροδιαφυγή, την εμμονή στην απόκτηση πλούτου με κάθε τρόπο και την αχαλίνωτη κερδοσκοπία, τα οποία αποτελούν προβλήματα πολύ διαδεδομένα στις κοινωνίες μας.

Κατόπιν αυτού, η κεντρική υπόθεση της παρούσας εργασίας διατυπώθηκε με βάση την άποψη ότι το ξέπλυμα χρήματος δεν συνδέεται μόνο με το οργανωμένο έγκλημα αλλά συνδέεται επίσης και με τη πολιτική διαφθορά, το εταιρικό - επιχειρηματικό έγκλημα, τη φορολογική απάτη και τη φοροδιαφυγή. Όλα αυτά φυσικά έχουν ενταθεί από την χρηματοοικονομική παγκοσμιοποίηση και την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση, στο πλαίσιο των οποίων το ξέπλυμα χρήματος έχει αναδειχθεί σε πρώτη τάξεως εργαλείο καπιταλιστικής συσσώρευσης πλούτου και φτωχοποίησης μέσα από συνθήκες απορρήτου, ανωνυμίας, ανομίας, αδιαφάνειας, απορρύθμισης, αθέμιτου ανταγωνισμού, επιχειρηματικής απληστίας και υποχώρησης του κράτους δικαίου προς όφελος των αγορών.

Η υπόθεση αυτή ενισχύεται και από την εξαιρετική ανάπτυξη των δεσμών μεταξύ των ενδοχώριων και των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και της διεθνούς εγκληματικότητας, αλλά και από την αναποτελεσματικότητα των αποφάσεων που έχουν ληφθεί μέχρι στιγμής σε πολιτικό επίπεδο για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Οι προσπάθειες οι οποίες καταβάλλονται σε εθνικό και διεθνές επίπεδο έχουν ως στόχο την αποτροπή του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, ήτοι της μετατροπής του παράνομου χρήματος σε νόμιμο χρήμα και της ακώλυτης εισαγωγής του στη συνέχεια στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα. Προκύπτουν συνεπώς ερωτήματα σχετικά

με τα αίτια, τις μορφές εκδήλωσης του φαινομένου, τα εμπλεκόμενα άτομα και τους εμπλεκόμενους φορείς, τις συνέπειες αλλά ταυτόχρονα και τα κριτήρια, βάσει των οποίων τοποθετούνται οι διάφοροι διεθνείς Οργανισμοί και οι διάφορες κυβερνήσεις, σε σχέση με τις πολιτικές πρόληψης και καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Αυτές οι διαδικασίες δίνουν πλούσιο υλικό προς επεξεργασία.

Κατόπιν αυτού, τίθεται μια σειρά από συγκεκριμένα ερωτήματα τα οποία πρέπει να απαντηθούν ή δευτερεύουσες υποθέσεις οι οποίες πρέπει να επιβεβαιωθούν:

- Το ξέπλυμα χρήματος είναι ένα κοινωνικό πρόβλημα;
- Από πότε υφίσταται; Πως δημιουργήθηκε και ποια είναι η διαχρονική εξέλιξη του φαινομένου;
- Για ποιο λόγο διαπράττεται το ξέπλυμα του χρήματος;
- Ποια είναι η έκτασή του;
- Ποιες είναι οι οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές συνέπειες του ξεπλύματος χρήματος;
- Ποια είναι η θεωρητική εγκληματολογική προσέγγιση και ερμηνεία του προβλήματος;
- Συνδέεται το ξέπλυμα χρήματος με την παγκοσμιοποίηση, το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά, τη φοροδιαφυγή, την επιχειρηματικότητα των υψηλών κοινωνικών τάξεων;
- Η έκταση του ξεπλύματος χρήματος και η τιθέμενη από αυτό απειλή είναι η ίδια στις αναπτυσσόμενες και στις αναπτυσσόμενες χώρες;
- Ποιοι είναι οι κίνδυνοι από το ξέπλυμα χρήματος για την ακεραιότητα του εθνικού και διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος;
- Ποιος είναι ο ρόλος συγκεκριμένων επαγγελματιών στην υποβοήθηση του ξεπλύματος χρήματος;
- Ποιος είναι ο ρόλος του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος στο ξέπλυμα χρήματος;
- Ποια είναι η συμβολή της οικονομικής θεωρίας του νεοφιλελευθερισμού στο ξέπλυμα χρήματος;
- Ποιος είναι ο ρόλος του τραπεζικού συστήματος στο ξέπλυμα χρήματος;
- Ποιος είναι ο ρόλος του εταιρικού - επιχειρηματικού εγκλήματος στο ξέπλυμα χρήματος;
- Ποια είναι η σχέση του οργανωμένου εγκλήματος με το ξέπλυμα του χρήματος;
- Ποια είναι η σχέση της διαφθοράς με το ξέπλυμα του χρήματος;
- Ποια είναι η σχέση της φοροδιαφυγής με το ξέπλυμα του χρήματος;
- Ποιος είναι ο ρόλος της φυγής κεφαλαίων στο ξέπλυμα χρήματος;

- Ποιος είναι ο ρόλος των ενδοχώριων και εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων στο ξέπλυμα χρήματος;
- Ποιος είναι ο ρόλος των παγκόσμιων Οργανισμών στην αντιμετώπιση του ξεπλύματος χρήματος;
- Ποιος ο ρόλος της FATF στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος;
- Ποιες είναι οι πολιτικές της ΕΕ για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος;
- Πόσο φορολογητέο εισόδημα χάνεται τελικά για τους εθνικούς προϋπολογισμούς των κρατών; Γιατί το θέμα της φοροδιαφυγής δεν έχει αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά μέχρι σήμερα;
- Είναι αποδεκτό το ξέπλυμα χρήματος από την ευρύτερη κοινωνία; Ποιοι επωφελούνται περισσότερο από το ξέπλυμα χρήματος;
- Ποιοι είναι οι μηχανισμοί οι οποίοι το θέτουν σε λειτουργία και ποιοι οι παράγοντες οι οποίοι το μετατρέπουν σε γάγγραινα του οικονομικού, του κοινωνικού και του πολιτικού συστήματος;
- Ποιες είναι οι πολιτικές πρόληψης και καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο από άποψη νομοθετικών ρυθμίσεων και συνακόλουθης εφαρμογής τους μέχρι σήμερα; Ποια είναι η αποτελεσματικότητά τους;
- Είναι η ανάθεση στον τραπεζικό τομέα η καταλληλότερη λύση για την πρόληψη και την αποτελεσματική καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος;
- Αποτελεί το ξέπλυμα χρήματος παράγοντα αθέμιτου ανταγωνισμού και ανήθικων συναλλακτικών πρακτικών το πεδίο των επιχειρήσεων;
- Αποτελεί το ξέπλυμα χρήματος φαινόμενο του καπιταλισμού και εργαλείο καπιταλιστικής συσσώρευσης πλούτου στο πλαίσιο μιας άναρχης και άνομης παγκοσμιοποίησης;
- Συνδέεται το ξέπλυμα χρήματος με τη φτώχεια;
- Ποιος έχει τον πρώτο λόγο στη χάραξη της διεθνούς πολιτικής και στην εκπόνηση της διεθνούς νομοθεσίας για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος; Λαμβάνονται μέτρα σε βάρος του για τις αστοχίες της πολιτικής του και την μη εφαρμογή στην πράξη της σχετικής νομοθεσίας; Μήπως τα μέτρα τα οποία λαμβάνονται αφορούν ανταγωνιστές στην προσέλκυση και διεκδίκηση των περιπλανώμενων παράνομων κεφαλαίων στο διεθνές χρηματοοικονομικό στερέωμα;
- Πως μπορούμε να καταπολεμήσουμε το ξέπλυμα χρήματος αποτελεσματικά;

Το υλικό έχει συλλεγεί και έχει αναλυθεί, με στόχο να δοθεί στον αναγνώστη ένα ουσιαστικό και ευρύ πλαίσιο προβληματισμού για να αντιληφθεί την πολυκλαδική, πολυπαραγοντική και πολυδιάστατη δυναμική του θέματος. Η ανάλυση υποθέσεων

ξεπλύματος χρήματος βοηθά στη διαπίστωση του *modus operandi* και των ακολουθούμενων πρακτικών και διαδρομών του βρώμικου χρήματος. Ωστόσο, τα παραδείγματα τα οποία έχουν αναφερθεί από τα κράτη μέλη της FATF και παρατίθενται στην εργασία δεν είναι σε καμία περίπτωση αρκετά για να δώσουν μια πλήρη και ολοκληρωμένη εικόνα για τις λεπτομέρειες του σχετικού *modus operandi*.

Το ξέπλυμα χρήματος είναι ένα έγκλημα το οποίο θέτει μεταξύ άλλων σε κίνδυνο πολλά κοινωνικά αγαθά. Το κρίσιμο ζήτημα φυσικά δεν είναι μόνο η ποινικοποίησή του και η θέσπιση της απαραίτητης νομοθεσίας για την καταπολέμηση του, αλλά ταυτόχρονα και η δυνατότητα εξακρίβωσης της εφαρμογής και της αποτελεσματικότητας της νομοθεσίας αυτής στην πράξη και η δύναμη επιβολής της.

Η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται στο ξέπλυμα χρήματος το οποίο σχετίζεται με το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά, το εταιρικό έγκλημα και τη φοροδιαφυγή, αφήνοντας εκτός το ξέπλυμα χρήματος το οποίο συνδέεται με τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, αφού στην περίπτωση της τρομοκρατίας εκείνο το οποίο ενδιαφέρει περισσότερο είναι ο προορισμός και όχι η προέλευση των χρημάτων.

Ιδιαίτερη σημασία αποκτά και η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο αντιμετώπισε η διεθνής κοινότητα το φαινόμενο του ξεπλύματος χρήματος, μέσα από δικές της πρωτοβουλίες, σε διάφορα επίπεδα (παγκόσμιο, περιφερειακό, ευρωπαϊκό, εθνικό κ.λπ), στο πλαίσιο του ΟΗΕ, του Συμβουλίου της Ευρώπης, της FATF, του ΟΟΣΑ κ.λπ. Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης και η υποχρέωση προσαρμογής των στόχων και των λειτουργιών των κρατών μελών της ΕΕ και των υποψήφιων για ένταξη στην ΕΕ κρατών, στις πολιτικές της ευρωπαϊκής βαθμίδας εξουσίας (διακυβερνητική και κοινοτική), σχετικά με τη θωράκιση του χρηματοπιστωτικού και χρηματοοικονομικού συστήματος έναντι της απειλής και της διαβρωτικής διείσδυσης του ξεπλύματος χρήματος. Πρόκειται για πολιτικές των οποίων τα θετικά αποτελέσματα δυστυχώς δεν έχουν φανεί ακόμη.

Μέσα από την μελέτη καταβάλλεται προσπάθεια να αναδειχθεί η κατά μέτωπο επίθεση που δέχονται σήμερα το κράτος δικαίου, το δημοκρατικό σύστημα διακυβέρνησης, το κοινωνικό κράτος και το κράτος πρόνοιας από το οργανωμένο έγκλημα και τις παγκόσμιες χρηματοοικονομικές ελίτ, οι οποίες εκμεταλλεύονται τις διαδικασίες της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης, της απορρύθμισης των παγκόσμιων αγορών και τις αρχές του άκρατου νεοφιλελευθερισμού, χρησιμοποιώντας

το ξέπλυμα χρήματος ως μηχανισμό συσσώρευσης παράνομων κεφαλαίων και απόκτησης οικονομικής και πολιτικής ισχύος.

Στην προσπάθειά μας αυτή είχαμε πάντοτε κατά νου ότι υπάρχουν παραβατικές κοινωνικές συμπεριφορές οι οποίες, αν και δεν προβλέπονται στον ποινικό κώδικα, είναι ασύγκριτα πιο βλαπτικές κοινωνικά από εκείνες τις συμπεριφορές οι οποίες προβλέπονται στον ποινικό κώδικα και τιμωρούνται ποινικά.

Όπως έχει διαμορφωθεί η κατάσταση σήμερα στο παγκοσμιοποιημένο χρηματοοικονομικό σύστημα, το οποίο αναπτύσσεται μέσα από ανομικές και απορρυθμισμένες καταστάσεις και μέσα σε αδιαφανή περιβάλλοντα, με συνθήκες απορρήτου και διαπλοκής της νόμιμης με την παράνομη οικονομία, εγείρεται ένα βασικό ερώτημα το οποίο πρέπει να απαντηθεί. Πόσο πιθανό είναι να χρησιμοποιηθούν σήμερα διεθνείς νομικές, λογιστικές και χρηματοοικονομικές εταιρείες, νόμιμες επιχειρήσεις και επαγγελματίες εμπειρογνώμονες είτε εν γνώσει είτε εν αγνοία τους στο απορρυθμισμένο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό περιβάλλον για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος;

1.1.3 Μεθοδολογία

Η μελέτη είναι κατά βάση βιβλιογραφική και βασίστηκε κυρίως στη μελέτη και χρησιμοποίηση πρωτογενών και δευτερογενών πηγών αναφορικά με το περιεχόμενο και τη σημασία του προβλήματος του ξεπλύματος χρήματος και των συναφών με αυτό προβλημάτων. Μελετήθηκαν επίσης τα μέτρα αντιμετώπισης του ξεπλύματος χρήματος με βάση τα διεθνή πρότυπα, και χρησιμοποιήθηκαν διακυβερνητικές, κυβερνητικές και επιμέρους πηγές.

Στη διεθνή βιβλιογραφία γίνεται άμεση αναφορά στο ξέπλυμα χρήματος, ιδιαίτερα σε ότι αφορά τη στενή διασύνδεσή του με μεγάλο αριθμό βασικών αδικημάτων, όπως οργανωμένο έγκλημα, διακίνηση ναρκωτικών, εμπορία ανθρώπων, διακίνηση μεταναστών, εμπόριο όπλων, λαθρεμπόριο, διαφθορά, φορολογική απάτη, απάτη, φοροδιαφυγή κ.λπ.

Η περιγραφή χρησιμοποιήθηκε για να καταδείξει την υπάρχουσα κατάσταση του ξεπλύματος χρήματος σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο, με σύντομη αναφορά για την κατάσταση στην Ελλάδα. Χρησιμοποιήθηκε επίσης για να αναδείξει τους προνομιακούς τόπους στους οποίους λαμβάνει χώρα το ξέπλυμα του χρήματος, τις τιθέμενες απειλές σε πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, τις μεθόδους, τις

πρακτικές, τα εργαλεία και τα σχήματα διάπραξης του και τα μέτρα αντιμετώπισής του στο παγκόσμιο και περιφερειακό περιβάλλον και στο περιβάλλον της ΕΕ.

Καταβλήθηκε προσπάθεια εντοπισμού των συνθηκών κάτω από τις οποίες εμφανίζεται το ξέπλυμα του χρήματος, καθώς και των παραγόντων οι οποίοι ασκούν επίδραση επί του φαινομένου, της συχνότητας, της έντασης και των ειδικών μορφών με τις οποίες αυτό εμφανίζεται.

Η συγκριτική ανάλυση χρησίμευσε στη διαπίστωση των διαφορών μεταξύ των βέλτιστων πρακτικών σε παγκόσμιο επίπεδο και εκείνων που χρησιμοποιούνται σε εθνικό επίπεδο, για την αντιμετώπιση του προβλήματος, με απώτερο στόχο την ανίχνευση ευκαιριών βελτίωσης του συστήματος.

Το ενδιαφέρον της μελέτης επικεντρώθηκε στις εργασίες συγγραφέων που έχουν ασχοληθεί με το θέμα σε βάθος χρόνου, τις διάφορες μορφές κοινωνικής αντίδρασης που προκαλεί το ξέπλυμα χρήματος ως εγκληματική συμπεριφορά, την ανάλυση των συνεπειών στην οικονομία, την πολιτική και την κοινωνία.

Η επιχειρούμενη εγκληματολογική προσέγγιση φιλοδοξεί να καλύψει όσο το δυνατόν περισσότερες πτυχές του προβλήματος μέσα από μια πραγματικά πολυτομεακή και ολοκληρωμένη ανάλυση των αιτίων, των χρησιμοποιούμενων μεθόδων και μηχανισμών, των εφαρμοζόμενων πολιτικών και των προκαλούμενων συνεπειών. Κατάληξη όλων αυτών είναι η εξαγωγή συμπερασμάτων τα οποία είναι απόρροια της ενσωμάτωσης δεδομένων, γνώσεων, προσεγγίσεων και μεθόδων που προέρχονται από διαφορετικά πεδία γνώσης.

Η πορεία που ακολουθήθηκε υπήρξε μια συναρπαστική αλλά επικίνδυνη πορεία, με πολλά δύσβατα μονοπάτια (οικονομία, πολιτική, κοινωνία, διεθνές δίκαιο) και αρκετά σταυροδρόμια, λόγω του πολύπλοκου και πολυκλαδικού χαρακτήρα του προβλήματος. Οι δευτερογενείς πηγές έδωσαν τη δυνατότητα επέκτασης της μελέτης σε διάφορα πεδία σχετικά με το θέμα (πολιτική, κοινωνία, παγκοσμιοποίηση).

Οι παραπομπές είναι κατά βάση βιβλιογραφικές αλλά αναφέρονται επίσης και σε άρθρα επιστημονικών περιοδικών, σε παρουσιάσεις επιστημονικών συνεδρίων, εκθέσεις ευρωπαϊκών και διεθνών οργανισμών, καθώς και σε πληροφορίες οι οποίες παρέχονται σε διάφορες σχετικές με το θέμα ιστοσελίδες του διαδικτύου.

Έγινε επίσης περιορισμένη χρήση πηγών (Παρουσίαση του προέδρου της Ελληνικής FIU ενώπιον της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας του Ελληνικού Κοινοβουλίου, συνέντευξη του Ιταλού Δικαστή και Προέδρου της Ιταλικής Γερουσίας

σε ιταλικό τηλεοπτικό σταθμό και ακρόαση του πρώην Διευθυντή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ενώπιον της Γαλλικής Γερουσίας), με προσπάθεια ανάδειξης του περιεχομένου τους σε σχέση με το εξεταζόμενο θέμα.

Η οικοδόμηση της μεθόδου που χρησιμοποιήθηκε συνδέθηκε άμεσα όχι μόνο με τη βασική υπόθεση εργασίας αλλά και με επιμέρους υποθέσεις - ερωτήματα που θα έπρεπε να επιβεβαιωθούν.

Οι οποιεσδήποτε αναφορές υπάρχουν σχετικά με το θέμα προέρχονται από εκθέσεις της FATF και της Ομάδας Egmont ή από εκδόσεις των Ηνωμένων Εθνών και του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η απουσία συμπερασμάτων που να στηρίζονται σε αδιάσειστα εμπειρικά στοιχεία οδηγεί συχνά σε ανακύκλωση γεγονότων τα οποία περιγράφονται σε προηγούμενες εκθέσεις διεθνών Οργανισμών. Σίγουρα οι εκδόσεις αυτού του είδους είναι χρήσιμες, αλλά θα πρέπει να καθοριστεί τελικά εάν αυτές μπορεί να θεωρηθούν ως αξιόπιστη δεξαμενή γνώσης (van Duyne et al., 2018, σ. 10).

Πηγές της βιβλιογραφίας αποτέλεσαν η βιβλιοθήκη του Παντείου Πανεπιστημίου, η βοήθεια που μου προσέφεραν οι Καθηγητές του Πανεπιστημίου του Teesside του Ηνωμένου Βασιλείου, η αγορά βιβλίων από την ελεύθερη αγορά, καθώς επίσης και οι διαδικτυακές θέσεις διεθνών Οργανισμών που ασχολούνται με το θέμα (FATF, Ομάδα Egmont, Ηνωμένα Έθνη, ΟΟΣΑ, UNODC, Συμβούλιο της Ευρώπης, Europol, Eurojust, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κ.λπ).

Πολύτιμη πηγή πληροφοριών αποτέλεσε η πρόσβαση σε αναφορές για το θέμα της Γαλλικής Εθνοσυνέλευσης (Assemblée Nationale), και της Γαλλικής Γερουσίας (Senat), οποίες ήσαν διαθέσιμες στη διαδικτυακή τους θέση.

Τέλος, ένα σημαντικό πρόβλημα το οποίο προέκυψε στη διάρκεια της μελέτης του υπό εξέταση θέματος έχει να κάνει με τη διαπίστωση της απουσίας αξιόπιστων στατιστικών στοιχείων, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό και σε παγκόσμιο επίπεδο για το πραγματικό μέγεθος του ξεπλύματος χρήματος και τις τιθέμενες από αυτό απειλές, σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο, για μια σειρά από λόγους οι οποίοι αναλύονται διεξοδικά στο κείμενο της εργασίας.

1.1.4 Σύνοψη πρώτου κεφαλαίου

Το ξέπλυμα χρήματος είναι ένα εγκληματικό φαινόμενο, το οποίο στη διάρκεια των τελευταίων σαράντα χρόνων σημείωσε μεγάλη εξέλιξη σε παγκόσμιο επίπεδο. Για την αντιμετώπισή του δημιουργήθηκαν καινούργια διεθνή νομοθετικά εργαλεία και μηχανισμοί. Πέραν αυτού, τα κράτη δημιούργησαν ειδικούς Οργανισμούς για την

πρόληψη και καταπολέμηση αυτής της εγκληματικής δραστηριότητας, ενώ τόσο η θεωρία όσο και η σχετική νομολογία αυξήθηκαν και εμπλουτίστηκαν σε σημαντικότατο βαθμό.

Η μελέτη του ξεπλύματος χρήματος παρουσιάζει εξαιρετικό επιστημονικό ενδιαφέρον. Έχει να κάνει με την ανάγκη εμβάθυνσης σε ένα πεδίο το οποίο αποτελεί σήμερα το όχημα του οργανωμένου εγκλήματος, των άπληστων και άνομων οικονομικών, επιχειρηματικών και πολιτικών ελίτ και όχι μόνο, για τη νομιμοποίηση των παράνομων κερδών τους, αλλά και κάθε κερδοσκοπικής δραστηριότητας η οποία συνδέεται με τη διαφθορά στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, τη φοροδιαφυγή, την απάτη, τη φορολογική απάτη, τα εγκλήματα των ισχυρών, τη χρηματοοικονομική παγκοσμιοποίηση, με όρους απορρήτου, ανωνυμίας, ανομίας, απορρύθμισης και αδιαφάνειας, τα ενδοχώρια και εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και τους φορολογικούς παραδείσους, το σχίσμα συμφερόντων μεταξύ αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών, το διευρυνόμενο χάσμα μεταξύ πλούσιων και φτωχών, τη διαπλοκή νόμιμης και παράνομης οικονομίας, την υπονόμηση του κράτους δικαίου και του δημοκρατικού συστήματος διακυβέρνησης και την κατάρρευση του κοινωνικού κράτους.

Οι διεθνείς διαστάσεις του ξεπλύματος χρήματος, οι εξαιρετικά τοξικές επιπτώσεις του, οι εθνικές και διεθνείς προσπάθειες καταπολέμησής του, οι βαρύγδουπες κάθε φορά πολιτικές διακηρύξεις, οι γραφειοκρατικές αγκυλώσεις του συστήματος, το επίπεδο εκπαίδευσης των αρχών εφαρμογής του νόμου, η διεθνής υποκρισία, η διαχρονική ανικανότητα εξεύρεσης αποτελεσματικών λύσεων σε παγκόσμιο επίπεδο και οι ατελέσφορες λύσεις οι οποίες προτείνονται κάθε φορά δημιουργούν την αδιαμφισβήτητη πεποίθηση ότι πρόκειται για ένα εξαιρετικά σοβαρό διεθνές και παγκόσμιο πρόβλημα, η αντιμετώπιση του οποίου απαιτεί ανάλογες προσπάθειες.

Το ξέπλυμα χρήματος αποτελεί τον μηχανισμό με το οποίο εκδηλώνεται η κατά μέτωπο επίθεση την οποία δέχονται σήμερα το κράτος δικαίου, το δημοκρατικό σύστημα διακυβέρνησης, το κοινωνικό κράτος και το κράτος πρόνοιας από το οργανωμένο έγκλημα και τις παγκόσμιες χρηματοοικονομικές ελίτ, οι οποίες εκμεταλλεύονται τις διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης, την απορρύθμιση των παγκόσμιων αγορών και τις αρχές του άκρατου νεοφιλελευθερισμού, χρησιμοποιώντας το ξέπλυμα χρήματος για την εισαγωγή των παράνομων και εγκληματικών κεφαλαίων

τους στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα, την παράνομη συσσώρευση πλούτου και την απόκτηση οικονομικής και πολιτικής ισχύος.

Κεφάλαιο δεύτερο

1.2 Περιγραφή του προβλήματος και ερμηνείες του

1.2.1 Η έννοια του ξέπλυματος χρήματος

Μια από τις θεμελιώδεις δυσκολίες τις οποίες αντιμετώπισαν εκείνοι οι οποίοι προσπάθησαν να περιγράψουν την έννοια του ξέπλυματος χρήματος και να ποινικοποιήσουν τη συμπεριφορά αυτή είναι ότι ως συμπεριφορά μπορεί να είναι δύσκολα διακριτή από την κανονική εμπορική δραστηριότητα νομοταγών πολιτών οι οποίοι καταθέτουν τα χρήματά τους σε τράπεζες, τα μεταφέρουν με χρηματοοικονομικές συναλλαγές και τα χρησιμοποιούν για νόμιμους σκοπούς. Το χαρακτηριστικό των χρηματοοικονομικών συναλλαγών με σκοπό το ξέπλυμα χρήματος το οποίο τις διακρίνει από τις νόμιμες χρηματοοικονομικές συναλλαγές και καθιστά τις συναλλαγές αυτές παράνομες είναι η παράνομη και εγκληματική προέλευση των κεφαλαίων που πρόκειται να ξεπλυθούν.

Το ξέπλυμα χρήματος είναι πράγματι ένα κοινωνικό πρόβλημα, αφού συνδέεται με το ΟΕ, τη διαφθορά, τη φοροδιαφυγή, το εταιρικό - επιχειρηματικό έγκλημα, τον αθέμιτο ανταγωνισμό και τα μη χρηστά συναλλακτικά ήθη στις επιχειρηματικές συναλλαγές, την κερδοσκοπία και την επιχειρηματική απληστία. Αναπτύσσεται στους κόλπους της καπιταλιστικής λογικής για την άνευ όρων επιδίωξη του κέρδους, διευρύνει την ανισότητα μεταξύ πλούσιων και φτωχών, προσβάλλει το κοινωνικό κράτος και το κράτος πρόνοιας, αποστερώντας του τους πόρους τους οποίους έχει ανάγκη για να επιτελέσει την αποστολή του, υπονομεύει τη δημοκρατική διακυβέρνηση και το κράτος δικαίου και αδιαφορεί για την ικανοποίηση των βασικών κοινωνικών αναγκών των πολιτών και το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το θέμα είναι πολύπλοκο, όχι μόνο επειδή σχετίζεται άμεσα με τη διεθνοποίηση και την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, αλλά και επειδή είναι ένα πολυκλαδικό θέμα το οποίο αφορά το ποινικό δίκαιο, την ποινική διαδικασία, το διοικητικό δίκαιο, το χρηματοοικονομικό δίκαιο, το φορολογικό δίκαιο, το εταιρικό δίκαιο και το δημόσιο διεθνές δίκαιο.

Το ξέπλυμα χρήματος είναι μια διαδικασία η οποία έχει βασικά τρεις στόχους. Πρώτον, να αποκόψει κάθε άμεσο δεσμό μεταξύ των κεφαλαίων και του εγκλήματος από το οποίο αυτά προήλθαν με την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη απομάκρυνσή τους. Δεύτερον, να θολώσει ή και να καταστήσει αδύνατη την ιχνηλάτηση της διαδρομής

των χρημάτων, δυσκολεύοντας έτσι το έργο των αρχών εφαρμογής του νόμου. Τρίτον, να θέσει εκ νέου το χρήμα στη διάθεση του εγκληματία, από τη στιγμή που ο τρόπος με τον οποίο αυτό αποκτήθηκε και η γεωγραφική του προέλευση δεν μπορούν πλέον να αποκαλυφθούν.

Κατά τον Levi (2005, σ. 257), ο όρος ξέπλυμα χρήματος εκφράζει την έντονη αποδοκιμασία στις διαδικασίες κίνησης χρημάτων προς ή από πρόσωπα, οργανώσεις ή χώρες που δραστηριοποιούνται εκτός του πλαισίου των νομικών κανόνων. Το μέγεθος και η έκτασή του είναι τεράστια, με αποτέλεσμα να θεωρείται παγκόσμια απειλή (van Duynne, 2003, σ. 68), ενώ το φαινόμενο αποτελεί ένα από τα μείζονα εγκλήματα του 21^{ου} αιώνα (Gelemerova, 2011, σ. 2). Οι Savona & De Feo (2005, σ. 55), είναι της άποψης ότι το ξέπλυμα χρήματος δεν είναι ένα παγκόσμιο έγκλημα, αλλά πρόκειται μάλλον για παγκόσμιες δραστηριότητες ξεπλύματος χρήματος οι οποίες απαιτούν επαγγελματικές δεξιότητες και πολύπλοκες τεχνικές που ξεπερνούν τις εγχώριες στρατηγικές αντιμετώπισής τους επιτυγχάνοντας διάφορους σκοπούς.

Η έκφραση «ξέπλυμα χρήματος» στις μέρες μας φέρνει συνήθως στο νου εικόνες σύνθετων χρηματοοικονομικών συναλλαγών και διαδικασιών, οι οποίες αναλαμβάνονται και διεξάγονται σε διάφορες δικαιοδοσίες, είτε ενδοχώριες (onshore), είτε εξωχώριες (offshore).

Ο υψηλού επιπέδου επαγγελματισμός των εμπλεκόμενων στις διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος προσώπων, ο διεθνικός χαρακτήρας των διαφόρων σταδίων ολοκλήρωσής του, η πολυπλοκότητα και η ευρηματικότητα των στρατηγικών του επιλογών και των χρησιμοποιούμενων τεχνικών και τεχνασμάτων και οι παγκόσμιας εμβέλειας συνέπειές του, σε διάφορους κεντρικούς τομείς δράσης της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ζωής, εντάσσονται στο πλαίσιο μιας σχεδιασμένης, χωρίς κανόνες και ηθικούς φραγμούς διαδικασίας παγκοσμιοποίησης, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη.

Το ξέπλυμα χρήματος, μέσα από συνθήκες τραπεζικού απορρήτου, αδιαφάνειας, απόκρυψης και συγκάλυψης και με ένα συνδυασμό πολύπλοκων και αλληπάλληλων χρηματοοικονομικών συναλλαγών δίνει τη δυνατότητα εισαγωγής στο νόμιμο χρηματοοικονομικό κύκλωμα των εγκληματικών προσόδων (Sica, 2000, σ. 47).

Το ξέπλυμα χρήματος είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με βασικές ή κύριες εγκληματικές δραστηριότητες, βασική επιδίωξη των οποίων είναι η απόκτηση κέρδους και οικονομικών ωφελημάτων ή ισχύος. Αποτελεί τη φυσική συνέπεια αυτών των

εγκληματικών πράξεων. Σε ότι αφορά τα χρηματοοικονομικά εγκλήματα και τα εγκλήματα του λευκού κολάρου, το ξέπλυμα χρήματος αποτελεί την αιχμή του δόρατος των ισχυρών σε βάρος των αδυνάτων και των ασθενέστερων τάξεων της κοινωνίας, προκειμένου να ικανοποιήσουν την απληστία τους και τις κερδοσκοπικές τους ορέξεις, περιφρονώντας τους υπάρχοντες νόμους και κάθε έννοια χρηστής συναλλακτικής συμπεριφοράς.

Τα κύρια ή βασικά αδικήματα του ξεπλύματος χρήματος (predicate offenses) είναι εκείνα τα οποία αποφέρουν τα παράνομα κέρδη. Το ξέπλυμα των παράνομων αυτών κερδών είναι απαραίτητο, προκειμένου αυτά να αποκτήσουν την αναγκαία νομιμότητα ή νομιμοφάνεια. Αυτό είναι άλλωστε και εκείνο το οποίο ώθησε στη λήψη της απόφασης για την ποινικοποίηση του ξεπλύματος χρήματος (Unger, 2013, σ. 659). Σε κάθε περίπτωση, το ξέπλυμα χρήματος είναι ένα σοβαρό έγκλημα το οποίο περιλαμβάνει καλά οργανωμένες πολύπλοκες αδιαφανείς δραστηριότητες ιδρυμάτων και ατόμων που βρίσκονται σε διάφορες χώρες (Mohamed, 2002, σ. 66 - 79).

Η όρος «ξέπλυμα χρήματος» σηματοδοτεί τις προσπάθειες ξεπλύματος του βρώμικου χρήματος, το οποίο προέρχεται από παράνομες και εγκληματικές δραστηριότητες και απαντάται σε όλες σχεδόν τις χώρες. Σε ότι αφορά την ΕΕ, ο όρος αυτός χρησιμοποιείται σε όλες σχεδόν τις γλώσσες και σημαίνει το ίδιο πράγμα: «money laundering» στα Αγγλικά, «blanchiment d' argent» ή «blanchiment des capitaux» στα Γαλλικά, «Blanqueo de dinero» ή «Lavado de dinero» ή «Lavado de activos» στα Ισπανικά, «Geldwäscherei» ή «Geldwäsche» στα Γερμανικά, «Witwassen» στα Ολλανδικά, «Rahanpesu» στα Φινλανδικά, «Spalare banii» στα Ρουμανικά κ.λπ. Στα Ιταλικά έχει επικρατήσει ο όρος «riciclaggio di denaro sporco», που σημαίνει ανακύκλωση βρώμικου χρήματος και προέρχεται από τη διαδικασία η οποία ακολουθείται για το ξέπλυμα χρήματος, η οποία είναι κυκλική, όπως κυκλική είναι και η κίνηση του νερού στο πλυντήριο.

Ο έγγραφος τύπος υιοθέτησε τελικά τον όρο ξέπλυμα χρήματος το 1973 με την ευκαιρία του σκανδάλου του Watergate, η έρευνα του οποίου διεξήχθη από τον Bob Woodward, δημοσιογράφο της Washington Post (Bauer & Ullmann, 2001, σ. 19; Gelemerova, 2011, σ. 40; Robinson, 1998, σ. 5;). Κατά τους van Duyne, Harvey & Gelemerova (2018), «ο κατάλληλος ορισμός του ξεπλύματος χρήματος δεν έχει να κάνει απλά με ένα παιχνίδι λέξεων αλλά βασικά και με τον προσδιορισμό συμφερόντων και συνεπειών» (σ. 92).

Τα τεχνάσματα, οι διαδικασίες, τα σχήματα και τα εργαλεία τα οποία χρησιμοποιούνται για να εισέλθει το χρήμα στα διεθνή χρηματοοικονομικά κυκλώματα και στη συνέχεια στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα σχετίζονται με ενδοχώρια και εξωχώρια τραπεζικά ιδρύματα, εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους, τραπεζικό απόρρητο, χρηματοοικονομικές συναλλαγές, υπερτιμολογήσεις - υποτιμολογήσεις εμπορικών αγαθών, ανώνυμους ή αριθμημένους τραπεζικούς λογαριασμούς, εικονικά εταιρικά σχήματα κ.λπ (Baker, 2005, σ. 24).

Ο Ζίγκλερ (1995, σ. 15), διακρίνει μεταξύ καθαρού χρήματος, γκρίζου χρήματος και μαύρου ή βρώμικου χρήματος. Σύμφωνα με αυτόν, το καθαρό χρήμα είναι προϊόν νόμιμων δραστηριοτήτων, το γκρίζο χρήμα είναι προϊόν φοροδιαφυγής των επιχειρήσεων και απατών, οι οποίες διαπράττονται από ηγέτες του τρίτου κόσμου και όχι μόνο και τέλος, το μαύρο ή βρώμικο χρήμα, είναι εκείνο το οποίο προέρχεται από παράνομες και εγκληματικές δραστηριότητες.

Ο όρος βρώμικο χρήμα, σε αντίθεση με το νόμιμο χρήμα, προσδιορίζει επίσης και το χρήμα εκείνο το οποίο χρησιμοποιείται για να ασκηθεί επιρροή εκ μέρους οργανωμένων εγκληματικών ομάδων και επιχειρηματικών ομίλων στο περιβάλλον της θεσμικής λειτουργίας του κράτους, με τη μορφή εξαναγκασμού, βίας, απειλών και διαφθοράς πολιτικά εκτεθειμένων προσώπων και δημόσιων λειτουργών.

1.2.2 Η ιστορική διαδρομή

Το φαινόμενο του ξεπλύματος χρήματος, με τη μορφή με την οποία παρουσιάζεται σήμερα, είναι ένα σχετικά πρόσφατο φαινόμενο. Εμφανίστηκε για πρώτη φορά στις ΗΠΑ στη δεκαετία του '20, σε σχέση με την Αμερικάνικη μαφία, η οποία είχε στην ιδιοκτησία της και χρησιμοποιούσε πλυντήρια για να νομιμοποιεί τα χρήματα που προέρχονταν από τις εγκληματικές της δραστηριότητες (Stessens, 2000, σ. 82). Μέσα από την ανάμειξη των παράνομων προσόδων που προέρχονταν από την παραβίαση της νομοθεσίας για την ποτοαπαγόρευση (1920 - 1933), με τις αποδείξεις μετρητών που προέρχονταν από καθόλα νόμιμες επιχειρήσεις πλυντηρίων ρούχων ο Al Capone κατάφερε τελικά να τους προσδίσει νομιμοφάνεια (van Duyne, 2003, σ. 69).

Τα κέρδη τα οποία προέρχονταν από παράνομες δραστηριότητες διοχετεύονταν σε νόμιμες επιχειρήσεις πλυντηρίων ρούχων, στις οποίες η πλειονότητα των πληρωμών πραγματοποιούνταν σε ρευστό χρήμα, αναμιγνύονταν με τα χρήματα τα οποία προέρχονταν από τη νόμιμη επαγγελματική δραστηριότητα και αναφέρονταν κανονικά στην Εφορία των ΗΠΑ (Robinson, 1998, σ. 3). Με τον τρόπο αυτό κέρδη τα οποία

προέρχονταν από εκβιάσεις, διακίνηση όπλων, αλκοόλ και πορνεία αναμειγνύονταν με εκείνα της πλύσης των ρούχων ή των αυτοκινήτων, πράγμα το οποίο δεν επέτρεπε στις φορολογικές αρχές των ΗΠΑ να διακρίνουν ποια από τα δολάρια εκείνα προέρχονταν από παράνομες δραστηριότητες και ποια όχι.

Για μεγάλο χρονικό διάστημα δεν υπήρξε στις ΗΠΑ ειδική ποινική νομοθεσία για την αντιμετώπιση του εξαιρετικά σοβαρού αυτού θέματος και έτσι το ξέπλυμα χρήματος αντιμετωπίστηκε αρχικά στο πλαίσιο της φορολογικής απάτης και της φοροδιαφυγής (Κουράκης & Ζιούβας, 2007, σ. 243). Η ανάγκη αναζήτησης μηχανισμού ξεπλύματος χρήματος και επαγγελματιών υποστήριξης του προκλήθηκε εξαιτίας της κατακόρυφης αύξησης των κερδών των οργανωμένων διεθνών εγκληματικών οργανώσεων τα οποία προέρχονταν από διεθνές λαθρεμπόριο, κυρίως ναρκωτικών και από διεθνείς απάτες (Savona & Manzoni, 1999, σ. 5).

Η συνεχής αύξηση από τις αρχές της δεκαετίας του '70 της εισαγωγής τεράστιων ποσοτήτων ναρκωτικών στις ΗΠΑ και τα τεράστια χρηματικά κέρδη τα οποία προέκυπταν στο πλαίσιο της διακίνησης αυτής, τα οποία φυσικά τοποθετούνταν σε τραπεζικά ιδρύματα των ΗΠΑ, αύξησαν τις ανησυχίες όχι μόνο στη χώρα αυτή αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Η αύξηση της εισαγωγής ναρκωτικών συνδέθηκε άμεσα με τις διαδικασίες ξεπλύματος ή ανακύκλωσης του παράνομου ή βρώμικου χρήματος το οποίο προέρχονταν από τη διακίνησή τους και έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην απόφαση της χώρας αυτής αλλά και πολλών άλλων χωρών να αναζητήσουν τρόπους καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος.

Σε κάθε περίπτωση, οι διαδικασίες του ξεπλύματος χρήματος με τον εξαγνισμό των τεράστιων χρηματικών ποσών που προέρχονταν από εγκληματικές και παράνομες δραστηριότητες συνέβαλλαν καθοριστικά στην ισχυροποίηση των διεθνών εγκληματικών οργανώσεων. Οι οργανώσεις αυτές είχαν αρχίσει πλέον να λειτουργούν με όρους οικονομικής επιχείρησης, επεκτείνοντας τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες σε διάφορες περιοχές του πλανήτη και να εκμεταλλεύονται και να αξιοποιούν προς όφελός τους πλήρως τις ευκαιρίες που τους παρείχαν οι διαδικασίες της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης, ιδιαίτερα στο πλαίσιο του παγκοσμιοποιημένου διεθνούς τραπεζικού συστήματος, νόμιμου και παράνομου, διεισδύοντας ακόμη και στη νόμιμη επιχειρηματική δραστηριότητα.

Εκείνο το οποίο είχε μεγάλη σημασία πλέον δεν ήταν μόνο η προέλευση του χρήματος, αλλά και η εισαγωγή του στο νόμιμο χρηματοπιστωτικό σύστημα και η

δυνατότητα απρόσκοπτης χρησιμοποίησής του από τη στιγμή της εισαγωγής του σ' αυτό. Οι τράπεζες στην αρχή δεν αντέδρασαν στη χρησιμοποίησή τους από τα διάφορα κυκλώματα για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος, αφού εκείνο το οποίο τις ενδιέφερε βασικά ήταν η προσέλκυση κεφαλαίων και η αύξηση της ρευστότητάς τους και της κερδοφορίας τους.

Την πρωτοβουλία για το σχεδιασμό και την προώθηση της πολιτικής κατά του ξεπλύματος χρήματος ανέλαβαν οι ΗΠΑ με το νόμο περί τραπεζικού απορρήτου του 1970 (Bank Secrecy Act) και το νόμο για τον έλεγχο του ξεπλύματος χρήματος (US Money Laundering Control Act) του 1986. Στη συνέχεια, οι ΗΠΑ χρησιμοποίησαν την πολιτική επιρροή τους για να τεθεί το ξέπλυμα χρήματος που συνδέονταν με τα ναρκωτικά στην ημερήσια διάταξη των Ηνωμένων Εθνών, πράγμα το οποίο οδήγησε στην υπογραφή της Σύμβασης της Βιέννης του 1988.

Τον Δεκέμβριο του 1988, η Επιτροπή της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία προέβη σε μια διακήρυξη, με την οποία προειδοποιούσε τις τράπεζες και άλλα χρηματοοικονομικά ιδρύματα για την ανάγκη λήψης μέτρων τα οποία να αποτρέπουν τη χρησιμοποίησή τους σε διαδικασίες ξεπλύματος εγκληματικών χρημάτων. Εξέδωσε επίσης έναν αριθμό κατευθυντήριων αρχών, οι οποίες στόχευαν στην αποτροπή της κατάχρησης του χρηματοοικονομικού συστήματος για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος. Οι αρχές αυτές αποτέλεσαν τη λεγόμενη «Διακήρυξη των Αρχών της Βασιλείας».

Το 1989, η Ομάδα των 7 (G7) αποφάσισε τη δημιουργία της FATF, ενώ το 1990 το Συμβούλιο της Ευρώπης εξέδωσε τη Σύμβαση του Στρασβούργου, την οποία ακολούθησε το 1991 η πρώτη Οδηγία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Οι ΗΠΑ υπήρξαν η κινητήρια δύναμη πίσω από τις εξελίξεις στο θέμα της σύνταξης και προώθησης της διεθνούς νομοθεσίας καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και της καθιέρωσης του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησής του (AML Regime). Ταυτόχρονα όμως άνοιξαν και τους ασκούς του Αιόλου, προωθώντας πολιτικές αποδοχής εξωχώριων χρηματοοικονομικών καθεστώτων ακόμη και μέσα στην επικράτειά τους, διαδικασιών χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης, οικονομικών θεωριών ακραίου νεοφιλελευθερισμού, απορρύθμισης των διεθνών αγορών και μη αποτελεσματικής ρύθμισης του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα το ξέσπασμα παγκόσμιων, περιφερειακών και εθνικών χρηματοοικονομικών κρίσεων.

Παρόλα αυτά, η διεθνής κοινότητα, είτε γιατί το πίστεψε, είτε γιατί δεν μπορούσε να κάνει διαφορετικά, φάνηκε να συμερίζεται τις ανησυχίες που εκφράστηκαν αρχικά από τις ΗΠΑ και στη συνέχεια από τον ΟΗΕ, το Συμβούλιο της Ευρώπης και την ΕΕ και έτσι άρχισε να υιοθετεί και να προσπαθεί να εφαρμόσει το διεθνές καθεστώς καταπολέμησης του ξέπλυματος χρήματος, στο σχεδιασμό του οποίου δεν είχε κληθεί να συμμετάσχει ένας μεγάλος αριθμός χωρών, ιδιαίτερα οι αναπτυσσόμενες χώρες.

Από τη δεκαετία του '80 και μετά η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας δεν παύει να εξελίσσεται και να ευνοεί την ανάπτυξη της οικονομικής εγκληματικότητας στην Ευρώπη και σε ολόκληρο τον κόσμο. Στα κράτη της πρώην Ανατολικής Ευρώπης, η εγκληματικότητα συνδέθηκε με διαδικασίες απότομης μετάβασης της κεντρικού σχεδιασμού οικονομίας τους στην οικονομία της ελεύθερης αγοράς, με άμεσες ιδιωτικοποιήσεις δημόσιων υπηρεσιών, παράνομη εξαγωγή και εκμετάλλευση πρώτων υλών, υπεξαίρεση κρατικών κεφαλαίων και ανάδυση και ανάπτυξη του χρηματοοικονομικού και τραπεζικού τομέα, η οποία συνοδεύτηκε από φυγή κεφαλαίων προς το εξωτερικό, κυρίως σε δυτικές χώρες, ανάδειξη ολιγαρχών, φοροδιαφυγή, απάτες, δόλιες χρεοκοπίες, διαφθορά, ξέπλυμα χρήματος και οργανωμένο έγκλημα.

Το ξέπλυμα χρήματος κινήθηκε με εξαιρετική ταχύτητα. Από το μικρό ενδιαφέρον που επεδείκνυαν για την αντιμετώπισή του οι αρχές εφαρμογής του νόμου στη δεκαετία του '80 και στις αρχές της δεκαετίας του '90 το ξέπλυμα χρήματος κατέστη τελικά κεντρικής σημασίας θέμα στην ημερήσια διάταξη των αρχών εφαρμογής του νόμου και άρχισε να διεισδύει όλο και περισσότερο στη δημόσια συνείδηση (Alldridge, 2016, σ. 1) αλλά και στο εθνικό και παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα.

Είχε αρχίσει πλέον το ξέπλυμα χρήματος να κεντρίζει το ενδιαφέρον των μεγάλων διεθνών οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων και των διεφθαρμένων πολιτικών, οικονομικών και επιχειρηματικών ελίτ και να μετατρέπεται σιγά - σιγά αλλά σταθερά σε εργαλείο του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος, με τις τεράστιες δυνατότητες που προσέφερε για τη νομιμοποίηση μεγάλων χρηματικών ποσών παράνομης και εγκληματικής προέλευσης. Στο πλαίσιο αυτό μετατράπηκε τελικά αναμφισβήτητα σε ένα παγκόσμιο πρόβλημα με εξαιρετικά σοβαρές επιπτώσεις για την οικονομία, την πολιτική και την κοινωνία, η λύση του οποίου δεν θα μπορούσε να

επέλθει μέσα από μεμονωμένες και αποσπασματικές ενέργειες αλλά μέσα από συμφωνημένες και συντονισμένες αποφάσεις, δράσεις και πολιτικές, όχι μόνο σε εθνικό αλλά κυρίως σε παγκόσμιο επίπεδο.

Στις αρχές και σε όλη τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα το ξέπλυμα χρήματος τελειοποιήθηκε σε τέτοιο βαθμό που να αποτελεί σήμερα στον 21^ο αιώνα μάλιστα για την παγκόσμια οικονομία, το διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα και τις οικονομίες πολλών χωρών του πλανήτη. Η καταπολέμησή του έχει τεθεί πλέον στο επίκεντρο των προσπαθειών της διεθνούς κοινότητας για συνεργασία κατά των ναρκωτικών, του οργανωμένου εγκλήματος, της τρομοκρατίας, της διαφθοράς και της φοροδιαφυγής.

Στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, το ξέπλυμα χρήματος συνετέλεσε τα μέγιστα στην εξέλιξη της νέας παγκόσμιας οικονομικής τάξης των νέων κεφαλαιούχων, οι οποίοι προσπάθησαν με κάθε τρόπο να απαλλαγούν από τις υποχρεώσεις τους προς το κράτος και το κοινωνικό σύνολο και να λειτουργήσουν στην παγκόσμια χρηματοοικονομική αρένα ανεξέλεγκτοι και χωρίς κανένα περιορισμό.

Σημαντικό ρόλο σ' αυτό διαδραμάτισαν οι κεντρικές πολιτικές αποφάσεις που ελήφθησαν σε παγκόσμιο επίπεδο, οι οποίες ήσαν υπέρ της κατάργησης του κοινωνικού κράτους και της αχαλίνωτης ανάπτυξης της καπιταλιστικής αγοράς, η οποία βάλθηκε με πρωτοφανή απληστία και βιαιότητα να τα κάνει όλα δικά της, καλπάζοντας ξέφρενα μέσα στην αρρυθμιστη κανονιστικά αρένα της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης.

Ο Bourdieu (2002), θέλοντας να περιγράψει με σαφήνεια τις επελθούσες αλλαγές στις παγκόσμιες πολιτικές εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης, έκανε λόγο για μια «παγκόσμια καινή διαθήκη, η οποία στηρίχθηκε πάνω σε μια σειρά από αντιθέσεις και ισοδύναμα που διαπλέκονταν μεταξύ τους και σχεδίασαν τις σύγχρονες μεταβολές των εξελιγμένων κοινωνιών: την απόσυρση του κράτους από την οικονομία και την ενίσχυση των αστυνομικών και ποινικών πτυχών του, την απορρύθμιση των χρηματοοικονομικών ροών και των εργασιακών αγορών, τη μείωση της κοινωνικής προστασίας και την ηθικοπλαστική ανάδειξη της 'ατομικής ευθύνης'» (σ. 128).

Οι αλλαγές οι οποίες επήλθαν στο διεθνές οικονομικό στερέωμα ήσαν κατακλυσμιαίες. Η απορρύθμιση της οικονομίας και οι αθέμιτες συναλλακτικές συμπεριφορές δυναμίτισαν τα θεμέλια του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος και συνέβαλαν καθοριστικά στην προώθηση της παγκόσμιας σύγχυσης και της παγκόσμιας ανομίας.

Όπως επισημαίνει ο Τσουκαλάς (2014, σ. 335), ο απορρυθμισμένος οικονομικός άνθρωπος δεν υπακούει πλέον ούτε σε άγραφους ηθικούς νόμους ούτε σε παγιωμένα χρηστά συναλλακτικά ήθη ούτε σε κανονικές συμπεριφορές που έχουν επικρατήσει με το πέρασμα του χρόνου. Με την αποδυνάμωση ή ακόμη και με την εξαφάνιση των προαιώνιων δικτύων της κοινωνικής αλληλεξάρτησης, της αλληλεγγύης και της αμοιβαιότητας που σταθεροποιούσαν και επικαθόριζαν τις ανθρώπινες σχέσεις και συμπεριφορές είναι αδύνατον πλέον να συγκρατηθεί η ανομία η οποία επιβάλλεται διασυστημικά.

Ακριβώς αυτή την παγκόσμια ανομική κατάσταση έσπευσαν αμέσως να εκμεταλλευτούν οι πολυεθνικές εταιρείες, στηριζόμενες στην ιδιότυπη ασυλία που τους παρείχε το σύστημα και στη νομική τους ευχέρεια για να προωθήσουν την κερδοφορία τους ανεξέλεγκτα και να αποκρύψουν τις κινήσεις τους από οποιαδήποτε έννομη τάξη, ως αναφαίρετο μάλιστα δικαίωμά τους. Στο πλαίσιο της λειτουργίας τους αυτής η απόκρυψη και η συγκάλυψη των ιχνών αποτέλεσε αντικείμενο ειδικής και εξαιρετικά επικερδούς επαγγελματικής ενασχόλησης (Τσουκαλάς, 2014, σ. 330).

Ταυτόχρονα, έσπευσαν να επωφεληθούν από τη νέα κατάσταση που διαμορφώθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο και οι μεγάλες διεθνείς οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις.

Ο Reuter (2017, σ. 7) αναφέρεται σε διάφορα σκάνδαλα στην Ευρώπη, στα οποία ενεπλάκησαν μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες, όπως για παράδειγμα η Starbucks και η Google στο Ηνωμένο Βασίλειο. Τα σκάνδαλα αυτά αποκάλυψαν τη δύναμη των μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών να χειραγωγούν τα φορολογικά συστήματα ακόμη και των πιο ισχυρών κρατών. Θα αποτελούσε έκπληξη, σημειώνει ο Reuter, εάν οι πολυεθνικές αυτές εταιρείες αλλά και άλλες πολυεθνικές εταιρείες δεν ήσαν σε θέση να χειραγωγήσουν τα πολύ πιο αδύναμα φορολογικά συστήματα αναπτυσσόμενων χωρών για να μειώσουν με τον ίδιο τρόπο τα φορολογικά τους βάρη.

Εν τω μεταξύ, η εκκόλαψη, η τροφοδότηση, η άνθηση και η γιγάντωση των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων και των νέων εξωχώριων συναλλακτικών πρακτικών που συνδέθηκαν μαζί τους, σηματοδότησαν την αποδέσμευση των συναλλαγών από πολλές από τις καθιερωμένες προδιαγραφές τους που είχαν να κάνουν με τα χρηστά ήθη και τις θεμιτές πρακτικές του ανταγωνισμού των επιχειρήσεων. Η σύγκρουση του νόμιμου με το ηθικό βρέθηκε πλέον στην απόλυτη κορύφωσή της.

Παράλληλα, έγιναν και οι πρώτες επίσημες προσπάθειες περιγραφής της διαδικασίας του ξέπλυματος χρήματος. Στην έκθεση της Επιτροπής της Αμερικανικής Γερουσίας για το Οργανωμένο Έγκλημα (1984) προς τον Πρόεδρο των ΗΠΑ, το ξέπλυμα χρήματος ορίζεται ως η διαδικασία με την οποία κάποιος αποκρύπτει την ύπαρξη, την παράνομη προέλευση ή την παράνομη χρησιμοποίηση εισοδήματος και στη συνέχεια συγκαλύπτει το εισόδημα αυτό για να το κάνει να φαίνεται νόμιμο.

Η Επιτροπή της Αμερικανικής Γερουσίας για το Οργανωμένο Έγκλημα, αναγνωρίζοντας ότι το ξέπλυμα χρήματος αποτελεί τον θεμέλιο λίθο πάνω στον οποίο οικοδομείται το οργανωμένο έγκλημα επεσήμεινε στην ίδια έκθεση ότι οι συστάσεις της θα μπορούσαν να αποτελέσουν το εργαλείο εκείνο το οποίο θα αφαιρούσε από το οικοδόμημα τον θεμέλιο αυτό λίθο, με αποτέλεσμα την κατεδάφισή του και την πρόκληση ανεπανόρθωτης καταστροφής στις επιχειρήσεις του οργανωμένου εγκλήματος. (Alldridge, 2016, σ. 9).

Το κράτος στην περίπτωση αυτή φάνηκε να ενημερώνεται και να συνειδητοποιεί τη νέα πολύ σοβαρή κατάσταση την οποία όφειλε να αντιμετωπίσει, διαπιστώνοντας την τοξικότητά της σε διάφορους κρίσιμους τομείς της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ζωής, έχοντας αποτύχει φυσικά να προβλέψει έγκαιρα καθ' οιονδήποτε τρόπο την ανάδυση, την εξέλιξή της και τις επιπτώσεις της.

Ωστόσο, η διαπίστωση της κατάστασης και η άποψη που διαμορφώθηκε για τη σοβαρότητά της σηματοδότησαν την έναρξη και την ενδυνάμωση στη συνέχεια των προσπαθειών σε παγκόσμιο επίπεδο για την αντιμετώπιση ενός εξαιρετικά σοβαρού και πολύ δύσκολου προβλήματος, το πραγματικό πρόσωπο του οποίου κρύβονταν μέσα σε λεπτές και πολύπλοκες διαδικασίες και πρακτικές σε συνθήκες απόδρασης από το ρυθμισμένο εθνικό και προσφυγής στο αρρυθμιστο κανονιστικά εξωχώριο χρηματοοικονομικό περιβάλλον και σε συνθήκες τραπεζικού απορρήτου και ανωνυμίας, σε ισχυρά οικονομικά συμφέροντα, σε πολιτική και επιχειρηματική διαφθορά και διαπλοκή, σε οργανωμένες διεθνικές εγκληματικές συμπεριφορές, σε ασυγκράτητους χρηματοοικονομικούς και εταιρικούς ανταγωνισμούς και σε επιχειρηματική απληστία και μεγιστοποίηση του επιχειρηματικού κέρδους με κάθε μέσο.

Κρύβονταν επίσης και στη στρατηγική προσπάθεια να ενταχθεί το παράνομο χρήμα στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα και να χρησιμοποιηθεί όχι μόνο για τη χρηματοδότηση περαιτέρω εγκληματικής δραστηριότητας αλλά και για τη

χρηματοδότηση καθόλα νόμιμων επενδυτικών δραστηριοτήτων. Έτσι, επί της ουσίας το ξέπλυμα χρήματος κατέστη μια οικονομική διαδικασία η οποία αποτέλεσε τη γέφυρα μεταξύ της παράνομης και της νόμιμης οικονομίας.

Οι προσπάθειες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος στις ΗΠΑ άρχισαν με την ψήφιση το 1970 του νόμου περί Τραπεζικού Απορρήτου, ο οποίος ήταν βασικά ένας εθνικός νόμος ο οποίος κάλυπτε μόνο τα καταθετικά ιδρύματα (Reuter & Truman, 2004, σ. 1). Η πρακτική του ξεπλύματος χρήματος κατέστη επίσημα παράνομη στις ΗΠΑ το 1986, χρονολογία ψήφισης των πρώτων νόμων καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Συγκεκριμένα, το 1986 ψηφίστηκε στις ΗΠΑ ο νόμος για τον έλεγχο του ξεπλύματος χρήματος (Money Laundering Control Act) ο οποίος όριζε το ξέπλυμα χρήματος ως ομοσπονδιακό έγκλημα.

Μέχρι τότε διώκονταν μόνο το κύριο αδίκημα (π.χ εμπόριο ναρκωτικών), το οποίο απέφερε τα παράνομα χρήματα και όχι η ίδια η πράξη του ξεπλύματος χρήματος με άκρως ευεργετικά αποτελέσματα για εκείνους οι οποίοι ξέπλεναν τα χρήματα αυτά. Στην ουσία τιμωρούνταν μόνο το κύριο ή βασικό έγκλημα και όχι ο κύριος σκοπός του ο οποίος ήταν η επίτευξη κέρδους και η απόκτηση ισχύος με το ξέπλυμα των εγκληματικών προσόδων και την εισαγωγή τους στους διαύλους και τα κυκλώματα της νόμιμης οικονομίας.

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '80 το μονοπώλιο της θέσπισης ποινικών νόμων ανήκε στο έθνος - κράτος και αποτελούσε ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του. Αυτό έπαψε να ισχύει με τη διεθνοποίηση του προβλήματος του ξεπλύματος χρήματος και την ένταξή του στην ημερήσια διάταξη των μεγάλων διεθνών, ευρωπαϊκών και περιφερειακών οργανισμών (ΟΗΕ, ΟΟΣΑ, Συμβούλιο της Ευρώπης, Ευρωπαϊκή Ένωση, FATF κ.λπ) με την ανάληψη νομοθετικών πρωτοβουλιών εκ μέρους τους για την αντιμετώπισή του.

Σε επιχειρησιακό επίπεδο, η καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος εντάχθηκε στα καθήκοντα μεγάλων διεθνών και περιφερειακών Οργανισμών (Interpol, Europol, Eurojust, OLAF, SECI κλπ). Έτσι, πολλές διεθνείς συνεργασίες στο πεδίο της καταπολέμησης των ναρκωτικών, του οργανωμένου εγκλήματος, της εμπορίας ανθρώπων, της διαφθοράς, της απάτης και της φοροδιαφυγής συμπεριέλαβαν στη δράση τους και την καταπολέμηση του συνδεδόμενου με τις πράξεις αυτές ξεπλύματος χρήματος.

Μέχρι το 1986, οι διακινητές ναρκωτικών όταν συλλαμβάνονταν μπορούσαν να διαφυλάξουν τα κέρδη των εγκλημάτων τους και βγαίνοντας από την φυλακή να τα απολαύσουν. Σήμερα, με την εισαχθείσα νομοθεσία για τον εντοπισμό, την κατάσχεση και τη δήμευση των εγκληματικών προσόδων, η οποία υπήρξε το απαραίτητο συμπλήρωμα της ποινικοποίησης του ξεπλύματος χρήματος σε παγκόσμιο επίπεδο, οι εγκληματίες όχι μόνο δεν έχουν αυτή τη δυνατότητα αλλά πλήττονται και στο πιο ευαίσθητο σημείο τους, το οικονομικό κέρδος.

Ο Ioannides (2014), υποστηρίζει ότι «η υιοθέτηση μέτρων καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και της παράνομης διαφυγής κεφαλαίων για την προστασία του χρηματοοικονομικού συστήματος στη δεκαετία του '90 αποτέλεσε το πρώτο βήμα της καθιέρωσης και εν συνεχεία επέκτασης του παγκόσμιου καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος» (σ. 13).

Η εξέταση των διαφόρων μορφών εξέλιξης του ξεπλύματος χρήματος μας αποκαλύπτει ότι πρόκειται για μια παράβαση η οποία μεταμορφώνεται και προσαρμόζεται συνεχώς ως χαμαιλέοντας, λόγω της αρρύθμιστης κανονιστικά χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης με τη συνεχή ανταλλαγή μεταξύ πραγματικού και πλασματικού πλούτου στις σύγχρονες οικονομίες, την ευρηματικότητα, τη φαντασία και τη νομική και λογιστική καινοτομία και ικανότητα των διεθνών κυκλωμάτων που ξεπλένουν χρήματα και των τεράστιων δυνατοτήτων για κερδοφορία και κερδοσκοπία που προσφέρονται.

Η οργανωμένη οικονομική εγκληματικότητα εκμεταλλευόμενη τις ευκαιρίες εξελίχθηκε σε μια συστημική εγκληματικότητα, η οποία οδήγησε σε αρκετές περιπτώσεις στην αποδοχή της από ορισμένες κοινωνικές ομάδες. Αποδοχή η οποία ευνοήθηκε από καταστάσεις ανομίας, οικονομικής δυσπραγίας και ανεργίας, διεθνούς χρηματοοικονομικής κρίσης και από συνθήκες και καταστάσεις πολιτικής διαφθοράς και διαπλοκής.

Ήδη, εδώ και πολλά χρόνια τα εγκληματικά περιβάλλοντα έχουν εισέλθει σε μια διεθνή αλλά ταυτόχρονα και σε μια εμπορική και χρηματοοικονομική λογική του ξεπλύματος χρήματος. Σήμερα, δεν είναι πλέον μόνο οι παραδοσιακές μορφές της σοβαρής εγκληματικότητας, όπως η διακίνηση ναρκωτικών και οι κλασικές ένοπλες ληστείες που τροφοδοτούν τις επιχειρήσεις ξεπλύματος χρήματος, αλλά είναι και η στροφή πλέον των οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων προς τη χρηματοοικονομική εγκληματικότητα και την εγκληματικότητα του λευκού κολάρου.

Τα σχήματα του ξεπλύματος χρήματος ξεκινούν από τα πολύ απλά και φθάνουν μέχρι τα πιο πολύπλοκα, στα οποία εμπλέκονται πολλές τράπεζες και εταιρείες, οι οποίες είναι συχνά εικονικές και βρίσκονται σε εξωχώριες δικαιοδοσίες. Μερικές φορές αποδεικνύεται εξαιρετικά δύσκολο να ανιχνευθούν τα ίχνη των χρημάτων μέσα σε ένα πλήθος αναρίθμητων παγκόσμιων χρηματοοικονομικών ροών (Gelemerova, 2011, σ. 6).

Σημαντικό ρόλο στην ανάδειξη και επιβίωση του ξεπλύματος χρήματος, πέρα από τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές και τις διαδικασίες της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης που επιβλήθηκαν από τις οικονομικά αναπτυγμένες χώρες και ακολουθήθηκαν από τις υπόλοιπες διαδραμάτισαν και περίεργες «αέρινες σιωπές» και παραλείψεις εκπροσώπων και θεσμικών παραγόντων της Πολιτείας, που νομοθετούν, παραλείπουν να νομοθετήσουν όταν αυτό επιβάλλεται, εποπτεύουν τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα αλληθωρίζοντας αλλά και που καλούνται να εφαρμόσουν τη σχετική νομοθεσία, επιτρέποντας την εισαγωγή στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα προσόδων που έχουν αποκτηθεί με παράνομα μέσα και έχουν άμεση ανάγκη να ξεπλυθούν και να εξαγνιστούν για να επενδυθούν στη συνέχεια χωρίς κανένα πρόβλημα.

Φυσικά αυτές οι «αέρινες σιωπές» και παραλείψεις εκπορεύονται από συγκεκριμένους χώρους, ομάδες συμφερόντων, επαγγελματικές ομάδες, συγκεκριμένα άτομα ή συγκεκριμένες κοινωνικές τάξεις, οι οποίες επωφελούνται εν τέλει σε βάρος των υπολοίπων μελών της κοινωνίας. Οι «αέρινες σιωπές» και παραλείψεις ή οι αρμόζουσες «στρατηγικές αποσιώπησης», όπως τις αποκαλεί ο Τσουκαλάς (2014), «προτάχθηκαν πολλές φορές ως ‘υπεράσπιση του εθνικού συμφέροντος’ στο πλαίσιο μιας διαδικασίας παγκοσμιοποίησης, η οποία έθεσε σαν προτεραιότητα την ανεξέλεγκτη επιδίωξη του κέρδους και τη συσσώρευση πλούτου των ολίγων σε βάρος των πολλών, με το επιχείρημα της χρησιμοποίησης των κεφαλαίων αυτών για επενδυτικούς σκοπούς και μια στρεβλή οικονομική ανάπτυξη» (σ. 389).

Οι περισσότερες χώρες του πλανήτη βρέθηκαν αργά και εφιαλτικά στο νέο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, χωρίς να έχουν διαπραγματευθεί προηγουμένως, τουλάχιστον οι περισσότερες από αυτές, τους όρους και τις συνθήκες κάτω από τους οποίους και μέσα στις οποίες όφειλαν να κινηθούν. Μέσα στο νέο αυτό παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον της διεθνούς χρηματοοικονομίας και της οικονομίας

των απορρυθμισμένων αγορών το ξέπλυμα χρήματος εκτοξεύτηκε και αποτέλεσε την αιχμή του δόρατος κάθε άνομης και κερδοσκοπικής δραστηριότητας.

Η έντονη οικονομική και χρηματοοικονομική δραστηριότητα η οποία αναπτύσσεται στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης επιτρέπει από την ίδια της τη φύση την παράκαμψη των νομικών και κανονιστικών υποχρεώσεων οι οποίες εξακολουθούν να βασίζονται ακόμη στις εθνικές νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος (Broyer, 2002, σ. 27).

1.2.3 Ο ορισμός του ξεπλύματος χρήματος

Η πρώτη σημαντική διεθνής πρωτοβουλία, η οποία στόχευε στο να αποδώσει στο ξέπλυμα χρήματος τον χαρακτήρα ποινικού αδικήματος, ήταν η Σύμβαση της Βιέννης, των Ηνωμένων Εθνών, της 19/20 Δεκεμβρίου 1988, για τη διακίνηση ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών.

Η Σύμβαση αυτή περιελάμβανε, για πρώτη φορά, τον νομοθετικό ορισμό του αδικήματος του ξεπλύματος χρήματος, σύμφωνα με τον οποίο συνιστούσε ξέπλυμα χρήματος:

- Η μετατροπή ή η μεταφορά αγαθών, των οποίων εκείνος που επιδίδεται σ' αυτά, γνωρίζει ότι αυτά προέρχονται από ένα αδίκημα διακίνησης ναρκωτικών, από μια συμμετοχή σε μια τέτοια διάπραξη, με σκοπό να συγκαλύψει ή να αποκρύψει την παράνομη προέλευσή τους ή να βοηθήσει, κάθε πρόσωπο το οποίο εμπλέκεται στη διάπραξη ενός εξ αυτών των αδικημάτων να αποφύγει τις νομικές συνέπειες αυτών των πράξεων.
- Η συγκαλύψη ή η απόκρυψη της φύσης, της προέλευσης, της θέσης ή της πραγματικής ιδιοκτησίας αγαθών ή δικαιωμάτων που σχετίζονται μ' αυτά, τα οποία ο δράστης γνωρίζει ότι προέρχονται από ένα αδίκημα διακίνησης ναρκωτικών.
- Η συμμετοχή σε ένα από αυτά τα αδικήματα, που έχουν θεσπιστεί προηγουμένως, ή σε κάθε άλλη ένωση, συμφωνία, απόπειρα, ή συνέργεια, με την παροχή συνδρομής, βοήθειας ή συμβουλών με σκοπό τη διάπραξή τους.

Ο ορισμός αυτός επανελήφθη στη Σύμβαση του Στρασβούργου, του Συμβουλίου της Ευρώπης, που υπεγράφη την 8^η Νοεμβρίου 1990 (επιτρέπει δικαστικές διώξεις σε βάρος των πραγματικών δικαιούχων ιδιοκτητών εγκληματικής περιουσίας), καθώς και στην Οδηγία 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 10^{ης} Ιουνίου

1991, για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης ορίζει το ξέπλυμα χρήματος με βάση τον σκοπό του, ο οποίος συνοψίζεται στη μετατροπή παράνομων κεφαλαίων σε νόμιμα κεφάλαια, για να μπορούν στη συνέχεια αυτά να επενδυθούν και πάλι σε νόμιμους τομείς ή να χρησιμοποιηθούν για προσωπικούς σκοπούς (Hérail & Ramael, 1996, σ. 50).

Στη συνέχεια, για τους σκοπούς της Οδηγίας 2005/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26^{ης} Οκτωβρίου 2005, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας ορίστηκαν οι διαδικασίες οι οποίες παίρνουν τον χαρακτηρισμό του ξεπλύματος χρήματος.

Ο πλέον πρόσφατος ορισμός του ξεπλύματος χρήματος περιλαμβάνεται στην Οδηγία 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Μαΐου 2015, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και την κατάργηση της Οδηγίας 2005/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και της Οδηγίας 2006/70/EK της Επιτροπής.

Σύμφωνα με τις διατάξεις της Οδηγίας αυτής (2015, σ. 11), θεωρείται ως νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (ξέπλυμα χρήματος) η ακόλουθη συμπεριφορά, όταν τελείται εκ προθέσεως:

α) η μετατροπή ή η μεταβίβαση περιουσίας, εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα, με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσής της, ή την παροχή συνδρομής σε οποιονδήποτε ενέχεται στη δραστηριότητα αυτή, προκειμένου να αποφύγει τις έννομες συνέπειες της δραστηριότητάς του,

β) η απόκρυψη ή η συγκάλυψη της αλήθειας όσον αφορά τη φύση, προέλευση, διάθεση ή διακίνηση περιουσίας ή τον τόπο στον οποίο αυτή ευρίσκεται, ή την κυριότητα επί περιουσίας ή εκ σχετικών με αυτή δικαιωμάτων, εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα,

γ) η απόκτηση, η κατοχή ή η χρήση περιουσίας εν γνώσει, κατά τον χρόνο της κτήσης, του γεγονότος ότι η περιουσία προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα,

δ) η συμμετοχή σε μια από τις πράξεις που αναφέρονται στα στοιχεία α), β) και γ), η σύσταση οργάνωσης για τη διάπραξή της, η απόπειρα διάπραξης, η υποβοήθηση, η υποκίνηση, η διευκόλυνση ή η παροχή συμβουλών σε τρίτο για τη διάπραξή της,

Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες υπάρχει ακόμη και αν οι δραστηριότητες από τις οποίες προέρχεται η προς νομιμοποίηση περιουσία διεξήχθησαν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους ή στο έδαφος τρίτης χώρας.

Ο ορισμός του ξεπλύματος χρήματος απαιτεί δύο ξεχωριστά εγκλήματα:

- το βασικό ή κύριο αδίκημα (the predicate offence) και
- το αδίκημα του ξεπλύματος χρήματος.

Έτσι, το ξέπλυμα χρήματος είναι η αναγκαία κατάληξη του βασικού ή κύριου αδικήματος. Αναδεικνύεται στο μηχανισμό εκείνο ο οποίος επιτρέπει την επιβράβευση των δραστών μιας σειράς σοβαρών βασικών ή κύριων εγκλημάτων με τη δυνατότητα απόδοσης νομιμότητας ή νομιμοφάνειας στις προσόδους που απορρέουν από τη διάπραξή τους και την απρόσκοπτη εισαγωγή τους στη συνέχεια στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα.

Η FATF, χρησιμοποίησε έναν μάλλον ανεπαρκή ορισμό του ξεπλύματος χρήματος ο οποίος περιγράφεται στη διαδικτυακή της θέση ως «η επεξεργασία εγκληματικών προσόδων για να αποκρυβεί η παράνομη προέλευσή τους». Το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα που συνεργάζονται μεταξύ τους χρησιμοποιούν τον ίδιο ορισμό, σύμφωνα με τον οποίο ξέπλυμα χρήματος είναι η διαδικασία με την οποία η παράνομη προέλευση των περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν ή προήλθαν από παράνομη δραστηριότητα αποκρύπτεται για να συσκοτιστεί ο δεσμός μεταξύ των κεφαλαίων και της αρχικής εγκληματικής δραστηριότητας (van Duynes et al., 2018, σ. 105, 106).

Ο Χλούπης (2000, σ. 369) κάνει λόγο για τη διαδικασία του ξεπλύματος χρήματος με την οποία επιτυγχάνεται η παρείσφρηση του παράνομου εισοδήματος στο επίσημο οικονομικό και χρηματοοικονομικό κύκλωμα.

Κατά τους Reuter & Truman (2004, σ. 25), ο ουσιαστικός σκοπός του ξεπλύματος χρήματος είναι η αποσύνδεση των εγκληματικών προσόδων από την πηγή τους και η μετατροπή των εγκληματικών προσόδων διαμέσου κανονικών

χρηματοοικονομικών και εμπορικών συναλλαγών σε περιουσιακά στοιχεία τα οποία φαίνεται ότι είναι νόμιμα.

Το ξέπλυμα χρήματος διαπράττεται κάθε φορά που λαμβάνει χώρα οποιαδήποτε συναλλαγή ή σχηματίζεται οποιαδήποτε σχέση η οποία περιλαμβάνει οποιαδήποτε μορφή ιδιοκτησίας ή οφέλους πραγματικού ή άυλου, που προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα (Hopton, 2006, σ. 1 - 3).

Το ξέπλυμα χρήματος δεν έχει να κάνει μόνο με τις δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος. Μερικοί το συνδέουν και σωστά, με τις διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης των αγορών, της φυγής κεφαλαίων από τις αναπτυσσόμενες προς τις αναπτυγμένες χώρες (Alldrige, 2016, σ. 36), με διαδικασίες αθέμιτου ανταγωνισμού στον τομέα των επιχειρήσεων, με πολιτική διαπλοκή και διαφθορά, με την ανάδυση εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και φορολογικών παραδείσων κ.λπ. Μέσα από αυτή τη διασύνδεση αναδεικνύεται τελικά το ξέπλυμα χρήματος στο χρηματοοικονομικό επακόλουθο των απορρυθμισμένων αγορών και των παράνομων εκφράσεών της. Πρόκειται για έναν μηχανισμό ο οποίος νύσσει κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά συστήματα.

Σε όλους τους ορισμούς που δόθηκαν, περιλήφθηκε και ο τελικός στόχος του ξεπλύματος χρήματος, ο οποίος συνίσταται στη μεταφορά των εγκληματικών προσόδων στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα. Το πιο χαρακτηριστικό στοιχείο των κεφαλαίων τα οποία πρόκειται να ξεπλυθούν είναι η εγκληματική τους προέλευση, ή οι εγκληματικές δραστηριότητες που κατέστησαν δυνατή την απόκτησή τους. Τα διεθνή νομικά κείμενα δεν περιέχουν ορισμούς του ξεπλύματος κεφαλαίων, με τη στενή έννοια του όρου, αλλά περιορίζονται στο να περιγράψουν τις δράσεις ή τις συμπεριφορές οι οποίες λαμβάνουν αυτού του είδους τον χαρακτηρισμό.

Πολύ σημαντικό στοιχείο του ξεπλύματος χρήματος είναι η εξ ορισμού διασύνδεσή του με ένα άλλο αδίκημα το οποίο ονομάζεται βασικό ή κύριο αδίκημα από τη διάπραξη του οποίου προέρχονται τα κεφάλαια τα οποία πρόκειται να ξεπλυθούν. Το δίκαιο των κρατών μελών της ΕΕ αναγνωρίζει μια κάποια αυτονομία του ξεπλύματος χρήματος σε σχέση με το κύριο αδίκημα αλλά η αυτονομία αυτή αποδεικνύεται σε πολλές περιπτώσεις ανεπαρκής επειδή το κύριο αδίκημα πρέπει να χαρακτηρίζεται ως τέτοιο με σαφήνεια.

Η απαίτηση αυτή δημιουργούσε προβλήματα επειδή δεν επέτρεπε τη δέσμευση επί του πεδίου των επίμαχων ποσών τα οποία διέφευγαν της προσοχής των αρχών

εφαρμογής του νόμου και επέτρεπαν έτσι στο σώμα του εγκλήματος να εξαφανισθεί πολύ εύκολα. Αυτός ο μηχανισμός θα μπορούσε να βελτιωθεί, καθιστώντας το αδίκημα του ξεπλύματος χρήματος πιο αυτόνομο αδίκημα, πράγμα το οποίο άλλωστε συνιστούσε και η παράγραφος 6 του άρθρου 9 της Σύμβασης της Βαρσοβίας του Συμβουλίου της Ευρώπης, σχετικά με το ξέπλυμα, την ανίχνευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των προϊόντων εγκλήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό είναι δυνατόν να διασφαλιστεί η καταδίκη για ξέπλυμα χρήματος χωρίς να είναι απαραίτητο να αποδειχθεί για ποιο κύριο αδίκημα πρόκειται.

Η μελέτη η οποία διεξήχθη το 2013 για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αποκάλυψε σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ σε ότι αφορά τους ορισμούς του ξεπλύματος χρήματος. Η πρώτη βασική περιοχή διαφοροποίησης μεταξύ των κρατών μελών αφορά τον κατάλογο των εγκλημάτων τα οποία θεωρούνται κύρια ή βασικά εγκλήματα του ξεπλύματος χρήματος. Η δεύτερη περιοχή διαφοροποίησης είναι ότι ορισμένα κράτη μέλη έχουν εν μέρει ποινικοποιήσει (Ουγγαρία) ή δεν έχουν ποινικοποιήσει το αυτόνομο ξέπλυμα χρήματος (Γερμανία, Δανία, Ιταλία, Σουηδία) (Unger et al., 2013, σ. 16).

1.2.4 Τα κύρια χαρακτηριστικά του ξεπλύματος χρήματος

Το φαινόμενο του ξεπλύματος χρήματος παρουσιάζει μια σειρά από χαρακτηριστικά, η γνώση των οποίων είναι απαραίτητη για να εξηγηθεί η υφή της διαδικασίας η οποία προσπαθεί να προσδώσει νόμιμη εμφάνιση στις προσόδους που έχουν εγκληματική προέλευση. Έτσι, η απόκρυψη ή η συγκάλυψη της παράνομης προέλευσης των αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων και η νομιμοποίησή τους αναδεικνύεται σε σημαντικό χαρακτηριστικό στοιχείο του ξεπλύματος χρήματος.

Σύμφωνα με τον Alexander (2007), «το ξέπλυμα χρήματος δίνει τη δυνατότητα στους εγκληματίες να βγουν από την παραοικονομία και να πάρουν τη θέση τους στην νόμιμη οικονομία» (σ. 21). Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες έχει το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό να διαπράττεται συχνά από φυσικά ή νομικά πρόσωπα υπεράνω υποψίας. Έχει επίσης και έναν εξευγενισμένο χαρακτήρα ως πράξη η οποία προσπαθεί να αναπτυχθεί μέσω νομότυπων διαδικασιών, εκμεταλλεζόμενη τα διάφορα νομοθετικά κενά και τον ελλιπή εποπτικό έλεγχο.

Το ξέπλυμα χρήματος μπορεί να διαπραχθεί με διάφορους τρόπους, όπως για παράδειγμα, με τη χρησιμοποίηση μετρητών, με τη χρησιμοποίηση νέων μεθόδων πληρωμής, με αποστολή χρηματικών εμβασμάτων διαμέσου ανταλλακτηρίων

συναλλάγματος, διαμέσου του τομέα των ασφαλειών, με τη χρησιμοποίηση καταπιστευμάτων και εταιρειών παρόχων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, διαμέσου του τομέα του ποδοσφαίρου, με τη διεξαγωγή εμπορικών συναλλαγών στο πλαίσιο του διεθνούς εμπορίου, διαμέσου του τομέα της ακίνητης περιουσίας, με διεξαγωγή παράνομων δραστηριοτήτων όπως είναι οι παράνομες τράπεζες, οι εικονικές εταιρείες, τα πολύπλοκα και τοξικά χρηματοοικονομικά σχήματα κ.λπ.

Με την ευρεία χρήση του ηλεκτρονικού χρήματος και του διαδικτύου, οι εγκληματίες προτιμούν να ξεπλένουν τα χρήματά τους από απόσταση και όχι διεξάγοντας συναλλαγές πρόσωπο με πρόσωπο (Ping He, 2010, σ. 15 – 32, 31). Κάτω από την κάλυψη των νόμιμων χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων το ξέπλυμα χρήματος μετατρέπεται σε ένα πολύ κρυφό έγκλημα, σχεδόν αόρατο πολλές φορές.

Η σημερινή συνολική εικόνα του ξεπλύματος χρήματος δεν περιλαμβάνει μόνο τους γνωστούς κακοποιούς οι οποίοι εμπλέκονται σε παραδοσιακές εγκληματικές δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος αλλά περιλαμβάνει και εκείνους οι οποίοι εμπλέκονται σε εγκλήματα του λευκού κολάρου, όπως gatekeepers, μεγαλοεπιχειρηματίες του κατασκευαστικού τομέα κ.λπ, ο ρόλος των οποίων στο ξέπλυμα χρήματος είναι τεράστιος (Unger, 2007, σ. 188). Πρόκειται για επαγγελματίες οι οποίοι διαδραματίζουν σημαντικούς ρόλους στο κοινωνικό και οικονομικό γίνεσθαι και οι οποίοι είτε εν γνώσει τους είτε εν αγνοία τους εμπλέκονται σε ορισμένες περιπτώσεις σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος.

Η διεθνική διάσταση του οργανωμένου εγκλήματος και του συνδεδεμένου μ' αυτό ξεπλύματος χρήματος προσδιορίζεται από μια σειρά ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τα οποία περιγράφουν και το πλαίσιο μέσα στο οποίο αυτό λαμβάνει χώρα. Έτσι, τα βασικά χαρακτηριστικά τα οποία σε μεγάλο βαθμό χαρακτηρίζουν και τις επιχειρήσεις του οργανωμένου και διεθνικού εγκλήματος και του συνδεδεμένου μ' αυτό ξεπλύματος χρήματος είναι:

- ο διασυνοριακός και παγκόσμιος χαρακτήρας τους,
- η ευελιξία, η ταχύτητα και η προσαρμοστικότητα των επιχειρήσεών τους,
- η χρήση των πλέον εξελιγμένων τεχνολογικών μέσων και η χρησιμοποίηση της επαγγελματικής τεχνογνωσίας και εμπειρογνωμοσύνης συγκεκριμένων κατηγοριών επαγγελματιών,
- η ευρηματικότητα των δραστών τους και οι εκτεταμένοι χρηματοοικονομικοί πόροι που έχουν στη διάθεσή τους,

- η σταθερή επιδίωξη κερδών,
- η επέκταση σε νέες περιοχές εγκληματικής δραστηριότητας,
- η σύνδεση της παράνομης με τη νόμιμη οικονομία, η οποία επιχειρείται και επιτυγχάνεται με το ξέπλυμα του χρήματος στο πλαίσιο της παγκοσμιοποιημένης χρηματοοικονομίας,
- η αναγνώριση του ξεπλύματος χρήματος από τη διεθνή κοινότητα ως σημαντικής απειλής.

Ο κοινός παρονομαστής των πιο πολύπλοκων και αποτελεσματικών σχημάτων ξεπλύματος χρήματος είναι η διεθνής του διάσταση (Europol, OCTA 2008, σ. 29) και ο διασυνοριακός τους χαρακτήρας. Αυτό προκύπτει από τον τρόπο διάπραξης του, ο οποίος απαιτεί τεχνικές και μεθόδους που εφαρμόζονται κατά βάση σε διεθνές επίπεδο και από τη διασύνδεσή του με διεθνείς εγκληματικές οργανώσεις και διεθνείς εταιρείες. Προκύπτει επίσης και από το πλήθος των νομοθετικών παρεμβάσεων που έχουν γίνει με την υιοθέτηση διεθνών Συμβάσεων, Οδηγιών και Συστάσεων, στο επίπεδο του ΟΗΕ, του Συμβουλίου της Ευρώπης, της ΕΕ, του ΟΟΣΑ, της FATF και άλλων περιφερειακών Οργανισμών.

Το ξέπλυμα χρήματος είναι και διεθνές και διεθνικό έγκλημα. Ως διεθνές έγκλημα χαρακτηρίζεται επειδή προβλέπεται σε διεθνείς συμβάσεις και συνθήκες όπως εκείνες του ΟΗΕ, του Συμβουλίου της Ευρώπης και της ΕΕ και το διεθνές εθιμικό δίκαιο, ενώ ως διεθνικό ή διασυνοριακό έγκλημα επειδή σχετίζεται με πράξεις οι οποίες έχουν ποινικοποιηθεί σε περισσότερες από μια χώρες (Passas, 2016, σ. 5).

Ιδιαίτερα μετά τη διεθνοποίηση και τη παγκοσμιοποίηση των χρηματοοικονομικών αγορών το ξέπλυμα χρήματος ανέπτυξε μια στενή συμβιωτική σχέση μαζί τους. Οι διαδικασίες του ξεπλύματος χρήματος αναπτύσσονται συνήθως σε περισσότερες της μιας δικαιοδοσίες, ήτοι σε εκείνη στην οποία διαπράττεται το βασικό ή κύριο έγκλημα, σε εκείνες στις οποίες διαπράττεται το ξέπλυμα χρήματος, σε εκείνη στην οποία συλλαμβάνεται ο δράστης, σε εκείνη στην οποία τοποθετούνται τα χρήματα που προέρχονται από την εγκληματική δραστηριότητα και σε εκείνη στην οποία οι εγκληματικές πρόσοδοι εντοπίζονται, δεσμεύονται, κατάσχονται και δημεύονται (Clifton Holmes, 2003 - 2004, σ. 200).

Με την εμπλοκή του στο εθνικό και διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα το ξέπλυμα χρήματος εξελίχθηκε σε μια απόλυτα επαγγελματική διαδικασία η οποία απαιτεί υψηλού επιπέδου δεξιότητες και εμπειρογνωμοσύνη. Επωφελούμενο από τα

διαφορετικά χρηματοοικονομικά και νομικά συστήματα των διαφόρων χωρών με την επιλογή αυτού που προσφέρει τελικά τα περισσότερα πλεονεκτήματα, το ξέπλυμα χρήματος προσέλαβε σαφή διεθνικά χαρακτηριστικά (Ping He, 2010, σ. 15 - 32).

Ο διεθνικός χαρακτήρας του ξεπλύματος χρήματος αναδεικνύεται ξεκάθαρα και στο άρθρο 83 παράγραφος 1 της Συνθήκης της Λισσαβόνας για την ΕΕ το οποίο προσδιορίζει το ξέπλυμα χρήματος «ως ένα από τα αδικήματα τα οποία έχουν ιδιαίτερη διασυνοριακή διάσταση». Ο διεθνικός αυτός χαρακτήρας των επιχειρήσεων ξεπλύματος χρήματος, αποτελεί το καλύτερο μέσο για να αποκρύψει κάποιος τα εγκληματικά και παράνομα χρήματά του και την ίδια την κυκλοφορία τους από τη μια χώρα στην άλλη, μέσα από την εκμετάλλευση διαφορετικών δικαιοδοτικών καθεστώτων και των δυσκολιών των αρχών εφαρμογής του νόμου για ταχεία δικαστική και αστυνομική συνεργασία σε ποινικά θέματα.

Στη διεθνή διάσταση του οργανωμένου εγκλήματος και του συνδεδεμένου με αυτό ξεπλύματος χρήματος αναφέρεται και η ασχολούμενη με το θέμα αυτό ομάδα εργασίας του Συμβουλίου της Ευρώπης η γνωστή ως Moneyval. Έτσι, σύμφωνα με έκθεση της ομάδας αυτής, η διεθνής διάσταση αποτελεί χαρακτηριστικό υποθέσεων οργανωμένου εγκλήματος και των συνδεδεμένων με αυτό χρηματοοικονομικών συναλλαγών ξεπλύματος χρήματος οι οποίες είναι ευρέως διαδεδομένες σε πολυάριθμες δικαιοδοσίες, με τις αρχές εφαρμογής του νόμου να βλέπουν μόνο ένα μικρό μέρος της συνολικής εικόνας (Council of Europe, 2015, σ. 24). Η διεθνής πτυχή του ξεπλύματος χρήματος αναπτύχθηκε, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών μαζί με την παγκοσμιοποίηση του εγκλήματος και την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και των διεθνών αγορών.

Σημαντικό επίσης χαρακτηριστικό του ξεπλύματος χρήματος είναι η πολυπλοκότητα των διαδικασιών με τις οποίες αυτό λαμβάνει χώρα. Όσο πιο πολύπλοκη είναι μια επιχείρηση ξεπλύματος χρήματος τόσο πιο δύσκολη είναι η διερεύνησή της και η συλλογή των απαραίτητων αποδεικτικών στοιχείων για τη θεμελίωση της υπόθεσης στο δικαστήριο.

Το τραπεζικό απόρρητο αποτελεί σημαντικό παράγοντα εγκληματογένεσης και ιδιαίτερης σημασίας χαρακτηριστικό το οποίο συνδέεται στενά με το ξέπλυμα του χρήματος. Το ξέπλυμα χρήματος προτιμά να βρίσκει καταφύγιο σε χώρες και περιοχές όπου απουσιάζει η εποπτεία και ο έλεγχος των κεντρικών τραπεζών, δεν υπάρχουν συναλλαγματικοί έλεγχοι και ισχύει το απόλυτο τραπεζικό και φορολογικό απόρρητο.

Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες εξακολουθεί να γίνεται και στα μεγάλα χρηματοπιστωτικά κέντρα όπως είναι οι ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία, η Ελβετία και το Λουξεμβούργο, παρά το γεγονός ότι έχει θεσπιστεί στα κράτη αυτά νομοθεσία καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, έχουν ληφθεί μέτρα καταπολέμησής του και οι τράπεζες καθώς και όλοι οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί εφαρμόζουν κώδικες άριστης πρακτικής και κατευθυντήριες γραμμές για την καλύτερη συμμόρφωση στην εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας (Τραγάκης, 1996, σ. 62).

Το ξέπλυμα χρήματος είναι ένα έγκλημα στο οποίο απουσιάζει το φυσικό θύμα. Αυτό φυσικά δεν σημαίνει ότι οι δράστες δεν αποκομίζουν κέρδη. Το αντίθετο συμβαίνει. Τα κέρδη είναι τεράστια, αφού η ισχύουσα νομοθεσία δεν έχει καταφέρει ακόμη να εφαρμόσει αποτελεσματικά επαρκείς νομικούς μηχανισμούς για να τα αποσπάσει από αυτούς που τα ξεπλένουν.

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, οι ιδιωτικοί οργανισμοί και οι ιδιώτες επαγγελματίες στους οποίους έχει ανατεθεί η ευθύνη του ελέγχου των ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών και η υποχρέωση αναφοράς των υποψιών τους στις αρμόδιες αρχές μπορούν θεωρητικά να ενεργήσουν και ως όργανα του εγκλήματος και ως θύματα του εγκλήματος και ως υπηρεσίες αστυνόμευσης και επομένως τα όρια στην περίπτωση αυτή μεταξύ του ποιος είναι ο δράστης και ποιος είναι το θύμα γίνονται πολύ ασαφή. Φυσικά, άμεση συνέπεια αυτού του χαρακτηριστικού του ξεπλύματος χρήματος είναι ότι ο σκοτεινός αριθμός του είναι ιδιαίτερα αυξημένος.

Εξαιτίας της ευελιξίας, της ταχύτητας και της προσαρμοστικότητας του φαινομένου του ξεπλύματος χρήματος κάθε νέο μέτρο καταπολέμησής του μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη μετατόπιση του φαινομένου σε άλλους οικονομικούς τομείς και σε άλλες γεωγραφικές περιοχές (Stessens, 2000, σ. 428). Ιδιαίτερα το πρόβλημα της ταχύτητας με την οποία πραγματοποιούνται οι διεθνείς χρηματοοικονομικές συναλλαγές επιδεινώνεται εξαιτίας των καινοτομιών που έχουν σχεδιαστεί ειδικά για την αποφυγή του εντοπισμού τους εκ μέρους των αρχών εποπτείας και ελέγχου και των αρχών εφαρμογής του νόμου. Για παράδειγμα, σε περίπτωση που ξεκινήσουν έρευνες για κάποιο καταπιστευματικό τραπεζικό λογαριασμό, τα σχετικά κεφάλαια αποστέλλονται αυτόματα σε άλλη χώρα ή δικαιοδοσία, πράγμα το οποίο καθιστά θεμελιώδους σημασίας τη διεθνή συνεργασία μεταξύ των διωκτικών και δικαστικών

αρχών των εμπλεκόμενων χωρών προκειμένου να εντοπιστούν όλοι οι κρίκοι της εγκληματικής αλυσίδας.

Δύο ακόμη χαρακτηριστικά του ξεπλύματος χρήματος είναι η εξάρτησή του από το επίσημο διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα και η άμεση σχέση του με τη φτώχεια και τις αποτυχημένες κοινωνικές δομές. Οι σχετικές συζητήσεις στρέφονται γύρω από τις ιδιαίτερες απαιτήσεις και συνέπειες του ενός ή του άλλου.

Το ξέπλυμα χρήματος παρεμβαίνει στις νόμιμες χρηματαγορές, στρεβλώνει τις παραμέτρους που ισχύουν και μετατρέπεται σε συγκεκριμένες κρίσιμες περιπτώσεις σε εναλλακτική πηγή χρηματοδότησης έναντι των παραδοσιακών διαύλων χρηματοδότησης των εμπορικών και βιομηχανικών επιχειρήσεων με τη χορήγηση στους ενδιαφερόμενους μικρών καταναλωτικών δανείων ή ακόμα χειρότερα και ως τοκογλυφία στις διάφορες μορφές της. Το ξέπλυμα χρήματος είναι συνδεδεμένο και με καταστάσεις κρατικής χρεωκοπίας και φτωχοποίησης, στο μέτρο που τεράστια κεφάλαια χάνονται για τα κράτη λόγω διαφυγής ή ανεξέλεγκτης ροής τους προς το εξωτερικό, διαφθοράς, φοροδιαφυγής, απάτης, παράνομης εκμετάλλευσης φυσικών πόρων με στόχο το ξέπλυμά τους και την απόκτηση νόμιμης μορφής.

Έτσι, τα ποσά τα οποία ξεπλένονται σε μια χώρα μπορούν για παράδειγμα να χρησιμοποιηθούν για ανάπτυξη εταιρικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε μια τουριστική επιχείρηση η οποία επιχειρεί σε μια άλλη χώρα, για την εμπορική διακίνηση καταναλωτικών προϊόντων και για ανάπτυξη επιχειρηματικών συναλλαγών και επενδυτικών δραστηριοτήτων σε χρηματαγορές της ΕΕ και των ΗΠΑ ή σε οικονομίες αναπτυσσόμενων χωρών.

Η αύξηση της βιομηχανίας του οργανωμένου εγκλήματος γενικά και ειδικά εκείνης του ξεπλύματος χρήματος αυξάνει τα επίπεδα μόλυνσης του χρηματοοικονομικού συστήματος. Στο πλαίσιο αυτής της προσέγγισης το φαινόμενο του ξεπλύματος χρήματος μπορεί να θεωρηθεί πράγματι ως πολλαπλασιαστής της εγκληματικότητας.

Τέλος, το ξέπλυμα χρήματος είναι ένα δευτερογενές έγκλημα, επειδή προέρχεται από τη διάπραξη ενός άλλου ή άλλων σοβαρών εγκλημάτων των αποκαλούμενων κύριων ή βασικών εγκλημάτων, τα οποία είναι κατά βάση οργανωμένο έγκλημα. Άμεση συνέπεια αυτού είναι ότι όσο περισσότερο περιορίζεται το εύρος και ο αριθμός των διαπραττόμενων κύριων εγκλημάτων τόσο περισσότερο θα περιορίζεται και το εύρος και ο αριθμός των υποθέσεων ξεπλύματος χρήματος.

1.2.5 Η έκταση του ξεπλύματος χρήματος

Οι προσπάθειες οι οποίες έχουν γίνει κατά καιρούς για να μετρηθεί η έκταση του ξεπλύματος χρήματος είναι πολλές, αλλά χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα, αφού πέρα από την πολυπλοκότητα του θέματος και την απουσία του απαιτούμενου νομικού και νομοθετικού πλαισίου απουσιάζουν και οι απαιτούμενοι πόροι σε υλικοτεχνικό εξοπλισμό και υποδομές και σε επιστημονικά εκπαιδευμένο για το σκοπό αυτό ανθρώπινο δυναμικό.

Απουσιάζουν επίσης η αποδοχή, η καθιέρωση και η εφαρμογή ενός ενιαίου μοντέλου συλλογής, επεξεργασίας και ανάλυσης των σχετικών με το ξέπλυμα του χρήματος στατιστικών στοιχείων. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι να μην αποτυπώνεται στις στατιστικές ο αριθμός τόσο αυτών που ξεπλένουν χρήματα όσο και των σχετικών δραστηριοτήτων τους. Φυσικά οι αριθμοί και τα ποσοστά που παρουσιάζονται κάθε φορά βασίζονται γενικά σε εκτιμήσεις και εικασίες.

Η αδυναμία εκτίμησης της έκτασης του ξεπλύματος χρήματος καθιστά αναξιόπιστη την όποια αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του παγκόσμιου καθεστώτος καταπολέμησής του, πράγμα το οποίο δεν βοηθά στη χάραξη και υλοποίηση αποτελεσματικής πολιτικής και της ενδεδειγμένης νομοθετικής παρέμβασης.

Οι δυσκολίες αυτές επιτείνονται και από την ίδια τη φύση του ξεπλύματος χρήματος, αφού έτσι κι αλλιώς κατά τον Λάζο, η μελέτη εγκλημάτων ισχύος - οικονομικής, πολιτικής, πολιτισμικής - αποτελεί σαφώς δυσκολότερη ενασχόληση από τη μελέτη του συμβατικού εγκλήματος επειδή το διαθέσιμο πρωτογενές και δευτερογενές υλικό είναι πολύ πιο περιορισμένο, λαβυρινθώδες και αντιφατικό και οι αναφορές και η στατιστική παρουσίαση περιλαμβάνουν σιωπές (Λάζος, Γρ. Οικονομική Εγκληματικότητα II, Πάντειο Πανεπιστήμιο, σ. 7).

Για τον υπολογισμό του συνολικού μεγέθους της δραστηριότητας του ξεπλύματος χρήματος δεν υπάρχουν επαρκή εμπειρικά δεδομένα επειδή πρόκειται για κρυφή και παράνομη δραστηριότητα η οποία δεν αποτυπώνεται στις κανονικές οικονομικές στατιστικές και έτσι περνά απαρατήρητη. Η έλλειψη επαρκών εμπειρικών δεδομένων και η παράνομη φύση του ξεπλύματος χρήματος δυσκολεύουν την εξαγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων σχετικά με το συνολικό ποσό των χρημάτων που διοχετεύονται στις κυκλικές διαδικασίες του ξεπλύματος χρήματος (laundry cycle).

Κατόπιν αυτού, οι αρχές οι οποίες ασχολούνται με την καταγραφή και την ανάλυση των σχετικών στοιχείων αδυνατούν να παράσχουν αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία για τις πραγματικές διαστάσεις του ξεπλύματος χρήματος και περιορίζονται στη διατύπωση υποθετικών εκτιμήσεων για τα χρηματικά ποσά τα οποία ξεπλένονται.

Όπως επισημαίνει χαρακτηριστικά η Τσίγκανου (2018), «οι προσπάθειες για τη συγκέντρωση και τη διήθηση της διαπιστωμένης εγκληματικότητας στο πεδίο του ξεπλύματος χρήματος αφενός κατατείνουν στην κατανόηση του ορατού, ενώ, αφετέρου, κατατρύχονται από τη διαφεύγουσα και υπεκφεύγουσα φύση του ‘σκοτεινού αριθμού’, του ασύλληπτου δεδομένου» (σ. 104).

Το σύστημα αδυνατεί να αποτυπώσει με αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία τις πραγματικές διαστάσεις του ξεπλύματος χρήματος παρά τις τεράστιες απειλές, χωρίς καμία αμφιβολία, που θέτει αυτό σε βάρος της ακεραιότητας και της διαφάνειας του χρηματοοικονομικού συστήματος (Harvey, 2005, σ. 339 – 345, 339).

Λόγω ακριβώς της σημαντικής αυτής συστημικής αδυναμίας δεν γνωρίζει αληθινά κανείς πόσα βρώμικα χρήματα ξεπλένονται ή γίνεται προσπάθεια να ξεπλυθούν σε παγκόσμια κλίμακα. Η αδυναμία μέτρησης της πραγματικής έκτασης του ξεπλύματος χρήματος σημαίνει ότι είναι εξίσου δύσκολο να προσδιοριστεί και η αποτελεσματικότητα των μέτρων πολιτικής τα οποία έχουν υποστηριχθεί για να αποτρέψουν τους ξεπλυντές χρήματος (Harvey, 2005, σ. 43).

Οι απόψεις στο θέμα του προσδιορισμού των πραγματικών διαστάσεων του ξεπλύματος χρήματος σε παγκόσμιο επίπεδο διαφέρουν και είναι πολλές φορές αντικρουόμενες μεταξύ τους. Έτσι, υπάρχουν εκείνοι οι οποίοι θεωρούν ότι οι εγκληματικές πρόσοδοι οι οποίες προέρχονται από ξέπλυμα χρήματος είναι μικρές και εκείνοι οι οποίοι θεωρούν ότι οι εγκληματικές πρόσοδοι είναι τεράστιες (Unger, 2007, σ. 57). Οι απόψεις αυτές δεν βοηθούν σε καμία περίπτωση στην εξαγωγή των συμπερασμάτων εκείνων τα οποία είναι απαραίτητα για τη συνειδητοποίηση των πραγματικών διαστάσεων του προβλήματος.

Εξαιτίας των αδιαφανών καταστάσεων και συνθηκών του διεθνούς χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος το ξέπλυμα χρήματος μετατρέπεται σε ένα κρυφό αδίκημα το οποίο έρχεται στο φως μόνο όταν αποκαλύπτεται. Άμεση συνέπεια αυτού είναι η αδυναμία απάντησης κρίσιμων ερωτημάτων σχετικά με τον ακριβή αριθμό αυτών που ξεπλένουν χρήματα, το ποσό των χρημάτων που ξεπλένονται, τις χώρες, τις

δικαιοδοσίες και τους τομείς στους οποίους αναπτύσσεται η εγκληματική αυτή δραστηριότητα και τις χρησιμοποιούμενες μεθόδους και τεχνικές (Unger, 2007, σ. 29).

Η αδυναμία υπολογισμού των χρημάτων τα οποία ξεπλένονται οφείλεται μεταξύ άλλων και στο γεγονός ότι υπάρχει μεγάλη πιθανότητα τα χρήματα αυτά να υπολογισθούν περισσότερες της μιας φορές λόγω των αλληπάλληλων κυκλικών κινήσεών τους μέσα στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα.

Έτσι, τα στατιστικά στοιχεία τα οποία αφορούν ξέπλυμα χρήματος μπορεί να έχουν προκύψει με διπλούς και τριπλούς πολλές φορές υπολογισμούς, καθώς τα χρήματα τα οποία προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες εντοπίζονται πολύ συχνά σε μια χώρα αλλά έχουν την προέλευσή τους σε μια άλλη χώρα στην οποία έχουν ήδη υπολογιστεί. Επίσης, είναι αδύνατο να υπολογισθούν τα χρήματα τα οποία ξεπλένονται πλην όμως δεν εντοπίζονται από το διεθνές καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος.

Η Unger (2007, σ. 190), υποστηρίζει ότι τα όρια μεταξύ βρώμικων και καθαρών χρημάτων καθίστανται όλο και πιο δυσδιάκριτα, πράγμα το οποίο έχει σημαντικές επιπτώσεις στη μέτρηση και την εκτίμηση της έκτασης του ξεπλύματος χρήματος. Σε κάθε περίπτωση, το ξέπλυμα χρήματος δεν περιλαμβάνει απλά την κυκλοφορία των κεφαλαίων αλλά περιλαμβάνει και τις πολλαπλές και πολυάριθμες χρηματοοικονομικές συναλλαγές μεταξύ διαφόρων προσώπων, εταιρειών και χωρών.

Το τελικό συμπέρασμα όλων αυτών είναι ότι τόσο σε εθνικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο είναι αδύνατο να μετρηθεί η πραγματική έκταση του ξεπλύματος χρήματος αφού οι αρμόδιοι καλούνται να μετρήσουν κάτι το οποίο δεν είναι μετρήσιμο, τόσο από την ίδια του τη φύση όσο και από τις διαδικασίες και τις συνθήκες μέσω των οποίων αυτό εκδηλώνεται.

Το ίδιο υποστηρίζει και έκθεση του UNODC, η οποία επισημαίνει ότι λόγω ακριβώς του χαρακτήρα του ξεπλύματος χρήματος αποκαλύπτεται μικρός αριθμός υποθέσεων του σε σχέση με τον πραγματικό αριθμό των υποθέσεων που λαμβάνουν χώρα. Αυτό το οποίο καταγράφεται τελικά είναι οι αναφορές των ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος χρηματοοικονομικών συναλλαγών και εκείνες οι υποθέσεις οι οποίες εκδικάζονται τελικά από τα δικαστήρια. Τα πράγματα δυσκολεύουν ακόμα περισσότερο εξαιτίας των διαφορετικών ορισμών και της διαφορετικής ποινικής απαξίας των κύριων ή βασικών αδικημάτων του ξεπλύματος χρήματος σε διάφορες χώρες, πράγμα το οποίο δεν βοηθά στη συγκρισιμότητα των σχετικών εθνικών

στατιστικών στοιχείων, των μελετών και των αναλύσεων αφού πρόκειται για ανόμοια μεταξύ του πράγματα (UNODC, 2011, σ. 15).

Μετά την αδυναμία παροχής ακριβών και αξιόπιστων εκτιμήσεων για τις πραγματικές διαστάσεις του ξεπλύματος χρήματος το λόγο έχουν οι υποθετικές εκτιμήσεις. Στο πλαίσιο αυτών των εκτιμήσεων η Unger (2007, σ. 59) αναφέρεται στον Reuter, σύμφωνα με τον οποίο το ύψος των χρημάτων που ξεπλένονται σε παγκόσμιο επίπεδο κυμαίνεται μεταξύ 45 και 280 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ, ενώ σύμφωνα με εκτιμήσεις του ΔΝΤ το ύψος των χρημάτων ανέρχεται σε 1.5 τρισεκατομμύρια δολάρια. Οι εκτιμήσεις των Walker & Unger (2009, σ. 827, 829) κάνουν λόγο για 2.85 τρισεκατομμύρια δολάρια (Unger, 2013, σ. 663).

Τα ίδια προβλήματα προσδιορισμού της έκτασης του ξεπλύματος χρήματος απαντώνται και στο πλαίσιο της ΕΕ. Έτσι, σύμφωνα με έκθεση της ειδικής επιτροπής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά και το ξέπλυμα χρήματος, το φαινόμενο παρουσιάζει χαρακτηριστικά που διαφεύγουν της παρατήρησης λόγω της δυσκολίας ποσοτικοποίησης των χρηματοοικονομικών ροών, που έχουν από τη φύση τους παράνομο χαρακτήρα, με αποτέλεσμα να παραμένουν σε μεγάλο βαθμό κρυμμένες λόγω της αυξημένης πολυπλοκότητας και αδιαφάνειας των τεχνικών του ξεπλύματος χρήματος (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2013, σ. 2). Ωστόσο, σε μεταγενέστερη έκθεσή του το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αναφέρει ότι 1.5 τρισεκατομμύρια δολάρια έως και 2.8 τρισεκατομμύρια δολάρια ή το 2 - 5% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (GDP) χάνονται σε παγκόσμιο επίπεδο κάθε χρόνο εξαιτίας του ξεπλύματος χρήματος (Unger, 2017, σ. 5).

Στην Ιταλία για παράδειγμα, μία χώρα με ισχυρές οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις τύπου μαφίας οι οποίες λειτουργούν με όρους διεθνούς παράνομης οικονομικής επιχείρησης, η βιομηχανία του ξεπλύματος χρήματος παράγει σε καθημερινή βάση 410 εκατομμύρια ευρώ, ή 17 εκατομμύρια ευρώ την ώρα (Grasso & Bellavia, 2011, σ. 12). Από μακροοικονομική άποψη, η εισροή αυτής της τεράστιας ποσότητας ξεπλυμένων κεφαλαίων στη νόμιμη οικονομία φαίνεται να έχει καταστροφικά αποτελέσματα πάνω στις νόμιμες οικονομικές δραστηριότητες, προκαλώντας στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και αποσταθεροποίηση της αγοράς, βοηθώντας στη διείδυση του ΟΕ σε νόμιμες επιχειρήσεις και στην απόκτηση του ελέγχου ή και της ιδιοκτησίας τους.

Το θέμα του χαρακτηρισμού των χρηματοοικονομικών συναλλαγών ως ύποπτων ή όχι για ξέπλυμα χρήματος από τα αρμόδια κατά το νόμο όργανα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και από τους αρμόδιους επαγγελματίες του ιδιωτικού τομέα ενέχει τον κίνδυνο διάπραξης μεγάλων λαθών αφού πρόκειται για αξιολογικές κρίσεις οι οποίες μπορεί να είναι λανθασμένες. Πέραν αυτού, η επικέντρωση της προσοχής μόνο στις ύποπτες συναλλαγές μπορεί να οδηγήσει σε υποτίμηση της έκτασης του ξεπλύματος χρήματος (Walker & Unger, 2009, σ. 827).

Προσπάθειες για την εκτίμηση της έκτασης του ξεπλύματος χρήματος έγιναν και στο πλαίσιο της FATF. Συγκεκριμένα, την περίοδο 1996 - 2000 η FATF προσπάθησε να στηρίξει πάνω σε μια πιο επιστημονική βάση την εκτίμηση του όγκου των χρημάτων που ξεπλένονται. Για το σκοπό αυτό προσκάλεσε τους πιο σημαντικούς ειδικούς από αυτούς που ασχολούνται με τη μελέτη του θέματος να συμμετάσχουν σε συναντήσεις ομάδων εργασίας εμπειρογνομώνων. Ο Reuter, ένας από τους συντάκτες της τελικής μελέτης υποχρεώθηκε τελικά το 2000 να παραδεχτεί την αποτυχία της προσπάθειας αυτής. Επρόκειτο για μια αποτυχία η οποία οφείλονταν κυρίως στη μη διαθεσιμότητα των κατάλληλων δεδομένων και πληροφοριών παρά τη συμμετοχή στην προσπάθεια αυτή των κύριων εθνικών, περιφερειακών και παγκόσμιων Οργανισμών και εμπειρογνομώνων. Η αποτυχία αυτή υπογραμμίζει τις εξαιρετικές δυσκολίες για εξαγωγή με κάθε ακρίβεια και επιστημονική αυστηρότητα του όγκου των βρώμικων χρημάτων τα οποία αποκτώνται και ξεπλένονται τελικά (UNODC, 2011, σ. 19).

Ο Quirk (1997, σ. 7 - 9), διατυπώνει την άποψη ότι το ξέπλυμα χρήματος μπορεί να αλλοιώσει τα οικονομικά δεδομένα εξαιτίας της δυσκολίας μέτρησης της ακριβούς έκτασής του και των επιπτώσεών του.

Η Unger (2007, σ. 71), αναφέρεται στον John Walker, Αυστραλό εγκληματολόγο του Πανεπιστημίου του Wollongong, ο οποίος προσπάθησε να εκτιμήσει τις εγκληματικές προσόδους ανά είδος εγκλήματος και ανά χώρα και στη συνέχεια χρησιμοποίησε ένα μοντέλο βαρύτητας (a gravity model) προκειμένου να ανακαλύψει πόσες από αυτές τις προσόδους ξεπλένονταν και σε ποια χώρα. Η πρώτη εκτίμηση του Walker το 1999 έκανε λόγο για 2.85 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ τα οποία ξεπλένονταν κάθε χρόνο σε παγκόσμιο επίπεδο.

Στο μοντέλο του Walker ασκήθηκε σύμφωνα με τον Schneider (2010, σ. 4) έντονη κριτική από τον Reuter, ο οποίος κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχουν διαθέσιμοι αξιόπιστοι υπολογισμοί τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Η Unger (2007, σ. 42), υποστήριξε με θέρμη τις απόψεις του Walker, με το επιχείρημα ότι η πρωτοποριακή μελέτη του θα μπορούσε να αποτελέσει το πλαίσιο για να μετρηθεί το ξέπλυμα χρήματος ανά χώρα και σε παγκόσμιο επίπεδο αν και αναγνώρισε το αδύναμο σημείο του το οποίο βρίσκεται στον υπολογισμό μόνο της πρώτης φάσης του ξεπλύματος χρήματος, εκείνη της τοποθέτησης Ωστόσο, το μοντέλο του Walker, σύμφωνα πάντα με την άποψη της Unger, είναι ένα θετικό παράδειγμα για διωπηρεσιακή συνεργασία μεταξύ εγκληματολογίας και οικονομικής επιστήμης (Walker & Unger, 2009, σ. 829).

Ο Schneider (2010, σ. 7), αναφέρεται στον van Duynes, ο οποίος εκφράζει την ανησυχία του για το μεγάλο χάσμα που υπάρχει μεταξύ των χρημάτων τα οποία πιστεύεται ότι προέρχονται από εγκληματική δραστηριότητα σύμφωνα με επιστημονικές εκτιμήσεις και των σχετικά μικρών ποσών που πράγματι εντοπίζονται τελικά. Ο Schneider (2010, σ. 3), αναφέρεται επίσης και στην άποψη του Walker ότι το μοντέλο του για τον υπολογισμό του ξεπλύματος χρήματος είναι ανώτερο από τα μοντέλα εκείνα που βασίζονται στην ανάλυση των χρηματοοικονομικών συναλλαγών επειδή στην περίπτωση του δικού του μοντέλου δεν υπάρχει ο κίνδυνος διπλού υπολογισμού των χρημάτων που ξεπλένονται κατά τις φάσεις της διαστρωμάτωσης και της ενσωμάτωσης του ξεπλύματος χρήματος.

Τα Ηνωμένα Έθνη, υπολογίζουν ότι το χρηματικό ποσό που ξεπλένεται συνολικά κάθε έτος κυμαίνεται μεταξύ 2 και 5% του παγκόσμιου ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος ή μεταξύ 800 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ και 2 τρισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο υποστήριξε ήδη από το 1996, ότι οι ροές παράνομου χρήματος σε παγκόσμια κλίμακα κυμαίνονταν μεταξύ 2 και 5% του τότε παγκόσμιου ΑΕΠ.

Ο Ρακιντζής (2015, σ. 59), αναφέρει ενδεικτικά ότι σύμφωνα με εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ, το συνολικό ποσό που ξεπλύθηκε εντός του 2008 στην Ελλάδα, ανήλθε στα 5 δισεκατομμύρια ευρώ, ποσό που αποτελεί ποσοστό 2% επί του ΑΕΠ της χώρας, χωρίς βεβαίως να παραθέτει περισσότερα στοιχεία, ιδιαίτερα για τον τρόπο με τον οποίο προέκυψαν τα στοιχεία αυτά.

Η Unger (2007, σ. 184), υπολόγισε ότι στην Ολλανδία ξεπλένονται κάθε χρόνο από 3 έως 6 δισεκατομμύρια ευρώ και ότι εισέρχονται στην Ολλανδία 14 - 21 δισεκατομμύρια ευρώ που προέρχονται από τις πρώτες είκοσι χώρες οι οποίες βρίσκονται στον κατάλογο εκείνων που διαθέτουν χρήματα για να ξεπλυθούν.

Χαρακτηριστικό στοιχείο και των δύο αυτών εκτιμήσεων είναι η σχετικότητα και η έλλειψη ισχυρών αποδεικτικών στοιχείων.

Το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τον Έλεγχο των Ναρκωτικών και την Πρόληψη του Εγκλήματος (εφεξής UNODC), έχει υποστηρίξει σε έκθεσή του ότι, εάν σε παγκόσμιο επίπεδο τα έσοδα από εγκληματικές ενέργειες ανέρχονταν σε περίπου 3,6% του παγκόσμιου ΑΕΠ (δηλαδή περίπου 2.100 τρισεκατομμύρια δολάρια το 2009), τότε τα χρήματα από εγκληματικές ενέργειες που θα νομιμοποιούνταν θα κυμαίνονταν γύρω στο 2,7% του παγκόσμιου ΑΕΠ, δηλαδή περίπου 1.600 τρισεκατομμύρια δολάρια το 2009 (UNODC, 2011, σ. 7). Η Europol (Socta, 2013, σ. 28) αναφέρεται σε εκτιμήσεις του UNODC (2011), σύμφωνα με τις οποίες το ποσό των χρημάτων που ξεπλένονται σε παγκόσμια κλίμακα κυμαίνεται μεταξύ 2 και 5% του παγκόσμιου ΑΕΠ ή μεταξύ 615 δισεκατομμυρίων ευρώ και 1.54 τρισεκατομμυρίων ευρώ κάθε χρόνο.

Ο Schneider (2010, σ. 473 - 486), εκτίμησε κατά προσέγγιση ότι ο παγκόσμιος τζίρος του οργανωμένου εγκλήματος το 2006 ανήλθε σε 790 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, πράγμα το οποίο παρέχει κατά την άποψή του, μια ένδειξη για την έκταση του ξεπλύματος χρήματος. Ο Simser (2013, σ. 41 – 45, 41), αναφέρει ότι σε παγκόσμιο επίπεδο υπολογίζεται ότι ξεπλένονται ποσά που κυμαίνονται μεταξύ 500 δισεκατομμυρίων και 1 τρισεκατομμυρίου δολαρίων.

. Σύμφωνα με εκτίμηση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου το 1999, το ξέπλυμα χρήματος ανέρχεται ετησίως σε 2 - 5% του παγκόσμιου ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (μεταξύ 800 δισεκατομμυρίων και δύο τρισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ).

Το UNODC, παρουσίασε εκτιμήσεις του για το 2011, σύμφωνα με τις οποίες οι εγκληματικές πρόσοδοι ανήλθαν στο 3,6% του παγκόσμιου ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, από τις οποίες ξεπλύθηκε το 2,7% (UNODC, 2011, σ. 39) .

Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 2014 τα ξεπλυμένα χρήματα σε παγκόσμιο επίπεδο υπολογίζονται μεταξύ 500 και 1.000 δισεκατομμυρίων δολαρίων, πράγμα το οποίο έχει καταστροφικές συνέπειες για την παγκόσμια οικονομία, ιδιαίτερα για τις οικονομίες που βρίσκονται σε στάδιο ανάπτυξης, οι οποίες είναι και οι πιο ευάλωτες (Conseil de l'Europe, 2014, σ. 11).

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι τη χρονική περίοδο 2009 - 2010 η FIU του Ηνωμένου Βασιλείου (SOCA) δέχθηκε 240.582 ύποπτες για ξέπλυμα χρήματος

αναφορές. Οι μισές περίπου από αυτές είχαν υποβληθεί από τέσσερις τράπεζες, ενώ 20 υπόχρεοι σε αναφορά ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών υπέβαλαν το 75% των ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών. Στη Γερμανία υποβλήθηκαν το 2009, 9.046 αναφορές, στην Ελβετία 896 το 2009 και 1.159 το 2010. Στην Ελβετία το 86,5% είχε επαρκή νομική βάση για να υποβληθεί την αρμόδια εισαγγελική αρχή για άσκηση ποινικής δίωξης (Levi, 2012, σ. 614 - 615).

Στην πραγματικότητα δεν υπάρχουν ακριβείς εκτιμήσεις για το πόσα χρήματα περνούν διαμέσου του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος, ανεξάρτητα αν αυτά ορίζονται με την ευρεία ή τη στενή έννοια με σκοπό την μετατροπή των παράνομα αποκτηθέντων κερδών σε μη ανιχνεύσιμη μορφή. Οι χρηματοοικονομικές εταιρείες και τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα δεν έχουν ούτε τα κίνητρα ούτε και τα εργαλεία για να εκτιμήσουν την έκταση του ξεπλύματος χρήματος εκτός εάν οι εξελίξεις στην τεχνολογία το επιτρέψουν κάποτε (Reuter & Truman, 2004, σ. 9).

Σύμφωνα με ακαδημαϊκή έρευνα που διεξήχθη για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2013, ο μεγάλος όγκος των εγκληματικών προσόδων που ξεπλένονται στα κράτη μέλη της ΕΕ προέρχεται από διάφορες μορφές απάτης όπως εμπορικές, φορολογικές και διαδικτυακές απάτες, τις απάτες ΦΠΑ, δημόσια διαφθορά και παράνομη διακίνηση ναρκωτικών. Πέραν αυτού, υπάρχουν και άλλες σημαντικές εγκληματικές δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος που συνεισφέρουν στο ξέπλυμα των εγκληματικών προσόδων όπως είναι η εμπορία ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση (trafficking), η παράνομη μετανάστευση, η παραποίηση εμπορευμάτων, το εμπόριο όπλων, η πλαστογραφία χρημάτων, η κλοπή έργων τέχνης και πολιτισμού και το έγκλημα στον κυβερνοχώρο (Unger et al., 2013, σ. 13).

Η πολιτική ρητορική και οι επίσημες εκτιμήσεις οι οποίες μιλούν για επιτυχίες έχουν την τάση να επικεντρώνονται σε περιπτώσεις που αποκαλύπτονται και στα σχετιζόμενα με αυτές νομικά και χρηματοοικονομικά δεδομένα (Sharman & Tsingou, 2013, σ. 1).

Οι εκτιμήσεις του ξεπλύματος χρήματος σε παγκόσμιο επίπεδο οι οποίες ανέρχονται σε τρισεκατομμύρια δολάρια (Unger 2009, Walker & Unger 2009) αν και έχουν μία πολύ φτωχή αναλυτική και αποδεικτική βάση εν τούτοις στο τέλος με την συνεχή επίκλησή τους καθίστανται δεδομένα (van Duyne & Levi 2005, Levi & Reuter 2006).

Τα κέρδη τα οποία αποφέρουν οι παράνομες και εγκληματικές αγορές σε παγκόσμιο επίπεδο είναι τεράστια και το ύψος τους ανέρχεται σε δισεκατομμύρια δολάρια. Το λάθος είναι ότι πολλές φορές μας διαφεύγει ο υπολογισμός των σημαντικών επιβλαβών επιπτώσεων του ξεπλύματος χρήματος γενικά και προσπαθούμε να αποδώσουμε με αδικαιολόγητη βεβαιότητα τις επιπτώσεις αυτές αποκλειστικά και μόνο στον ισχυρό μηχανισμό του οργανωμένου εγκλήματος (Levi, 2012, σ. 596).

Με τον τρόπο αυτό δεν εκτιμώνται στο βαθμό που θα έπρεπε οι σημαντικές επιβλαβείς επιπτώσεις και άλλων παράνομων συμπεριφορών εκτός του οργανωμένου εγκλήματος, οι οποίες συνδέονται με ξέπλυμα χρήματος και οι οποίες έχουν τεράστιες οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές επιπτώσεις όπως είναι τα εταιρικά εγκλήματα, τα εγκλήματα των ισχυρών, η φοροδιαφυγή κ.λπ.

Τελικά, αυτό που μπορούμε να παρατηρήσουμε σχετικά με την έκταση του ξεπλύματος χρήματος είναι η ύπαρξη αναξιόπιστων εκτιμήσεων. Προκειμένου να υπάρξει αξιόπιστη εκτίμηση απαιτείται σαφής προσδιορισμός της έννοιας του ξεπλύματος χρήματος και υιοθέτηση ενιαίου και αξιόπιστου μοντέλου εκτίμησης.

1.2.6 Οι συνέπειες του ξεπλύματος χρήματος

Το ξέπλυμα χρήματος προκαλεί ιδιαίτερη ανησυχία τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε διεθνές επίπεδο εξαιτίας των σοβαρών στρεβλώσεων τις οποίες προκαλεί στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα και της στενής διασύνδεσής του με το οργανωμένο έγκλημα. Η εισαγωγή στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα των κερδών που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες προκαλεί σοβαρές βλάβες στην εθνική και διεθνή κοινωνικοοικονομική τάξη.

Οι συνέπειες του ξεπλύματος χρήματος, επηρεάζουν αρνητικά κρίσιμους τομείς της οικονομικής, της κοινωνικής και της πολιτικής δραστηριότητας, υπονομεύουν την κοινωνική συνοχή και προσβάλλουν τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου.

Η Unger (2007, σ. 109 - 110), παρουσίασε το 2006 έναν κατάλογο με 25 θετικές και αρνητικές συνέπειες του ξεπλύματος χρήματος στην κοινωνία μακροπρόθεσμα και βραχυπρόθεσμα. Στον κατάλογο αυτό περιλαμβάνονται συνέπειες επί των ποσοστών του εγκλήματος, της οικονομικής ανάπτυξης, των εισαγωγών, των εξαγωγών, των στατιστικών, της πιστωτικής επιφάνειας, της φήμης της ακεραιότητας, της σταθερότητας και της ρευστότητας του χρηματοοικονομικού τομέα κ.λπ.

Το ξέπλυμα χρήματος μπορεί να έχει επιβλαβείς συνέπειες στην οικονομία με τον παραγκωνισμό έντιμων επιχειρήσεων και τη μείωση των φορολογικών εσόδων, στην κοινωνία με την αύξηση του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς και στην πολιτική με την υπονόμευση της κυβέρνησης και την αύξηση των τρομοκρατικών δράσεων (Unger, 2013, σ. 673).

Ο τραπεζικός τομέας φυσικά δεν εξαιρείται από τις αρνητικές επιπτώσεις του ξεπλύματος χρήματος. Όταν τα πιστωτικά και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα συνηθίζουν να ξεπλένουν σημαντικές εγκληματικές προσόδους οι οποίες προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες υπονομεύονται τόσο η ακεραιότητα, η αξιοπιστία και η ασφάλειά τους όσο και η εμπιστοσύνη των πολιτών στο χρηματοοικονομικό σύστημα γενικά (Smith, 1992, σ. 101).

Αυτοί οι οποίοι έχουν ξεπλύνει τα εγκληματικά τους χρήματα τα επενδύουν στη νόμιμη οικονομία με διαφορετικούς όρους από εκείνους των νόμιμων επενδυτών. Η οικονομική τους συμπεριφορά και οι επιδιώξεις τους χαρακτηρίζονται από την ικανοποίηση βραχυπρόθεσμων στόχων. Η χωρίς καμία προειδοποίηση μετακίνηση εκ μέρους τους τεράστιων χρηματικών ποσών από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μιας χώρας σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα άλλων χωρών μπορεί να πλήξει καίρια τη ρευστότητα των χρηματοπιστωτικών αυτών ιδρυμάτων και να οδηγήσει ακόμη και στην χρηματοοικονομική τους κατάρρευση (Alldridge, 2002, σ. 310).

Η Unger (2007, σ. 145), αναφέρεται στον McDowell (1997), ο οποίος υποστηρίζει ότι το ξέπλυμα χρήματος θα μπορούσε να προκαλέσει ακόμα και συστημικές κρίσεις και νομισματική αστάθεια εξαιτίας του παγκόσμιου χαρακτήρα του χρηματοοικονομικού συστήματος και της ισχυρής αλληλεξάρτησης των εθνικών οικονομιών που το υποστηρίζουν. Ο ξεπλυντής χρήματος, σίγουρα επιδιώκει το πραγματικό δικό του συμφέρον, αλλά μετατρέποντας την εν δυνάμει αξία των εγκληματικών προσόδων σε πραγματική αξία, βλάπτει ή ακόμη και συντρίβει τόσο το συλλογικό καλό όσο και το συλλογικό συμφέρον.

Υπάρχουν όμως και απόψεις που υποστηρίζουν ότι το ξέπλυμα χρήματος θα μπορούσε να έχει και καλά αποτελέσματα για την εθνική οικονομία ορισμένων χωρών ιδιαίτερα εκείνων που αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα επειδή π.χ αυξάνει τα κέρδη και τη ρευστότητα του χρηματοοικονομικού τομέα και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και οδηγεί κατά συνέπεια σε μεγαλύτερη διαθεσιμότητα πιστώσεων. Κατόπιν αυτού, η βιβλιογραφία είναι ακόμη αβέβαιη για το

εάν το ξέπλυμα χρήματος έχει μακροπρόθεσμα καθαρά θετικά ή αρνητικά αποτελέσματα στην οικονομία (Unger et al., 2013, σ. 300, 301).

Ο Masciandaro (1994, σ. 37), υποστηρίζει ότι το ξέπλυμα χρήματος δεν είναι μόνο ένα εγκληματικό φαινόμενο αλλά και ένα χρηματοοικονομικό φαινόμενο. Η επένδυση των ξεπλυμένων χρημάτων στη νόμιμη οικονομία πολλαπλασιάζει τη διάπραξη νέων εγκληματικών δραστηριοτήτων των οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων, αυξάνει την εγκληματική μόλυνση της οικονομίας και επιτρέπει στους εγκληματίες να μετατρέψουν το παράνομο εισόδημα σε αγοραστική δύναμη.

Επειδή ακριβώς ο μηχανισμός του ξεπλύματος χρήματος μπορεί να οδηγήσει σε κατακόρυφη άνοδο των εγκληματικών δραστηριοτήτων και σε διείσδυση του οργανωμένου εγκλήματος σε νόμιμες επιχειρήσεις η δραστηριότητα αυτή υποσκάπτει τα θεμέλια των κοινωνιών και του χρηματοοικονομικού συστήματος. Η αποτελεσματική αντιμετώπισή του είναι εξαιρετικά δύσκολη και απαιτεί άμεσες ενέργειες, σοβαρότητα και αποφασιστικότητα.

Όσο πιο βαθιά εισέρχεται το βρώμικο χρήμα στο διεθνές τραπεζικό και χρηματοοικονομικό σύστημα, τόσο πιο δύσκολο είναι να εντοπιστεί η προέλευσή του και να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά. Το ξέπλυμα χρήματος αποτελεί απειλή για τη διαφάνεια και την υγιή λειτουργία των χρηματοοικονομικών αγορών. Ταυτόχρονα όμως επηρεάζει και την οικονομία του πλανήτη με την μη αποτελεσματική, δίκαιη και ορθολογική κατανομή του κεφαλαίου σε κάθε χώρα.

Από οικονομική άποψη, το ξέπλυμα χρήματος θέτει διάφορες απειλές στη διακυβέρνηση και στον οικονομικό σχεδιασμό του προϋπολογισμού της κάθε χώρας, μειώνοντας τα φορολογικά έσοδα των κρατών και καθιερώνοντας ουσιαστικές παραοικονομίες, οι οποίες συχνά καταπνίγουν τις νόμιμες επιχειρήσεις και αποσταθεροποιούν χρηματοοικονομικούς τομείς και χρηματοοικονομικά ιδρύματα.

Μία από τις πιο σοβαρές μικροοικονομικές συνέπειες του ξεπλύματος χρήματος γίνεται ιδιαίτερα αισθητή στον ιδιωτικό τομέα όταν οι ξεπλυντές χρήματος χρησιμοποιούν εικονικές εταιρείες ή νομιμοφανείς επιχειρήσεις οι οποίες στην πραγματικότητα ελέγχονται από εγκληματίες, για να αναμείξουν τις εγκληματικές τους προσόδους με νόμιμα κεφάλαια με στόχο την απόκρυψη ή τη συγκάλυψή τους, το ξέπλυμά τους και την εισαγωγή τους στη νόμιμη οικονομία.

Οι εικονικές αυτές εταιρείες έχουν πρόσβαση σε σημαντικά παράνομα κεφάλαια που τους επιτρέπουν την επιδότηση προϊόντων και υπηρεσιών τους σε τιμές

πολύ χαμηλότερες από εκείνες οι οποίες ισχύουν στην αγορά. Έτσι, οι εικονικές αυτές εταιρείες αποκτούν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των νόμιμων επιχειρήσεων οι οποίες είναι υποχρεωμένες να αναζητήσουν κεφάλαια από τις χρηματοοικονομικές αγορές με όρους αρκετά δυσμενείς πολλές φορές. Αυτός είναι και ένας από τους λόγους που οι νόμιμες επιχειρήσεις, δεν μπορούν να ανταγωνιστούν με θεμιτά μέσα εκείνες τις επιχειρήσεις οι οποίες αποκτούν μέρος του εισοδήματός τους από εγκληματικές δραστηριότητες.

Αυτοί οι οποίοι ξεπλένουν χρήματα ενδιαφέρονται βασικά να προστατεύσουν τα κεφάλαια τα οποία έχουν αποκομίσει από την παράνομη δραστηριότητά τους, επενδύοντάς τα πολλές φορές σε χώρες στις οποίες τελικά αυτά δεν αποδίδουν πάντα τα αναμενόμενα οικονομικά οφέλη. Επιπλέον, η οικονομική ανάπτυξη επηρεάζεται, ανάλογα και από το βαθμό με τον οποίο το ξέπλυμα χρήματος και το χρηματοοικονομικό έγκλημα εκτρέπουν τα κεφάλαια από σταθερές και σίγουρες επενδύσεις προς επενδύσεις χαμηλής ποιότητας και αποδοτικότητας οι οποίες αποκρύπτουν τα κέρδη με στόχο τη φοροδιαφυγή και τη φοροαποφυγή και το ξέπλυμά τους.

Η επένδυση των ξεπλυμένων χρημάτων πολλές φορές σε λιγότερο παραγωγικές δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα στην αγορά ακινήτων, έργων τέχνης, αρχαιοτήτων, κοσμημάτων και πολυτελών αυτοκινήτων λειτουργεί σε βάρος της βιώσιμης ανάπτυξης της πραγματικής οικονομίας. Οι αρνητικές συνέπειες αυτού του είδους των επενδύσεων είναι εξαιρετικά επιζήμιες για τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη ιδιαίτερα των αναπτυσσόμενων χωρών (Arnone & Borlini, 2010, σ. 226 - 271).

Σε ορισμένες περιπτώσεις για παράδειγμα, χρηματοδοτήθηκαν πλήρως βιομηχανικές επιχειρήσεις του κατασκευαστικού ή του ξενοδοχειακού τομέα, όχι με βάση τις πραγματικές ανάγκες για μια σταθερή και βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη αλλά με βάση τα βραχυπρόθεσμα κερδοσκοπικά συμφέροντα των ιδιοκτητών του ξεπλυμένου χρήματος. Όταν οι βιομηχανικές αυτές επιχειρήσεις έπαυσαν να τους ενδιαφέρουν τις εγκατέλειψαν, πράγμα το οποίο προκάλεσε την κατάρρευση αυτών των τομέων και τεράστιες ζημιές σε βάρος της οικονομίας κυρίως αναπτυσσόμενων χωρών οι οποίες δεν είχαν την πολυτέλεια για τέτοιου είδους χρηματοοικονομικές απώλειες, απώλειες θέσεων εργασίας και εξεύρεση νέων επενδυτικών κεφαλαίων.

Στο πεδίο της είσπραξης των φορολογικών εσόδων εκ μέρους της κυβέρνησης τα πράγματα είναι εξαιρετικά δύσκολα εξαιτίας της φοροδιαφυγής και του ξεπλύματος χρήματος. Οι χρησιμοποιούμενες από νόμιμες επιχειρήσεις εισαγωγών - εξαγωγών πρακτικές υπερτιμολόγησης των εισαγωγών και υποτιμολόγησης των εξαγωγών για σκοπούς φοροδιαφυγής και ξεπλύματος χρήματος αυξάνουν τις απώλειες στα έσοδα των κρατών (Unger, 2007, σ. 133, 137). Οι απώλειες φορολογικών εσόδων οδηγούν αναπόφευκτα σε αύξηση της φορολόγησης η οποία έχει άμεσες επιπτώσεις σε βάρος των έντιμων φορολογούμενων.

Οι διαδικασίες ιδιωτικοποιήσεων, οι οποίες θεωρούνται από ορισμένους ότι είναι συχνά οικονομικά επωφελείς μπορούν να χρησιμοποιηθούν και ως όχημα για ξέπλυμα κεφαλαίων. Οι εγκληματικές οργανώσεις έχουν τα οικονομικά μέσα για να κάνουν καλύτερη προσφορά από εκείνη των νόμιμων υποψήφιων αγοραστών των κρατικών επιχειρήσεων. Έτσι, στο πλαίσιο του αθέμιτου ανταγωνισμού, αυτοί οι οποίοι ξεπλένουν χρήματα μπορούν να υπερκεράσουν τους έντιμους αγοραστές, προσφέροντας υψηλότερες προσφορές σε διαγωνισμούς για την αγορά επιχειρήσεων του δημόσιου τομέα.

Το κακό όνομα που αποκτά μια χώρα η οποία επιτρέπει δραστηριότητες ξεπλύματος χρήματος αποτρέπει νόμιμους επενδυτές να επενδύσουν τα κεφάλαιά τους σ' αυτή με αποτέλεσμα τη μείωση των ευκαιριών για οικονομική ανάπτυξη. Από την άλλη πλευρά, το κακό όνομα και το χαλαρό έως ανύπαρκτο νομοθετικό πλαίσιο προσελκύει διεθνείς εγκληματικές οργανώσεις που λειτουργούν με όρους οικονομικής επιχείρησης για τη βραχυπρόθεσμη επένδυση των κεφαλαίων τους με όλους τους κινδύνους που αυτό συνεπάγεται για την οικονομική σταθερότητα των χωρών οι οποίες υποδέχονται τα κεφάλαια αυτά.

Σε ένα όλο και πιο διασυνδεδεμένο κόσμο, οι αρνητικές συνέπειες αυτών των δραστηριοτήτων είναι παγκόσμιες και οι επιπτώσεις τους στην χρηματοοικονομική ακεραιότητα και σταθερότητα των χωρών είναι ευρέως αναγνωρισμένες. Οι ξεπλυντές χρήματος εκμεταλλεύονται τόσο την εγγενή πολυπλοκότητα του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος όσο και τις διαφορές μεταξύ των εθνικών καθεστώτων καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος από πλευράς νομοθεσίας και συστημάτων άσκησης εποπτείας και ελέγχου και ελκύονται ιδιαίτερα από δικαιοδοσίες με αδύναμους ή αναποτελεσματικούς ελέγχους, όπου μπορούν να μετακινήσουν πιο εύκολα τα κεφάλαιά τους χωρίς τον κίνδυνο εντοπισμού τους.

Ένας από τους μεγαλύτερους κινδύνους για τις χώρες που βρίσκονται σε φάση οικονομικής ανάπτυξης είναι να δεχθούν κεφάλαια για να υποστηρίξουν και να ωφελήσουν την οικονομία τους χωρίς να λάβουν υπόψη τους την πιθανή παράνομη προέλευσή τους. Με τον τρόπο αυτό και χωρίς να αναλαμβάνουν δράση κατά του ξεπλύματος χρήματος επιτρέπουν στο οργανωμένο έγκλημα να αρχίσει να διεισδύει στο νόμιμο τραπεζικό και χρηματοοικονομικό τους σύστημα.

Το ξέπλυμα χρήματος έχει διαφορετικές επιπτώσεις στις αναπτυγμένες χώρες και διαφορετικές επιπτώσεις σε άλλες χώρες που βρίσκονται στο στάδιο της ανάπτυξης ή σε κατώτερο οικονομικό επίπεδο. Η αναφορά στις δύο αυτές ομάδες χωρών οφείλεται στις οικονομικές τους ιδιαιτερότητες, στις διαφορετικές αιτίες που τροφοδοτούν το ξέπλυμα χρήματος και στα διαφορετικά αποτελέσματα που επιφέρει το ξέπλυμα χρήματος στις μεν και στις δε. Το ξέπλυμα χρήματος έχει σοβαρές επιπτώσεις στις αναπτυσσόμενες χώρες εξαιτίας της φοροδιαφυγής και της διαφθοράς υπονομεύοντας την ορθολογική κατανομή της εξωτερικής βοήθειας η οποία παρέχεται από μεγάλες χώρες και διεθνείς οργανισμούς για τη μείωση της φτώχειας και την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης.

Είναι γνωστό ότι πολλές φορές τα οικονομικά συμφέροντα των αναπτυσσόμενων χωρών δεν ταυτίζονται με εκείνα των αναπτυγμένων χωρών. Σε κάθε περίπτωση, είναι γεγονός ότι το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα και το διεθνές καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος υπήρξαν δημιουργήματα των αναπτυγμένων οικονομικά χωρών και ιδιαίτερα των πιο ισχυρών.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν κλήθηκαν να συμμετάσχουν ούτε καν να συνεισφέρουν στο σχεδιασμό των συστημάτων αυτών. Κλήθηκαν όμως να συμμετάσχουν στην εφαρμογή του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος δεχόμενες ισχυρές πιέσεις από τις αναπτυγμένες χώρες και τους διεθνείς χρηματοοικονομικούς οργανισμούς μη έχοντας άλλη επιλογή, παρά τη δύσκολη οικονομική τους κατάσταση και τις εθνικές τους ανάγκες και προτεραιότητες (Sharman & Tsingou, 2013, σ. 3).

Στην περίπτωση των αναπτυγμένων οικονομικά χωρών η ίδια η οικονομική, τεχνολογική και κοινωνική τους ανάπτυξη διευκολύνει τις διαδικασίες και τις δυνατότητες ενσωμάτωσης στη νόμιμη οικονομία κεφαλαίων τα οποία στην πλειονότητά τους είναι προϊόν εγκλημάτων με σκοπό την απόκτηση υλικού ή οικονομικού κέρδους. Ορισμένες από τις αναπτυγμένες χώρες έχουν τα μεγαλύτερα

ποσοστά ξεπλύματος χρήματος. Το βασικό κίνητρο γι' αυτά τα μεγάλα ποσοστά ξεπλύματος χρήματος τροφοδοτείται από τις δυνατότητες τις οποίες προσφέρει η οικονομική τους ανάπτυξη, η οργάνωση και η σημασία του τομέα παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, η μεγάλη διάδοση των τεχνολογιών πληροφορικής, ο τεράστιος όγκος των χρηματοοικονομικών επιχειρηματικών τους συναλλαγών, η μεγαλύτερη ανάπτυξη και καινοτομία των χρηματοοικονομικών προϊόντων και η παρουσία στις χώρες αυτές πολυεθνικών και παγκόσμιων επιχειρήσεων.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες έχουν μερικές φορές αντιφατική στάση ως προς την απόδοση προτεραιότητας στις προσπάθειες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Οι Reuter & Truman (2004, σ. 184), αναφέρονται στον Brent Barlett (2002) ο οποίος επισημαίνει τρεις συνήθεις λόγους για τη στάση του αυτή:

- το ξέπλυμα χρήματος φέρνει κεφάλαια από τις αναπτυγμένες οικονομίες σε αναπτυσσόμενες οικονομίες
- τα εγκλήματα τα οποία αποφέρουν τα κεφάλαια διαπράττονται μάλλον σε αναπτυγμένες παρά σε αναπτυσσόμενες χώρες
- το ξέπλυμα χρήματος επιτείνει τη ζήτηση για τραπεζικές εργασίες στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Εντύπωση προκαλούν τα λόγια του Ιταλού Εθνικού Εισαγγελέα κατά της Μαφίας, τωρινού Προέδρου της Ιταλικής Γερουσίας Pietro Grasso, ο οποίος στη διάρκεια της Ιταλικής τηλεοπτικής εκπομπής «Che Tempo che fa» στο κανάλι Rai 3, την 12^η Νοεμβρίου 2011 με την ευκαιρία της παρουσίασης του βιβλίου του «Soldi Sporchi», επιβεβαίωσε ορισμένες σκέψεις και ιδέες οι οποίες αξίζει να αναφερθούν:

Όπως αναφέρει ο Grasso, σύμφωνα με εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ιταλίας, το 10% του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος της χώρας προέρχεται από ξέπλυμα χρήματος. Η παράνομη οικονομία μπορεί όχι μόνο να μολύνει απλά αλλά και να καταστρέψει τη νόμιμη οικονομία. Η επιχείρηση εκείνη η οποία ξεπλένει βρώμικο χρήμα ή που φοροδιαφεύγει λειτουργεί με όρους αθέμιτου ανταγωνισμού σε βάρος έντιμων επιχειρήσεων και τις ωθεί στη χρεωκοπία. Είναι ανάγκη επισημαίνει ο Grasso να αποκτήσουν οι κυβερνήσεις εκ νέου την εξουσία επί του χρηματοοικονομικού κεφαλαίου, ενώ παράλληλα οι πολίτες θα πρέπει να επανακτήσουν την αίσθηση της συλλογικότητας (Grasso, RAI TV, Video). Επρόκειτο για καμπανάκι συνειδητοποίησης του κινδύνου, το οποίο ταυτόχρονα καλούσε και σε ανάληψη

ισχυρών δεσμεύσεων και σε ενίσχυση της νομιμότητας για αλλαγή της κατάστασης των πραγμάτων.

Με το ξέπλυμα χρήματος και τη διαφθορά και δωροδοκία κρατικών υπαλλήλων και PEPs εδραιώνεται η οικονομική ισχύς των οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων και δημιουργείται ένα κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο διεισδύει η οργανωμένη εγκληματικότητα διαποτίζοντας τόσο τον κοινωνικό ιστό όσο και το πολιτικό σύστημα. Πρόκειται για μια από τις κύριες κοινωνικές συνέπειες του ξεπλύματος χρήματος (Argone & Borlini, 2010, σ. 226 - 271).

Με τον τρόπο αυτό ενισχύεται η δυναμική του ξεπλύματος χρήματος και αυξάνεται η πιθανότητα εκ νέου διάπραξης σοβαρών εγκλημάτων όπως είναι η διακίνηση ναρκωτικών, η εμπορία ανθρώπων, το εμπόριο όπλων, οι απάτες, η διαφθορά, η δωροδοκία, το λαθρεμπόριο κ.λπ, με τα οποία αυτό συνδέεται στενά. Το ξέπλυμα χρήματος είναι προφανώς κοινωνικά επιζήμιο, ακριβώς λόγω της συνύπαρξής του με το οργανωμένο έγκλημα του οποίου αποτελεί πραγματικά το λόγο ύπαρξης.

Το ξέπλυμα χρήματος είναι ένας μηχανισμός ο οποίος ενισχύει σημαντικά τις δυνατότητες και τη δυναμική του οργανωμένου εγκλήματος. Η οικονομική ισχύς μεταφέρεται από τους νομοταγείς πολίτες οι οποίοι εκπληρώνουν στο ακέραιο τις φορολογικές τους υποχρεώσεις στους οργανωμένους εγκληματίες οι οποίοι αποκτούν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (Unger, 2007, σ. 113).

Η ισχύς που προέρχεται από τα παράνομα αποκτηθέντα και ξεπλυμένα κέρδη προσφέρει σε αυτούς που τα αποκτούν και σε αυτούς που τα ξεπλένουν πολιτική και οικονομική επιρροή, ιδιαίτερα όταν αυτά είναι μεγάλα. Η επιρροή αυτή σε βάρος πολιτικών, δημοσίων υπαλλήλων και εκπροσώπων των αρχών εφαρμογής του νόμου συμβάλλει στη δημιουργία νοσηρού κλίματος διαφθοράς και ανομίας το οποίο μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τον κλονισμό της εμπιστοσύνης των πολιτών σε δύο θεμελιώδεις πυλώνες της σύγχρονης κοινωνίας, το κράτος δικαίου και τη δημοκρατική διακυβέρνηση.

Σε κάθε περίπτωση, το ξέπλυμα χρήματος είναι ένα ανθρώπινο φαινόμενο και για το λόγο αυτό δεν θα πρέπει να διαφεύγουν της προσοχής μας οι ανθρώπινες διαστάσεις και επιπτώσεις του για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Τα βασικά αδικήματα του ξεπλύματος χρήματος προσβάλλουν πράγματι τα ανθρώπινα δικαιώματα και αυτή είναι μια διάσταση την οποία η διεθνής κοινότητα δεν βλέπει ως θα όφειλε να δει, τουλάχιστον σε ότι αφορά τις τεράστιες συνέπειές τους σε πολιτικό, οικονομικό και

κοινωνικό επίπεδο και την ανάγκη αποτελεσματικής ποινικής αντιμετώπισής τους σε παγκόσμιο επίπεδο. Εγκλήματα όπως η διακίνηση ναρκωτικών, η εμπορία ανθρώπων, η παράνομη διακίνηση μεταναστών, η απάτη, η διαφθορά, η φοροδιαφυγή έχουν καταστεί πλέον διεθνικά εγκλήματα και αποτελούν βασικά αδικήματα με τα οποία συνδέεται άρρηκτα το ξέπλυμα χρήματος.

Η δυνατότητα που προσφέρει το ξέπλυμα χρήματος στους οργανωμένους εγκληματίες να επεκτείνουν τις εγκληματικές τους δραστηριότητες εκθέτει τους πολίτες σε μείζονες κινδύνους θυματοποίησης και υποχρεώνει την πολιτεία να διαθέτει μεγαλύτερους οικονομικούς πόρους για την επίτευξη ασφάλειας, κοινωνικής ευημερίας και υγείας των πολιτών της.

Από πολιτική άποψη υπάρχουν επίσης σοβαρά πολιτικά κόστη εξαιτίας του ξεπλύματος χρήματος, όπως είναι για παράδειγμα η υπονόμηση της δημοκρατικής διακυβέρνησης, η στρέβλωση της οικονομίας και η παρεμπόδιση της ανάπτυξης σε όλα τα επίπεδα. Οι μεγάλες απώλειες εθνικών οικονομικών πόρων από διαφθορά, φοροδιαφυγή, απάτη και οργανωμένο έγκλημα και οι χρηματοοικονομικές τους ροές προς το εξωτερικό για να ξεπλυθούν συντελούν στη δημιουργία συστημικών χρηματοοικονομικών κρίσεων με τους πιο φτωχούς να πληρώνουν συχνά το λογαριασμό, ενώ τα άτομα τα οποία εμπλέκονται στη διάπραξη των εγκλημάτων αυτών και σε ξέπλυμα χρήματος, κατά βάση εγκληματίες του λευκού κολάρου, συσσωρεύουν πλούτο και ισχύ, γίνονται πλουσιότεροι και παραμένουν σε μεγάλο βαθμό στο απυρόβλητο.

Το ξέπλυμα χρήματος συνδέεται με δημόσια διαφθορά, με επαγγελματίες εμπειρογνώμονες οι οποίοι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στις κοινωνικές και οικονομικές σχέσεις, με παράνομες χρηματοδοτήσεις προεκλογικών εκστρατειών, με προμήθειες για έγκριση δανείων, με ιδιοποίηση και κατάχρηση εταιρικών φόρων και αμοιβών για χορήγηση αδειών, με ανάθεση δημοσίων έργων, με εκμετάλλευση πακέτων εξοπλιστικών προγραμμάτων κ.λπ. Όλα αυτά φυσικά έχουν σοβαρές πολιτικές συνέπειες οι οποίες υπονομεύουν τους δημοκρατικούς θεσμούς, το κράτος δικαίου και την κοινωνική συνοχή.

Με την οικονομική ισχύ την οποία αποκτούν τα κυκλώματα τα οποία εμπλέκονται σε ξέπλυμα χρήματος μπορούν να αποκτήσουν και πολιτική ισχύ, την οποία μπορεί να χρησιμοποιήσουν για να ελέγξουν τη νομοθετική παραγωγή για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος προς όφελός τους. Ανεκτίμητος αρωγός στην

προσπάθειά τους αυτή είναι οι διάφορες πράξεις διαφθοράς οι οποίες τροφοδοτούν καταστάσεις οι οποίες αλλοιώνουν και φαλκιδεύουν τις δημοκρατικές διαδικασίες (Unger, 2007, σ. 156).

Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η χρηματοδότηση εκ μέρους εγκληματικών οργανώσεων της προεκλογικής εκστρατείας υποψηφίων για είσοδό τους στον πολιτικό στίβο, ιδιαίτερα σε χώρες οι οποίες αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα. Η προσφερόμενη βοήθεια γίνεται φυσικά με όρους ανταπόδοσης έτσι ώστε σε περίπτωση εκλογής τους τα άτομα αυτά να λειτουργήσουν υπέρ των συμφερόντων των εγκληματικών οργανώσεων οι οποίες χρηματοδότησαν την προεκλογική τους εκστρατεία. (Unger, 2007, σ. 156). Σε ακραίες περιπτώσεις αυτό μπορεί να οδηγήσει σε πραγματική αποδυνάμωση της νόμιμα εκλεγμένης κυβέρνησης. Η διαφθορά χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων, gatekeepers και άλλων οργανισμών και παραγόντων της κοινωνικής και οικονομικής ζωής προκαλούν ιδιαίτερη ανησυχία (Alldridge, 2003, σ. 34 - 35).

Σε κάθε περίπτωση, τα κέρδη τα οποία προκύπτουν από τη χρησιμοποίηση της τεχνικής του ξεπλύματος χρήματος είναι τεράστια για εκείνους που παραβιάζουν το νόμο όπως τεράστιες είναι και οι συνέπειες για τη μεγάλη πλειονότητα των πολιτών, η οποία παρακολουθεί τα τεκταινόμενα αμήχανη και ανήμπορη να αντιδράσει. Τα παράνομα αποκτηθέντα εισοδήματα επιτρέπουν στους εγκληματίες να αναπτύξουν την πολιτική και οικονομική τους ισχύ σε βάρος των έντιμων πολιτών και των νόμιμων επιχειρήσεων.

Πέραν αυτού, αδύναμες οικονομικά και πολιτικά χώρες είναι ευάλωτες σε ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, αφού αναζητούν απεγνωσμένα επενδύσεις από το εξωτερικό, αδιαφορώντας για τον έλεγχο της νόμιμης ή μη προέλευσης των χρημάτων. Οι χώρες αυτές οι οποίες δεν αντιμετωπίζουν με συνέπεια και αποτελεσματικότητα το ξέπλυμα χρήματος έχουν προβλήματα με την προσέλκυση νόμιμων διεθνών επενδύσεων, λόγω του διεφθαρμένου δημόσιου τομέα τους αλλά και της διαβρωτικής διείσδυσης παράνομων και βρώμικων κεφαλαίων στον πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό τους ιστό.

Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλούν τρία μείζονα ευρήματα της έρευνας της Unger, σχετικά με τις συνέπειες του ξεπλύματος χρήματος. Οι εγκληματίες βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση έναντι των έντιμων επενδυτών εξαιτίας της στρέβλωσης των τιμών και της συνακόλουθης ανισοκατανομής των πόρων, τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα

αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο απώλειας αλλοδαπού επενδυτικού ενδιαφέροντος εξαιτίας της προσβολής της φήμης και της ακεραιότητάς τους σε περίπτωση εμπλοκής τους σε ξέπλυμα χρήματος και οι χρησιμοποιούμενες πρακτικές διαφθοράς και η διείσδυση των εγκληματικών οργανώσεων σε χρηματοοικονομικά ιδρύματα υπονομεύουν το κράτος δικαίου και τη δημοκρατία (Unger, 2007, σ. 174 - 175).

1.2.7 Οι πολιτικές καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος

Η γιγάντωση του εγκληματικού φαινομένου του ξεπλύματος χρήματος, η διεθνής του διάσταση και οι τεράστιες επιπτώσεις του στους τομείς της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ζωής εξαιτίας της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης υποχρέωσαν διεθνείς Οργανισμούς και εθνικές κυβερνήσεις να αυξήσουν τα επίπεδα της νομοθετικής παρέμβασης και της κανονιστικής ρύθμισης σε παγκόσμιο επίπεδο.

Σε διεθνές επίπεδο, οι προσπάθειες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος σηματοδοτήθηκαν από την προώθηση της καθιέρωσης ενός διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, το οποίο βασίστηκε πάνω σε διεθνείς συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών, του Συμβουλίου της Ευρώπης, και του ΟΟΣΑ, στις συστάσεις και τις κατευθυντήριες γραμμές της FATF, και τις Οδηγίες της ΕΕ.

Σκοπός των διεθνών αυτών προσπαθειών ήταν και εξακολουθεί να είναι η θωράκιση της ακεραιότητας του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος και η αποτελεσματική εφαρμογή του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος το οποίο έχουν υιοθετήσει οι περισσότερες χώρες του κόσμου. Βασική παράμετρος των σχετικών προσπαθειών είναι ο περιορισμός ή καλύτερα η πλήρης αποτροπή των εγκληματιών να αποκομίζουν κέρδη από τη διάπραξη των εγκλημάτων τους μέσα από τις πολύπλοκες και άκρως κερδοφόρες διαδικασίες του ξεπλύματος χρήματος.

Η διεθνής στρατηγική καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος με την προσπάθεια διαμόρφωσης ενός αποτελεσματικού καθεστώτος καταπολέμησής του συνοψίζεται στα ακόλουθα:

- Ποινικοποίηση του ξεπλύματος χρήματος.
- Υιοθέτηση νομοθετικών και άλλων μέτρων για τη θέσπιση συστημάτων ανίχνευσης, παγώματος, κατάσχεσης και δήμευσης των εγκληματικών προσόδων.
- Δέσμευση του ιδιωτικού τομέα να παίζει μείζονα ρόλο στην πρόληψη του ξεπλύματος χρήματος, επιβάλλοντας στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και σε

ορισμένα επαγγέλματα απαιτήσεις όπως η δέουσα επιμέλεια του πελάτη (Customer Due Diligence), η αρχή γνώρισε τον πελάτη σου (Know your Customer) και η τήρηση στοιχείων (record keeping).

- Σύσταση Μονάδων Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (Financial Intelligence Units/FIUs) για τη συλλογή, επεξεργασία, ανάλυση και διάχυση χρηματοοικονομικών πληροφοριών που να βασίζονται σε αναφορές ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος χρηματοοικονομικών συναλλαγών από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και υπόχρεους κατά το νόμο επαγγελματίες του ιδιωτικού τομέα.
- Απαίτηση από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ορισμένα επαγγέλματα και άλλους οργανισμούς να συνεργάζονται με τις εθνικές αρχές ακόμη και μέσω της αναφοράς ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών (Suspicious Activity Reports/SARs)
- Δημιουργία ενός αποτελεσματικού εποπτικού πλαισίου.
- Απαίτηση από τα ιδρύματα να καθιερώσουν εσωτερικούς ελέγχους για συμμόρφωση με τους ισχύοντες νόμους και κανονισμούς και εκπαίδευση του προσωπικού τους (Compliance Officers Network).
- Προώθηση εκτεταμένης, ουσιαστικής και αποτελεσματικής διεθνούς συνεργασίας, για την έρευνα και δίωξη του ξεπλύματος χρήματος και τη διασφάλιση της δήμευσης των εγκληματικών προσόδων και εργαλείων.

Οι στόχοι των νομοθετικών ρυθμίσεων για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος ήταν:

- Η αφαίρεση του κέρδους που προέρχεται από έγκλημα μέσω της δήμευσης των εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων.
- Η ανίχνευση του εγκλήματος, ακολουθώντας τα ίχνη της διαδρομής των χρημάτων
- Η στοχοποίηση τρίτων μερών ή επαγγελματιών ξεπλυντών, οι οποίοι με τις υπηρεσίες τους επιτρέπουν στους εγκληματίες να ξεπλύνουν και να διατηρήσουν τις εγκληματικές τους προσόδους
- Η στοχοποίηση των ανώτερων κλιμακίων της εγκληματικής οργάνωσης, των οποίων η μόνη ορατή σύνδεση με το έγκλημα είναι τα ίχνη της διαδρομής των χρημάτων και η προστασία της ακεραιότητας του χρηματοοικονομικού συστήματος από την παράνομη χρήση εκ μέρους των εγκληματιών.

Κατά τους Reuter & Truman (2004) «το καθεστώς καταπολέμησης του ξέπλυματος χρήματος αποτελείται από τον πυλώνα της πρόληψης (τη δέουσα επιμέλεια που πρέπει να ακολουθούν οι τράπεζες όταν συναλλάσσονται με τους πελάτες τους, την αναφορά ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών, την κανονιστική ρύθμιση και εποπτεία και την πρόβλεψη επιβολής κυρώσεων για μη συμμόρφωση) και από τον πυλώνα της επιβολής του νόμου (τον κατάλογο των κύριων εγκλημάτων, την έρευνα, την δίωξη, την τιμωρία και τη δήμευση)» (σ. 4).

Η πρόληψη σχεδιάστηκε για να αποτρέψει τους εγκληματίες από τη χρησιμοποίηση χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων για ξέπλυμα των εγκληματικών τους προσόδων και για να ενισχύσει τη διαφάνεια, η οποία θα μπορούσε να λειτουργήσει αποτρεπτικά στην παροχή βοήθειας εκ μέρους των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στο ξέπλυμα χρήματος. Η καταστολή σχεδιάστηκε για να τιμωρήσει τους εγκληματίες και τους συνεργάτες τους στο ξέπλυμα χρήματος, όταν παρά τις προσπάθειες πρόληψης, αυτοί καταφέρνουν τελικά να ξεπλύνουν με επιτυχία τις εγκληματικές τους προσόδους και να τους αφαιρέσει το χρηματικό κέρδος με τον ποινικό μηχανισμό του εντοπισμού, του παγώματος, της κατάσχεσης και της δήμευσης των εγκληματικών τους προσόδων (Stessens, 2000, σ. 108).

Η δέουσα επιμέλεια απαιτεί την εξακρίβωση της ταυτότητας, όχι μόνο του κατόχου του τραπεζικού λογαριασμού, αλλά και της ταυτότητας του πραγματικού δικαιούχου ιδιοκτήτη (beneficial owner), την παροχή αποδεικτικών στοιχείων για την ταυτότητα του προσώπου και τη διεύθυνση κατοικίας του και τη συνεχή παρακολούθηση για την επαλήθευση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και του εργασιακού προφίλ των πελατών με βάση τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή της η τράπεζα.

Η αναφορά για ύποπτες για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγές στηρίζεται σε πληροφορίες τις οποίες το τραπεζικό ίδρυμα ή ο επαγγελματίας πρέπει να παράσχουν στις αρμόδιες αρχές εφαρμογής του νόμου. Η εξωτερική εποπτεία αφορά στην παρακολούθηση της συμμόρφωσης του τραπεζικού ιδρύματος ή του υπόχρεου σε αναφορά επαγγελματία με την απαίτηση για τη δέουσα επιμέλεια του πελάτη (Customer Due Diligence) και την υποχρέωση αναφοράς ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών. Τέλος, οι κυρώσεις, οι οποίες είναι γενικά διοικητικές και αστικές μάλλον, παρά ποινικές, τιμωρούν άτομα και ιδρύματα για μη εφαρμογή του καθεστώτος πρόληψης και καταπολέμησης του ξέπλυματος χρήματος.

Τα κύρια αδικήματα αποτελούν τη νομική βάση για την ποινικοποίηση του ξεπλύματος χρήματος και έτσι τα κεφάλαια τα οποία προέρχονται από τη διάπραξη των αδικημάτων αυτών υπόκεινται στη σχετική με αυτά νομοθεσία, στη νομοθεσία για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος και τις συναφείς κανονιστικές ρυθμίσεις. Τα υπόλοιπα στοιχεία (έρευνα, δίωξη, τιμωρία και δήμευση) είναι κοινά στο ποινικό σύστημα.

Η κεντρική ευθύνη της καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος ανατέθηκε αρχικά στον τραπεζικό τομέα, επειδή θεωρήθηκε ότι ήταν ο τομέας εκείνος ο οποίος θα μπορούσε καλύτερα από κάθε άλλον να θέσει σε συναγερμό τον μηχανισμό καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, με βάση υποψίες για συναλλαγές ξεπλύματος χρήματος και την αξιολόγηση καταστάσεων κινδύνου πάνω στη βάση συγκεκριμένων κριτηρίων. Η ευθύνη αυτή επεκτάθηκε στη συνέχεια, με βάση τις διαπιστώσεις του χρησιμοποιούμενου *modus operandi* και σε άλλα επαγγέλματα τα οποία εμπλέκονταν ή ήσαν εν δυνάμει εμπλεκόμενα με τον ένα ή τον άλλο τρόπο σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος (δικηγόρους, ασφαλιστές, λογιστές, συμβολαιογράφους, φοροτεχνικούς, χρηματομεσίτες, κτηματομεσίτες κ.λπ).

Επρόκειτο πράγματι για μια σημαντική απόφαση με την οποία τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα και ιδιώτες επαγγελματίες ανέλαβαν εκ του νόμου την υποχρέωση να αναφέρουν ύποπτες για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγές στις FIUs οι οποίες είναι αρμόδιες για την περαιτέρω διερεύνηση των υποψιών. Ωστόσο, η απόφαση αυτή του κράτους σχετικά με την ανάθεση της κεντρικής ευθύνης σε χρηματοοικονομικά ιδρύματα και επαγγελματίες του ιδιωτικού τομέα δέχθηκε ισχυρή κριτική από κάποιους οι οποίοι έκαναν λόγο για τη μετατροπή τους σε ένα ιδιότυπο είδος κρατικών πληροφοριοδοτών (Turner & Bainbridge, 2018, σ. 216).

Ο τραπεζικός τομέας δεν δέχθηκε φυσικά αδιαμαρτύρητα την αυξημένη κυβερνητική παρεμβολή στις σχέσεις του με τους πελάτες του. Η παρεμβολή αυτή σηματοδοτήθηκε με τον έλεγχο εκ μέρους του κράτους της μη συμμόρφωσης του τραπεζικού τομέα με τις νομικές διατάξεις από τις οποίες απέρρεαν οι σχετικές υποχρεώσεις του. Ωστόσο, ο τραπεζικός τομέας κατάφερε τελικά να κινηθεί ισορροπημένα και με αρκετή ευελιξία προς τη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις του, μετριάζοντας το κόστος και την ενόχληση τόσο για τον ίδιο τον τομέα όσο και για τους πελάτες του (Reuter & Truman, 2004, σ. 1).

Η επιβολή στον ιδιωτικό τομέα μιας σειράς προληπτικών καθηκόντων αποτέλεσε τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Η επιλογή της ανάθεσης από το κράτος στον ιδιωτικό τομέα και μάλιστα στον τραπεζικό τομέα της κεντρικής ευθύνης για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος αποτέλεσε χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού που ο Garland αποκάλεσε «στρατηγική ανάληψης της ευθύνης». Στο έργο του «The Culture of Control», ο Garland (2001, σ.124) υποστηρίζει ότι η ανάληψη της ευθύνης για τον έλεγχο του εγκλήματος πρέπει να διαμοιράζεται μεταξύ της κυβέρνησης, και μη κρατικών παραγόντων και οργανισμών και να εκδηλώνεται στο πλαίσιο προληπτικών συμμετοχικών συνεργασιών.

Με την ανάθεση στο τραπεζικό τομέα μέσα από μια διαδικασία «πανοπτικού» της υποχρέωσης παρακολούθησης, διαπίστωσης και γνωστοποίησης ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών και τη δημιουργία βάσεων δεδομένων για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος σε διάφορα επίπεδα, των οποίων οι επόπτες και οι ελεγκτές δεν είναι ορατοί, επιδιώχθηκε ο έλεγχος και η καταπολέμηση ενός εξαιρετικά σημαντικού προβλήματος, χωρίς φυσικά να ληφθεί ανάλογη μέριμνα για τη διακρίβωση, μελέτη και ανάλυση των αιτιών που το δημιουργούν, το αναδεικνύουν, το συντηρούν και το καταστούν κυρίαρχο στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή.

Δεν αποδόθηκε επίσης η δέουσα σημασία στις αφανείς ή εμφανείς διασυνδέσεις του ξεπλύματος χρήματος με άλλα εξίσου σημαντικά προβλήματα (χρηματοοικονομική παγκοσμιοποίηση, παράνομη φυγή κεφαλαίων, πολιτική διαφθορά, μεγάλης κλίμακας απάτες, επιχειρηματική απληστία, άναρχος καπιταλισμός, νόμιμη οικονομία, κ.λπ) και τις καταστροφικές του συνέπειες στην οικονομία, την πολιτική, την κοινωνία, τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου.

Τελικά, σύμφωνα με την Gelemerova (2011) «το καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος με το σύστημα της γνωριμίας με τον πελάτη και την υποχρέωση αναφοράς ύποπτων δραστηριοτήτων φαίνεται να καταλήγει πράγματι σε μια μορφή παγκόσμιου πανοπτικού» (σ. 243).

Η εφαρμογή στην πράξη των συστάσεων της FATF δεν υπήρξε εναρμονισμένη μεταξύ επιχειρήσεων, τομέων και χωρών, κυρίως λόγω των διαφορετικών και λανθασμένων σε αρκετές περιπτώσεις εννοιολογικών ορισμών, των ασαφών κανόνων και των διαφορετικών νομικών και εταιρικών νοοτροπιών. Πρόκειται πράγματι για ένα πανοπτικό το οποίο έχει κτισθεί πάνω σε μια κινούμενη άμμο. Η προώθηση της

καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος λειτούργησε με βάση την εθνική νομοθεσία και τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες που ρύθμισαν κανονιστικά με νέους τρόπους τη σχέση μεταξύ των τραπεζιτών και των πελατών τους. Η πρωτοτυπία των μηχανισμών αυτών βρίσκεται ακριβώς στην υιοθέτησή τους από το κράτος για την παρακολούθηση αυτού που προηγουμένως υπήρξε μια αυστηρά ιδιωτική επαφή συνεργασίας μεταξύ τραπεζιτών και πελατών τους η οποία ρυθμιζόταν με συμβατικές σχέσεις εμπιστευτικότητας και μη παρέμβασης.

Για το θέμα της νομιμότητας της υποχρέωσης αναφοράς ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών στις FIUs, η οποία επιβλήθηκε στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και σε συγκεκριμένες κατηγορίες επαγγελματιών του ιδιωτικού τομέα τοποθετήθηκε και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων το οποίο τη θεώρησε απόλυτα νόμιμη και δικαιολογημένη κρίνοντας ότι η υποχρέωση αυτή καθοδηγείται από την ανάγκη πρόληψης δραστηριοτήτων οι οποίες συνιστούν σοβαρή απειλή για τη δημοκρατία. Επίσης, το Δικαστήριο της ΕΕ έκρινε ότι η καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος και του οργανωμένου εγκλήματος, δύο σοβαρών εγκλημάτων τα οποία συνδέονται στενά μεταξύ τους και συνιστούν ιδιαίτερη απειλή για την κοινωνία αποτελεί νόμιμη επιδίωξη η οποία εντάσσεται στο πλαίσιο εξυπηρέτησης του γενικού συμφέροντος (Cour de Justice de l'Union Européenne, 2007, C-305/05, σημείο 36).

Η πολύχρονη εμπειρία στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος κατέδειξε ότι όταν έκλεινε μια πόρτα η οποία είχε ανοίξει το δρόμο σε ευκαιρίες ξεπλύματος χρήματος, οι ξεπλυντές χρήματος κατάφεραν τελικά σχετικά γρήγορα να βρουν νέους δρόμους, εκμεταλλευόμενοι τα διάφορα παραθυράκια της νομοθεσίας και ανακαλύπτοντας νέες μεθόδους και νέες χώρες και δικαιοδοσίες για να ξεπλύνουν τα παράνομα αποκτηθέντα κέρδη τους.

Η αδυναμία πρόβλεψης και αντιμετώπισης των διαφόρων εκδηλώσεων της ανθρώπινης απληστίας και της εγκληματικής συμπεριφοράς σε βάρος των συμφερόντων του κοινωνικού συνόλου ακόμη και στις χώρες και δικαιοδοσίες εκείνες οι οποίες εφαρμόζουν εξαιρετικά υψηλά στάνταρντς προστασίας έναντι της απειλής του ξεπλύματος χρήματος οδηγεί σε συνεχείς προσπάθειες αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των μέτρων που εφαρμόζονται για την καταπολέμησή του, αναθεώρησης και βελτίωσής τους (Ioannides, 2014, σ. 33).

Δυστυχώς, όλες οι προσπάθειες που έγιναν αγνόησαν την ανάγκη στέρησης από το διεθνές ξέπλυμα χρήματος ενός μεγάλου πλεονεκτήματος το οποίο το βοηθά να

επιτύχει τους διάφορους παράνομους και εγκληματικούς του σκοπούς, ακυρώνοντας τις εγχώριες στρατηγικές καταπολέμησης του αφού του παρέχει τη δυνατότητα να δραπετεύει από το ρυθμισμένο κανονιστικά εθνικό πλαίσιο και να καταφεύγει στο αρρυθμιστο κανονιστικά παγκόσμιο. Έτσι, αναπτύχθηκε η ικανότητά του να διαφεύγει από μια χώρα ή δικαιοδοσία μη ευνοϊκή σε διαδικασίες και πρακτικές ξεπλύματος χρήματος, να αποφεύγει τις επιπτώσεις των προωθημένων πολιτικών ελέγχου του εγκλήματος σε χώρες οι οποίες εκσυγχρονίζουν και ενισχύουν τα συστήματά τους για τον έλεγχο και την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης και να καταφεύγει σε εξωχώριες, αρρυθμιστες κανονιστικά δικαιοδοσίες.

Οι προσπάθειες του συστήματος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος να εξαλείψει τις αρνητικές συνέπειες της οικονομικής απορρύθμισης έχουν περιγραφεί από πολλούς κυβερνητικούς αξιωματούχους ως η καταπολέμηση της σκοτεινής πλευράς της παγκοσμιοποίησης (Levi, Reuter & Halliday, 2017, σ. 308).

Όπως επεσήμανε ο Baker (2005), «το παγκόσμιο καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος αναπτύχθηκε πράγματι, αλλά εξακολουθεί να παραμένει αναποτελεσματικό επειδή ορίστηκε στενά, μπορεί εύκολα να παρακαμφθεί και επειδή εφαρμόζεται πλημμελώς» (σ. 190).

Η εξιδανίκευση του παγκόσμιου καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος με την επιδίωξη της απόλυτης συνεργασίας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο μεταξύ των αρχών εφαρμογής του νόμου και μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα αποδείχθηκε μέχρι στιγμής ότι είναι αναποτελεσματική, εξαιτίας των διαφορών που υπάρχουν στις διάφορες χώρες και δικαιοδοσίες (αναπτυγμένες χώρες, αναπτυσσόμενες χώρες, χρεωκοπημένες χώρες, αποτυχημένα κράτη, ενδοχώρια και εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα, φορολογικοί παράδεισοι, χώρες που αντιμετωπίζουν εμφύλιες διαμάχες ή χώρες που εμπλέκονται σε τοπικές πολεμικές συγκρούσεις, χώρες με δημοκρατικά συστήματα διακυβέρνησης και χώρες με δικτατορικά καθεστώτα, χώρες δανειστές και χώρες υπερχρεωμένες εξαιτίας υπερβολικού εξωτερικού δανεισμού, χώρες που χαράσσουν και επιβάλλουν την παγκόσμια οικονομική πολιτική και χώρες οι οποίες υποχρεώνονται να την ακολουθήσουν χωρίς καμία δυνατότητα αντίδρασης κ.λπ).

Σημαντικό ρόλο στην αναποτελεσματικότητα του συστήματος διαδραματίζουν και οι διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στα διάφορα ιδρύματα, τις προοπτικές, τις στρατηγικές και τις προτεραιότητές τους αλλά και μέσα στα ίδια τα ιδρύματα. Όπως

επισημαίνει ο Stessens, οι διάφορες χώρες και οι διάφοροι οικονομικοί τομείς έχουν διαφορετικές προτεραιότητες και διαφορετικές απόψεις για την ανάγκη ελέγχου και τα μέσα ελέγχου του ξεπλύματος χρήματος (Stessens, 2000, σ. 427).

Σε κάθε περίπτωση, η καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος εντάσσεται στο πλαίσιο μιας ευρείας πολιτικής παρέμβασης που απαιτεί συστηματική και διαφανή αξιολόγηση για να προωθήσει τον σχεδιασμό και την επιχειρησιακή της λειτουργία εάν όχι για να δικαιολογήσει την ύπαρξή της.

1.2.8 Σύνοψη δευτέρου κεφαλαίου

Η έννοια του ξεπλύματος χρήματος συνδέεται με τη διαδικασία με την οποία αποκρύπτεται η παράνομη προέλευση περιουσιακών στοιχείων για να καταστεί αόρατος ο δεσμός μεταξύ αυτών και της αρχικής εγκληματικής δραστηριότητας από την οποία προήλθαν με τέτοιο τρόπο ώστε να φαίνεται ότι έχουν αποκτηθεί νόμιμα.

Το ξέπλυμα χρήματος ποινικοποιήθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο επειδή θεωρήθηκε ότι αποτελεί εξαιρετικά σοβαρό κίνδυνο για την κοινωνία λόγω της ισχυρής διασύνδεσής του το οργανωμένο έγκλημα, αλλά και με εγκλήματα του λευκού κολάρου. Τα χρήματα τα οποία ξεπλένονται αποκτούν πραγματική αξία και μετατρέπονται σε χρηματοοικονομικούς πόρους και κεφάλαια τα οποία εισάγονται στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα και μπορεί να χρησιμοποιηθούν ακόμη και ως επενδυτικά κεφάλαια.

Πολύ σημαντικό στοιχείο του ξεπλύματος χρήματος είναι η εξ' ορισμού διασύνδεσή του με ένα άλλο αδίκημα το οποίο ονομάζεται βασικό ή κύριο αδίκημα (predicate offence) από τη διάπραξη του οποίου προέρχονται τα κεφάλαια τα οποία πρόκειται να ξεπλυθούν.

Οι διαδικασίες του ξεπλύματος χρήματος έχουν ενταθεί εξαιτίας της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης και της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης, στο πλαίσιο των οποίων το ξέπλυμα χρήματος έχει αναδειχθεί σε πρώτη τάξεως εργαλείο συσσώρευσης πλούτου και φτωχοποίησης, μέσα από συνθήκες τραπεζικού απορρήτου, ανωνυμίας, ανομίας, αδιαφάνειας, απορρύθμισης, αθέμιτου ανταγωνισμού, επιχειρηματικής απληστίας και υποχώρησης του κράτους δικαίου προς όφελος των αγορών κ.λπ.

Με τη χρησιμοποίηση του ξεπλύματος χρήματος για την ένταξη του παράνομου χρήματος στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα και την περαιτέρω χρησιμοποίησή του για τη χρηματοδότηση και άλλων εγκληματικών δραστηριοτήτων αλλά και για τη

χρηματοδότηση καθόλα νόμιμων επενδυτικών δραστηριοτήτων το ξέπλυμα χρήματος κατέστη επί της ουσίας μια οικονομική διαδικασία, η οποία αποτέλεσε τη γέφυρα μεταξύ νόμιμης και παράνομης οικονομίας. Το ξέπλυμα χρήματος διαπράττεται συχνά από φυσικά ή νομικά πρόσωπα υπεράνω υποψίας, προσπαθώντας να αναπτυχθεί μέσω νομότυπων διαδικασιών, εκμεταλλευόμενο τα διάφορα νομοθετικά κενά και τον ελλιπή εποπτικό έλεγχο.

Κάτω από την κάλυψη των νόμιμων χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων το ξέπλυμα χρήματος μετατρέπεται σε ένα κρυφό έγκλημα, σχεδόν αόρατο πολλές φορές. Ο κοινός παρονομαστής των πιο πολύπλοκων και αποτελεσματικών σχημάτων του ξεπλύματος χρήματος είναι η διεθνής τους διάσταση και ο διασυνοριακός τους χαρακτήρας. Σημαντικό χαρακτηριστικό του ξεπλύματος χρήματος είναι η πολυπλοκότητα και η ταχύτητα των διαδικασιών με τις οποίες λαμβάνει χώρα. Το τραπεζικό απόρρητο αποτελεί σημαντικό παράγοντα εγκληματογένεσης και ιδιαίτερης σημασίας χαρακτηριστικό το οποίο συνδέεται στενά με το ξέπλυμα χρήματος. Δύο ακόμη σημαντικά χαρακτηριστικά του ξεπλύματος χρήματος είναι η εξάρτησή του από το διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα, ενδοχώριο και εξωχώριο και η άμεση σύνδεσή του με τη φτώχεια, τη συσσώρευση πλούτου και την οικονομική και κοινωνική ανισότητα. Το ξέπλυμα χρήματος έχει επιβλαβείς οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνέπειες.

Η αδυναμία εκτίμησης της έκτασης του ξεπλύματος χρήματος καθιστά αναξιόπιστη την όποια αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του παγκόσμιου καθεστώτος καταπολέμησής του, πράγμα το οποίο δεν βοηθά στη χάραξη και υλοποίηση αποτελεσματικής πολιτικής και της ενδεδειγμένης νομοθετικής παρέμβασης.

Σε διεθνές επίπεδο, οι προσπάθειες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος σηματοδοτήθηκαν από την καθιέρωση του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησής του, το οποίο βασίστηκε πάνω σε διεθνείς Συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών, του Συμβουλίου της Ευρώπης και του ΟΟΣΑ, στις συστάσεις και τις κατευθυντήριες γραμμές της FATF και τις Οδηγίες της ΕΕ.

Η κεντρική ευθύνη της καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος ανατέθηκε αρχικά στον τραπεζικό τομέα και επεκτάθηκε στη συνέχεια, με βάση τις διαπιστώσεις του χρησιμοποιούμενου *modus operandi* και σε άλλα επαγγέλματα, εν δυνάμει εμπλεκόμενα σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος.

Με την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και την άνθηση των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων είναι πλέον δυνατή η παράκαμψη από την πίσω πόρτα του κανονιστικά ρυθμισμένου σε εθνικό επίπεδο χρηματοοικονομικού συστήματος.

Κεφάλαιο τρίτο

1.3 Οι κοινωνικο - εγκληματολογικές θεωρίες για το ξέπλυμα χρήματος

1.3.1 Εισαγωγή

Το ξέπλυμα χρήματος παρουσιάζει κοινωνιολογικές και εγκληματολογικές πτυχές οι οποίες το χαρακτηρίζουν ως μάστιγα τεράστιας σημασίας και ως ένα από τα λεγόμενα εγκλήματα του λευκού κολάρου. Ειδικότερα, πρόκειται για ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα αν λάβουμε υπόψη τις στρεβλωτικές επιπτώσεις τις οποίες προκαλεί στην παγκόσμια οικονομία, στις εθνικές οικονομίες, στο κράτος δικαίου, στη δημοκρατική διακυβέρνηση και στην κοινωνική συνοχή.

Πέραν αυτού, παρουσιάζεται ως ισχυροποιητικός και ενισχυτικός παράγοντας του οργανωμένου εγκλήματος, το οποίο έχει αναδειχθεί σε διεθνή οικονομική επιχείρηση και εκτρέφεται σε άκρως παγκοσμιοποιημένα συστήματα, ιδιαίτερα στις σχισμές τις οποίες προκαλούν τα διάφορα επίπεδα χρηματοοικονομικού ελέγχου των διασυνδεδεμένων οικονομιών στην εποχή της παγκοσμιοποίησης.

Η διαδικασία του ξεπλύματος χρήματος χαρακτηρίζεται από την εγκληματική πρόθεση της συστηματικής μετατροπής, ανάμειξης, μεταφοράς και απόκρυψης της πραγματικής προέλευσης και του πραγματικού χαρακτήρα των παράνομα αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων (Schneider, 2010, σ. 16).

Είμαστε στην καρδιά αυτού που περιγράφεται στην Εγκληματολογία ως εγκλήματα του λευκού κολάρου ή ως εγκλήματα των ισχυρών, δηλαδή εγκλήματα τα οποία δεν είναι αποτέλεσμα κοινωνικού μειονεκτήματος και αποκλεισμού αλλά ακριβώς το αντίθετο αυτών.

Ο Τσουκαλάς (2014, σ. 329), περιγράφοντας τη διαδικασία του ξεπλύματος χρήματος στο νέο παγκοσμιοποιημένο χρηματοοικονομικό περιβάλλον κάνει λόγο για μια διαδικασία αέναης συστημικής λεύκανσης των κερδοσκοπικών, των παράνομων και των εγκληματικών δράσεων. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής τα κεφάλαια τα οποία κινούνται με κάθε νομιμότητα, ανώνυμα και χωρίς καμία ανάγκη ονομαστικού προσδιορισμού των κομιστών τους τοποθετούνται, ανταλλάσσονται και συσσωρεύονται με όρους αδιαμφισβήτητης καθαρότητας με τη διαμεσολάβηση και συνέργεια χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Οι πραγματικοί δικαιούχοι ιδιοκτήτες των κεφαλαίων αυτών κρύβονται πίσω από την ανωνυμία που τους εξασφαλίζουν διάφορα

εταιρικά σχήματα, όπως για παράδειγμα τα καταπιστεύματα, οι εικονικές εταιρείες ή οι διάφοροι μεσάζοντες οι οποίοι ενεργούν για λογαριασμό τους (gatekeepers).

Τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι φορολογικοί παράδεισοι αποκρύπτουν, συγκαλύπτουν και ξεπλένουν τα βρώμικα χρήματα, αδιαφορώντας για την παράνομη προέλευσή τους, αποδίδοντάς τους στο τέλος την απαραίτητη νομιμότητα για εισαγωγή τους στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα. Τα χρήματα τα οποία προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες (διακίνηση ναρκωτικών, εμπορία ανθρώπων, εμπόριο όπλων κ.λπ) αναμιγνύονται με χρήματα τα οποία προέρχονται από νόμιμες επιχειρηματικές δραστηριότητες για να ξεπλυθούν και να εξαγνιστούν επιβεβαιώνοντας τη λατινική ρήση «Pecunia non Olet». Μέσα από τις διαδικασίες αυτές το ξέπλυμα χρήματος αναδεικνύεται τελικά κατά τον Τσουκαλά «σε δομικό χαρακτηριστικό της κεφαλαιακής συσσώρευσης στην εποχή της παγκοσμιοποίησης».

Βασικά εργαλεία όλων αυτών είναι το λεγόμενο τραπεζικό απόρρητο, οι αδιαφανείς διαδικασίες και οι εξωχώριες δικαιοδοσίες. Συναλλαγές οι οποίες έχουν ποινικοποιηθεί σε διάφορα μέρη του κόσμου μπορούν να διεξαχθούν άνετα σε χώρες οι οποίες τις επιτρέπουν ή τις θεωρούν καλοδεχούμενες. Οι συναλλαγές μπορούν να δομηθούν έτσι ώστε να μην παραβιασθούν οι νόμοι μιας χώρας παρά το γεγονός ότι το τελικό αποτέλεσμα είναι σαφώς ανήθικο ή εγκληματικό. Επίσης, οι κατακερματισμένες εταιρικές δομές εγείρουν αποτελεσματικά τείχη προστασίας, τόσο για τις εταιρείες όσο και για τα διευθυντικά στελέχη αναφορικά με τη γνώση και την ευθύνη τους για τη διάπραξη παράνομων και εγκληματικών δραστηριοτήτων (Passas, 2016, σ. 16).

Στη σύγχρονη οικονομική συγκυρία, πολλοί είναι εκείνοι οι οποίοι με τις εγκληματικές και τις παράνομες χρηματοοικονομικές δραστηριότητές τους προκαλούν ανεπανόρθωτες πολλές φορές βλάβες στο κοινωνικό σύνολο, στην κοινωνική συνοχή, στα ανθρώπινα δικαιώματα και στη θεσμική λειτουργία της πολιτείας, επιβάλλοντας άνευ όρων μια άναρχη οικονομία στη πλάτη του πολιτικού συστήματος και της δημοκρατίας αλλά και ενός μεγάλου αριθμού πολιτών ακόμη και των νομοταγών.

Ο Ruggiero (2013, σ. 139), υποστηρίζει ότι τα σύγχρονα κράτη χαρακτηρίζονται από ομάδες συμφερόντων οι οποίες επηρεάζουν την εξέλιξη και την πορεία τους, από διαπλεκόμενες πολιτικές και επιχειρηματικές διαδρομές οι οποίες εκκολάπτουν και τροφοδοτούν καταστάσεις αδιαφάνειας, ανομίας και διαφθοράς, από

δημόσιους και ιδιωτικούς πόρους οι οποίοι ανακαλύπτονται και γίνεται προσπάθεια παράνομης ιδιοποίησής τους και γενικά από τον πραγματικό αποκικισμό της δημόσιας σφαίρας εκ μέρους των οικονομικά κυρίαρχων. Σύμφωνα πάντα με τον Ruggiero (2013, σ. 140), τα παράνομα δίκτυα σηματοδοτούν την επέκταση των βρώμικων οικονομιών και των μικτών προσωπικών διαδρομών μεταξύ νόμιμης και παράνομης οικονομίας, δηλαδή των γκρίζων ζωνών των επιχειρήσεων, όπου παρατηρούνται επικαλύψεις και συμβιώσεις μεταξύ εγκληματιών του λευκού κολάρου και μελών συμβατικών εγκληματικών οργανώσεων.

Ο Foucault (2011, σ. 330) αναφέρεται στην κυρίαρχη αστική τάξη και στη δυνατότητά της να θεσπίζει τους κανονισμούς και τους νόμους όπως αυτή επιθυμεί, να διασφαλίζει τη διεξαγωγή των οικονομικών συναλλαγών στο πλαίσιο ενός τεράστιου οικονομικού τομέα με ένα παιγνίδι το οποίο εκτυλίσσεται πολλές φορές στα περιθώρια της νομοθεσίας, περιθώρια τα οποία δημιουργούνται από σιωπές, παραλείψεις και από μια ανοχή στην πράξη. Η εγκληματικότητα των πλουσίων γίνεται ανεκτή από τους νόμους και όταν αυτή τύχει να υποπέσει στη δικαιοδοσία τους τότε είναι διασφαλισμένη, τόσο η ηπιότητα των δικαστηρίων στην αντιμετώπισή της όσο και η διακριτικότητα του Τύπου.

Από την πλευρά τους οι Γάλλοι κοινωνιολόγοι Pinçon & Pinçon - Charlot (2015), προσπαθώντας να εξηγήσουν αυτό που συμβαίνει σήμερα στα κράτη και στις κοινωνίες όλου του κόσμου, με την ανοχή της καθιέρωσης του μηχανισμού του ξεπλύματος χρήματος ως μιας εξελιγμένης τεχνικής η οποία μπορεί να μεταφέρει το παράνομο χρήμα σε αρρυθμιστες κανονιστικά δικαιοδοσίες και να το εισάγει στη συνέχεια στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα εκφράζουν την άποψη ότι «μια ολιγαρχία, στο εσωτερικό όλων των χωρών σε παγκόσμια κλίμακα αποφάσισε να μην συμμετέχει πλέον στην κοινωνική αλληλεγγύη, καταστρέφοντας το κοινωνικό κράτος, το τελευταίο οχυρό αλληλεγγύης, χρησιμοποιώντας έναν μηχανισμό από δικηγόρους, φοροτεχνικούς, οικονομολόγους, τραπεζίτες κ.λπ για να οργανώσει την μεγαλύτερη ληστεία των σύγχρονων καιρών» (σ. 31).

Ο Bauman (2004, σ. 171), αναφέρεται στον Mathiesen ο οποίος καυτηριάζει τη ληλασία των οικονομικών πόρων και των πλουτοπαραγωγικών πηγών των διαφόρων κρατών η οποία βαπτίζεται προώθηση της ελευθερίας του εμπορίου και τη στέρηση από οικογένειες και πληθυσμιακές ομάδες των οικονομικών μέσων τα οποία είναι απαραίτητα για τη συντήρησή τους, η οποία ονομάζεται περικοπές στην απασχόληση

ή μείωση του αριθμού των θέσεων εργασίας ή ακόμα και εξορθολογισμός της κατανομής εργασίας. Δυστυχώς, παρά το γεγονός ότι οι πολιτικές αυτές προκαλούν τεράστιες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές καταστροφές καμία από αυτές δεν έχει υπαχθεί στην κατηγορία των ποινικά τιμωρούμενων συμπεριφορών πολύ δε περισσότερο αφού το ξέπλυμα χρήματος το οποίο συνδέεται άρρηκτα με τις συμπεριφορές αυτές έχει πλέον ποινικοποιηθεί.

Ο Λάζος (2007) επισημαίνει ότι «το αντικείμενο της εγκληματολογίας δεν είναι απλά το έγκλημα ως δράση αλλά το ποιες κοινωνικές δράσεις ο ποινικός νόμος ορίζει ως έγκλημα και για ποιους λόγους ορίζει αυτές τις δράσεις και όχι κάποιες άλλες, με αυτό τον τρόπο και όχι με κάποιον άλλο..» (σ. 220). Ή όπως το θέτει ο Chambliss (1975), «αντί να ρωτάμε γιατί ορισμένα άτομα διαπράττουν εγκλήματα και άλλα όχι, εμείς ρωτάμε γιατί κάποιες πράξεις χαρακτηρίζονται εγκληματικές και άλλες όχι;»

Το θέμα της διαφορετικής μεταχείρισης των παρανομιών το οποίο τέθηκε από τον Sutherland και επαναδιατυπώθηκε από τον Foucault, παραμένει σε εκκρεμότητα σαν να μην επρόκειτο για πράξεις οι οποίες παραβαίνουν τον νόμο και είναι εξαιρετικά επιζήμιες για το κοινωνικό σύνολο και το κράτος δικαίου. Οι κοινωνικές επιστήμες μπορούν να συνεισφέρουν στο να καταρριφθεί επιτέλους η ανομική αυτή κατάσταση, η οποία επιτρέπει στις ελίτ να αγνοούν τους κανόνες τους οποίους οι ίδιες επιβάλλουν στους άλλους (Lascoumes & Nagels, 2014, σ. 271).

Οι εξελίξεις οι οποίες επήλθαν στο μεταξύ εξαιτίας της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης και της διεθνούς χρηματοοικονομικής κρίσης, επιδείνωσαν τις καταστάσεις ανομίας, παραβατικής και εγκληματικής συμπεριφοράς σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Ο Κουράκης (2008, σ. 1876), αναφέρεται στην κατάργηση των συνόρων, στη δημιουργία του παγκοσμιοποιημένου χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος και στην εξασθένιση των παραδοσιακών αξιών στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης. Όλα αυτά δημιούργησαν και τροφοδότησαν καταστάσεις ανομικού χαρακτήρα, όπως καταχρήσεις εξουσίας, υπεξαυρέσεις, αθέμιτο ανταγωνισμό, φοροδιαφυγή, χειραγώγηση της αγοράς, συγκρούσεις συμφερόντων και προσφυγή στις υπηρεσίες του οργανωμένου εγκλήματος. Σε αρκετές περιπτώσεις τα εγκλήματα αυτά, τα οποία υπάγονται στην κατηγορία των οικονομικών εγκλημάτων, επισύρουν τις ελάχιστες κυρώσεις.

Οι παλιές συμβατικές οικονομικές πολιτικές αδυνατούν να συμβαδίσουν πλέον με τις σύγχρονες οικονομικές πολιτικές του νεοφιλελευθερισμού με την απόλυτη κυριαρχία της αγοράς και με την ιδέα και την ουσία του ξεπλύματος χρήματος επειδή οι συνθήκες και οι καταστάσεις έχουν αλλάξει στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό στερέωμα.

Η Unger (2007, σ. 189) αναφέρεται στην κλασική οικονομική άποψη, σύμφωνα με την οποία είναι αδύνατο να διακρίνει κανείς τα νόμιμα από τα εγκληματογενή χρήματα, άποψη την οποία έχουν υιοθετήσει εν πολλοίς τα κράτη σήμερα με την παθητική στάση τους στο θέμα αυτό. Ωστόσο, στις αναλύσεις της είναι ξεκάθαρη επισημαίνοντας ότι «τα οικονομικά δεν μπορεί να πάρουν διαζύγιο από την κοινωνία, τους νόμους της, τους πολιτικούς θεσμούς και τις πολιτισμικές πρακτικές» (σ. 189). Με άλλα λόγια η οικονομία δεν μπορεί να είναι πάνω από όλα αυτά.

1.3.2 Η θεωρία της ανομίας και η θεωρία της πίεσης (strain theory)

Τόσο ο Durkheim (1983) όσο και ο Merton (1968) έχουν τονίσει το πόσο υψηλά ποσοστά παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς θα πρέπει να αναμένονται όταν οι κοινωνικές προσδοκίες δεν συμβαδίζουν με τις προσφερόμενες ευκαιρίες για επίτευξη των επιθυμητών στόχων. Σύμφωνα με τον Durkheim, αυτή η αντίφαση μέσω και στόχων προκαλείται από την ανικανότητα της κοινωνίας να ρυθμίσει κανονιστικά τις απεριόριστες επιθυμίες των ανθρώπων (Thompson & Thompson, 1985, σ. 81).

Ο συνδετικός ιστός μιας κοινωνίας είναι η έστω και ελάχιστη συναίνεση των μελών της γύρω από ορισμένες βασικές κοινωνικο - ηθικές αξίες. Η συναίνεση αυτή διασφαλίζει την κοινωνική συνοχή και την τάξη. Όταν εκλείπει αυτή η συμφωνία για το τι επιτρέπεται και το τι απαγορεύεται, η οποία στηρίζεται στην παραδοχή ενός κοινού αξιολογικού συστήματος, εμφανίζεται στην κοινωνία ανομία - απορρύθμιση και ηθική αναρχία (Durkheim).

Το πρόβλημα της ανομίας ήταν ιδιαίτερα οξύ στον εμπορικό και επιχειρηματικό τομέα κατά τη διάρκεια της βιομηχανικής επανάστασης, ανοίγοντας νέους ορίζοντες παραβατικής συμπεριφοράς και υπονομεύοντας την ικανότητα της κοινωνίας να τιθασεύσει τις προσδοκίες. Μια παρόμοια κατάσταση μπορεί να παρατηρηθεί και στις σύγχρονες κοινωνίες, όπου οι τεχνολογίες της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών, οι χρηματιστηριακές και οι εξωχώριες πρακτικές επαναπροσδιορίζουν σταθερά αυτό το οποίο είναι δυνατόν να γίνει και πρωτοπορούν εκ νέου (Passas, 2000, σ. 19).

Ο Merton ανέλυσε το χάσμα το οποίο παρατηρείται στον αμερικανικό πολιτισμό, ανάμεσα στις κυρίαρχες αξίες της οικονομικής επιτυχίας, οι οποίες εσωτερικεύονται από τους πολλούς και στην πραγματικότητα της ανεπάρκειας των νόμιμων τρόπων και μέσων για την πραγμάτωση των ιδανικών αυτών από την μεγάλη πλειονότητα των ατόμων. Όπως διαπίστωσε ο ίδιος ο Merton, η πίεση αυτή μέσα στο αμερικανικό κοινωνικό σύστημα μετριαζόταν με την παράκαμψη των νόμιμων μέσων από αρκετά άτομα προκειμένου να εξασφαλίσουν την οικονομική τους επιτυχία και με την προστασία την οποία τους παρείχε ένα διεφθαρμένο βέβαιο τμήμα της πολιτικής μηχανής με διαδικασίες ανοχής και πελατειακών σχέσεων.

Η ανάλυση αυτή είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσα κατά την Λαμπίρη - Δημάκη. Αποκαλύπτει ότι ένα φαινόμενο όπως η διαφθορά για παράδειγμα το οποίο είναι δυσλειτουργικό, στο επίπεδο της ηθικής, της ευνομίας και της ευταξίας μπορεί να χαρακτηριστεί και ως λειτουργικό στο επίπεδο της οικονομικο - κοινωνικής ζωής για ορισμένα μέλη της κοινωνίας (Λαμπίρη - Δημάκη, 2003, σ. 64).

Σύμφωνα με τον Merton, οι μη ρεαλιστικές ελπίδες και προσδοκίες είναι απλά φυσικές αλλά κοινωνικά δημιουργούμενες και προωθούμενες. Ο Merton (1938, σ. 674), ενδιαφερόταν κυρίως για την εφαρμογή της θεωρίας του στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, τονίζοντας την υπερβολική έμφαση που αποδίδεται στους κόλπους της κοινωνίας αυτής στην επίτευξη οικονομικής επιτυχίας και υλικών αγαθών, χωρίς να αποδίδεται ταυτόχρονα και επαρκής προσοχή στα θεσμικά μέσα επίτευξης των στόχων αυτών με αποτέλεσμα αυτή ακριβώς η ανισορροπία στόχων και μέσων να οδηγεί σε άτομα τα οποία είναι έτοιμα να χρησιμοποιήσουν οποιαδήποτε μέσα ανεξάρτητα από τη νομιμότητά τους για να επιτύχουν το σκοπό τους (Hopkins Burke, 2009, σ. 120).

Η κουλτούρα των ΗΠΑ και η ιδεολογία του Αμερικανικού ονείρου ενθάρρυνε και εξακολουθεί να ενθαρρύνει υψηλές προσδοκίες, ενώ η κοινωνία αποτυγχάνει να παράσχει ισοδύναμη πρόσβαση σε νόμιμες ευκαιρίες σε όλους τους πολίτες.

Ο Passas είναι της άποψης ότι είναι δυνατόν να χρησιμοποιήσουμε μια επεξεργασμένη εκδοχή των θεωριών των δύο κοινωνιολόγων του Durkheim και του Merton περί ανομίας και πίεσης για να εξηγήσουμε το εταιρικό έγκλημα στο πλαίσιο των καπιταλιστικών οικονομιών, χωρίς φυσικά να αγνοήσουμε τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ τους. Όπως υποστηρίζει ο Passas (1990), «η δομή των σύγχρονων κοινωνιών προωθεί από την ίδια της τη φύση την ανομία. Οι αντιθέσεις στους κόλπους

της κοινωνίας θέτουν σε κίνηση διαδικασίες όπου τα όρια μεταξύ νόμιμης και παράνομης συμπεριφοράς και πράξεων είναι δυσδιάκριτα. Σε ένα ανομικό περιβάλλον όπου υπάρχει ένας βαθμός αβεβαιότητας ή σύγχυσης ως προς το τι είναι και τι δεν είναι αποδεκτό μπορεί να αναμένονται συγκριτικά υψηλά ποσοστά παραβατικότητας» (σ. 157).

Η παγκοσμιοποίηση πολλαπλασιάζει, ενεργοποιεί και εντείνει τις εγκληματογόνες δυναμικές των διαφόρων ασυμμετριών. Οι κρυφές συνέπειες του νεοφιλελευθερισμού και της παγκοσμιοποίησης σε ολόκληρο τον κόσμο μπορούν να ερμηνευτούν με βάση τις θεωρίες περί ανομίας οι οποίες αναπτύχθηκαν από τους Durkheim και Merton προσαρμοσμένες σε ένα περισσότερο αναλυτικό πλαίσιο κατάλληλο για τη μελέτη τόσο του εγκλήματος του λευκού κολάρου όσο και του οργανωμένου οικονομικού εγκλήματος.

Ο Passas (2016, σ. 4), αποδίδει τις αναντιστοιχίες μεταξύ μέσων και στόχων που προκαλούνται συστηματικά, στις νεοφιλελεύθερες πολιτικές που κυριαρχούν στο παγκόσμιο περιβάλλον και οι οποίες προωθούν ανεκπλήρωτες ανάγκες και επιθυμίες. Επιπλέον, ο νεοφιλελευθερισμός και η παγκοσμιοποίηση θέτουν σε κίνηση διαδικασίες οι οποίες οδηγούν στην παγκόσμια ανομία, τη δυσνομία και οικονομικά εγκλήματα, ενεργοποιώντας την εγκληματογόνο δυναμική των οικονομικών, πολιτικών, νομοθετικών και πολιτισμικών ασυμμετριών και δημιουργώντας νέες ασυμμετρίες. Η δυσνομία κατά τον Πασσά αποτελείται από την απουσία ενός ευρέως αποδεκτού διεθνούς κανονιστικού πλαισίου για την κανονιστική ρύθμιση διασυνοριακών δραστηριοτήτων και από την ύπαρξη πολλών διαφορετικών, ασύμβατων και συχνά συγκρουόμενων μεταξύ τους νομικών πλαισίων.

Εκείνο το οποίο χαρακτηρίζει το διεθνές χρηματοοικονομικό περιβάλλον είναι η απουσία ενός ευρέως αποδεκτού διεθνούς κανονιστικού πλαισίου για τη ρύθμιση των διασυνοριακών δραστηριοτήτων και η ύπαρξη διαφορετικών ασύμβατων και συχνά αντικρουόμενων νομικών πλαισίων. Όλα αυτά έχουν ως αποτέλεσμα το αναποτελεσματικό κανονιστικό πλαίσιο και τους κατακερματισμένους ελέγχους τα οποία καθιστούν δυνατή τη διάπραξη εγκλημάτων χωρίς παραβίαση του νόμου.

Ανεξάρτητα από το εάν οι άνθρωποι αγωνίζονται για περισσότερα υλικά αγαθά λόγω φυσικών παρορμήσεων ή εξαιτίας πολιτισμικής ενθάρρυνσης, το θέμα είναι ότι οι οικονομίες της αγοράς δεν μπορούν να λειτουργήσουν χωρίς υψηλές προσδοκίες, καταναλωτισμό, έμφαση σε χρηματικά κέρδη και ανταγωνισμό. Όλα αυτά οδηγούν

στην επιδίωξη συνεχώς μεταβαλλόμενων στόχων και αποτελούν τις περισσότερες φορές πηγές ανατροπής, διάψευσης και απογοήτευσης.

Ερχόμενοι στο πεδίο των εταιρειών, διαπιστώνουμε ότι πολλές φορές στόχος τους δεν είναι απλά να επιτύχουν κέρδη. Στόχος τους είναι να επιτύχουν τα μέγιστα δυνατά κέρδη. Δεν υπάρχει συγκεκριμένο όριο στο οποίο πρέπει να σταματήσουν. Ο στόχος είναι διαρκώς κινούμενος προς τα πάνω. Το παιχνίδι που παίζεται από τους καπιταλιστές και τις καπιταλιστικές εταιρείες είναι ένα είδος Λερναίας Ύδρας. Η καπιταλιστική κούρσα δεν τελειώνει ποτέ, καθώς οι ανταγωνιστές εξακολουθούν να συμμετέχουν σ' αυτή. Έτσι, ακόμη και αν ορισμένες εταιρείες μείνουν πίσω ή βγουν εκτός κούρσας ανταγωνισμού, νέες εταιρείες μπαίνουν και πάλι στη διαδρομή του ανταγωνισμού...» (Bowles & Edwards, 1985, σ. 88).

Η αδυναμία των αρχών να αποτρέψουν την εταιρική παραβατικότητα είναι συνέπεια νομοθετικών κενών και διαρθρωτικών αντιφάσεων. Ρόλο σ' αυτό παίζουν η διαφθορά των ελεγκτικών μηχανισμών, η απουσία τους από το παγκοσμιοποιημένο χρηματοοικονομικό περιβάλλον και τα συμφέροντα εκείνων οι οποίοι νομοθετούν ψηφίζοντας ακατάλληλους νόμους για την επίλυση των προβλημάτων, ή που παραλείπουν να νομοθετήσουν όταν αυτό απαιτείται. Η μη συμμόρφωση στελεχών των εταιρειών μπορεί τελικά να αναλυθεί με τους όρους αυτού που ο Merton αποκάλεσε «θεσμιοποιημένες αποφυγές θεσμικών κανόνων» («Institutionalized evasions of institutional norms»).

Ο Merton συνέχισε τη θεωρία της ανομίας του Durkheim για να δώσει νόημα στην έννοια της παρέκκλισης και να επεξεργασθεί τη θεωρία της πίεσης (strain theory), θέτοντας τις βάσεις για ανάλυση των κοινωνικών και πολιτισμικών πηγών της παρέκκλισης, με στόχο να ανακαλύψει τις κοινωνικές δομές οι οποίες μπορούν σε συγκεκριμένες περιπτώσεις να ωθήσουν σε παρεκκλίνουσα και όχι σε συμβατική συμπεριφορά.

Ο Merton, για να επεξεργασθεί τη θεωρία του, αναφέρθηκε στην Αμερικανική κοινωνία της εποχής του η οποία κατά την άποψή του είχε την τάση να γεννά στα άτομα όλων των τάξεων προσδοκίες επιτυχίας βασικά με όρους υλικής και χρηματικής επιτυχίας. Το χρήμα έχει αναδειχθεί σε ένα μεγάλο βαθμό σε αξία από την ίδια του τη φύση και οποιοσδήποτε και αν είναι ο τρόπος που αποκτήθηκε μας επιτρέπει να αγοράσουμε τα ίδια αγαθά και τις ίδιες υπηρεσίες. Επιπλέον, ο ανώνυμος χαρακτήρας

των αστικών κοινωνιών επιτρέπει σε ορισμένα άτομα να συσσωρεύσουν πλούτη χωρίς να αναρωτηθεί κανείς για την προέλευσή τους.

Ο μύθος του αυτοδημιούργητου άνδρα, ο οποίος είναι πολύ διαδεδομένος μέσα σ' αυτή την μορφή κοινωνίας, στηρίζεται πάνω στην άποψη ότι όλα τα άτομα πρέπει να επιτύχουν τους πιο υψηλούς στόχους επειδή αυτοί είναι προσιτοί σε όλους πλην όμως στην πραγματικότητα η πρόσβαση στις νόμιμες ευκαιρίες για την επίτευξη των στόχων δεν είναι η ίδια για όλους. Η σύγκρουση αυτή μεταξύ στόχων και μέσων οδηγεί στη δημιουργία ανομικών καταστάσεων.

Αντικαθιστώντας την έννοια των αναγκών με εκείνη της απληστίας φαίνεται ότι αυτή αντίθετα με τις ανάγκες δεν είναι ποτέ ικανοποιημένη. Ορισμένοι αναγνωρισμένοι θεωρητικοί στο πεδίο της εγκληματολογίας του λευκού κολάρου θα προσαρμόσουν τις θεωρίες της πίεσης και της ανομίας στο θέμα αυτό.

Σύμφωνα με αυτούς τους θεωρητικούς η αμερικανική κοινωνία είναι ανομική επειδή δεν είναι ικανή να προσαρμόσει τους κανόνες της στις αξίες της (Passas, 1990, σ. 158). Σ' αυτό το πλαίσιο είναι προφανές ότι οι επιχειρήσεις οι οποίες εξ' ορισμού είναι επικεντρωμένες στη μεγιστοποίηση του κέρδους, την αποτελεσματικότητα και την ανάπτυξή τους για τις οποίες η οικονομική επιτυχία είναι επιτακτική και υπάγονται οι ίδιες σε πιέσεις, μπορούν κάτω από ορισμένες συνθήκες να τις επιλύσουν, χρησιμοποιώντας τις παράνομες οδούς. Επειδή οι εταιρείες είναι οντότητες οι οποίες οφείλουν να πραγματοποιήσουν έναν ορισμένο αριθμό στόχων, η κατάστασή τους είναι κατά κάποιο τρόπο ουσιαστικά εγκληματογενής στο μέτρο που αυτές επιχειρούν μέσα σε ένα πολύπλοκο και ασταθές περιβάλλον όπου οι νόμιμες ευκαιρίες είναι συχνά σπάνιες και πειστικές.

Σύμφωνα με τον Bosworth – Davies (2007, σ. 189 – 208, 201), ο Stanley χρησιμοποιεί τη θεωρία της ανομίας του Durkheim για να εξηγήσει τις παρεκκλίνουσες συμπεριφορές των χρηματοοικονομικών παραγόντων των οποίων οι φιλοδοξίες δεν ρυθμίζονται πλέον με σαφείς κοινωνικούς κανόνες. Συνεχίζοντας τη θεωρία της «νομιμοποίησης της παρεκτροπής» ο Stanley στηρίζεται στις έννοιες της «ανομίας του πλούτου» προσπαθώντας να δώσει εξηγήσεις σ' αυτή τη διαμόρφωση της ατομικής συμπεριφοράς μέσα στο ιδιαίτερο πεδίο της ηθικής και οικονομικής απορρύθμισης.

Η ανομία η οποία προκύπτει από την εξασθένηση των κανόνων και τη διάβρωση του ελέγχου μπορεί επομένως να βρίσκεται στη ρίζα ενός ορισμένου αριθμού παρεκκλινουσών πρακτικών. Αλλά οι κανόνες μπορούν επίσης να εκληφθούν

και ως εξωτερικές πιέσεις οι οποίες μειώνουν τις νόμιμες ευκαιρίες. Για το λόγο αυτό οι κανόνες αυτοί μπορεί να είναι πηγές πιέσεων.

Σε μια εποχή κατά τη διάρκεια της οποίας η απορρύθμιση των επιχειρήσεων είχε συμβάλλει στην απόκτηση πολλών περιουσιών, ορισμένα άτομα ενθαρρύνθηκαν από τις επικρατούσες οικονομικές συνθήκες για να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες για να επιτύχουν με όσο το δυνατόν λιγότερα μέσα τους στόχους τους μέσω εσωτερικής προνομιακής πληροφόρησης (insider dealing) και παρόμοιων πρακτικών (Hopkins Burke, 2009, σ. 121, 122).

Ωστόσο, η θεωρία της ανομίας δεν απαντά στο ερώτημα γιατί ορισμένα μόνο άτομα στρέφονται προς οργανωμένες εγκληματικές συμπεριφορές ως ένα τρόπο για να απαλλαγούν από την αίσθηση της ήττας τους χρησιμοποιώντας μεθόδους οι οποίες παρακάμπτουν εμπόδια τα οποία έχουν επιβληθεί δομικά ενώ άλλοι όχι. Ο Merton κατηγορήθηκε ότι η θεωρία του «απέτυχε να εξηγήσει και την αρχική ύπαρξη της ανισότητας και την υπερβολική έμφαση της απόκτησης χρημάτων στην κοινωνία» (Hopkins Burke, 2009, σ. 122).

Στους βασικούς επικριτές της θεωρίας του Merton συγκαταλέγεται η κριτική εγκληματολογία, σύμφωνα με την οποία η ανισότητα πρόσβασης σε ευκαιρίες οφείλεται στην άδικη κατανομή ιδιοκτησίας και εξουσίας στις καπιταλιστικές κοινωνίες και δεν είναι απλά πρόβλημα αντικατάστασης κάποιων πολιτισμικών αξιών με άλλες καταλληλότερες και πιο λειτουργικές. Στο έργο του Merton, γράφεται χαρακτηριστικά, δεν υπάρχει ίχνος αμφισβήτησης του συστήματος (Κουλούρης, 2018, σ. 64).

Τέλος, σημαντική βοήθεια στην κατανόηση του ξεπλύματος χρήματος και γενικά των εγκλημάτων του λευκού κολάρου μας προσφέρει η θεωρία της εταιρικής εγκληματικότητας. Η θεωρία αυτή υποστηρίζει ότι τα εταιρικά εγκλήματα έχουν ως κίνητρο την απληστία η οποία προέρχεται από διπλές πιέσεις που ασκούνται στα άτομα από τα διάφορα θεσμικά ιδρύματα της κοινωνίας και από την ίδια την εταιρεία. Εγκλήματα όπως η φοροδιαφυγή, το insider trading για παράδειγμα αποτελούν μορφές μεγιστοποίησης του κέρδους και έχουν σε μεγάλο βαθμό ως κίνητρό τους την απληστία. Πρόκειται για μια γενική θεωρία του εγκλήματος η οποία ενσωματώνει τις θεωρίες της ανομίας και της πίεσης με στοιχεία των θεωριών της σύγκρουσης, του κοινωνικού ελέγχου, της προσωπικότητας και των προσφερόμενων ευκαιριών. Η

θεωρία αυτή προσπαθεί να εξηγήσει την παραβατικότητα των ελίτ ή διαφορετικά τα εγκλήματα των ισχυρών (Robinson & Murphy, 2009, σ. 41).

1.3.3 Η θεωρία του Sutherland για το έγκλημα του λευκού κολάρου (the white collar crime theory)

Ο Sutherland, έστρεψε για πρώτη φορά τις μελέτες του προς έναν τομέα της εγκληματικότητας ο οποίος ήταν μέχρι τότε αμελητέος. Πρόκειται για τη διάπραξη εγκλημάτων από διευθυντικά στελέχη βιομηχανικών, χρηματοοικονομικών, και εμπορικών επιχειρήσεων και από ιδιώτες επαγγελματίες. Είχε παρατηρήσει ότι σε ορισμένα επαγγελματικά και επιχειρηματικά περιβάλλοντα υπερίσχυαν τάσεις, συμπεριφορές και χαρακτήρες που ήσαν επιρρεπείς στην παραβίαση του νόμου.

Η συνεισφορά του Sutherland στην αμφισβήτηση εννοιών όπως εκείνες του νόμου και του εγκλήματος μπορεί να θεωρηθεί ως ένα από τα ισχυρά σημεία του έργου του, καθώς κατέδειξε ότι οι νόμοι και οι νομικές διακρίσεις παράγονται με πολιτικούς όρους και με πολύ συγκεκριμένους τρόπους (Gottschalk & Gunnesdal, 2018, σ. 4).

Ο Sutherland, τόνισε με έμφαση την έκταση της καταστροφής, η οποία προκαλείται στο κοινωνικό σύνολο από τα εγκλήματα του λευκού κολάρου, σε σχέση με τα εγκλήματα των φτωχών στα οποία επικεντρώνονται οι προσπάθειες των διωκτικών αρχών και τα εξίσου δυσανάλογα επίπεδα κοινωνικού ελέγχου απέναντι σ' αυτά. Τόνισε επίσης και την ανάγκη να επικεντρωθεί η προσοχή στους δράστες εταιρικών εγκλημάτων οι οποίοι προβαίνουν στη διάπραξή τους κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής τους απασχόλησης.

Εγκληματίας του λευκού κολάρου είναι ένα πρόσωπο, το οποίο κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής του απασχόλησης χρησιμοποιεί το κύρος του και το υψηλό κοινωνικό του στάτους για να διαπράξει ένα έγκλημα. Η κατασκευή της εταιρείας ως δράστη εγκλημάτων δηλώνει ότι και οι εταιρείες μπορεί να είναι υπόλογες για αντικανονική και εγκληματική συμπεριφορά.

Η πρωτοποριακή για την εποχή της θεωρία του λευκού κολάρου του Sutherland για τις παρεκκλίνουσες συμπεριφορές των μελών των διαφόρων ελίτ ενέπνευσε πολλούς ερευνητές, οι οποίοι διαπίστωσαν ότι η συμβατική εγκληματολογία αγνοούσε τα εγκλήματα των ανώτερων κοινωνικών τάξεων και ήταν προσηλωμένη κατ' εξοχήν στα εγκλήματα των κατώτερων κοινωνικών τάξεων.

Ο Sutherland ανέδειξε τα εγκλήματα των ανώτερων τάξεων, οι οποίες διαπράττουν αδικήματα όχι φυσικά για να επιβιώσουν αλλά λόγω απληστίας και

μεγιστοποίησης του κέρδους και προνομιακής μεταχείρισης των δραστηριοτήτων τους εκ μέρους της ισχύουσας νομοθεσίας. Επιχειρηματίες και επαγγελματίες διαπράττουν συχνά οικονομικά αδικήματα και προκαλούν ζημιές στην Πολιτεία και το κοινωνικό σύνολο, γνωρίζοντας ότι οι πιθανότητες να αντιμετωπίσουν τον έλεγχο της ποινικής δικαιοσύνης είναι μειωμένες ή ελάχιστες.

Ο Sutherland στηρίχθηκε στη θεωρία της διαφορικής συναναστροφής ή του διαφορικού συγχρωτισμού (differential association theory) για την ερμηνεία αυτών των παραβάσεων, θεωρώντας ότι τα νεαρά διευθυντικά στελέχη των επιχειρήσεων εξοικειώνονται με την παραβατική συμπεριφορά, μιας και η τελευταία αποτελεί κομμάτι της καθημερινής επιχειρηματικής πρακτικής.

Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η κοινωνία απειλείται περισσότερο από τα εγκλήματα του λευκού κολάρου, παρά από τα εγκλήματα του δρόμου, γιατί τα πρώτα προωθούν τον κυνισμό και την αμφισβήτηση βασικών κοινωνικών θεσμών της.

Τα χαρακτηριστικά αυτής της εγκληματικότητας του λευκού κολάρου προσδιορίζονται από το γεγονός ότι:

- Η εγκληματικότητα του λευκού κολάρου αναπτύσσεται στα ίδια περιβάλλοντα στα οποία παράγονται τα αγαθά και οι υπηρεσίες και συνδέεται στενά με τις διαδικασίες παραγωγής τους.
- Με τα εγκλήματα του λευκού κολάρου παράγεται πλούτος, χωρίς όμως να παράγεται κανένα νόμιμο κέρδος.
- Το κοινωνικό κόστος των εγκλημάτων του λευκού κολάρου είναι σημαντικό επειδή τα εγκλήματα αυτά διαπερνούν το φάσμα πάρα πολλών τομέων των παραγωγικών λειτουργιών.
- Ο δείκτης απόκρυψης των εγκλημάτων του λευκού κολάρου είναι πολύ υψηλός επειδή τα εγκλήματα αυτά μπορεί να συγκαλυφθούν εύκολα και είναι από τη φύση τους δύσκολο να εντοπιστούν.
- Οι δράστες των εγκλημάτων του λευκού κολάρου παραμένουν σε μεγάλο ποσοστό ατιμώρητοι στο βαθμό που κατέχουν θέσεις επιρροής και που επωφελούνται από μυστικές συμφωνίες με περιβάλλοντα της πολιτικής και της δικαστικής εξουσίας.
- Η κοινωνική αντίδραση με την άσκηση κριτικής σε βάρος των εγκλημάτων του λευκού κολάρου είναι μικρή και αυτό διαφαίνεται από τη χρησιμοποίηση επιθετικών προσδιορισμών όπως «ανήθικο» μάλλον παρά «εγκληματικό».

Αυτό σημαίνει ότι το κοινωνικό σύνολο δεν συνδέει το έγκλημα του λευκού κολάρου με το στερεότυπο του εγκληματία.

Ο Sutherland επέμενε ότι το χρηματοοικονομικό κόστος από το έγκλημα του λευκού κολάρου είναι πιθανόν πολλές φορές μεγαλύτερο από το κόστος όλων των εγκλημάτων τα οποία θεωρούνται συνήθως ότι συνθέτουν την έννοια του εγκληματικού προβλήματος. Ο Taylor (1999, σ. 157) επισημαίνει ότι ο Sutherland δεν στάθηκε σ' αυτό αλλά προχώρησε ακόμη περισσότερο, επισημαίνοντας ότι οι χρηματοοικονομικές απώλειες από το έγκλημα του λευκού κολάρου όσο μεγάλες και αν είναι στην ουσία είναι λιγότερο σημαντικές από την καταστροφή των κοινωνικών σχέσεων. Τα εγκλήματα του λευκού κολάρου παραβιάζουν την εμπιστοσύνη και επομένως δημιουργούν δυσπιστία, των πολιτών προς τους θεσμούς και το χρηματοοικονομικό σύστημα, πράγμα το οποίο μειώνει την ηθική συμπεριφορά και προκαλεί κοινωνική αποδιοργάνωση.

Η Σπινέλλη (2014, σ. 81- 83) τονίζει την πολύπλευρη ζημιά που προκαλούν τα εγκλήματα του λευκού κολάρου στην κοινωνία λόγω του υψηλού οικονομικού και κοινωνικού κόστους, της διάβρωσης θεσμών και ατόμων και της αύξησης των οικονομικών ανισοτήτων.

Σε κάθε περίπτωση, ο σεβασμός των κανόνων δεν είναι ο ίδιος εκ μέρους των ελίτ και εκ μέρους των λοιπών κοινωνικών παραγόντων. Οι ελίτ έχουν αυξημένες δυνατότητες διακανονισμού των υποθέσεών τους παραβιάζοντας τους ισχύοντες κανόνες, σε αντίθεση με τα άτομα ή τις κοινωνικές ομάδες που δεν ανήκουν σ' αυτές, που βλέπουν τις παρανομίες τους να ελέγχονται και να ερμηνεύονται περισσότερο ως καταχρήσεις ή ως απειλές.

Οι δυνατότητες των ελίτ να γνωρίζουν πολύ καλά τις διαδικασίες παραγωγής νομοθεσίας συνοδεύονται από την ικανότητά τους να αποφεύγουν την εφαρμογή της για τις ίδιες αποφεύγοντας έτσι την ορατότητα των παράνομων πράξεών τους και τον συνακόλουθο στιγματισμό τους. Η ικανότητά τους επίσης να προβάλλουν τους εαυτούς τους ως μη παραβάτες και ο χαλαρός τρόπος με τον οποίο προσλαμβάνονται οι παράνομες πράξεις τους από το κοινωνικό σύνολο συντηρούν μια πραγματική συλλογική αρνησιδικία ως προς τον παράνομο και εγκληματικό χαρακτήρα των συμπεριφορών τους (Lascoumes & Nagels, 2014, σ. 270).

Η εγκληματικότητα των ισχυρών δεν μπορεί να προσδιορίζεται μόνο με βάση τις παραβάσεις οι οποίες προβλέπονται στον ποινικό κώδικα, αφού οι κώδικες μπορεί

να είναι αμφιλεγόμενοι, σχετικά με το ποιες συμπεριφορές είναι ή όχι απαγορευμένες. Τελικά, οι συμπεριφορές των ισχυρών μπορεί να είναι νόμιμες μόνο επειδή οι νόμοι δεν τις απαγορεύουν ούτε και προειδοποιούν για την βλαπτικότητά τους (Ruggiero, 2015, σ. 117).

Σε μια υποσημείωση ο Sutherland (1949: 9) αναφέρει ότι «ο όρος έγκλημα του λευκού κολάρου χρησιμοποιείται για να παραπέμψει κυρίως σε διευθυντές και διευθυντικά στελέχη επιχειρήσεων. Εάν η δήλωση αυτή συνδυαστεί με το γεγονός ότι σχεδόν όλα τα δεδομένα που παρουσιάζονται σε υποθέσεις εγκλήματος του λευκού κολάρου, αναφέρονται σε εταιρικές παραβάσεις και σε νομικές αποφάσεις που εκδόθηκαν σε βάρος εταιρειών είναι εύκολο να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι με τον όρο «έγκλημα του λευκού κολάρου» ο Sutherland εννοούσε το εταιρικό έγκλημα.

Μεγάλα σκάνδαλα για απάτες περί τις ασφάλειες και λογιστικά σκάνδαλα δείχνουν ότι οι ανταγωνισμοί στην αγορά και οι πιέσεις οι οποίες ασκούνται για μεγαλύτερα κέρδη, οδήγησαν διευθυντικά στελέχη εταιρειών όπως η Enron, η Tyco και η WorldCom στη χρησιμοποίηση παράνομων και απατηλών λογιστικών τεχνικών σε βάρος των εταιρειών στις οποίες εργάζονταν, με την κατάχρηση χρημάτων και με στόχο τον προσωπικό τους πλουτισμό.

Επιπλέον, οι εταιρείες αυτές λειτουργούσαν σε ένα βιομηχανικό περιβάλλον, στο οποίο ενθαρρύνονταν η χρησιμοποίηση «καινοτόμων» μέσων ως τρόπος απόκτησης χρημάτων. Οι Reuter & Truman (2004) υποστηρίζουν ότι «η υπόθεση Enron, αποκαλύπτει ένα πιο πολύπλοκο σχήμα, στο οποίο εικονικές εταιρείες στα νησιά Cayman για παράδειγμα χρησίμευσαν όχι μόνο ως φορολογικά καταφύγια, αλλά και ως μηχανισμοί ξεπλύματος χρήματος για να συσκοτίσουν την ιχνηλάτηση της διαδρομής των χρημάτων και την απατηλή συμπεριφορά» (σ. 42).

Η χρεοκοπία της Enron, αφαίρεσε από πολλούς τα προς το ζην και τα συνταξιοδοτικά δικαιώματά τους. Όμως, πάνω απ' όλα, οι κερδοσκοπικές επιθέσεις τις οποίες πραγματοποίησαν τα κεφάλαια κάλυψης και άλλοι σημαντικοί οργανισμοί του χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου, λειτούργησαν ως η αιχμή του δόρατος για τη συσσώρευση κεφαλαίου μέσω της αφαίρεσης πόρων από άλλους (Harvey, 2005, σ. 152).

Μέσα στον κόσμο των επιχειρήσεων ή της πολιτικής εξουσίας παρατηρούμε συχνά συμπεριφορές οι οποίες αναπτύσσονται μέσα σε μια «γκρίζα ζώνη» μεταξύ νόμιμου και παράνομου, ηθικού και ανήθικου χωρίς να είναι ξεκάθαρο κάθε φορά τι

απ' όλα αυτά πράγματι ισχύει. Πρόκειται για καταχρηστικές πρακτικές, αντίθετες προς την ηθική, δηλαδή επιζήμιες, αλλά για τις οποίες δεν υπάρχει καμία επίσημη απαγόρευση, ούτε προβλέπεται κάποια σαφής κύρωση. Αυτό συμβαίνει για παράδειγμα, στην περίπτωση χρησιμοποίησης «μαύρων ταμείων» από διεθνείς επιχειρήσεις για διαφθορά και προώθηση των επιχειρηματικών τους συμφερόντων ή της σύγκρουσης συμφερόντων ενός εκλεγμένου, ο οποίος ασκεί ταυτόχρονα δημόσια καθήκοντα και αναλαμβάνει ιδιωτικές οικονομικές δεσμεύσεις (Lascoumes & Nagels, 2014, σ. 14). Αποτελούν ή όχι αυτές οι συμπεριφορές εγκλήματα του λευκού κολάρου;

1.3.4 Επιχειρηματικότητα αξιολογίων (Paper entrepreneurialism)

Είναι η θεωρία η οποία νομίζουμε ότι ανταποκρίνεται περισσότερο σε αυτό το οποίο συμβαίνει σήμερα στο πεδίο του χρηματοοικονομικού εγκλήματος, του εγκλήματος του λευκού κολάρου και ειδικότερα του ξεπλύματος χρήματος. Πρόκειται για μια ιδιαίτερα σημαντική θεωρία, η οποία βοηθά στην κατανόηση των παγκόσμιων χρηματοοικονομικών αγορών και των χρησιμοποιούμενων πρακτικών τους, καθώς επίσης και της οικονομικής κρίσης η οποία προκλήθηκε εξαιτίας τους, στην οποία είμαστε βυθισμένοι και βυθιζόμαστε όλο και πιο πολύ.

Η θεωρία του paper entrepreneurialism συνδέθηκε με διαδικασίες και πρακτικές χρηματοοικονομικών απατών, ξεπλύματος χρήματος, φοροδιαφυγής, διαφθοράς, απορρήτου, ανωνυμίας και αδιαφάνειας μεγάλων ενδοχώριων και εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και φορολογικών παραδείσων και εφαρμόστηκε κυρίως σε ένα νεότευκτο σχετικά τομέα, τον χρηματοοικονομικό, ο οποίος στο μεγαλύτερο μέρος του ήταν και εξακολουθεί να παραμένει αρρυθμιστος κανονιστικά. Σκοπός τους ήταν η αποκόμιση κερδών με τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη των εταιρειών, με τη ρευστοποίηση του ενεργητικού τους για άμεση αποκόμιση κερδών και με τη διάλυσή τους (raiders).

Λόγω της απασχόλησής τους ή της θέσης την οποία κατέχουν, σε εταιρείες, ορισμένα πρόσωπα (insiders) γνωρίζουν σημαντικά εμπιστευτικά στοιχεία για την οικονομική κατάσταση, τις προοπτικές και το πρόγραμμα της εταιρείας, τα οποία μπορούν να εκμεταλλευτούν για δικό τους όφελος. Στα πρόσωπα αυτά περιλαμβάνονται και οι χρηματομεσίτες.

Οικονομικές δραστηριότητες όπως:

- η εξαγορά εταιρειών από άλλες εταιρείες (corporate takeovers)¹,
- οι οικονομικές δραστηριότητες οι οποίες κατευθύνθηκαν αποκλειστικά σε κεφαλαιουχικά κέρδη, όπως ορισμένες μορφές αγοραπωλησίας συναλλάγματος (κατά μεγάλο μέρος κερδοσκοπικές) οι οποίες διεξήχθησαν μέσω των τραπεζών (currency trading),
- οι ανταλλαγές δανείων (loan swaps),
- η κερδοσκοπία ακινήτων (land speculation) και
- οι συναλλαγές σε προθεσμιακά συμβόλαια (futures trading),

δέχθηκαν ισχυρή κριτική και τους καταλογίστηκε ότι αποτελούν μορφές οικονομικής δραστηριότητας οι οποίες δεν παράγουν τίποτα άλλο παρά μόνο κεφαλαιουχικά κέρδη (capital gains). Οι διαδικασίες αυτές ευνοήθηκαν από τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές, οι οποίες εφαρμόστηκαν στο πλαίσιο της απορρυθμισμένης και απελευθερωμένης παγκόσμιας αγοράς.

Με άλλα λόγια, οι κερδοσκοπικές παράτολμες επιχειρήσεις του Paper entrepreneurialism μπορούσαν πράγματι να είναι πολύ επιτυχείς στην πρόκληση γρήγορης ανάπτυξης η οποία όμως ήταν μόνο στα χαρτιά και έτσι επί της ουσίας δεν επρόκειτο για πραγματική οικονομική ανάπτυξη αλλά για μια χάρτινη και απατηλή οικονομική ανάπτυξη.

Στα τέλη της δεκαετίας του '80, ο Γάλλος οικονομολόγος και Νομπελίστας Maurice Allais, ονόμασε τον χρηματοοικονομικό καπιταλισμό (finance capitalism) στις Ηνωμένες Πολιτείες «casino economy» (Punch, 1996, σ. 20), ως αντιτιθέμενο στον παραδοσιακό βιομηχανικό καπιταλισμό, στον οποίο τα κέρδη δεν γίνονται στα χαρτιά, αλλά μέσω πραγματικής παραγωγής και πώλησης αγαθών και υπηρεσιών. Κατά τον Allais (1999), «ο κόσμος έχει καταστεί ένα τεράστιο καζίνο όπου τα τραπέζια του παιχνιδιού είναι κατανεμημένα σε όλα τα μήκη και τα πλάτη του κόσμου. Τα

¹ Corporate takeovers: Η εξαγορά εταιρείας από άλλη με απόκτηση της πλειοψηφίας των μετοχών μπορεί να γίνει με μετρητά, με δανεισμό (έκδοση ομολογιών κ.λπ) ή και με ανταλλαγή μετοχών ύστερα από συμφωνία. Χρησιμοποιείται ως μέσο εξυγίανσης των εταιρειών που αδρανούν ή κακοδιοικούνται. Επίσης γίνεται από «καταδρομείς» (raiders) που προβαίνουν στη διάλυση της εξαγοραζόμενης εταιρείας και την εκποίηση των σημαντικών στοιχείων του ενεργητικού ή των επικερδών θυγατρικών της Βλέπε Χρυσοβιτσιώτης & Σταυρακόπουλος (2011, σ. 1275)

παιχνίδια και οι πλειστηριασμοί στα οποία συμμετέχουν εκατομμύρια παίκτες δεν σταματούν ποτέ» (σ. 71).

Η αντίληψη αυτή του Allais για μια «casino economy» συνδέεται στενά με την έννοια του paper entrepreneurialism, σύμφωνα με την οποία ορισμένοι επενδυτές ενδιαφέρονται μάλλον για την εξασφάλιση βραχυπρόθεσμων κερδών, παρά για την σταθερή και δυναμική ανάπτυξη της παραγωγικότητας, ή την οικοδόμηση σχέσεων μεταξύ μιας συγκεκριμένης εταιρείας και της κοινότητας υποδοχής, εγκατάστασης και λειτουργίας της.

Ο κύριος σκοπός και το κριτήριο επιτυχίας αυτών των επενδυτών ήταν το άμεσο ή τουλάχιστον το γρήγορο οικονομικό κέρδος, περιφρονώντας άλλα κριτήρια ή παραμέτρους τα οποία θα κατευθύνονταν προς έναν μακροπρόθεσμο σχεδιασμό και ανάπτυξη ή προς τα κοινοτικά και κοινωνικά συμφέροντα της περιοχής στην οποία θα τοποθετούνταν τα επενδυτικά τους κεφάλαια. Με την ίδια λογική επίσης αγοράζονταν και πωλούνταν άλλες εταιρείες ή πραγματοποιούνταν επενδύσεις σε περιοχές υψηλής απόδοσης (high yield), οι οποίες δεν σχετίζονταν άμεσα με την παραγωγή. Το θέμα αυτό συνδέθηκε και με την φιλελευθεροποίηση των οικονομιών των πρώην ανατολικών χωρών με αδιαφανείς συνθήκες υπεξαίρεσης εθνικών πόρων και αχαλίνωτης κερδοσκοπίας. Για το θέμα αυτό ο Arlacchi (2007, σ.219), αναφέρει ότι δόθηκε προτεραιότητα στην κλοπή πλούτου και όχι στην παραγωγή πλούτου.

Τέτοιου είδους αποφάσεις λαμβάνονταν φυσικά χωρίς τη συμμετοχή στη διαμόρφωση και λήψη των σχετικών αποφάσεων των εργαζομένων ή των τοπικών κοινωνιών.

Μέσα από τις διαδικασίες και τις πρακτικές αυτές ο χρηματοπιστωτικός τομέας κατάφερε τελικά να κυριαρχήσει στον παγκόσμιο καπιταλισμό με τις εξής τρεις παρενέργειες:

- Πλήρη ρήξη μεταξύ των παραγωγικών επενδύσεων, π.χ στη βιομηχανία των επενδύσεων σε χάρτινους τίτλους οι οποίοι γεννούσαν απλά νέες μορφές χρέους.
- Επενδύσεις οι οποίες απέφεραν τεράστια κέρδη για τις τράπεζες και για τους οργανισμούς οι οποίοι τις πραγματοποιούσαν.
- Δημιουργία σε τεράστιες ποσότητες ενός νέου ιδιωτικού, τοξικού χρήματος, το οποίο κατέκλυσε τη διεθνή οικονομία, ρίχνοντας τα επιτόκια, δημιουργώντας

συνθήκες για γιγάντια μεταφορά χρέους (carry trade²), ιδίως από την Ανατολική Ασία προς τη Νέα Υόρκη, το Λονδίνο και την Ευρώπη και αυξάνοντας κατά πολύ το συνολικό ρίσκο για συστημική κατάρρευση.

Η διαδικασία αυτή της χρηματοστηριοποίησης (financialisation), έπαιξε κεντρικό ρόλο στη δημιουργία των συνθηκών οι οποίες οδήγησαν στο κραχ του 2008 και στην κρίση η οποία ακολούθησε και η οποία μετεξελίσσεται συνεχώς (Βαρουφάκης, 2011, σ. 62). Έπαιξε επίσης καθοριστικό ρόλο στην ανάδειξη των τεράστιων παγκόσμιων ενδοχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και τη διασύνδεσή τους με ένα πλήθος εξωχώριων δικαιοδοσιών (offshore jurisdictions), των οποίων ο ρόλος στο διεθνές ξέπλυμα χρήματος υπήρξε και εξακολουθεί να είναι καταλυτικός.

Η θεωρία αυτή της χρηματοστηριοποίησης είχε αρχίσει από πολύ νωρίς να διατυπώνεται με κύριους εκφραστές τους Friedrich von Hayek, τον Milton Friedman και τα «παιδιά του Σικάγου» (Chicago boy's) και με την πάροδο του χρόνου παγιώνονταν στην οικονομική και πολιτική πρακτική, μερικές φορές χωρίς καν να γίνεται αντιληπτή από μεγάλο μέρος της κοινωνίας. Το πιστεύω τους βασίστηκε στον ελεύθερο ανταγωνισμό, τη δραστική μείωση των δημοσίων δαπανών, τις ιδιωτικοποιήσεις δημόσιων επιχειρήσεων και την εμπορευματοποίηση του οτιδήποτε θα μπορούσε να πωληθεί, τη χρηματοστηριοποίηση της οικονομίας και την απελευθέρωση και απορρύθμιση των αγορών.

Η συνεισφορά των gatekeepers και των PEPs στη θεωρία αυτή είναι καθοριστική αφού αποτέλεσαν τους παράγοντες εκείνους οι οποίοι συνεισέφεραν καθοριστικά στην ολοκλήρωση των σχετικών διαδικασιών και πρακτικών.

1.3.5 Η θεωρία της ορθολογικής επιλογής

Για τους θεωρητικούς της ορθολογικής επιλογής (Cesare Beccaria, Jeremy Bentham και Gary Becker) η βάση της ανθρώπινης δράσης είναι ο υπολογισμός και η αναζήτηση της μέγιστης ικανοποίησης με την ελάχιστη προσπάθεια. Ο λογικός άνθρωπος προβλέπει τα πλεονεκτήματα και τις δυσκολίες της δράσης του. Με βάση τις

² Carry trade: Δάνειο με χαμηλό επιτόκιο για επένδυση με υψηλότερη απόδοση. Γενικώς βραχυπρόθεσμος δανεισμός για μακροπρόθεσμη επένδυση. Γίνεται εφόσον ο επενδυτής έχει την πεποίθηση ότι τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια θα παραμείνουν χαμηλά στη διάρκεια της επένδυσης, «μεταφορά χρέους». Βλέπε, Χρυσοβιτσιώτης & Σταυρακόπουλος (2011, σ. 185)

πληροφορίες τις οποίες διαθέτει, πραγματοποιεί την άριστη επιλογή (Ross, 2007, σ. 248 - 249).

Όπως κάθε κοινωνικός παράγοντας έτσι και ο εγκληματίας εκτιμά τις ευκαιρίες που του προσφέρονται, επεξεργάζεται τις διαθέσιμες πληροφορίες και κάνει σαφείς επιλογές, εκτιμώντας τους κινδύνους του περάσματος στην πράξη, τις προσπάθειες που απαιτούνται να καταβάλλει και τα οφέλη τα οποία μπορεί να του αποφέρει η εγκληματική του δράση.

Ο Becker, οικονομολόγος της Σχολής του Σικάγου, εισήγαγε τις θεωρίες της ορθολογικής επιλογής (rational choice) ως κύρια κατεύθυνση των κοινωνικών επιστημών των τελευταίων τριάντα ετών. Η εγκληματολογία δεν αποτέλεσε εξαίρεση γι' αυτές. Ο ίδιος ο Becker (1968) άλλωστε, παρέθεσε παραδείγματα για τη θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου, εφαρμόζοντάς τα στην εγκληματικότητα όταν απέδωσε την ποινική και εγκληματική επιλογή σε υπολογισμό κόστους - οφέλους (Becker, 1968, σ. 169 - 217).

Ωστόσο, η εκτίμηση του κόστους των παραβιάσεων οι οποίες μένουν στην πλειονότητά τους κρυμμένες ή ανακαλύπτονται από τις διοικητικές υπηρεσίες οι οποίες δεν έχουν βεβαίως την τάση και να τις δημοσιοποιούν, είναι τουλάχιστον δυσχερής. Οι οπαδοί των θεωριών της ορθολογικής επιλογής εκτιμούν ότι αυτό το μοντέλο επιτρέπει να αντιληφθούμε τις ανθρώπινες δράσεις μέσα σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον.

Τα άτομα αυτά είναι σε θέση περισσότερο από κάποια άλλα να μετρήσουν τις ευκαιρίες και τους σχετικούς κινδύνους μιας συγκεκριμένης δράσης. Πρόκειται εξ' ορισμού για ορθολογικούς παράγοντες. Τα οφέλη τα οποία μπορούν να αποκομίσουν οι εγκληματίες του λευκού κολάρου από παραβατικές πράξεις και δράσεις δεν είναι αποκλειστικά χρηματικά. Μπορούν να έχουν σχέση και με απόκτηση κύρους ή εξουσίας (Cornish & Clarke, 1986).

Παραδείγματα αυτής της θεωρίας αποτελούν ο ταμίας μιας τράπεζας, ο οποίος αντιμετωπίζει οικονομικές δυσκολίες και αποφασίζει να καταχραστεί κεφάλαια της τράπεζας για να αυξήσει σημαντικά τα έσοδά του, καθώς επίσης και ένας νέος ο οποίος διαμένει σε μια κεντρική περιοχή μιας μεγάλης πόλης και διαπιστώνει ότι οι κοινωνικές ευκαιρίες είναι ελάχιστες και αποφασίζει ότι είναι πιο εύκολο να αποκτήσει χρήματα διακινώντας κοκαΐνη (Gottschalk, 2011, σ. 300 – 312, 306 & 307).

Αυτό το είδος προσέγγισης ενέπνευσε έναν σημαντικό αριθμό ερευνητών στο συγκεκριμένο πεδίο το οποίο μας απασχολεί και στο οποίο κυριαρχούν ο homo

economicus και ο homo corruptus. Οι επιχειρήσεις και τα διευθυντικά τους στελέχη πρέπει να ενσαρκώνουν το αρχέτυπο του ορθολογικού παράγοντα ευρισκόμενα πολλές φορές σε αναζήτηση του μέγιστου οφέλους με τις ελάχιστες επενδύσεις, ανεξάρτητα από το εάν τα μέσα τα οποία μετέρχονται για την επιτυχία του σκοπού τους είναι νόμιμα ή παράνομα. Η μετάβαση του homo economicus στον homo corruptus διαμορφώνει τη συγκεκριμένη μορφή διαφθοράς, δηλαδή της κερδοσκοπίας των χρηματοοικονομικών αγορών (Πρόντζας, 2017, σ. 94).

1.3.6 Η θεωρία των οικονομικών κρίσεων του Μαρξ

Ο Habermas παρομοιάζει την οικονομική κρίση με την κρίση του ανθρώπινου οργανισμού εξαιτίας κάποιας ασθένειας. Ο ασθενής βιώνει την αδυναμία του, λόγω της ασθένειάς του, καταδικασμένος σε παθητική στάση μη έχοντας προσωρινά τον πλήρη έλεγχο των δυνάμεών του.

Οι Μαρξ και Ένγκελς υποστήριξαν ότι η σύγκρουση στην κοινωνία είναι αποτέλεσμα της έλλειψης πόρων (ιδιοκτησίας πλούτου, ισχύος, θέσεων εργασίας). Η έλλειψη αυτή δημιουργεί ανισότητες μεταξύ ατόμων και οργανισμών, οι οποίες με τη σειρά τους οδηγούν σε έναν αγώνα μεταξύ εκείνων οι οποίοι κατέχουν (οι κάτοχοι των μέσων παραγωγής, γνωστοί ως καπιταλιστές) και εκείνων οι οποίοι δεν κατέχουν (Ross, 2007, σ. 244 - 248).

Ο Μαρξ, (όπως αναφέρεται από τον Βαρουφάκη, 2011, σ. 98) ήταν ο πρώτος ο οποίος ανέπτυξε την έννοια της συστημικής κρίσης στις κοινωνικές επιστήμες. Ήταν ο πρώτος θεωρητικός των οικονομικών κρίσεων, των οικονομικών κύκλων και της αντιφατικής τάσης των κοινωνιών της αγοράς να παράγουν ταυτόχρονα, τεράστιο πλούτο και ανείπωτη φτώχεια, περιόδους οικονομικής άνθησης που εμπεριέχουν τον σπόρο της κρίσης και περιόδους οικονομικής κρίσης στη διάρκεια των οποίων ανθεί η κερδοφορία.

Κατά τον Habermas, όταν μιλάμε για τη μεγάλη οικονομική κρίση της δεκαετίας του '30 οι αναφορές στις αναλύσεις του Μαρξ είναι αναπόφευκτες. Στις κοινωνικές θεωρίες προστίθεται η έννοια της κρίσης, σχεδιασμένη σύμφωνα με τη συστημική θεωρία. Σύμφωνα με τη συστημική θεωρία, οι κρίσεις αναδύονται όταν η δομή ενός κοινωνικού συστήματος έχει λιγότερες δυνατότητες να επιλύσει τα προβλήματα, από αυτές που απαιτούνται για τη διατήρησή του. Με αυτή την έννοια η κρίση είναι οι διαταραχές οι οποίες προσβάλλουν τη συστημική ακεραιότητα. Όταν τα μέλη της κοινωνίας, βιώνοντας τις δομικές αλλαγές, αισθανθούν ότι απειλείται η

κοινωνική τους ταυτότητα, τότε μπορούμε να μιλάμε για κρίση. Όταν διακυβεύεται η βάση της συναίνεσης στις υφιστάμενες κοινωνικές δομές, τότε η κοινωνική συνοχή διαρρηγνύεται και η κοινωνία καταλήγει στην ανομία (Habermas, 1999, σ. 21).

Η αύξηση της εγκληματικότητας σε περιόδους οικονομικών υφέσεων θεωρήθηκε για πολλά χρόνια αναπόφευκτη συνέπειά τους. Η διασύνδεση των οικονομικών κρίσεων με την αύξηση της εγκληματικότητας στηρίχτηκε κυρίως στην άποψη ότι σε ένα δυσχερές, ασταθές και αβέβαιο οικονομικό περιβάλλον, κάποια άτομα στην προσπάθειά τους για επιβίωση ή διατήρηση του τρόπου ζωής τους θα εμπλακούν σε εγκληματικές δραστηριότητες (ανομικές και οικονομικές θεωρίες).

Η Μπουγάδη (2018) επισημαίνει ότι «το καπιταλιστικό σύστημα σήμερα, με την απελευθέρωση των αγορών και την επακόλουθη ανεξέλεγκτη ανάπτυξη του τραπεζικού συστήματος δημιουργούν ένα εκρηκτικό περιβάλλον το οποίο προκαλεί τις παγκόσμιες χρηματοπιστωτικές κρίσεις» (σ. 824, 827).

1.3.7 Οι ριζοσπαστικές θεωρίες

Στη δεκαετία του '70 οι ριζοσπαστικές θεωρίες επεχείρησαν να ανατρέψουν τα επιχειρήματα, τα σχετικά με τις παρεκκλίσεις οι οποίες διαπράττονται κατά μείζονα λόγο από τις ελίτ και γενικά από εγκληματίες του λευκού κολάρου. Αν και οι εργασίες των ερευνητών οι οποίοι υποστήριζαν τις ριζοσπαστικές θεωρίες αποτέλεσαν αντικείμενο πολλών κριτικών, εντούτοις οι εργασίες τους στο θέμα της οικονομικής και χρηματοοικονομικής εγκληματικότητας έγιναν δεκτές θετικά.

Προϋπόθεση των ριζοσπαστικών αυτών θεωριών είναι η ύπαρξη ισχυρών αλληλεξαρτήσεων μεταξύ οικονομικών, πολιτικών και δικαστικών παραγόντων. Οι ταξικές αντιθέσεις και η διατήρηση των σχέσεων εκμετάλλευσης των κυρίαρχων επί των κυριαρχούμενων αποτελούν τις κεντρικές επεξηγηματικές μεταβλητές των αναλύσεών τους.

Η οικονομική ελίτ δίνει στον εαυτό της τη δυνατότητα να διαμορφώνει τους δικούς της κανόνες και τους δικούς της νόμους και να πραγματοποιεί ένα σημαντικό τμήμα της οικονομικής της δραστηριότητας «μέσα στα περιθώρια της νομοθεσίας», τα οποία προέρχονται από κενά τα οποία υπάρχουν στον νόμο ή από μια σκόπιμα συντηρούμενη αναποτελεσματικότητα. Όσον αφορά τις ποινικές διώξεις οι οποίες αναλαμβάνονται απέναντι σε ορισμένες πρακτικές, οι οικονομικές ελίτ επωφελούνται από εξειδικευμένα κυκλώματα και εξωδικαστικές πρακτικές, αποφεύγοντας έτσι τις κλασικές δικαστικές διαδικασίες (Lascoumes & Nagels, 2014, σ. 191).

Τα στελέχη των μεγάλων χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων γνωρίζουν ότι οι αρχές διστάζουν να απονομιμοποιήσουν την υφιστάμενη οικονομική τάξη ασκώντας ποινικές διώξεις σε βάρος χρηματοοικονομικών εταιρειών οι οποίες αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της καπιταλιστικής οικονομίας. Η επιείκεια και η διακριτική στάση των αρχών είναι εμφανής, όπως εμφανής είναι και η συμβολή της στάσης τους αυτής στη δημιουργία αίσθησης αδικίας στους πολίτες. Επίσης τα στελέχη των χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων αισθάνονται ασφαλής, γνωρίζοντας ότι η κυβέρνηση θα σπεύσει να συνεισφέρει στην ανακεφαλαίωσή τους και την οικονομική στήριξή τους σε περίπτωση που χρειαστεί, επειδή όπως τονίζουν χαρακτηριστικά ο Pontell et al. (2014) οι επιχειρήσεις αυτές είναι πολύ μεγάλες για να χρεοκοπήσουν και πολύ ισχυρές για να καταλήξουν στη φυλακή (Shichor, 2015, σ. 508).

1.3.8 Σύνοψη τρίτου κεφαλαίου

Το ξέπλυμα χρήματος παρουσιάζει κοινωνιολογικές και εγκληματολογικές πτυχές οι οποίες το χαρακτηρίζουν ως μάστιγα τεράστιας σημασίας και ως ένα από τα λεγόμενα εγκλήματα του λευκού κολάρου. Ειδικότερα, πρόκειται για ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα αν λάβουμε υπόψη τις στρεβλωτικές επιπτώσεις τις οποίες προκαλεί στην παγκόσμια οικονομία, στις εθνικές οικονομίες, στο κράτος δικαίου, στη δημοκρατική διακυβέρνηση και στην κοινωνική συνοχή.

Πέραν αυτού, παρουσιάζεται ως ισχυροποιητικός και ενισχυτικός παράγοντας του οργανωμένου εγκλήματος, το οποίο έχει αναδειχθεί σε διεθνή οικονομική επιχείρηση στην εποχή της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης, της απορρύθμισης, της ανωνυμίας, της ανομίας και της αδιαφάνειας.

Οι θεωρίες πάνω στις οποίες στηρίζεται η εργασία είναι οι θεωρίες του Durkheim και του Merton περί ανομίας και πίεσης, συμπληρωμένες από τη θεωρία του Sutherland για τα εγκλήματα του λευκού κολάρου. Η θεωρία περί ορθολογικής επιλογής βρίσκει επίσης εφαρμογή τόσο στο επίπεδο των οργανωμένων εγκληματιών όσο και στο επίπεδο των παράνομων οικονομικών επιχειρήσεων με τη στάθμιση κόστους - οφέλους και την επιδίωξη της απόκτησης του μέγιστου οφέλους με τις ελάχιστες επενδύσεις. Βρίσκει ακόμη εφαρμογή και στο πεδίο των νόμιμων επιχειρήσεων οι οποίες λειτουργούν πολλές φορές με όρους απληστίας και απόκτησης του μεγαλύτερου δυνατού κέρδους.

Η θεωρία των συστημικών κρίσεων του Μαρξ είναι επίσης χρήσιμη επειδή καταλήγει στη διάρρηξη της κοινωνικής συνοχής και τη μετάβαση της κοινωνίας σε

καταστάσεις ανομίας. Οι ριζοσπαστικές θεωρίες τέλος αναδεικνύουν τις σχέσεις διαπλοκής και αλληλεξαρτήσεων μεταξύ οικονομικών, πολιτικών και δικαστικών παραγόντων.

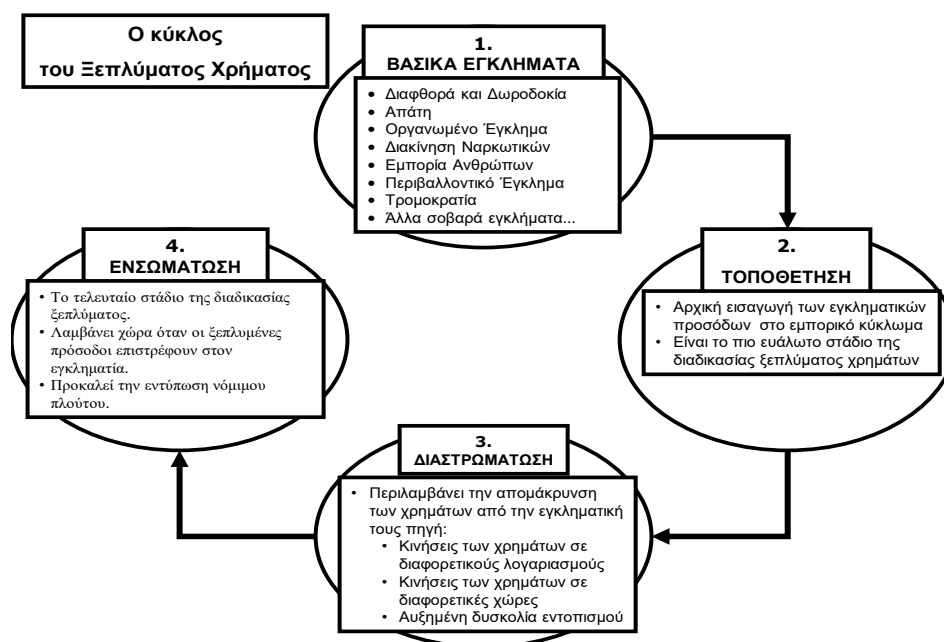
Κεφάλαιο τέταρτο

1.4 Ο μηχανισμός του ξεπλύματος χρήματος

1.4.1 Το μοντέλο των τριών σταδίων

Το ξεπλύμα χρήματος απαιτεί τρία κύρια βήματα, καθένα εκ των οποίων έχει τη δική του αξία, περικλείει τους δικούς του ιδιαίτερους κινδύνους και απαιτεί διάφορα επίπεδα εμπειρογνωμοσύνης και τεχνογνωσίας. Πρόκειται γενικά για μια σειρά πολλαπλών αλληπάληλων χρηματοοικονομικών συναλλαγών που χρησιμοποιούνται για να συγκαλύψουν την πηγή των παράνομων περιουσιακών στοιχείων, έτσι ώστε αυτά αφού ξεπλυθούν προηγουμένως να μπορούν να χρησιμοποιηθούν νόμιμα στη συνέχεια, χωρίς να εκθέτουν σε κίνδυνο τους εγκληματίες εκείνους οι οποίοι επιθυμούν να τα χρησιμοποιήσουν.

Διάγραμμα 1. Ο κύκλος του ξεπλύματος χρήματος

Σημείωση: Levi, Dakolias, & Greenberg, 2006, σ. 6

Οι διαδικασίες του ξεπλύματος χρήματος πραγματοποιούνται στο πλαίσιο ενός παγιωμένου παραδοσιακού σχήματος με τα παράνομα χρήματα να εισέρχονται στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα και στη νόμιμη οικονομία με τη χρησιμοποίηση συγκεκριμένων μέσων και συγκεκριμένων διαύλων. Με βάση το ισχύον καθεστώς

καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος οι κατάλληλοι έλεγχοι πραγματοποιούνται στα σημεία εισόδου των χρημάτων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα με βάση τις αρχές «γνώρισε τον πελάτη σου» (know your customer) και της «δέουσας επιμέλειας» (due diligence) με στόχο τον εντοπισμό και τη δέσμευσή τους (Nardo, 2008, σ. 175, 176).

Συνολικά, η διαδικασία του ξεπλύματος χρήματος αποτελείται από τρεις φάσεις, εκείνες της τοποθέτησης, της διαστρωμάτωσης και της ενσωμάτωσης (Ping He, 2010, σ. 15 - 32).

Ειδικότερα, η πρώτη φάση της διαδικασίας του ξεπλύματος χρήματος είναι η τοποθέτηση (placement) των χρημάτων στις εισόδους του νόμιμου χρηματοοικονομικού συστήματος.

Η δεύτερη φάση είναι η διαστρωμάτωση (layering), κατά την οποία τα χρήματα κινούνται διαμέσου του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος μέσα από μια αλληλουχία διαστρωματωμένων συναλλαγών οι πιο πολλές από τις οποίες διεξάγονται σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους, σε διάφορους τραπεζικούς λογαριασμούς και σε μεγάλο αριθμό χωρών και δικαιοδοσιών, με στόχο τη συγκάλυψη και απόκρυψη της εγκληματικής τους προέλευσης με την απόκτηση νομιμότητας.

Η τρίτη φάση είναι εκείνη κατά τη διάρκεια της οποίας τα χρήματα ενσωματώνονται (integration) στη νόμιμη οικονομία, όταν η προέλευσή τους έχει πλέον αποκρυβεί ή συγκαλυφθεί με επιτυχία. Το στάδιο αυτό ολοκληρώνεται με επιτυχία από τη στιγμή που έχει δημιουργηθεί η πλαστική εντύπωση για τη νόμιμη πηγή προέλευσης των κεφαλαίων. Τα αρχικά κεφάλαια έχουν τώρα ξεπλυθεί και μπορούν να εισαχθούν σε ένα αξιόλογο χρηματοοικονομικό περιβάλλον. Πέραν αυτού, τα χρήματα μπορούν να ανασυρθούν από το τραπεζικό σύστημα για την πραγματοποίηση κάθε νόμιμης αγοράς. (Lilley, 2006, σ. 51).

Και στις τρεις αυτές φάσεις οι νόμιμες επιχειρήσεις μπορούν να παίξουν ουσιαστικό ρόλο, είτε διευκολύνοντας το ξέπλυμα χρήματος με παροχή σε εγκληματίες των αναγκαίων για το σκοπό αυτό υπηρεσιών, είτε χρησιμοποιούμενες άμεσα από τους εγκληματίες ως εργαλείο για τη διαχείριση των εγκληματικών τους προσόδων (von Lampe, 2016, σ. 248).

Στην περίπτωση που ληφθεί απόφαση παράκαμψης του τραπεζικού συστήματος η πιο δημοφιλής μέθοδος ξεπλύματος χρήματος που ακολουθείται φαίνεται να είναι η φυσική μεταφορά στο εξωτερικό μεγάλων χρηματικών ποσών σε

μετρητά (Blum, Levi, Naylor, & Williams, 1998, σ. 14). Ωστόσο, η τυπολογία αυτή φαίνεται να αποτελεί μια απλοποιημένη εκδοχή των πολύπλοκων διαδικασιών που ακολουθεί στις μέρες μας το ξέπλυμα χρήματος. Στην πραγματικότητα, χρησιμεύει μόνο για να εξηγήσει τη λειτουργία των πιο απλών κυκλωμάτων ξεπλύματος χρήματος και δεν φωτίζει τα προβλήματα που δημιουργούνται όταν διακινούνται μέσω χρηματοοικονομικών συναλλαγών τεράστια χρηματοοικονομικά μεγέθη με σκοπό να ξεπλυθούν .

Οι προσφερόμενες δυνατότητες για εύκολη απόκρυψη των τεράστιων χρηματικών ποσών τα οποία αποφέρει η χρηματοοικονομική εγκληματικότητα εξαιτίας της απορρύθμισης και της απελευθέρωσης των παγκοσμιοποιημένων χρηματοοικονομικών αγορών είναι πράγματι πολύ μεγάλες. Η τάση που επικρατεί σχετικά με τη διαχείριση και την αξιοποίηση των χρηματικών αυτών ποσών είναι εκείνη της προσφυγής σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και σε φορολογικούς παραδείσους που χαρακτηρίζονται από πολύ χαλαρή νομοθετική και κανονιστική ρύθμιση και όπου ο κίνδυνος εντοπισμού τους είναι πάρα πολύ χαμηλός έως ανύπαρκτος.

Στην πρώτη φάση, εκείνη της τοποθέτησης (placement), τα μετρητά χρήματα μεταφέρονται σε χώρες οι οποίες δεν διαθέτουν τους ίδιους μηχανισμούς επαγρύπνησης, εποπτείας και ελέγχου με αυτούς τους οποίους διαθέτουν οι χώρες της Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης (Financial Action Task Force/FATF) οι οποίες έχουν υιοθετήσει και προωθούν την εφαρμογή του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Η μεταφορά αυτή γίνεται συχνά με τα ίδια μέσα που χρησιμοποιούνται για τη μεταφορά προϊόντων, δηλαδή με κοντέινερς, αεροσκάφη, διευθετημένες κρύπτες σε φορτηγά ή σε αυτοκίνητα κ.λπ.

Οι δικαιοδοσίες αυτές με τη χαμηλή ή και ανύπαρκτη πολλές φορές εποπτεία των χρηματοοικονομικών συναλλαγών και τον αδύναμο έλεγχο των χρηματοοικονομικών ροών δεν έχουν υιοθετήσει στην πλειονότητά τους το διεθνές καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, διαθέτουν αδύναμα χρηματοοικονομικά συστήματα, αντιμετωπίζουν τεράστια οικονομικά προβλήματα, πλήττονται από ενδημική διαφθορά και εκδηλώνουν την προτίμησή τους για συναλλαγές σε ρευστό ή σε αλλοδαπό συνάλλαγμα. Πρόκειται βασικά για χώρες της Λατινικής Αμερικής, μικρούς φορολογικούς παραδείσους της Καραϊβικής, της Αφρικής, αλλά και μικρά κράτη, δικαιοδοσίες ή επικράτειες που λειτουργούν ως

εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα ή ως φορολογικοί παράδεισοι και που μπορεί να βρίσκονται ακόμη και στην καρδιά της Ευρωπαϊκής ηπείρου ή και στο ίδιο το εσωτερικό οικονομικά αναπτυγμένων χωρών.

Στις πιο συνηθισμένες χρηματοοικονομικές συναλλαγές αυτού του σταδίου περιλαμβάνεται το *smurfing*, δηλαδή η κατάθεση χρημάτων σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σε ποσά μικρότερα από εκείνα που απαιτούν υποχρεωτικά την εξακρίβωση της ταυτότητας του πελάτη ή την προέλευση των κατατιθέμενων ποσών και την αναφορά της συναλλαγής ως ύποπτης για ξέπλυμα χρήματος. Περιλαμβάνονται επίσης και η απόκτηση τίτλων στον κομιστή, το λαθρεμπόριο χρημάτων σε μετρητά, η χρησιμοποίηση καζίνο ή η αγορά δελτίων λαχειοφόρων αγορών, η ίδρυση και λειτουργία καταστημάτων όπου υπάρχει μεγάλη κυκλοφορία μετρητών χρημάτων (μπαρ, καταστήματα διασκέδασης, υπεραγορές κ.λπ) στα οποία μπορεί να πλαστογραφηθεί η ποσότητα των προσφερόμενων προς πώληση αγαθών, η χρησιμοποίηση ανταλλακτηρίων συναλλάγματος, η αγορά ταξιδιωτικών επιταγών κ.λπ.

Στη φάση της τοποθέτησης (*placement*) έχουν παρατηρηθεί και καταγραφεί πολλές τεχνικές και μεθοδολογίες. Γενικά, στη φάση αυτή εμπλέκονται συνήθως για ευνόητους λόγους άτομα τα οποία δεν έχουν άμεση σχέση με την εγκληματική οργάνωση ή δεν έχουν απασχολήσει στο παρελθόν τις διωκτικές αρχές και γι' αυτό δεν έχουν ποινικό παρελθόν.

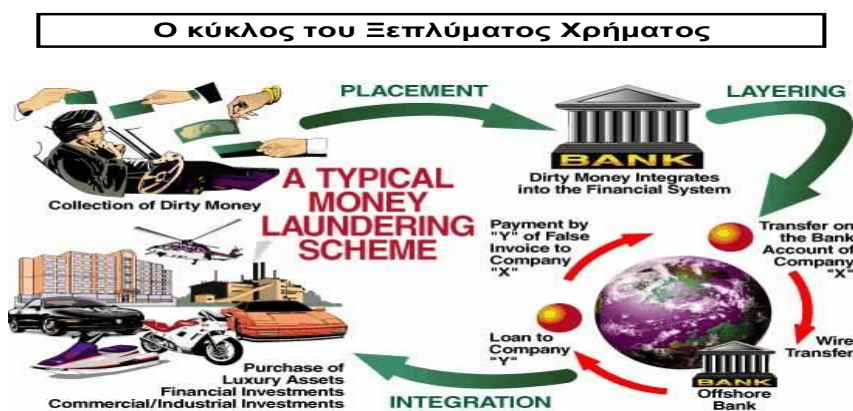
Στη φάση της διαστρωμάτωσης (*layering*) οι ξεπλυντές χρήματος χρησιμοποιούν πολλές διαφορετικές τεχνικές και πολλές διαφορετικές χρηματοοικονομικές συναλλαγές για να διαστρωματώσουν τα παράνομα κεφάλαιά τους. Ανάμεσα σ' αυτές είναι η αγορά αγαθών, τίτλων και αξιών ή ενεργητικών που είναι εύκολα ρευστοποιήσιμα, η διεξαγωγή πολυάριθμων και αλληπάλληλων ηλεκτρονικών μεταφορών κεφαλαίων, η χρησιμοποίηση πολλών τραπεζικών ιδρυμάτων και το άνοιγμα τραπεζικών λογαριασμών σε όσο το δυνατόν περισσότερες χώρες και δικαιοδοσίες με τη συνεργασία επαγγελματιών εμπειρογνομόνων ως διαμεσολαβητών και η πραγματοποίηση πολλαπλών χρηματοοικονομικών συναλλαγών μέσω εταιρειών και καταπιστευμάτων.

Με τις συναλλαγές αυτές επιδιώκεται η αποσύνδεση και η διακοπή του δεσμού των χρημάτων με την πρώτη και πιο ύποπτη χρηματοοικονομική συναλλαγή η οποία σχετίζεται με την τοποθέτηση και την εισαγωγή των χρημάτων στα νόμιμα κανάλια

της οικονομίας έτσι ώστε να καταστεί δύσκολη ή και αδύνατη η ιχνηλάτηση της διαδρομής του χρήματος. Η πιο συχνά χρησιμοποιούμενη για το σκοπό αυτό τεχνική είναι η μεταφορά των χρημάτων σε ένα εξωχώριο χρηματοοικονομικό κέντρο ή σε ένα φορολογικό παράδεισο. Τα κεφάλαια κυκλοφορούν σε διάφορες χώρες, χρηματοοικονομικά ιδρύματα και τραπεζικούς λογαριασμούς σύμφωνα με τις επιθυμίες και τις εντολές φυσικών ή νομικών προσώπων.

Η τρίτη και τελική φάση της διαδικασίας του ξεπλύματος χρήματος, εκείνη της ενσωμάτωσης (integration) των ήδη καθαρών χρημάτων περιλαμβάνει οποιαδήποτε μέθοδο επιτρέπει στο χρήμα που τοποθετήθηκε και διαστρωματώθηκε να επιστρέψει στο νόμιμο χρηματοοικονομικό κύκλωμα, αναμειγμένο με άλλα νόμιμα στοιχεία έτσι ώστε να έχει αποκτήσει πλέον νόμιμη εμφάνιση.

Διάγραμμα 2. Ο κύκλος του ξεπλύματος χρήματος

Σημείωση: UNODC (2006, <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/laundrycycle.html>)

Από τη στιγμή που θα ενσωματωθούν στο χρηματοοικονομικό σύστημα, τα κεφάλαια αυτά είναι ελεύθερα να κινηθούν προς χώρες που διαθέτουν και προσφέρουν εξελιγμένο χρηματοοικονομικό μηχανισμό και νομοθετικό πλαίσιο το οποίο επιτρέπει τη σύσταση εικονικών εταιρειών, καταπιστευμάτων (trusts) και άλλων νομικών μηχανισμών και σχημάτων, τα οποία βοηθούν στην οριστική αποκοπή του δεσμού μεταξύ χρήματος, εγκλήματος και εγκληματία. Τα ξεπλυμένα κεφάλαια είναι πλέον διαθέσιμα για επενδύσεις σε νόμιμες ή παράνομες επιχειρηματικές δραστηριότητες, για τη χρηματοδότηση νέων εγκληματικών δραστηριοτήτων ή ακόμη και για δαπάνες που αφορούν τη βελτίωση του τρόπου ζωής του εγκληματία. Στο στάδιο αυτό

ολοκληρώνεται ο κύκλος του ξεπλύματος χρήματος και τα παράνομα χρήματα έχουν αποκτήσει πλέον νόμιμη εμφάνιση.

Ο van Duynes (όπως αναφέρεται από τους Reuter & Truman, 2004, σ. 25), υποστηρίζει ότι δεν περνούν όλες οι συναλλαγές ξεπλύματος χρήματος και από τις τρεις φάσεις, της τοποθέτησης, της διαστρωμάτωσης και της ενσωμάτωσης. Ωστόσο, είναι της άποψης ότι σε κάθε περίπτωση, η ταξινόμηση των τριών φάσεων αποτελεί μια χρήσιμη ανάλυση για την αποκωδικοποίηση μερικές φορές μιας ούτως ή άλλως πολύπλοκης διαδικασίας.

Λαμβανομένης υπόψη της μεγάλης ποικιλίας και της πολυπλοκότητας των τεχνικών του ξεπλύματος χρήματος οι αρχές εφαρμογής του νόμου αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες στη δίωξη της εγκληματικής αυτής δραστηριότητας επειδή απαιτούνται πολύ πιο εξειδικευμένες και διαφορετικές δεξιότητες από εκείνες που διαθέτουν συνήθως (Arnone & Borlini, 2010, σ. 226 - 271, 236).

1.4.2 Ο ρόλος των «gatekeepers»³

Ένα χαρακτηριστικό στοιχείο των μηχανισμών του ξεπλύματος χρήματος, το οποίο έχει περιγραφεί από εμπειρογνώμονες της FATF και από διάφορους ακαδημαϊκούς και ερευνητές, σχετίζεται με τον σημαντικό ρόλο τον οποίο διαδραματίζουν στο ξέπλυμα χρήματος οι πάροχοι διαφόρων επαγγελματικών υπηρεσιών, αναγκαίων για την ολοκλήρωση των σχετικών διαδικασιών.

Η κίνηση των εγκληματικών προσόδων προς στο πεδίο της νομιμότητας απαιτεί συνήθως τη συνδρομή και τη διαμεσολάβηση επαγγελματιών εμπειρογνομόνων, όπως τραπεζικών υπαλλήλων, δικηγόρων, λογιστών, συμβολαιογράφων, χρηματοοικονομικών συμβούλων, χρηματιστών, ασφαλιστών, και κτηματομεσιτών, η εμπλοκή των οποίων σε μια επιχειρηματική συναλλαγή ξεπλύματος χρήματος είναι καθοριστικής σημασίας για τη θετική έκβασή της και πραγματοποιείται από καθαρά οικονομικά κίνητρα (Reuter & Truman, 2004, σ. 34).

Στην κατηγορία των gatekeepers περιλαμβάνονται και τα πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα (εφεξής PEPs), τα οποία έχουν πρόσβαση σε κεφάλαια και σε

³ Gatekeepers: Ονομάζονται επαγγελματίες όπως δικηγόροι, λογιστές κ.λπ. οι οποίοι από την επαγγελματική τους ενασχόληση, έχουν την δυνατότητα να εντοπίσουν και να υποδείξουν άτομα (business angels) που είναι πρόθυμα να επενδύσουν σε νέες επιχειρήσεις. Βλέπε Χρυσοβιτσιώτης & Σταυρακόπουλος (2011, σ. 546)

χρηματοοικονομικά και άλλα συστήματα στη χώρα τους και μπορούν να χρησιμοποιήσουν την επιρροή τους για να αλλάξουν τη νομοθεσία ή για να προσαρμόσουν τους δικαιικούς κανόνες και τις κανονιστικές ρυθμίσεις στα ατομικά τους συμφέροντα (FATF, 2010, σ. 44).

Σημαντικό ρόλο στην επιτυχία των διαδικασιών ξεπλύματος χρήματος διαδραματίζουν επίσης και οι πραγματικοί δικαιούχοι ιδιοκτήτες εταιρειών και επιχειρήσεων, καθώς και άτομα τα οποία λόγω της επαγγελματικής τους θέσης σε μια εταιρεία ή σε ένα χρηματοοικονομικό οργανισμό έχουν πρόσβαση σε απόρρητες, εμπιστευτικές και γενικά διαβαθμισμένοι χαρακτήρα πληροφορίες (insiders). Η συμμετοχή των επαγγελματιών αυτών έχει καταγραφεί σε πλήθος υποθέσεων στο πλαίσιο ερευνών διεθνών Οργανισμών και εθνικών αρχών εφαρμογής του νόμου. Οι υπηρεσίες τους είναι διαθέσιμες στους ενδιαφερόμενους να ξεπλύνουν χρήματα όχι μόνο στις εξωχώριες δικαιοδοσίες αλλά ακόμα και μέσα στις ίδιες τις χώρες μέλη της ΕΕ, του ΟΟΣΑ και της FATF.

Οι gatekeepers, όπως ονομάζονται τα άτομα αυτά, είναι άτομα τα οποία προστατεύουν τις πύλες του χρηματοοικονομικού συστήματος διαμέσου των οποίων οι εν δυνάμει χρήστες του συστήματος αυτού, στους οποίους περιλαμβάνονται και αυτοί οι οποίοι ξεπλένουν χρήματα πρέπει να διέλθουν για να επιτύχουν το σκοπό τους (FATF, 2010, σ. 44). Οι άνθρωποι αυτοί, όπως γράφει ο Τραγάκης (1996, σ. 46), εκμεταλλεύονται κατά τον καλύτερο τρόπο την ανομοιομορφία ή και την ανυπαρξία σχετικής νομοθεσίας στα επιμέρους κράτη, καθώς και τον χαμηλό βαθμό συνεργασίας μεταξύ των διωκτικών, δικαστικών και εποπτικών αρχών σε διεθνές επίπεδο.

Η φύση του επαγγέλματος των gatekeepers αλλά και η στάση τους κατά περίπτωση απέναντι στη διαφθορά και την κερδοφορία, τους καθιστά ευάλωτους σε δραστηριότητες ξεπλύματος χρήματος. Ορισμένοι από αυτούς θα χρησιμοποιηθούν αναπόφευκτα σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος για λογαριασμό των κάθε φορά ενδιαφερόμενων πελατών τους, είτε εν γνώσει τους είτε εν αγνοία τους. Υπάρχει ακόμη και ο κίνδυνος να απειληθούν ή να εκβιαστούν προκειμένου να συμμετάσχουν σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος. Οι λόγοι είναι οι ακόλουθοι:

Πρώτον, το ξέπλυμα χρήματος είναι μια εξαιρετικά πολυσύνθετη και πολύπλοκη διαδικασία, η οποία λαμβάνει χώρα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και εξελίσσεται σε ενδοχώριο και εξωχώριο χρηματοοικονομικό περιβάλλον σε συνθήκες τραπεζικού απορρήτου, ανωνυμίας και αδιαφάνειας, την οποία όπως είναι φυσικό είναι

πολύ δύσκολο αν όχι αδύνατο να ολοκληρώσουν ανειδίκευτοι στο θέμα αυτό συνηθισμένοι εγκληματίες. Οι δραστηριότητες του ξεπλύματος χρήματος απαιτούν επαφές με δαιδαλώδη χρηματοοικονομικά και νομικά συστήματα, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Έτσι, οι εγκληματίες είναι υποχρεωμένοι να αναζητήσουν και να χρησιμοποιήσουν την εμπειρογνωμοσύνη των gatekeepers και άλλων επαγγελματιών, τους οποίους πέρα από την χρησιμοποίησή τους ως εμπειρογνομόνων θα τους χρησιμοποιήσουν και ως ασπίδα προστασίας για την ελαχιστοποίηση τυχόν υποψιών γύρω από τις εγκληματικές και παράνομες δραστηριότητές τους.

Δεύτερον, οι gatekeepers προσφέρουν στους ενδιαφερόμενους πελάτες τους υπηρεσίες οι οποίες συνδέονται στενά με νομικές, οικονομικές και χρηματοοικονομικές δραστηριότητες, όπως είναι η παροχή νομικών συμβουλών, η δικηγορική υποστήριξη, η σύσταση εταιρικών σχημάτων, η αγορά και πώληση ιδιοκτησίας, η εκτέλεση χρηματοοικονομικών συναλλαγών, το άνοιγμα τραπεζικών λογαριασμών, η παροχή χρηματοοικονομικών και φορολογικών συμβουλών, η παροχή υπηρεσιών διαχειριστικού, λογιστικού και οικονομικού ελέγχου, οι συναλλαγές με τράπεζες, η διοίκηση επιχειρήσεων, η παροχή επενδυτικών υπηρεσιών, η τήρηση λογιστικών βιβλίων κ.λπ. (Hoogenboom, 2002, σ. 177). Όλες αυτές οι επιχειρηματικές συναλλαγές είναι εξαιρετικά ευάλωτες σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος.

Τρίτον, οι επαγγελματίες αυτοί έχουν ηθικό καθήκον προστασίας του πελάτη τους με βάση το επαγγελματικό απόρρητο το οποίο χαρακτηρίζει την επαγγελματική τους δραστηριότητα και σεβαστό κοινωνικό στάτους. Για τον λόγο ακριβώς αυτό είναι δύσκολο να εγερθούν υποψίες σε βάρος τους όταν διεξάγουν χρηματοοικονομικές συναλλαγές για λογαριασμό των πελατών τους. Έτσι, καθίσταται πιο εύκολο και ασφαλές για τους πελάτες τους το ξέπλυμα των παράνομων προσόδων τους.

Τέταρτον, το επαγγελματικό απόρρητο υπάρχει σε όλες σχεδόν τις χώρες αν και διαφέρει από χώρα σε χώρα, παρέχοντας δυνατότητες επιλογής στους ενδιαφερόμενους να ξεπλύνουν χρήματα αλλά και καθιστώντας ταυτόχρονα τους gatekeepers που καλύπτονται από αυτό πιο ευάλωτους στη διαφθορά. Οι gatekeepers μπορούν για παράδειγμα να τηρούν τραπεζικούς λογαριασμούς σε ένα χρηματοοικονομικό ίδρυμα για λογαριασμό των πελατών τους, για να μετακινήσουν, να μεταβιβάσουν, να αποκρύψουν ή να συγκαλύψουν εγκληματικές προσόδους, είτε εν γνώσει τους είτε εν αγνοία τους. Σε κάθε περίπτωση οι εγκληματίες μπορεί να χρησιμοποιήσουν τους gatekeepers για να αποκτήσουν πρόσβαση στο

χρηματοοικονομικό σύστημα διατηρώντας την ανωνυμία τους (van der Does de Willebois et al., 2011, σ. 265 - 266).

Οι χρησιμοποιούμενες από τους gatekeepers πρακτικές δυσκολεύουν πάρα πολύ το έργο των αρχών εφαρμογής του νόμου στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος, ειδικά στις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες αναμιγνύονται νόμιμα με παράνομα κεφάλαια τα οποία προέρχονται από πολλές πηγές και από διασπορά κεφαλαίων σε παγκόσμιο επίπεδο (Hoogenboom, 2002, σ. 174).

Οι πιθανότητες των gatekeepers να συμμετάσχουν σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος, είτε με τη θέλησή τους είτε παρά την θέλησή τους είναι αυξημένες. Οι τραπεζικοί υπάλληλοι, για παράδειγμα, μπορεί να πέσουν θύματα εκβίασης ή να δωροδοκηθούν για να μην αναφέρουν ύποπτη για ξέπλυμα χρήματος δραστηριότητα των πελατών τους. Οι δικηγόροι μπορεί να χρησιμοποιήσουν το όνομά τους για το άνοιγμα τραπεζικών λογαριασμών, την έκδοση πιστωτικών καρτών, τη σύναψη δανειακών συμβάσεων, τη σύσταση εικονικών εταιρειών (shell companies), καταπιστευμάτων (trusts), συνεταιρικών επιχειρήσεων και γενικά για τη σύσταση και άλλων εργαλείων ξεπλύματος χρήματος για λογαριασμό των πελατών τους (Reuter & Truman, 2004, σ. 34).

Ειδικά σε ότι αφορά την αγορά ακίνητης περιουσίας (real estate) η παρέμβαση ενός δικηγόρου ή ενός συμβολαιογράφου είναι νομικά αναγκαία. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι επαγγελματίες αυτοί είναι ενδεχόμενο να αναλάβουν να παίξουν το ρόλο καθοδηγητή στη διάπραξη εγκληματικών πράξεων εκ μέρους των πελατών τους για την εκμετάλλευση της ακίνητης περιουσίας.

Οι gatekeepers, είναι υποχρεωμένοι, σύμφωνα με τη νομοθεσία κατά του ξεπλύματος χρήματος να αναφέρουν και αυτοί στις FIUs όπως και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα τις ύποπτες για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγές, οι οποίες σχετίζονται με την ενάσκηση των επαγγελματιών τους δραστηριοτήτων. Είναι επίσης υποχρεωμένοι να τηρούν στοιχεία και να αναφέρουν περιπτώσεις στις οποίες η πληρωμή τους γίνεται με μετρητά πάνω από το όριο ενεργοποίησης της υποχρέωσης αναφοράς ύποπτης για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγής που εφαρμόζεται στα χρηματοοικονομικά ιδρύματα.

Οι δικηγорικοί σύλλογοι έχουν εκδηλώσει την αντίθεσή τους στην υποχρέωση αναφοράς των ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών στις αρμόδιες αρχές. Κατά την άποψή τους, ο μηχανισμός καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος στον οποίο

έχουν υπαχθεί τους οδηγεί να απαρνηθούν τον ίδιο τους τον όρκο και τις βασικές τους αξίες του λειτουργήματός τους. Εκτιμούν ότι η υπαγωγή τους στο μηχανισμό αυτό έχει ως συνέπεια την καταστροφή της απαραίτητης ιδιαίτερης σχέσης εμπιστοσύνης που πρέπει να υπάρχει στο πλαίσιο της επαγγελματικής σχέσης του δικηγόρου με τον πελάτη του. Υποστηρίζουν ότι από τον φόβο της καταγγελίας ο πελάτης δεν θα τους ενημερώσει πλήρως και έτσι δεν θα μπορέσουν να ενεργήσουν για το καλύτερο δυνατόν συμφέρον του πελάτη τους. Στα πορίσματα το Συνεδρίου της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων στη Θεσσαλονίκη διατυπώνονται ξεκάθαρα οι διαφωνίες της για το υφιστάμενο εθνικό και διεθνές νομοθετικό πλαίσιο (Πορίσματα 4^ο Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη, 3-5 Νοεμβρίου 2006).

Αν και υπάρχουν περιπτώσεις επαγγελματιών, όπως δικηγόρων στις Ηνωμένες Πολιτείες, οι οποίοι αρνήθηκαν να υποβάλουν αναφορές σχετικά με ύποπτες για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγές ή να αποκαλύψουν την ταυτότητα του πελάτη τους, υποστηρίζοντας ότι μια τέτοια ενέργεια θα ενοχοποιούσε άδικα τους πελάτες τους και θα παραβίαζε το δικαίωμα του επαγγελματικού απορρήτου, δεν είναι λίγοι τελικά οι δικηγόροι οι οποίοι καταδικάστηκαν για εμπλοκή τους σε σχήματα ξεπλύματος χρήματος (Savona & De Feo, 2005, σ. 30). Υπάρχει επίσης και το ενδεχόμενο δικηγόροι οι οποίοι δεν είναι σωστοί επαγγελματίες να εμπλακούν σε διαδικασίες ξεπλύματος των δικών τους εγκληματικών προσόδων με τη χρησιμοποίηση των ίδιων χρηματοοικονομικών συναλλαγών με εκείνες τις οποίες χρησιμοποιούν οι εγκληματίες (Smith, et al., 2013, σ. 5).

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2013, σ. 16), κάνει σαφή αναφορά στη χρησιμοποίηση των gatekeepers από οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις, τονίζοντας ότι οι οργανώσεις αυτές μπορούν να επωφελούνται από μία γκριζα ζώνη αθέμιτης σύμπραξης με τρίτους και μπορούν στο πλαίσιο ορισμένων δραστηριοτήτων τους να συνεργάζονται με άσπρα κολλάρα (επιχειρηματίες, δημόσιους υπαλλήλους σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων, πολιτικούς, στελέχη τραπεζών, επαγγελματίες κ.λπ.). Τα άτομα αυτά, παρόλο που δεν συμμετέχουν άμεσα στη δομή των εγκληματικών οργανώσεων εντούτοις μπορούν να διατηρούν με αυτές αμοιβαία επικερδείς επιχειρηματικές σχέσεις.

Η Europol (2013, σ. 14), αναγνωρίζει και αυτή το ρόλο των gatekeepers σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος, επισημαίνοντας ότι οι εγκληματίες επιζητούν την

εμπειρογνωμοσύνη και τις υπηρεσίες τους για το ξέπλυμα των εγκληματικών τους προσόδων.

Ο Frattini, (2007), πρώην Επίτροπος της ΕΕ υπεύθυνος για τη Δικαιοσύνη, την Ελευθερία και την Ασφάλεια, κάνει λόγο για τη συμμαχία μεταξύ οργανωμένων εγκληματιών και αξιοσέβαστων επαγγελματιών, οι επαγγελματικές δεξιότητες των οποίων βοηθούν στην απόκρυψη, τη συγκάλυψη και τη νομιμοποίηση των κερδών του οργανωμένου εγκλήματος. Σε αυτού του είδους τις συνεργασίες ελλοχεύει πάντα ο κίνδυνος απόκτησης εκ μέρους του οργανωμένου εγκλήματος ερεισμάτων στην κοινωνία και υπονόμησης των προσπαθειών καταπολέμησής του εκ μέρους της Πολιτείας. Από τη στιγμή που θα διοχετευθούν οι εγκληματικές πρόσοδοι με τη συνδρομή ή τη διαμεσολάβηση των gatekeepers σε μια μικρή εγχώρια οικονομία υπάρχει μεγάλος κίνδυνος ευθυγράμμισης των συμφερόντων του κράτους με εκείνα του οργανωμένου εγκλήματος, το οποίο παρουσιάζεται ως μεγάλος επενδυτής με τη δημιουργία θέσεων εργασίας, φυσικά μέσα από διαδικασίες ξεπλύματος και εξαγνισμού των παράνομων και εγκληματικών κεφαλαίων και της επένδυσής τους και μάλιστα σε περιόδους βαθιάς χρηματοοικονομικής κρίσης και αυξημένης ανεργίας του γενικού πληθυσμού (Muller, Kalin, & Golgsworth, 2007, σ. 59).

Λόγω της σοβαρότητάς του, το θέμα των gatekeepers έχει αποτελέσει αντικείμενο ιδιαίτερου προβληματισμού και αναλύσεων, τόσο στο πλαίσιο της ΕΕ όσο και στο πλαίσιο άλλων διεθνών Οργανισμών. Ως παράδειγμα θα μπορούσε να αναφερθεί η έκθεση της ομάδας εργασίας της FATF για τις Τυπολογίες 2003 - 2004, η οποία αναφέρει μεταξύ άλλων ότι αυτοί που ξεπλένουν χρήματα αναζητούν τις συμβουλές και τις υπηρεσίες εξειδικευμένων επαγγελματιών για να τους βοηθήσουν στη διευκόλυνση των χρηματοοικονομικών τους επιχειρηματικών συναλλαγών. Η εμπλοκή διαφόρων νομικών και οικονομικών εμπειρογνομόνων (gatekeepers), σε σχήματα ξεπλύματος χρήματος έχει πολλές φορές επιβεβαιωθεί από την FATF (FATF, 2004, σ. 5).

Η FATF, αναφέρεται επίσης και σε μια λεπτομερή μελέτη του Stephen Schneider, η οποία δημοσιεύτηκε το 2004, για την εμπλοκή εκπροσώπων του νομικού τομέα σε υποθέσεις ξεπλύματος χρήματος οι οποίες διερευνήθηκαν από την Καναδική Έφιππη Βασιλική Αστυνομία. Η έρευνα του Schneider κατέδειξε πράγματι την παροχή νομικών υπηρεσιών από νομικούς σε εγκληματίες οι οποίοι ήθελαν να ξεπλύνουν τις εγκληματικές τους προσόδους. Στις προσφερθείσες υπηρεσίες περιλαμβάνονταν

μεταξύ άλλων και η αγορά ακίνητης περιουσίας, η σύσταση εταιρειών και καταπιστευμάτων στο εσωτερικό της χώρας, σε αλλοδαπές χώρες και σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και η μεταφορά κεφαλαίων διαμέσου του τραπεζικού λογαριασμού πελάτη του νομικού επαγγελματία (FATF, 2013, σ. 7).

Η Διεθνής Διαφάνεια αναφέρει σε έκθεσή της του 2017 ότι τα τελευταία χρόνια υπήρξαν πολλές υποθέσεις υψηλού προφίλ χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων τα οποία τιμωρήθηκαν για συμμετοχή σε διευκόλυνση ξεπλύματος χρήματος αλλά πολύ λίγα είναι γνωστά για την τιμωρία που επιβλήθηκε σε gatekeepers, όπως πράκτορες ακίνητης περιουσίας, δικηγόρους και λογιστές για το ρόλο τους στο ξέπλυμα χρήματος (Martini, 2017, σ. 32).

Ο Sherman (1995, σ. 26), παραπέμποντας σε έρευνες της Εθνικής Υπηρεσίας κατά του Εγκλήματος (National Crime Authority) της Αυστραλίας, αναφέρει ότι στο πλαίσιο αυτών των ερευνών ανακαλύφθηκαν λογιστές και δικηγόροι να βοηθούν στην αγορά ιδιοκτησίας με τρόπο που να αποκρύπτεται η πηγή των κεφαλαίων και η ταυτότητα του πραγματικού δικαιούχου ιδιοκτήτη, να συστήνουν εικονικές εταιρείες και καταπιστεύματα για να χρησιμοποιηθούν σε ξέπλυμα χρήματος, να τοποθετούν μετρητά σε καταπιστευματικούς λογαριασμούς και να συνάπτουν ψεύτικα δάνεια με άλλα εμπλεκόμενα μέρη για λογαριασμό εγκληματιών. Ορισμένες από τις δραστηριότητες αυτές σχετίζονταν με φορολογική απάτη, τόσο σε ομοσπονδιακό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Σύμφωνα με όσα υποστήριξε ο Roche, Βέλγος δημοσιογράφος, ανταποκριτής της Γαλλικής εφημερίδας «Le Monde» στο Λονδίνο, ο οποίος έχει ασχοληθεί με τη μελέτη θεμάτων που σχετίζονται με τη διαφθορά στον τραπεζικό τομέα, το ξέπλυμα χρήματος και τα εταιρικά εγκλήματα κατά τη διάρκεια της ακρόασής του ενώπιον της Γαλλικής Γερουσίας, έχει διαπιστωθεί σε διεθνές επίπεδο μεγάλης έκτασης συνεργασία μεταξύ τραπεζικών ιδρυμάτων, μεγάλων δικηγορικών γραφείων διεθνών επιχειρηματικών υποθέσεων (δεν είναι πάνω από έξι ή επτά στον κόσμο), μεγάλων λογιστικών γραφείων (δεν είναι πάνω από τρία ή τέσσερα στον κόσμο), γραφείων παροχής χρηματοοικονομικών συμβουλών και εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και φορολογικών παραδείσων. Οι δραστηριότητές τους διαφεύγουν της προσοχής αυτών που χαράσσουν πολιτικές σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο. Ο Roche, απαντώντας σε σχετική διευκρινιστική ερώτηση της Επιτροπής της Γαλλικής Γερουσίας υποστηρίζει ότι είναι αδύνατο να συστήσει κάποιος για παράδειγμα ένα

καταπίστευμα χωρίς τη συνδρομή ενός δικηγόρου, ενός λογιστή, ενός τραπεζίτη και ενός φορολογικού παραδείσου (Senat, 2013, Τόμος II, σ. 166, 167).

Όπως άλλωστε επισημαίνει και ο Πρόντζας (2017, σ. 131) για το θέμα αυτό δεν είναι καθόλου τυχαίο το γεγονός ότι σε τρεις από τις σημαντικότερες χώρες παροχής ισχυρού τραπεζικού απορρήτου, την Ελβετία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τις Ηνωμένες Πολιτείες έχουν την έδρα τους οι μεγαλύτερες ελεγκτικές εταιρείες του κόσμου (γνωστές ως οι «Μεγάλες Τέσσερις - Big Four» ήτοι, η PwC, η Deloitte, η Ernst & Young και η KPMG). Οι εταιρείες αυτές, ελέγχουν σε διεθνή κλίμακα ένα μεγάλο μέρος των πολυεθνικών επιχειρήσεων και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Έχουν διατυπωθεί δε, μετά από έρευνες, πολλαπλά ερωτήματα για τον ρόλο τους στην πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση.

Σε πολλές περιπτώσεις οι gatekeepers αποδεικνύεται ότι έχουν πολύ καλό υπόβαθρο πανεπιστημιακών σπουδών, έχοντας σπουδάσει στα καλύτερα πανεπιστήμια του κόσμου, πράγμα το οποίο τους επιτρέπει να κινούνται με άνεση στο διεθνές περιβάλλον. Η προσεκτική μελέτη της νομοθεσίας των διαφόρων χωρών τους βοηθά να εντοπίζουν τις χαλαρές νομοθεσίες και τα αδύναμα σημεία τους τα οποία θα τους επιτρέψουν να μεταφέρουν τα χρήματα των πελατών τους εκεί όπου αυτά θα τύχουν ελάχιστης ή μηδενικής φορολόγησης. Τα χρήματα μεταφέρονται στο εξωτερικό, κυρίως σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους για να επιστρέψουν στη συνέχεια εκεί απ' όπου ξεκίνησαν με τη χρησιμοποίηση εμπορικών, εταιρικών, επιχειρηματικών και τραπεζικών συναλλαγών και διαφόρων χρηματοοικονομικών σχημάτων (Grasso & Bellavia, 2011, σ. 261).

Η Unger (2007, σ. 135), επισημαίνει ότι η διακίνηση τεράστιων χρηματικών ποσών διαμέσου της Ολλανδίας καθιστά απόλυτα απαραίτητη και αναπόφευκτη την εμπλοκή δικηγόρων και λογιστών σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος με την παροχή εκ μέρους τους στους ενδιαφερόμενους να ξεπλύνουν χρήματα νομικών και χρηματοοικονομικών συμβουλών. Τα κεφάλαια που ξεπλένονται ενσωματώνονται στον τομέα της ακίνητης περιουσίας και στον τομέα των διαμαντιών, τομείς ιδιαίτερα αναπτυγμένους στην Ολλανδία, δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας.

Οι gatekeepers δεν εμπλέκονται μόνο σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος αλλά σύμφωνα με τους Godefroy & Lascoumes (2004, σ. 115), είναι ταυτόχρονα και τα άτομα εκείνα τα οποία προωθούν τις νομικές και χρηματοοικονομικές καινοτομίες οι οποίες επιτρέπουν στα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και τους φορολογικούς

παραδείσους να προσαρμόζονται πολύ γρήγορα και με επιτυχία στις νέες τεχνολογίες και να ξεπερνούν με ευκολία τις ασκούμενες σε βάρος τους νομοθετικές και ρυθμιστικές πιέσεις.

Ο ρόλος των gatekeepers στην ανάδειξη και λειτουργία των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων είναι καθοριστικός. Οι επαγγελματίες αυτοί είναι εκείνοι οι οποίοι έχουν συμβάλλει στη σύνταξη των πολύπλοκων κανόνων που ρυθμίζουν το είδος και τον τρόπο των προσφερόμενων υπηρεσιών και της επιχειρηματικής δραστηριότητας και εκείνοι οι οποίοι συμβουλεύουν τους πελάτες τους για τους τρόπους της καλύτερης δυνατής εκμετάλλευσης και αξιοποίησής τους. Όπως επισημαίνουν οι Palan, Murphy & Chavagneux (2010), «οι επαγγελματίες αυτοί βρίσκονται στην καρδιά των επιχειρηματικών συναλλαγών που λαμβάνουν χώρα στους φορολογικούς παραδείσους και γενικά στον εξωχώριο χρηματοοικονομικό κόσμο» (σ. 100). Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι οι gatekeepers διαδραματίζουν σημαντικότατο ρόλο στο ξέπλυμα χρήματος εντούτοις πολύ λίγα χρήματα έχουν διατεθεί για έρευνες σχετικά με τις δραστηριότητές τους στο πεδίο αυτό. (Malm & Bichler, 2013, σ. 365 - 381).

Από τις λίγες μελέτες που έχουν διεξαχθεί στο πεδίο της εμπλοκής των gatekeepers σε δραστηριότητες ξεπλύματος χρήματος προκύπτει ότι το καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος είχε περιορισμένη επιτυχία στη σύλληψη επαγγελματιών οι οποίοι είχαν εμπλακεί σε ξέπλυμα χρήματος (Reuter & Truman, 2004, van Duynes, 2003).

Η έρευνα για τους τρόπους διάπραξης αδικημάτων όπως χειραγώγησης τιμών, απάτης στο χρηματιστήριο, insider trading, φοροδιαφυγής, δωροδοκίας και διαφθοράς, ξεπλύματος χρήματος, υπεξαίρεσης κρατικών πόρων κ.λπ είναι απαραίτητη. Τα αδικήματα αυτά μπορούν να διαπραχθούν μόνο από άτομα τα οποία διαθέτουν επαγγελματικές δεξιότητες εμπειρογνωμοσύνη σε νομικά, λογιστικά και χρηματοοικονομικά θέματα και έχουν σημαντική θέση σε νόμιμους οργανισμούς.

Κατά τους Lascoumes και Nagels, η μελέτη της δραστηριότητας των εμπλεκόμενων σε ξέπλυμα χρήματος επαγγελματιών (π.χ εμπόρων, δικηγόρων επιχειρηματικών υποθέσεων, τραπεζικών στελεχών, διευθυντικών στελεχών, πολυεθνικών ή πολύ μεγάλων επιχειρήσεων και πολιτικά εκτεθειμένων προσώπων) θα μπορούσε να βοηθήσει σημαντικά στην ιχνηλάτηση των ακολουθούμενων διαδρομών

και στην αποκρυπτογράφηση των χαρακτηριστικών της ισχύος τους (Lascoumes & Nagels, 2014, σ. 270).

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η εμπλοκή των gatekeepers σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος θα μπορούσε να ζημιώσει την υπόληψή τους και να προκαλέσει βλάβη στην ακεραιότητα και τη φήμη των επαγγελματιών τους τομέων συνολικά. Μπορεί επίσης να οδηγήσει και σε αυξημένη εγκληματική επιρροή σε επιχειρήσεις ή επιχειρηματικούς ομίλους, επηρεάζοντας τη λήψη αποφάσεων, οδηγώντας σε περαιτέρω εκμετάλλευση και στρέβλωση της αγοράς σε σχέση με τις προσφερόμενες εκ μέρους τους υπηρεσίες (Benson, 2018, σ. 112).

Τέλος, η έκταση της εμπλοκής των gatekeepers σε ξέπλυμα χρήματος έχει προσελκύσει μικρό ακαδημαϊκό ενδιαφέρον και υπάρχει περιορισμένης έκτασης εμπειρική έρευνα στο πεδίο αυτό. Είναι σαφές επομένως ότι χρειάζεται περισσότερη εμπειρική έρευνα στο πεδίο της εμπλοκής των gatekeepers σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος, προκειμένου να κατανοηθούν πλήρως οι χρησιμοποιούμενες μέθοδοι και πρακτικές και οι κίνδυνοι που απορρέουν από αυτές.

Σε κάθε περίπτωση, το καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος είχε μικρή επιτυχία στη σύλληψη επαγγελματιών ξεπλυντών χρήματος ή υψηλού επιπέδου εγκληματιών. Στην Ευρώπη έχει αναληφθεί δραστηριότητα σε βάρος επαγγελματιών, όπως δικηγόρων και τραπεζιτών όμως αυτό έχει γίνει περισσότερο με κανονιστικές μάλλον παρά με ποινικές κυρώσεις. Φυσικά, η έκταση στην οποία αυτό έχει αποδυναμώσει εγκληματικά δίκτυα, έχει μειώσει την ποικιλία της διάπραξης αξιόποινων πράξεων εκ μέρους τους ή έχει μειώσει την κλίμακα της ανάπτυξής τους ως εγκληματικών οργάνωσεων παραμένει άγνωστη και σε μεγάλο βαθμό δεν έχει αναλυθεί (Levi, 2014, σ. 435).

Οι αδύναμοι έλεγχοι των πληροφοριών και οι ανεπαρκείς κώδικες δεοντολογίας και ηθικής, η μικρή πιθανότητα άσκησης πειθαρχικού ελέγχου σε βάρος των εμπλεκόμενων, όλα αυτά μαζί βοήθησαν στη διαμόρφωση της διεξαγωγής των επιχειρηματικών συναλλαγών με τρόπους που να επιτρέπουν στους εγκληματίες να εκμεταλλεύονται τις υπηρεσίες των gatekeepers που τους προσφέρονται.

Τέλος, εάν δεν αλλάξει το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο οργάνωσης της εποπτείας και του ελέγχου της διεθνούς χρηματοοικονομικής δραστηριότητας των διεθνών δικηγορικών γραφείων επιχειρηματικών υποθέσεων, των μεγάλων λογιστικών γραφείων και των πολυεθνικών τραπεζών ιδιαίτερα στο πλαίσιο του

παγκοσμιοποιημένου και απορρυθμισμένου χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος όλα θα παραμείνουν ως έχουν στη σημερινή τους κατάσταση.

1.4.3 Τα πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα (Politically Exposed Persons/ PEPs)

Τα πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα είναι άτομα τα οποία έχουν αναλάβει ή στα οποία έχουν ανατεθεί εξέχοντα δημόσια λειτουργήματα (FATF, 2013, σ. 3). Τα τελευταία χρόνια οι περιπτώσεις εμπλοκής των προσώπων αυτών σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος έχουν αυξηθεί σε ανησυχητικό βαθμό. Ορισμένα από τα πρόσωπα αυτά έχουν αποκτήσει πλούτο με παράνομα μέσα όπως δωροδοκία και διαφθορά, υπεξαίρεση και κατάχρηση δημοσίου χρήματος.

Τα PEPs δεν είναι εξ' ορισμού διεφθαρμένα και η πλειονότητά τους δεν καταχράται της θέσης τους. Προς αποφυγή τυχόν παρεξηγήσεων στο σημείο 33 του προοιμίου της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ορίζονται τα εξής: «Οι απαιτήσεις που αναφέρονται σε πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα είναι προληπτικού και όχι ποινικού χαρακτήρα και δεν θα πρέπει να ερμηνευτούν ότι στιγματίζουν γενικά και αφηρημένα τα πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα ως εμπλεκόμενα σε εγκληματικές δραστηριότητες». Ωστόσο, τα πρόσωπα αυτά είναι ευάλωτα σε διαφθορά και σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος επειδή έχουν τη δυνατότητα να ελέγχουν και να αποσπούν κεφάλαια και να εγκρίνουν ή να απορρίπτουν ευρείας κλίμακας χρηματοδοτικά προγράμματα έναντι παράνομου κέρδους (Kim - Kwang Raymond Choo, 2010, σ. 1).

Ειδικά σε χώρες στις οποίες η διαφθορά είναι ευρέως διαδεδομένη, τα άτομα αυτά και οι εταιρείες που ελέγχουν μπορεί να καταχρώνται της δημόσιας εξουσίας τους για προσωπικό τους πλουτισμό με την αποδοχή δώρων, υπεξαίρεση κρατικών κεφαλαίων κ.λπ. (FATF, 2010, σ. 47). Όταν τα PEPs εμπλέκονται σε δραστηριότητες ξεπλύματος χρήματος, τότε είναι συχνά πολύ δύσκολο να ανιχνευτούν τα κεφάλαιά τους, λόγω της πολιτικής τους ισχύος και της επιρροής που ασκούν. Τα πρόσωπα αυτά μπορούν επίσης να χρησιμοποιήσουν για λογαριασμό τους για το ξέπλυμα των παράνομων προσόδων τους που προέρχονται από διαφθορά και άτομα με τα οποία διατηρούν στενές σχέσεις ή συνέταιρους και συνεργάτες τους.

Τα PEPs ανήκουν στην κατηγορία των gatekeepers, αφού έχουν πρόσβαση σε σημαντικά δημόσια κεφάλαια και χρηματοοικονομικές ρυθμίσεις, όπως προϋπολογισμούς, τραπεζικούς λογαριασμούς, επιχειρήσεις ελεγχόμενες από το κράτος και κρατικές συμβάσεις. Η προνομιακή τους θέση τους επιτρέπει να συνάπτουν

συμβάσεις με προμηθευτές έναντι προσωπικού οικονομικού ανταλλάγματος και για το λόγο ακριβώς αυτό, τα PEPs ανήκουν στις κατηγορίες υψηλού κινδύνου για εμπλοκή σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος.

Σύμφωνα με την Οδηγία 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (2015, σ. 15 - 16), «Ως «πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα» («politically exposed persons/PEPs») νοούνται τα φυσικά πρόσωπα στα οποία έχουν ή είχαν ανατεθεί σημαντικά δημόσια λειτουργήματα, όπως:

α) αρχηγοί κρατών, αρχηγοί κυβερνήσεων, υπουργοί, αναπληρωτές υπουργοί και υφυπουργοί

β) μέλη κοινοβουλίων ή παρόμοιων νομοθετικών σωμάτων

γ) μέλη των διοικητικών οργάνων των πολιτικών κομμάτων

δ) μέλη ανωτάτων δικαστηρίων, συνταγματικών δικαστηρίων ή άλλων δικαιοδοτικών οργάνων υψηλού επιπέδου των οποίων οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε περαιτέρω ένδικα μέσα, πλην εξαιρετικών περιστάσεων

ε) μέλη ελεγκτικών συνεδρίων και διοικητικών συμβουλίων κεντρικών τραπεζών

στ) πρέσβεις, επιτετραμμένοι και υψηλόβαθμοι αξιωματικοί των ενόπλων δυνάμεων

ζ) μέλη διοικητικών, διαχειριστικών ή εποπτικών οργάνων κρατικών επιχειρήσεων

η) διευθυντές, αναπληρωτές διευθυντές και μέλη του διοικητικού συμβουλίου ή πρόσωπα που κατέχουν ισοδύναμη θέση σε διεθνή οργανισμό. Κανένα από τα δημόσια λειτουργήματα που αναφέρονται στα στοιχεία α) έως η) δεν αφορά πρόσωπα κατέχοντα ενδιάμεσες ή χαμηλές θέσεις της υπαλληλικής ιεραρχίας

Στους «στενούς συγγενείς» περιλαμβάνονται:

α) ο/η σύζυγος, ή πρόσωπο εξομοιούμενο με σύζυγο πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου

β) τα τέκνα και οι σύζυγοί τους, ή πρόσωπα εξομοιούμενα με σύζυγο πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου

γ) οι γονείς πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου.

Ως «στενοί συνεργάτες» νοούνται:

α) φυσικά πρόσωπα για τα οποία είναι γνωστό ότι είναι από κοινού πραγματικοί δικαιούχοι νομικής οντότητας ή νομικού μορφώματος ή ότι συνδέονται με οποιαδήποτε άλλη στενή επιχειρηματική σχέση με πολιτικώς εκτεθειμένο πρόσωπο

β) φυσικά πρόσωπα που είναι μόνοι πραγματικοί δικαιούχοι νομικής οντότητας ή νομικού μορφώματος που είναι γνωστό ότι συστάθηκαν προς de facto όφελος πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου».

Τα μεγάλα χρηματοοικονομικά σκάνδαλα διαφθοράς και ξεπλύματος χρήματος με εμπλοκή PEPs στα κράτη μέλη της Ε.Ε δημιουργούν αίσθηση. Πρόκειται για υποθέσεις παράνομων χρηματοδοτήσεων πολιτικών κομμάτων, προμηθειών για στρατιωτικούς εξοπλισμούς, διαφθοράς στον τομέα της υγείας, και των δημοσίων έργων, φορολογικών απατών και απατών σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ κ.λπ.

Στην Ιταλία για παράδειγμα, οι μαφιόζικες ιταλικές οργανώσεις, χρησιμοποίησαν στο παρελθόν σε ευρεία κλίμακα διεφθαρμένα PEPs, με την προώθησή τους στην πολιτική, μέσω του δημοκρατικού εκλογικού συστήματος. Τα άτομα αυτά, μετά την εκλογή τους αποτέλεσαν μέλη δημοτικών συμβουλίων ή και του ίδιου του κοινοβουλίου και με την ψήφο τους βοήθησαν στην ανάθεση δημοσίων έργων σε εταιρείες οι οποίες ελέγχονταν από τις γνωστές ιταλικές μαφιόζικες εγκληματικές οργανώσεις (Cosa Nostra, Camorra, 'Ndrangheta, Sacra Corona Unita). Στην περίπτωση αυτή διαλύθηκαν δημοτικά συμβούλια ιταλικών πόλεων με βάση υποψίες ότι είχαν διεισδύσει σ' αυτά άτομα τα οποία είχαν διασυνδέσεις με οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις (Bezlon & Gounev, 2012, σ. 36).

Η έκταση και η σοβαρότητα του θέματος και οι συνέπειες που είχαν οι πρακτικές που ακολουθήθηκαν, τόσο στο επίπεδο της θεσμικής λειτουργίας του κράτους, όσο και στην ομαλή λειτουργία της ιταλικής οικονομίας και στην κοινωνική συνοχή, οδήγησαν στην ανάπτυξη μιας ολόκληρης δικαστικής επιχείρησης, η οποία έλαβε την ονομασία «Επιχείρηση Καθαρά Χέρια» (Operazione Mani Pulite).⁴

⁴ Η ευρέως διαδεδομένη διαφθορά πολιτικών και κρατικών υπαλλήλων στην Ιταλία κατέστη μείζον πολιτικό θέμα και για κάποιο χρονικό διάστημα το κεντρικό πολιτικό θέμα στη δεκαετία του '90. Τον Φεβρουάριο του 1992 ξεκίνησε στο Μιλάνο η δικαστική επιχείρηση καθαρά χέρια (mani pulite) η οποία επεκτάθηκε σε ολόκληρη τη χώρα με την εμπλοκή μεγάλου αριθμού πολιτικών, στελεχών της δημόσιας διοίκησης και επιχειρηματιών. Μέσα σε δύο περίπου χρόνια έξι πρώην πρωθυπουργοί, πάνω από πεντακόσια μέλη του κοινοβουλίου και μεγάλος αριθμός υπαλλήλων της δημόσιας διοίκησης και

Στη χώρα μας, η σημαντική υπόθεση διαφθοράς της Siemens αντί να οδηγηθεί ενώπιον των δικαστηρίων κατέληξε σε εξωδικαστικό συμβιβασμό (Lambropoulou, 2015, σ. 753).

Οι συνέπειες των παράνομων πράξεων των PEPs είναι εξαιρετικά επιβλαβείς για τη διακυβέρνηση του κράτους και το κοινωνικό σύνολο. Τα χρηματικά ποσά των διεφθαρμένων PEPs τα οποία ξεπλένονται δεν είναι πλέον διαθέσιμα για δημόσιες δαπάνες για την κάλυψη βασικών κοινωνικών αναγκών των πολιτών (π.χ. υγεία, νοσοκομειακή περίθαλψη, εκπαίδευση, ασφάλιση κ.λπ). Αυξάνουν, μαζί με άλλα σημαντικά ποσά τα οποία ελλείπουν από φοροδιαφυγή, απάτες, δόλιες χρεοκοπίες, υπέρμετρο εξωτερικό δανεισμό, εταιρικά εγκλήματα κ.λπ τις φορολογικές επιβαρύνσεις των πολιτών, τις περικοπές σε μισθούς και συντάξεις, τα ποσοστά ανεργίας και μειώνουν γενικά την παροχή υπηρεσιών τις οποίες οφείλει στους πολίτες του ένα πραγματικό κράτος δικαίου και ένα πραγματικό κράτος πρόνοιας.

Η παράνομη συμπεριφορά ενός PEP, καθοδηγείται ανάλογα με την ηθική του θωράκιση, την πλεονεξία και την απληστία του και από την επιθυμία του για απόκτηση αυξημένης οικονομικής δύναμης και ισχύος, μέσα από την εκμετάλλευση της υψηλής θέσης που κατέχει. Επιδιώκει να αφαιρέσει κεφάλαια από τομείς του δημοσίου ή των επιχειρήσεων για προσωπικό όφελος. Στην περίπτωση χωρών οι οποίες χαρακτηρίζονται από πολιτική και οικονομική αστάθεια τα PEPs φροντίζουν να μετακινήσουν τα περιουσιακά τους στοιχεία προς μια άλλη χώρα ή δικαιοδοσία, στις περισσότερες των περιπτώσεων στο εξωτερικό, κατά κανόνα σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα ή σε φορολογικούς παραδείσους για μεγαλύτερη ασφάλεια.

Ορισμένα PEPs, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων τους έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν το περιεχόμενο της νομοθεσίας ή τη δράση των κρατικών αρχών με ενέργειές τους ή παραλείψεις τους για ίδιον όφελος. Οι ενέργειές τους αυτές μπορεί φυσικά να καταφέρουν σημαντικό πλήγμα στην εμπιστοσύνη των πολιτών στη νομιμότητα, στη διαφάνεια και στην ακεραιότητα των κρατικών αρχών και των

υπαλλήλων της τοπικής αυτοδιοίκησης αποτέλεσαν αντικείμενο των ερευνών. Το σκάνδαλο που προκάλεσαν οδήγησε σε μια δραματική κρίση του ιταλικού πολιτικού συστήματος. Σε λίγους μήνες οι περισσότερες ηγετικές πολιτικές προσωπικότητες υποχρεώθηκαν να παραιτηθούν ή να διαφύγουν στο εξωτερικό. Τα μεγάλα κόμματα εξαφανίστηκαν ή προέβησαν σε ριζικές αλλαγές. Νέα κόμματα προέκυψαν στην πολιτική σκηνή για να καλύψουν το κενό το οποίο άφησαν τα παλιά κόμματα.

χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς επίσης και στη λειτουργία του ίδιου του πολιτικού συστήματος, πράγμα το οποίο μπορεί να οδηγήσει τελικά σε καταστάσεις ανομίας, σε αύξηση της εγκληματικότητας και σε κοινωνική αναταραχή. Σε κάθε περίπτωση, η καλή φήμη ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος μπορεί να πληγεί σοβαρά εάν αυτό συναλλάσσεται και διαπλέκεται με διεφθαρμένα PEPs ή δέχεται και διαχειρίζεται τα κεφάλαιά τους.

Ο κρατικός έλεγχος και το ιδιοκτησιακό καθεστώς του δημόσιου τομέα επί χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, εταιρειών ή κρατικών ιδρυμάτων και οι σχετικές διαδικασίες εποπτείας και ελέγχου προσφέρουν ευκαιρίες στα PEPs από τις οποίες αυτά μπορούν να επωφεληθούν. Οι διαφορετικοί νομικοί κανόνες που ισχύουν και τα διαφορετικά πρότυπα ελέγχου που εφαρμόζονται στις χώρες προέλευσης, διέλευσης και προορισμού των κεφαλαίων μαζί με τα υψηλά επίπεδα διαφθοράς και την ασαφή αντίληψη για το ποια άτομα τελικά είναι αλλοδαπά PEPs και ποια όχι μειώνουν σημαντικά τις δυνατότητες εντοπισμού τους από τις αρμόδιες αρχές.

Η πιθανότητα εμπλοκής των PEPs σε καταστάσεις διαφθοράς και το σχετιζόμενο με αυτές ξέπλυμα χρήματος επιβάλλει τον αυστηρό έλεγχο των κεφαλαίων που σχετίζονται με αναπτυξιακή βοήθεια από το εξωτερικό ώστε να φθάνουν τελικά τα κεφάλαια αυτά στους πραγματικούς τους αποδέκτες δηλαδή στις πτωχευμένες κοινότητες του τρίτου κόσμου και στις αναπτυσσόμενες χώρες οι οποίες είναι φυσικά και τα πρώτα θύματα της διαφθοράς, της παράνομης φυγής κεφαλαίων και της φοροδιαφυγής.

Η διαφθορά ενδημεί σε υπανάπτυκτες χώρες, στις οποίες το λαθρεμπόριο των φυσικών πόρων και των πρώτων υλών, η υπεξαίρεση, η ιδιοποίηση και η εκτροπή κρατικών πόρων, διεθνών δανείων και κεφαλαίων της διεθνούς αναπτυξιακής βοήθειας και η εκμετάλλευση του μονοπωλίου των δημόσιων υπηρεσιών αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα παράνομης συμπεριφοράς των διεφθαρμένων PEPs και αυτών που τους υποστηρίζουν.

Οι πρακτικές αυτές αποτελούν σημαντικές πηγές παράνομου πλουτισμού τις οποίες έχουν εκμεταλλευτεί επανειλημμένα για να πλουτίσουν σε βάρος των χωρών τους αρκετοί πολιτικοί ηγέτες χωρών του τρίτου κόσμου, οι οικογένειές τους και οι συνεργάτες τους. Είναι γνωστές οι υποθέσεις εμπλοκής σε αυτού του είδους τις συμπεριφορές των Joseph Mobutu στο Zaire, του Arnoldo Aléman στη Νικαράγουα,

του Augusto Pinochet στη Χιλή, του Joseph Estrada στις Φιλιππίνες, του Suharto στην Ινδονησία, του Sani Abacha, στη Νιγηρία κ.λπ. (Reuter & Truman 2004, σ. 151).

Στην περίπτωση του Sani Abacha στη Νιγηρία, η υπεξαίρεση κεφαλαίων τα οποία προέρχονταν από την εξωτερική αναπτυξιακή βοήθεια και από τα κοιτάσματα πετρελαίου της χώρας ήταν τόσο κραυγαλέα (5 δισεκατομμύρια συνολικά από τα οποία τα 2,5 δισεκατομμύρια τα έλαβε ο ίδιος και η οικογένειά του) ώστε οδήγησε το 2003 στον προσδιορισμό της έννοιας του πολιτικά εκτεθειμένου προσώπου στο κείμενο της Σύμβασης του ΟΗΕ για την καταπολέμηση της διαφθοράς. (Palan, Murphy, & Chavagneux, 2010, σ. 75). Τα χρήματα κατατέθηκαν σε τραπεζικούς λογαριασμούς στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Ελβετία (Shaxson, 2011, σ. 201 & Assemblée Nationale, 2013, σ. 53). Παραδείγματα φυσικά αυτού του είδους δεν λείπουν και στις αναπτυσσόμενες και στις αναπτυγμένες οικονομικά χώρες.

Η υπεξαίρεση κεφαλαίων είναι εκτεταμένη, με ένα σημαντικό μέρος τους να καταλήγει τελικά σε τραπεζικούς λογαριασμούς των διεφθαρμένων PEPs και των συνεργατών τους. Οι παράνομες αυτές συμπεριφορές εκτός από τις υπανάπτυκτες χώρες, τις χρεωκοπημένες χώρες και τις χώρες εκείνες οι οποίες έχουν καταστραφεί από πολεμικές συγκρούσεις και εμφύλιες διαμάχες, πλήττουν επίσης και τις αναπτυσσόμενες χώρες, με την υπονόμηση της διεθνούς οικονομικής αλληλεγγύης, τις περικοπές δανείων και μεταφοράς χρημάτων από τις αναπτυγμένες οικονομικά χώρες προς αυτές, στο πλαίσιο της χορήγησης διεθνούς αναπτυξιακής βοήθειας.

Οι δραστηριότητες αυτού του είδους έχουν υποστηριχτεί σε αρκετές περιπτώσεις από το προνόμιο της κρατικής ετεροδικίας⁵ την οποία διαθέτουν ακόμη και τα διάφορα ανά τον κόσμο δικτατορικά καθεστώτα, οι μεγάλες ιδιωτικές τράπεζες των μεγάλων χρηματοοικονομικών κέντρων του Λονδίνου της Γενεύης, της Νέας Υόρκης κ.λπ. Πάνω στη βάση αυτή οι μεγάλες αυτές ιδιωτικές τράπεζες, ενδιαφερόμενες για την αύξηση της ρευστότητάς τους και της κερδοφορίας τους έχουν δεχτεί την τοποθέτηση μεγάλων χρηματικών ποσών σε τραπεζικούς τους λογαριασμούς τα οποία διάφοροι διεφθαρμένοι ηγέτες απ' όλο τον κόσμο έχουν υπεξαιρέσει από το ταμείο των χωρών τους με στόχο τον παράνομο πλουτισμό τους.

⁵ Η ετεροδικία του κράτους αποτελεί θεσμό του εθνικού διεθνούς δικαίου και ως τέτοιος νοείται το δικαίωμα ή το προνόμιο του κράτους το οποίο του επιτρέπει ως κυρίαρχη οντότητα να μην υπόκειται, εν όλω ή εν μέρει, στη δικαιοδοσία των δικαστηρίων (πολιτικών, ποινικών και διοικητικών) των άλλων κρατών.

Πρόκειται ακριβώς για τη συντήρηση ενός φαύλου κύκλου, αφού τα κράτη στα τραπεζικά ιδρύματα των οποίων καταλήγουν τα υπεξαιρεθέντα εισοδήματα άλλων χωρών γνωρίζουν πολύ καλά αυτό το οποίο συμβαίνει, κάνουν τα στραβά μάτια και δεν παρεμβαίνουν αποφασιστικά από ψυχρό οικονομικό υπολογισμό και συμφέρον. Και το πιο σημαντικό είναι ότι δεν παρεμβαίνουν, παρόλο που δεσμεύονται να το πράξουν αφού έχουν υπογράψει και επικυρώσει τα διεθνή νομοθετικά κείμενα τα οποία καταδικάζουν αυτού του είδους τις συμπεριφορές.

Η διερεύνηση εμπλοκής των PEPs σε υποθέσεις διαφθοράς με την υπεξαίρεση κρατικών χρημάτων και την τοποθέτησή τους σε τράπεζες στο εξωτερικό αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα και συναντά αζεπέραστες πολλές φορές δυσκολίες, βασικά εξαιτίας του γεγονότος ότι σε πολλές χώρες οι ερευνητές, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, χρειάζονται πολύ ισχυρά αποδεικτικά στοιχεία να επιτύχουν την ικανοποίηση του αιτήματός τους για έκδοση εντάλματος έρευνας σε βάρος ενός PEP.

Το ίδιο ισχύει και για την περίπτωση των διπλωματών, όπου οι αρχές εφαρμογής του νόμου της χώρας στην οποία τα άτομα αυτής της κατηγορίας είναι διαπιστευμένα έχουν περιορισμένη ικανότητα να ανακρίνουν, να υποβάλλουν ερωτήσεις ή να διενεργήσουν έρευνες σε βάρος αυτών των προσώπων τα οποία έχουν το καθεστώς του διπλωμάτη και επομένως καλύπτονται από την διπλωματική ασυλία. Ορισμένες χώρες έχουν νομοθετήσει την άρση της ασυλίας σε περίπτωση άσκησης ποινικής δίωξης σε βάρος αρχηγών κρατών, κυβερνητικών αξιωματούχων και πολιτικών προσώπων, έχοντας δημιουργήσει παράλληλα ισχυρά συστήματα δήμευσης και ανάκτησης των περιουσιακών στοιχείων τα οποία έχουν υπεξαιρεθεί από τα PEPs και έχουν τοποθετηθεί στο εξωτερικό.

Ο ρόλος του εθνικού και του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος σ' αυτές τις εξαιρετικά τοξικές διαδικασίες είναι δεδομένος. Τα ξένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στα οποία τα PEPs τοποθετούν τα χρήματα και τα πολύτιμα μέταλλα τα οποία έχουν αποκτήσει παράνομα αδιαφορούν για την εγκληματική τους προέλευση και είναι πρόθυμα να δεχθούν τα χρήματα αυτά καθιστάμενα συνεργοί στη συστηματική λεηλασία του πλούτου των χωρών προέλευσής τους (Roche, 2011, σ. 295).

Είναι γεγονός ότι η στάση τους αυτή τους αποφέρει τεράστια κέρδη με τις δραστηριότητές τους να περνούν σχεδόν απαρατήρητες, εξαιτίας του τεράστιου αριθμού των καθημερινών χρηματοοικονομικών συναλλαγών που λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο του παγκοσμιοποιημένου χρηματοοικονομικού συστήματος. Ταυτόχρονα

όμως η ανεύθυνη στάση τους δημιουργεί τεράστια προβλήματα και ανείπωτη δυστυχία για τους λαούς που είναι θύματα αυτής της διαρπαγής.

Η διαφθορά των PEPs συνδέεται άμεσα με τον κίνδυνο του ξεπλύματος χρήματος, για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του οποίου πρέπει να είναι πλήρως ενημερωμένο, ευαισθητοποιημένο και εξοπλισμένο το προσωπικό των τραπεζών, των FIUs, των αρχών εποπτείας και ελέγχου και των άλλων αρμόδιων δημόσιων αρχών το οποίο καλείται να εντοπίσει και να καταπολεμήσει αυτού του είδους την εγκληματική δραστηριότητα των PEPs (Greenberg et al., 2010, σ. 71).

Για τον εντοπισμό της παράνομης δραστηριότητας των PEPs δεν αρκεί η απλή συμμόρφωση των υπαλλήλων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων με τις βασικές υποχρεώσεις τις οποίες τους επιβάλλει το εθνικό και διεθνές νομοθετικό καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, όπως είναι η εξακρίβωση της ταυτότητας του πελάτη, η επίδειξη της δέουσας επιμέλειας για τη νόμιμη ή μη προέλευση των κεφαλαίων και η γνωστοποίηση των ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος χρηματοοικονομικών συναλλαγών στις αρμόδιες αρχές. Χρειάζεται επιπρόσθετη εργασία εκ μέρους τους για τον έλεγχο της συνδρομής μιας σειράς κριτηρίων απαραίτητων για την εκτίμηση των κινδύνων, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για μεγαλοκαταθέτες οι οποίοι προέρχονται από χώρες όπου η διαφθορά είναι ενδημική.

Οι Reuter. & Truman (2004, σ. 150) επισημαίνουν ότι τα διεφθαρμένα PEPs δεν ενδιαφέρονται και πολύ να επενδύσουν στη χώρα τους τα χρήματα τα οποία έχουν αποκτήσει παράνομα, γνωρίζοντας πολύ καλά ότι οποιαδήποτε κυβερνητική αλλαγή θα μπορούσε να θέσει σε άμεσο κίνδυνο τον έλεγχό τους πάνω σ' αυτά. Ένας πολύ πιο ασφαλής τρόπος για το ξέπλυμα των χρημάτων αυτών είναι η μεταφορά και τοποθέτησή τους σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους με τις εξαιρετικά ευνοϊκές συνθήκες τις οποίες προσφέρουν για το σκοπό αυτό.

Φυσικά, σε περίπτωση που το επίπεδο συμμόρφωσης διαφόρων κρατών με τη σύσταση αριθμ. 6 της FATF η οποία αναφέρεται στα PEPs και με τις σχετικές διατάξεις των διεθνών συμβάσεων και των Οδηγιών της Ε.Ε είναι χαμηλό, σε συνδυασμό με την έλλειψη ενιαίου ορισμού των PEPs, δημιουργούνται ευνοϊκές καταστάσεις για τα διεφθαρμένα PEPs ακόμα και για διείσδυση στο χρηματοοικονομικό σύστημα της ίδιας τους της χώρας για να ξεπλύνουν τα παράνομα χρήματα. Σε αυτές τις περιπτώσεις ίσως και να μην είναι καν απαραίτητο να φθάσουν μέχρι τους φορολογικούς παραδείσους.

Ο Roche (2011), αναδεικνύει και μια άλλη διάσταση σχετικά με τον ανταγωνισμό των μεγάλων διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στην προσέλκυση των τεράστιων χρηματικών ποσών των διεφθαρμένων PEPs, επισημαίνοντας ότι σε περίπτωση που «τα δυτικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αρνηθούν να ανοίξουν τραπεζικούς λογαριασμούς σε PEPs, άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, κινεζικά, ινδικά, λατινοαμερικανικά ή ρωσικά, πιο δεκτικά σε χρήματα αμφιλεγόμενης προέλευσης θα το κάνουν χωρίς καμία καθυστέρηση, χωρίς κανένα δισταγμό και χωρίς κανένα ηθικό δίλλημα» (σ. 295 - 297).

Από τη μελέτη διεθνών υποθέσεων προκύπτει η χρήση από διεφθαρμένα PEPs εταιρικών σχημάτων, καταπιστευμάτων και εικονικών εταιρειών (shell companies)⁶, τα οποία έχουν δημιουργηθεί ενδοχώρια ή εξωχώρια για να ξεπλύνουν τα παράνομα κεφάλαιά τους. Τα παράνομα κεφάλαια τα οποία κρατούνται στο όνομα μιας εταιρείας, μιας εικονικής εταιρείας ή ενός καταπιστεύματος απομακρύνουν τα διεφθαρμένα PEPs από την ιδιοκτησία των κεφαλαίων, με τον έλεγχο της ιδιοκτησίας να ανατίθεται σε τρίτους προκειμένου να καταστεί αόρατος ο δεσμός του πραγματικού δικαιούχου ιδιοκτήτη με τα κεφάλαια αυτά. Χρησιμοποιούνται επίσης εταιρείες σε αλλοδαπές εξωχώριες δικαιοδοσίες με ασθενή καθεστάτα καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος για να λάβουν καταθέσεις σε μετρητά, τα οποία στη συνέχεια αποστέλλονται σε άλλες εξωχώριες δικαιοδοσίες.

Τα διεφθαρμένα PEPs χρησιμοποιούν συνήθως μέλη της οικογένειάς τους ή συνεργάτες τους για να αποκτήσουν πρόσβαση στο χρηματοοικονομικό σύστημα και για να ξεπλύνουν χρήματα μέσω αυτού. Η χρησιμοποίηση τρίτων μερών συγκαλύπτει την πραγματική ιδιοκτησία των περιουσιακών στοιχείων και περιπλέκει την δήμευσή τους από τις αρχές. Ο ρόλος των gatekeepers σε διεθνείς υποθέσεις διαφθοράς και ξεπλύματος χρήματος οι οποίες σχετίζονται με παράνομες δραστηριότητες των PEPs είναι δεδομένος και καθοριστικός για την επιτυχή ολοκλήρωσή τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι πληρωμές δώρων σε διεφθαρμένα PEPs συγκαλύπτονται κάτω από τη μορφή νόμιμων αμοιβών για παροχή υπηρεσιών, για παράδειγμα αμοιβών για παροχή συμβουλών.

⁶ Εταιρεία κέλυφος. Εικονικές εταιρείες που ιδρύονται, συνήθως σε φορολογικούς παραδείσους (tax havens), για να καλύψουν ορισμένες, κυρίως παράνομες δραστηριότητες. Δεν λειτουργούν ούτε παράγουν προϊόντα ή υπηρεσίες. Βλέπε, Χρυσοβιτσιώτης & Σταυρακόπουλος (2011, σ. 1180).

Τέλος, υπάρχει και μια άλλη κατηγορία προσώπων στην οποία ενδεχομένως να έπρεπε να επεκταθούν οι διατάξεις οι οποίες αφορούν την παράνομη δραστηριότητα των PEPs. Πρόκειται για πρόσωπα τα οποία κατέχουν σημαντικές θέσεις στον ιδιωτικό τομέα, με αυξημένη οικονομική επιρροή και εμπλοκή σε δραστηριότητας διαφθοράς, συσσώρευσης υπερβολικού παράνομου πλούτου και ξεπλύματος χρήματος. Τα άτομα αυτά, τα οποία θα μπορούσαν να ονομαστούν χρηματοοικονομικά εκτεθειμένα πρόσωπα (Financially Exposed Persons/FEPs) δεν είναι σε καμία περίπτωση λιγότερο ευάλωτα από τα PEPs στη διαφθορά (Kim - Kwang Raymond Choo, 2010, σ. 5).

Συνοψίζοντας, φαίνεται ξεκάθαρα η ανάδειξη των PEPs σε μια από τις βασικές κατηγορίες προσώπων τα οποία διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σε υποθέσεις διαφθοράς και ξεπλύματος χρήματος. Η ένταξή τους τελικά στην κατηγορία των gatekeepers του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος επιβεβαίωσε τον ρόλο τον οποίο διαδραματίζουν, αλλά ταυτόχρονα και την ανεπάρκεια των διεθνών μέτρων καταπολέμησης της διαφθοράς και του συναφούς ξεπλύματος χρήματος. Οι νόμοι αυτοί δεν κατάφεραν δυστυχώς μέχρι σήμερα να αναχαιτίσουν τη λεηλασία του εθνικού πλούτου φτωχών οικονομικά χωρών ή και αναπτυσσόμενων χωρών, με οδυνηρές οικονομικές συνέπειες όχι μόνο για τη μεγάλη πλειονότητα του λαού τους αλλά και για το δικαίκο και δημοκρατικό σύστημα διακυβέρνησης των χωρών αυτών.

1.4.4 Οι πραγματικοί δικαιούχοι ιδιοκτήτες (real beneficial owners)

Ένα από τα πιο συχνά χρησιμοποιούμενα μέσα με τα οποία μπορεί να διασφαλιστούν τα περιουσιακά στοιχεία και να παραμείνουν διαθέσιμα προς χρήση είναι η απόκρυψη της πραγματικής δικαιούχου ιδιοκτησίας τους με τη ανάθεσή της στο όνομα κάποιου άλλου (van Duyn, 2003, σ. 82).

Σύμφωνα με τον ορισμό της Παγκόσμιας Τράπεζας (όπως αναφέρεται από τον van der Does de Willebois et al., 2011, σ. 265), ως «beneficial owner» θεωρείται το φυσικό πρόσωπο το οποίο κατέχει ή ελέγχει τελικά το εταιρικό όχημα ή επωφελείται από τα περιουσιακά στοιχεία του προσώπου για λογαριασμό του οποίου διεξάγεται μια συναλλαγή ή και τα δύο. Στους δικαιούχους ιδιοκτήτες (beneficial owners) περιλαμβάνονται επίσης και εκείνα τα πρόσωπα τα οποία ασκούν τον τελικό ουσιαστικό έλεγχο πάνω σε ένα νομικό πρόσωπο ή σε ένα ειδικό καθεστώς.

Η Οδηγία 2005/60/EK της ΕΕ (τρίτη Οδηγία), η οποία βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στον ορισμό της FATF (2012, σ. 110), ορίζει τον πραγματικό δικαιούχο (beneficial owner) ως εξής:

Ως πραγματικός δικαιούχος γενικά νοείται το φυσικό πρόσωπο ή τα φυσικά πρόσωπα, τα οποία τελικά κατέχουν ή ελέγχουν τον πελάτη, ή και το φυσικό πρόσωπο για λογαριασμό του οποίου διεξάγεται συναλλαγή ή δραστηριότητα. Ειδικότερα, ως πραγματικός δικαιούχος νοείται τουλάχιστον:

α) όσον αφορά τις εταιρείες:

i) Το φυσικό πρόσωπο ή τα φυσικά πρόσωπα, τα οποία τελικά κατέχουν ή ελέγχουν νομική οντότητα, κατέχοντας, αμέσως ή εμμέσως, ή ελέγχοντας επαρκές ποσοστό των μετοχών ή των δικαιωμάτων ψήφου της εν λόγω νομικής οντότητας, μεταξύ άλλων μέσω μετοχών στον κομιστή, εκτός από εταιρεία που έχει νόμιμα εισαχθεί σε οργανωμένη αγορά και η οποία υπόκειται στις απαιτήσεις γνωστοποίησης που συνάδουν με την κοινοτική νομοθεσία ή υπόκειται σε ισότιμα διεθνή πρότυπα. Θεωρείται ότι πληροί το κριτήριο αυτό ποσοστό ύψους 25 % συν μία μετοχή.

ii) Το φυσικό πρόσωπο ή τα φυσικά πρόσωπα τα οποία ασκούν κατ' άλλο τρόπο έλεγχο στη διαχείριση νομικής οντότητας.

β) Όσον αφορά τις νομικές οντότητες, όπως τα ιδρύματα, και τους νομικούς μηχανισμούς, όπως τις εταιρείες καταπιστευματικής διαχείρισης, που διοικούν ή διανέμουν κεφάλαια, πραγματικός δικαιούχος νοείται:

i) Το φυσικό πρόσωπο ή τα φυσικά πρόσωπα που δικαιούνται το 25 % ή περισσότερο των περιουσιακών στοιχείων νομικού μηχανισμού ή νομικής οντότητας, όταν οι μελλοντικοί δικαιούχοι έχουν προσδιορισθεί ήδη.

ii) Η κατηγορία προσώπων προς το συμφέρον της οποίας έχει κυρίως συσταθεί ή δρα ο νομικός μηχανισμός ή η νομική οντότητα, όταν τα άτομα που αποτελούν δικαιούχους του νομικού μηχανισμού ή της νομικής οντότητας δεν έχουν προσδιορισθεί ακόμη.

iii) Το φυσικό πρόσωπο ή τα φυσικά πρόσωπα που ασκούν έλεγχο στο 25 % ή περισσότερο των περιουσιακών στοιχείων νομικού μηχανισμού ή νομικής οντότητας.

Οι οργανωμένοι εγκληματίες, οι οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις και οι εγκληματίες του λευκού κολάρου κάνουν συχνά χρήση εταιρειών και άλλων εταιρικών οντοτήτων για να αποκρύψουν την ταυτότητά τους και να συγκαλύψουν παράνομες χρηματικές ροές, με σκοπό το ξέπλυμα χρήματος, τη φοροδιαφυγή, τη συσσώρευση κεφαλαίων για δωροδοκία και διαφθορά, τη διάπραξη λογιστικών και φορολογικών απατών και άλλων οικονομικών εγκλημάτων.

Για την απόκρυψη από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τις αρχές εφαρμογής του νόμου της πραγματικής τους ταυτότητας οι πραγματικοί δικαιούχοι ιδιοκτήτες κεφαλαίων παράνομης ή και νόμιμης προέλευσης, οι οποίοι εμπλέκονται σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος προσφεύγουν συχνά στη χρησιμοποίηση αχυράνθρωπων, εικονικών εταιρειών (συχνά εξωχώριων), καταπιστευμάτων κ.λπ και επαγγελματιών ως μεσαζόντων των οποίων η επαγγελματική δραστηριότητα χαρακτηρίζεται από επαγγελματικό απόρρητο (Stessens, 2000, σ. 148).

Τα πολύπλοκα σχήματα ιδιοκτησίας, τα οποία συστήνονται κυρίως για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους με δομή παρόμοια με εκείνη των «κινέζικων κουτιών» καθιστούν εξαιρετικά δύσκολο τον προσδιορισμό του πραγματικού δικαιούχου ιδιοκτήτη ο οποίος έχει τον πραγματικό έλεγχο επί των περιουσιακών στοιχείων.

Η αδυναμία εξακρίβωσης της ταυτότητας των πραγματικών δικαιούχων εκ μέρους των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων αποτελεί καθοριστικής σημασίας παράγοντα για την επιτυχία των διαφόρων σχημάτων ξεπλύματος χρήματος. Σε κάθε περίπτωση, η εξακρίβωση της ταυτότητας των πραγματικών δικαιούχων ιδιοκτητών απαιτεί το κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο, υψηλού επιπέδου εκπαίδευση του προσωπικού των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και επίδειξη εκ μέρους του αυξημένου ενδιαφέροντος για λεπτομερή και σε βάθος διερεύνηση. Ο περιορισμός της δραστηριότητας του προσωπικού σε απλές τυπικές διαδικασίες ρουτίνας υπονομεύει την αποτελεσματικότητα των σχετικών ελέγχων (Stessens, 2000, σ. 148).

Ο Kennedy (2005, σ. 305 – 319, 308) αναφέρει ως παράδειγμα την υπόθεση του Goodman, ενός πολίτη των ΗΠΑ, ο οποίος μετέφερε σε καταπίστευμα ποσό 225.000 δολαρίων τα οποία προέρχονταν από διακίνηση ναρκωτικών, ορίζοντας ως καταπιστευματοδόχο του καταπιστεύματος έναν δικηγόρο με την εντολή να αναλαμβάνει χρήματα από το καταπίστευμα για λογαριασμό του και να χρηματοδοτεί τις σπουδές των παιδιών του στο πανεπιστήμιο. Ο δικηγόρος ακολουθώντας τις οδηγίες του Goodman απέσυρε από το καταπίστευμα ποσό 2.700 δολαρίων και πλήρωσε με επιταγή τα δίδακτρα των παιδιών του Goodman σε πανεπιστήμιο της Βιρτζίνια των ΗΠΑ. Η εισαγγελία των ΗΠΑ κατάφερε τελικά να βρει και να παρουσιάσει τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία για τις ενέργειες του Goodman και του δικηγόρου του.

Στην υπόθεση αυτή, οι εμπλεκόμενοι εκμεταλλεύτηκαν το κύριο χαρακτηριστικό του καταπιστεύματος το οποίο είναι η ανωνυμία την οποία εξασφαλίζει στο φυσικό πρόσωπο του πραγματικού δικαιούχου ιδιοκτήτη των αγαθών και εισοδημάτων τα οποία είναι καταχωρημένα σ' αυτό (Unger, 2007, σ. 186).

Στην ΕΕ, το θέμα της εξακρίβωσης της ταυτότητας των πραγματικών δικαιούχων ιδιοκτητών θεωρείται καίριας σημασίας για την επιτυχία των προσπαθειών καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Για το θέμα αυτό, τόσο σε διεθνές επίπεδο όσο και σε επίπεδο ΕΕ έχει εκδοθεί μια σειρά Οδηγιών, συστάσεων και διατάξεων, οι οποίες πρέπει να εφαρμόζονται όχι μόνο από τις αρχές εφαρμογής του νόμου αλλά και από μεσάζοντες και επαγγελματίες (Riccardi & Savona, 2013, σ. 10).

Η ανάγκη για σαφήνεια και διαφάνεια των πληροφοριών για την πραγματική δικαιούχο ιδιοκτησία εταιρειών έχει τονιστεί και στις σαράντα συστάσεις της FATF (FATF, 2016, σ. 4 - 5) και στην τελευταία Οδηγία 2018/843 της ΕΕ, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018, σ. 8 - 9). Ωστόσο, η πρόσβαση των αρμόδιων αρχών πρόληψης και καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος σε δεδομένα πραγματικής δικαιούχου ιδιοκτησίας σε διάφορα αρχεία εταιρειών και δικαιοδοσιών υπήρξε προβληματική (Riccardi & Savona, 2013, σ. 57) ή ακόμη και αδύνατη στα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και τους φορολογικούς παραδείσους.

Η Unger (2017, σ. 33) επισημαίνει τη μεγάλη σημασία την οποία έχει η διάταξη της Οδηγίας αυτής, με την οποία ζητείται από τα κράτη μέλη της Ε.Ε η καταχώρηση και η τήρηση σε κεντρικό αρχείο των στοιχείων ταυτότητας των πραγματικών δικαιούχων ιδιοκτητών του καταπιστεύματος όταν το καταπίστευμα επιφέρει φορολογικές συνέπειες.

Χάρη στις αποκαλύψεις των «Panama Papers» τεκμηριώθηκε και δημοσιοποιήθηκε η συστηματική χρησιμοποίηση παράνομων πρακτικών απόκρυψης της ταυτότητας των πραγματικών δικαιούχων ιδιοκτητών με παραβίαση της στοιχειώδους υποχρέωσης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων για επίδειξη της δέουσας επιμέλειας για εξακρίβωση της ταυτότητας και της δραστηριότητας των πελατών τους. Αυτό αφορούσε ιδιαίτερα την ανάθεση έργου από τους πραγματικούς δικαιούχους ιδιοκτήτες σε δικηγόρους διαχειριστές περιουσιακών στοιχείων και μεσάζοντες.

Σε ορισμένες περιπτώσεις αποκαλύφθηκε ότι οι ορισθέντες ως διαχειριστές περιουσιακών στοιχείων των πραγματικών δικαιούχων ιδιοκτητών διατηρούσαν επιχειρηματικές σχέσεις με διευθυντές εταιρειών οι οποίοι αντιπροσώπευαν μέχρι και 1000 εικονικές εταιρείες ή είχαν αποβιώσει πολλά χρόνια πριν. Στο πλαίσιο των ερευνών για τα «Panama Papers» τα κράτη μέλη της ΕΕ εντόπισαν τελικά πάνω από 3000 φορολογούμενους και εταιρείες που εμπλέκονταν σε παράνομες συναλλαγές συνδεδεμένες με αυτά, πράγμα το οποίο οδήγησε στην ανάκτηση τελικά πολλών δεκάδων εκατομμυρίων σε δολάρια ή ευρώ από τη φορολόγηση μη δηλωθέντων κεφαλαίων (European Parliament, 2017, σ. 10).

Τέλος, σύμφωνα με έκθεση της Transparency International EU του 2017 (Brillaud, 2017, σ. 20), ο ορισμός της ΕΕ για τον πραγματικό δικαιούχο ιδιοκτήτη και οι εθνικοί ορισμοί των κρατών μελών είναι πλημμελείς επειδή:

Πρώτον, θεσπίζουν όριο ιδιοκτησίας ή ελέγχου το 25% των συνολικών μετοχών ή των δικαιωμάτων ψήφου το οποίο είναι πολύ υψηλό και εύκολο να καταστρατηγηθεί για άτομα τα οποία επιδιώκουν να προστατευθούν. Αρκεί ένα αποφασισμένο να προχωρήσει σε αυτού του είδους τις διαδικασίες άτομο να βρει τέσσερις άλλους συγγενείς ή φίλους για να ενεργήσουν ως ιδιοκτήτες μετοχών ή δικαιωμάτων ψήφου για να αποφύγουν την υποχρέωση αναφοράς οποιουδήποτε δικαιούχου ιδιοκτήτη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δηλώνει ακόμη και στη δική της εκτίμηση των επιπτώσεων ότι το όριο του 25% είναι εύκολο να καταστρατηγηθεί και να οδηγήσει στην απόκρυψη της πραγματικής δικαιούχου ιδιοκτησίας. Είναι ευνόητο ότι για το άτομο το οποίο είναι πραγματικός δικαιούχος ιδιοκτήτης κάτω από το όριο του 25% δεν είναι απαραίτητη η εξακρίβωση της ταυτότητάς του.

Δεύτερον, ο νομικός ορισμός της ΕΕ προσφέρει μια δεύτερη επιλογή σε περίπτωση που δεν μπορεί να εξακριβωθεί η ταυτότητα του πραγματικού δικαιούχου ιδιοκτήτη, χρησιμοποιώντας τα βασικά κριτήρια ιδιοκτησίας και ελέγχου. Σε αυτή την περίπτωση η Οδηγία της ΕΕ προβλέπει τη δυνατότητα ορισμού ενός ανώτερου διευθυντικού στελέχους ως δικαιούχου ιδιοκτήτη. Αυτή η εφεδρική λύση αφήνει ανοιχτή τη δυνατότητα ορισμού εξουσιοδοτημένων διευθυντών ως δικαιούχων ιδιοκτητών. Αυτό είναι παραπλανητικό και θα εμποδίσει τις δημόσιες αρχές και άλλους ενδιαφερόμενους να εντοπίσουν παρατυπίες και να διαπιστώσουν ύποπτες καταστάσεις. Οι εξουσιοδοτημένοι διευθυντές είναι άτομα τα οποία ορίζονται συχνά από εξωχώριες νομικές εταιρείες ή παρόχους εταιρικών υπηρεσιών οι οποίοι δεν έχουν

πραγματικό έλεγχο επί της εταιρείας και επομένως δεν μπορούν με κανένα τρόπο να θεωρηθούν ως πραγματικοί δικαιούχοι ιδιοκτήτες.

Ένα άλλο συνηθισμένο νομικό κενό έχει να κάνει με το πεδίο εφαρμογής των εταιρειών και των καταπιστευμάτων που υπόκεινται σε απαιτήσεις διαφάνειας σχετικά με τη δικαιούχο ιδιοκτησία. Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί η περίπτωση των καταπιστευμάτων τα οποία ορισμένες χώρες δεν θεωρούν απαραίτητο να καταχωρήσουν σε αρχείο (π.χ Ολλανδία).

Ωστόσο, όλες οι χώρες θα πρέπει να ανησυχούν ακόμη και εκείνες οι οποίες δεν διαθέτουν εθνικό νόμο για τα καταπιστεύματα επειδή οι πολίτες τους μπορεί να χρησιμοποιήσουν καταπιστεύματα τα οποία έχουν συσταθεί σε αλλοδαπές δικαιοδοσίες για να αποκρύψουν παράνομα ή φορολογητέα περιουσιακά τους στοιχεία. Στα παράνομα σχήματα περιλαμβάνονται πολύ συχνά αλλοδαπά καταπιστεύματα τα οποία έχουν τη βάση τους σε εξωχώριες δικαιοδοσίες όπως τον Παναμά, τις Βρετανικές νήσους της Παρθένου ή το Belize.

Σύμφωνα με πληροφορίες των αρχών εφαρμογής του νόμου, στις μεγάλες υποθέσεις ξηπλύματος χρήματος έχουν χρησιμοποιηθεί κατ' επανάληψη αδιαφανείς δομές για να αποκρύψουν τους πραγματικούς δικαιούχους ιδιοκτήτες. Η πρακτική αυτή δεν περιορίζεται σε ορισμένες δικαιοδοσίες ή σε ορισμένες μορφές νομικών οντοτήτων ή νομικών ρυθμίσεων. Οι δράστες χρησιμοποιούν το πιο βολικό, εύκολο και ασφαλέστερο σχήμα, ανάλογα με την εμπειρογνομosύνη τους, τη θέση και τις πρακτικές της αγοράς στην δικαιοδοσία τους (European Commission, 2017, σ. 9).

Η τρίτη Οδηγία (2005/60/EK), στο άρθρο 8 παρ. 1 εδαφ. β) απαιτεί από μεσάζοντες όπως τράπεζες, λογιστές, ελεγκτές, δικηγόρους και συμβολαιογράφους να προσδιορίζουν στο πλαίσιο της υποχρέωσής τους για τον έλεγχο της δέουσας επιμέλειας του πελάτη τους, τους πραγματικούς δικαιούχους (beneficial owners) οι οποίοι έχουν εξουσιοδοτήσει τους πελάτες τους να «λαμβάνουν εύλογα μέτρα, ανάλογα με το βαθμό κινδύνου για τον έλεγχο της ταυτότητάς τους, ώστε να διασφαλίζεται ότι το ίδρυμα, ο οργανισμός ή το πρόσωπο γνωρίζουν τον πραγματικό δικαιούχο...».

Ωστόσο, ο τρόπος με τον οποίο θα εφαρμόζονταν η τελευταία αυτή υποχρέωση δεν διευκρινίστηκε. Έτσι, η λήψη εύλογων μέτρων ανάλογα με το βαθμό κινδύνου για τον έλεγχο της ταυτότητας των πραγματικών δικαιούχων ιδιοκτητών αφήνει πολλά περιθώρια ευελιξίας στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Πέραν αυτού, η υποχρέωση

σύστασης ενός δημόσιου μητρώου καταχώρησης καταπιστευμάτων και άλλων οντοτήτων ή αδιαφανών δομών δεν έχει υλοποιηθεί ακόμη από τα κράτη μέλη της ΕΕ.

Η τέταρτη Οδηγία (2015/849) της Ε.Ε τόνισε με ιδιαίτερη έμφαση τη σημασία που έχει για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος η εξακρίβωση της ταυτότητας του πραγματικού δικαιούχου ιδιοκτήτη. Το άρθρο 30 της Οδηγίας ζητά από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ να τηρούν κεντρικά αρχεία καταχωρήσεων με πληροφορίες για την πραγματική δικαιούχο ιδιοκτησία. Επιπλέον, το άρθρο 31 καλεί τα κράτη μέλη να ζητούν από τους καταπιστευματοδόχους οποιουδήποτε καταπιστεύματος το οποίο ρυθμίζεται κανονιστικά από τη νομοθεσία τους, είτε προκαλεί φορολογικές συνέπειες είτε όχι, να τηρούν και να επικαιροποιούν πληροφορίες σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους ιδιοκτήτες και να τις θέτουν στη διάθεση των FIUs.

Οι δημόσιες πηγές πληροφόρησης για το ποιος είναι ο πραγματικός δικαιούχος ιδιοκτήτης μιας εταιρείας (the beneficial owner) είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική καταπολέμηση του χρηματοοικονομικού εγκλήματος του ξεπλύματος χρήματος και της διαφθοράς. Οι εταιρείες οι οποίες εμπλέκονται σε ξέπλυμα χρήματος βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στη δυνατότητα κατάθεσης των περιουσιακών τους στοιχείων σε τράπεζες. Οι τράπεζες όμως χωρίς να γνωρίζουν τον πραγματικό δικαιούχο ιδιοκτήτη είναι αδύνατον να προβούν σε εκτίμηση κινδύνου και σε προσδιορισμό της νομιμότητας των περιουσιακών του στοιχείων. Πολλές μελέτες έχουν δείξει το πώς ανώνυμες εικονικές εταιρείες και άλλα εταιρικά σχήματα, όπως καταπιστεύματα και ιδρύματα χρησιμοποιούνται ως δίαυλοι για τη διοχέτευση προσόδων που προέρχονται από διαφθορά, φοροδιαφυγή και άλλα εγκλήματα (Transparency International, EU Office, 2014, σ. 2).

Η δυνατότητα ελεύθερης πρόσβασης σε πληροφορίες για την πραγματική δικαιούχο ιδιοκτησία στην ΕΕ θα μπορούσε, κάτω από προϋποθέσεις, να είναι προς όφελος του δημοσίου συμφέροντος. Η ΕΕ εκτιμά ότι τα δημόσια αρχεία για την πραγματική δικαιούχο ιδιοκτησία θα επέτρεπαν στην κοινωνία των πολιτών, την ακαδημαϊκή κοινότητα, τους δημοσιογράφους και στους απλούς πολίτες να ερευνήσουν λεπτομερώς ποιος είναι ο πραγματικός δικαιούχος ιδιοκτήτης των ύποπτων εταιρειών και άλλων νομικών δομών, καθώς επίσης και να ανιχνεύσουν ψευδείς ή ελλιπείς πληροφορίες, έγκλημα και διαφθορά. Μια ανάλυση κόστους - οφέλους που διεξήχθη με πρωτοβουλία και χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2007, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η ελεύθερη πρόσβαση υπό

προϋποθέσεις στα δημόσια αρχεία για τη πραγματική δικαιούχο ιδιοκτησία θα συνέφερε περισσότερο από άποψη κόστους από την τήρηση κλειστών αρχείων (Savona et al., 2007, σ. 362 - 363).

Η διακριτική άμεση πρόσβαση σε κρίσιμες πληροφορίες για την πραγματική δικαιούχο ιδιοκτησία από τις αρχές εφαρμογής του νόμου θα μπορούσε επίσης να βοηθήσει σημαντικά και στις διασυνοριακές έρευνες. Η αδυναμία των αρχών εφαρμογής του νόμου να αποκτήσουν άμεσες πληροφορίες για την πραγματική δικαιούχο ιδιοκτησία υπονομεύει την ικανότητά τους να καταπολεμήσουν το ξέπλυμα χρήματος, τη διαφθορά και γενικά το χρηματοοικονομικό έγκλημα. Στην πράξη οι επιχειρηματικές συναλλαγές απάτης, φοροδιαφυγής και ξεπλύματος χρήματος βασίζονται πάνω σε αδιαφανείς δομές και επομένως δεν θα χρησίμευε σε τίποτα να προχωρήσουν οι αρχές εφαρμογής του νόμου σε αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών εάν είναι αδύνατον προηγουμένως να συνδέσουν έναν τραπεζικό λογαριασμό ή μια εταιρεία με τον πραγματικό τους δικαιούχο ιδιοκτήτη.

Σε κάθε περίπτωση, η τήρηση δημόσιων αρχείων για την πραγματική δικαιούχο ιδιοκτησία θα επέτρεπε μεγαλύτερης έκτασης ανταλλαγή πληροφοριών και παροχή συνδρομής σε έρευνες μεταξύ χωρών εκτός της ΕΕ. Εάν οι πληροφορίες για την πραγματική δικαιούχο ιδιοκτησία είναι διαθέσιμες μόνο κατόπιν αιτήματος, υπάρχει πραγματικός κίνδυνος να λάβουν οι ξεπλυντές χρήματος έγκαιρη προειδοποίηση για κάποια διεξαγόμενη έρευνα και κατόπιν αυτού να μεταφέρουν τα περιουσιακά τους στοιχεία σε κάποια άλλη δικαιοδοσία στην οποία αυτά να μπορούν να αποκρυβούν εκ νέου.

Σύμφωνα με έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (2017), στις υπεράκτιες δικαιοδοσίες και σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ τα εταιρικά μητρώα και οι αρχές συχνά δεν ζητούν και δεν κοινοποιούν πληροφορίες οι οποίες απαιτούνται για τον εντοπισμό των πραγματικών δικαιούχων ιδιοκτητών, των προσώπων που κατέχουν ειδικές συμμετοχές, των μελών του εποπτικού συμβουλίου, των μελών του διοικητικού συμβουλίου και των γενικών διευθυντών εταιρειών, ούτε πληροφορίες σχετικά με ισολογισμούς και καταστάσεις αποτελεσμάτων. Η έκθεση επισημαίνει ότι σε ορισμένες χώρες η ταυτοποίηση των τελικών πραγματικών δικαιούχων ιδιοκτητών βασίζεται στην υποβολή υπεύθυνης δήλωσης σχετικά με πληροφορίες για την πραγματική κυριότητα, χωρίς καμία περαιτέρω επαλήθευση (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2017, (2017/2013(INI)) σ. 18).

Τα θέματα αυτά προσπάθησε να λύσει η Οδηγία 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Μαΐου 2015 χωρίς αποτέλεσμα όπως αποδείχθηκε στην πράξη. Η ευκολία με την οποία συστήνονται νομικά πρόσωπα, κυρίως εταιρείες περιορισμένης ευθύνης τα καθιστά ιδιαίτερα εύαλωτα σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος. Και αυτό επειδή μπορεί να χρησιμοποιηθούν παράνομα για να αποκρύψουν τον πραγματικό δικαιούχο της ιδιοκτησίας και για να αποτρέψουν τον έλεγχο περιουσιακών στοιχείων τα οποία έχουν αποκτηθεί παράνομα. Κοινή έκθεση της FATF και της Ομάδας Egmont εκτιμά η αδυναμία εκτίμησης και ανάλυσης του κινδύνου ξεπλύματος χρήματος εκ μέρους δημόσιων και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και των παρόχων επαγγελματικών υπηρεσιών συνδέεται με την απόκρυψη του πραγματικού δικαιούχου ιδιοκτήτη (FATF - Egmont Group, 2018, σ. 86).

Ο Ζίουνας (2018, σ. 599), επισημαίνει ότι σε περιπτώσεις δικαιούχου ιδιοκτησίας η τελική ιδιοκτησία/έλεγχος ασκείται διαμέσου μιας αλυσίδας ιδιοκτησίας ή με μέσα ελέγχου διαφορετικά από τον άμεσο έλεγχο. Η σύσταση μιας μακράς αλυσίδας ιδιοκτησίας/ελέγχου αυτού του είδους μπορεί να υπηρετεί νόμιμους σκοπούς φορολογικού σχεδιασμού ή να χρησιμοποιηθεί καταχρηστικά για προσφορά ανωνυμίας σε εγκληματίες και την επιβράδυνση της εφαρμογής των νομικών διαδικασιών ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων.

Από την ανάλυση 106 υποθέσεων στο πλαίσιο της FATF προκύπτει ότι νομικά πρόσωπα, κυρίως εικονικές εταιρείες αποτελούν το βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο σχημάτων που σχεδιάζονται για την απόκρυψη της πραγματικής δικαιούχου ιδιοκτησίας (FATF - Egmont Group, 2018, σ. 5). Η FATF (όπως αναφέρεται από τους Palan, Murphy & Chavagneux, 2010, σ. 209), επισημαίνει ξεκάθαρα ότι η πρόληψη της κατάχρησης εταιρικών σχημάτων για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος θα μπορούσε να προωθηθεί με τη γνώση ή με την ικανότητα του προσδιορισμού έγκαιρα της ταυτότητας του τελικού πραγματικού δικαιούχου ιδιοκτήτη μιας εταιρείας και αυτών οι οποίοι είναι διαχειριστές, καταπιστευματοδόχοι και παρακαταθέτες οι οποίοι εμπλέκονται σε ένα καταπίστευμα (FATF, 2006, σ. 21).

Η FATF, εντόπισε συγκεκριμένα προβλήματα για την πραγματική δικαιούχο ιδιοκτησία, στο πλαίσιο των αξιολογήσεων που πραγματοποιεί, τα οποία συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Ανεπαρκής ακρίβεια και προσβασιμότητα σε βασικές πληροφορίες που σχετίζονται με την καταχώρηση των εταιρειών

- Μη αυστηρή εφαρμογή των μέτρων για τη δέουσα επιμέλεια για τον πελάτη από βασικούς gatekeepers όπως πράκτορες σύστασης εταιρειών, δικηγόρους και παρόχους καταπιστευματικών και εταιρικών υπηρεσιών.
- Απουσία κυρώσεων σε βάρος εταιρειών οι οποίες παραλείπουν να επικαιροποιήσουν πληροφορίες οι οποίες τηρούνται από εθνικά αρχεία εταιρειών ή να διατηρήσουν επικαιροποιημένες πληροφορίες για τους μετόχους τους ή τα μέλη τους και
- Εμπόδια στην ανταλλαγή πληροφοριών, όπως προστασία δεδομένων και νόμοι περί προστασίας του ιδιωτικού απορρήτου τα οποία εμποδίζουν τις αρμόδιες αρχές να έχουν έγκαιρη πρόσβαση σε επαρκείς, ακριβείς και επικαιροποιημένες βασικές πληροφορίες που σχετίζονται με την πραγματική δικαιούχο ιδιοκτησία (FATF, 2016, σ. 3).

Τα «Panama Papers» επιβεβαίωσαν ότι η έλλειψη διαφάνειας για την πραγματική δικαιούχο ιδιοκτησία μπορεί να διευκολύνει το ξέπλυμα χρήματος τη διαφθορά και τη φοροδιαφυγή. «Εκτός από δισεκατομμυριούχους, διάσημους και εγκληματίες αναφέρονται στα έγγραφα τα ονόματα εκατόν σαράντα τριών πολιτικών και συνεργατών τους από 50 χώρες που είχαν χρησιμοποιήσει εξωχώριες εταιρείες για σκοπούς φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής» (Council of Europe, 2016, σ. 5).

Σύμφωνα με έκθεση της Διεθνούς Διαφάνειας (2017), σε πολλές δικαιοδοσίες, όπως στις υπερπόντιες επικράτειες που εξαρτώνται από το βρετανικό στέμμα, ή σε πολιτείες των ΗΠΑ, όπως το Delaware και η Nevada, λειτουργούν νομικά συστήματα τα οποία καθιστούν εύκολη τη σύσταση εταιρειών που συσκοτίζουν την ταυτότητα εκείνων οι οποίοι τις δημιουργούν, συνήθως προς όφελος και χρήση ατόμων και εταιρειών που δεν κατοικούν εκεί. Οι εταιρείες αυτές μπορούν στη συνέχεια να διεξάγουν επιχειρηματικές συναλλαγές ή να αγοράζουν ιδιοκτησία σε θέσεις όπως η Νέα Υόρκη, το Λονδίνο, το Βανκούβερ ή το Σύδνεϋ, με ελάχιστους ελέγχους ή απαιτήσεις για την εξακρίβωση της ταυτότητας του δικαιούχου ιδιοκτήτη. Η χρησιμοποίηση αυτών των «ανώνυμων» εταιρειών συγκαλύπτει την ταυτότητα και την προέλευση των κεφαλαίων των ιδιοκτητών αυτών των εταιρειών και αποτελεί ένα σοβαρό εμπόδιο για τη διερεύνηση του ξεπλύματος χρήματος (Martini, 2017, σ. 14).

Οι φορολογικοί παράδεισοι έχουν δημιουργήσει συστήματα και κανονισμούς που βοηθούν στην απόκρυψη του πραγματικού δικαιούχου ιδιοκτήτη των περιουσιακών στοιχείων που κατατίθενται στη δικαιοδοσία τους. Η εξακρίβωση της

ταυτότητας του πραγματικού δικαιούχου ιδιοκτήτη αποτελεί απαίτηση κρίσιμης σημασίας από την άποψη της διαφάνειας. Σε αντίθεση με τον εικονικό ιδιοκτήτη, ο πραγματικός δικαιούχος ιδιοκτήτης είναι το φυσικό πρόσωπο το οποίο απολαμβάνει πράγματι τη χρήση και τον τίτλο της ιδιοκτησίας χωρίς να πρέπει να ονομαστεί ως ο νόμιμος ιδιοκτήτης.

Από τη στιγμή που τηρείται το τραπεζικό απόρρητο, ενδεχόμενοι φοροδιαφεύγοντες και φοροαποφεύγοντες, καθώς επίσης και οι ξεπλυντές χρήματος είναι πιθανόν να προσπαθήσουν να επωφεληθούν από αυτές τις χώρες για να αποκρύψουν τα περιουσιακά τους στοιχεία. Το κρίσιμο στοιχείο είναι επομένως το τραπεζικό απόρρητο και γενικότερα η αδιαφάνεια και η ανωνυμία. Κατόπιν αυτού, εκείνο που χρειάζεται είναι ένας κώδικας συμπεριφοράς που να έχει συμφωνηθεί σε διεθνές επίπεδο, ο οποίος να διασφαλίζει τη διαφάνεια της πραγματικής δικαιούχου ιδιοκτησίας και την ανιχνευσιμότητα των περιουσιακών στοιχείων ως προς τους πραγματικούς δικαιούχους ιδιοκτήτες.

1.4.5 Ο ρόλος του insider trading στο ξέπλυμα χρήματος. Επαγγελματίες και άτομα που λόγω της θέσης τους έχουν εσωτερική πληροφόρηση (insiders)

Οι insiders είναι γενικά γνωστοί ως μέλη μιας ομάδας περιορισμένου αριθμού ατόμων, τα οποία έχουν πρόσβαση σε ιδιωτικές, απόρρητες, εμπιστευτικές και γενικά διαβαθμισμένου χαρακτήρα πληροφορίες λόγω της επαγγελματικής τους θέσης.

Ο όρος αναφέρεται συνήθως στο πρόσωπο το οποίο κατέχει επιχειρηματικές πληροφορίες αλλά γενικά θα μπορούσε να αναφερθεί και για άτομα τα οποία κατέχουν αυτού του είδους τις πληροφορίες λόγω της συμμετοχής τους σε κυβερνητικά σχήματα.

Οι insiders αποτελούν πηγή άμεσης και χρήσιμης πληροφόρησης για έναν τρίτο, ενημερώνοντάς τον για το τι πραγματικά συμβαίνει στο παρασκήνιο. Επομένως, τα άτομα αυτά μπορεί να στρατολογηθούν ή να πέσουν θύματα εκβιασμού εκ μέρους αυτών που ξεπλένουν χρήματα για να τους παράσχουν τις υπηρεσίες τους έτσι ώστε να επωφεληθούν από αυτές (FATF, 2010, σ. 45).

Κατά τον Taylor (1999), «insider trading είναι η απόκτηση, η διακίνηση και η παράνομη χρησιμοποίηση εμπιστευτικών πληροφοριών που αποκτώνται με εκμετάλλευση της προνομιακής θέσης απασχόλησης μέσα σε μια εταιρεία με σκοπό την απόκτηση προσωπικού κέρδους διαμέσου της πώλησης ή της αγοράς μετοχών στο χρηματιστήριο» (σ. 151). Πρόκειται για συναλλαγές με βάση εμπιστευτικές πληροφορίες για σημαντικά γεγονότα, λόγω της προνομιακής επαγγελματικής θέσης

την οποία εκμεταλλεύονται κάποιιοι για να αποκομίσουν κέρδη ή για να αποφύγουν απώλειες στο χρηματιστήριο, σε βάρος επενδυτών οι οποίοι συναλλάσσονται χωρίς το πλεονέκτημα της εσωτερικής πληροφόρησης (Geis, 2011, σ. 143).

Η νομοθετική απαγόρευση πράξεων insider trading από πρόσωπα τα οποία είναι κάτοχοι εμπιστευτικών πληροφοριών λόγω της επαγγελματικής τους θέσης σε μια εταιρεία ή σε ένα χρηματοοικονομικό οργανισμό στοχεύει στην ενίσχυση της ακεραιότητας των χρηματοπιστωτικών αγορών και της εμπιστοσύνης των επενδυτών στις αγορές αυτές.

Σύμφωνα με το άρθρο 2(1) της Οδηγίας 2003/6/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 28ης Ιανουαρίου 2003 ορίζονται ως «κάτοχοι εμπιστευτικών πληροφοριών οποιαδήποτε πρόσωπα τα οποία κατέχουν εμπιστευτικές πληροφορίες, τις οποίες έχουν αποκτήσει με έναν από τους ακόλουθους τέσσερις τρόπους: Ο πρώτος είναι λόγω της ιδιότητάς τους ως μελών των διοικητικών, διευθυντικών, ή εποπτικών οργάνων του εκδότη, ο δεύτερος λόγω της συμμετοχής τους στο κεφάλαιο του εκδότη, ο τρίτος λόγω της πρόσβασης που έχουν στις πληροφορίες αυτές κατά την άσκηση της εργασίας, του επαγγέλματος ή των καθηκόντων τους και ο τέταρτος λόγω των εγκληματικών τους δραστηριοτήτων.

Τα κράτη μέλη απαγορεύουν στα πρόσωπα που συμμετέχουν στο κεφάλαιο του εκδότη και τα οποία είναι κάτοχοι εμπιστευτικών πληροφοριών να χρησιμοποιούν τις πληροφορίες αυτές για να αποκτήσουν ή να διαθέσουν, ή για να προσπαθήσουν να αποκτήσουν ή να διαθέσουν για λογαριασμό τους ή για λογαριασμό τρίτων, αμέσως ή εμμέσως, χρηματοπιστωτικά μέσα που αφορούν οι πληροφορίες αυτές.

Ως εμπιστευτικές πληροφορίες νοούνται οι πληροφορίες οι οποίες δεν έχουν δημοσιοποιηθεί και αφορούν, άμεσα ή έμμεσα, έναν ή περισσότερους εκδότες χρηματοπιστωτικών μέσων ή ένα ή περισσότερα χρηματοπιστωτικά μέσα, και οι οποίες αν δημοσιοποιούνταν θα μπορούσαν να επηρεάσουν αισθητά την τιμή αυτών των χρηματοπιστωτικών μέσων ή την τιμή των συνδεόμενων με αυτά παράγωγων μέσων.

Σχετικά με τα παράγωγα μέσα σε βασικά εμπορεύματα, ως «εμπιστευτικές πληροφορίες» νοούνται οι πληροφορίες οι οποίες δεν έχουν δημοσιοποιηθεί και αφορούν άμεσα ή έμμεσα ένα ή περισσότερα τέτοια παράγωγα μέσα και τις οποίες οι συμμετέχοντες των αγορών στις οποίες γίνεται διαπραγμάτευση αυτών των

παράγωγων μέσων θα αναμενόταν να λάβουν, σύμφωνα με τις αποδεκτές πρακτικές που ισχύουν στις αγορές αυτές.

Προκειμένου περί των προσώπων που είναι επιφορτισμένα με την εκτέλεση εντολών που αφορούν χρηματοπιστωτικά μέσα, ως εμπιστευτικές πληροφορίες νοούνται και οι πληροφορίες που διαβιβάζονται από έναν πελάτη και σχετίζονται με τις εκκρεμείς εντολές του, οι οποίες έχουν συγκεκριμένο χαρακτήρα, συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με έναν ή περισσότερους εκδότες χρηματοπιστωτικών μέσων ή με ένα ή περισσότερα χρηματοπιστωτικά μέσα και που εάν δημοσιοποιούνταν θα μπορούσαν να επηρεάσουν αισθητά την τιμή αυτών των χρηματοπιστωτικών μέσων ή την τιμή των συνδεόμενων με αυτά παράγωγων χρηματοπιστωτικών μέσων.

Με την Οδηγία για το Insider Dealing (89/592/ΕΟΚ της 13ης Νοεμβρίου 1989) και την Οδηγία για το Ξέπλυμα Χρήματος (91/308/ΕΟΚ) η ΕΕ προσπάθησε να παρέμβει στη ρύθμιση των χρηματοοικονομικών αγορών, προωθώντας την εφαρμογή τους από τα κράτη μέλη της. Οι Οδηγίες αυτές ζητούν από τα κράτη μέλη της ΕΕ να απαγορεύσουν τις συναλλαγές σε μετοχές κ.λπ με βάση εμπιστευτικές πληροφορίες (insider dealing) και το ξέπλυμα χρήματος αντίστοιχα και να θεσπίσουν ελάχιστα κριτήρια για μέτρα τα οποία πρέπει να εφαρμοσθούν για να τα αποτρέψουν.

Οι εγκληματίες, όταν ζητούν υπηρεσίες επαγγελματιών και insiders προσπαθούν να αποκτήσουν εμπειρογνωμοσύνη για το πώς θα πρέπει να διεξάγουν τις συναλλαγές τους, προκειμένου να καταφέρουν να αποκρύψουν με επιτυχία την ιδιοκτησία ή άλλες πτυχές των συναλλαγών τους. Η γνώση εκ των έσω ενός ιδιαίτερου επαγγέλματος ή τομέα μπορεί να τους επιτρέψει να αποκτήσουν χρηματοοικονομικά προϊόντα με μια έμμεση ή μη καταλογιστέα μορφή, καθιστώντας τον εντοπισμό των κεφαλαίων ή των περιουσιακών στοιχείων πιο χρονοβόρο και πιο δύσκολο.

Είναι αυτονόητο ότι στελέχη επιχειρήσεων που κατέχουν διευθυντικές ή εμπιστευτικές θέσεις (insiders), και που εκβιάζονται, διαφθείρονται ή στρατολογούνται από οργανωμένες εγκληματικές ομάδες για σκοπούς ξέπλυματος χρήματος μπορεί να βλάψουν τις επιχειρήσεις τους, διαπράττοντας ξέπλυμα χρήματος, απάτες και άλλα συναφή χρηματοοικονομικά εγκλήματα, συμβάλλοντας μεταξύ άλλων και στη διαμόρφωση καταστάσεων αθέμιτου ανταγωνισμού.

Οι insiders που πωλούν τις υπηρεσίες τους σε εγκληματίες κερδίζουν εισόδημα που δεν είναι διαθέσιμο σε άλλους, καθιστώντας έτσι τις συνένοχες επιχειρήσεις πιο επικερδείς. Από τη στιγμή που θα στρατολογηθεί ένας insider μπορούν να

χρησιμοποιηθούν φυσικές ή άλλες απειλές για να επεκταθούν τα όρια μέσα στα οποία αυτός επιθυμεί να δράσει.

Οι χαλαροί έλεγχοι επί των πληροφοριών και οι ανεπαρκείς κώδικες συμπεριφοράς και ηθικής, με χαμηλή πιθανότητα πειθαρχικών συνεπειών, βοηθούν στη διαμόρφωση επιχειρήσεων με τρόπο που να καθιστά ικανούς τους εγκληματίες να επωφελούνται από τις υπηρεσίες που αυτές τους προσφέρουν. Επαγγελματίες και insiders οι οποίοι είναι ανεξάρτητοι ελεύθεροι επαγγελματίες και που δεν υπόκεινται σε διαχειριστική εποπτεία και έλεγχο συμμόρφωσης προς τις διατάξεις της νομοθεσίας, μαζί με μοντέλα ευάλωτων σε ξέπλυμα χρήματος επιχειρήσεων φαίνονται συχνά ως εύκολοι στόχοι για τους εγκληματίες οι οποίοι επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες τους για παράνομο κέρδος.

Η εξακρίβωση του ποιού και της καλής συμπεριφοράς των υπαλλήλων μιας εταιρείας έχει ιδιαίτερη σημασία για τη θωράκιση των εταιρειών από παράνομη διακίνηση εμπιστευτικών πληροφοριών για σκοπούς ξέπλυματος χρήματος. Οι εταιρείες, σε μια προσπάθεια να εντοπίσουν και να προλάβουν προβλήματα τα οποία κοστίζουν σε χρόνο, χρήμα και καλό όνομα, αναπτύσσουν προγράμματα για να γνωρίσουν καλά το ποιόν των ανθρώπων οι οποίοι εργάζονται για λογαριασμό τους.

Το ίδιο φυσικά ισχύει και για το ποιόν των πελατών τους και άλλων «outsiders». Ένας τραπεζικός υπάλληλος για παράδειγμα, ο οποίος συνεργάζεται με εγκληματίες μπορεί να διευκολύνει το ξέπλυμα του χρήματος. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι επιχειρήσεις γνωρίζουν πολύ καλά ότι ένας insider μπορεί να θέσει την ίδια απειλή για ξέπλυμα χρήματος με εκείνη την οποία μπορεί να θέσει και ένας οποιοσδήποτε πελάτης τους.

Τα χρηματοοικονομικά σκάνδαλα στο χρηματιστήριο της Wall Street σχετικά με συναλλαγές για απόκτηση πλειοψηφικών πακέτων μετοχών ή εξαγορές επιχειρήσεων που έγιναν με βάση εμπιστευτικές ή απόρρητες πληροφορίες και παροχή στοιχείων από ιδιοκτήτες ή στελέχη εταιρειών αποτελούν ένα καλό παράδειγμα για τον τρόπο με τον οποίο η γρήγορη και τεράστια συσσώρευση περιουσιακών στοιχείων καταλήγει στην καταρράκωση και κατάρρευση θεσμοθετημένων κανόνων, στην επικράτηση της ανομίας και στην υπόθαλψη της αχαλίνωτης επιδίωξης χρηματικών ανταμοιβών (bonus) (Lilly, Cullen & Ball, 2019, σ. 128).

1.4.6 Σύνοψη τέταρτου κεφαλαίου

Η διαδικασία του ξεπλύματος χρήματος αποτελείται από τρεις φάσεις, εκείνες της τοποθέτησης, της διαστρωμάτωσης και της ενσωμάτωσης. Η πρώτη φάση είναι η τοποθέτηση (placement) κατά την οποία τα χρήματα τοποθετούνται στις εισόδους του νόμιμου χρηματοοικονομικού συστήματος. Η δεύτερη φάση είναι η διαστρωμάτωση (layering) κατά την οποία τα χρήματα κινούνται διαμέσου του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος μέσα από μια αλληλουχία διαστρωματωμένων χρηματοοικονομικών συναλλαγών, οι πιο πολλές από τις οποίες διεξάγονται σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους, σε διάφορους τραπεζικούς λογαριασμούς και σε ένα μεγάλο αριθμό χωρών και δικαιοδοσιών, με στόχο την απόκρυψη και τη συγκάλυψη της εγκληματικής τους προέλευσης και με τελικό στόχο την απόκτηση νομιμότητας. Η τρίτη φάση είναι εκείνη της ενσωμάτωσης (integration) κατά τη διάρκεια της οποίας τα χρήματα ενσωματώνονται στη νόμιμη οικονομία με επιτυχία από τη στιγμή που η παράνομη προέλευση των κεφαλαίων έχει πλέον αποκρυβεί ή συγκαλυφθεί και έχει δημιουργηθεί η πλαστή εντύπωση για τη νόμιμη προέλευσή τους.

Η κίνηση των εγκληματικών προσόδων προς στο πεδίο της νομιμότητας απαιτεί συνήθως τη συνδρομή και τη διαμεσολάβηση επαγγελματιών εμπειρογνομόνων των αποκαλούμενων gatekeepers, όπως δικηγόρων, συμβολαιογράφων, λογιστών, φοροτεχνικών, τραπεζιτών, χρηματιστών, ασφαλιστών, κτηματομεσιτών κ.λπ. Η εμπλοκή των επαγγελματιών αυτών σε μια επιχειρηματική συναλλαγή ξεπλύματος χρήματος είναι καθοριστικής σημασίας για τη θετική έκβασή της και πραγματοποιείται συνήθως από καθαρά οικονομικά κίνητρα.

Στην κατηγορία των gatekeepers υπάγονται και τα πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα, τα οποία έχουν πρόσβαση σε κεφάλαια και σε χρηματοοικονομικά και άλλα συστήματα στη χώρα τους και μπορούν να χρησιμοποιήσουν την επιρροή τους για να αλλάξουν τη νομοθεσία ή για να προσαρμόσουν τους δικαιικούς κανόνες και τις κανονιστικές ρυθμίσεις στα ατομικά τους συμφέροντα.

Σημαντικό ρόλο στην επιτυχία των διαδικασιών του ξεπλύματος χρήματος διαδραματίζουν επίσης και οι πραγματικοί δικαιούχοι ιδιοκτήτες εταιρειών και επιχειρήσεων καθώς και άτομα τα οποία λόγω της επαγγελματικής τους θέσης σε μια εταιρεία ή σε ένα χρηματοοικονομικό οργανισμό έχουν πρόσβαση σε απόρρητες, εμπιστευτικές και γενικά διαβαθμισμένου χαρακτήρα πληροφορίες (insiders).

Κεφάλαιο πέμπτο

1.5 Παγκοσμιοποίηση και ξέπλυμα χρήματος

1.5.1 Ο ρόλος της παγκοσμιοποίησης και του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος στο ξέπλυμα χρήματος

Ο όρος «globalization» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον Theodore Levitt (1983, σ. 92 - 102) στο έργο του «The Globalization of Markets» για να περιγράψει τις μεταβολές που υφίστατο η διεθνής οικονομία από τα μέσα της δεκαετίας του '60 (Klein, 2000, σ. 139). Με την παγκοσμιοποίηση, τα κράτη και οι κοινωνίες βρέθηκαν σε μια εντελώς νέα εποχή με τη μετατόπιση του παγκόσμιου ανταγωνισμού από το γεωπολιτικό στο γεωοικονομικό πεδίο.

Σύμφωνα με τον Touraine (2013, σ. 165), η παγκοσμιοποίηση σήμανε τη ρήξη με το παρελθόν. Όπως εξελίχθηκαν τα πράγματα, στο πλαίσιο της διαδικασίας της παγκοσμιοποίησης οι κυβερνήσεις ερήμην των λαών τους παραχώρησαν την εξουσία επί των οικονομικών και των κοινωνιών σε παγκόσμιες και αντιδημοκρατικές δυνάμεις όπως είναι οι παγκόσμιες αγορές, οι μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες, οι οίκοι αξιολόγησης του χρέους, οι διεθνείς χρηματοοικονομικοί οργανισμοί κ.λπ.

Ο Bourdieu (2017, σ. 241-242), τονίζει ότι η παγκοσμιοποίηση υπήρξε το αποτέλεσμα μιας προμελετημένης πολιτικής διαδικασίας, με στόχο την υποταγή των κυβερνήσεων και των πολιτών σε παγκόσμιες οικονομικές δυνάμεις, διεθνείς οργανισμούς και ισχυρά πολυεθνικά επιχειρηματικά δίκτυα, μέσα από πολιτικές αποπολιτικοποίησης της οικονομικής και κοινωνικής ζωής και σταδιακής αφαίρεσης του ελέγχου των κυβερνήσεων επί των οικονομικών δυνάμεων. Ως προκάλυμμα χρησιμοποιήθηκαν λέξεις όπως ελευθερία, φιλελευθερισμός, απελευθέρωση, απορρύθμιση, το νόημα και η σημασία των οποίων αλλοιώθηκαν για να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης.

Ενώ σύμφωνα με τους κλασικούς οικονομολόγους οι αποτελεσματικές αγορές απαιτούσαν την ύπαρξη διαφάνειας για την καλύτερη δυνατή ενημέρωση για το ποιόν των συναλλασσόμενων, την ποιότητα των προϊόντων και τον καθορισμό της τιμής των ανταλλασσόμενων προϊόντων οι προνομιακοί χώροι των σύγχρονων παγκόσμιων αγορών, δηλαδή τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι φορολογικοί παράδεισοι χαρακτηρίζονται από συνθήκες απορρήτου, ανωνυμίας και αδιαφάνειας.

Ο Λάζος (2007) αναφέρεται στη «διεθνή κατάχρηση του όρου «ελευθερία» για την εξυπηρέτηση του επιθετικού καπιταλισμού («απελευθέρωση» της αγοράς εργασίας, «απελευθέρωση» των αγορών... κ.λπ) η οποία οδηγεί στον εκχυδαϊσμό μιας από τις σημαντικότερες αξίες του Διαφωτισμού. Σύμφωνα πάντα με τον Λάζο (2007), «η ελευθερία ως πολιτική έννοια (με πλαίσιο τη δημοκρατία) αντιτίθεται στην ελευθερία ως οικονομική έννοια (με πλαίσιο την αγορά). Μια ελευθερία στα μέτρα των ισχυρών ισοδυναμεί με την ανελευθερία των ανίσχυρων» (σ. 214).

Αυτοί οι οποίοι σχεδίασαν και προώθησαν τις πολιτικές της παγκοσμιοποίησης ανέδειξαν ως κεντρική προτεραιότητα την ανεξέλεγκτη και άνευ όρων οικονομική ανάπτυξη, υποχρεώνοντας τις χώρες να στοιχηθούν πίσω από αυτή την κατεύθυνση, να προωθήσουν το ελεύθερο εμπόριο και την κατανάλωση, να μειώσουν την κυβερνητική κανονιστική ρύθμιση επί των επιχειρήσεων και να υιοθετήσουν το ίδιο οικονομικό μοντέλο, ανεξάρτητα από τοπικές ιδιαιτερότητες και διαφορές μεταξύ αναπτυγμένων οικονομικά και αναπτυσσόμενων χωρών.

Ωστόσο, εντύπωση προκαλεί η ευκολία με την οποία αποδέχθηκαν οι διάφορες κυβερνήσεις το τέλος της λαϊκής κυριαρχίας στο πλαίσιο του κράτους δικαίου προς όφελος της λογικής της απελευθερωμένης παγκόσμιας αγοράς και των κερδοσκοπικών διαθέσεων του παγκοσμιοποιημένου χρηματοοικονομικού κεφαλαίου. Φυσικά, η απελευθέρωση της οικονομίας δεν υπήρξε ένα φυσικό φαινόμενο το οποίο εμφανίστηκε ξαφνικά από το πουθενά και εξελίχθηκε από μόνο του αλλά υπήρξε το αποτέλεσμα του σχεδιασμού και της εκπλήρωσης συγκεκριμένων πολιτικών στοχεύσεων και μεθοδεύσεων πανίσχυρων οικονομικών και χρηματοοικονομικών κύκλων οι οποίες εξυπηρετούσαν τα συμφέροντά τους σε βάρος των υπολοίπων μελών της κοινωνίας.

Οι διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα άρχισαν να διαβρώνουν σιγά - σιγά και σταθερά την εθνική κυριαρχία πάνω στην οποία είχαν οικοδομηθεί η παραδοσιακή δημοκρατία, το κράτος δικαίου και το κοινωνικό κράτος, για να καταστούν τελικά στην αρχή του 21^{ου} αιώνα το πιο προβεβλημένο χαρακτηριστικό του πολιτικού και οικονομικού τοπίου, με την οικονομία να περνά σε πρώτο πλάνο και την πολιτική σε δεύτερο.

Η διαδικασία υποταγής της οικονομίας στον χρηματοπιστωτικό τομέα η οποία ξεκίνησε μετά το 1973 υπήρξε εντυπωσιακή, τόσο για τον κερδοσκοπικό όσο και για τον αρπακτικό της χαρακτήρα. Οι επινοήσεις και οι καινοτομίες στο

χρηματοοικονομικό πεδίο ήσαν ραγδαίες και ασταμάτητες. Η ανάπτυξη των επενδύσεων σε μετοχές, τα σχήματα ponzi (πυραμίδες επενδυτικών απατών), η σχεδιασμένη καταστροφή περιουσιακών στοιχείων μέσω του πληθωρισμού, η αφαίρεση περιουσιακών στοιχείων μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών εταιρειών, η κατακόρυφη αύξηση των επιπέδων του χρέους, οι εταιρικές απάτες και η αφαίρεση περιουσιακών στοιχείων με ραγδαία πτώση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων των κεφαλαιοποιητικών συνταξιοδοτικών ταμείων αποτέλεσαν τα βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα του σύγχρονου χρηματοοικονομικού καπιταλισμού.

Οι εξελίξεις αυτές οι οποίες σηματοδοτήθηκαν από την κυριαρχία της οικονομίας της αγοράς, την κατάργηση των συνοριακών ελέγχων, την υποβάθμιση κάθε εθνικής ελεγκτικής αρχής, το αρρυθμιστο κανονιστικά παγκοσμιοποιημένο χρηματοοικονομικό περιβάλλον χωρίς κανέναν ουσιαστικό έλεγχο της επιχειρηματικής δραστηριότητας κέντρισαν το ενδιαφέρον ισχυρών οικονομικών παραγόντων οι οποίοι έσπευσαν αμέσως να επωφεληθούν.

Οι μονοπωλιακές δυνάμεις οι οποίες είχαν την έδρα τους στις αναπτυγμένες οικονομικά χώρες και είχαν ήδη επιβάλλει την κυριαρχία τους στους τομείς του εμπορίου, της παραγωγής αγαθών, της προσφοράς υπηρεσιών και του τραπεζικού συστήματος σε παγκόσμιο επίπεδο εκμεταλλεύτηκαν ταχύτατα τις ευκαιρίες που προσέφεραν χωρίς κανένα ουσιαστικό έλεγχο το ελεύθερο εμπόριο και οι αρρυθμιστές παγκόσμιες αγορές (Harvey, 2005, σ. 179).

Όπως επισημαίνει ο Τσουκαλάς (2014, σ. 304), όλα αυτά δεν συνοδεύτηκαν από την καθιέρωση ταυτόχρονα μιας παγκόσμιας πολιτικής εξουσίας στηριζόμενης σε μια παγκόσμια κανονιστική τάξη και έτσι κυριάρχησε σταδιακά ένα αβέβαιο, ρευστό και ασταθές παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα το οποίο στερούνταν του απαραίτητου δικαιικού πλαισίου και το οποίο μεταβάλλονταν, εξελίσσονταν και μετεξελίσσονταν αδιάκοπα. Η κατάσταση αυτή χειροτέρευε διαρκώς εξαιτίας της έλλειψης ανεξάρτητων παγκόσμιων μηχανισμών εποπτείας και ελέγχου της αγοράς πράγμα το οποίο άφηνε τεράστια περιθώρια ανάπτυξης κάθε είδους παράνομης και κερδοσκοπικής δραστηριότητας. Οι γνωστές παραδοσιακές διακρίσεις μεταξύ θεμιτών και αθέμιτων συναλλακτικών πρακτικών έχασαν το νόημά τους και τη σημασία τους και εξαφανίστηκαν.

Ο Λάζος (2018), αμφισβητεί την έννοια της ελεύθερης αγοράς υποστηρίζοντας ότι «αποτελεί, πρωτ' απ' όλα, ιδεολόγημα, φαντασίωμα. Δεν υπάρχει κάποιος θεσμός

ή σχέση που να προσεγγίζει τη ‘μη ρυθμιζόμενη’, την ‘ελεύθερη’ ‘αγορά’, μιαν αγορά που να λειτουργεί χωρίς νομικές, κοινωνικές, επαγγελματικές ρυθμίσεις» (σ. 118).

Ο μηχανισμός της αγοράς υπερεκτιμήθηκε και η οικονομία απέκτησε προβάδισμα έναντι της δημοκρατικής πολιτικής διαδικασίας, του κράτους δικαίου και της κοινωνικής συνοχής. Οι εξαιρετικά αρνητικές συνέπειες της εφαρμογής του νέου δόγματος του φιλελευθερισμού της αγοράς ανάγκασαν τον Πολάνυι (2007) να ασκήσει έντονη κριτική, επισημαίνοντας μεταξύ άλλων ότι «το μεγαλύτερο ψεγάδι του φιλελευθερισμού της αγοράς είναι ότι υποτάσσει τις ανθρώπινες επιδιώξεις στη λογική ενός απρόσωπου μηχανισμού, του μηχανισμού της αγοράς». (σ. 321).

Ο Polanyi (όπως αναφέρεται από τον Arlacchi, 2018, σ. 150), εκφράζει την άποψη ότι η οικονομία πρέπει να είναι οργανικά δεμένη με τις κοινωνικές σχέσεις και να κυβερνάται από την πολιτική του κράτους. Όταν η δυνατότητα παρέμβασης του κράτους στην οικονομία καταργείται και επιβάλλεται η άνευ όρων λογική της αγοράς, σύμφωνα με την οποία βασικά κοινωνικά αγαθά όπως η υγεία, η εκπαίδευση, το περιβάλλον, η προσωπική και η συλλογική ασφάλεια, το δικαίωμα απόκτησης των αναγκαίων για τη ζωή υπόκεινται μόνο στις αρχές του εμπορίου τότε η κοινωνική ζωή και οι κοινωνικές σχέσεις δοκιμάζονται από καταστροφικές σεισμικές δονήσεις. Την άποψη αυτή του Polanyi συμμερίζεται απόλυτα ο Arlacchi.

Γιγάντιοι οργανισμοί της σύγχρονης παγκοσμιοποιημένης χρηματοοικονομίας όπως πολυεθνικές εταιρείες, διεθνείς τράπεζες και διάφορα καρτέλ (ΟΠΕΚ) αναδείχθηκαν σε σύγχρονους Λεβιάθαν των κρατών δικαίου. Οι πανίσχυροι αυτοί γραφειοκρατικοί Οργανισμοί χωρίς υποχρέωση λογοδοσίας, με προνομιακό καθεστώς λειτουργίας με σημαντικές δραστηριότητες στο διεθνές χρηματοοικονομικό στερέωμα και στην οικονομική λειτουργία των εθνικών κρατών κατέστησαν η αιχμή του δόρατος του σύγχρονου άναρχου και αρρυθμιστού παγκόσμιου χρηματοοικονομικού καπιταλισμού και έφθασαν σε σημείο να αμφισβητήσουν έννοιες και αξίες όπως εκείνες της ελευθερίας, της ισότητας, της αλληλεγγύης, του κράτους δικαίου και της δημοκρατικής διακυβέρνησης (Barber, 2007, σ. 487).

Ο Bourdieu (2017, σ. 79, 99), καταγγέλλει ως υπεύθυνους για την κατάρρευση του κοινωνικού κράτους και τον θρίαμβο της αγοράς όλους εκείνους οι οποίοι είχαν μάθει να εκμεταλλεύονται το κράτος, να ιδιοποιούνται προς όφελός τους όλα εκείνα τα οποία προορίζονταν για το κοινό όφελος και να θεωρούν τη δημοκρατική διαδικασία ως προσωπική τους υπόθεση η οποία υπάρχει απλά και μόνο για να

εξυπηρετεί και να προωθεί τα δικά τους συμφέροντα. Το νέο περιβάλλον χαρακτηρίστηκε από την επιβολή και επικράτηση της νεοφιλελεύθερης ιδεολογίας, την απόσυρση του κράτους προς όφελος των αγορών, την εμπορευματοποίηση των δημόσιων αγαθών και τη γενίκευση της κοινωνικής ανασφάλειας. Σημαντικό ρόλο στην υπονόμευση αυτή διαδραμάτισαν παγκόσμιες χρηματοοικονομικές δυνάμεις και οι υποστηρικτές τους οι οποίοι βρίσκονταν στο εσωτερικό των κρατών, όπως για παράδειγμα χρηματιστές, υψηλόβαθμοι δημόσιοι υπάλληλοι οικονομικών υπηρεσιών κ.α.

Η παγκοσμιοποιημένη χρηματοοικονομία αναγνωρίζει στα κράτη και στις κυβερνήσεις τους βοηθητικούς και διαχειριστικούς ρόλους, χωρίς μεγάλες δυνατότητες ανάληψης πρωτοβουλιών και διενέργειας ελιγμών. Όπως το θέτει ο Bauman (2004, σ. 95, 96), οι παγκόσμιες αγορές εκμεταλλευόμενες την έλλειψη χρηματικών πόρων των κρατών και την ευκολία ανάληψης πρωτοβουλιών στο πεδίο της οικονομίας απειλούν με κατάρρευση κράτη και επιχειρήσεις, με το κράτος να εκχωρεί τα πάντα στους ιδιώτες και να μένει στο τέλος μόνο με τις δυνάμεις καταστολής που μετατρέπονται σε υπηρεσία security των μεγάλων εταιρειών.

Με την πάροδο του χρόνου και τη φιλελευθεροποίηση των πάντων στο πεδίο της οικονομίας οι οικονομικοί παράγοντες άρχισαν να συνειδητοποιούν τις δυνατότητές τους να ρυθμίζουν προς όφελός τους κανόνες του καπιταλισμού με τους οποίους κλέβουν και εξαπατούν (Lascourmes, 2005, σ. 48). Ο Καστοριάδης (2010, σ. 341) παρομοιάζει την κατάσταση αυτή με έναν ανεξέλεγκτο τεράστιο χείμαρρο ο οποίος έχει φουσκώσει από τις τυφλές δυνάμεις τις οποίες έχει εξαπολύσει το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα όπως τη μανία πλουτισμού, του σφετερισμού χρηματοοικονομικών πόρων και κρατικών κεφαλαίων και της καταστροφής του περιβάλλοντος, παρασέρνοντας τα πάντα στο πέρασμά του.

Σε κάθε περίπτωση, όπως επισημαίνει η Λαμπροπούλου (2015), «η σύγχρονη παγκόσμια οικονομία της συνεχούς συσσώρευσης κεφαλαίου βασίστηκε στις αποδόσεις της παραγωγής, του ανταγωνισμού και της εμπορευματοποίησης» (σ. 737 - 761, 754)

Ο Habermas (όπως αναφέρεται από τον Ziegler, 2002, σ. 115), κάνει λόγο για τα αρπακτικά της διεθνούς χρηματοοικονομίας και των παγκόσμιων αγορών και τις ασύλληπτες πρακτικές εκφοβισμού που χρησιμοποιούν σε βάρος του παγκόσμιου πληθυσμού, στοχεύοντας στον επηρεασμό κυβερνήσεων, κοινοβουλευτικών σωμάτων,

δικαστηρίων και της κοινής γνώμης που έχουν διαμορφωθεί μέσα από δημοκρατικές διαδικασίες. Ενός εκφοβισμού ο οποίος παραλύει τα πάντα, αφού η οικονομική κατάρρευση ή όχι ολόκληρων κρατών εξαρτάται άμεσα από τη συμμόρφωση ή μη συμμόρφωσή τους στα κελεύσματα και τις επιθυμίες των παγκόσμιων αγορών. Για την αδιαφάνεια στις παγκόσμιες χρηματοοικονομικές αγορές όπως επισημαίνει ο Aglacchi (2007) «αρκούν λίγα μόνο περάσματα για να χαθεί κάθε ίχνος προέλευσης των χρημάτων» (σ. 218).

Ο Bauman (2004, σ. 85 - 86), στέκεται σε μία κρίσιμη ιστορικά εξέλιξη για τη διαμόρφωση του νέου παγκοσμιοποιημένου χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος, τονίζοντας ότι με την κατάρρευση του κομμουνισμού ο κόσμος έπαυσε να αποτελεί ένα συγκροτημένο σύνολο και μετατράπηκε μάλλον σε ένα πεδίο διάσπαρτων και αφανών δυνάμεων οι οποίες συγκεντρώθηκαν σε τόπους δύσκολα προβλέψιμους και ελέγξιμους, τη δυναμική των οποίων δεν γνωρίζει πραγματικά κανείς πώς να αναχαιτίσει.

Η αλλαγή των κρατικά διαχειριζόμενων οικονομιών κεντρικού σχεδιασμού των πρώην κομμουνιστικών χωρών με την προσπάθεια υιοθέτησης της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς και η πορεία προς την κοινοβουλευτική δημοκρατία δυτικού τύπου υπήρξε έντονη και γρήγορη (Glinkina, 1993).

Το πείραμα αυτό αποδείχτηκε ότι δεν ήταν καθόλου εύκολο, αφού έγινε χωρίς σχέδιο και με διαδικασίες κατεπείγοντος. Η πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων στην Ανατολική Ευρώπη δημιούργησε ανομικές καταστάσεις μέσα από τις οποίες οι χώρες αυτές και οι κοινωνίες τους ήσαν υποχρεωμένες να διέλθουν για να προσαρμοστούν απότομα στο νέο οικονομικό και πολιτικό σύστημα, με την υιοθέτηση ενός ακραίου οικονομικού μοντέλου ελεύθερης αγοράς που προσέφερε ευνοϊκό έδαφος για οικονομική εγκληματικότητα, διαφθορά, απάτη, υπεξαιρέσεις, παράνομη φυγή κεφαλαίων και ξέπλυμα χρήματος.

Οι κεντρικές πολιτικές και οικονομικές αποφάσεις οι οποίες ελήφθησαν και εφαρμόστηκαν σε παγκόσμιο επίπεδο συνοδευόμενες από τις εξελίξεις που επήλθαν στην πρώην Σοβιετική Ένωση και στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, αναμόρφωσαν βαθιά το πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και χρηματοοικονομικό τοπίο του πλανήτη. Ταυτόχρονα όμως κέντρισαν και το ενδιαφέρον του οργανωμένου εγκλήματος να διεισδύσει στον χρηματοοικονομικό τομέα και να τον ελέγξει, μέσα σε ένα γενικευμένο πλαίσιο δικαιικής ανασφάλειας, αφού η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας δεν

συνοδεύτηκε ταυτόχρονα και από την παγκοσμιοποίηση του ποινικού δικαίου και των ελεγκτικών του μηχανισμών.

Όταν η περίοδος της μεγάλης οικονομικής ανάπτυξης (1945 - 1973) έληξε, η ιδεολογία της ελεύθερης αγοράς και του νεοφιλελευθερισμού η οποία βρέθηκε μόνη της χωρίς ουσιαστικό αντίπαλο παντού σε ολόκληρο τον κόσμο, επέβαλε σταδιακά την κατάργηση των ελέγχων του κράτους επί της οικονομίας και του χρηματοοικονομικού συστήματος. Οι νεοφιλελεύθερες οικονομικές πολιτικές που προτάθηκαν στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης υιοθετήθηκαν από τις διάφορες κυβερνήσεις, είτε από ανάγκη είτε από ιδεολογική πεποίθηση.

Η προώθηση και η καθιέρωση του παγκόσμιου νεοφιλελευθερισμού έχει επιφέρει δυστυχώς τεράστιες οικονομικές και πολιτικές ασυμμετρίες, όχι μόνο στις πρώην κομμουνιστικές χώρες αλλά και στις υπόλοιπες, καθώς οι υποσχέσεις του και τα θεωρητικά του σχέδια δε τηρήθηκαν και παραμένουν ανεκπλήρωτα για τους πολλούς.

Το κράτος δέχθηκε επίθεση σε όλα τα επίπεδα, ακόμη και από εκείνους που υποτίθεται ότι το υπηρετούσαν. Η απορρύθμιση της αγοράς, ο περιορισμός του κράτους και η ανάγκη μεταρρύθμισής του αποτέλεσαν την αιχμή του δόρατος της ιδεολογίας του νεοφιλελευθερισμού και της κυριαρχίας των παγκόσμιων αγορών. Κατά τον Λάζο (2018) «η νεοφιλελεύθερη ‘ελεύθερη αγορά’ δεν είναι μόνον οικονομική. Ο νεοφιλελευθερισμός έχει μάλλον τροποποιήσει παρά περιορίσει το κράτος. Οι πολυδιαφημισμένες πολιτικές της ‘απορρύθμισης’ ή ‘μεταρρύθμισης’ έχουν οδηγήσει σε νέες μορφές ρύθμισης, αυτή τη φορά με όρους απόδοσης ή και κερδοφορίας. Οι νέες μορφές ρύθμισης εδράζονται σε κανόνες της αγοράς και πολιτικές επιτάχυνσης της ανάπτυξης του νέου καπιταλισμού» (σ. 118 - 119).

Ο νεοφιλελευθερισμός αντέστρεψε την ιεραρχική σχέση μεταξύ της αγοράς και της πολιτικής και αντί να τοποθετήσει την οικονομία στην υπηρεσία των συλλογικών στόχων της κοινωνίας επεδίωξε και εξακολούθει να επιδιώκει να θέσει τις συλλογικές επιλογές της κοινωνίας κάτω από τη βούληση των παγκόσμιων χρηματοοικονομικών αγορών. Όλα αυτά βεβαίως στο όνομα μιας άνομης και άναρχης παγκοσμιοποίησης, πλημμυρισμένης από επιχειρηματική απληστία και τη με κάθε τρόπο και κόστος επιδίωξη του χρηματοοικονομικού κέρδους.

Οι συνταγές οι οποίες προτάθηκε για την οικονομική ανάκαμψη και ανάπτυξη ήσαν περισσότερη φιλελευθεροποίηση της οικονομίας, απορρύθμιση του τραπεζικού

συστήματος, ελεύθερος ανταγωνισμός, ιδιωτικοποίηση των αναποτελεσματικά διαχειριζόμενων κρατικών επιχειρήσεων, εκποίηση κρατικών περιουσιακών στοιχείων, κατάργηση των δασμών και των ελέγχων του κεφαλαίου, άδεια σε αλλοδαπά κεφάλαια να εισέλθουν σε όλες τις αγορές χωρίς ελέγχους ή χωρίς ουσιαστικούς ελέγχους, διεθνοποίηση των αγορών στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης κ.λπ. Η νεοφιλελεύθερη ιδεολογία επέκρινε ασταμάτητα το κράτος και τις δημόσιες υπηρεσίες του, αφήνοντας άθικτους τους διαχειριστές τους, πολλοί από τους οποίους ήσαν ένθερμοι υποστηρικτές της, εκθειάζοντας ταυτόχρονα την απορρύθμιση, τον ανταγωνισμό και την αυτορρύθμιση και τις χρηματοοικονομικές επιδόσεις των αγορών.

Η νεοφιλελεύθερη ατζέντα ισχυροποιήθηκε σιγά - σιγά με την πρόοδο της απορρύθμισης, η οποία αποστέρησε τους πολιτικούς θεσμούς από την εξουσία τους, έτσι ώστε να μην μπορούν πλέον στην πράξη να αποφασίσουν ενάντια στην ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίων και της χρηματοοικονομίας ακόμα και όταν διαπιστώνονταν οι καταστροφικές συνέπειές τους για την ακεραιότητα του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος, στην ομαλή λειτουργία του δημοκρατικού συστήματος διακυβέρνησης και στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής.

Η Klein (2010, σ. 341), επισημαίνει ότι ο νεοφιλελευθερισμός ή κατ' άλλους νεοσυντηρητισμός δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια μορφή καπιταλισμού από τον οποίο έχουν αφαιρεθεί οι Κεϋνσιανές θεωρίες για το δικαίωμα του κράτους να παρεμβαίνει στην οικονομία προς όφελος των πολλών. Πρόκειται για την απελευθέρωση της αγοράς από όλους τους περιορισμούς και την ανάπτυξή της χωρίς όρια και κανόνες. Αποτέλεσε την ουσία της οικονομικής θεωρίας της Σχολής του Σικάγου πάνω στην οποία οικοδομήθηκε ένα σύστημα το οποίο είναι εκτός ελέγχου και λειτουργεί σε βάρος της κοινωνίας και της δημοκρατίας με όρους πρωτόγνωρης χυδαιότητας.

Η ανάδυση της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης στη δεκαετία του '70 σήμανε και το τέλος του διεθνούς νομισματικού συστήματος του Bretton Woods, το οποίο καθιερώθηκε το 1944. Ενός συστήματος το οποίο είχε τη βασίσει την επιτυχία του στη διεθνή συνεργασία και τον αυστηρό έλεγχο των χρηματοοικονομικών ροών και την παρέμβαση του κράτους στην οικονομία όταν υπήρχε ανάγκη για την παρέμβαση αυτή. Οι οικονομικές εξελίξεις στο νέο περιβάλλον που προέκυψε μετά την κατάρρευση του συστήματος του Bretton Woods σηματοδοτήθηκαν από οικονομική ύφεση και από τακτικές χρηματοοικονομικές κρίσεις σε διάφορες χώρες, ιδιαίτερα στις

αναπτυσσόμενες οικονομικά. Μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον επινοήθηκε το εξωχώριο (offshore) ως ένας άλλος χρηματοοικονομικός κόσμος εκτός ελέγχου, τον οποίο κλήθηκαν να υπηρετήσουν διεθνείς τραπεζίτες, δικηγορικά γραφεία διεθνών επιχειρηματικών υποθέσεων, διεθνή λογιστικά γραφεία και άλλες κατηγορίες επαγγελματιών του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα (Shaxson, Treasure islands, 2011, σ. 127, 128).

Το δόγμα της παγκοσμιοποίησης, άρρηκτα συνδεδεμένο με καταστάσεις ανομίας, απορρύθμισης και αταξίας, έθεσε ως στόχο του την απελευθέρωση σε παγκόσμιο επίπεδο μιας ενιαίας και αυτορρυθμιζόμενης παγκόσμιας αγοράς αγαθών, κεφαλαίων και υπηρεσιών με επιστέγασμα την κατάργηση του εθνικού κράτους και την εγκαθίδρυση της παγκόσμιας διακυβέρνησης (Ziegler, 2002, σ. 50). Η χρηματοοικονομική παγκοσμιοποίηση ευνοήθηκε από την σχεδόν πλήρη κατάργηση των συναλλαγματικών ελέγχων και των ελέγχων της κυκλοφορίας των κεφαλαίων και από τις νέες τεράστιες δυνατότητες που προσέφεραν η εξέλιξη της πληροφορικής και οι ηλεκτρονικές πληρωμές σε παγκόσμιο επίπεδο (Godefroy & Lascoumes, 2004, σ. 39).

Το χρήμα βρίσκεται πλέον σε μια ατέρμονη περιπλάνηση μεταξύ των εθνικών αγορών και των παγκόσμιων αγορών οι οποίες έχουν την έδρα τους σε μεγάλα ενδοχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους. Ο ρόλος και η επιρροή των εθνικών κυβερνήσεων και των εθνικών κοινοβουλίων χάνεται μέσα στον ωκεανό της παγκοσμιοποιημένης χρηματοοικονομίας ή περιορίζεται δραματικά (Arlacchi, 2007, σ. 231).

Η Unger (2007) επισημαίνει ότι «εάν μιλήσουμε με οικονομικούς όρους, τα ξεπλυμένα χρήματα διαλύονται σαν μια σταγόνα μελάνη στις χρηματοοικονομικές ροές, πράγμα το οποίο καθιστά δύσκολο τον εντοπισμό τους και άρα και την εμφάνισή τους σε επίσημα στατιστικά δεδομένα» (σ. 185).

Εκείνο το οποίο ενδιαφέρει είναι απλά η ικανοποίηση των προταγμάτων των παγκόσμιων αγορών και η επίτευξη των χρηματοοικονομικών τους στόχων, η επιχειρηματική απληστία και η μεγιστοποίηση του κέρδους με κάθε τρόπο. Τα δικαιώματα και οι ανάγκες των ανθρώπων τα οποία δεν είναι σε θέση να ικανοποιήσουν οι παγκόσμιες αγορές παραβλέπονται προκλητικά ή αγνοούνται. Η παγκοσμιοποίηση των αγορών οδηγεί στη συγκέντρωση του παγκόσμιου πλούτου στα

χέρια των λίγων, ενώ φτωχοποιεί ανθρώπους, πληθυσμιακές ομάδες ακόμα και ολόκληρες χώρες (Hopkins Burke, 2009, σ. 320).

Σε έναν κόσμο όπου το κεφάλαιο δεν διαθέτει κάποια σταθερή έδρα και οι χρηματοοικονομικές ροές βρίσκονται σε μεγάλο βαθμό εκτός του ελέγχου των εθνικών κυβερνήσεων, οι παράγοντες που παρεμβαίνουν από τα έξω είναι πολλοί και οι μοχλοί οι οποίοι καθόριζαν και κατηύθυναν κάποτε την οικονομική πολιτική δεν λειτουργούν πλέον (Bauman, 2004, σ. 83). Η μείωση του ελέγχου των εποπτικών αρχών στο χρηματοπιστωτικό σύστημα οδήγησε κατά κανόνα σε κλονισμό της εμπιστοσύνης σ' αυτό, σε οικονομικά σκάνδαλα πρώτου μεγέθους και στην απώλεια του κύρους και της αξιοπιστίας των τραπεζών και άλλων χρηματοπιστωτικών φορέων (Τραγάκης, 1996, σ. 27).

Ο Meny (1996), (όπως αναφέρεται από τον Λάζο 2005, σ. 209), υποστήριξε ότι «παντού, κάτω από την ώθηση των νεοφιλελεύθερων πολιτικών και κάτω από την καθοδήγηση της Παγκόσμιας Τράπεζας ή ακόμα και του ΟΟΣΑ, ρωμαλέες πολιτικές απορρύθμισης και ιδιωτικοποίησης διέλυσαν τον νομικό, οικονομικό και χρηματοοικονομικό έλεγχο του κράτους. Παντού επιβλήθηκαν νέοι κανόνες του παιχνιδιού και νέοι παίκτες αναδύθηκαν» (σ. 315).

Φυσικά, οι προτεινόμενες και ακολουθούμενες αλλαγές δεν ήταν πάντα εθελοντικές. Ένα πλήθος από μέτρα και υποχρεώσεις, σύμφωνα με τη νεοφιλελεύθερη ατζέντα, επιβλήθηκαν σε χώρες από διεθνή ιδρύματα και παγκόσμιους Οργανισμούς όπως είναι το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), η Παγκόσμια Τράπεζα, ο ΟΟΣΑ, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, η ΕΕ, η Ομάδα των Επτά (G7) κ.λπ.

Στο πλαίσιο αυτό, χώρες πνιγμένες στο εξωτερικό χρέος αναζήτησαν επιπρόσθετα δάνεια για να αποπληρώσουν τα παλαιά δάνειά τους, κυρίως σε τράπεζες από τον βιομηχανικό κόσμο, αγγίζοντας μερικές φορές τα όρια της χρεωκοπίας ή φτάνοντας παρόλα αυτά κάποιες φορές και στη χρεωκοπία. Τα μεγάλα διεθνή κεφάλαια και οι διεθνείς τοκογλύφοι δεν άφησαν την ευκαιρία να πάει χαμένη, θέτοντας δισεκατομμύρια δολάρια στη διάθεση των διαφόρων χωρών που τα αναζητούσαν απεγνωσμένα, αλλά υπό τον όρο ότι προηγουμένως θα υιοθετούσαν και θα εισήγαγαν στην εθνική τους οικονομία προγράμματα διαρθρωτικών προσαρμογών (Structural Adjustment Programs/SAPs).

Ο Bauman (2004), κάνει λόγο για μια «νέα 'ασώματη' εξουσία που εξυφάνθηκε από τις παγκόσμιες ελίτ, κυρίως στη χρηματοπιστωτική της μορφή, χάρη στην οποία

οι κάτοχοι εξουσίας κατέστησαν πραγματικά 'εξωχώριοι', ακόμα και αν σωματικά συνέβαινε να παραμένουν στην ίδια θέση» (σ. 34).

Στο νέο παγκοσμιοποιημένο χρηματοοικονομικό περιβάλλον ο βιομηχανικός καπιταλισμός μεταλλάχθηκε σε χρηματοοικονομικό καπιταλισμό και εξελίχθηκε σε μια οικονομία καζίνο όπου οι οικονομικοί παράγοντες διακατέχονται από τη νοοτροπία της άμεσης απόδοσης και τη βούληση του προσωπικού πλουτισμού και του άμεσου κέρδους χωρίς καμία κρατική παρέμβαση, τα οποία λειτουργούν σε βάρος της πραγματικής οικονομίας και των μακροπρόθεσμων επενδύσεων (Lascoumes & Nagels, 2014, σ. 150).

Η διαδικασία της απορρύθμισης των αγορών είχε καθοριστική συμβολή στην προώθηση της διαδικασίας παγκοσμιοποίησής τους. Οι δύο διαδικασίες είναι άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους και συμβαδίζουν πλέον στο πεδίο της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης στηρίζοντας η μία την άλλη (Shaxson, Τα νησιά των θησαυρών, 2011, σ. 13).

Η παγκοσμιοποίηση συνοδεύτηκε και από την ενίσχυση της εξουσίας ενός μικρού αριθμού μεγάλων διεθνών ιδρυμάτων και θεσμών που λειτουργούν στη βάση αρχών οι οποίες δεν καθορίζονται με δημοκρατικές διαδικασίες και που ωστόσο επηρεάζουν καθοριστικά τον τρόπο ζωής και τις τύχες ενός ολόκληρου κόσμου. Η ισχύς του κεφαλαίου αυξήθηκε μετά την άνοδο του νεοφιλελευθερισμού στη δεκαετία του '70, με τη νεοφιλελεύθερη ρητορική της καταγγελίας του κράτους ως της κύριας αιτίας όλων των κοινωνικών προβλημάτων και με την απελευθέρωση της αγοράς να παρουσιάζεται ως η μοναδική λύση τους, χωρίς καμία δυνατότητα εναλλακτικής προοπτικής (Mascini, 2016, σ. 523).

Το 1998, σε μελέτη του UNODCCP του ΟΗΕ, στο πλαίσιο του παγκόσμιου προγράμματος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος επισημαίνονταν ήδη ότι οι διεθνείς εμπορικές, επενδυτικές και πολυεθνικές εταιρείες επωφελούνταν από τις τεράστιες δυνατότητες τις οποίες τους προσέφερε το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα για γρήγορη μετακίνηση των αγαθών, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων τους σε χώρες και δικαιοδοσίες οι οποίες προσέφεραν τις μεγαλύτερες χρηματοοικονομικές αποδόσεις και τις μεγαλύτερες φοροαπαλλαγές. Ακριβώς εξαιτίας των προσφερόμενων αυτών ευκαιριών οι παγκοσμιοποιημένες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και συναλλαγές αποτέλεσαν ένα από τα σημαντικότερα συστατικά στοιχεία

της συνολικής διαδικασίας της παγκοσμιοποίησης (Blum, Levi, Naylor, & Williams, 1998, σ. 33).

Ο απόλυτος δυναμισμός του παγκοσμιοποιημένου χρηματοοικονομικού κόσμου, ο εξαιρετικά μεγάλος αριθμός των χρηματοοικονομικών Οργανισμών, ενδοχώριων και εξωχώριων, οι συνεχώς μεταβαλλόμενες συναλλακτικές σχέσεις και συνθήκες και τα ποικίλα επίπεδα επιχειρηματικής δραστηριότητας, κατέστησαν δύσκολο τον προσδιορισμό της ύποπτης χρηματοοικονομικής δραστηριότητας. Το πρόβλημα αυξήθηκε υπέρμετρα και εξαιτίας της έλλειψης μιας κεντρικής βάσης δεδομένων στην οποία θα καταχωρούνταν οι τηλεφωνικές/ηλεκτρονικές εντολές μεταφοράς χρημάτων και τα στοιχεία των αποστολών και των παραληπτών, έργο εξαιρετικά δύσκολο αν όχι αδύνατο, εξαιτίας της ταχύτητας εκτέλεσης και του τεράστιου αριθμού των χρηματοοικονομικών συναλλαγών σε παγκόσμιο επίπεδο.

Αυτές οι δυσκολίες αυξήθηκαν ακόμη περισσότερο με τη συμπίληψη στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα των χρηματιστηρίων αξιών και άλλων χρηματοοικονομικών Οργανισμών, τα οποία επέτρεπαν τις ανώνυμες εμπορικές συναλλαγές και με αυτό τον τρόπο καθιστούσαν δυνατή την απόκρυψη τόσο της προέλευσης όσο και της πραγματικής ιδιοκτησίας των κεφαλαίων.

Όλα αυτά φυσικά λειτουργούσαν σε βάρος του γενικού κοινωνικού συμφέροντος. Ο Σκανδάμης (2016, σ. 1187) βάζει τα πράγματα στη σωστή τους διάσταση, επισημαίνοντας και υπενθυμίζοντας ότι οι υπηρεσίες του χρηματοπιστωτικού τομέα αποτελούν δημόσιο αγαθό και κατά συνέπεια ο τομέας αυτός πρέπει να υπηρετεί τα γενικότερα συμφέροντα της κοινωνίας των πολιτών, συμβάλλοντας στην οικονομική ανάπτυξη, την πρόοδο και την ευημερία και όχι συγκεκριμένα ιδιωτικά οικονομικά συμφέροντα και μάλιστα κερδοσκοπικά.

Οι τεχνολογικές εξελίξεις στον τομέα των επικοινωνιών και της πληροφορικής και οι υποδομές οι οποίες αναπτύχθηκαν στο πεδίο της διεθνούς χρηματοοικονομίας συνέβαλλαν στην οικοδόμηση ενός παγκόσμιου συστήματος διεξαγωγής χρηματοοικονομικών συναλλαγών το οποίο λειτουργεί αδιάλειπτα σε 24ωρη βάση και στο οποίο έσπευσαν να συνδεθούν αμέσως τραπεζικά ιδρύματα, χρηματιστήρια, χρηματομεσιτικοί οργανισμοί, επενδυτικά κεφάλαια, εταιρείες κ.λπ (Blum, Levi, Naylor, & Williams, 1998, σ. 33).

Ο Καστοριάδης (2010, σ. 344), επισημαίνει τις τεράστιες δυνατότητες που προσφέρει το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα στην ταχεία διεξαγωγή

χρηματοοικονομικών συναλλαγών ύψους δισεκατομμυρίων δολαρίων από τη μια άκρη της γης στην άλλη, μέσα σε μια εικονική παγκόσμια επικράτεια στην οποία οι κερδοσκοπικές δραστηριότητες είναι παγιωμένες και στην οποία δεν υπάρχει καμία ουσιαστική δυνατότητα ελέγχου.

Η ανάπτυξη μηχανισμών ηλεκτρονικής μεταφοράς όπως του Παγκόσμιου Διατραπεζικού Χρηματοοικονομικού Συστήματος Τηλεπικοινωνιών (SWIFT), της Ομοσπονδιακής Κεντρικής Τράπεζας των ΗΠΑ (Federal Reserve [Fedwire]) και του Διατραπεζικού Συστήματος Πληρωμών (Clearing House Interbank Payments System/CHIPS) είχε σαν αποτέλεσμα τη ραγδαία αύξηση των ηλεκτρονικών πληρωμών και τη χρησιμοποίησή τους για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος.

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και ιδιαίτερα των κεφαλαιαγορών με τη δυνατότητα των χρημάτων να κινούνται ξαφνικά οπουδήποτε, σε αναπτυσσόμενες και αναπτυσσόμενες χώρες, σε ενδοχώριες και εξωχώριες δικαιοδοσίες αποτέλεσε κεντρικό στόχο του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος (Alltridge, 2003, σ. 91) το οποίο προσπάθησε να ελέγξει, χωρίς επιτυχία, τις διάφορες παρεκτροπές της.

Ωστόσο, όπως υποστήριξε ο Sica (2000, σ. 47), η υιοθέτηση του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος είχε σαν συνέπεια αν μη τι άλλο τη μεγαλύτερη δυνατότητα παρακολούθησης εκ μέρους του κράτους των χρηματοοικονομικών συναλλαγών επειδή τα προαναφερόμενα συστήματα υποχρεώθηκαν να καταχωρούν και να τηρούν ηλεκτρονικά δεδομένα για τις συναλλαγές που διενεργούσαν

Φυσικά, ο όγκος και η αξία των χρηματοοικονομικών συναλλαγών που κινήθηκαν μέσω αυτών των μηχανισμών ήταν συγκλονιστικός. Σύμφωνα με έκθεση του ΟΗΕ, κάθε ημέρα πάνω από 465.000 τηλεγραφικές εντολές μεταφοράς χρημάτων (wire transfers) αξίας άνω των δύο τρισεκατομμυρίων δολαρίων, κινούνταν μέσω των συστημάτων Fedwire και CHIPS, και κατά μια εκτίμηση 220.000 μηνύματα μεταφοράς αποστέλλονταν μέσω του συστήματος SWIFT, με τον συνολικό όγκο των δολαρίων να παραμένει άγνωστος. Από πολλές απόψεις, το σύστημα αυτό ήταν το σύστημα εκείνο το οποίο θα μπορούσε να ονειρευτεί ο κάθε ξεπλυντής χρήματος αφού του εξασφάλιζε πολλά περιθώρια για να μιμηθεί τα πρότυπα και τη συμπεριφορά νόμιμων συναλλαγών, δεδομένου ότι δεν υπήρχε οποιοσδήποτε σαφής θεσμικός και λειτουργικός διαχωρισμός μεταξύ της μεταφοράς νόμιμων χρημάτων και της μεταφοράς χρημάτων

για παράδειγμα από διακίνηση ναρκωτικών ή άλλες μορφές εγκληματικής δραστηριότητας (Blum et al., 1998, σ. 34).

Σύμφωνα με έκθεση της FATF (2010, σ. 23), η μεταφορά αξιών παρέμεινε κεντρικής σημασίας θέμα στη λειτουργία της παγκόσμιας οικονομίας και αναδείχθηκε σε μια φυσική διαδικασία στο πλαίσιο της διεξαγωγής οποιασδήποτε χρηματοοικονομικής συναλλαγής. Σε καθημερινή βάση, εκατομμύρια συναλλαγών σε παγκόσμιο επίπεδο διευκολύνουν τη μεταφορά αξιών με τη μεσολάβηση του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος, των επιχειρήσεων και των συστημάτων μεταφοράς χρημάτων, του συστήματος του διεθνούς εμπορίου, των επιχειρηματικών δομών τρίτων μερών, των φιλανθρωπικών οργανώσεων, των συστημάτων αποστολής χρηματικών εμβασμάτων και των νέων μεθόδων πληρωμής. Η πλειονότητα αυτών των συναλλαγών είναι νόμιμη αλλά η πρόκληση στο πεδίο αυτό βρίσκεται στην ικανότητα διάκρισης μεταξύ νόμιμης και παράνομης χρήσης της μεταφοράς αξιών.

Ο John Kavanagh, του Ινστιτούτου πολιτικής έρευνας της Ουάσινγκτον (όπως αναφέρεται από τον Bauman, 2004, σ. 102, 103) υποστήριξε ότι οι τεράστιες δυνατότητες τις οποίες προσέφερε η σύγχρονη τεχνολογία και το αρρυθμιστο κανονιστικά παγκοσμιοποιημένο χρηματοοικονομικό περιβάλλον έδωσαν την ευκαιρία σε εύπορα άτομα και όχι μόνο να συσσωρεύουν τεράστιο πλούτο και να κερδοσκοπούν σε βάρος χωρών και κοινωνιών. Την ίδια στιγμή οι φτωχοί γίνονταν φτωχότεροι, με την παγκοσμιοποίηση να ευνοεί υπερβολικά τους λίγους και να περιθωριοποιεί τα δύο τρίτα του παγκόσμιου πληθυσμού.

Οι οργανωμένοι εγκληματίες εκμεταλλεύτηκαν τις διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης και λειτούργησαν στο νέο παγκοσμιοποιημένο χρηματοοικονομικό περιβάλλον με τους όρους που λειτουργούν οι άνθρωποι των νόμιμων επιχειρήσεων, επεκτείνοντας τις δραστηριότητές τους σε παγκόσμιο επίπεδο και εκμεταλλεόμενοι τις τεράστιες δυνατότητες επικοινωνίας και μετακίνησης προσώπων και κεφαλαίων στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό περιβάλλον (Naylor, 2000, σ. 6).

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας συνοδεύτηκε από την επέκταση σε παγκόσμιο επίπεδο των δραστηριοτήτων των οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων και την άνθηση των κάθε είδους παράνομων διακινήσεων. Οι εγκληματικές πρακτικές οι οποίες αναπτύχθηκαν στους κόλπους του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος υπήρξαν το αναπότρεπτο αποτέλεσμα της στρεβλής δομής και λειτουργίας του και της παγκόσμιας καπιταλιστικής οικονομίας και

εξελίχθηκαν τελικά σε συστατικά στοιχεία της σκοτεινής πλευράς της παγκοσμιοποίησης.

Ωστόσο, η πιο άμεση και φανερή συνέπεια της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης ήταν η ενίσχυση των παράνομων οικονομιών. Στο πλαίσιο αυτό η οργανωμένη εγκληματικότητα προσέλαβε περισσότερα διεθνικά και διασυνοριακά χαρακτηριστικά, αξιοποιώντας όλες τις ευκαιρίες που της προσέφεραν η ενοποίηση των αγορών, η κατάργηση των συνοριακών ελέγχων και εμποδίων μεταξύ των κρατών, οι ιδιωτικοποιήσεις των μεγάλων δημόσιων οργανισμών, η διαρκής διαφοροποίηση των φορολογικών καθεστώτων μεταξύ των διαφόρων χωρών και δικαιοδοσιών κ.λπ.

Όλα αυτά διεύρυναν το φάσμα των παράνομων δραστηριοτήτων του οργανωμένου εγκλήματος (διακίνηση τσιγάρων, ναρκωτικών, όπλων επικίνδυνων αποβλήτων, παραποιημένων προϊόντων, εμπορία ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση, παράνομη μετανάστευση, διεθνείς απάτες κ.λπ) αυξάνοντας ταυτόχρονα και την επιρροή του σε εκτεταμένες γεωγραφικές περιοχές και τη συνεργασία του με διεθνείς εγκληματικές ομάδες και την πρόσβασή του σε οικονομικά και πολιτικά κέντρα λήψης αποφάσεων.

Οι νέες συνθήκες οι οποίες διαμορφώθηκαν στο απορρυθμισμένο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό περιβάλλον διασφάλισαν τα συσσωρευμένα κεφάλαια των οργανωμένων εγκληματιών και των κάθε λογής απατεώνων και εγκληματιών του λευκού κολάρου. Με την επινόηση του μηχανισμού του ξεπλύματος χρήματος και των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων τα κεφάλαια τα οποία προέρχονταν από εκβιάσεις, διαφθορά, κλοπές και υπεξαιρέσεις εξαγνίζονταν και μετατρέπονταν σε νόμιμες καταθέσεις και επενδύσεις (Τσουκαλάς, 2008).

Η παγκοσμιοποίηση επέτρεψε στα οργανωμένα εγκληματικά δίκτυα να δρουν σε διάφορες χώρες και δικαιοδοσίες, μετατοπίζοντας συνεχώς σ' αυτές τα διάφορα στάδια διάπραξης των εγκλημάτων τους, όπως εκείνα της προετοιμασίας, της εκτέλεσης, της απόκτησης κέρδους και του ξεπλύματος χρήματος και να βελτιστοποιούν τις δράσεις τους μέσα από διαδικασίες ορθολογικής επιλογής κόστους - οφέλους. Ιδιαίτερα, η χρηματοοικονομική παγκοσμιοποίηση διευκόλυνε την πρόσβαση των οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους, θέσεις οι οποίες παρείχαν προστασία τόσο σε κεφάλαια όσο και σε πρόσωπα.

Τέθηκε έτσι ένα κεντρικό ερώτημα όσον αφορά την γεωπολιτική διάσταση του οργανωμένου εγκλήματος. Ήταν τελικά αποδεκτό, κάτω από την κάλυψη της κυριαρχίας αυτών των μικρών κρατών ή των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων όπου δεν ίσχυαν οι κανόνες δικαίου οι οποίοι ίσχυαν στα άλλα κράτη να ευημερούν αυτά ως υποστηρικτική βάση του οργανωμένου εγκλήματος και των παγκόσμιων άνομων επιχειρηματικών και πολιτικών ελίτ οι οποίες δραπέτευαν από το εθνικό και κατέφευγαν ανεξέλεγκτες στο αρρύθμιστο νομοθετικά και κανονιστικά παγκόσμιο περιβάλλον;

Ο Piketty, στο βιβλίο του «Το Κεφάλαιο του 21^{ου} αιώνα», κατέδειξε τις ακραίες ανισότητες μεταξύ του χρηματοοικονομικού κεφαλαίου και του πραγματικού κόσμου της οικονομίας και βοήθησε στη συνειδητοποίηση ότι κάτι σοβαρά και συστηματικά πήγε λάθος στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα όλα αυτά τα χρόνια. Όπως υποστήριξε ο Piketty (2014), «τα οικονομικά δεν έπρεπε ποτέ να επιδιώξουν το διαχωρισμό από τις άλλες κοινωνικές επιστήμες αφού μόνο εντός τους μπορούν να αναπτυχθούν» (σ. 53).

Ο πρώην Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, Barak Obama, στην ομιλία του στην Αθήνα (2016), αναφέρθηκε ξεκάθαρα και στις δυσλειτουργίες της παγκοσμιοποίησης, επισημαίνοντας ότι πλούσια και ισχυρά άτομα, παγκόσμιες ελίτ, πλούσιες επιχειρήσεις φοροδιαφεύγουν, εκμεταλλεύονται τα παράθυρα του νόμου, εμπαίζουν το σύστημα και συσσωρεύουν τεράστιο πλούτο τη στιγμή που οι οικογένειες της μεσαίας και της εργατικής τάξης αγωνίζονται να επιβιώσουν (Obama, 2016, σ. 20).

Γιατί άραγε αυτά που καταγγέλλονται με λόγια από τον πρόεδρο μιας μεγάλης χώρας, έστω και μετά τη λήξη της θητείας του ως μέγιστο κακό δεν πρέπει στην πράξη να τα αγγίζει ο νόμος; Πρόκειται για την απόλυτη διαπίστωση της παράδοσης του πολιτικού στο παράνομο και το οικονομικό. Τα παραθυράκια του νόμου δεν προέκυψαν από παρθενογένεση. Αποτελούν τον τοκετό πολιτικής και επιχειρηματικής διαπλοκής, της σύγκρουσης συμφερόντων, της απληστίας και της κοινωνικής αδικίας και εν τέλει των επιλογών εκείνων οι οποίοι έχουν την εξουσία να νομοθετούν μέσω της κοινοβουλευτικής διαδικασίας για την επίλυση των και όχι για τον πολλαπλασιασμό των προβλημάτων.

Η διαπλοκή πολιτικών και οικονομικών συμφερόντων επηρέασε την τωρινή δομή του χρηματοοικονομικού συστήματος. Τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα

επηρέασαν επίσης την απορρύθμιση των εθνικών χρηματοοικονομικών αγορών, η οποία με τη σειρά της οδήγησε σε αυξημένη κινητικότητα του κεφαλαίου στη διεθνή χρηματοοικονομική δομή. Η διεθνής αυτή χρηματοοικονομική δομή επηρεάστηκε άμεσα από τις κανονιστικές πολιτικές που επιβλήθηκαν από τα πιο ισχυρά κράτη (Sica, 2000, σ. 47 - 72) σε βάρος των υπολοίπων.

Φυσικά, η διαπίστωση ενός προβλήματος είναι καλύτερη από την άγνοιά του. Ακόμη καλύτερη όμως είναι η έγκαιρη και αποτελεσματική παρέμβαση στο πλαίσιο του κράτους δικαίου και της δημοκρατικής διακυβέρνησης, με στόχο την επίλυση κάθε φορά με τον καλύτερο δυνατό τρόπο των εμφανιζόμενων προβλημάτων.

Δεν θα ήταν κανενός είδους υπερβολή να πούμε ότι το νέο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό πλαίσιο θυμίζει έντονα συνθήκες «άγριας Δύσης», όπου επικρατεί ο πιο ισχυρός οικονομικά σε βάρος του οικονομικά ασθενέστερου. Την κατάσταση αυτή της σημερινής παγκόσμιας οικονομίας περιγράφει παραστατικά ο Ferguson (2014, σ. 142), στο βιβλίο του «The Great Degeneration», αναφέροντας μια χαρακτηριστική σκηνή από το σπαγγέτι γουέστερν «Ο καλός, ο κακός και ο άσχημος». Είναι η σκηνή όπου ο Rubio (Clint Eastwood) και ο Tuco (Eli Wallach) βρήκαν επιτέλους το κοιμητήριο όπου ξέρουν ότι είναι θαμμένος ο χρυσός που ψάχνουν, ένα τεράστιο κοιμητήριο του εμφυλίου πολέμου. Ο Eastwood κοιτάζει το πιστόλι του, στη συνέχεια κοιτάζει τον Wallach, και ξεστομίζει την φράση: «Σ' αυτό τον κόσμο υπάρχουν δύο κατηγορίες τάξεων φίλε. Εκείνες που κρατούν το πιστόλι οπλισμένο..... και εκείνες που σκάβουν».

Κατά τον ίδιο τρόπο, επισημαίνει ο Ferguson, στην μετά την κρίση οικονομική πραγματικότητα υπάρχουν δύο κατηγορίες οικονομιών. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οι οικονομίες εκείνες οι οποίες έχουν τεράστιες συσσωρεύσεις ενεργητικού, συμπεριλαμβανομένων κρατικών επενδυτικών κεφαλαίων (που υπερβαίνουν τα τέσσερα δισεκατομμύρια δολάρια) και αποθέματα σε σκληρό συνάλλαγμα (5,5 δισεκατομμύρια δολάρια, μόνο στις αναδυόμενες αγορές) και φυσικά είναι εκείνες οι οποίες κρατούν το όπλο γεμάτο. Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν οι οικονομίες με τεράστια δημόσια χρέη οι οποίες υποχρεώνονται να σκάψουν. Υπάρχουν όμως ταυτόχρονα και δύο κατηγορίες πολιτών μέσα στις δύο αυτές κατηγορίες της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης. Η κατηγορία των θυμάτων του άδικου, άνομου και ασύντακτου παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος και η

κατηγορία εκείνων που επωφελούνται από αυτό με την τεράστια συσσώρευση πλούτου.

Μια άλλη γλαφυρή περιγραφή της παγκόσμιας ανομίας στην εποχή της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης ανήκει στον Arlacchi, πρώην Γενικό Διευθυντή του Γραφείου του ΟΗΕ για τον Έλεγχο των Ναρκωτικών και την Πρόληψη του Εγκλήματος στη Βιέννη. Ο Arlacchi (2007, σ. 257), περιγράφοντας την υπηρεσιακή του εμπειρία στον ΟΗΕ στο βιβλίο του «La mafia impenditrice» γράφει μεταξύ άλλων ότι το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό παιχνίδι διεξάγεται στα μεγάλα χρηματοοικονομικά κέντρα της Δύσης με τα τεράστια κέρδη της μεγάλης εγκληματικότητας και της μεγάλης διαφθοράς να συγκαλύπτονται και να αποκρύπτονται στις μεγάλες τράπεζες του πλανήτη.

Όμως δεν ήταν μόνο τα μικρά κράτη ή κρατίδια και οι εξωχώριες δικαιοδοσίες και οι φορολογικοί παράδεισοι που έθεσαν σημαντικούς κινδύνους από πλευράς ξεπλύματος χρήματος στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα και στο σύστημα της δημοκρατικής διακυβέρνησης και της κοινωνικής συνοχής των σύγχρονων κοινωνιών. Τα μεγάλα κράτη με τις ισχυρές τους οικονομίες διαδραμάτισαν και αυτά το δικό τους κρίσιμο ρόλο στις αρνητικές εξελίξεις στο πεδίο των παγκόσμιων χρηματοοικονομικών αγορών και στην ανάπτυξη των παγκόσμιων χρηματοοικονομικών κρίσεων.

Το εξωχώριο, τα διάφορα στεγανά και η διεθνοποίηση του χρηματοοικονομικού συστήματος προσέφεραν στο βρώμικο χρήμα πιο αδιαφανείς κρυψώνες, πιο γρήγορα και ευέλικτα κυκλώματα, πιο ελκυστικές αποδόσεις. Σημαντικά χαρακτηριστικά του χρηματοοικονομικού τομέα τα τελευταία χρόνια, υπήρξαν ο πολλαπλασιασμός των νέων χρηματοοικονομικών οργανισμών και των χρηματοοικονομικών κέντρων, η επικάλυψη στις υπηρεσίες που προσφέρονται από τράπεζες και μη τραπεζικούς χρηματοοικονομικούς οργανισμούς, και η ανάπτυξη νέων τραπεζικών πρακτικών και μηχανισμών. Όλα αυτά είχαν ως αποτέλεσμα την εμφάνιση ενός πιο πολύπλοκου χρηματοοικονομικού συστήματος, το οποίο προσέφερε πολλαπλάσιες ευκαιρίες στους ενδιαφερόμενους για να παρακάμψουν τις όποιες ρυθμιστικές κανονιστικές διατάξεις, την εποπτεία και τον έλεγχο στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης.

Οι εγκληματίες φάνηκε να ενδιαφέρονται πολύ περισσότερο για τη διατήρηση και την εκμετάλλευση του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος παρά για την

ανατροπή του, καταφέροντας τελικά να το διαβρώσουν εκ των έσω με την υπονόμηση των κανόνων και των προτύπων του και να το απειλήσουν. Τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι δικαιοδοσίες τραπεζικού απορρήτου συμμετείχαν με μεγάλη ένταση και με μεγάλη προθυμία σε αυτές τις διαδικασίες προκειμένου να ικανοποιήσουν τα εγκληματικά συμφέροντα και τις επιθυμίες των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων.

Τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι φορολογικοί παράδεισοι έχουν παίξει κεντρικό ρόλο στις διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης και στην προώθηση της νεοφιλελεύθερης ατζέντας, αφού πάνω από το ήμισυ των χρηματοοικονομικών ροών διέρχονται από αυτούς και το 85% των hedge funds έχουν εγκατασταθεί μόνιμα εκεί. Κατόπιν αυτού οι εξωχώριες αυτές θέσεις όχι μόνο αποστερούν τα κράτη από σημαντικά έσοδα αλλά βρίσκονται και στον πυρήνα της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής αστάθειας.

Σε όλη αυτή την κατάσταση υπάρχει κατά τον Τσουκαλά (2002) μια έντονη αντίφαση. «Ενώ το κεφάλαιο, τα εμπορεύματα και η πληροφορία εδρεύουν σε πολιτικά ανεξέλεγκτες ‘υπεράκτιες’ κανονιστικές σφαίρες, οι άνθρωποι, ο μόχθος τους και η ασφάλειά τους υπάγονται πάντα στις ενδοεπικρατειακές και ενδο - άκτιες νομιμότητες».

Οι δραστηριότητες οι οποίες αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος επηρέασαν κοινωνίες, κράτη και εθνικά χρηματοοικονομικά συστήματα. Η διασυνοριακή κίνηση χρημάτων μέσω χρηματοοικονομικών συναλλαγών με σκοπό το ξέπλυμά τους αποδείχτηκε μια πολύ αποτελεσματική μέθοδος για τη συγκάλυψη των ιχνών της διαδρομής τους. Το ξέπλυμα χρήματος αναδείχτηκε στην κύρια περιοχή κατάχρησης του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος πράγμα το οποίο έχει αποκληθεί ως η σκοτεινή πλευρά της παγκοσμιοποίησης (Reuter & Truman, 2004, σ. 171).

Στο πλαίσιο της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης το ξέπλυμα χρήματος ρίχνει απέραντες σκιές στο διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα, ιδιαίτερα σε ότι αφορά την ακεραιότητα και την αξιοπιστία του. Οι εξαιρετικά αρνητικές επιπτώσεις του συμβάλλουν όλο και περισσότερο στη διαμόρφωση της πεποίθησης ότι η παρακολούθηση και ο έλεγχος της διεθνούς κίνησης κεφαλαίων είναι πλέον επιτακτική ανάγκη.

Το ξέπλυμα χρήματος ευνοήθηκε καθοριστικά και από την ύπαρξη πολλών εξωχώριων δικαιοδοσιών οι οποίες χρησιμοποιούνται ως διάυλοι διαμέσου των οποίων περνούν τα χρήματα είτε ως προσωρινά καταφύγια είτε ως τελικοί προορισμοί (Blum et al., 1998, σ. 36). Εν ολίγοις, θα μπορούσαμε να πούμε ότι το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα προσέλαβε χαρακτηριστικά, τα οποία ευνόησαν τις διεθνείς μετακινήσεις και ροές χρημάτων, προσφέροντας τεράστιες δυνατότητες επιτυχούς έκβασης των διαδικασιών ξεπλύματος βρώμικου χρήματος.

Η χρηματοοικονομική εγκληματικότητα βρήκε τελικά καταφύγιο σε ενδοχώρια και εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα της νόμιμης οικονομίας ενισχυμένα από την πολυπλοκότητα των νομικών, κοινωνικών και οικονομικών σχέσεων και τις αντικειμενικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι αρχές που είναι αρμόδιες για την καταπολέμηση του παράνομου πλουτισμού.

Σύμφωνα με τους Reuter & Truman (2004), «με την αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση του χρηματοοικονομικού συστήματος, το ξέπλυμα χρήματος εξελίχθηκε σε μια δραστηριότητα η οποία είχε επιπτώσεις στις κοινωνίες και στα οικονομικά συστήματα παντού σε ολόκληρο τον κόσμο» (σ. 171). Τα σύγχρονα χρηματοοικονομικά συστήματα εκτός από τη διευκόλυνση του νόμιμου εμπορίου, επέτρεψαν στους εγκληματίες να μετακινούν εκατομμύρια δολάρια μέσα σε μια στιγμή, διαμέσου προσωπικών ηλεκτρονικών υπολογιστών και δορυφορικών συνδέσεων.

Ο Sennett (1995, σ. 13), (όπως αναφέρεται από τον Bauman, 2004, σ. 81, 82), επεσήμανε ότι το νέο παγκοσμιοποιημένο κεφάλαιο ξεπερνά τα αντανακλαστικά της κάθε εθνικής πολιτικής, η οποία αδυνατεί να παρακολουθήσει, να εμποδίσει και να χαλιναγωγήσει τις επιθυμίες του και τις κερδοσκοπικές του ορέξεις. Η ιλιγγιώδης ταχύτητα κίνησης του χρηματοοικονομικού κεφαλαίου η οποία αγγίζει την ταχύτητα του ηλεκτρικού σήματος το απαλλάσσει από κάθε ουσιαστικό έλεγχο στην περιοχή προέλευσης, διέλευσης και προορισμού του.

Όπως εξελίχθηκαν τα πράγματα το ξέπλυμα του χρήματος μας αποκάλυψε περίτρανα την διαχρονική αλήθεια της άποψης του Alan Block ότι στο διεθνές χρηματοοικονομικό στερέωμα «όλα είναι ηθελημένα νεφελώδη» («All is clouded by desire») με τις παγκόσμιες τραπεζικές εργασίες να συνδέονται στενά με το ξέπλυμα χρήματος και το διεθνές οργανωμένο έγκλημα (Block & Weaver, 2004). Μας αποκάλυψε επίσης το ξέπλυμα χρήματος την αιώνια διαπάλη μεταξύ του καλού και

του κακού, του νόμιμου και του παράνομου, του ηθικού και του ανήθικου και το πόσο μπορεί αυτά πολλές φορές να διαπλέκονται μεταξύ τους μέχρι να φθάσουν στο σημείο ακόμη και να ταυτίζονται, ιδιαίτερα στο πλαίσιο μιας αρρυθμιστής και ανομικής διαδικασίας παγκοσμιοποίησης.

Την άποψη αυτή συμμερίστηκε και ο Πολάνυι (2007), ο οποίος υποστήριξε ότι «το 'laissez-faire' ήταν σχεδιασμένο. Απαιτεί πολιτική δεινότητα και καταπίεση για να επιβάλλει κανείς στους κοινούς ανθρώπους τη λογική της αγοράς και τους συνακόλουθους κινδύνους της» (σ. 309), οι οποίοι συνδέονται μεταξύ άλλων και με τη θεωρία της απορρύθμισης των παγκόσμιων χρηματοοικονομικών αγορών με ότι αυτό συνεπάγεται όπως αποδείχτηκε στην πράξη.

Η μεγάλη διαφορά της σημερινής παγκοσμιοποιημένης οικονομίας με εκείνη του παρελθόντος βρίσκεται στο επίπεδο των χρηματοοικονομικών ροών και των κεφαλαίων. Στη νέα παγκόσμια ηλεκτρονική οικονομία οι διαχειριστές κεφαλαίων, χρηματιστές, τράπεζες, επιχειρήσεις, ανεξάρτητοι επενδυτές, μπορούν να μεταφέρουν τεράστιες ποσότητες κεφαλαίων από την μια άκρη του κόσμου στην άλλη, με το άγγιγμα του ποντικιού ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή.

Μέσα από τις διαδικασίες αυτές όλοι αυτοί μπορούν να αποσταθεροποιήσουν από τη μια στιγμή στην άλλη μια ισχυρή οικονομία, τινάζοντάς την στον αέρα, όπως συνέβη με χώρες της Ασίας (π.χ Ταϊλάνδη, Νότια Κορέα, Ινδονησία, Μαλαισία), με χώρες της Λατινικής Αμερικής (Βραζιλία, Αργεντινή κ.λπ) και όπως συμβαίνει σήμερα με τις χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου ανάμεσα στις οποίες βρίσκεται και η Ελλάδα.

Αξίζει να θυμηθούμε τον John Keynes, ο οποίος στις συνομιλίες του Breton Woods προειδοποίησε για τις συνέπειες της απορρυθμισμένης κινητικότητας των κεφαλαίων με το επιχείρημα ότι οι πλούσιοι θα μπορούσαν να στείλουν τα χρήματά τους στο εξωτερικό για να αποφύγουν τη φορολόγησή τους. Το ίδιο θα μπορούσε να ειπωθεί και για τους εγκληματίες, τα διεφθαρμένα PEPs και τους φοροδιαφεύγοντες επιχειρηματικούς ομίλους, οι οποίοι μπορούν πλέον να στείλουν τα χρήματά τους οπουδήποτε ανά τον κόσμο για να ξεπλυθούν με ένα απλό πάτημα του ποντικιού του ηλεκτρονικού υπολογιστή.

Τα λόγια του Keynes για επίδειξη σύνεσης στο θέμα αυτό αγνοήθηκαν και στην ουσία όλοι οι έλεγχοι για την κινητικότητα του κεφαλαίου ήρθαν, με την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων και την καθιέρωση των ανοικτών παγκόσμιων αγορών

αλλοδαπού συναλλάγματος, ανοίγοντας έτσι το δρόμο για νέους συστημικούς κινδύνους που συνδέονται με το ξέπλυμα χρήματος (Unger, 2007, σ. 189, 190).

Ο Polanyi (όπως αναφέρεται από τον Ezeonu, 2015, σ. 180 - 207, 187) προειδοποιούσε ήδη από το 1944 ότι η ανάδειξη του μηχανισμού της αγοράς σε μοναδικό διευθυντή της μοίρας των ανθρώπων και του φυσικού τους περιβάλλοντος οδηγεί στη διάρρηξη της κοινωνικής συνοχής και στην κατεδάφιση της κοινωνίας.

Κατά τον Πολάνυι (2007, σ. 9), η ιδέα της αυτορρύθμισης της αγοράς είναι ουτοπική, επειδή αγνοεί τα δικαιώματα του ανθρώπου τα οποία σχετίζονται με την οικονομική, κοινωνική και πολιτική του πρόοδο και εκμεταλλεύεται χωρίς όρια και περιορισμούς το φυσικό περιβάλλον, συμβάλλοντας στην ερημοποίησή του.

Ένα από τα επόμενα βήματα τα οποία θα πρέπει να γίνουν, υποστηρίζει ο Atlacchi (2018, σ. 190), δεν μπορεί να είναι άλλο από την επιστροφή της δημιουργίας χρήματος στα χέρια της δημόσιας εξουσίας, με τη θέση υπό αυστηρό έλεγχο των χρηματοοικονομικών συναλλαγών και της βραχυπρόθεσμης κινητικότητας των κεφαλαίων, καταργώντας έτσι την πιο ισχυρή δύναμη η οποία λειτουργεί αποσταθεροποιητικά για ολόκληρο τον σημερινό κόσμο.

Ο Λαπαβίτσας (2014), κάνει λόγο για την ανάγκη διαφάνειας και δημοκρατικής λογοδοσίας, υποστηρίζοντας ότι «εάν εφαρμοζόταν με διαφάνεια και δημοκρατική λογοδοσία η δημόσια παρέμβαση στη σφαίρα της χρηματοοικονομίας αυτό θα μπορούσε να αναστρέψει το κύμα της χρηματιστικοποίησης» (σ. 34), το οποίο χαρακτηρίζει σήμερα το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα και τις εξαιρετικά δηλητηριώδεις συνέπειες που απορρέουν από αυτό.

Η κοινωνική αδικία η οποία πλήττει τις ευάλωτες κοινωνικές τάξεις ως απόρροια της χρεοκοπίας του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος είναι πασιφανής και προκλητική. Εξαιτίας της χρεοκοπίας αυτής πλήττονται κοινωνικές τάξεις οι οποίες δεν είχαν καμία συμμετοχή στην χωρίς καμία δημοκρατική νομιμοποίηση οικοδόμηση του άνομου, αδιαφανούς και αρρυθμιστού κανονιστικά παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος.

Παρόλα αυτά οι κοινωνικές αυτές τάξεις καλούνται να πληρώσουν τις συνέπειες της λειτουργίας του συστήματος αυτού επί της πραγματικής οικονομίας, ενώ όλοι εκείνοι οι οποίοι συνέβαλαν στην οικοδόμησή του και επωφελήθηκαν από αυτό κατοχυρώνουν για τους εαυτούς τους το δικαίωμα αποφυγής της οποιασδήποτε ευθύνης. Σε κάθε περίπτωση το κόστος που καλούνται να πληρώσουν τελικά οι

διάφορες κοινωνικές τάξεις εξαιτίας των λανθασμένων οικονομικών πολιτικών αποτιμάται σε ανθρωπινή δυστυχία (Bauman, 1999, σ. 5).

Αυτό το οποίο είναι χειρότερο απ' όλα συμπληρώνει με τη σειρά του ο Habermas (2008, σ. 2), είναι ότι το κόστος των συνεπειών δεν αποτιμάται σε απώλειες της ονομαστικής αξίας των μετοχών για τους ιδιοκτήτες τους αλλά σε απώλειες των οικονομικών μέσων τα οποία απαιτούνται για την καθημερινή επιβίωση της πλειονότητας των πολιτών. Οι ασθενέστερες οικονομικά χώρες είναι εκείνες οι οποίες πλήττονται περισσότερο από αυτό το πολιτικό και οικονομικό σκάνδαλο. Δεν ωφελεί σε τίποτα η προσπάθεια εξεύρεσης αποδιοπομπαίων τράγων και η υποκριτική ηθικολογία. Όπως τονίζει χαρακτηριστικά ο Habermas (2008) «η πολιτική διαδικασία βασισμένη στο αναγκαστικό δίκαιο του δημοκρατικού νομοθέτη και όχι ο καπιταλισμός θα πρέπει να μας οδηγήσουν στο κοινό καλό» (σ. 2).

1.5.2 Ο ρόλος του τραπεζικού συστήματος στο ξέπλυμα χρήματος

Ο μηχανισμός του ξεπλύματος χρήματος εκκολάφτηκε στους κόλπους του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος και της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης γενικά και γιγαντώθηκε με εξαιρετική ταχύτητα χάρις στις κεντρικές πολιτικές επιλογές σε παγκόσμιο επίπεδο των πιο εξελιγμένων οικονομικά χωρών, στην τεχνολογική εξέλιξη στο πεδίο των διεθνών τηλεπικοινωνιών και μεταφορών, της πληροφορικής και του διαδικτύου, στην επινόηση του εξωχώριου και στην επεξεργασία και χρησιμοποίηση πλήθους τοξικών και κερδοσκοπικών χρηματοοικονομικών εργαλείων και σχημάτων. Η μαζική και ευρείας κλίμακας χρησιμοποίηση των εργαλείων και των σχημάτων αυτών από το τραπεζικό σύστημα επέτρεψε τις ταχύτατες και αόρατες κινήσεις του χρήματος σε διεθνές επίπεδο.

Ο κεντρικός ρόλος των τραπεζών και των τραπεζικών συστημάτων στη χορήγηση πιστώσεων, στην αποταμίευση και τη διαχείρισή της, στη διαχείριση του συστήματος πληρωμών, στην προώθηση της νομισματικής πολιτικής και της οικονομικής ανάπτυξης και στη χρηματοδότηση επενδυτικών δραστηριοτήτων συνέβαλε στην ανάδειξη του χρηματοπιστωτικού τομέα ως καθοριστικού παράγοντα ολοκλήρωσης της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης (Johnston & Abbott, 2005, σ. 215).

Οι τραπεζικές χρηματοοικονομικές μεταφορές που λαμβάνουν χώρα σε παγκόσμια κλίμακα καθημερινά μέσω χιλιάδων τραπεζών στις οποίες εμπλέκεται ένας ακόμη μεγαλύτερος αριθμός αντισυμβαλλομένων επιτρέπουν την ηλεκτρονική και

ταχεία μεταφορά χρημάτων και αξιών στο νέο παγκοσμιοποιημένο χρηματοοικονομικό σύστημα. Πρόκειται για έναν τεράστιο αριθμό νόμιμων και παράνομων χρηματοοικονομικών συναλλαγών οι οποίες πραγματοποιούνται με αυτοπρόσωπη παρουσία των ιδιοκτητών κεφαλαίων στο τραπεζικό κατάστημα ή στην τραπεζική θυρίδα, με τη χρήση του διαδικτύου ή του τηλεφώνου ή και με την παροχή σχετικών εντολών και οδηγιών σε τρίτα μέρη όπως δικηγόρους, λογιστές, ιδιωτικούς τραπεζίτες κ.λπ.

Η χρησιμοποίηση του τραπεζικού συστήματος για συναλλαγές ξεπλύματος χρήματος γενικά, πραγματοποιείται μέσα από μια σειρά απλών αλλά και πολύπλοκων χρηματοοικονομικών συναλλαγών που περιλαμβάνουν πολυάριθμα περάσματα και μεταφορές χρημάτων από τον ένα τραπεζικό λογαριασμό στον άλλο, από τη μια χώρα στην άλλη και από ενδοχώρια σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους, καθιστώντας με αυτό τον τρόπο πάρα πολύ δύσκολη την ιχνηλάτηση της διαδρομής των χρημάτων, καλύπτοντας ή αποκρύπτοντας τελικά τον χαρακτήρα και την πηγή των παράνομα αποκτηθέντων προσόδων.

Έτσι όπως έχουν εξελιχθεί τα πράγματα σήμερα στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα φαίνεται να υπάρχουν αρκετοί λόγοι για τους οποίους ένα χρηματοοικονομικό ίδρυμα θα μπορούσε να εκτεθεί στον κίνδυνο εμπλοκής του σε ξέπλυμα χρήματος. Ο κύριος λόγος φυσικά είναι τα μεγάλα κέρδη τα οποία αποφέρει η εμπλοκή αυτή και τα οποία κάνουν τις τράπεζες να μην σέβονται τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει στο πλαίσιο του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και ειδικότερα σε ότι αφορά το σεβασμό της αρχής «γνώρισε τον πελάτη σου», προκειμένου να αποφευχθεί η συναλλαγή μαζί του σε περίπτωση υποψιών για ξέπλυμα χρήματος.

Στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, λόγω της εντατικής χρησιμοποίησης των τεχνολογιών της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών και της τεράστιας αύξησης του αριθμού των διεθνών χρηματοοικονομικών συναλλαγών και των διεθνών τραπεζικών εργασιών οι τράπεζες και γενικά τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα μεγιστοποίησαν τα κέρδη τους χωρίς να προβαίνουν σε ορισμένες περιπτώσεις στον κατάλληλο λεπτομερή έλεγχο των χρηματοοικονομικών συναλλαγών και των συναλλασσόμενων μαζί τους.

Οι τράπεζες διευκολύνονται στις ενέργειές τους αυτές χάρις σε έναν αριθμό τραπεζικών δραστηριοτήτων οι οποίες αποκρύπτουν τις παράνομες δραστηριότητες

του ξεπλύματος χρήματος και εμποδίζουν την παρακολούθηση και την ανίχνευση της παράνομης δραστηριότητας και των περιουσιακών στοιχείων του πελάτη της τράπεζας, ενώ ταυτόχρονα μπορεί να εμποδίσουν το έργο των αρχών εφαρμογής του νόμου όπως είναι για παράδειγμα:

- Το άνοιγμα πολλαπλών τραπεζικών λογαριασμών για πελάτες σε πολλά ονόματα σε πολλές εξωχώριες δικαιοδοσίες. Στο πλαίσιο αυτό σχηματίζονται εικονικές εταιρείες (shell corporations) ή καταπιστεύματα (trusts) για να κρατήσουν τα περιουσιακά στοιχεία του πελάτη σε εξωχώριους τραπεζικούς λογαριασμούς.
- Το άνοιγμα τραπεζικών λογαριασμών στο όνομα εξωχώριων εταιρικών οντοτήτων.
- Το άνοιγμα τραπεζικών λογαριασμών με κωδικό όνομα (Ειδικό όνομα ή αριθμημένοι λογαριασμοί - special name or numbered accounts).
- Η διεξαγωγή πολύπλοκων τηλεφωνικών ή ηλεκτρονικών τραπεζικών μεταφορών (wire transfers) χρημάτων από πολλούς λογαριασμούς για να ενισχυθεί με σημαντικά ποσά η τροφοδότηση τραπεζικών λογαριασμών σε διάφορους προορισμούς.
- Η διεξαγωγή τραπεζικών συναλλαγών με πελάτη μέσω ενός μοναδικού συγκεντρωτικού λογαριασμού (concentration account)⁷ που διευκολύνει την διεκπεραίωση και την τακτοποίηση πολλαπλών ατομικών συναλλαγών του πελάτη αναμιγνύοντας τα κεφάλαια και αποκρύπτοντας την προέλευσή τους.
- Η καταχώρηση και τήρηση από την τράπεζα πληροφοριών για τον πελάτη και τις συναλλαγές της τράπεζας μαζί του εξωχώρια (offshore record keeping), πράγμα το οποίο μειώνει ή εξαλείφει την πρόσβαση των αρχών της χώρας του.
- Η διενέργεια τραπεζικών επιχειρηματικών συναλλαγών σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους που ποινικοποιούν την αποκάλυψη τραπεζικών πληροφοριών και απαγορεύουν την τραπεζική εποπτεία άλλων χωρών.

⁷ Concentration account: Συγκεντρωτικός λογαριασμός. Λογαριασμός καταθέσεων, στον οποίο κατά διαστήματα, μεταφέρονται ποσά από άλλους λογαριασμούς του ίδιου δικαιούχου (πελάτη κ.λπ). Επίσης λογαριασμός στον οποίο μεταφέρονται ποσά από διάφορα σημεία καταθέσεων/εισπράξεων. Βλέπε Χρυσοβιτσιώτης & Σταυρακόπουλος (2011, σ. 255)

Ο Aylacchi (2007, σ. 227), υπογραμμίζει ότι στο σκληρό πυρήνα του ξεπλύματος χρήματος βρίσκονται οι μεγάλες τράπεζες επειδή αυτές διαχειρίζονται τις τεράστιες χρηματοοικονομικές εισροές και γενικά τις ροές στο πεδίο των παγκόσμιων χρηματοοικονομικών αγορών τους σκοπούς των οποίων υπηρετούν σε καθημερινή βάση.

Οι Masciandaro & Balakina, (2015, σ. 97) διακρίνουν τις τράπεζες σε διάφορες κατηγορίες. Ανάλογα με την αποτελεσματικότητά τους και τη συμπεριφορά τους οι τράπεζες διακρίνονται σε έντιμες και αποτελεσματικές, σε έντιμες και αναποτελεσματικές, σε αναποτελεσματικές και ανέντιμες κ.λπ. Η ένταξή τους στη μία ή στην άλλη κατηγορία διευκολύνει ή όχι τις δραστηριότητες αυτών που επιδιώκουν να ξεπλύνουν τα βρώμικα χρήματα.

Η σύσταση εικονικών εταιρειών με ευκολία και χωρίς καμία υποχρέωση εμφάνισης οποιασδήποτε οικονομικής δραστηριότητας βοήθησε στην ανάδειξη του κυρίαρχου ρόλου των τραπεζικών συναλλαγών στις διαδικασίες μεταφοράς και ξεπλύματος χρήματος, ιδιαίτερα στο ξέπλυμα μεγάλων χρηματικών ποσών με τη χρήση πλαστών τιμολογίων για εξαγωγές και εισαγωγές εμπορικών αγαθών (Unger, 2017, σ. 5).

Οι καταχρήσεις του τραπεζικού τομέα για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος επιδεινώθηκαν εξαιτίας της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης και της προώθησης των νεοφιλελεύθερων οικονομικών πολιτικών στην παγκόσμια οικονομική σκακιέρα. Μέσα στο κλίμα της παγκοσμιοποίησης της ενοποίησης και της αλληλεξάρτησης των διεθνικών χρηματοοικονομικών κυκλωμάτων, αποδείχθηκε ότι ήταν πράγματι εξαιρετικά δύσκολο και περιπεπλεγμένο για τα τραπεζικά ιδρύματα και τα κέντρα υποχρεωτικής διέλευσης του ξεπλύματος χρήματος να καθορίσουν κανόνες αποδοχής ή άρνησης καταθέσεων χωρίς συγκεκριμένα κριτήρια και ενδείξεις για ξέπλυμα χρήματος που να έχουν θεσπιστεί με αντικειμενικότητα και σοβαρότητα και να είναι αποδεκτά από όλους.

Οι τράπεζες κατέληξαν τελικά να είναι οι θυρωροί (gatekeepers) του χρηματοοικονομικού συστήματος και να αποτελούν με τις τραπεζικές τους εργασίες το κλειδί για τη διευκόλυνση των πληρωμών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και τον διαμεσολαβητή για την εξυπηρέτηση καταθετών, οφειλετών, δανειοληπτών και επενδυτών, προσφέροντάς τους μια ευρεία δέσμη χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών.

Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των τραπεζικών εργασιών, το τραπεζικό απόρρητο, ένας νομικός μηχανισμός ο οποίος επιτρέπει τη χρησιμοποίηση νομισματικών, τραπεζικών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών διαμέσου του χρηματοοικονομικού συστήματος (Masciandaro & Balakina, 2015, σ. 6), για να αποκρυβούν οι πηγές και οι προορισμοί των χρηματοοικονομικών ροών προκειμένου να μειωθεί η πιθανότητα πλήρους εντοπισμού τους έπαιξε καθοριστικό ρόλο στις διαδικασίες του ξεπλύματος χρήματος. Πρόκειται για μια αδιαφανή τραπεζική δραστηριότητα, η οποία μολύνει την ακεραιότητα και τη διαφάνεια του εθνικού και του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος.

Σε ότι αφορά το διεθνές οργανωμένο έγκλημα και το έγκλημα του λευκού κολάρου η προσφορά πλήθους τραπεζικών υπηρεσιών και διευκολύνσεων εκ μέρους των ενδοχώριων και εξωχώριων τραπεζών αποτέλεσαν ένα είδος θεωρημένου διαβατηρίου για τους οργανωμένους εγκληματίες, τους εγκληματίες του λευκού κολάρου, τις επενδυτικές εταιρείες και για κάθε ενδιαφερόμενο για να ταξιδέψουν με ασφάλεια σε κάθε ενδοχώριο και εξωχώριο προορισμό για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος.

Οι τράπεζες, εφαρμόζοντας πολιτικές τραπεζικού απορρήτου, ανωνυμίας και αδιαφάνειας, στα μεγάλα ενδοχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα του πλανήτη αλλά και στα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και τους φορολογικούς παραδείσους αναδείχθηκαν σε απαραβίαστα ιερά της διαχείρισης, της απόκρυψης, της συγκάλυψης και του ξεπλύματος χρήματος (Pinçon & Pinçon - Charlot, 2015, σ. 116).

Οι Godefroy & Lascoumes (2004 σ. 54), αναφέρθηκαν με παραστατικό τρόπο στην αδιαφάνεια των χρηματοοικονομικών συναλλαγών, κάνοντας λόγο για «το αόρατο χέρι της αγοράς, το οποίο φορά γάντια αδιαφάνειας» και για τη θέση την οποία κατέχουν οι τράπεζες με τις χρηματοοικονομικές τους δραστηριότητες στο πλαίσιο της παγκόσμιας χρηματοοικονομίας ως προνομίουχοι παράγοντες εξωχώριων χρηματοοικονομικών κυκλωμάτων όπως έδειξαν οι υποθέσεις Enron και Parmalat. Το εξειδικευμένο σύστημα του τραπεζικού και εταιρικού απορρήτου επιβίωσε για πάνω από μισό αιώνα και κατέστη τελικά εξαιρετικά ελκυστικό για τους διακινητές (Block, & Griffin, 1999, σ. 397 - 420).

Η εξασφάλιση εκ μέρους των τραπεζών τραπεζικού απορρήτου στους ενδιαφερόμενους να ξεπλύνουν βρώμικα χρήματα λειτούργησε με όρους αμοιβαίου συμφέροντος, αφού μείωνε και τις απαιτήσεις των τελευταίων για αυξημένες

αποδόσεις των παράνομων χρημάτων τους τα οποία τοποθετούσαν στις τράπεζες (Unger, 2007, σ. 145). Έτσι μπορούσαν να εξυπηρετηθούν τα συμφέροντα και των δύο πλευρών. Όλα αυτά φυσικά συμβαίνουν σε ένα παγκοσμιοποιημένο χρηματοοικονομικό περιβάλλον μέσα σε συνθήκες παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης στο πλαίσιο της οποίας εκδηλώνεται ένας αδυσώπητος ανταγωνισμός για αναζήτηση νέων πελατών και συνεχή επιδίωξη της με κάθε τρόπο αύξησης της τραπεζικής κερδοφορίας και ρευστότητας.

Ο Shaxson (2011, σ. 27), αναφέρεται στη διεξαγωγή τραπεζικών εργασιών των ελίτ της Λατινικής Αμερικής με τραπεζικά ιδρύματα της Florida των ΗΠΑ με σκοπό το ξέπλυμα χρημάτων από φοροδιαφυγή και διακίνηση ναρκωτικών κάτω από συνθήκες ισχυρού τραπεζικού απορρήτου. Οι τράπεζες της Florida έχουν αναπτύξει επίσης συνεργασία και με τους κοντινούς Βρετανικούς φορολογικούς παραδείσους, αποδεχόμενες χρήματα τα οποία γνωρίζουν πολύ καλά ότι προέρχονται από διακίνηση ναρκωτικών και άλλα σοβαρά αδικήματα. Ο Shaxson (2011, σ. 15) αναφέρει ενδεικτικά τις πολιτείες των ΗΠΑ Wyoming, Delaware και Nevada οι οποίες έχουν αποκτήσει εξειδίκευση στην προσφορά χαμηλού κόστους και πολύ ισχυρών μορφών σχεδόν αρρυθμίστου κανονιστικά εταιρικού απορρήτου, το οποίο έχει προσελκύσει παράνομα χρήματα από ολόκληρο τον κόσμο.

Σύμφωνα με τον δείκτη χρηματοπιστωτικού απορρήτου, τον οποίο δημοσίευσε το 2009 η οργάνωση Tax Justice Network, τις δέκα πρώτες θέσεις στην παροχή απορρήτου στο πλαίσιο του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος καταλαμβάνουν κατά σειρά προτεραιότητας η Ελβετία, το Χονγκ Κονγκ, οι ΗΠΑ, η Σιγκαπούρη, τα νησιά Cayman, το Λουξεμβούργο, ο Λίβανος, η Γερμανία, το Μπαχρέιν και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (Πρόντζας, 2017, σ. 113).

Η χρηματοοικονομική κρίση η οποία ξέσπασε το 2008 επιβάρυνε δραματικά την προϋπάρχουσα κατάσταση στο πεδίο του ξεπλύματος χρήματος. Η κρίση αυτή δεν προκλήθηκε φυσικά μόνο από εγκληματίες ξεπλυντές χρήματος αλλά και από ανεύθυνους τραπεζίτες, οι οποίοι είχαν ως καθήκον τους τη διασφάλιση της ακεραιότητας του χρηματοοικονομικού συστήματος και από άπληστους επιχειρηματίες οι οποίοι δεν έβλεπαν τίποτε άλλο εκτός από το κέρδος και την μεγιστοποίηση της απόδοσης.

Από τη δεκαετία του '80 και μετά, σε πολλά έγγραφα διεθνών Οργανισμών είχε αρχίσει να υποστηρίζεται σθεναρά η άποψη ότι τα τραπεζικά ιδρύματα θα έπρεπε να

τεθούν στο επίκεντρο των διεθνών προσπαθειών για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος με την ανάληψη εκ μέρους τους της υποχρέωσης να εξακριβώνουν την ταυτότητα των πελατών τους, να τηρούν αρχεία για πελάτες και συναλλαγές και να αναφέρουν ύποπτες για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγές στις αρμόδιες αρχές. (Ping He, 2010, σ. 31).

Για να αποτρέψουν οι τράπεζες την είσοδο στο διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα κεφαλαίων που είναι προϊόντα διαφθοράς, οργανωμένου εγκλήματος ή φοροδιαφυγής είναι υποχρεωμένες να εφαρμόσουν αρχές όπως εκείνες της «γνωριμίας του πελάτη» τους (know your customer) και της «δέουσας επιμέλειας» (due diligence), για να εξακριβώσουν την ταυτότητά του και την προέλευση των κεφαλαίων του.

Αλλά το ισχύον νομικό και κανονιστικό σύστημα είναι γεμάτο κενά, είτε σε ότι αφορά τους ίδιους τους νόμους καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, είτε σε ότι αφορά τον τρόπο με τον οποίο αυτοί εφαρμόζονται, είτε ακόμη και σε ότι αφορά τη χρονική καθυστέρηση με την οποία αυτοί θεσπίζονται.

Με το σύστημα αναφοράς ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα αποτέλεσαν τα μάτια των αρχών εφαρμογής του νόμου και των εισαγγελικών και διωκτικών αρχών και εμφύσησαν στους αναφέροντες τις ύποπτες για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγές υπαλλήλους τους «μια εκλεπτυσμένη, ποιοτική και συστημική κουλτούρα αναφοράς υπό κάλυψη» (Ioannides, 2014, σ. 24).

Η μη τήρηση από το προσωπικό των τραπεζών των υποχρεώσεων που απορρέουν από το διεθνές καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος λόγω διαφθοράς, εκφοβισμού ή εκβίασης, μπορεί να διευκολύνει την τοποθέτηση στις τράπεζες μεγάλων χρηματικών ποσών σε μετρητά, τη διαστρωμάτωσή τους και την εισαγωγή τους στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα (Savona & De Feo, 2005, σ. 23). Επίσης, η διαφθορά των διευθυντικών στελεχών των τραπεζών με τα τεράστια ποσά τα οποία διακινούνται στο πλαίσιο των διαδικασιών του ξεπλύματος χρήματος υπονομεύει την ακεραιότητα, την ασφάλεια, την ευρωστία και την σύννομη και αποτελεσματική επιχειρηματική τους δραστηριότητα (Alldridge, 2002, σ. 308).

Ως παράδειγμα, θα μπορούσε να αναφερθεί η αποτυχία του ελληνικού χρηματοοικονομικού συστήματος λόγω της διευκόλυνσης που παρείχαν οι τράπεζες σε υποθέσεις απάτης και διαφθοράς στο πλαίσιο ενός διεφθαρμένου «πελατειακού» τραπεζικού συστήματος. Παρόλα αυτά, όπως επισημαίνουν οι van Duyn et al. (2018, σ. 115), τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ισπανία και την Ιταλία δεν πραγματοποιήθηκε

ποτέ μια σε βάθος συζήτηση για το ξέπλυμα του χρήματος ίσως επειδή θεωρήθηκε ότι αυτό δεν θα ήταν και τόσο καλό για τη γενική εικόνα των χωρών αλλά και για το στενό εθνικό οικονομικό συμφέρον λόγω του παγκόσμιου ανταγωνισμού στην προσέλκυση αλλοδαπών επενδυτικών κεφαλαίων.

Η ακεραιότητα και η επαγρύπνηση του υπαλληλικού προσωπικού των τραπεζών είναι κρίσιμοι παράγοντες για την ανίχνευση οποιασδήποτε προσπάθειας ξεπλύματος χρήματος. Ο τραπεζικός υπάλληλος που εργάζεται στη θυρίδα της τράπεζας αποτελεί το πρώτο επίπεδο άμυνας κατά του ξεπλύματος χρήματος, ενώ στο δεύτερο επίπεδο άμυνας βρίσκονται οι λεγόμενοι compliance officers. Πρόκειται για ένα μηχανισμό ο οποίος έχει δημιουργηθεί στο εσωτερικό των τραπεζών με αποκλειστική ευθύνη τη συμμόρφωση της τράπεζας με τις υποχρεώσεις οι οποίες απορρέουν από την εφαρμογή του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Ωστόσο, ο μηχανισμός αυτός δεν είναι σίγουρο ότι λειτουργεί πάντα με γνώμονα την εκπλήρωση της αποστολής του.

Οι Lascoumes & Nagels (2014, σ. 204), αναφέρονται σε μια εργασία η οποία διεξήχθη για τους compliance officers των τραπεζών, σύμφωνα με την οποία αυτοί φαίνεται να συμερίζονται την ίδια επαγγελματική νοοτροπία με εκείνη των ανθρώπων των επιχειρήσεων, η οποία κυριαρχείται από την επιθυμία του κέρδους και όχι από τη συμμόρφωση και το σεβασμό των κανόνων.

Οι compliance officers καλούνται πολλές φορές να ελέγξουν για ξέπλυμα χρήματος πελάτες της τράπεζας στην οποία εργάζονται, οι οποίοι ενισχύουν την οικονομική ευρωστία και τη ρευστότητά της, υπερασπιζόμενοι έναν μηχανισμό ο οποίος έχει επιβληθεί στις τράπεζες από εξωτερικούς παράγοντες και όχι από τις ίδιες τις τράπεζες. Σε κάθε περίπτωση, το έργο των compliance officers δεν παύει να χαρακτηρίζεται από δύο αντικρουόμενα καθήκοντα, εκείνο της προστασίας των συμφερόντων των εργοδοτών τους και των πελατών τους και εκείνο της προστασίας των συμφερόντων της πολιτείας και της κοινωνίας των πολιτών με την καταπολέμηση του ξεπλύματος του βρώμικου χρήματος.

Ο Masciandaro (όπως αναφέρεται από τον Azevedo Araujo, 2010, σ. 70 – 78, 71), εξετάζοντας την αναποτελεσματικότητα της ιταλικής νομοθεσίας κατά του ξεπλύματος χρήματος κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο κύριος λόγος για μια τέτοιου είδους σοβαρή αποτυχία μπορεί να βρίσκεται στη μη ουσιαστική εμπλοκή των

τραπεζών στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος, δηλαδή στην αδυναμία τους να υλοποιήσουν στην πράξη την έννοια της ενεργητικής συνεργασίας.

Στο πλαίσιο της συνεπούς εκπλήρωσης των υποχρεώσεων που έχουν αναλάβει οι τράπεζες για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος αναδύεται ένα σημαντικό θέμα το οποίο χρήζει ιδιαίτερης προσοχής. Πρόκειται για το θέμα της ποιότητας των αναφορών των ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών εκ μέρους των τραπεζικών ιδρυμάτων, το status των προσώπων τα οποία αφορούν και το επίπεδο των σχέσεων που διατηρεί το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα μαζί τους. Σύμφωνα με τους Grasso & Bellavia (2011, σ. 210), εκείνο το οποίο έχει ιδιαίτερη σημασία δεν είναι ο αριθμός των αναφερόμενων από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών αλλά το εάν οι υποβαλλόμενες αναφορές σχετίζονται με περιστασιακούς πελάτες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ή με την καθιερωμένη για μεγάλο χρονικό διάστημα πελατεία τους με την οποία έχουν αναπτύξει ισχυρούς προσωπικούς, οικονομικούς και επιχειρηματικούς δεσμούς.

Εάν αυτό πράγματι συμβαίνει, τότε το σύστημα της αναφοράς ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών παύει να είναι αξιόπιστο και αποτελεσματικό με τις τράπεζες να αδυνατούν να εκπληρώσουν τα καθήκοντα τα οποία τους έχουν ανατεθεί στο πλαίσιο του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος.

Η εμπλοκή των τραπεζών σε σχήματα ξεπλύματος χρήματος και απατηλές πρακτικές και τεχνικές σε διάφορες χώρες του κόσμου είναι αποδεδειγμένη, με τις πιο γνωστές τράπεζες να διαδραματίζουν συχνά εξέχοντα ρόλο σ' αυτό. Ως παράδειγμα θα μπορούσαν να αναφερθούν τα 7 έως 10 δισεκατομμύρια δολάρια τα οποία προήλθαν από διαφυγή κεφαλαίων από τη Ρωσία προς τις ΗΠΑ και τα οποία ξεπλύθηκαν για λογαριασμό Ρώσων οργανωμένων εγκληματιών και φοροφυγάδων από την Τράπεζα της Νέας Υόρκης (Bank of New York) μεταξύ των ετών 1995 - 1999 (Baker, 2005, σ. 158).

Οι μαρτυρίες για τον ρόλο των τραπεζών στο ξέπλυμα χρήματος είναι ιδιαίτερα αποκαλυπτικές. Για παράδειγμα, η Υπηρεσία Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών του Ηνωμένου Βασιλείου ανέφερε τον Ιούνιο του 2001 ότι η στάση μεγάλων και μικρών βρετανικών τραπεζών δεν είχε αλλάξει και πολύ ακόμη και μετά πάροδο 10 ετών από την ανακάλυψη της εμπλοκής 15 εταιρειών του City του Λονδίνου σε χρηματοοικονομικές συναλλαγές μαζί τους για το ξέπλυμα κεφαλαίων ύψους 1.3 δισεκατομμυρίων δολαρίων τα οποία συνδέονταν με τον πρώην Νιγηριανό δικτάτορα

Sani Abacha. Στις εταιρείες που είχαν εμπλακεί στο ξέπλυμα χρήματος επιβλήθηκε μόνο απλή επίπληξη. Από πληροφορίες που διέρρευσαν οι τράπεζες οι οποίες είχαν πραγματοποιήσει ορισμένες τουλάχιστον χρηματοοικονομικές συναλλαγές με το καθεστώς του Abacha ήσαν η Barclays, η HSBC, η NatWest, και τα παραρτήματα στο Λονδίνο της Deutsche Bank και της Commerzbank (Beare & Woodiwiss, 2014, σ. 545 – 566, 562).

Από τη μελέτη υποθέσεων ξεπλύματος χρήματος προκύπτει, σύμφωνα με τον Nelen (2002), ότι «οι τράπεζες και τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα δύσκολα θέτουν εμπόδια στο δρόμο των εγκληματιών του λευκού κολάρου και των ξεπλυντών χρήματος, ενώ σε μερικές περιπτώσεις δεν διστάζουν ακόμα και να διευκολύνουν αυτούς τους εγκληματίες επιχειρηματίες» (σ. 33).

Σύμφωνα με τον Ιταλό δικαστή Giovanni Falcone, ο οποίος αγωνίστηκε κατά της μαφίας στην Ιταλία και το πλήρωσε με την ίδια του τη ζωή, η πιο σημαντική δυνατότητα που παρέχεται από το τραπεζικό σύστημα στους οργανωμένους εγκληματίες είναι να τοποθετούν τα παράνομα αποκτηθέντα κέρδη τους σ' αυτό. Η αφαίρεση από τις εγκληματικές οργανώσεις της δυνατότητας να τοποθετούν τα βρώμικα χρήματά τους στα τραπεζικά ιδρύματα θα τους αφαιρούσε ένα από τα πιο ουσιαστικά πλεονεκτήματά τους.

Οι εξωχώριες τραπεζικές εργασίες από τη δεκαετία του '90 αρχίζουν να αποτελούν για τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και τους φορολογικούς παραδείσους εξαιρετικά κερδοφόρες χρηματοοικονομικές δραστηριότητες οι οποίες οδήγησαν όλες τις μεγάλες παγκόσμιες τράπεζες στο άνοιγμα υποκαταστημάτων τους σε εξωχώριες χρηματοοικονομικές θέσεις για να πραγματοποιούν εκεί τις χρηματοοικονομικές και επιχειρηματικές τους συναλλαγές (Godefroy. & Lascoumes, 2004, σ. 40) μέσα σε συνθήκες τραπεζικού απορρήτου, ανωνυμίας και αδιαφάνειας.

Από στοιχεία που έχει στη διάθεσή της η Γαλλική Γερουσία (Senat) προκύπτει ότι από τις 6.000 θυγατρικές τράπεζες πρώτης γραμμής των δεκατριών κορυφαίων ευρωπαϊκών τραπεζικών ομίλων, το 55% είναι εγκατεστημένες στο εξωτερικό. Από τις 30.000 θυγατρικές τράπεζες δεύτερης γραμμής, το 60% είναι αλλοδαπές (Senat, 2013, Τόμος I, σ. 32).

Η ανάπτυξη του μοντέλου των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων της δεκαετίας του '60 συνοδεύτηκε από τη ραγδαία εξάπλωση των πολυεθνικών εταιρειών, οι οποίες ενδιαφερόμενες για την φορολογική

τους βελτιστοποίηση άρχισαν να εγκαθιστούν θυγατρικές τους εταιρείες στις επικράτειες αυτές οι οποίες χαρακτηρίζονταν από χαμηλή ή μηδενική φορολόγηση και χαλαρή νομοθετική δέσμευση.

Η εξέλιξη αυτή συνοδεύτηκε επίσης και από την ανάπτυξη των μεγάλων διεθνών τραπεζών, οι οποίες επιθυμώντας να συλλέξουν για λογαριασμό τους τα τεράστια περιπλανώμενα στο παγκοσμιοποιημένο χρηματοοικονομικό περιβάλλον κεφάλαια ίδρυσαν στα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και στους φορολογικούς υποκαταστήματά τους. Έτσι, κατάφεραν να προωθήσουν μια ευρεία γκάμα υπηρεσιών και να παρέμβουν στη διαχείριση των νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων, αποφεύγοντας πλήρως τις υποχρεώσεις που απέρρεαν γι' αυτές από το ρυθμισμένο κανονιστικά πλαίσιο σε εθνικό επίπεδο για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος.

Ο Taylor (1999, σ. 159), αναφέρεται στην εκρηκτική μετανάστευση τραπεζών και άλλων χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων στις δεκαετίες του '80 και του '90 εξωχώρια. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα ορισμένων ερευνητών, ο λόγος αυτών των μετακινήσεων ήταν η αποφυγή λεπτομερούς εξέτασης της δραστηριότητάς τους από τα κράτη και τους εποπτικούς τους οργανισμούς και όχι απλά η εξυπηρέτηση των φοροφυγάδων που μετοικούσαν συνήθως σε μια χώρα με ευνοϊκότερη φορολογία. Αυτή η ισχυρή τους παρουσία στις εξωχώριες θέσεις δημιουργεί προβλήματα στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, της διαφθοράς και του ξεπλύματος χρήματος και αποτελεί μείζονα πρόκληση για τη χρηματοοικονομική κανονιστική ρύθμιση και σταθερότητα.

Ο Antoine Peillon, δημοσιογράφος στη γαλλική εφημερίδα «La Croix», επισημαίνει ενώπιον της Γαλλικής Γερουσίας ότι η βιομηχανία της φοροδιαφυγής υποστηρίζεται από ένα σύστημα στο οποίο συμμετέχουν δικηγορικά γραφεία, συμβολαιογράφοι, λογιστές, φοροτεχνικοί, χρηματοοικονομικοί σύμβουλοι κ.λπ στο κέντρο του οποίου βρίσκεται το τραπεζικό σύστημα. Το σύστημα αυτό μετατρέπεται σε εργαλείο προσφοράς των υπηρεσιών του σε επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα, σε οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις και σε απατεώνες με τη χρηματοοικονομική αυτή δραστηριότητα να συνδέεται με διάφορους τρόπους με τη νόμιμη οικονομία (Senat, 2013, Τόμος I, σ. 163).

Σύμφωνα με έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η πλειονότητα των παράνομων χρηματοοικονομικών ροών που σχετίζονται με ξέπλυμα χρήματος,

φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή περνά διαμέσου του διεθνούς τραπεζικού συστήματος. Η Επιτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου η οποία συνέταξε την έκθεση εκφράζει τη λύπη της επειδή τα ευρωπαϊκά τραπεζικά ιδρύματα, των οποίων η ενεργητική και συστηματική εμπλοκή σ' αυτές τις πρακτικές έχει αποδειχθεί, συνεχίζουν να επιχειρούν ελεύθερα χωρίς να τους έχουν επιβληθεί οποιεσδήποτε κυρώσεις (European Parliament, 2017, σ. 28).

Ο Jean - Francois Thony, υπεύθυνος του προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος, στην ακρόασή του ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής της Γαλλικής Εθνοσυνέλευσης, την 10 - 11 - 1999, για τα εμπόδια στον έλεγχο και την καταστολή της χρηματοοικονομικής εγκληματικότητας και το ξέπλυμα κεφαλαίων στην Ευρώπη, αναφέρεται σε δώδεκα γνωστές γαλλικές τράπεζες οι οποίες έχουν ιδρύσει θυγατρικές τους τράπεζες στα νησιά Cayman. Οι τράπεζες αυτές παραβιάζουν τη Γαλλική νομοθεσία για το ξέπλυμα χρήματος η οποία επιβάλλει τον σχολαστικό έλεγχο της προέλευσης των κεφαλαίων. Με τη βοήθεια των θυγατρικών τους που είναι εγκατεστημένες σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα στα οποία δεν ισχύει η υποχρέωση του σχετικού ελέγχου και της αναφοράς τα κεφάλαια αυτά περνούν τελικά στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα (Assemblée Nationale, 2000, σ. 108) από την πίσω πόρτα.

Μετά από τη δήλωση αυτή, μπορούμε να θεωρήσουμε τις τράπεζες ως παραγωγούς εγκληματικότητας, γνωρίζοντας ότι αυτές επιτρέπουν στις θυγατρικές τους που είναι εγκατεστημένες σε μη συνεργαζόμενες εξωχώριες δικαιοδοσίες να εφαρμόζουν στην πράξη την πλήρη αδιαφάνεια, ενώ ταυτόχρονα στο επίπεδο της εταιρικής τους έδρας να συναγωνίζονται μεταξύ τους στην καταγγελία πράξεων ξεπλύματος κεφαλαίων; Παίζουν πράγματι οι τράπεζες ένα διπλό ρόλο; Εκείνο της συμμόρφωσης με τις υποχρεώσεις που τους επιβάλλει το καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και εκείνον της επιδίωξης του κέρδους; Η απάντηση είναι καταφατική. Πράγματι οι τράπεζες είναι σε θέση να παίζουν αυτό το ρόλο.

Τα «Panama papers», αποκάλυψαν πρόσφατα ότι οι μεγαλύτερες τράπεζες του κόσμου εργάζονται χέρι - χέρι με εξωχώριες εταιρείες για να βοηθήσουν δισεκατομμυριούχους, διεφθαρμένους επιχειρηματίες, διεφθαρμένους πολιτικούς και οργανωμένους εγκληματίες να αποκρύψουν τα κεφάλαιά τους. Εκτός από δισεκατομμυριούχους, διασημότητες και εγκληματίες αναφέρονται στα σχετικά έγγραφα και τα ονόματα εκατόν σαράντα τριών πολιτικών και των συνεργατών τους

από 50 χώρες επειδή διαπιστώθηκε ότι είχαν χρησιμοποιήσει εξωχώριες δικαιοδοσίες για φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή (Council of Europe, 2016, σ. 1, 7).

Οι θεσπιζόμενες νομοθετικές και κανονιστικές ρυθμίσεις για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος δεν αρκούν για να αγγίξουν πραγματικά τους μεγάλους τραπεζικούς ομίλους οι οποίοι μπορούν να τις παραβιάζουν με άνεση. Όπως επισημαίνει ο Alldridge (2016), «σε περιπτώσεις παραβίασης της σχετικής νομοθεσίας η άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος τραπεζών και η αφαίρεση της άδειας λειτουργίας τους επιφυλάσσεται μόνο σε περιθωριακούς παίκτες του τραπεζικού τομέα» (σ. 75).

Σε ότι αφορά την ΕΕ, μια σειρά από τράπεζες στην περιοχή του ευρώ βρέθηκαν πρόσφατα να έχουν παραβιάσει τις διατάξεις της νομοθεσίας καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Στις τράπεζες αυτές περιλαμβάνονται η ABLV Bank στη Λετονία, η Pilatus Bank στην Μάλτα, η Versobank στην Εσθονία, η ING Bank στην Ολλανδία, και το υποκατάστημα της Danske Bank στην Εσθονία. Οι υποθέσεις αυτές δημιούργησαν αμφιβολίες για την αποτελεσματικότητα και την οργάνωση της τραπεζικής εποπτείας για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος στην ΕΕ. Οι ανεξάρτητες εθνικές εποπτικές αρχές στην περιοχή του ευρώ για τον έλεγχο της συμμόρφωσης με τους κανόνες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και η διενέργεια προληπτικής εποπτείας της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) για τον ίδιο σκοπό δεν κατάφεραν τελικά να αποτρέψουν την εμπλοκή των τραπεζών αυτών σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος (European Parliament, 2018, σ. 4).

Οι κριτικές οι οποίες έχουν ασκηθεί σε βάρος του κράτους και των υπηρεσιών του αναφέρονται στην αδυναμία τους να ελέγξουν και να εποπτεύσουν αποτελεσματικά τη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε σχέση με την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους οι οποίες απορρέουν από το καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και τη σχετική νομοθεσία. Ως αποτέλεσμα της αδυναμίας αυτής το κράτος απεκδύεται ενός σημαντικού μέρους των εξουσιών ελέγχου των αρμόδιων υπηρεσιών του επί των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και τις αναθέτει σε υπαλλήλους των ίδιων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων όπως συμβαίνει για παράδειγμα με την περίπτωση των compliance officers.

Πέραν αυτού, στη δεκαετία του '70 αυξήθηκαν σημαντικά οι ανεξάρτητες διοικητικές αρχές, οι επιτροπές και οι μηχανισμοί αυτορρύθμισης (π.χ Αρχή των Χρηματοοικονομικών Αγορών, Αρχή του Ανταγωνισμού, κ.λπ). Αυτοί οι νέοι μηχανισμοί χαρακτηρίζονται από διοικητική ανεξαρτησία και συνδιαχείριση του

ελέγχου της παρέκκλισης, επιβάλλοντας κυρώσεις από κοινού με εκπροσώπους εκείνων των επαγγελματικών τομέων που παρεκκλίνουν. (Lascoumes & Nagels, 2014, σ. 203).

Οι κανόνες της FATF αναγνωρίζουν το ρόλο ο οποίος έχει ανατεθεί στους οργανισμούς αυτορρύθμισης υπό την προϋπόθεση ότι αυτοί είναι σε θέση να διασφαλίσουν ότι τα μέλη τους σέβονται τις υποχρεώσεις οι οποίες αναφέρονται στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος. Οι κανόνες αυτοί προβλέπουν για αυτούς τους οργανισμούς τη δυνατότητα να θεσπίζουν κατευθυντήριες γραμμές και να διασφαλίζουν την παροχή πληροφοριών σχετικά με την εφαρμογή των εθνικών μέτρων κυρίως αναφορικά με τη γνωστοποίηση ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών. Η ανάθεση εκ μέρους της πολιτείας αυτών των καθηκόντων στους οργανισμούς αυτορρύθμισης έχει δεχθεί αυστηρή κριτική (Commission Européenne, 2012, σ. 15).

Όπως αναφέρει για το θέμα αυτό σε έκθεσή του και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «σε ορισμένα κράτη μέλη η εποπτεία των δικηγόρων για παράδειγμα διενεργείται από επαγγελματικούς δικηγορικούς συλλόγους οι οποίοι δεν εποπτεύουν δραστήρια τα μέλη τους αλλά ενεργούν μάλλον με βάση τις καταγγελίες των πελατών τους» (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2017, (2017/2013(INI)) σ. 40, 41). Οι έρευνες γι' αυτού του τύπου τις πρακτικές ωστόσο δεν έχουν ουσιαστικά αποτελέσματα.

Οι τράπεζες πολλές φορές συμμορφώνονται με την υποχρέωση γνωστοποίησης κάθε υποψίας για ξέπλυμα χρήματος επειδή πράγματι πιστεύουν ότι αυτό πρέπει να το κάνουν για να προστατεύσουν την ακεραιότητά τους και την καλή τους φήμη. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι τράπεζες θεωρούν ότι η αρχή της γνωριμίας τους με τους πελάτες τους αποτελεί μια πρώτη τάξεως ευκαιρία για να καταφέρουν να γνωρίσουν καλύτερα τις επιθυμίες και τις ανάγκες τους για συγκεκριμένα τραπεζικά προϊόντα έτσι ώστε να μπορέσουν να τα προσαρμόσουν ανάλογα με αυτές και να τους τα προσφέρουν ευκολότερα αποκομίζοντας οικονομικό κέρδος.

Πέρα όμως από όλα αυτά οι Johnston & Abbott (2005, σ. 217), υποστηρίζουν ότι εκείνο το οποίο δεν πρέπει να μας διαφεύγει είναι ότι η συνδρομή πολλών προϋποθέσεων διαφάνειας και ακεραιότητας των τραπεζών και του χρηματοοικονομικού τομέα γενικά, όπως εκείνων που αναφέρονται στη σωστή λειτουργία του συστήματος λογιστικού ελέγχου και λογοδοσίας του σώματος των επαγγελματιών λογιστών και των ελεγκτών της χρηματοοικονομικής διαφάνειας και της αποτελεσματικής εταιρικής διακυβέρνησης ελέγχεται σε άλλο επίπεδο εκτός του

τραπεζικού τομέα. Αυτό αναδεικνύει την ανάγκη ακεραιότητας όχι μόνο του τραπεζικού συστήματος αλλά και όλων των άλλων συστημάτων με το οποίο αυτό επικοινωνεί και συνεργάζεται, όπως για παράδειγμα του πολιτικού συστήματος, του δικαστικού συστήματος, του επιχειρηματικού συστήματος κ.λπ.

Όταν οι τράπεζες αδυνατούν να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους οι οποίες απορρέουν από το διεθνές καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος επειδή οι υπάλληλοί τους ή τα διευθυντικά τους στελέχη είναι διεφθαρμένοι ή διαπλεκόμενοι ή τα οικονομικά τους συμφέροντα είναι αντίθετα με τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από το διεθνές καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, τότε αυτές δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένα πραγματικό εργαλείο των εγκληματικών δικτύων, άμεσοι και αναγκαίοι συνεργοί στη διάπραξη κακουργημάτων σε βάρος του κράτους δικαίου, της οικονομίας και της κοινωνικής συνοχής.

Ο Roche, υποστηρίζει ότι θα πρέπει να υπάρξει μεγαλύτερο ενδιαφέρον για το σκιώδες τραπεζικό σύστημα. Οι τράπεζες και οι συνεργοί τους συνηθίζουν να χρησιμοποιούν το σύστημα αυτό, το οποίο χαρακτηρίζεται από κανόνες εξωχώριου, ανωνυμίας και αδιαφάνειας χωρίς εποπτεία, έλεγχο και κανονιστική ρύθμιση για να διεξάγουν συναλλαγές με πελάτες τους, εταιρείες και ιδρύματα οι οποίες δεν θα ήθελαν να είναι ορατές από τις αρχές εποπτείας και ελέγχου. Πρόκειται για εργασίες εκτός ισολογισμού, για χρηματοοικονομικές συναλλαγές με εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους, για συναλλαγές με κερδοσκοπικά αμοιβαία κεφάλαια ή κεφάλαια αντιστάθμισης κινδύνων (hedge funds) για συναλλαγές με επενδυτικά κεφάλαια, για συναλλαγές με γραφεία συμψηφισμού, για εμπορικές συναλλαγές πρώτων υλών κ.λπ (Senat, 2013, Τόμος II. σ. 167). Οι λόγοι που το κάνουν αυτό οι τράπεζες είναι προφανείς. Σ' αυτό ακριβώς το πεδίο είναι που διακυβούνται τεράστια χρηματικά ποσά και οικονομικά συμφέροντα και εκεί αυξάνεται κατακόρυφα η κερδοφορία και η ρευστότητά τους χωρίς να δίνουν λογαριασμό σε κανένα .

Ειδικότερα, υπάρχει μεγάλη ανάγκη για μια ανάλυση σε βάθος όλων των στοιχείων για την απόκτηση λεπτομερούς γνώσης, σχετικά με το πώς οι τράπεζες εμπλέκονται και διευκολύνουν τη φυγή κεφαλαίων και το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος στα διάφορα σημεία του πλανήτη. Η εργασία αυτή δεν είναι καθόλου εύκολη. Το αντίθετο ακριβώς συμβαίνει, επειδή τόσο το επίπεδο ανάπτυξης όσο και η δομή του τραπεζικού τομέα διαφέρουν ουσιαστικά στις διάφορες χώρες. Γι' αυτό η ανάλυση

αυτή όταν και όποτε γίνει θα πρέπει να αποφύγει τις γενικεύσεις και να επικεντρωθεί στα συγκεκριμένα θέματα που αντιμετωπίζει η κάθε χώρα ξεχωριστά.

Οι μελέτες αυτού του είδους θα ρίξουν φως στους δεσμούς μεταξύ χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων διαφόρων μορφών (π.χ νόμιμες και παράνομες τράπεζες, ανταλλακτήρια συναλλάγματος κ.λπ) και χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων σε διάφορα επίπεδα (τοπικό, εθνικό, περιφερειακό, διεθνές και εξωχώριο).

Είναι επίσης σημαντικό να κατανοηθεί καλύτερα το πώς οι μεγάλες παγκόσμιες τράπεζες με υποκαταστήματα σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους διεξάγουν τις τραπεζικές τους εργασίες και τις επιχειρηματικές συναλλαγές των πελατών τους, παρακάμπτοντας τις υποχρεώσεις τις οποίες τους επιβάλλει το διεθνές καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και το κατά πόσο το κανονιστικό πλαίσιο το οποίο εφαρμόζουν είναι πράγματι σύμφωνο ή όχι με τις υποχρεώσεις αυτές.

Οι Pinçon & Pinçon - Charlot (2015, σ. 418, 419), επισημαίνουν ότι σε κάθε περίπτωση οι τραπεζίτες είναι εκείνοι οι οποίοι επιχειρούν να ξεπλύνουν το βρώμικο χρήμα για λογαριασμό πολυεθνικών εταιρειών, μεμονωμένων ατόμων και επιχειρήσεων που διαφθείρονται ή φοροδιαφεύγουν και οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων που συσσωρεύουν μεγάλα χρηματικά ποσά στα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και τους φορολογικούς παραδείσους και στα μεγάλα ενδοχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα του πλανήτη.

Στην κατανόηση του προβλήματος του ξεπλύματος χρήματος μέσω τραπεζικών ιδρυμάτων θα μπορούσε να συμβάλλει καθοριστικά και η εξακρίβωση του ρόλου των διευθυντικών στελεχών των τραπεζών στη διάπραξη ενός πλήθους εγκλημάτων σε συνεργασία με το οργανωμένο έγκλημα και με διεφθαρμένες οικονομικές, πολιτικές και επιχειρηματικές ελίτ.

Τέλος, εντύπωση προκαλεί η έλλειψη στατιστικών στοιχείων που να αφορούν καταδίκες τραπεζών ή άλλων χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων για μη συμμόρφωση στα πρότυπα και τη νομοθεσία καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσαν ακόμη και να ανακληθούν οι τραπεζικές άδειες χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που συμβάλλουν σε διάπραξη φορολογικών απατών, φοροδιαφυγής και ξεπλύματος χρήματος, προσφέροντας προϊόντα ή υπηρεσίες σε πελάτες τους για το σκοπό αυτό ή όταν αρνούνται να συνεργαστούν με τις FIUs, τις αρχές εφαρμογής του νόμου ή τις φορολογικές αρχές. Αυτό φαίνεται να σχετίζεται

άμεσα με τον επιχειρηματικό και κερδοσκοπικό χαρακτήρα των τραπεζών, οι οποίες είναι πολύ δύσκολο να παίξουν το ρόλο των φορολογικών διοικήσεων, επιβάλλοντας υπερβολικά αυστηρούς ελέγχους, αναλαμβάνοντας έτσι τον κίνδυνο να παραλύσουν την ανάπτυξή τους, τη ρευστότητά τους ή και να οδηγήσουν ακόμη περισσότερα κεφάλαια στη φυγή τους προς το εξωτερικό.

1.5.3 Ο ρόλος των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων στο ξέπλυμα χρήματος. Φορολογικοί παράδεισοι και εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα

Το φαινόμενο των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ιστορίας του καπιταλισμού. Το φαινόμενο προσέλαβε πολύ σημαντική διάσταση στη διάρκεια της περιόδου η οποία ακολούθησε μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και επεκτάθηκε σε όλες τις περιοχές του πλανήτη, από τον Ειρηνικό ωκεανό και την περιοχή της Καραϊβικής, μέχρι τα νησιά του Ατλαντικού και ευρωπαϊκά κράτη μικρής ή πολύ μικρής έκτασης (Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, 2012, σ. 2).

Η προϊστορία των φορολογικών παραδείσων ανάγεται στις αρχές του 17ου αιώνα, όταν οι πειρατές της εποχής χρησιμοποιούσαν ορισμένα λιμάνια για να δεχθούν τη λεία τους την οποία αφαιρούσαν από τα εμπορικά πλοία που διέσχιζαν τον Ατλαντικό με τελικό προορισμό τους την Αμερική. Τα εμπορικά αυτά λιμάνια ανταγωνίζονταν μεταξύ τους για να αποκτήσουν ένα μέρος των λαφύρων των πειρατών ως αντάλλαγμα για την προστασία και την ασφάλεια που τους παρείχαν. Κάτω από αυτές τις συνθήκες οι πειρατές της εποχής εκείνης κατέστησαν κατά κάποιο τρόπο οι σκαπανείς στην πρακτική του ξέπλυματος χρήματος.

Ιστορικά, οι φορολογικοί παράδεισοι υπήρξαν στις δεκαετίες του '20 και του '30 του 20^{ου} αιώνα το καταφύγιο των ελίτ ή ορισμένων εκ των μελών τους για την αποφυγή της φορολόγησης των μεγάλων περιουσιών τους. Μόνο αυτές είχαν την ικανότητα να μετακινούν προς το εξωτερικό πλεόνασμα χρημάτων από αποταμίευση το οποίο δεν είχαν ανάγκη να το διαθέσουν στη χώρα τους και την ευχέρεια να ταξιδεύουν στο εξωτερικό και να ελέγχουν χρηματοοικονομικά δίκτυα και κωδικούς που να τους επιτρέπουν να κινούνται στο σύμπαν των αλλοδαπών τραπεζών (Assemblée Nationale, 2013, σ. 16).

Ο OECD (1998, σ. 23) προσδιόρισε τον ορισμό του φορολογικού παραδείσου πάνω στη βάση τεσσάρων κριτηρίων:

- Οι πρόσοδοι ή τα κεφάλαια που τοποθετούνται στις δικαιοδοσίες αυτές υπόκεινται σε πολύ χαμηλή ή μηδενική φορολόγηση,
- Δεν υπάρχουν αποτελεσματική νομοθεσία και διοικητικές πρακτικές για ανταλλαγή πληροφοριών με άλλες κυβερνήσεις για φορολογούμενους τους οι οποίοι φοροδιαφεύγουν επωφελούμενοι από το εξωχώριο καθεστώς,
- Τα καθεστώτα που εφαρμόζονται στις δικαιοδοσίες αυτές στερούνται διαφάνειας,
- Η εξωχώρια δικαιοδοσία διευκολύνει τη σύσταση οντοτήτων υπό αλλοδαπό έλεγχο χωρίς υποχρέωση ουσιαστικής τοπικής παρουσίας ή απαγορεύει σ' αυτές τις οντότητες να έχουν κάποια εμπορική επίδραση στην τοπική οικονομική δραστηριότητα.

Τα στοιχεία τα οποία χαρακτηρίζουν τη λειτουργία των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων είναι το τραπεζικό απόρρητο, η απορρύθμιση των χρηματοοικονομικών συναλλαγών, οι εικονικές εταιρικές δομές, η αδιαφάνεια, η ανωνυμία των πραγματικών δικαιούχων ιδιοκτητών, τα καταπιστεύματα, η χαμηλή ή μηδενική φορολόγηση, η άρνηση της διεθνούς συνεργασίας σε περιπτώσεις διενέργειας ποινικών ερευνών και η αυξημένη επιτόπια παρουσία επαγγελματιών μεσαζόντων της νομικής επιστήμης, της λογιστικής και της χρηματοοικονομίας.

Τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι φορολογικοί παράδεισοι έχουν ενταχθεί στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα, αποτελώντας βασικό λειτουργικό κομμάτι των δραστηριοτήτων του με τη διεξαγωγή καθόλα νόμιμων χρηματοοικονομικών συναλλαγών χωρίς αυτό να εμποδίζει και την παροχή εκ μέρους τους χρηματοοικονομικών υπηρεσιών σε οργανωμένους εγκληματίες και εγκληματίες του λευκού κολάρου για σκοπούς φοροδιαφυγής, απάτης, ξεπλύματος χρήματος και άλλες εγκληματικές δραστηριότητες (Blum et al., 1998, σ. 40).

Ορισμένες εξωχώριες δικαιοδοσίες, ανεξάρτητα από την χαμηλή ή μηδενική φορολόγηση που προσφέρουν χρησιμοποιούνται και ως καταφύγια για ξέπλυμα χρήματος χάρις στη διαθεσιμότητα των εξωχώριων τραπεζών, τη συνενοχή των ενδοχώριων τραπεζών και την αδύναμη διεθνή δικαστική και αστυνομική συνεργασία. Με τη μεσολάβηση των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων αναπτύσσεται ένας μεγάλος αριθμός εξωχώριων εταιρειών,

εικονικών εταιρειών και επαγγελματιών μεσαζόντων που αυξάνουν τη δυσκολία εξακρίβωσης της ταυτότητας του πραγματικού δικαιούχου ιδιοκτήτη ή των εντολέων.

Σύμφωνα με έκθεση της Γαλλικής Εθνοσυνέλευσης (Assemblée Nationale, 2009, σ. 13) για τους φορολογικούς παραδείσους, τρία είναι τα στάδια που χαρακτήρισαν την ανάδυση των εξωχώριων χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων στις θέσεις αυτές⁸.

Το πρώτο στάδιο, αφορούσε την εμφάνιση δικηγόρων επιχειρηματικών υποθέσεων στη Νέα Υόρκη στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, οι οποίοι συμβούλευσαν ορισμένες πολιτείες των ΗΠΑ (New Jersey και Delaware) ότι για να προσελκύσουν επιχειρήσεις οι οποίες αντιμετώπιζαν προβλήματα με τους προϋπολογισμούς τους θα έπρεπε να τους προτείνουν ελκυστικά όρια φορολόγησης.

⁸ – Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα δικηγόροι επιχειρηματικών υποθέσεων της Νέας Υόρκης συνέστησαν σε ορισμένες Πολιτείες που αντιμετώπιζαν προβλήματα με τους προϋπολογισμούς τους (New Jersey, Delaware) να προσελκύσουν επιχειρήσεις, προτείνοντάς τους ένα ανώτατο όριο φόρων.

– Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, αναπτύσσεται η βρετανική νομολογία για την υποχρέωση των εταιρειών στην καταβολή φόρων. Το 1906 η βρετανική δικαιοσύνη αποφαινεται ότι και η πολυεθνική των διαμαντιών De Beers πρέπει να υποβληθεί σε αγγλική φορολόγηση, επειδή αν και καταχωρημένη στη Νότια Αφρική και έχει την παραγωγή της στα ορυχεία της Νότιας Αφρικής αυτή παραμένει ελεγχόμενη και διευθυνόμενη από το Ηνωμένο Βασίλειο. Οι βρετανικές πολυεθνικές αντιδρούν τότε, εγκαθιστώντας τη διεύθυνσή τους στο εξωτερικό. Κηρύσσοντάς τες ως μη υποκείμενες στη βρετανική φορολόγηση, η βρετανική δικαιοσύνη ανοίγει τότε την πόρτα στην αρχή της εικονικής κατοικίας για λόγους φορολογικούς. Πράγματι, όχι μόνο τα εισοδήματα μιας βρετανικής εταιρείας με προέλευση το εξωτερικό εξαιρούνται εφεξής της φορολογίας, αλλά και οι επιχειρήσεις των άλλων χωρών μπορούν έκτοτε να αποφύγουν τη φορολόγηση, οργανώνοντας τις δραστηριότητές τους από μια εταιρεία καταχωρημένη στο Λονδίνο, αλλά ελεγχόμενη εκτός Ηνωμένου Βασιλείου.

– Τέλος, μέσα στο πλαίσιο της κρίσης του 1929, η οποία άσκησε πίεση προς μια ενδυνάμωση της τραπεζικής εποπτείας, οι Ελβετοί τραπεζίτες ζήτησαν ένα αντιστάθμισμα: Την ενίσχυση του τραπεζικού απορρήτου. Επιπλέον, τον Ιούνιο του 1932, ξεσπά στη Γαλλία ένα σκάνδαλο φορολογικής απάτης μέσω ενός υποκαταστήματος μιας ελβετικής τράπεζας στο Παρίσι. Στο σκάνδαλο αυτό εμπλέκονται πολλές πολιτικές προσωπικότητες και μεγάλοι επιχειρηματίες. Μπροστά στις δικαστικές διώξεις που άρχισαν στη Γαλλία και στα αιτήματα δικαστικής συνδρομής που απευθύνθηκαν στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση της Ελβετίας, ψηφίστηκε στην Ελβετία το 1934 ένας νέος τραπεζικός νόμος. Ο νόμος αυτός έθεσε το τραπεζικό απόρρητο υπό την προστασία του ποινικού δικαίου και προσέφερε έτσι μια πλήρη δικαστική προστασία απέναντι στην ίδια την κυβέρνησή τους στους αλλοδαπούς που θα έρχονταν να τοποθετήσουν τα περιουσιακά τους στοιχεία στην Ελβετία. Οι τρεις πυλώνες των φορολογικών παραδείσων έχουν ήδη λάβει τη θέση τους.

Το δεύτερο στάδιο, αφορούσε την ανάπτυξη στις αρχές του 20^{ου} αιώνα της βρετανικής νομολογίας για την υποχρέωση των εταιρειών στην καταβολή φόρων στο κράτος και την αντίδραση των βρετανικών πολυεθνικών με την εγκατάσταση της διεύθυνσής τους στο εξωτερικό, εκδηλώνοντας έτσι την απόφασή τους να μην εκπληρώσουν τις φορολογικές τους υποχρεώσεις προς το Ηνωμένο Βασίλειο.

Τέλος, το τρίτο στάδιο, αφορούσε την κατοχύρωση του τραπεζικού απορρήτου από τους Ελβετούς τραπεζίτες με την ψήφιση το 1934 νέου τραπεζικού νόμου ο οποίος το προστάτευε αποφασιστικά. Οι εξελίξεις αυτές αποτέλεσαν στην ουσία τους τρεις πυλώνες των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων και τους βοήθησαν να καταλάβουν τη θέση τους στο διεθνές χρηματοοικονομικό στερέωμα (Chavagneux & Palan, 2006, σ. 33 - 43).

Μεταξύ της χρηματιστηριακής κρίσης του 1929 και της επιβολής των Κεϋνσιανών πολιτικών, η οποία άρχισε από το 1949 και διήρκεσε 25 χρόνια μέχρι το 1974, είχαμε αύξηση της φορολογικής πίεσης στις αναπτυγμένες οικονομικά χώρες η οποία συνδυάστηκε με την εμφάνιση των κρατών πρόνοιας (Shaxson, τα νησιά των θησαυρών, 2011, σ. 118), ή αλλιώς του κοινωνικού κράτους, το οποίο παρείχε στους πολίτες του μια σειρά από κοινωνικά αγαθά και υπηρεσίες.

Με τη διάλυση της Βρετανικής, της Γαλλικής και της Ολλανδικής αυτοκρατορίας αναδύθηκαν πολλά νέα κυρίαρχα κράτη τα οποία προσπάθησαν να βρουν τρόπους οικονομικής επιβιώσής τους με την επινόηση του εξωχώριου και την εμπορευματοποίηση της κυριαρχίας τους, μπαίνοντας στο παιχνίδι των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων. Οι εξωχώριες αυτές θέσεις άρχισαν να αναπτύσσονται από τη δεκαετία του '60 σε διάφορα σημεία του πλανήτη, σε νησιωτικές περιοχές της Καραϊβικής, του Ειρηνικού ωκεανού, της Ανατολικής και Δυτικής Ευρώπης, της Ασίας, της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής. Κεντρικό ρόλο στις εξελίξεις αυτές διαδραμάτισαν οι στρατηγικές οι οποίες αναπτύχθηκαν από το City του Λονδίνου, το οποίο αποτέλεσε τον κεντρικό ιστό γύρω από τον οποίο εξυφάνθηκαν διάφορα εξωχώρια νησιά και επικράτειες, πρώην αποικίες τα οποία ήσαν συνδεδεμένα με διάφορους τρόπους με το Ηνωμένο Βασίλειο (Palan, Murphy, & Chavagneux, 2010, σ. 141).

Παράλληλα ξεπρόβαλαν και άλλες χώρες, οι οποίες αποφάσισαν να καθιερώσουν καθεστώτα χαμηλής ή μηδενικής φορολόγησης, με στόχο την εμπορευματοποίηση της προσέλκυσης κεφαλαίων από το εξωτερικό. Η χαμηλή αυτή

ή μηδενική φορολόγηση προσέλκυσε πράγματι διεθνή κεφάλαια, πολυεθνικές εταιρείες, τραπεζικά ιδρύματα, εξειδικευμένους επαγγελματίες σε νομικά, λογιστικά και χρηματοοικονομικά θέματα και κάθε άλλη μορφή εταιρικής οντότητας. Ταυτόχρονα όμως προσέλκυσε και οργανωμένους εγκληματίες οι οποίοι επεδίωκαν να ξεπλύνουν τα χρήματά τους τα οποία προέρχονταν από τις εγκληματικές τους δραστηριότητες.

Όλα αυτά ευνοήθηκαν και από τη νομισματική πολιτική η οποία ίσχυσε στις ΗΠΑ στις δεκαετίες '60 και '70, η οποία απέφερε μεγάλες ποσότητες ευρωδολαρίων με την επιδίωξη της μετατρεψιμότητάς τους σε χρυσό το 1971, σύμφωνα με τις συμφωνίες του Bretton Woods για την ενίσχυση και αύξηση των χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων των εξωχώριων χρηματοοικονομικών θέσεων.

Η οικονομική ανάπτυξη και η ευημερία των μικρών νησιών της Καραϊβικής μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στηρίχθηκε στην επινόηση του εξωχώριου, το τραπεζικό απόρρητο, το προνομιακό καθεστώς φορολόγησης και την ίδρυση γραφείων και πρακτορείων έτοιμων να παράσχουν οποιαδήποτε υπηρεσία στους ενδιαφερόμενους να ξεπλύνουν χρήματα. Τα νησιά αυτά έγιναν πόλος έλξης για τους ισχυρούς της γης και τους οργανωμένους εγκληματίες ως σίγουρα και ασφαλή καταφύγια για την απόκρυψη, τη συγκάλυψη και το ξέπλυμα των παράνομων και εγκληματικών τους προσόδων και μετατράπηκαν τελικά σε ένα τεράστιο πλυντήριο βρώμικων χρημάτων τα οποία προέρχονταν από διακίνηση ναρκωτικών και οργανωμένο έγκλημα γενικά, διαφθορά, εταιρικό - επιχειρηματικό έγκλημα και φοροδιαφυγή (Grasso & Bellavia, 2011, σ. 170).

Το τραπεζικό απόρρητο των εξωχώριων χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων αποτέλεσε έκτοτε ανυπέρβλητο εμπόδιο στις προσπάθειες συλλογής εκ μέρους των αρχών εφαρμογής του νόμου των διαφόρων κρατών των απαραίτητων αποδεικτικών στοιχείων για την παραπομπή των εγκληματιών ενώπιον της δικαιοσύνης και την καταδίκη τους αλλά και τον εντοπισμό, την κατάσχεση, τη δήμευση και την ανάκτηση από το κράτος των εγκληματικών τους προσόδων (Blum et al., 1998, σ. 5).

Οι εξωχώριες χρηματοοικονομικές θέσεις επινοήθηκαν από τους ιθύνοντες της νόμιμης οικονομίας στα τέλη του 19^{ου} αιώνα για σκοπούς φοροδιαφυγής και διεξαγωγής εκεί των εμπορικών και επιχειρηματικών τους συναλλαγών μακριά από τον έλεγχο του κράτους καταγωγής τους (Godefroy & Lascoumes, 2004, σ. 125, 126). Στη συνέχεια βεβαίως, οργανωμένοι διεθνείς εγκληματίες και εγκληματίες του λευκού

κολάρου χρησιμοποίησαν κατά κόρον τα πλεονεκτήματα των εξωχώριων αυτών θέσεων για την απόκρυψη και τη συγκάλυψη των εγκληματικών τους δραστηριοτήτων και των χρηματοοικονομικών τους παρανομιών (Godefroy & Lascoumes, 2004, σ. 14; Unger, 2017, σ. 7). Οι προσφερόμενες υπηρεσίες ευνοήθηκαν στην πορεία από την ανάπτυξη των αερομεταφορών, των τηλεπικοινωνιών και του διαδικτύου. Το άνοιγμα τραπεζικών λογαριασμών και η διεξαγωγή επιχειρηματικών συναλλαγών σε τραπεζικούς λογαριασμούς στο εξωτερικό και ειδικά σε εξωχώρια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είχαν καταστεί πλέον εύκολη υπόθεση.

Ο αριθμός των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων προσδιορίζονταν κάθε φορά με βάση τους σχετικούς ορισμούς τους οποίους έδιναν οι διάφοροι διεθνείς οργανισμοί και οι διάφοροι διακεκριμένοι ερευνητές του πεδίου. Πάνω στη βάση αυτή ο αριθμός τους δεν ήταν σταθερός αλλά άλλαζε συνεχώς και κυμαίνονταν ανάλογα σε ολόκληρο τον κόσμο μεταξύ 20 και 92. Οι εκτιμήσεις για τον όγκο της εξωχώριας χρηματοοικονομίας κυμάνθηκαν μεταξύ ενός τρισεκατομμυρίου και 21 τρισεκατομμυρίων δολαρίων (Unger, 2017, σ. 7).

Τα κεφάλαια της παγκόσμιας χρηματοοικονομίας τα οποία συσσωρεύονται στα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και τους φορολογικούς παραδείσους με παράνομα και αθέμιτα μέσα, προστατευμένα σε συνθήκες καταφυγίου έναντι της εθνικής νομοθεσίας των κρατών προέλευσής τους, μετατρέπονται τελικά σε κερδοσκοπικά και τοξικά επενδυτικά κεφάλαια τα οποία όχι μόνο δεν έχουν κανένα όφελος για το μεγαλύτερο μέρος των χωρών του κόσμου αλλά υπονομεύουν και την οικονομική τους ανάπτυξη και την κοινωνική τους συνοχή.

Με τη δυνατότητα η οποία παρέχεται στις πολυεθνικές εταιρείες και τις διεθνείς επιχειρήσεις να αποκρύπτουν τα κέρδη της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας στα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και τους φορολογικούς παραδείσους καθίσταται αδύνατος ο αξιόπιστος υπολογισμός της φοροδιαφυγής τους και των κερδών τους (Palan et al., 2010, σ. 64).

Το εξωχώριο χρηματοοικονομικό σύστημα δεν ενδιαφέρει μόνο τους οργανωμένους εγκληματίες και τις διασημότητες που φοροδιαφεύγουν, αλλά ενδιαφέρει και τις μεγάλες διεθνείς τράπεζες και τις εταιρείες παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, έχοντας μετατραπεί πραγματικά σε θωρακισμένο καταφύγιο της μεγάλης χρηματοοικονομίας και των ασύδοτων χρηματοοικονομικών

ελίτ που με τη στάση τους υπονομεύουν την ίδια τη δημοκρατία (Shaxson, 2011, treasure islands, σ. 13, 14).

Οι χρήστες των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων είναι μεγάλες διεθνείς δικηγορικές και λογιστικές εταιρείες, πολυεθνικές εταιρείες, μεμονωμένα πλούσια άτομα, επενδυτές και επενδυτικά κεφάλαια (funds), καταπιστεύματα (trusts), θυγατρικές εταιρείες ενδοχώριων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, οργανωμένοι εγκληματίες κ.λπ (Di Nicola, 2006, σ. 5).

Η νομοθεσία και τα φορολογικά συστήματα των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων ελέγχονται από τις παγκόσμιες οικονομικές υπερδυνάμεις. Ταυτόχρονα, οι εξωχώριες αυτές θέσεις αποτελούν τους βραχίονες ενός παγκόσμιου χρηματοοικονομικού δικτύου το οποίο βρίσκεται εγκατεστημένο στα μεγάλα χρηματοοικονομικά κέντρα του πλανήτη.

Με την εμπορευματοποίηση των κυριαρχικών τους δικαιωμάτων και την επινόηση του εξωχώριου οι θέσεις αυτές μετατρέπονται σε σημαντικές νομικές πλατφόρμες του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος. Δημιουργείται έτσι ένας εικονικός εξωχώριος κόσμος με όρους απορρήτου, ανωνυμίας και αδιαφάνειας ο οποίος συμβιώνει και διαπλέκεται με τα κράτη δικαίου στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, χρησιμοποιώντας την κρατική, νομική και πολιτική τους υποδομή προς όφελός του. Τα δύο αυτά συστήματα αποτελούν τις δύο όψεις ενός και του αυτού νομίσματος: της παγκοσμιοποίησης. Ο Palan (2002), υποστηρίζει την άποψη ότι «η στρατηγική των φορολογικών παραδείσων και η εμπορευματοποίηση των κυριαρχικών τους δικαιωμάτων αποτελούν ενδημικά χαρακτηριστικά του σύγχρονου κρατικού συστήματος» (σ. 172).

Τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι φορολογικοί παράδεισοι αναπτύσσουν τις δραστηριότητές τους βασικά σε σχέση με τρία είδη οικονομίας, όπως τη νόμιμη οικονομία, δηλαδή την οικονομία των τραπεζών, των επενδυτών, και των διαχειριστών κεφαλαίων, τη γκρίζα οικονομία, δηλαδή την οικονομία της φοροδιαφυγής και της διαφθοράς και τη μαύρη οικονομία, δηλαδή την οικονομία η οποία ασχολείται με το ξέπλυμα και την ανακύκλωση των κερδών του οργανωμένου εγκλήματος. Συνδέονται με τα μεγάλα ενδοχώρια (onshore) χρηματοοικονομικά κέντρα, όπως το Λονδίνο, τη Νέα Υόρκη, το Τόκιο και τη Φραγκφούρτη, επωφελούμενα από τις προόδους και τις εξελίξεις που επήλθαν στις νέες ή

αναδυόμενες τεχνολογίες συναλλασσόμενα μαζί τους (Talani, 2018, σ. 58). Και το κυριότερο, οι εξωχώριες αυτές δικαιοδοσίες δεν βρίσκονται εκτός του παγκόσμιου συστήματος πληρωμών αλλά αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του. Η διασύνδεση αυτή καθιστά εύκολα κατανοητή τη σχέση των ενδοχώριων και εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων με το πρόβλημα του ξεπλύματος χρήματος (Stessens, 2000, σ. 94).

Η Unger (2007), επισημαίνει ότι δεν είναι μόνο τα μικρά εξωχώρια κράτη τα οποία επιχειρούν ως κέντρα ξεπλύματος και διέλευσης χρήματος αλλά και οι μεγάλες βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες του ΟΟΣΑ, οι ισχυρές οικονομίες των οποίων είναι οι κύριοι αγωγοί του ξεπλύματος χρήματος. Η επέκταση αυτή του πεδίου του ξεπλύματος χρήματος έχει καταστήσει αδιαφανή τα όρια μεταξύ νόμιμου και παράνομου, εγχώριου και εξωχώριου, καθαρού και βρώμικου χρήματος. Ο ρόλος των φορολογικών παραδείσων και των μικρών κρατών υπερεκτιμήθηκε αφού αυτά αποτελούν απλά τους βραχίονες του κεντρικού δικτύου το οποίο βρίσκεται εγκατεστημένο σε αναπτυγμένες χώρες, εκεί ακριβώς όπου βρίσκεται και η πελατεία τους, εκεί όπου χαράσσονται οι παγκόσμιες οικονομικές πολιτικές και εκεί όπου διαπράττονται τα εγκλήματα και κερδίζονται τα χρήματα (Unger, 2007, σ. 191, 192, 193).

Κατά την άποψη του Ruggiero (2013, σ. 86) οι μεγάλες βιομηχανικές και χρηματοοικονομικές δυνάμεις της Δύσης βρίσκονται πίσω από τη λειτουργία των εξωχώριων χρηματοοικονομικών θέσεων, έχοντας συμβάλει καθοριστικά στη θέσπιση του κανονιστικού τους πλαισίου και στην επεξεργασία των χρησιμοποιούμενων τεχνικών και πρακτικών τους. Οι καταστροφικές συνέπειες της λειτουργίας τους σε βάρος της ακεραιότητας του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος, του κράτους δικαίου, της δημοκρατίας και της κοινωνικής συνοχής τις αφήνουν αδιάφορες με αποτέλεσμα να μην αναλαμβάνουν τις πρωτοβουλίες εκείνες οι οποίες απαιτούνται για τη μεταρρύθμιση των εξωχώριων χρηματοοικονομικών θέσεων ή την οριστική κατάργησή τους.

Εκτός από τις νόμιμες και τις παράνομες δραστηριότητες των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων υπάρχει και μια εκτεταμένη γκρίζα περιοχή στο ενδιάμεσο. Όλα αυτά είναι ιδιαίτερα επικίνδυνα, διαβρωτικά της δημοκρατίας και ηθικά αδικαιολόγητα (Shaxson, 2011, treasure islands. σ. 14). Σε κάθε περίπτωση, οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται εκεί

ακυρώνουν τις προσπάθειες άλλων χωρών να κάμψουν το φαινόμενο του διεθνούς ξεπλύματος χρήματος (Stessens, 2000, σ. 430).

Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης και η περιγραφή των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων η οποία δίνεται από τους Godefroy & Lascoumes (2004, σ. 230 - 231), οι οποίοι αναφέρουν ότι η εξωχώρια προσφορά των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων χαρακτηρίζεται από την ενσωμάτωση του χρηματοοικονομικού υπο - συστήματος των θέσεων αυτών στο σύνολο των οικονομικών σχέσεων και την αδιαφορία τους για την προέλευση των κεφαλαίων, τη χρηματοοικονομική αδιαφάνεια ως κυρίαρχο χαρακτηριστικό του συστήματός τους, τη δημιουργία και προσφορά εικονικών εταιρικών οντοτήτων και εικονικών κατοικιών για μη κατοίκους, τη χρηματοοικονομική μηχανική με την πολυπλοκότητα καινοτόμων χρηματοοικονομικών προϊόντων και την απόκρυψη της πραγματικής δικαιούχου ιδιοκτησίας και το ισχυρό τραπεζικό απόρρητο και τη χαμηλή ή μηδενική φορολόγηση.

Η προσφορά φορολογικών πλεονεκτημάτων αρχικά και αργότερα άλλων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών έδωσε τη δυνατότητα στα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και τους φορολογικούς παραδείσους να ξεπεράσουν τη δύσκολη οικονομική κατάσταση την οποία αντιμετώπιζαν και συνεισέφερε στην ανάπτυξη της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής αγοράς και στην απορρύθμιση στο πεδίο των χρηματοοικονομικών θεμάτων (Hampton & Abbott, 1999, σ.1).

Τη σχέση των εξωχώριων αυτών θέσεων με τους ενδιαφερόμενους πελάτες τους ανέλαβαν να προωθήσουν οι gatekeepers, με τη διοργάνωση για λογαριασμό των πελατών τους χρηματοοικονομικών συναλλαγών με όρους απορρήτου, τη σύσταση εικονικών εταιρειών, καταπιστευμάτων και εταιρικών σχημάτων, το άνοιγμα ανώνυμων τραπεζικών λογαριασμών και την ίδρυση εξωχώριων θυγατρικών τραπεζικών ιδρυμάτων μέσω των οποίων διενεργούνται οι διεθνείς χρηματοοικονομικές συναλλαγές.

Ο συνδυασμός της μικρής ή μηδενικής φορολόγησης, της απουσίας υποχρέωσης αναφοράς ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών, της χαλαρής κανονιστικής ρύθμισης και του καλά προστατευόμενου τραπεζικού απορρήτου προσελκύουν τρισεκατομμύρια δολάρια στα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και τους φορολογικούς παραδείσους που λειτουργούν ως τόποι εξαγνισμού των βρώμικων χρημάτων με το ξέπλυμά τους και την περαιτέρω προώθησή τους συνήθως σε

οικονομίες αναπτυγμένων χωρών αλλά και σε οικονομίες αναπτυσσόμενων χωρών με τη μορφή επενδυτικών κεφαλαίων.

Τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι φορολογικοί παράδεισοι διαδραμάτισαν μείζονα ρόλο στην προώθηση της νεοφιλελεύθερης ατζέντας της Σχολής του Σικάγου και υποστηρίχθηκαν ισχυρά στις προσπάθειες καθιέρωσής τους στο διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα από πανίσχυρους επιχειρηματίες και πολιτικούς ηγέτες με συγκεκριμένη πολιτική ιδεολογία (Klein, 2010, σ. 597).

Συγκεκριμένα, ομάδες οικονομικών συμφερόντων που ασκούσαν πολιτική επιρροή και ήσαν εγκατεστημένες στην Washington, συνδεόμενες στενά με νεοφιλελεύθερες πολιτικές, στις οποίες περιλαμβάνονται ιδρύματα όπως το Cato Institute, Americans for Tax Reform, the American Enterprise Institute και το Center for Freedom and Prosperity (Shaxson, 2011, σ. 262 & 263), υποστήριξαν δημόσια τις εξωχώριες δικαιοδοσίες απορρήτου και άσκησαν έντονη κριτική κατά διεθνών πρωτοβουλιών οι οποίες μάχονταν για την κανονιστική ρύθμιση των παράνομων και εξαιρετικά τοξικών δραστηριοτήτων τους. Σε συνέντευξη του Nicholas Shaxson, η οποία παρατίθεται σε παράρτημα στην παρούσα εργασία, με την ευκαιρία της παρουσίασης του βιβλίου του «Οι φορολογικοί παράδεισοι: Έρευνα πάνω στις καταστροφές της νεοφιλελεύθερης χρηματοοικονομίας» (βλέπε παράρτημα ΣΤ) περιγράφεται με σαφήνεια το γενικό πλαίσιο της λειτουργίας και των επιπτώσεων της λειτουργίας των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων.

Η εκτεταμένη χρησιμοποίησή τους από τράπεζες και από μεγάλες διεθνείς επιχειρήσεις δεν είναι μια απλή ιστορική συγκυρία όπως επίσης δεν είναι καθόλου τυχαίο και το γεγονός ότι οι ίδιες οι κυβερνήσεις που μερικές φορές ισχυρίζονται ότι επιθυμούν να τεθεί επιτέλους ένα τέρμα στη λειτουργία τους είναι ταυτόχρονα και εκείνες που τους παρέχουν την υλική βάση για να μπορέσουν να υπάρξουν και να λειτουργήσουν έτσι όπως λειτουργούν.

Ο Σουλιώτης (2012), αναφέρεται στον Bourdieu, σύμφωνα με τον οποίο «οι πιο πετυχημένες ιδεολογικές επιδράσεις είναι εκείνες που δεν χρειάζονται λόγια και δεν ζητούν τίποτε παραπάνω από συνένοχη σιωπή» (σ. 83). Στην επιβολή της τελευταίας, καθοριστικό ρόλο παίζουν οι μεγάλες οικονομικά αναπτυγμένες χώρες και οι παγκόσμιοι φορείς εποπτείας που αυτές έχουν συστήσει και προωθήσει, όπως η FATF, ο ΟΟΣΑ, η Παγκόσμια τράπεζα, το ΔΝΤ κ.λπ.

Επί της ουσίας, οι φορείς αυτοί ανέχονται μια πραγματικότητα η οποία μοιάζει με θέατρο του παραλόγου, αφού εκείνο το οποίο έχουν δημιουργήσει και υποθάλψει οι μεγάλες οικονομικά αναπτυγμένες χώρες είναι εκείνο ακριβώς το οποίο διατείνονται τάχα ότι θέλουν να καταπολεμήσουν. Γι' αυτό οι λύσεις και οι συνταγές που προτείνουν είναι ατελέσφορες. Τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι φορολογικοί παράδεισοι έχουν συμβάλει τα μέγιστα σε παγκόσμιο επίπεδο στην τεράστια αύξηση της φοροδιαφυγής, της διαφθοράς και του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, καθώς και στη σύγχρονη μεγάλη χρηματοοικονομική κρίση και τη σύγχυση που επικρατεί σε όλα τα επίπεδα της παγκοσμιοποιημένης χρηματοοικονομίας.

Ο Σουλιώτης (2012), αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «το σύστημα των υπεράκτιων κέντρων είναι η κρυφή 'γκαρσονιέρα' για τις 'εξωσυζυγικές σχέσεις' των ελίτ των αναπτυγμένων χωρών και αποτελεί την άλλη όψη, τη σκοτεινή, του κόσμου της εξουσίας» (σ. 85). Στις αναπτυσσόμενες χώρες, στις χρεωκοπημένες χώρες και τα αποτυχημένα κράτη δοκιμάζονται σκληρά εξαιτίας τους η εθνική κυριαρχία, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η δημοκρατική διακυβέρνηση, η κοινωνική συνοχή, το κράτος δικαίου, η οικονομική ευημερία, το κοινωνικό κράτος και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Οι εξωχώριες χρηματοοικονομικές θέσεις αναδεικνύονται στο απαραίτητο εργαλείο της λογικής που κυβερνά την παγκόσμια χρηματοοικονομία από τα τέλη της δεκαετίας του '70 και αποτελούν ένα είδος καρκινώματος, του οποίου η προέλευση, ο πραγματικός όγκος και ο τρόπος της ανάπτυξης είναι επί του παρόντος και επί της ουσίας άγνωστα.

Κατά τον Stiglitz (2011, σ. 280), οι νομοθέτες υπήρξαν πολύ γενναιόδωροι με πλούσιους Αμερικανούς και Ευρωπαίους και με τις τράπεζες με τις οποίες αυτοί συναλλάσσονταν, παρέχοντάς τους αυτό το οποίο ζητούσαν επίμονα, δηλαδή το εξωχώριο, ως ασφαλές καταφύγιο, ως ασπίδα προστασίας για να απαλλαγούν από τους εξονυχιστικούς ελέγχους των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων και τη φορολόγησή τους από τις αρμόδιες αρχές της πατρίδας τους, να αποκρύψουν τα χρήματά τους εκεί και να προωθήσουν τα κερδοσκοπικά επιχειρηματικά τους συμφέροντα.

Οι διεθνείς επιχειρηματικοί όμιλοι διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στη λειτουργία των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων και στις προσπάθειες απόκρυψης της προέλευσης και του προορισμού κεφαλαίων στο πλαίσιο των διεθνών εμπορικών δραστηριοτήτων τους προκειμένου να

παρακαμφθεί η εθνική νομοθεσία μετακινώντας κέρδη και περιουσιακά στοιχεία μακριά από τη θέα των φορολογικών αρχών των κρατών τους για να τα ξεπλύνουν (Blum, et al., 1998, σ. 94).

Οι Pinçon & Pinçon - Charlot (2015, σ. 511), κάνουν λόγο για τον πυρηνικό πόλεμο της φορολογικής απάτης που οργανώθηκε από μια ολιγαρχική τάξη στο επίπεδο της κάθε χώρας και σε παγκόσμιο επίπεδο, υποστηρίζοντας ότι οι πλούσιες χώρες του ΟΟΣΑ είναι εκείνες που ορίζουν τους φορολογικούς παραδείσους και συντάσσουν τις σχετικές λίστες στις οποίες δεν αναφέρονται ποτέ χώρες όπως το Λουξεμβούργο, η Ελβετία, η Πολιτεία Delaware των ΗΠΑ, το City του Λονδίνου, το Liechtenstein κ.λπ.

Η ύπαρξη και λειτουργία των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων ως εστιών παγκόσμιας ανομίας αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις τις οποίες έχουν να αντιμετωπίσουν τα κράτη δικαίου, το δημοκρατικό σύστημα διακυβέρνησης και οι λαοί όλου του κόσμου. Χάρη στην ύπαρξη και λειτουργία τους οι νέες παγκόσμιες ελίτ, όπως επισημαίνει ο Bauman (2004, σ. 173, 174), όταν έρχονται αντιμέτωπες με τις αρχές εφαρμογής του νόμου, τις προσκολλημένες στο εθνικό επίπεδο, επικαλούνται τους νόμους της παγκόσμιας αγοράς και την υπερεθνική και εξωχώρια λειτουργία τους και εάν τα πράγματα δυσκολέψουν το παγκόσμιο δίκαιο σε βάρος του εθνικού ενώ εάν χειροτερέψουν ακόμα περισσότερο επωφελούνται από τις δυνατότητες μετακίνησης και κινητικότητας που τους προσφέρει η παγκοσμιότητα για διαφυγή και απόδρασή τους εξωχώρια.

Τον Μάιο του 2016, πάνω από 300 επιφανείς οικονομολόγοι απηύθυναν επιστολή-έκκληση στους ηγέτες 40 χωρών του κόσμου οι οποίοι συμμετείχαν σε διάσκεψη κορυφής στο Λονδίνο για την καταπολέμηση της διαφθοράς και την προώθηση της φορολογικής διαφάνειας η οποία οργανώθηκε με πρωτοβουλία της κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου και στην οποία συμμετείχαν και εκπρόσωποι της Παγκόσμιας Τράπεζας και του ΔΝΤ. Οι Olivier Blanchard, Angus Deaton, Nora Lustig and Thomas Piketty εξέφρασαν την άποψη ότι οι φορολογικοί παράδεισοι δεν εξυπηρετούν κανένα οικονομικό σκοπό και γι' αυτό θα πρέπει να τεθεί επιτέλους ένα τέρμα σε αυτούς. Παράλληλα, απηύθυναν έκκληση στις κυβερνήσεις να υιοθετήσουν παγκόσμιους κανόνες που να υποχρεώνουν τις πολυεθνικές και τις διεθνείς εταιρείες να δημοσιεύουν τις φορολογητέες δραστηριότητές τους στη χώρα στην οποία επιχειρούν και να διασφαλίζουν τη δημοσιοποίηση πληροφοριών για τους

πραγματικούς δικαιούχους ιδιοκτήτες των εταιρειών και των καταπιστευμάτων. Οι φτωχές χώρες οι οποίες είναι και οι μεγάλοι χαμένοι της υπόθεσης χάνουν κάθε χρόνο όπως επισήμαναν 170 δισεκατομμύρια δολάρια σε φορολογικά έσοδα.

Μετά τις αποκαλύψεις των Panama Papers και άλλων πρόσφατων εκθέσεων δεν υπάρχει πλέον καμία αμφιβολία ότι το τραπεζικό απόρρητο των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων τροφοδοτεί τη διαφθορά και υπονομεύει την ικανότητα των χωρών να συλλέγουν τα απαραίτητα φορολογικά έσοδα για την άσκηση της οικονομικής και κοινωνικής τους πολιτικής (United Nations, 2016, σ. 7).

Οι μεγάλες οικονομικές δυνάμεις φαίνεται να εμπλέκονται σε μεγάλο βαθμό στις διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος με την ανοχή την οποία επιδεικνύουν στη θυγατροποίηση επιχειρήσεών τους σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και σε φορολογικούς παραδείσους. Αυτό έχει επιτρέψει την εγκατάσταση και λειτουργία συστημάτων χρηματοοικονομικών αγορών σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα τα οποία επιτρέπουν το χειρισμό επιχειρηματικών συναλλαγών οι οποίες εάν διεξάγονταν ενδοχώρια θα τραβούσαν σίγουρα την προσοχή των εθνικών οργάνων εποπτείας και ελέγχου και των αρχών εφαρμογής του νόμου.

Με τις τεχνικές δυνατότητες, τις υποδομές και τη νομική και λογιστική εκπροσώπηση που διαθέτουν οι μεγάλες διεθνείς επιχειρήσεις και τα διεθνή χρηματομεσιτικά γραφεία στις εξωχώριες χρηματοοικονομικές θέσεις μπορούν να εκτελούν από απλές μέχρι πολύπλοκες χρηματοοικονομικές και επιχειρηματικές συναλλαγές, εντολές αγοράς και πώλησης αγαθών και υπηρεσιών, να προβαίνουν σε κερδοσκοπικές επενδύσεις και γενικά σε κάθε είδους συναλλαγές από αυτές που κατακλύζουν σήμερα τις χρηματοοικονομικές αγορές στο πλαίσιο του σύγχρονου παγκοσμιοποιημένου χρηματοοικονομικού συστήματος.

Γενικά, η εύκολη πρόσβαση στα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και τους φορολογικούς παραδείσους και η ικανότητα ταχείας κίνησης χρημάτων γύρω από το διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα και μέσα στο σύστημα αυτό με ελάχιστες τυπικές διαδικασίες και κανονιστικές ρυθμίσεις αποτελούν το τέλειο υπόβαθρο για ξέπλυμα χρήματος.

Αυτό το οποίο διαφημίζεται συχνότερα και μάλιστα ανοικτά από τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και τους φορολογικούς παραδείσους είναι η άρνησή τους να συνεργαστούν σε διεθνείς ποινικές έρευνες για οργανωμένο έγκλημα και εγκλήματα

του λευκού κολάρου και το συναφές ξέπλυμα χρήματος. Με τη στάση τους αυτή διασφαλίζουν de facto την προστασία των εγκληματιών έναντι ερευνών για εγκλήματα του κοινού ποινικού δικαίου, είτε απορρίπτοντας την έρευνα για ασήμαντες διαδικαστικές λεπτομέρειες, είτε αποφεύγοντας πολύ απλά να απαντήσουν στα αιτήματα αστυνομικής και δικαστικής συνδρομής.

Η αίσθηση η οποία διακατέχει τις εξωχώριες αυτές χρηματοοικονομικές θέσεις είναι ότι βρίσκονται στο απυρόβλητο και εκτός του πεδίου της δικαιοδοσίας του ποινικού δικαίου των κρατών και εκδηλώνεται ποικιλοτρόπως, ορισμένες φορές μάλιστα με άκρως προκλητικό τρόπο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η περίπτωση των Σεϋχελλών η οποία εισήγαγε το 1996 στη νομοθεσία της με νόμο την πολιτική του «εγκληματικού καταφυγίου», προσφέροντας ασυλία σε κάθε πρόσωπο το οποίο ήταν διωκόμενο στο εξωτερικό για πράξεις ποινικού ή εγκληματικού χαρακτήρα εάν το πρόσωπο αυτό επένδυε πάνω από 10 εκατομμύρια δολάρια στη χώρα (Unger, 2007, σ. 146).

Ο Arlacchi (2007), στο έργο του «La mafia imprenditrice» αναφέρεται σε ένα σχόλιο του Giovanni Falcone προς τον ίδιο σχετικά με την εντύπωση που του είχε προκαλέσει ο συνωστισμός πλήθους προσωπικοτήτων στους τόπους συγκέντρωσης του καυτού χρήματος. «Οι φορολογικοί παράδεισοι μου φαίνονται να είναι ένας τεράστιος Πύργος της Βαβέλ και ίσως αυτό να είναι απλά εκείνο το οποίο φαίνεται. Εάν όμως υπάρχει ένα κέντρο σε κάποιο μέρος τότε αυτό μπορεί να είναι και το κέντρο της κόλασης» (σ. 234).

Άραγε πόσο επίκαιρο εξακολουθεί να είναι ακόμη και σήμερα το ερώτημα που είχε διατυπωθεί πολλά χρόνια πριν από τον Τραγάκη (1998), «μήπως τελικά οι φορολογικοί παράδεισοι και τα διεθνή κέντρα ξεπλύματος χρήματος όπου συρρέουν αφειδώς για να ξεπλυθούν όλα τα προϊόντα και οι καρποί της εγκληματικής δραστηριότητας και των ποινικών αδικημάτων, της εκτεταμένης φοροδιαφυγής και της πολιτικής διαφθοράς εξυπηρετούν μια δεδομένη σκοπιμότητα του παγκόσμιου οικονομικού, κοινωνικού και πολιτικού κατεστημένου;» (σ. 228).

Οι Godefroy και Lascoumes (2004, σ. 13), αναδεικνύουν και μια άλλη παράμετρο του προβλήματος, επισημαίνοντας την περίεργη επιμονή των μεγάλων διεθνών ΜΜΕ να υπερτονίζουν την εκμετάλλευση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που παρέχονται από τις εξωχώριες χρηματοοικονομικές θέσεις εκ μέρους μόνο παράνομων παραγόντων όπως οργανωμένων εγκληματιών και τρομοκρατών,

παραλείποντας να αναδείξουν τον μείζονα ρόλο των νόμιμων χρηματοοικονομικών παραγόντων όπως εμπορών, βιομηχάνων, τραπεζιτών κ.λπ τόσο στην ιστορική εμφάνιση των εξωχώριων αυτών θέσεων όσο και στις παράνομες δραστηριότητές τους. Οι Pinçon και Pinçon - Charlot (2015), κάνουν λόγο για «φορολογικούς παραδείσους της μεγάλης χρηματοοικονομίας και των μεγάλων περιουσιών» (σ. 29).

Τα ισχυρά ενδοχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα της παγκόσμιας χρηματοοικονομίας στρέφονται εναντίον των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων με την προβολή τους ως υπεύθυνων για οτιδήποτε κακό συμβαίνει στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα. Με τον τρόπο αυτό προσπαθούν να αποσείσουν τις ευθύνες τους για την απραξία τους στο θέμα της αντιμετώπισής τους, στρέφοντας την προσοχή της κοινής γνώμης σε ένα συστατικό στοιχείο δεύτερης γραμμής όπως είναι στην ουσία οι εξωχώριες αυτές χρηματοοικονομικές θέσεις (Arlacchi, 2007, σ. 240).

Τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι φορολογικοί παράδεισοι, έχοντας ενσωματωθεί πλήρως στις νόμιμες δομές του διεθνούς εμπορίου και της διεθνούς χρηματοοικονομίας καλύπτουν απόλυτα την ανάγκη που έχουν σήμερα, περισσότερο από ποτέ, οι παράγοντες του καπιταλισμού για αδιαφάνεια και ένα χώρο επιχειρηματικής τους δραστηριότητας εκτός του πλαισίου των κανόνων του εθνικού δικαίου (Godefroy & Lascoumes, 2004, σ. 17, 18). Εάν το εξωχώριο χρηματοοικονομικό περιβάλλον δεν έχει κανόνες γιατί διερωτάται ο Winer (1999), «θα πρέπει κάποιος να ζει με τους κανόνες του ενδοχώριου όταν όλο αυτό που χρειάζεται για να βρεθεί και να ασκήσει επιχειρηματική δραστηριότητα εξωχώρια είναι ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής και ένας τραπεζικός λογαριασμός;» (σ. 355).

Ο Arlacchi αναφέρεται σε μια συνομιλία του με το Γενικό Εισαγγελέα της νήσου των Αντιλλών, ο οποίος παρομοιάζει τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και τους φορολογικούς παραδείσους με άδειες αποθήκες. Ο ρόλος τους υποστηρίζει είναι απλά διαμεσολαβητικός. Παραδέχεται ωστόσο ότι οι εξωχώριες θέσεις είναι συνεργοί στη διάπραξη σοβαρών εγκλημάτων επισημαίνοντας όμως ταυτόχρονα στον συνομιλητή του ότι το χρηματοοικονομικό σύστημα είναι ενιαίο, πλην όμως το ισχυρό του τμήμα δεν βρίσκεται εξωχώρια αλλά ενδοχώρια. Τα μεγάλα ενδοχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα, όπως για παράδειγμα η Ζυρίχη, η Νέα Υόρκη και το City του Λονδίνου είναι οι θέσεις εκείνες στις οποίες σχεδιάζονται και λαμβάνονται οι αποφάσεις. Ο συνομιλητής του Arlacchi καυτηριάζει την υποκρισία των δυτικών

χωρών, οι οποίες όπως υποστηρίζει, καταπολεμούν με το ένα χέρι την οργανωμένη εγκληματικότητα και την παρανομία και με το άλλο χέρι αποκρύπτουν τα κέρδη τα οποία απορρέουν από αυτή (Arlacchi, 2007, σ. 246).

Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Tax Justice Network, 21 - 32 τρισεκατομμύρια δολάρια έχουν τοποθετηθεί από ιδιώτες σε εξωχώριες δικαιοδοσίες, απορρήτου, ανά τον κόσμο, αφορολόγητα ή με χαμηλή φορολόγηση ενώ οι εκτιμώμενες απώλειες φορολογικών εσόδων είναι της τάξης των 190 δισεκατομμυρίων δολαρίων ετησίως. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Διάσκεψης για το εμπόριο και την ανάπτυξη του ΟΗΕ οι απώλειες αυτές για τις αναπτυσσόμενες χώρες ανέρχονται σε πάνω από 100 δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως (United Nations., 2016, σ. 9).

Σε έκθεση του Γαλλικού Κοινοβουλίου αναφέρεται ότι σύμφωνα με εκτιμήσεις της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (2000) τα υπό διαχείριση στοιχεία ενεργητικού στα νησιά Cayman, βρετανική επικράτεια 260 km² με 40.000 κατοίκους, ανέρχονταν σε 900 δισεκατομμύρια δολάρια. Οι τράπεζες που είχαν καταχωρηθεί στα νησιά Cayman διαχειρίστηκαν καταθέσεις που εκτιμάται ότι ανέρχονταν σε 500 δισεκατομμύρια δολάρια περίπου, πράγμα το οποίο τα καθιστούσε την πέμπτη χρηματοοικονομική θέση στον κόσμο.

Επιπλέον, η νομοθεσία τους επέτρεπε την ίδρυση εικονικών τραπεζών αφού δεν υπήρχε καμία υποχρέωση φυσικής παρουσίας στο έδαφός τους εκτός από τον ορισμό ενός τοπικού εκπροσώπου. Υπήρχαν κοντά στις 600 τράπεζες, από τις οποίες οι τριάντα ήσαν τοπικές τράπεζες (ένδεκα τραπεζικά ιδρύματα ανήκαν σε γαλλικούς ομίλους), πολλές χιλιάδες λογιστές, δικηγόροι επιχειρηματικών υποθέσεων και φοροτεχνικοί καθώς και 780 ασφαλιστικές εταιρείες που είχαν ιδρυθεί από πολυεθνικές εταιρείες. Επίσης, είχαν καταχωρηθεί στα νησιά αυτά 85.000 εταιρείες βιτρίνα, 10.000 hedge funds, και 25.000 καταπιστεύματα, ενώ δεν υπήρχε στα νησιά αυτά ούτε φορολογία εισοδήματος, ούτε φορολογία εταιρειών ούτε φορολογία επί της περιουσίας.

Το Nauru, ένα νησί το οποίο βρίσκεται μεταξύ Ιαπωνίας και Νέας Καληδονίας προσέφερε ταυτόχρονα τραπεζικό απόρρητο, απουσία ελέγχων συναλλάγματος και απουσία οποιασδήποτε κανονιστικής ρύθμισης. Η χώρα είχε 450 τράπεζες σε μια επικράτεια έκτασης 20 km². Οι Μπαχάμες που φιλοξενούσαν 4.300 τράπεζες ήσαν εξειδικευμένες στο εμπόριο μέσω διαδικτύου. Τα νησιά Cayman και Barbados φιλοξενούν πολλά κερδοσκοπικά κεφάλαια. Τα νησιά της Παρθένου στεγάζουν το 50%

των εταιρειών που δεν έχουν την έδρα τους στον τόπο φορολόγησης (Assemblée Nationale, 2009, σ. 36).

Τα πράγματα όπως εξελίσσονται έχουν φθάσει πλέον στο απροχώρητο στο θέμα των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων. Σε περιόδους βαθιάς παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης τα πράγματα δυσκολεύουν δραματικά, ιδιαίτερα για τις χώρες εκείνες οι οποίες εξαιτίας της φυγής κεφαλαίων, της διαφθοράς, της φοροδιαφυγής και του ξεπλύματος χρήματος είναι υποχρεωμένες για να αποφύγουν τη χρεωκοπία να προσφύγουν σε εξωτερικό δανεισμό και σε υπερδανεισμό με επαχθείς πολλές φορές όρους. Η αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού θα μπορούσε να δώσει ένα τέλος στην εξάρτηση από την εξωτερική οικονομική βοήθεια και τον εξωτερικό δανεισμό και υπερδανεισμό και να συμβάλλει στη δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων για την υγιή οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη και την οικονομική σταθερότητα των δημοκρατικών κρατών έτσι ώστε να είναι σε θέση να παράσχουν εκπαίδευση, ασφάλεια τροφίμων και φροντίδα υγείας για τους πολίτες τους (Reuter & Truman, 2004, σ. 157).

Κατά τους Palan et al. (2010, σ. 157) οι φορολογικοί παράδεισοι επηρεάζουν τη δίκαιη και ορθολογική κατανομή του εθνικού εισοδήματος. Το μειωμένο φορολογικό βάρος που εξασφαλίζουν κάποιες κατηγορίες πολιτών και επιχειρήσεων με τη καθοριστική συμβολή των φορολογικών παραδείσων μεταφράζεται σε αυξημένο φορολογικό βάρος για κάποιες άλλες κατηγορίες πολιτών και επιχειρήσεων, με κερδισμένους τελικά συγκεκριμένους οικονομικούς χώρους και συγκεκριμένες κοινωνικές ελίτ.

Δυστυχώς, εξαιτίας των φορολογικών παραδείσων καταλήξαμε τελικά να έχουμε μια δέσμη κανόνων για τους πλούσιους και ισχυρούς και μια άλλη δέσμη κανόνων και νόμων για τους υπόλοιπους πολίτες και αυτό εφαρμόζεται στους πολίτες και των πλούσιων και των φτωχών χωρών (Shaxson, 2011, treasure islands, σ. 13).

Η Joly (2007), Γαλλίδα ανακρίτρια η οποία χειρίστηκε στη Γαλλία τη δεκαετία του '90 μεγάλες δικαστικές υποθέσεις πολιτικοοικονομικών σκανδάλων, σε συνέντευξή της στη Γαλλική εφημερίδα «La Tribune», αναφερόμενη στους φορολογικούς παραδείσους ως τον κύριο στόχο των συζητήσεων για την καταπολέμηση της διαφθοράς, υποστήριξε ότι οι φορολογικοί παράδεισοι ευθύνονται σε μεγάλο βαθμό εξαιτίας της φοροδιαφυγής για τη φτωχοποίηση του παγκόσμιου πληθυσμού. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού είναι επιτακτική ανάγκη να

ανιχνευθούν οι παράνομες χρηματοοικονομικές ροές και να επιβληθούν κυρώσεις σε βάρος εκείνων που δεν συνεργάζονται.

Σύμφωνα με τη Γαλλική ΜΚΟ Attac France, οι φορολογικοί παράδεισοι αντιπροσωπεύουν ένα από τα βασικά γρανάζια της κερδοσκοπίας, της φορολογικής απάτης και της φοροδιαφυγής και εν τέλει της σημαντικής επιδείνωσης των ανισοτήτων στον κόσμο και της υποβάθμισης των κοινωνικών συστημάτων (Attac France, 2009, σ. 2).

Οι απαράδεκτες αυτές καταστάσεις υποχρέωσαν τον Αύγουστο του 2003, τον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών Kofi Annan να καταθέσει αναφορά στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, καλώντας τα κράτη μέλη του ΟΗΕ μεταξύ άλλων σε αυξημένη διεθνή συνεργασία για την αντιμετώπιση των φορολογικών θεμάτων, της φοροδιαφυγής, των φορολογικών κινήτρων για επενδύσεις από ανταγωνιζόμενες χώρες, του ξεπλύματος χρήματος, και του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος. (Reuter & Truman, 2004, σ. 91).

Η ύπαρξη των φορολογικών παραδείσων συνοδεύτηκε από μεγάλη υποκρισία ή απόλυτη αδυναμία ανάληψης αποτελεσματικής δράσης σε πολιτικό επίπεδο, με βάση τις πομπώδεις κάθε φορά πολιτικές διακηρύξεις για την κατάργησή τους και την αμετάβλητη σκληρή πραγματικότητα της διαχρονικής επιβίωσης και μακροημέρευσής τους

Ο πρώην Βρετανός Πρωθυπουργός Tony Blair, μπορεί κατά τον Roche (Senat, 2013, Τόμος II, σ. 168) να είναι ταυτόχρονα ειλικρινής και υποκριτής, θέτοντας ως προτεραιότητα την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής στο πλαίσιο της G8, αναζητώντας νέα φορολογικά έσοδα, αλλά την ίδια στιγμή να μην μπορεί να στερήσει το City από τις προσόδους που του αποφέρει το ήμισυ των φορολογικών παραδείσων σε ολόκληρο τον κόσμο.

Ο Dominique Stauss Kahn, Γενικός Διευθυντής του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου την 25^η Μαρτίου 2009 δήλωνε ενώπιον της Γαλλικής Εθνοσυνέλευσης ότι «πρέπει να κυνηγήσουμε τους φορολογικούς παραδείσους» (Assemblée Nationale, 2009, σ. 8). Την 15 Οκτωβρίου 2008 ενώπιον της Γαλλικής Εθνοσυνέλευσης ο Γάλλος Πρωθυπουργός François Fillon, δήλωνε επίσης: «Μαύρες τρύπες, όπως τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα, δεν πρέπει να υπάρχουν πια και η εξαφάνισή τους θα πρέπει να αποτελέσει το προμήνυμα για μια επανίδρυση του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος» (Assemblée Nationale, 2009, σ. 7). Την 10^η

Απριλίου 2013 ο Francois Hollande δήλωνε ότι «οι φορολογικοί παράδεισοι πρέπει να εκριζωθούν από την Ευρώπη και απ' ολόκληρο τον κόσμο» (Pinçon & Pinçon - Charlot, 2015, σ. 661).

Οι ειλικρινείς προσπάθειες αντιμετώπισης του προβλήματος των φορολογικών παραδείσων δεν έλειψαν σε ορισμένες περιπτώσεις. Για πολλά χρόνια εκπρόσωποι των βιομηχανικών κρατών εργάστηκαν στους κόλπους του ΟΟΣΑ για την επεξεργασία μιας σύμβασης για τον έλεγχο και αργότερα τη σταδιακή κατάργηση των φορολογικών παραδείσων. Δυστυχώς όμως το 2001, η κυβέρνηση των ΗΠΑ αρνήθηκε τελικά να υπογράψει τη σχετική σύμβαση, του ΟΟΣΑ, ακυρώνοντας τον αγώνα κατά των φορολογικών παραδείσων και επιτρέποντας έτσι στις εξωχώριες αυτές θέσεις να συνεχίσουν να χρησιμοποιούνται βασικά για φοροδιαφυγή και για το ξέπλυμα κεφαλαίων εγκληματικής προέλευσης και στους κοσμοκράτορες να εγκαθιστούν εκεί τις χρηματιστηριακές τους εταιρείες συμμετοχών, μέσα σε πλήρη αδιαφάνεια και πλήρη προστασία από κάθε κρατικό έλεγχο. (Ziegler, 2002, σ. 41).

Ο Chomsky (2006), είναι ξεκάθαρος, τονίζοντας ότι «οι πλούσιες χώρες επιθυμούν τη λειτουργία των χρηματοοικονομικών παραδείσων για να μπορούν οι μεγάλες επιχειρήσεις τους να κλέβουν τους πολίτες ατιμώρητες και οι πλούσιοι να γίνονται πλουσιότεροι, δηλώνοντας υπεράκτιες έδρες για τις εταιρείες τους και μη πληρώνοντας τους φόρους που οφείλουν στο κράτος» (σ. 106).

Σε κάθε περίπτωση, οι πλούσιες χώρες έχουν τη δύναμη εάν το επιθυμούν να θέσουν τέλος στο σκάνδαλο, γνωρίζοντας ότι το 80% της παγκόσμιας χρηματοοικονομίας περνά από τριάντα τράπεζες, η ταυτότητα των οποίων είναι απόλυτα γνωστή και ότι η χρησιμοποίηση των κανονιστικών, χρηματοοικονομικών ή δικαστικών ρωγμών των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων επιχειρείται από τις μεγάλες χρηματοοικονομικές θέσεις του Λονδίνου και της Νέας Υόρκης (Pinçon, & Pinçon - Charlot, 2015, σ. 668).

Πολλές φορές οι ενέργειες ορισμένων κρατών τα εκθέτουν σοβαρά στα μάτια της κοινής γνώμης και έρχονται σε άμεση αντίθεση με τις προσπάθειες που φαίνεται να καταβάλλουν στο πλαίσιο της εφαρμογής του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Πολύ περισσότερο δε όταν οι ίδιες αυτές χώρες έχουν προωθήσει αυτό το καθεστώς και το έχουν επιβάλλει σε παγκόσμιο επίπεδο. Πρόκειται για τις περιπτώσεις εκείνες της φορολογικής αμνηστίας που παρέχουν τα κράτη σε πολίτες τους που φοροδιαφεύγουν προκειμένου να επιστρέψουν τα χρήματα που έχουν

βγάλει παράνομα από τη χώρα τους στο εξωτερικό και τα έχουν αποθέσει σε εξωχώρια τραπεζικά ιδρύματα εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και φορολογικών παραδείσων.

Ο Shaxson (2011, treasure islands, σ. 111).αναφέρει ως χαρακτηριστικό παράδειγμα την απόφαση της κυβέρνησης του πρώην προέδρου των ΗΠΑ George W. Bush το 2004 να προσφέρει μειωμένη φορολόγηση 5% επί των επαναπατριζόμενων κεφαλαίων και πλήρη ασυλία των εμπλεκόμενων στο πλαίσιο της προσπάθειας επαναπατρισμού κεφαλαίων τα οποία είχαν τοποθετηθεί σε φορολογικούς παραδείσους χωρίς να έχουν φορολογηθεί.

Ως αποτέλεσμα αυτής της προσφοράς επέστρεψαν τελικά στη χώρα 360 δισεκατομμύρια δολάρια, τα οποία σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της κυβέρνησης θα συνεισέφεραν στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Στην πραγματικότητα ένα μεγάλο μέρος των χρημάτων αυτών δαπανήθηκε σε επαναγορά μετοχών εκ μέρους επιχειρηματιών φίλα προσκείμενων και για τη χορήγηση μόνους σε διευθυντικά στελέχη εταιρειών. Από έρευνες τις οποίες διεξήγαγε η MKO Citizens for Tax Justice σχετικά με την αμνήστευση των φοροφυγάδων στην υπόθεση αυτή προέκυψε ότι τελικά δεν προστέθηκε ούτε μια θέση εργασίας στην οικονομία των ΗΠΑ από τα χρήματα τα οποία επέστρεψαν στη χώρα.

Έτσι κι αλλιώς όπως επισημαίνουν οι Pinçon, & Pinçon - Charlot (2015), «ένα μέρος του εξωχώριου χρήματος επαναπατρίζεται ενδοχώρια στην καρδιά των μεγάλων αναπτυγμένων κρατών, όχι όμως για να βελτιώσει την κατάσταση των διαβιούντων κάτω από τα όρια της φτώχειας αλλά για την ευτυχία των πλούσιων και την προώθηση των διευθετήσεων μεταξύ φίλων..» (σ. 128).

Εντύπωση προκαλεί η χαλαρή γενικά στάση των κρατών απέναντι σε πολίτες τους οι οποίοι φοροδιαφεύγουν σε μεγάλη κλίμακα, ιδιαίτερα απέναντι σε εκείνους οι οποίοι διαθέτουν πολύ μεγάλα περιουσιακά στοιχεία και βρίσκονται συχνά ανάμεσα στους βασικούς πελάτες των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων, εκμεταλλεζόμενα τις προσφερόμενες ελκυστικές υπηρεσίες των εξωχώριων αυτών θέσεων αλλά ταυτόχρονα και το δικό τους υψηλό κοινωνικό στάτους και τις αναπτυγμένες κοινωνικές τους σχέσεις και γνωριμίες (Pinçon & Pinçon - Charlot, 2015, σ. 133, 134).

Ο κοινός παρονομαστής όλων αυτών των προβλημάτων είναι ο ενδοχώριος και εξωχώριος μηχανισμός του ξεπλύματος χρήματος, ο οποίος αναπτύχθηκε στα

ενδοχώρια και εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και στους φορολογικούς παραδείσους του πλανήτη. Η αποτελεσματικότητα των κέντρων αυτών στο να βοηθούν άτομα και εταιρείες αλλά και οργανωμένους εγκληματίες να αποκρύπτουν, να συγκαλύπτουν και να ξεπλένουν περιουσιακά στοιχεία είναι το αποτέλεσμα αυτού του μηχανισμού, ο οποίος απαρτίζεται από πολλά γρανάζια, καθένα από τα οποία έχει τη δική του ξεχωριστή σημασία.

1.5.4 Η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι φορολογικοί παράδεισοι

Η ελευθερία της κίνησης των κεφαλαίων αποτέλεσε μια από τις τέσσερις θεμελιώδεις ελευθερίες που προβλέφθηκαν από την αρχή με τη Συνθήκη της Ρώμης στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς, η οποία έπρεπε να οργανωθεί σύμφωνα με τη Συνθήκη αυτή. Η οργάνωση της εσωτερικής αγοράς ωστόσο, σταμάτησε στα σύνορα της ΕΕ, ενώ πέραν των συνόρων αυτών εφαρμόζονται πλέον οι κανόνες της παγκόσμιας χρηματοοικονομίας.

Ωστόσο, κάποιοι υποστηρίζουν ότι η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων αποτέλεσε τον ακρογωνιαίο λίθο της δημιουργίας της νεοφιλελεύθερης Ευρώπης και ταυτόχρονα την ουσιαστική αιτία για την ανάδειξη της φοροδιαφυγής σε ανθηρή βιομηχανία.

Στα συμπεράσματα της συνεδρίασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε, της 19^{ης} Οκτωβρίου 1999, στο κεφάλαιο με τίτλο «καταπολέμηση της εγκληματικότητας στο επίπεδο της ΕΕ», αναφέρεται ότι είναι απαραίτητη η επεξεργασία κοινών κανόνων για τη μη χρησιμοποίηση επιχειρήσεων και εταιρικών οντοτήτων καταχωρημένων εκτός της δικαιοδοσίας της ΕΕ στην απόκρυψη και το ξέπλυμα κεφαλαίων τα οποία προέρχονται από έγκλημα. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη οφείλουν να συμφωνήσουν από κοινού κανονιστικές ρυθμίσεις με τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα τρίτων χωρών για να διασφαλίσουν την αποτελεσματική και διαφανή συνεργασία στο πεδίο της δικαστικής συνδρομής, σύμφωνα με τις σχετικές συστάσεις της FATF (Συμπεράσματα του Τάμπερε, 1999, σ.15). Ωστόσο, η επίτευξη κοινής συμφωνίας της ΕΕ και των κρατών μελών της με τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά εμποδίζεται κατά κάποιο τρόπο από τη θεμελιώδη αρχή της ΕΕ για την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων.

Οι Συνθήκες της ΕΕ δεν περιέχουν οποιεσδήποτε νομικές υποχρεώσεις και δεσμεύσεις των κρατών μελών της για την υλοποίηση της νομοθεσίας της ΕΕ σχετικά με την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, του ξεπλύματος χρήματος και την ενίσχυση

της φορολογικής διαφάνειας στις υπερπόντιες χώρες και τις εξωχώριες εδαφικές τους επικράτειες. Επομένως το κοινοτικό κεκτημένο δεν εφαρμόζεται αυτόματα στις δικαιοδοσίες αυτές.

Ωστόσο, η ειδική σχέση που έχουν ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ όπως η Δανία, η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ολλανδία με υπερπόντιες χώρες και δικαιοδοσίες και υπερπόντια εδάφη τους, προσφέρει επιχειρήματα για να ζητηθεί από τα κράτη αυτά να αναλάβουν την πολιτική ευθύνη που τους αναλογεί και να παίξουν το ρόλο που οφείλουν να παίξουν στο πεδίο αυτό (European Parliament, 2017, σ. 10).

Η εναρμόνιση των φορολογικών συστημάτων στο πλαίσιο της ΕΕ θα αποτελούσε σίγουρα ισχυρό παράγοντα καταπολέμησης της φοροδιαφυγής και των κάθε είδους φορολογικών απατών. Όμως, η Συνθήκη της Λισσαβόνας απαγορεύει *de facto* κάθε φορολογική εναρμόνιση, αφού κάθε απόφαση για το θέμα αυτό πρέπει να λαμβάνεται με ομοφωνία και από τα 27 κράτη μέλη της ΕΕ. Η ομοφωνία όμως αυτή είναι πολύ πιο δύσκολο να επιτευχθεί επειδή ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ ή επικράτειες και εξαρτώμενες από αυτά δικαιοδοσίες αποτελούν τα ίδια φορολογικούς παραδείσους.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2017) αναδεικνύει τις δυσκολίες και πολλές φορές την αδυναμία λήψης απόφασης επί φορολογικών θεμάτων τα οποία συζητούνται στο επίπεδο του Συμβουλίου της Ε.Ε λόγω της αρχής της ομοφωνίας των κρατών μελών που ισχύει σε φορολογικά θέματα (European Parliament, 2017, σ. 39). Η κατάργηση της αρχής της ομοφωνίας θα μπορούσε να συμβάλει στην επίτευξη προόδου στο θέμα της φορολογικής δικαιοσύνης και της μείωσης των οικονομικών βαρών που έχουν επιβληθεί στους ώμους των πολιτών της Ε.Ε.

Ωστόσο, οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές της ΕΕ οι οποίες επικυρώθηκαν χωρίς να προηγηθεί ικανοποιητικός δημόσιος κοινοβουλευτικός διάλογος συνέβαλλαν στη μετατροπή κρατιδίων και δικαιοδοσιών σε εξωχώριους φορολογικούς παραδείσους του περιβάλλοντος της ΕΕ οι οποίοι συνδέθηκαν με την πραγματική εξουσία της παγκόσμιας χρηματοοικονομίας. Οι ευθύνες των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων των μεγάλων χωρών της ΕΕ για τις εξελίξεις αυτές είναι δεδομένες.

Ο Atracchi (2007, σ. 239), αναφέρθηκε στην αδιαφάνεια των πλούσιων χωρών της ΕΕ και των εξαρτώμενων από αυτές εξωχώριων δικαιοδοσιών. Έκανε λόγο για δικαιοδοσίες, επειδή πολλές εξωχώριες οντότητες δεν είναι πραγματικές χώρες αλλά τμήματα χωρών τα οποία συνδέονται με πρώην αποικιακές δυνάμεις με διάφορους

δεσμούς ισχύος και με υπόγεια συνέργεια. Η επίσημη ρητορική των κρατών μελών της ΕΕ έρχονταν σε ευθεία αντίθεση με τη θέσπιση εκ μέρους τους νομοθεσίας η οποία ευνοούσε και το τραπεζικό απόρρητο και τη φοροδιαφυγή σε εξωχώριες δικαιοδοσίες. Αρκετές από τις χώρες αυτές είναι κράτη μέλη της ΕΕ (Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ολλανδία κ.λπ). Οι φορολογικοί παράδεισοι της ΕΕ την κατέστησαν τελικά ευάλωτη, μειώνοντας τα δημόσια έσοδα των κρατών μελών της λόγω της φοροδιαφυγής, προκαλώντας καταχρήσεις και χρηματοοικονομική ανασφάλεια και δίνοντας κίνητρα για διαφθορά και οργανωμένο έγκλημα.

Ο ρόλος του City του Λονδίνου σε όλη αυτή την εξέλιξη υπήρξε καθοριστικός. Ιδιαίτερα, η ανάπτυξη της ευρωαγοράς στο City του Λονδίνου αποδείχθηκε ότι ήταν κύρια κινητήρια δύναμη πίσω από την προώθηση και την καθιέρωση μιας ολοκληρωμένης εξωχώριας χρηματοοικονομίας, η οποία συνέδεσε το City με τα κατάλοιπα της Βρετανικής αυτοκρατορίας σε έναν εξωχώριο κόσμο στη θέση εκείνου που διαλύθηκε στη δεκαετία του '60 και πάλι κάτω από την ηγεσία της Βρετανίας.

Είναι αδύνατο να αντιληφθούμε τη θεαματική επιτυχία του City του Λονδίνου ως πρώτου παγκόσμιου χρηματοοικονομικού κέντρου χωρίς την ευρωαγορά (Euromarket)⁹ και το δορυφορικό σύστημα των βρετανικών φορολογικών παραδείσων. Θα πρέπει να δούμε το City του Λονδίνου, το Jersey, τα νησιά Cayman, τις Βερμούδες νήσους και τις λοιπές επικράτειες ως ένα ολοκληρωμένο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό δίκτυο το οποίο λειτουργεί ως ένα από τα μεγαλύτερα χρηματοοικονομικά κέντρα του κόσμου και ως αγωγός ξεπλύματος χρήματος. Το City του Λονδίνου αποτελεί ξεχωριστό παράδειγμα μεγάλου παγκόσμιου χρηματοοικονομικού κέντρου ενταγμένου στο διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα, οι βραχίονες του οποίου αποτελούνται από εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους που βρίσκονται σε διάφορες γεωγραφικές περιοχές σε ολόκληρο τον κόσμο (Palan et al., 2010, σ. 135).

Η αγορά αυτή εγκαταστάθηκε στο Λονδίνο και επιδιώκει έκτοτε με συνέπεια και σταθερότητα την επέκταση της χρηματοοικονομικής δραστηριότητας του City. Η κατάσταση έγινε ακόμα πιο περίπλοκη, όταν εξωχώριες δραστηριότητες άρχισαν πλέον

⁹ Euromarket (Ευρωαγορά): Η διεθνής κεφαλαιαγορά και χρηματιστηριακή αγορά, για ευρωνομίσματα, ευρωπιστώσεις, ευρωμόλογα κ.λπ Η ονομασία είναι παραπλανητική διότι αναφέρεται σε εργασίες σε διάφορα νομίσματα, εκτός της χώρας έκδοσής τους. Ως κέντρο θεωρείται το Λονδίνο. Βλέπε Χρυσοβιτισιώτης & Σταυρακόπουλος (2011, σ. 442)

να διεξάγονται ενδοχώρια προς όφελος επιχειρηματιών οι οποίοι δεν ήσαν κάτοικοι και που συχνά δεν εξακριβώνονταν τα στοιχεία της ταυτότητάς τους (Godefroy, & Lascoumes, 2004, σ. 41, 42).

Το Ηνωμένο Βασίλειο, θεωρείται ένας από τους μεγαλύτερους τελικούς προορισμούς για ξέπλυμα κεφαλαίων σε ολόκληρο τον κόσμο. Ο μηχανισμός πάνω στον οποίο στηρίζεται το City του Λονδίνου απαρτίζεται από εμπειρογνώμονες ειδικά εκπαιδευμένους σε νομικά, λογιστικά και χρηματοοικονομικά θέματα. Οι επαγγελματίες αυτοί προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε διάφορους πελάτες, από μέλη οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων μέχρι διεφθαρμένα πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα, εγκληματίες του λευκού κολάρου και επιχειρηματίες από ολόκληρο τον κόσμο προκειμένου να αποκρύψουν τα παράνομα αποκτηθέντα κέρδη τους τα οποία είναι τεράστια (Ruggiero, 2017, σ. 208, 209)

Ο Zucman (2015, σ. 11 - 12), θεωρεί βασικούς υπεύθυνους για την ευρωπαϊκή χρηματοοικονομική κρίση που έχει ξεσπάσει τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και τους φορολογικούς παραδείσους. Σε πολιτικό επίπεδο οι δηλώσεις και οι αντιδράσεις στο πλαίσιο της ΕΕ ήσαν σε βάρος των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων και της κατάστασης που είχε δημιουργηθεί εξαιτίας τους και έδειχναν ότι υπήρχε πλήρης συνείδηση αυτού το οποίο διακυβεύονταν επί της ουσίας.

Η Υπουργός Δικαιοσύνης της Γαλλίας Elisabeth Guigou, δήλωνε την 16^η Οκτωβρίου 1998 ότι «οφείλουμε να σκύνουμε πάνω στα καταστροφικά αποτελέσματα της ύπαρξης των φορολογικών παραδείσων τα οποία ενισχύονται μέσα στους κόλπους της ΕΕ» (Assemblée Nationale, 2000, σ. 7).

Ο Υπουργός Οικονομικών της κυβέρνησης του Lionel Jospin, Dominique Strauss-Kahn, δήλωνε την 23^η Ιουνίου 1999 στην Ευρωπαϊκή Διάσκεψη της Παγκόσμιας Τράπεζας την πεποίθησή του για την ανάγκη καταπολέμησης των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων τα οποία αποτελούν μαύρες τρύπες της διεθνούς νομοθεσίας, τόπους για κάθε είδους ξέπλυμα χρήματος που παραβιάζουν το διεθνές δίκαιο. Κατά την γνώμη του θα έπρεπε να ζητηθεί από τις γαλλικές τράπεζες να παύσουν να συνεργάζονται μαζί τους. Θα έπρεπε επίσης να καταδικαστεί απερίφραστα η αναπτυξιακή στρατηγική των θέσεων αυτών την οποία θεωρούσε λανθασμένη και να τους τονιστεί ξεκάθαρα ότι η ευημερία τους δεν μπορεί να κτιστεί

πάνω στις ανοικτές πληγές του υπόλοιπου κόσμου (Assemblée Nationale, 2000, Τόμος II, Volume II, σ. 7, 11) .

Την 6^η Ιουλίου 1999, ενώπιον της Γαλλικής Εθνοσυνέλευσης κατά τη συζήτηση του σχεδίου δράσης για την καταπολέμηση της διεθνούς χρηματοοικονομικής εγκληματικότητας και του ξεπλύματος κεφαλαίων επεσήμανε τις τεράστιες διαστάσεις και την πολυπλοκότητα του θέματος στο πλαίσιο της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας. Τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα με την τροφοδότηση της χρηματοοικονομικής εγκληματικότητας και την άρνηση της διεθνούς συνεργασίας υπονομεύουν τη σταθερότητα και την ακεραιότητα του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος. Για το λόγο αυτό επιβάλλεται να απαγορευτεί η λειτουργία τους από τη διεθνή κοινότητα (Assemblée Nationale, Video).

Επιπλέον, ο πρώην Πρωθυπουργός της Γαλλίας Lionel Jospin, δήλωνε ενώπιον του Γαλλικού Κοινοβουλίου ότι η Ευρώπη δεν μπορεί να ανέχεται αδιαφανείς ή ανώνυμες οντότητες, όπως καταπιστεύματα, ανώνυμες εταιρείες, εταιρείες για μη κατοίκους κ.λπ οι οποίες εμποδίζουν την εξακρίβωση της ταυτότητας των πραγματικών οικονομικών δικαιούχων και αποτελούν αποτελεσματικά εργαλεία ξεπλύματος χρήματος (Assemblée Nationale, 2000, σ. 115). Ο πρώην πρόεδρος της Γαλλίας Nicolas Sarkozy είχε προβεί σε μία εντυπωσιακή δήλωση μετά το τέλος της συνεδρίασης της G20 στο Λονδίνο, τον Απρίλιο του 2009, σύμφωνα με την οποία «Οι φορολογικοί παράδεισοι και το τραπεζικό απόρρητο έχουν τελειώσει» (Liberation, 2009). Μήπως τα ωραία αυτά λόγια τα οποία εξακολουθούν να λέγονται ακόμη και σήμερα λέγονται απλά για λόγους κατανάλωσης και εντυπωσιασμού;

Οι ευρωπαϊκές χώρες και επικράτειες οι οποίες έχουν μετατραπεί σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα τα οποία έχουν χαρακτηριστεί από τον ΟΟΣΑ ως φορολογικοί παράδεισοι αποτελούν μια πραγματικότητα η οποία φαλκιδεύει και θέτει υπό όρους τις κοινοτικές πολιτικές αποφάσεις, οδηγώντας στην πράξη με υπόγειο τρόπο προς εθνικές πολιτικές οι οποίες είναι αντίθετες προς τα συμφέροντα των πολιτών των κρατών μελών της ΕΕ. Και το κυριότερο, καμία ευρωπαϊκή κυβέρνηση δεν φαίνεται διατεθειμένη να αναλάβει τις όποιες ευθύνες για τις δυσμενείς οικονομικές συνέπειες εξαιτίας όλης αυτής της κατάστασης.

Ενδεικτικό της κατάστασης που έχει διαμορφωθεί στην ΕΕ στο θέμα των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων είναι η παρουσία θυγατρικών εταιρειών ευρωπαϊκών τραπεζών στις εξωχώριες αυτές θέσεις

με την κάθε μια από αυτές να έχουν στην ιδιοκτησία τους κατά μέσο όρο 117 θυγατρικές (Pinçon & Pinçon - Charlot (2015, σ. 628).

Οι ευρωπαϊκές οικονομικές πολιτικές ευνόησαν την ανάπτυξη και τους αδιαφανείς μηχανισμούς της εξωχώριας χρηματοοικονομίας. Οι μηχανισμοί αυτοί προστατεύτηκαν με τους ειδικούς δεσμούς που διατήρησε και εξακολουθεί να διατηρεί η ΕΕ με την Ελβετία και με μια δέσμη μικρών κρατών *de iure* ή *de facto* τα οποία χωρίς να τα έχει ενσωματώσει πλήρως στις δομές της τα έχει μετατρέψει στους δεύτερους κατά σειρά εταίρους της μετά τις ΗΠΑ, σε ότι αφορά το χρηματοοικονομικό εμπόριο και συνεργάζεται μαζί τους στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) και της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ).

Στην πραγματικότητα, η ελβετική τραπεζική ολιγαρχία έχει θέσει σε εφαρμογή εδώ και πολλές δεκαετίες, εκμεταλλευόμενη τη λειτουργία της ως μεγάλου εξωχώριου χρηματοοικονομικού κέντρου, μια πολιτική άγριας εκμετάλλευσης των χωρών του τρίτου κόσμου, με την υποδοχή τεράστιων κεφαλαίων που υπεξαίρουνται ή φοροδιαφεύγουν από τις χώρες αυτές ή που είναι προϊόν μεγάλης κλίμακας διαφθοράς, διασφαλίζοντας παράλληλα και τη συνέργειά της στη φοροδιαφυγή υπηκόων κρατών μελών της ΕΕ και στο ξέπλυμα αστρονομικών ποσών που έχουν κατατεθεί σε τράπεζές της από διεθνή καρτέλ του οργανωμένου εγκλήματος (Pinçon & Pinçon - Charlot, 2015, σ. 112).

Οι καταστάσεις αυτές έρχονται σε αντίθεση με τις συνταγματικές διατάξεις των κρατών μελών της ΕΕ για τη δίκαιη συμμετοχή των πολιτών στα φορολογικά βάρη, επιτρέποντας σε εύπορα άτομα να μην πληρώνουν φόρους ανάλογα με το ύψος της περιουσίας τους και υποχρεώνοντας τα μεσαία και κατώτερα οικονομικά στρώματα να επωμίζονται υπερβολικά φορολογικά βάρη δεχόμενα μοιρολατρικά αυτή τη φορολογική ασυνειδησία. Τελικά με ποια κοινωνική ηθική είναι δυνατόν τα χρήματα της φοροδιαφυγής να εξαγνίζονται με το ξέπλυμά τους σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους και να μετατρέπονται σε ανεπίληπτα επενδυτικά κεφάλαια;

Κατά τους Pinçon & Pinçon - Charlot (2015) το ερώτημα αυτό το οποίο είναι δύσκολο να απαντηθεί, συμβάλλει στη διαμόρφωση της πεποίθησης στην κοινή συνείδηση ότι τελικά «οι ισχυροί, διαμέσου του δικαίου και της υπέρβασης της νομοθετικής εξουσίας διαμορφώνουν με τέτοιο τρόπο τη νομοθεσία και την απονομή της δικαιοσύνης ώστε το παράνομο να γίνεται νόμιμο» (σ. 329 - 330).

Πολλά ερωτήματα προκαλεί επίσης και το γεγονός ότι ενώ καταβάλλονται προσπάθειες ενσωμάτωσης στην ΕΕ και στο ευρωπαϊκό κανονιστικό και ρυθμιστικό οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο υπογήφιων για ένταξη ή εν δυνάμει υπογήφιων για ένταξη στην ΕΕ χωρών δεν καταβάλλονται ανάλογες προσπάθειες για την ενσωμάτωση στην ΕΕ κρατιδίων των Άλπεων ή των Πυρηναίων (Ανδόρρα, Λιχτενστάιν, κ.λπ) τα οποία είναι στην ουσία πλυντήρια βρώμικου ή παράνομου χρήματος και προτιμάται αντί αυτού η διατήρηση της ειδικής σχέσης της ΕΕ μαζί τους.

Η Ελβετία και ηπειρωτικά κρατίδια (Ανδόρρα, Λιχτενστάιν, Σαν Μαρίνο κ.λπ) καθώς και οι Βρετανικές και οι Ολλανδικές επικράτειες που είναι συνδεδεμένα νομικά με ειδική σχέση με την ΕΕ έχουν αναπτύξει σημαντικά χρηματοοικονομικά κέντρα για μη κατοίκους, τα οποία προκαλούν αδιαφάνεια και ανασφάλεια στις ευρωπαϊκές χρηματοοικονομίες και έχουν χαρακτηριστεί από τον ΟΟΣΑ ως εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και ως φορολογικοί παράδεισοι. Είναι ένα γεγονός το οποίο συχνά παραβλέπεται από τους πολιτικούς αν και έχει σημαντικές οικονομικές και πολιτικές επιπτώσεις για τις χώρες της ΕΕ και τους πολίτες της, όπως δηλώνουν τα ίδια τα επίσημα έγγραφα, τόσο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (βλέπε παράρτημα Δ) όσο και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Πράγματι, τα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, των Υπουργικών Συμβουλίων της ΕΕ, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (2012, 2013), της Europol (Europol, 2011, σ. 43), της Eurojust κ.λπ αναφέρουν εδώ και αρκετά χρόνια (από το 1999) με σαφήνεια τις επιπτώσεις των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων στους Ευρωπαίους πολίτες και στην ίδια τη λειτουργία της ΕΕ. Παρόλα αυτά, οι διαπιστώσεις, οι αποφάσεις και οι προτάσεις που περιλαμβάνονταν σ' αυτά δεν έτυχαν της απαιτούμενης προβολής από τα ΜΜΕ των κρατών μελών της ΕΕ.

Μια προσεκτική ματιά στις σχετικές συζητήσεις στο πλαίσιο του Γαλλικού Κοινοβουλίου μας βοηθά να διαμορφώσουμε ξεκάθαρη άποψη για τις συνθήκες και τα ιδιαίτερα νομικά καθεστάτα τα οποία επικρατούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Συγκεκριμένα, έκθεση ειδικής Επιτροπής του Γαλλικού Κοινοβουλίου περιγράφει με σαφήνεια τις συνθήκες μέσα στις οποίες το Λιχτενστάιν για παράδειγμα, έχει οργανώσει με επιστημονικό τρόπο την προσέλκυση ευρωπαϊκών κεφαλαίων νόμιμων ή παράνομων, καθαρών ή βρώμικων και έχει εφεύρει αποτελεσματικούς μηχανισμούς για να προστατεύσει από κάθε εξωτερικό βλέμμα την ταυτότητα των πραγματικών

δικαιούχων ιδιοκτητών αυτών των κεφαλαίων και την πραγματική τους προέλευση. Σύμφωνα με στοιχεία της Επιτροπής, το Λιχτενστάιν ευημερεί μεταξύ άλλων χάρις στα χρήματα των μαύρων ταμείων των επιχειρήσεων οι οποίες οργανώνουν την οικονομική διαφθορά στην κλίμακα των διεθνών αγορών, το χρήμα της πολιτικής διαφθοράς και της παράνομης χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων και τα παράνομα προϊόντα των διακινήσεων που οργανώνονται από τις ευρωπαϊκές και ενίοτε διεθνείς μαφιόζικες οργανώσεις (Assemblée Nationale, 2000, σ. 10).

Μετά από όλα αυτά εύλογα διερωτάται κανείς αν μπορεί πράγματι να αφηθεί η ισχύς της Ευρωπαϊκής νομικής και οικονομικής τάξης και η χρηματοοικονομική ασφάλεια του χρηματοοικονομικού συστήματος της ΕΕ στη διακριτική ευχέρεια των κυβερνήσεων κρατιδίων όπως του Jersey, της Ανδόρας, του Γιβραλτάρ, του Λιχτενστάιν, της νήσου Μονσερράτ και άλλων μικροσκοπικών πολιτικών οντοτήτων και των οικονομικών συμφερόντων που βρίσκονται πίσω από τη λειτουργία τους;

Οι Pinchon & Pinchon - Charlot (2015) εκφράζουν την απορία τους γιατί η Ελβετία και το Λιχτενστάιν εξακολουθούν να είναι εμπορικοί εταίροι της ΕΕ, παρότι αρνήθηκαν να προσχωρήσουν σ' αυτή ως μέλη; Γιατί το Λουξεμβούργο, χώρα μέλος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, είναι χρηματοοικονομικό κέντρο για μη κατοίκους; Που βρίσκεται αλήθεια ο υγιής ανταγωνισμός και τα χρηστά συναλλακτικά ήθη όταν το ύψος της φορολογίας επί των εταιρειών του Λουξεμβούργου είναι 29%, ενώ επί των πολυεθνικών που βρίσκονται στο έδαφος του κυμαίνεται μεταξύ 0,0156 έως 3% προκαλώντας έτσι μια κραυγαλέα ανισότητα μεταξύ των πολυεθνικών εταιρειών και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων της χώρας; (Pinchon & Pinchon - Charlot, 2015, σ. 569 - 570).

Δεν έχουμε παρά να δούμε το πως η απόφαση άρνησης της τραπεζικής διοίκησης του Λουξεμβούργου για εναρμόνιση της φορολογικής του πολιτικής με τα διεθνή στάνταρτς, που θεσπίζονται από τις ύπατες αρχές της ΕΕ έγινε δεκτή τελικά χωρίς μεγάλη δυσκολία από τις χώρες εταίρους του Λουξεμβούργου στην ΕΕ. Αυτό έγινε φυσικά λαμβάνοντας υπόψη τους την πιθανότητα να δουν χρηματοοικονομικές ροές να εκτρέπονται προς χώρες εκτός της ΕΕ και ειδικά σε νησιά φορολογικούς παραδείσους. Πρόκειται για οξεία αντίθεση μεταξύ αυτού που διακηρύσσεται επίσημα σε βάρος της διαφθοράς, της φοροδιαφυγής και του ξεπλύματος χρήματος και αυτού που εφαρμόζεται στην πράξη.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα ατελέσφορων νομοθετικών πρωτοβουλιών στο επίπεδο της ΕΕ αποτελεί η Οδηγία για τα εισοδήματα από αποταμιεύσεις η οποία θεωρήθηκε ότι θα μπορούσε να αποτελέσει σταθμό στην προσπάθεια της ΕΕ να χτυπήσει την εξωχώρια φοροδιαφυγή. Χάρη σε αυτόν το μηχανισμό, ο οποίος τέθηκε σε εφαρμογή την 1^η Ιουλίου του 2005, όταν για παράδειγμα, ένας κάτοικος της Γαλλίας, εισπράξει τόκους από έναν αγγλικό λογαριασμό του, το Ηνωμένο Βασίλειο ενημερώνει αυτόματα το Υπουργείο Οικονομικών της Γαλλίας, πράγμα το οποίο καθιστά κανονικά αδύνατη τη φοροδιαφυγή. Η Οδηγία για τα εισοδήματα από αποταμιεύσεις παρά τις μεγάλες προσδοκίες που είχε δημιουργήσει αρχικά στη πραγματικότητα αποτέλεσε μεγάλο σκάνδαλο επειδή ο μηχανισμός της αφορούσε μόνο τους τόκους και όχι τα μερίσματα, χωρίς καμία δικαιολόγηση για την εξαίρεση των μερισμάτων από το πεδίο εφαρμογής της. (Zucman, 2015, σ. 69 - 70). Έτσι οι διατάξεις της Οδηγίας αφορούσαν μόνο τους τόκους οι οποίοι καταβάλλονταν σε άτομα και όχι τα μερίσματα τα οποία καταβάλλονταν από εταιρείες στους μετόχους, ούτε και τους τραπεζικούς λογαριασμούς κάτοχοι των οποίων ήταν εταιρείες και καταπιστεύματα.

Κατόπιν αυτού, ήταν αρκετό για ένα άτομο το οποίο επιθυμούσε να αποφύγει την εφαρμογή των διατάξεων της Οδηγίας να μεταφέρει τον τραπεζικό του λογαριασμό στο όνομα μιας εταιρείας, αχρηστεύοντας έτσι το σύστημα γνωστοποίησης. Όπως επισημαίνει ο Murphy (2017) «ήταν σαν αυτοί οι οποίοι είχαν σχεδιάσει την Οδηγία να είχαν εσκεμμένα σχεδιάσει ορισμένες ορθάνοιχτες πόρτες στο κείμενό της έτσι ώστε ο οποιοσδήποτε φοροφυγιάς να μπορεί να φοροδιαφύγει με απόλυτη επιτυχία» (σ. 15).

Το ίδιο υποστηρίζει και ο Ruggiero (2017, σ. 208), επισημαίνοντας και αυτός ότι οι διατάξεις της Οδηγίας αυτής υπερφαλαγγίζονται με τη χρησιμοποίηση εικονικών εταιρειών (shell companies) και καταπιστευμάτων (trusts) τα οποία καθιστούν αδύνατο τον εντοπισμό των πραγματικών δικαιούχων ιδιοκτητών των κεφαλαίων. Και αυτό για τον απλούστατο λόγο ότι τα εργαλεία αυτά δεν είχαν περιληφθεί στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας για τα εισοδήματα από αποταμιεύσεις.

Τις κριτικές σε βάρος της Οδηγίας συμπληρώνει ο Zucman (2015 σ. 90 - 91) σύμφωνα με τους υπολογισμούς του οποίου «περίπου τα 2/3 των κεφαλαίων επενδύονται σε μετοχές και μερίδια επενδυτικών ταμείων τα οποία αποδίδουν μερίσματα και κατά συνέπεια η Οδηγία αυτή αποκλείει ευθύς εξ' αρχής χωρίς δικαιολογία από το πεδίο εφαρμογής της το ουσιαστικότερο κομμάτι των κρυμμένων κεφαλαίων».

Πέραν αυτού, στο προοίμιο της Οδηγίας 2003/48/ΕΚ του Συμβουλίου της 3^{ης} Ιουνίου 2003 για τη φορολόγηση των υπό μορφή τόκων εισοδημάτων από αποταμιεύσεις αναφέρεται ότι προς αποφυγή διαφορετικής μεταχείρισης, η Αυστρία, το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο δεν θα πρέπει να υποχρεωθούν να εφαρμόσουν την αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών πριν η Ελβετική Συνομοσπονδία, το Πριγκιπάτο της Ανδόρας, το Πριγκιπάτο του Λιχτενστάιν, το Πριγκιπάτο του Μονακό και η Δημοκρατία του Αγίου Μαρίνου εφαρμόσουν αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών κατόπιν σχετικής αιτήσεως με αντικείμενο τις πληρωμές τόκων (παράγραφος 18). Επί όσο χρόνο χώρες όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, η Ελβετία, η Ανδόρα, το Λιχτενστάιν, το Μονακό, ο Άγιος Μαρίνος και τα σχετικά εξαρτημένα ή συνδεδεμένα εδάφη των κρατών μελών δεν εφαρμόζουν, όλες ανεξαιρέτως, μέτρα ισοδύναμα ή όμοια προς τα θεσπιζόμενα με την Οδηγία, η επίτευξη των στόχων της θα διακυβεύεται λόγω της φυγής κεφαλαίων προς αυτά τα κράτη και εδάφη. Είναι, ως εκ τούτου, αναγκαίο να αρχίσει η εφαρμογή της Οδηγίας από την ημερομηνία κατά την οποία τα εν λόγω κράτη και εδάφη θα αρχίσουν να εφαρμόζουν τέτοια μέτρα (Οδηγία 2003/48/ΕΚ παράγραφος 24).

Από τα παραπάνω προκύπτει το συμπέρασμα ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ως υπέρτατη αρχή της ΕΕ, πιστοποιεί απλά το γεγονός ότι κανείς δεν υπολογίζει το μέγεθος της φυγής κεφαλαίων προς τις χώρες και τις επικράτειες που χαρακτηρίζονται ως φορολογικοί παράδεισοι, παραδεχόμενο μεταξύ άλλων και το ότι οι φορολογικές ευρωπαϊκές πολιτικές εξαρτώνται από τη στάση αυτών των μικρών κρατών και των αυτόνομων αποικιακών οντοτήτων και από εκείνη των ΗΠΑ.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλεί η γνώμη της ευρωπαϊκής οικονομικής και κοινωνικής επιτροπής για την απειλή την οποία θέτουν οι φορολογικοί και χρηματοοικονομικοί παράδεισοι στην ασφάλεια της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ. «Η ΕΕ πρέπει να ενισχύσει με όλα τα μέσα τη δράση της στο πλαίσιο της G20, του ΟΟΣΑ και της FATF για να θέσει τέλος βραχυπρόθεσμα στην ύπαρξη αδιαφανών δικαιοδοσιών στο θέμα της φορολόγησης και για να υποχρεώσει τα κράτη μέλη της να καταπολεμήσουν την εγκληματικότητα η οποία έχει την προέλευσή της σ' αυτές τις επικράτειες» (Ευρωπαϊκή και Κοινωνική Επιτροπή, 2012, σ. 1).

Σύμφωνα με έρευνα του Δικτύου Φορολογικής Δικαιοσύνης (Tax Justice Network) του 2009, που βασιζόταν σε έναν ευρύτερο ορισμό της έννοιας του εξωχώριου (offshore), διαπιστώθηκε ότι 99 από τις 100 μεγαλύτερες εταιρείες της

Ευρώπης χρησιμοποιούσαν εξωχώριες θυγατρικές εταιρείες. Σε κάθε χώρα ο μεγαλύτερος συνολικά χρήστης των φορολογικών παραδείσων ήταν κάποια τράπεζα (Shaxson, 2011, τα νησιά των θησαυρών, σ. 32).

Οι ευκαιρίες και οι αδυναμίες κρύβονται στις κρίσιμες διατάξεις των νομικών κειμένων. Για παράδειγμα, σύμφωνα με έκθεση που συντάχθηκε από το Γαλλικό Κοινοβούλιο, «το Λιχτενστάιν στηρίζεται συχνά πάνω στο άρθρο 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Αμοιβαία Συνδρομή σε Ποινικά Θέματα, το οποίο ορίζει ότι ‘η παροχή συνδρομής μπορεί να απορριφθεί εάν το μέρος που δέχεται το αίτημα θεωρεί ότι η εκτέλεση του αιτήματος είναι πιθανόν να παραβιάσει το ουσιαστικό συμφέρον της χώρας του’ » (Assemblée Nationale , 2000, σ. 35-37).

Πολλές Ευρωπαϊκές χώρες χρησιμοποιούν εξωχώριες δικαιοδοσίες για τις λιγότερο διαφανείς επιχειρηματικές τους δραστηριότητες στις οποίες οι κανονισμοί είναι πιο χαλαροί από εκείνους των ίδιων των χωρών τους. Το Ηνωμένο Βασίλειο για παράδειγμα χρησιμοποιεί τα Channel Islands (Alderney, Guernsey, Jersey, Sark) την νήσο του Ανθρώπου, τις Βερμούδες, τις Βρετανικές νήσους της Παρθένου, το Γιβραλτάρ, τα νησιά Turks and Caicos, την Anguilla και το Montserrat. Η Γαλλία χρησιμοποιεί το Μονακό, η Ιταλία το Campione d’ Italia και το San Marino, η Ολλανδία τις πρώην αποικίες της Aruba και τις Ολλανδικές Αντίλλες, η Πορτογαλία την Madeira, η Ισπανία την Melilla.

Έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αναφέρει ότι εντός της ΕΕ ειδικές οικονομικές ζώνες όπως η Madeira χρησιμοποιούνται καταχρηστικά από μεγάλες εταιρείες και πλούσια άτομα για να αποκρύψουν κέρδη χωρίς να πληρώνουν φόρους. Βλέποντας τον όγκο του πλούτου των ευρωπαίων που φυλάσσεται σε εξωχώρια κέντρα στην Ευρώπη, θα ήταν ήδη ένα σημαντικό βήμα για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, εάν τα Ευρωπαϊκά εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα ρυθμίζονταν κανονιστικά ή έκλειναν (European Parliament, 2017, σ. 25).

Σε κάθε περίπτωση, οι δυτικές βιομηχανικές χώρες οι οποίες κινητοποιούν την Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης (FATF) εκδηλώνουν μια ένοχη υποκρισία, ανεχόμενες πέρα από τις προφορικές καταδίκες των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των μη συνεργαζόμενων επικρατειών μαζικές εγκαταστάσεις οικονομικών τους παραγόντων (τραπεζών, εταιρειών, κ.λπ) μέσα σ’ αυτού του είδους τα κράτη» (Assemblée Nationale, 2000, σ. 102).

Το 1996, επτά Ευρωπαίοι δικαστικοί προέβησαν στην «Έκκληση της Γενεύης», με την οποία καταδίκασαν την επιείκεια και τη χαλαρή αντίδραση των αναπτυγμένων κυρίως χωρών σχετικά με τους φορολογικούς παραδείσους (βλέπε Παράρτημα Α).

Πρόκειται για ένα κείμενο το οποίο βασίστηκε στις εμπειρίες και τις διαπιστώσεις ευρωπαίων δικαστών κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους σε περιπτώσεις διερεύνησης μεγάλων χρηματοοικονομικών σκανδάλων αλλά και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν εξαιτίας του μη εκσυγχρονισμού της νομοθεσίας για την καταπολέμηση της διαφθοράς, του χρηματοοικονομικού εγκλήματος και του ξεπλύματος χρήματος στο πλαίσιο των νέων συνθηκών της παγκοσμιοποίησης.

Στόχος της έκκλησης της Γενεύης ήταν η ευαισθητοποίηση των πολιτικά υπεύθυνων και της κοινής γνώμης για την ανάγκη χωρίς καμία καθυστέρηση της ανάληψης των απαιτούμενων δράσεων και πρωτοβουλιών εκ μέρους της πολιτικής ηγεσίας. Κατά τους Lascoumes & Nagels, (2014, σ. 87) οι έρευνες των δικαστών εμποδίζονται όχι μόνο λόγω της έλλειψης των κατάλληλων νομοθετικών και υλικών μέσων αλλά και λόγω των πολιτικών εμποδίων που τίθενται στην ολοκλήρωση των ποινικών διώξεων και ερευνών τους και στην ανταλλαγή πληροφοριών σε διεθνές επίπεδο.

Η δήλωση της Γενεύης είχε ευρεία απήχηση και συνέβαλε στην κινητοποίηση των Κοινοβουλευτικών Σωμάτων των κρατών μελών της ΕΕ, εκπρόσωποι των οποίων συνήλθαν σε συνεδρίαση στο Παρίσι για να συζητήσουν το θέμα. Αποτέλεσμα των συζητήσεων υπήρξε η Διακήρυξη του Παρισιού στην οποία περιγράφονται τα προβλήματα και προτείνονται συγκεκριμένες λύσεις (βλέπε Παράρτημα Β).

Η Unger, σε έκθεσή της προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2017) είναι ξεκάθαρη, υποστηρίζοντας ότι τα ευρωπαϊκά εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα είναι εκείνα τα οποία είναι τα πιο σημαντικά για το ξέπλυμα χρήματος και επομένως η προσοχή αντί να επικεντρώνεται στα μικρά υπεράκτια νησιά θα πρέπει να επικεντρωθεί μάλλον στην κατάργηση αυτών των ευρωπαϊκών εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων τα οποία είναι εκείνα που δημιουργούν τα κενά στις προσπάθειες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος στο επίπεδο της ΕΕ (Unger, 2017, σ. 6).

Η πλήρης έκταση του ξεπλύματος χρήματος στην ΕΕ δεν μπορεί να υπολογιστεί με ακρίβεια. Όμως όλοι οι δείκτες υποστηρίζουν ότι το ξέπλυμα χρήματος είναι ευρέως διαδεδομένο και αυξάνεται συνεχώς. Ο Zucman (2015, σ. 53), υπολόγισε ότι 2.6 τρισεκατομμύρια δολάρια χρηματοοικονομικού πλούτου στην Ευρώπη κρατείται

εξωχώρια, προκαλώντας ετήσιες απώλειες φορολογικών εσόδων ύψους 78 δισεκατομμυρίων δολαρίων.

Στη διάρκεια της συνόδου κορυφής του Ecofin την 9^η Δεκεμβρίου 2014 συζητήθηκε η πρόταση του Γάλλου Υπουργού Οικονομικών Michel Sapin για την επιβολή του φόρου Tobin επί των χρηματοοικονομικών συναλλαγών η οποία όμως δυστυχώς απορρίφθηκε. Ο Πρωθυπουργός του Ηνωμένου Βασιλείου David Cameron και άλλοι αρχηγοί κρατών μελών της Ε.Ε, που υποστήριζαν τις πολιτικές της απορρυθμισμένης διεθνούς χρηματοοικονομίας αρνήθηκαν την επιβολή του ελάχιστου αυτού φόρου επί των χρηματοοικονομικών συναλλαγών παρά το γεγονός ότι θα απέφερε πολλά έσοδα λόγω του τεράστιου αριθμού των χρηματοοικονομικών συναλλαγών. Με τα έσοδα αυτά θα μπορούσαν να καλυφθούν θέματα κοινωνικής προστασίας και παροχής δημόσιων υπηρεσιών προς τους πολίτες (υγεία, εκπαίδευση, ασφάλεια, οικονομική, πολιτική και κοινωνική σταθερότητα, καλύτερες υποδομές κ.λπ).

Κατά τους Pinçon & Pinçon - Charlot (2015, σ. 286 - 290), ο κύριος λόγος για το ναυάγιο των σχετικών προσπαθειών για την επιβολή του φόρου Tobin είναι ότι ο φόρος αυτός επί των χρηματοοικονομικών συναλλαγών θα άνοιγε την πόρτα για την οικοδόμηση ενός διεθνούς φορολογικού συστήματος το οποίο δεν επιθυμούσαν σε καμία περίπτωση οι μεγάλες χώρες με τα μεγάλα ενδοχώρια και εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες. Ένα τέτοιο σύστημα θα έθετε τέρμα στους ανταγωνισμούς για την προσέλκυση των τεράστιων κεφαλαίων που κινούνταν σε παγκόσμια κλίμακα και θα έθετε υπό έλεγχο τις κερδοσκοπικές δραστηριότητες των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων.

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που απορρέουν από τη λειτουργία των εξωχώριων χρηματοοικονομικών θέσεων ανάμεσα στα οποία κεντρική θέση καταλαμβάνει το πρόβλημα της εκτεταμένης φοροδιαφυγής που παρατηρείται στα κράτη μέλη της ΕΕ είναι απαραίτητη η απόκτηση ευρωπαϊκής συνοχής στη χάραξη και υλοποίηση των σχετικών οικονομικών πολιτικών της ΕΕ. Η ύπαρξη του εξωχώριου συστήματος στους κόλπους της ΕΕ υπονομεύει την κοινωνική συνοχή και αλληλεγγύη, διαρρηγνύει της ακεραιότητα του ευρωπαϊκού αλλά και του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος και τροφοδοτεί ανεξέλεγκτες καταστάσεις οργανωμένης εγκληματικής δραστηριότητας, διαφθοράς και φοροδιαφυγής.

Το πρόβλημα γίνεται οξύτερο για την ΕΕ όταν επιτρέπεται σε ορισμένα κράτη μέλη της να λειτουργούν με όρους εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων (Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Ιρλανδία, κ.λπ) (Godefroy & Lascoumes, 2004, σ. 44).

Οι ιθύνοντες της ΕΕ έχουν απόλυτη γνώση του προβλήματος και γι' αυτό ακριβώς το λόγο η αδράνειά τους είναι ασυγχώρητη. Κατά τη διάρκεια της ακρόασής του ενώπιον της Γαλλικής Γερουσίας την 17^η Οκτωβρίου 2013 για τις αιτίες της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης ο Jean - Claude Trichet, πρώην πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας παραδέχεται ότι το εξωχώριο μαζί με την αδιαφορία στο θέμα της κανονιστικής ρύθμισης και εποπτείας του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος βρίσκονται ανάμεσα στις αιτίες της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης. Το εξωχώριο και η έλλειψη παγκοσμιοποιημένων κανόνων εποπτείας και ελέγχου των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων ευνοούν τις διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος, φοροδιαφυγής και φορολογικής απάτης (Senat, 2013, Τόμος II, σ. 286).

Οι επισημάνσεις και οι προτάσεις αυτές του πρώην προέδρου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, τα αλλεπάλληλα χρηματοοικονομικά σκάνδαλα και η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση αποκαλύπτουν τα τεράστια κενά που υπάρχουν στο σύστημα της κανονιστικής ρύθμισης των εξωχώριων χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων και δεν αφήνουν πλέον καμία αμφιβολία για την ανάγκη επιτέλους κανονιστικής ρύθμισης σε ευρωπαϊκό και σε διεθνές επίπεδο της ασύδοτης αυτή τη στιγμή παγκόσμιας χρηματοοικονομίας.

Παρά τις διαπιστωμένες εξαιρετικά αρνητικές επιπτώσεις των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων εξακολουθεί να διατηρείται το ιδιαίτερο καθεστώς κρατών μελών της Ε.Ε δικαιοδοσιών και επικρατειών ως ενδοχώριων και εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων το οποίο τους επιτρέπει να αυξάνουν τα κέρδη τους σε βάρος των εθνικών οικονομιών των υπόλοιπων κρατών μελών της Ε.Ε. Το ιδιαίτερο αυτό καθεστώς κρατών μελών της ΕΕ, δικαιοδοσιών και επικρατειών αποτελεί τη μαύρη τρύπα στις προσπάθειες που καταβάλλονται για την εφαρμογή του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και για την περαιτέρω βελτίωσή του. Αντί για την εναρμόνιση των οικονομικών και των φορολογικών πολιτικών επιλέγεται η οδός του αθέμιτου ανταγωνισμού εξαιτίας των διαφορετικών φορολογικών συστημάτων με προνομιακούς όρους τραπεζικού απορρήτου, ανωνυμίας, αδιαφάνειας και εξωχώριου που έχουν

διαμορφωθεί στο εσωτερικό και σε χώρους εκτός του περιβάλλοντος της ΕΕ. Πρόκειται για πρακτικές οι οποίες υπονομεύουν την υγιή οικονομική ανάπτυξη της ΕΕ, την ευημερία των πολιτών της, το κράτος δικαίου και τα ανθρώπινα δικαιώματα δίνοντας πολλές φορές την εντύπωση ότι η ΕΕ έχει δημιουργηθεί για τους λίγους και όχι για τους πολλούς.

Τελικά, εάν οι αποφάσεις οι οποίες ελήφθησαν στο επίπεδο της ΕΕ για την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων οδήγησαν μετά από αρκετά χρόνια στη διαπίστωση ότι όλα αυτά δεν έγιναν προς όφελος των πολλών αλλά προς όφελος των ολίγων τότε ολόκληρο το ευρωπαϊκό οικοδόμημα κινδυνεύει να καταρρεύσει αν δεν έχει ήδη καταρρεύσει. Και αυτό γιατί η ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων φαίνεται ότι δεν αφορούσε την ελεύθερη κυκλοφορία τους σε ένα κανονιστικά ρυθμισμένο ενιαίο οικονομικό χώρο αλλά τη δυνατότητά τους να δραπετεύουν από τον εθνικό και τον ευρωπαϊκό τους χώρο και να βρίσκουν καταφύγιο σε απορρυθμισμένα ενδοχώρια και εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους απαλλαγμένα από τις υποχρεώσεις τους προς την πολιτεία και το κοινωνικό σύνολο.

Και φυσικά οι δυνατότητες αυτές δεν επιφυλάσσονται για το σύνολο του πληθυσμού. Κάθε άλλο. Επιφυλάσσονται σε φυσικά και νομικά πρόσωπα, οικονομικές ελίτ, σε ευνοημένους του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος και σε οργανωμένες εγκληματικές ομάδες που διαθέτουν τεράστιες ή σημαντικές οικονομικές δυνατότητες. Παράλληλα, η μεγάλη πλειονότητα του ευρωπαϊκού πληθυσμού δεν είναι επαρκώς ενημερωμένη για τα τεκταινόμενα και τις καταστροφικές αυτές εξελίξεις. Αυτοί που είναι ενημερωμένοι είτε αδιαφορούν είτε είναι ανίκανοι ή αδύναμοι να αντιδράσουν εξαιτίας του σοκ ή της κατάστασης στην οποία έχουν περιέλθει.

1.5.5 Η παράνομη φυγή κεφαλαίων (Illegal capital flight)

Η παράνομη φυγή κεφαλαίων είναι ένα σημαντικό θέμα το οποίο έχει να κάνει με τους μηχανισμούς και τις διαδικασίες του ξεπλύματος χρήματος. Για το λόγο αυτό επιβάλλεται να γίνει αντιληπτός ο τρόπος λειτουργίας της αλλά και τα αποτελέσματα τα οποία επιφέρει.

Για τον όρο «φυγή κεφαλαίων» («capital flight») δεν υπάρχει ένας παγκόσμια αποδεκτός και σαφής ορισμός. Επιπλέον, ο ρόλος και η σημασία των παράνομων χρηματοοικονομικών ροών δεν έχουν ξεκαθαριστεί και δεν έχουν γίνει πλήρως αντιληπτά. Ωστόσο, θα μπορούσε να πει κανείς ότι η παράνομη μεταφορά μεγάλων

ποσών κεφαλαίου από ένα κράτος σε ένα άλλο γίνεται βασικά για λόγους καλύτερης οικονομικής απόδοσης.

Κατά τον Baker (2005), «η παράνομη διαφυγή κεφαλαίων είναι απλά η διασυνοριακή κίνηση χρημάτων τα οποία έχουν αποκτηθεί παράνομα, μεταφέρονται παράνομα ή χρησιμοποιούνται παράνομα» (σ. 23). Το βασικό κίνητρο, το οποίο κατευθύνει το φαινόμενο της φυγής κεφαλαίων, είναι η κρυφή συσσώρευση πλούτου για την αποφυγή πιέσεων για διανομή των κερδών σε εθνικό επίπεδο (Baker, 2005, σ. 243).

Τα κεφάλαια τα οποία διαφεύγουν παράνομα στο εξωτερικό προέρχονται από φτωχές ή με χαμηλή οικονομική ανάπτυξη χώρες, από χώρες που έχουν χαμηλό επίπεδο επενδύσεων και από αναπτυσσόμενες χώρες. Οι παράνομες χρηματοοικονομικές ροές προς το εξωτερικό μπορεί να προέρχονται από εκτροπή οικονομικής βοήθειας και αλλοδαπών δανείων, από παράνομες δραστηριότητες όπως φοροδιαφυγή, διακίνηση ναρκωτικών, λαθρεμπόριο κ.λπ. Οι μεταφορές αυτού του είδους είναι εξ' ορισμού συνδεδεμένες με ξέπλυμα χρήματος επειδή κίνητρό τους είναι η διαφυγή και η αλλαγή εδαφικής δικαιοδοσίας και χρηματοοικονομικού συστήματος (Hallett, 2005, σ. 84).

Η παράνομη φυγή κεφαλαίων συνδέεται συχνά και με διαφθορά, κλοπή και υπεξαίρεση κρατικών πόρων και κεφαλαίων. Στην παράνομη μεταφορά κεφαλαίων στο εξωτερικό εμπλέκονται διεφθαρμένοι ηγέτες χωρών, διεφθαρμένα κυβερνητικά στελέχη σε όλα τα επίπεδα και διάφοροι μεσάζοντες οι οποίοι διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην ολοκλήρωση κυβερνητικών συμβάσεων και στη χορήγηση κρατικών αδειών εκμετάλλευσης έναντι καταβολής τιμήματος σε αλλοδαπούς τραπεζικούς τους λογαριασμούς (Palan, Murphy & Chavagneux, 2010, σ. 179 - 180).

Ένα μεγάλο μέρος των χρημάτων της αναπτυξιακής βοήθειας που χορηγείται από αναπτυγμένες σε αναπτυσσόμενες χώρες, επανέρχεται στις αναπτυγμένες χώρες με την υπεξαίρεσή τους από δημόσιους αξιωματούχους ή διεφθαρμένες ελίτ των αναπτυσσόμενων χωρών. Τα χρήματα τοποθετούνται σε τραπεζικούς λογαριασμούς τραπεζικών ιδρυμάτων που βρίσκονται στις αναπτυγμένες χώρες ή σε φορολογικούς παραδείσους που βρίσκονται κάτω από τον έλεγχό τους. Ο Baker, υποστήριξε ότι για κάθε δολάριο αναπτυξιακής βοήθειας που χορηγείται από τις αναπτυγμένες χώρες επιστρέφουν σ' αυτές δέκα δολάρια ως διαφυγή κεφαλαίου (capital flight) από τις

αναπτυσσόμενες χώρες οι οποίες είναι αποδέκτες των χρημάτων της αναπτυξιακής βοήθειας (Baker, 2005, σ. 248).

Για πρώτη φορά στη διάρκεια 200 ετών εφαρμογής του συστήματος της ελεύθερης αγοράς, οικοδομήθηκε και επεκτάθηκε μια ολοκληρωμένη παγκόσμια χρηματοοικονομική δομή, βασικός σκοπός της οποίας ήταν η διευκόλυνση της διακίνησης παράνομων χρημάτων προς το εξωτερικό και η μετακίνηση χρημάτων από τους φτωχούς προς τους πλούσιους.

Η παράνομη φυγή κεφαλαίων από αναπτυσσόμενες χώρες διευκολύνεται από εγχώρια και αλλοδαπά χρηματοοικονομικά ιδρύματα τα οποία βρίσκονται σε μεγάλα χρηματοοικονομικά κέντρα όπως είναι το Λονδίνο, η Νέα Υόρκη, η Σιγκαπούρη, το Τόκιο κ.λπ ή σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους. Ο Baker (2005), θεωρεί τη δομή αυτή ως «το πιο σκοτεινό επίτευγμα του καπιταλισμού, ένα σύστημα το οποίο δημιουργήθηκε για να λειτουργεί εξωχώρια, ‘κάπου αλλού’, εκεί που δεν μπορεί να το προσβάλλει το κράτος δικαίου με τους ισχύοντες νόμους του» (σ. 191).

Η ανάπτυξη της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής δομής η οποία προσελκύει, εξαγνίζει και μετακινεί τρισεκατομμύρια δολάρια, υπονομεύοντας την ανάπτυξη, την ασφάλεια και την ακεραιότητα του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος επιταχύνθηκε στη δεκαετία του '60 για δύο λόγους:

Πρώτον, συνδέθηκε άμεσα με την περίοδο της αποαποικιοποίησης, από τις αρχές της δεκαετίας του '50 μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '60, κατά τη διάρκεια της οποίας 48 χώρες κέρδισαν την ανεξαρτησία τους από Ευρωπαϊκές δυνάμεις. Στη δίνη της αποαποικιοποίησης μέλη πολιτικών ηγεσιών και επιχειρηματικών ελίτ θέλησαν να μεταφέρουν στο εξωτερικό τα χρήματά τους και να μην τα κρατήσουν στις χώρες οι οποίες μόλις είχαν αποκτήσει την ανεξαρτησία τους.

Την επιθυμία τους αυτή έσπευσαν να ικανοποιήσουν χρηματοοικονομικά ιδρύματα τα οποία ανήκαν βασικά σε αναπτυγμένες οικονομικά χώρες της Δύσης σε συνεργασία με τα νέα κράτη τα οποία δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο της αποαποικιοποίησης. Τα νέα αυτά κράτη, τα πιο πολλά από τα οποία δεν διέθεταν φυσικούς πόρους για να στηρίξουν την οικονομική τους ανάπτυξη και επιβίωση αποφάσισαν να εκμεταλλευθούν το προνόμιο της εθνικής τους κυριαρχίας και να λειτουργήσουν με στρατηγικές εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και φορολογικών παραδείσων, προσελκύοντας κάθε είδους κεφάλαια, νόμιμα και

παράνομα από ολόκληρο τον κόσμο. Έτσι, τα χρήματα άρχισαν να μεταφέρονται στις εξωχώριες αυτές χρηματοοικονομικές θέσεις για να ξεπλυθούν και να αποκτήσουν νομιμότητα, να φοροδιαφύγουν και να επενδυθούν στη συνέχεια σε νόμιμες οικονομίες με απόλυτα κερδοσκοπικούς όρους με τη μορφή χρηματοοικονομικών κεφαλαίων.

Δεύτερον, οι πολυεθνικές εταιρείες της Ευρώπης και των ΗΠΑ άρχισαν να εξαπλώνονται σε ολόκληρο τον πλανήτη, ιδιαίτερα μετά τη δεκαετία του '60 και είχαν καθοριστική συμβολή στην ανάπτυξη του εξωχώριου χρηματοοικονομικού κόσμου. Οι πιο πολλές από αυτές τις εταιρείες άρχισαν να χρησιμοποιούν τεχνικές φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής για να μετακινήσουν διασυννοριακά τα κέρδη τους στα νέα κράτη και κρατίδια και σε εξωχώριες δικαιοδοσίες απορρήτου, αποφεύγοντας να πληρώσουν αυτό που όφειλαν στο κράτος προέλευσής τους. Οι δύο αυτοί λόγοι, η αποαποικιοποίηση και η διάδοση των πολυεθνικών εταιρειών στη δεκαετία του '60 συνέβαλαν αποφασιστικά στη ραγδαία εξάπλωση της παράνομης χρηματοοικονομικής δομής η οποία αποτέλεσε το όχημα της παράνομης φυγής κεφαλαίων.

Η παγκόσμια χρηματοοικονομική δομή ενισχύθηκε σημαντικά και από την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων η οποία προκάλεσε τεράστιες ροές κεφαλαίων προς το εξωτερικό, είτε προς τις μεγάλες βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες της Δύσης, είτε προς εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους.

Η παγκόσμια χρηματοοικονομική δομή φιλοξενεί με επιτυχία στους κόλπους της και τις τρεις πτυχές των παράνομων χρημάτων, ήτοι την πτυχή της διαφθοράς, την εγκληματική πτυχή και την εμπορική πτυχή, προσφέροντάς τους ισχυρό τραπεζικό απόρρητο, ανωνυμία, αδιαφάνεια, χαμηλή ή μηδενική φορολόγηση και ευκαιρίες φοροδιαφυγής και ξεπλύματος χρήματος.

Διεθνείς οργανωμένοι εγκληματίες, διεφθαρμένα PEPs και εγκληματίες του λευκού κολάρου έσπευσαν να εκμεταλλευτούν χωρίς καθυστέρηση τις ευκαιρίες που τους προσέφερε η δομή αυτή. Στα μέσα και στο τέλος των δεκαετιών '60 και '70 οι διακινητές ναρκωτικών εισήλθαν στους διαύλους της διεθνούς χρηματοοικονομικής δομής για να μετακινήσουν τις προσόδους τους διασυννοριακά, να τις ξεπλύνουν και να τις εισάγουν στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα. Στις δεκαετίες του '80 και του '90, βλέποντας το πόσο εύκολο ήταν για τους διακινητές ναρκοπωτών να κινήσουν τα κέρδη τους σε διεθνές επίπεδο εισήλθαν στα ίδια κανάλια και άλλοι κακοποιοί και απατεώνες, για τον ίδιο ακριβώς λόγο.

Στη δεκαετία του '90 και στη δεκαετία του 2000 τα ίδια κανάλια χρησιμοποιήθηκαν για τη μετακίνηση εγκληματικών προσόδων μεγαλέμπορων ναρκωτικών και μεγαλοαπατεώνων από ολόκληρο τον κόσμο. Οι εγκληματίες αυτοί χρησιμοποίησαν απλά τους μηχανισμούς που είχαν ήδη δημιουργηθεί για σκοπούς φοροδιαφυγής .

Όλα αυτά ευνοήθηκαν και από τις εξελίξεις στο διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα στην εποχή της παγκοσμιοποίησης. Η οικονομική απελευθέρωση των τελευταίων ετών υπέσκαψε τους μηχανισμούς και τους θεσμούς διακυβέρνησης σε μια σειρά από χώρες. Η άρνηση και η αδυναμία της αγοράς να πειθαρχήσει σε κανόνες και η άνευ όρων απελευθέρωσή της από τους ελέγχους του κράτους οδήγησε σε μια σειρά από χρηματοοικονομικές και κοινωνικές κρίσεις, με αποτέλεσμα η εμπιστοσύνη των επενδυτών να μειωθεί και να παρατηρηθεί μαζική φυγή κεφαλαίων προς άλλες πιο συντεταγμένες χώρες ή σε εξωχώριες θέσεις και δικαιοδοσίες, οι οποίες λειτούργησαν ως ένα είδος χρηματοοικονομικών καταφυγίων.

Το χρηματοοικονομικό σύστημα είχε διεισδύσει πλέον στο πολιτικό σύστημα και είχε κυριαρχήσει επ' αυτού, το είχε καθυποτάξει και το χειραγωγούσε, παραγνωρίζοντας πλήρως και προκλητικά τις επιβλαβείς συνέπειες που προκαλούνταν από τις μαζικές εκροές του παράνομου χρήματος από τις φτωχές προς τις πλούσιες χώρες, τη διεύρυνση των κοινωνικών ανισοτήτων και την προκλητική συσσώρευση πλούτου στα χέρια των λίγων. Το σύστημα αυτό χαρακτηρίστηκε από καθαρά ιδιοτελείς σκοπούς και επιδιώξεις αλλά και από συμπεριφορές ανομίας, απληστίας και αχαλίνωτης κερδοσκοπίας.

Οι επιπτώσεις της φυγής κεφαλαίων στη δημιουργία οικονομικής δυσπραγίας, στη μείωση της οικονομικής ανάπτυξης και στη δημιουργία χρηματοοικονομικών κρίσεων είναι προφανείς. Μια από τις πιο χαρακτηριστικές αρνητικές συνέπειες της φυγής κεφαλαίων είναι ότι εθνικοί πλουτοπαραγωγικοί πόροι και χρήματα του κρατικού προϋπολογισμού τίθενται μόνιμα εκτός δυνατότητας εκμετάλλευσης από τις εθνικές αρχές. Δυστυχώς, όπως τονίζει ο Λάζος (2005), «η στρατηγική της φιλελευθεροποίησης της οικονομίας δεν συνοδεύτηκε από μια πολιτική διαχείρισης και πρόληψης των κρίσεων» (σ. 210).

Ο Arlacchi (2007, σ. 232), θέλοντας να αναδείξει τις καταστροφικές συνέπειες του ανεξέλεγκτα μετακινούμενου τεράστιου όγκου των κερδοσκοπικών κεφαλαίων σε ολόκληρο τον κόσμο αναφέρθηκε στα λόγια του προέδρου του Μεξικού Lopez Portillo

ενώπιον της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, την 1^η Οκτωβρίου 1982, ο οποίος μίλησε για τις συνέπειες της οξείας χρηματοοικονομικής κρίσης που βίωνε η χώρα του ως ένα ζωντανό παράδειγμα αυτού το οποίο μπορεί να συμβεί τελικά σε μια χώρα όταν τεράστια κερδοσκοπικά κεφάλαια περιφέρονται χωρίς κανένα έλεγχο σε ολόκληρο το κόσμο, αναζητώντας ευνοϊκές φορολογικές συνθήκες, θωρακισμένα φορολογικά καταφύγια, υψηλά τραπεζικά επιτόκια και πολιτική και νομισματική αβεβαιότητα, γενόμενα τελικά αιτία φτωχοποίησης ολόκληρων χωρών, αφήνοντας ερείπια και ανθρώπινη δυστυχία στο πέρασμά τους.

Οι Palan, Murphy, & Chavagneux (2010, σ. 172), θεωρούν μέγιστο θέμα τη διαφυγή κεφαλαίων από τις αναπτυσσόμενες προς τις αναπτυγμένες χώρες. Οι αναπτυσσόμενες χώρες είναι εκείνες οι οποίες πλήττονται τελικά περισσότερο από τη φυγή κεφαλαίων επειδή αφαιρεί από τις κυβερνήσεις τους πόρους τους οποίους έχουν άμεση ανάγκη για την άσκηση της κυβερνητικής τους πολιτικής. Τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι φορολογικοί παράδεισοι αποτελούν πόλο έλξης των κεφαλαίων αυτών με τις ευκαιρίες για φοροδιαφυγή, φοροαποφυγή και ξέπλυμα χρήματος που προσφέρουν καθώς και για κάθε άλλου είδους παρανομία.

Μεταξύ των εξωχώριων αυτών χρηματοοικονομικών θέσεων αναπτύσσεται ένας αδιάκοπος και αδυσώπητος ανταγωνισμός για την προσέλκυση όσο το δυνατόν περισσότερων κεφαλαίων, τα οποία διαφεύγουν από τις χώρες τους, προσφέροντάς τους ελκυστικά πλεονεκτήματα προκειμένου να αποκρυβούν, να συγκαλυφθούν, να ξεπλυθούν και να μετατραπούν σε ανεπίληπτα επενδυτικά κεφάλαια (Alldridge, 2003, σ. 20).

Οι Stiglitz & Pieth (2016, σ. 8) επισημαίνουν τις καταστροφικές συνέπειες των παράνομων χρηματοοικονομικών ροών, ειδικά για τις αναπτυσσόμενες χώρες, όπου οι σοβαρές στερήσεις που βιώνουν οι πιο φτωχοί εξαιτίας τους προσβάλλουν τα κοινωνικά, οικονομικά, αστικά και πολιτικά δικαιώματά τους, υπονομεύοντας το κράτος δικαίου και διευρύνοντας ακόμη περισσότερο τις οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αναφέρεται σε έκθεση της Global Financial Integrity (GFI) τον Δεκέμβριο του 2014, η οποία εκτιμά ότι οι αναπτυσσόμενες και αναδυόμενες οικονομίες έχασαν συνολικά 6.6 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ σε παράνομες χρηματοοικονομικές ροές, από το 2003 έως το 2012, με τις παράνομες

εκροές να αυξάνονται με ρυθμό 9.4% το χρόνο (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2017, σ. 44, 45).

Η Διεθνής Διαφάνεια αναφέρει σε έγγραφό της (2014, σ. 1) ότι η κλίμακα των παράνομων χρηματοοικονομικών ροών από διαφθορά, φοροδιαφυγή και οργανωμένο έγκλημα φανερώνει ένα συστημικό πρόβλημα ξεπλύματος χρήματος με τους φτωχούς να πληρώνουν συχνά το τίμημα. Το 2011, ο αναπτυσσόμενος κόσμος απώλεσε πάνω από 946 δισεκατομμύρια δολάρια ως παράνομες εκροές, τα οποία αντιπροσωπεύουν μια αύξηση της τάξης σχεδόν του 14% σε σχέση με το 2010. Τα ποσοστά εντοπισμού σε παγκόσμιο επίπεδο των παράνομων κεφαλαίων από τις αρχές εφαρμογής του νόμου εκτιμάται ότι ανέρχονται σε 1% για τις εγκληματικές προσόδους, ενώ τα ποσοστά κατασχέσεων είναι ακόμη χαμηλότερα και ανέρχονται στο 0.2% (2011) (Transparency International, 2014, σ. 1).

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2013), επισημαίνει για το θέμα των παράνομων εκροών κεφαλαίων ότι οι εκροές αυτές «αποτελούν μια σημαντική εξήγηση για τα χρέη των αναπτυσσόμενων χωρών, ενώ ο επιθετικός φορολογικός σχεδιασμός είναι αντίθετος προς τις αρχές της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης» (σ. 18).

Οι παράνομες χρηματοοικονομικές ροές θολώνουν την εικόνα της οικονομικής πραγματικότητας και καθιστούν ανακριβή τα δεδομένα τα οποία αφορούν αναπτυσσόμενες και μεταβατικές οικονομίες. Η απατηλή εμπορική τιμολόγηση δεν αποτυπώνει την πραγματική αξία των εισαγωγών και των εξαγωγών. Με τον τρόπο αυτό δεν καταγράφονται οι πραγματικές μεταφορές κεφαλαίου, με αποτέλεσμα το ακαθάριστο εθνικό προϊόν να δηλώνεται λανθασμένα και να διαφεύγουν διασυννοριακά τρισεκατομμύρια δολάρια χωρίς να το αντιλαμβάνεται σχεδόν κανένας. Το σωρευτικό αποτέλεσμα αυτών των λαθών είναι τεράστιο, με τις παράνομες χρηματοοικονομικές ροές να καθιστούν όλα τα δεδομένα που αφορούν την παγκόσμια ανισότητα λανθασμένα.

Ο Baker (όπως αναφέρεται από τους Palan, Murphy, & Chavagneux, 2010, σ. 71), εκτιμά ότι 1 έως 1.6 τρισεκατομμύρια δολάρια παράνομου χρήματος κινείται διασυννοριακά ετησίως. Οι εκτιμήσεις αυτές είναι συντηρητικές και αναπτύσσονται με κάποια επιφύλαξη στο βιβλίο του Baker με τίτλο «Capitalism's Achilles Heel. Άλλοι αναλυτές θεωρούν ότι οι εκτιμήσεις αυτές είναι πολύ μικρές, σε σχέση με τα πραγματικά συνολικά ποσά τα οποία διακινούνται σε παγκόσμιο επίπεδο.

Αυτό το ένα τρισεκατομμύριο δολάρια παράνομου χρήματος, το οποίο κινείται διασυνοριακά κατ' έτος και η χρηματοοικονομική δομή που διευκολύνει την κίνησή του είναι το μεγαλύτερο κενό στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα και η πιο επιβλαβής οικονομική κατάσταση που πλήττει τους φτωχούς των χωρών που οι οικονομίες τους είναι αναπτυσσόμενες και των χωρών εκείνων που βρίσκονται σε φάση μετάβασης. Απομυζά αποθέματα σκληρού συναλλάγματος, ανεβάζει τον πληθωρισμό, μειώνει δραματικά τα φορολογικά έσοδα, χειροτερεύοντας τα εισοδηματικά κενά στους κρατικούς προϋπολογισμούς, ακυρώνει επενδύσεις, πλήττει τον ανταγωνισμό και υπονομεύει το εμπόριο, διαλύει την κοινωνική συνοχή, φαλκιδεύει το κράτος δικαίου και υπονομεύει το δημοκρατικό πολίτευμα. Εξαιτίας της μείωσης των κρατικών δαπανών στον τομέα της υγείας οδηγεί στη συντόμευση της ζωής εκατομμυρίων ανθρώπων και δυσκολεύει την επιβίωση δισεκατομμυρίων ανθρώπων.

Ο Baker (όπως αναφέρεται από τον Schneider, 2010, σ. 5), εκτιμά ότι 500 έως 800 δισεκατομμύρια δολάρια το χρόνο, βγαίνουν έξω από τις αναπτυσσόμενες οικονομίες και τις οικονομίες που βρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο. Οι χώρες αυτές χαρακτηρίζονται συχνά από αδύναμες νομικές και διοικητικές δομές, τη δραστηριοποίηση στο έδαφός τους μεγάλων οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων διακίνησης ναρκωτικών και μερικές φορές από οικονομικές και πολιτικές ελίτ οι οποίες επιθυμούν να βγάλουν τα χρήματά τους έξω από τη χώρα τους με κάθε δυνατό μέσο.

Ο Shaxson (2011, τα νησιά των θησαυρών), επισημαίνει εύστοχα ότι «αν το καλοσκεφθούμε ο όρος 'φυγή κεφαλαίων' ρίχνει το βάρος στη χώρα που χάνει τα χρήματα, με άλλα λόγια ρίχνουμε το φταίξιμο στο θύμα» (σ. 28).

Ο Baker (2005, σ. 205, 257), δεν δέχεται την άποψη ορισμένων ότι οι δύσκολες οικονομικές και πολιτικές συνθήκες που κυριαρχούν σε μια χώρα είναι εκείνες που επηρεάζουν σημαντικά την παράνομη φυγή κεφαλαίων στο εξωτερικό. Τα χρήματα αυτά τελικά έχουν την τάση να παραμένουν μόνιμα στο εξωτερικό ακόμα και όταν οι συνθήκες οι οποίες άσκησαν πίεση για την παράνομη φυγή τους ομαλοποιηθούν. Έτσι, το 80 έως 90% των χρημάτων που φεύγουν παράνομα από τη χώρα παραμένει μόνιμα στο εξωτερικό. Αλλά και στην περίπτωση που τα χρήματα αυτά επιστρέψουν στη χώρα από την οποία έχουν διαφύγει, ένα μικρό μόνο μέρος των χρημάτων αυτών επιστρέφει με τη μορφή εταιρείας ή επενδυτικού κεφαλαίου για να βγει όμως και πάλι στη συνέχεια στο εξωτερικό με τη μορφή τόκων ή μερισμάτων σε μετοχικό κεφάλαιο.

Οι χώρες οι οποίες έγιναν στόχοι των παγκόσμιων χρηματοοικονομικών κρίσεων ήσαν πρωτίστως αυτές που από τη δεκαετία του '90 είχαν επιτρέψει την ευρύτατη απελευθέρωση της κίνησης των κεφαλαίων, όχι μόνο για άμεσες επενδύσεις, αλλά και για βραχυπρόθεσμες κινήσεις από και προς το εξωτερικό (Σκανδάμης, 2016, σ. 1097). Σε κάθε περίπτωση, οι μαζικές συναλλαγματικές εκροές επενεργούν αποσταθεροποιητικά στη διεθνή οικονομία και μπορούν να δημιουργήσουν οικονομικές κρίσεις σε συγκεκριμένες χώρες (Τραγάκης, 1996, σ. 43), ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες.

Οι παράνομες ροές εγκαταλείπουν τον αναπτυσσόμενο κόσμο μέσω τριών διαύλων: της παράνομης τιμολόγησης των αγαθών τα οποία διακινούνται μεταξύ ανεξάρτητων μερών, της στρέβλωσης των τιμών μεταφοράς οι οποίες χρεώνονται σε αγαθά τα οποία διακινούνται στο εσωτερικό μιας πολυεθνικής εταιρείας και των απατηλών συναλλαγών (Reuter, 2012, σ. 3).

Ο Masciandaro (όπως αναφέρεται από την Unger, 2007, σ. 161), υποστηρίζει ότι το ξέπλυμα χρήματος προκαλεί χρηματοοικονομικές ροές οι οποίες οδηγούν σε περισσότερες επενδύσεις σε παράνομες δραστηριότητες, όταν αυτοί οι οποίοι ξεπλένουν χρήματα μπορούν να τα διοχετεύσουν σε χρηματοοικονομικά ιδρύματα ή σε χώρες όπου το χρήμα μπορεί να τοποθετηθεί με ευκολία χωρίς να διατυπώνονται πάρα πολλές ερωτήσεις για την προέλευσή τους. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε φυγή κεφαλαίων από χώρες με υγιείς οικονομικές πολιτικές και υψηλότερες αποδόσεις προς χώρες με λιγότερο αποτελεσματικές πολιτικές και χαμηλότερες αποδόσεις .

Ο Baker (2005), αναφέρει ότι, «τα παράνομα χρήματα που κινούνται διασυνοριακά και οι μηχανισμοί και οι δομές που διευκολύνουν την κίνησή τους είναι η μεγαλύτερη τρύπα που υπάρχει στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα, στο σύστημα της ελεύθερης αγοράς» (σ. 605). Σε κάθε περίπτωση, η εκτίμηση της παγκόσμιας ανισότητας παρουσιάζεται μικρότερη απ' ό,τι είναι επειδή είναι δύσκολο να αποκτηθούν ακριβείς πληροφορίες για τα τρισεκατομμύρια δολάρια που είναι σταθμευμένα σε φορολογικούς παραδείσους. Οι οικονομικές ανισότητες έχουν λάβει εκρηκτικές διαστάσεις εξαιτίας της διακίνησης βρώμικου χρήματος, με το 70 - 90% του παγκόσμιου πλούτου να ανήκει στο 20% του πληθυσμού (Baker, 2005, σ. 262, 339).

Το πλέον ευρέως χρησιμοποιούμενο μέσο πρόκλησης παράνομης μεταφοράς κεφαλαίου είναι η υπερτιμολόγηση των εισαγωγών και η υποτιμολόγηση των

εξαγωγών στο πλαίσιο του διεθνούς εμπορίου. Το δεύτερο πιο συνηθισμένο μέσο πρόκλησης παράνομης φυγής κεφαλαίου, είναι η διαφθορά κυβερνητικών αξιωματούχων των διαφόρων χωρών, η κλοπή, η υπεξαίρεση και η λεηλασία του πλούτου των χωρών τους και η μεταφορά χρημάτων απευθείας από τα κεντρικά τραπεζικά αποθέματα σε εξωχώριους τραπεζικούς τους λογαριασμούς. Μια τρίτη μορφή παράνομης φυγής κεφαλαίων είναι οι δοσοληψίες στη μαύρη αγορά συναλλάγματος και το λαθρεμπόριο.

Κατά την Unger, (2013), «η παράνομη χρηματοοικονομική δραστηριότητα περιλαμβάνει το ξέπλυμα χρήματος (δηλαδή τις προσπάθειες απόκρυψης παράνομα αποκτηθέντων κεφαλαίων), τη φοροδιαφυγή (δηλαδή τις προσπάθειες απόκρυψης από τις φορολογικές αρχές νόμιμα αποκτηθέντων κεφαλαίων) και τη φυγή κεφαλαίων (δηλαδή τις προσπάθειες αποφυγής εθνικών ελέγχων επί του κεφαλαίου)» (σ. 662).

Οι μέθοδοι οι οποίες χρησιμοποιούνται πιο συχνά για την παράνομη μεταφορά κεφαλαίων εκτός της χώρας είναι η τραπεζική μεταφορά τους μετά από τηλεφωνική εντολή, η παράνομη φυσική μεταφορά μετρητών και άλλων μεγάλης αξίας κινητών περιουσιακών στοιχείων όπως διαμαντιών, πολύτιμων λίθων, χρυσού και ασημιού, έργων τέχνης, αρχαίων αντικειμένων κ.λπ. Υπάρχουν επίσης και πολλοί άλλοι τρόποι με τους οποίους επιτυγχάνεται ο ίδιος σκοπός, στους οποίους περιλαμβάνονται πολλές περιπτώσεις μεσαζόντων οι οποίοι ρυθμίζουν τη σύναψη συμβολαίων ή την παραχώρηση αδειών σε πελάτες τους έναντι πληρωμής ποσών, τα οποία καταβάλλονται πάντα σε αλλοδαπούς τραπεζικούς λογαριασμούς. Υπάρχουν επίσης και οι πληρωμές για εισαγωγές και εξαγωγές που δεν έγιναν ποτέ και για προσφορά υπηρεσιών οι οποίες δεν παρασχέθηκαν ποτέ, οι διασταυρούμενες συναλλαγές με τη διαμεσολάβηση χρηματιστών οι οποίοι μεταφέρουν επιχειρήσεις και ιδιοκτησίες εξωχώρια, διαστρωματώνοντας προσεκτικά τραπεζικές μεταφορές αφορολόγητων κεφαλαίων κ.λπ. Ο βασικός λόγος γι' αυτές τις παράνομες ροές μπορεί να αναζητηθεί στο ρόλο που διαδραματίζουν οι επιχειρήσεις και τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα στην εξυπηρέτηση αυτής της ζήτησης. Σε ό,τι αφορά την ΕΕ, η παράνομη φυγή κεφαλαίων ευνοείται και από το γεγονός της κατάργησης των συνοριακών ελέγχων, και την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων και προσώπων (Ferwerda, 2010, σ. 7).

Το θέμα των παράνομων χρηματοοικονομικών ροών έχει αναδυθεί τα τελευταία χρόνια και έχει αναδειχθεί σε ένα φαινόμενο παγκόσμιας σημασίας το οποίο

δεν μπορεί να αγνοηθεί. Η έρευνα σ' αυτή την περιοχή είναι ακόμη περιορισμένη, κατακερματισμένη και βασίζεται σε ένα μεγάλο αριθμό υποθέσεων, χωρίς τα αποτελέσματα να είναι άμεσα συγκρίσιμα, εάν για τη σύγκρισή τους εφαρμοστούν αυστηρά επιστημονικά κριτήρια.

Οι παράνομες αυτές ροές κεφαλαίων που μπορεί να προέρχονται είτε από οργανωμένη εγκληματική δραστηριότητα, είτε από φοροδιαφυγή, είτε από διαφθορά έχουν πολλές αρνητικές κοινωνικο – οικονομικές, βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες συνέπειες, ιδιαίτερα όταν τα κεφάλαια επενδύονται στη νόμιμη οικονομία. Τα προβλήματα πολλαπλασιάζονται όταν τα κεφάλαια αυτά ξεπλένονται σε αλλοδαπές δικαιοδοσίες και επενδύονται στο εξωτερικό.

Η ανάγκη για έλεγχο των παράνομων χρηματοοικονομικών ροών τονίζεται με έμφαση από τους διεθνείς οργανισμούς και με βάση συστάσεις και κατευθυντήριες οδηγίες τους εισάγονται στις εθνικές νομοθεσίες μέτρα που αποσκοπούν στην παρακολούθηση των παράνομων ροών κεφαλαίων για καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, της τρομοκρατίας, της διαφθοράς, της φοροδιαφυγής και του ξεπλύματος χρήματος, χωρίς ωστόσο να αντιμετωπίζεται το πρόβλημα στη ρίζα του.

Η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση του 2008 κατέδειξε ξεκάθαρα ότι τα εθνικά κανονιστικά ρυθμιστικά εργαλεία απέτυχαν και εξακολουθούν να αποτυγχάνουν να ελέγξουν αποτελεσματικά τις παγκόσμιες χρηματοοικονομικές ροές, είτε πρόκειται για εκροές είτε πρόκειται για εισροές και έθεσαν υπό συζήτηση το εάν και σε ποιο βαθμό οι ισχύοντες νόμοι και κανονισμοί είναι επαρκείς για να αντιμετωπίσουν τις τεράστιες διεθνείς χρηματοοικονομικές ροές οι οποίες έχουν πλέον παγιωθεί. Η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση κατέδειξε τη γενικευμένη έλλειψη διαφάνειας στις διασυνοριακές ροές καθώς και τη σχεδόν ανύπαρκτη κανονιστική ρύθμιση των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων.

Υπάρχει φυσικά και μια διαφορά μεταξύ ξεπλύματος χρήματος και διαφυγής κεφαλαίων η οποία πρέπει να αναφερθεί. Το ξέπλυμα χρήματος συμβαίνει επειδή οι εγκληματίες στέλνουν τα χρήματά τους στο εξωτερικό για να αποφύγουν τον εντοπισμό από τις αρχές εφαρμογής του νόμου ενώ η διαφυγή κεφαλαίων συμβαίνει για να αποφευχθεί το καθεστώς ελέγχου επί των κεφαλαίων που ισχύει στη χώρα από

την οποία τα κεφάλαια διαφεύγουν ή το καθεστώς ελέγχου αλλοδαπού συναλλάγματος (Gottschalk & Gunnesdal, 2018, σ. 99).

Ωστόσο, το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και η παράνομη φυγή κεφαλαίων συνδέονται μεταξύ τους και διευκολύνονται από το αρρυθμιστο κανονιστικά διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα και την ύπαρξη και λειτουργία των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων. Καμία χώρα δεν θα μπορέσει να περιορίσει αποτελεσματικά το ένα όταν την ίδια στιγμή επιζητεί το άλλο. Αυτό που χρειάζεται να γίνει είναι μια ξεκάθαρη αντιστροφή της υπάρχουσας κατάστασης. Αντί να υποστηρίζεται η ανεξέλεγκτη κίνηση των κεφαλαίων νόμιμων και παράνομων μεταξύ των διαφόρων χωρών και των εξωχώριων δικαιοδοσιών θα πρέπει να γίνει ακριβώς το αντίθετο, δηλαδή να γίνει σαφές ότι αυτές οι πρακτικές, οι οποίες αποτελούν τα απομεινάρια ενός προηγούμενου κατακερματισμένου και χρεωκοπημένου κόσμου δεν είναι πλέον αποδεκτές από κανέναν.

Σε έναν τέλειο κόσμο, υποστήριξε ο Rodrik (2011, σ. 139), θα μπορούσαμε να ελαχιστοποιήσουμε τις αρνητικές συνέπειες της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων, θεσπίζοντας επαρκείς και αποτελεσματικούς κανονισμούς, χωρίς να χρειάζεται να προσφύγουμε σε άμεσους ελέγχους επί των ροών του κεφαλαίου. Όμως, δεν ζούμε σε αυτό τον τέλειο κόσμο και έτσι θα πρέπει να λάβουμε τα μέτρα μας, μην αφήνοντας τις χρηματοοικονομικές αγορές οι οποίες χαρακτηρίζονται από απληστία, αδίστακτο ανταγωνισμό, μεγιστοποίηση της απόδοσης και του κέρδους, τοξικά προϊόντα και συνθήκες εξωχώριου να λειτουργούν εκτός ελέγχου.

1.5.6 Η νόμιμη και η παράνομη οικονομία

Ο Ιταλός δικαστής Roberto Scarpinato διαπιστώνει μέσα από τη μακρόχρονη επαγγελματική του δραστηριότητα ότι δεν υφίσταται πλέον σαφής διαχωριστική γραμμή μεταξύ του κόσμου των εγκληματιών και εκείνου των έντιμων προσώπων. Οι δύο κόσμοι επικοινωνούν μεταξύ τους με μυστικές οδούς οι οποίες διασχίζουν τα πεδία της πολιτικής και της οικονομίας και διασταυρώνονται μεταξύ τους. Η ιχνηλάτηση της διαδρομής βρώμικων χρημάτων από διαφθορά και οργανωμένη εγκληματική δραστηριότητα τα οποία είχαν ξεπλυθεί σε διάφορα σημεία του πλανήτη οδήγησε σε άσκηση ποινικών διώξεων σε βάρος προσώπων υπεράνω υποψίας τα οποία κατείχαν υψηλές θέσεις της πολιτείας και της μεγάλης οικονομίας (Video).

Οι Savona & Berlusconi (2015), ορίζουν τη διείσδυση του ΟΕ σε μια νόμιμη επιχείρηση ως «κάθε υπόθεση στην οποία ένα φυσικό πρόσωπο το οποίο ανήκει σε μια

εγκληματική οργάνωση ή το οποίο ενεργεί για λογαριασμό της ή για λογαριασμό ενός νομικού προσώπου στο οποίο έχει ήδη διεισδύσει, επενδύει χρηματοοικονομικούς ή ανθρώπινους πόρους για να συμμετάσχει στη διαδικασία λήψης απόφασης στο πλαίσιο μιας νόμιμης επιχείρησης» (σ. 19).

Η διείσδυση στην νόμιμη οικονομία προσφέρει στις οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις ευκαιρίες όχι μόνο να ξεπλύνουν παράνομες προσόδους αλλά και ευκαιρίες για να επεκτείνουν την επιρροή τους και τις εγκληματικές τους δραστηριότητες. Οι Savona & Berlusconi (2015 σ. 15), αναφέρουν ότι βασικοί λόγοι που ωθούν τις οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις να διεισδύσουν στη νόμιμη οικονομία είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους, το ξέπλυμα χρήματος, ο έλεγχος της επικράτειας, η άσκηση επιρροής στο πεδίο της πολιτικής, η απόκτηση κοινωνικής αποδοχής, το προσωπικό όφελος και η απόκρυψη εγκληματικών δραστηριοτήτων.

Το βασικό ερώτημα που τίθεται είναι ποια είναι η σχέση των οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων ως οικονομικών παραγόντων με τη νόμιμη οικονομία; Οι οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις είναι σήμερα παρούσες ταυτόχρονα και στις παράνομες αγορές της παράνομης οικονομίας, οι οποίες αποτελούν τον κατ' εξοχήν τομέα προτίμησής τους και στις νόμιμες αγορές της νόμιμης οικονομίας, διαχειριζόμενες χρηματοοικονομικές ροές οι οποίες προέρχονται και από τους δύο αυτούς πόλους οικονομικών δραστηριοτήτων.

Η διείσδυση του ΟΕ στη νόμιμη οικονομία με διαφθορά ή άλλα μέσα αντιπροσωπεύει μια σοβαρή και αυξανόμενη απειλή και όλες οι χώρες επηρεάζονται από αυτό το φαινόμενο (Europol 2013, σ. 13). Η διασταύρωση του οργανωμένου εγκλήματος με τη νόμιμη οικονομία επιτυγχάνεται με τη χρησιμοποίηση του μηχανισμού του ξέπλυματος χρήματος και με την επένδυση στη συνέχεια των ξεπλυμένων χρημάτων στη νόμιμη οικονομία. Σύμφωνα με σχετικά πρόσφατη έρευνα (Europol, 2016, σ. 4), οι παράνομες αγορές στην ΕΕ παράγαγαν περίπου 110 δισεκατομμύρια ευρώ, δηλαδή περίπου 1 % του ΑΕΠ της ΕΕ το 2010.

Σε κάθε περίπτωση, όποιοι και αν είναι οι τομείς δραστηριότητας μιας οργανωμένης εγκληματικής ομάδας και το γεωγραφικό πεδίο δράσης της θα φθάσει πάντα αναπότρεπτα η στιγμή κατά την οποία θα πρέπει να έλθει σε επαφή με τη νόμιμη οικονομία, είτε για να επενδύσει τα παράνομα κέρδη της και να πολλαπλασιάσει την οικονομική της ισχύ, είτε για να αναπτύξει την επιχειρηματική της δραστηριότητα στους τομείς της αγοράς αγαθών και υπηρεσιών που από μόνη της η παράνομη

οικονομία δεν είναι σε θέση να της παράσχει με τους όρους που αυτή επιθυμεί. Αυτή η στιγμή ταυτίζεται με την ενεργοποίηση διαδικασιών ξεπλύματος χρήματος οι οποίες σηματοδοτούν το υποχρεωτικό πέρασμα κάθε είδους παράνομων προσόδων που προέρχονται από οργανωμένη εγκληματική δραστηριότητα στους διαύλους της νόμιμης οικονομίας.

Σύμφωνα με έκθεση της Europol, οι εγκληματίες διαμέσου των νόμιμων επιχειρήσεων μπορούν να αποκρύψουν και να πολλαπλασιάσουν τις επιχειρηματικές τους ταυτότητες, αυξάνοντας έτσι τις δυνατότητές τους. Το σενάριο γίνεται ακόμα πιο πολύπλοκο λόγω της δυνατότητάς τους για διάπραξη απάτης περί την ταυτότητα, χρησιμοποιώντας αχυράνθρωπους κατά την δημιουργία, αγορά ή λειτουργία νόμιμων επιχειρήσεων ή κάνοντας χρήση των παρόχων υπηρεσιών αποστολής χρηματικών εμβασμάτων (Europol, OCTA, 2007, σ. 21).

Σε κάθε περίπτωση, είναι πολύ δύσκολο να εμποδιστεί η εξάπλωση της χρηματοοικονομικής εγκληματικότητας η οποία κρύβεται στους κόλπους της νόμιμης οικονομίας, ενισχυόμενη από την πολυπλοκότητα των νομικών, των εταιρικών και των οικονομικών σχέσεων αλλά και από τις αντικειμενικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι αρχές που ασχολούνται με τον εντοπισμό του παράνομου πλουτισμού, είτε αυτές έχουν να κάνουν με μη στελέχωσή τους με προσωπικό υψηλής εξειδίκευσης σε χρηματοοικονομικά θέματα και στη διενέργεια χρηματοοικονομικών ερευνών σε βάθος, είτε με γραφειοκρατικές αγκυλώσεις, διάφορα νομοθετικά κενά και καταστάσεις διαφθοράς και διαπλοκής.

Το ξέπλυμα χρήματος εγγράφεται στο πλαίσιο ερμηνείας της παράνομης και της νόμιμης οικονομίας αφού αποτελεί τη γέφυρα που τις ενώνει. Οι γεωπολιτικές και γεωοικονομικές εξελίξεις στο σύγχρονο κόσμο ευνόησαν τη διαπλοκή νόμιμης και παράνομης οικονομίας. Στην περίπτωση της Ευρώπης οι οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις είχαν συγκροτήσει ήδη μια ευρωπαϊκή εγκληματική αγορά ακόμα και πριν από τη Συνθήκη του Maastricht, αναπτύσσοντας μεταξύ τους στενές σχέσεις συνεργασίας οι οποίες κατέληγαν ενίοτε να είναι άκρως ανταγωνιστικές και να φθάνουν μέχρι και το ξεκαθάρισμα λογαριασμών (Santino , 1994, σ. 104).

Η οικονομική εγκληματικότητα αναδείχτηκε στο νέο προνομιακό πεδίο δράσης του ΟΕ σε τέτοιο βαθμό μάλιστα που σχεδόν ταυτίστηκε μαζί του. Η σχέση αυτή του ΟΕ με την οικονομική εγκληματικότητα ευνοήθηκε και από την αδυναμία των αρχών εφαρμογής του νόμου να αντιμετωπίσουν με επιτυχία τα οικονομικά

εγκλήματα, η έρευνα των οποίων απαιτεί υψηλή επιστημονική κατάρτιση και εξειδίκευση (Κάτσιος, 1998, σ. 50).

Έτσι, έχουμε φθάσει σήμερα στο σημείο να μπορεί να θεωρείται η οργανωμένη οικονομική εγκληματικότητα ως ένα εγγενές συστατικό στοιχείο της σύγχρονης οικονομίας. Οι οικονομικές παραβάσεις στο πεδίο της οικονομίας δεν είναι απλά μορφές παρέκκλισης αλλά οφείλονται στη λειτουργία της ίδιας της οικονομίας της αγοράς η οποία έχει αναδειχθεί με τον ένα ή τον άλλο τρόπο σε θεματοφύλακα των παράνομων καναλιών μέσω των οποίων διαπράττονται οι παραβάσεις αυτές.

Η παράνομη οικονομική δραστηριότητα του ξεπλύματος χρήματος παίζει κρίσιμο ρόλο στην ανάπτυξη των παράνομων αγορών. Η αποτελεσματικότητά της εξαρτάται απόλυτα από το μέγεθος της διαθέσιμης ρευστότητας για επανεπένδυση των εισοδημάτων σε νόμιμες και παράνομες δραστηριότητες αλλά και από την ανάπτυξη των προσφερόμενων υπηρεσιών ξεπλύματος χρήματος. Έτσι, η εγκληματική οικονομία και η νόμιμη χρηματοοικονομία τείνουν να ενισχύουν η μια την άλλη (Masciandaro, 1998, σ. 49 - 58).

Στο πλαίσιο αυτό, οι νόμιμες επιχειρήσεις χρησιμεύουν ως προπέτασμα καπνού και ως αγωγί δραστηριοτήτων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, αφού έτσι επιτυγχάνεται η ανάμειξη του βρώμικου χρήματος με το νόμιμο (Τραγάκης, 1996, σ. 47).

Στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, η ανάμειξη του εγκληματικού και του νόμιμου κεφαλαίου αναπτύχθηκε ταχύτατα, ακριβώς επειδή με τις συνθήκες που διαμορφώθηκαν σε διεθνές επίπεδο εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης, τα εγκληματικά χρήματα μπορεί να επενδυθούν σχετικά εύκολα στη νόμιμη οικονομία. Συστήνοντας για παράδειγμα οι εγκληματίες μεταφορικές εταιρείες στον τομέα των μεταφορών για να μεταφέρουν ναρκωτικά ή επιχειρήσεις στον τομέα της εστίασης για να αναμείξουν νόμιμες προσόδους με εγκληματικά χρήματα είναι σε θέση να προκαλέσουν ζημιές και να υπονομεύσουν τη νόμιμη οικονομία.

Η Λαμπροπούλου (2016), αναφέρει ότι «τα τελευταία χρόνια στο πλαίσιο της οικονομικής κοινωνιολογίας εξετάζεται η παρασιτική συμβιωτική λειτουργία των παράνομων αγορών με τις νόμιμες αγορές και το θέμα του παρασιτικού κέρδους των παράνομων αγορών από τη δημιουργία αξίας στις νόμιμες αγορές» (σ. 1060). Πρόκειται για μια διαπίστωση η οποία κτυπά στην καρδιά του προβλήματος.

Η παράνομη οικονομία βρίσκεται σε κάθε μορφή συστήματος και σε κάθε χώρα, είτε είναι αναπτυσσόμενη και βρίσκεται σε φάση μετάβασης, είτε είναι πολύ αναπτυγμένη. Όπως επισημαίνει ο Ruggiero (2013), «το αυξανόμενο βάρος της φορολόγησης, η κανονιστική ρύθμιση της αγοράς εργασίας και η ίδια η κατάσταση της νόμιμης οικονομίας είναι οι αιτίες που δίνουν ζωή στην παραοικονομία» (σ. 104).

Χαρακτηριστικό στοιχείο των παράνομων οικονομιών είναι η υπερβολική εμπορευματοποίηση κοινωνικών και φυσικών αγαθών, όπως η ανθρώπινη ζωή, η υγεία, καθήκοντα και υποχρεώσεις των κρατικών υπηρεσιών και της δικαιοσύνης, επαγγελματικές δεοντολογίες, ηθικές αρχές και ιδεολογίες, πληροφορίες και φυσικές πλουτοπαραγωγικές πηγές, που είναι αποφασιστικής σημασίας για την ασφάλεια των πολιτών και την πολιτική σταθερότητα (Λαμπροπούλου, 2001, σ. 112).

Σε ότι αφορά την επένδυση των βρώμικων χρημάτων, σε αντίθεση με την επένδυση των χρημάτων που αποκτώνται με νόμιμο τρόπο αυτή γίνεται με όρους αδιαφάνειας και μικρότερης οικονομικής απόδοσης. Τα βρώμικα χρήματα μπορεί να χρησιμοποιηθούν για την αγορά και απόλαυση καταναλωτικών αγαθών και την προκλητική αύξηση του επιπέδου ζωής των εγκληματιών. Στην περίπτωση αυτή ελλοχεύει πάντα ο κίνδυνος εντοπισμού και επιβολής των προβλεπόμενων από τη νομοθεσία κυρώσεων, ενώ δεν μπορεί να αποκλειστεί και ο κίνδυνος κατάσχεσης των χρημάτων αυτών και χρησιμοποίησής τους ως αποδεικτικού στοιχείου στο πλαίσιο της τεκμηρίωσης της διάπραξης του κύριου εγκλήματος (Alldridge, 2003, σ. 1).

Στο πλαίσιο της σκιώδους οικονομίας (the «shadow economy») εντάσσονται εγκληματικές δραστηριότητες όπως πωλήσεις ναρκωτικών, λαθρεμπόριο, πορνεία, παράνομα στοιχήματα, τυχηρά παίγνια και άλλες παράνομες επιχειρήσεις, καθώς επίσης και άλλες νόμιμες συναλλαγές που διεξάγονται κυρίως σε μετρητά και δεν αναφέρονται στις φορολογικές ή άλλες αρμόδιες αρχές. Το μέρος αυτό της σκιώδους οικονομίας είναι επίσης γνωστό και ως παράλληλη οικονομία.

Η απελευθέρωση του εμπορίου, η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση έδωσαν τεράστια ώθηση στην ανάπτυξη των διεθνών δραστηριοτήτων της σκιώδους οικονομίας. Οι Palan, Murphy & Chavagneux, 2010, σ. 175) προβάλλουν την άποψη του Baker, και άλλων εμπειρογνομόνων σε θέματα διαφυγής κεφαλαίων και ξεπλύματος χρήματος, σύμφωνα με την οποία οι φορολογικοί παράδεισοι αποτελούν το κεντρικό συστατικό στοιχείο ή τη βασική υποδομή της παγκόσμιας σκιώδους οικονομίας.

Ο Arlacchi (2007), επισημαίνει ότι «στο πεδίο της παραοικονομίας πολλές βεβαιότητες εξαφανίζονται, οι σκιές πολλαπλασιάζονται, τα αντικείμενα χάνουν τη αξία τους αφού πρόκειται για έναν κόσμο άυλων συναλλαγών όπου βασιλεύουν και κυριαρχούν η μυστικότητα και η απόκρυψη και οι πρωταγωνιστές του γνωρίζουν καλά πώς να προστατεύουν τις μαγικές τους συνταγές..» (σ. 227).

Οι επιχειρηματικές συναλλαγές της νόμιμης οικονομίας επωφελούνται από τους μηχανισμούς της παράνομης οικονομίας, ενώ η παράνομη οικονομία δεν θα μπορούσε να αναπτυχθεί χωρίς τις ικανότητες ανθρώπων που σέβονται τους νόμους και έχουν καλό όνομα στην αγορά, χωρίς την κατανόηση ορισμένων τραπεζιτών που δεν τους ενδιαφέρει και πολύ η προέλευση των κεφαλαίων τα οποία τους εμπιστεύονται οι πελάτες τους και χωρίς το απαραβίαστο του τραπεζικού απορρήτου. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι η εγκαθίδρυση μιας πραγματικής συμβίωσης μεταξύ των δύο οικονομιών, οι οποίες δεν αναπτύσσονται η μία εναντίον της άλλης αλλά η μία για λογαριασμό της άλλης.

Κατόπιν αυτού, τα όρια μεταξύ νόμιμων και παράνομων αγορών είναι ασαφή. Οι οικονομικές δραστηριότητες κατανέμονται σε ένα πλήθος εγκληματικών δραστηριοτήτων στο ένα άκρο και σε ένα πλήθος εντελώς νόμιμων δραστηριοτήτων στο άλλο άκρο. Ανάμεσα στα δύο αυτά άκρα βρίσκονται πολλοί άλλοι τρόποι με τους οποίους οι οργανωμένοι εγκληματίες εμπλέκονται σε δραστηριότητες οι οποίες είναι επίσημα μεν νόμιμες αλλά που οργανώνονται και διεξάγονται με παράνομο τρόπο. Οι νόμιμοι τομείς στους οποίους οι εγκληματίες επιχειρηματίες δραστηριοποιούνται μαζί με τις παράνομες δραστηριότητες ορίζουν την εγκληματική οικονομία ως σύνολο (Savona & Berlusconi, 2015, σ. 18).

Ο Nardo (2008, σ. 175), αναφέρεται στις ιδανικές συνθήκες επικάλυψης νόμιμων και παράνομων ή ημι-νόμιμων αγορών τις οποίες προσφέρει η γκρίζα οικονομία οπουδήποτε και ανεξάρτητα από το μέγεθός της. Οι επικαλύψεις αυτές προσφέρουν ευκαιρίες για διενέργεια με διακριτικό τρόπο διασυνοριακών συναλλαγών με τη χρησιμοποίηση των επαγγελματικών δεξιοτήτων νόμιμων επαγγελματιών οι οποίες μπορεί σταδιακά να επεκταθούν και στη διενέργεια ημι-νόμιμων ή και παράνομων διασυνοριακών συναλλαγών εφόσον υπάρξει σχετική ζήτηση και το σχετικό ενδιαφέρον.

Οι παράνομες αγορές διακρίνονται τόσο από τις νόμιμες όσο και από τις παράλληλες αγορές. Η διαφορά μεταξύ των παράνομων αγορών και των παράλληλων

αγορών έχει να κάνει με τη φύση των αγαθών που κυκλοφορούν σ' αυτές. Οι παράνομες αγορές επιτρέπουν τις ανταλλαγές παράνομων αγαθών, η παραγωγή και η κατανάλωση των οποίων απαγορεύονται στις νόμιμες αγορές. Στις παράνομες αγορές όλοι οι κοινωνικοί κανόνες παραβιάζονται εκ προθέσεως από τους παράγοντες οι οποίοι θέλουν να αποκτήσουν το μέγιστο κέρδος, ανεξάρτητα από τα μέσα που πρέπει να χρησιμοποιήσουν για να το επιτύχουν αυτό.

Στις παράλληλες αγορές, οι συναλλαγές αφορούν νόμιμα αγαθά τα οποία ανταλλάσσονται παράνομα, όπως συμβαίνει με το λαθρεμπόριο τσιγάρων ή αλκοόλ. Οι παράνομες μέθοδοι που χρησιμοποιούνται εκεί στοχεύουν στην εξουδετέρωση των νομοθετικών υποχρεώσεων που απορρέουν από κανονισμούς για τη σύνθεση ή τη διανομή των προϊόντων, στην μη εκπλήρωση των φορολογικών και οικονομικών υποχρεώσεων και στην παραβίαση πολιτικών υποχρεώσεων που αναλαμβάνονται σε περιπτώσεις επιβολής embargo.

Οι παράνομες αγορές αποτελούν πηγή εισοδήματος και τροφοδότησης για το οργανωμένο έγκλημα. Οι δραστηριότητες στις παράνομες αγορές είναι διαφορετικές και μπορούν να περιλαμβάνουν αγορές που είναι κυρίως νόμιμες (π.χ στέγαση, εργασία, τουρισμός κ.λπ) αλλά μπορεί να περιλαμβάνουν επίσης και υψηλού επιπέδου παράνομες δραστηριότητες.

Η Λαμπροπούλου (2001, σ. 105) επισημαίνει ότι στο πεδίο της αγοράς τα όρια μεταξύ νόμιμης και παράνομης οικονομικής δραστηριότητας είναι ρευστά, αφού η οικονομική δραστηριότητα μπορεί να μετακινηθεί από το πεδίο της νομιμότητας είτε με τη δημιουργία νέων νομοθετικών ρυθμίσεων είτε με τη χρήση παράνομων πρακτικών, ενώ η ίδια η δυναμική της αγοράς είναι εκείνη η οποία καθιστά τα όρια της νομιμότητας ρευστά, δημιουργώντας το βασικό πλαίσιο δράσης του παράνομου επιχειρηματία.

Σε πολλές περιπτώσεις η νομιμότητα της ίδιας της αγοράς αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για την ανάπτυξη και την επιτυχία των νόμιμων δραστηριοτήτων. Λόγω όμως των πολύπλοκων φαινομένων παρανομίας τα οποία παρατηρούνται στις αγορές η διάκριση των παράνομων αγορών απλά από την άποψη των προϊόντων που ανταλλάσσονται σ' αυτές καθίσταται δύσκολη (Lambropoulou, 2013, σ. 61 - 94).

Η παράνομη οικονομία είναι πολύ δύσκολο να καταπολεμηθεί, επειδή οι τρόποι λειτουργίας και χρηματοδότησης δεν βρίσκονται πλέον στο περιθώριο αλλά στην καρδιά της οικονομίας της αγοράς. Οι πολυάριθμες δυνατότητες χρηματοδότησης,

επενδύσεων, συγκρότησης χρηματοοικονομικών σχημάτων, ηλεκτρονικής μεταφοράς χρημάτων και ανωνυμίας τις οποίες προσφέρουν οι χρηματοοικονομικές αγορές επιτρέπουν σ' αυτό το καρκίνωμα να αναπτυχθεί στους κόλπους του κεντρικού νευρικού συστήματος του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος (Vernier, 2013, σ. 6).

Το νόμιμο κεφάλαιο έχει αρχίσει να χρησιμοποιεί τις ίδιες τακτικές με το οργανωμένο έγκλημα. Έτσι, ενώ τα καρτέλ των ναρκωτικών ξεπλένουν τα κέρδη τους διαμέσου εξωχώριων τραπεζικών διευκολύνσεων, το νόμιμο κεφάλαιο ενισχύει τη δύναμή του έναντι των κυβερνήσεων για να μειώσει τις φορολογικές του υποχρεώσεις όχι μόνο με την απειλή της μετεγκατάστασης των επιχειρήσεων και της μείωσης των θέσεων απασχόλησης αλλά επίσης και με την υιοθέτηση και χρησιμοποίηση ορισμένων τακτικών, πρακτικών και πόρων του οργανωμένου εγκλήματος. Ταυτόχρονα, για πολλά κράτη οι οικονομικοί πόροι της εγκληματικότητας ενεργούν ως μαξιλάρι ασφάλειας έναντι της φτώχειας και της οικονομικής κατάρρευσης (Hopkins Burke, 2009, σ. 306).

Στο πλαίσιο αυτό της οικονομικής δυσπραγίας και ύφεσης νόμιμες επιχειρήσεις μπορεί να προσφύγουν κάποιες φορές και στις υπηρεσίες των παράνομων εγκληματικών επιχειρήσεων όταν αντιμετωπίζουν προβλήματα ρευστότητας. Σε έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (2013), αναφέρεται μεταξύ άλλων ότι «Οι επιχειρήσεις που βρίσκονται σε δυσχερή οικονομική κατάσταση προσφεύγουν ενίοτε σε εγκληματικές οργανώσεις για να λάβουν κεφάλαια για επενδύσεις, πράγμα το οποίο επιτρέπει την εισροή κεφαλαίων από εγκληματικές δραστηριότητες σε νόμιμες επιχειρήσεις. (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2013, (2013/2107(INI)) σ. 21). Ιδιαίτερα, σε περιόδους χρηματοοικονομικής κρίσης, η πρόσβαση υγιών επιχειρήσεων σε πιστώσεις καθίσταται πολλές φορές δυσκολότερη, εξαιτίας του υψηλότερου κόστους και των μεγαλύτερων εγγυήσεων που απαιτούν οι τράπεζες για τη χορήγησή τους.

Οι Levi, Reuter & Halliday (2017, σ. 311) & (Levi, 2014, σ. 425) αναφέρονται στον Antonio Maria Costa, επικεφαλής του UNODC το 2009, ο οποίος δήλωσε ότι κατά τη διάρκεια της μεγάλης ύφεσης είχαν τεθεί στη διάθεσή του αποδεικτικά στοιχεία σύμφωνα με τα οποία τα χρήματα του οργανωμένου εγκλήματος που είχαν τοποθετηθεί με τη μορφή καταθέσεων σε τραπεζικά ιδρύματα κατέληξαν να είναι το μοναδικό επενδυτικό κεφάλαιο σε ρευστό χρήμα που ήταν διαθέσιμο σε μερικές τράπεζες οι οποίες βρίσκονταν στα πρόθυρα της κατάρρευσης. Ο Antonio Maria Costa

επεσήμανε ότι η πλειονότητα των 352 δισεκατομμυρίων δολαρίων, τα οποία ήσαν κέρδη από διακίνηση ναρκωτικών και είχαν τοποθετηθεί στις τράπεζες με τη μορφή των καταθέσεων απορροφήθηκε από το χρηματοοικονομικό σύστημα, σώζοντας έτσι τη ρευστότητα κάποιων τραπεζών. Δυστυχώς, η δήλωση αυτή, κατά τον Levi, δεν περιέχει πιστοποιημένα ή πιστοποιήσιμα αποδεικτικά στοιχεία με αποτέλεσμα η αποδοχή της να είναι απλά θέμα ευπιστίας ή δυσπιστίας.

Ο Alldridge (2016), επισημαίνει ότι «πριν από την καθιέρωση του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος καμία τράπεζα και κανένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα δεν θεωρούσε ότι κινδύνευε εξαιτίας του ξεπλύματος χρημάτων των πελατών τους. Οι ξεπλυντές χρήματος ήσαν επιθυμητοί πελάτες των τραπεζών» (σ. 36). Το γεγονός ότι δεν είχαν εντοπιστεί μέχρι τότε υποθέσεις ξεπλύματος χρήματος δεν σημαίνει ότι το ξέπλυμα χρήματος δεν λάμβανε χώρα.

Η George (όπως αναφέρεται από τον Hopkins Burke, 2009, σ. 321), υποστήριξε ότι η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση η οποία καθοδηγείται από τις επιχειρήσεις δημιουργεί μία κοινωνία η οποία αποτελείται από εκμεταλλευτές, εκμεταλλεζόμενους και παρίες και έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των ανισοτήτων μεταξύ πλούσιων και φτωχών, τόσο εντός των χωρών όσο και μεταξύ τους. Πολλά περιθωριοποιημένα άτομα, ιδιαίτερα σε λιγότερο αναπτυγμένες οικονομικά χώρες, με αδύναμους κρατικούς θεσμούς και ευάλωτες οικονομίες επιβαρύνονται με χρέη τα οποία είναι αδύνατο να πληρώσουν. Τα άτομα αυτά δεν περιμένουν παθητικά να λιμοκτονήσουν, εξαιτίας της κατάστασης στην οποία τα έχει ωθήσει η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση, αλλά δημιουργούν τα δικά τους μέσα για να επιβιώσουν, ανεξάρτητα αν αυτά βρίσκονται στη νόμιμη οικονομία ή στην παράνομη οικονομία, ή ακόμα πιο συχνά και στη γκρίζα περιοχή η οποία βρίσκεται ανάμεσα στις δύο.

Στο πλαίσιο του νεοφιλελευθερισμού η παρανομία με τις διάφορες εκφάνσεις της αποτέλεσε μέρος ενός μηχανισμού τον οποίο οργάνωσε το ίδιο το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα, επιτρέποντάς της να υπάρχει και να αναπτύσσεται ως ουσιαστικό μέρος της λογικής για την επιδίωξη της απόκτησης και μεγιστοποίησης του ιδιωτικού κέρδους σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, μέσα σε συνθήκες φανερού και κρυφού, νόμιμου και παράνομου.

Το οργανωμένο έγκλημα, η εγκληματική επιχείρηση και η παράνομη οικονομία γενικά μεταμορφώθηκαν με τέτοιο τρόπο στους κόλπους του νεοφιλελευθερισμού ώστε να φαίνονται ως ένα σύνολο το οποίο περνά απαρατήρητο στο πλαίσιο του

παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος. Οι εγκληματικές αυτές δραστηριότητες φαλκιδεύουν την αξιοπιστία του νόμου, υπονομεύουν την εκάστοτε πολιτική εξουσία και στρεβλώνουν την οικονομία, ενώ παράλληλα οι δράστες δείχνουν να μην νοιάζονται και πάρα πολύ για όλα αυτά.

Τα χρηματοοικονομικά σκάνδαλα των τελευταίων δεκαετιών επιβεβαιώνουν τις δυσκολίες διάκρισης μεταξύ νόμιμης και παράνομης οικονομικής δραστηριότητας εξαιτίας της χρησιμοποίησης εκ μέρους χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων παράνομων και εγκληματικών μεθόδων και της επένδυσης εκ μέρους διαφόρων διακινητών παράνομων κερδών σε νόμιμες επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Πολλοί κάνουν το λάθος να ανέχονται τη μαύρη οικονομία και το ξέπλυμα χρήματος επειδή νομίζουν ότι έτσι βοηθούν στην ανάπτυξη της οικονομίας η οποία όμως σε κάθε περίπτωση είναι στρεβλή, επειδή μολύνει την αγορά και περιθωριοποιεί την υγιή και νόμιμη οικονομία. Μια επιχείρηση η οποία εκμεταλλεύεται το ξέπλυμα χρήματος ή που φοροδιαφεύγει κάνει αθέμιτο ανταγωνισμό σε μια έντιμη επιχείρηση και την ωθεί τελικά στη χρεοκοπία. Σε ένα διεφθαρμένο χρηματοοικονομικό σύστημα δεν υπάρχει χώρος για ελεύθερο ανταγωνισμό, παραβιάζονται κατάφωρα οι νόμοι, φαλκιδεύονται οι αξίες, δημιουργούνται εξουσιαστικές σχέσεις και οι θεσμοί υφίστανται συνέπειες τις οποίες δεν μπορούν να διαχειρισθούν (Grasso & Bellavia, 2011, σ. 10).

Το ζητούμενο σήμερα, όπως έχει διαμορφωθεί η κατάσταση, είναι το πώς τελικά θα καταστεί δυνατό να αναληφθεί εκ νέου ο έλεγχος των κρατών επί των χρηματοοικονομικών αγορών και το πως θα επιβιώσει η νόμιμη οικονομία, η οποία κινδυνεύει να παραμεριστεί, αν δεν έχει παραμεριστεί ήδη, από την παράνομη οικονομία με την οποία πολλές φορές διαπλέκεται.

1.5.7 Σύνοψη πέμπτου κεφαλαίου

Με την παγκοσμιοποίηση τα κράτη και οι κοινωνίες βρέθηκαν σε μια εντελώς νέα εποχή με τη μετατόπιση του παγκόσμιου ανταγωνισμού από το γεωπολιτικό στο γεωοικονομικό πεδίο, παραχωρώντας, χωρίς να το έχουν προηγούμενα συμφωνήσει, την εξουσία επί των οικονομιών τους σε παγκόσμιες και αντιδημοκρατικές δυνάμεις όπως είναι οι αγορές, οι οίκοι αξιολόγησης του χρέους και οι παγκόσμιοι και διεθνείς χρηματοοικονομικοί οργανισμοί.

Στόχος της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης ήταν η υποταγή των κυβερνήσεων και των πολιτών σε οικονομικούς καταναγκασμούς τους οποίους

επέβαλλαν παγκόσμιες οικονομικές δυνάμεις, διεθνείς οργανισμοί και ισχυρά πολυεθνικά επιχειρηματικά δίκτυα. Η εύκολη πρόσβαση και η δυνατότητα ταχείας κίνησης των χρημάτων μέσα στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα και μάλιστα με ελάχιστες διατυπώσεις και κανονιστικές ρυθμίσεις αποτέλεσαν τέλεια εργαλεία ξεπλύματος χρήματος.

Ο μηχανισμός του ξεπλύματος χρήματος εκκολάφτηκε στους κόλπους του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος και της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης γενικά και γιγαντώθηκε χάρις στην τεχνολογική εξέλιξη στο πεδίο των τηλεπικοινωνιών, του διαδικτύου και της πληροφορικής, ιδιαίτερα με τη μαζική και ευρείας κλίμακας χρησιμοποίηση των εργαλείων τους τα οποία τέθηκαν στη διάθεση του τραπεζικού συστήματος και των πελατών του.

Η χρησιμοποίηση του τραπεζικού συστήματος για συναλλαγές ξεπλύματος χρήματος γενικά, πραγματοποιήθηκε μέσα από μια σειρά συναλλαγών που περιλαμβάνουν πολυάριθμα περάσματα και μεταφορές χρημάτων από τον ένα τραπεζικό λογαριασμό στον άλλο, από τη μια χώρα στην άλλη και από ενδοχώριες σε εξωχώριες χρηματοοικονομικές δικαιοδοσίες, καθιστώντας με αυτό τον τρόπο πάρα πολύ δύσκολη την ιχνηλάτηση της διαδρομής των χρημάτων, συγκαλύπτοντας ή αποκρύπτοντας τελικά τον χαρακτήρα ή την πηγή των παράνομα αποκτηθέντων προσόδων.

Ο ρόλος τον οποίο κλήθηκαν να παίζουν τα τραπεζικά ιδρύματα στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος υπήρξε κεντρικός αλλά είχε στοιχεία αντιφατικότητας. Από τη μία πλευρά η υποχρέωσή τους για γνωστοποίηση των ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος χρηματοοικονομικών συναλλαγών στις αρμόδιες αρχές και από την άλλη πλευρά η προσέλκυση νέων πελατών με σκοπό την αύξηση της ρευστότητάς τους και της κερδοφορίας τους. Από τη μια πλευρά η υποχρέωσή τους για εφαρμογή της νομοθεσίας καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος ενδοχώρια και από την άλλη πλευρά η ανεξέλεγκτη δραστηριοποίησή τους εξωχώρια μέσω θυγατρικών εταιρειών και παραρτημάτων τους σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος χωρίς καμία αντίστοιχη υποχρέωση.

Τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι φορολογικοί παράδεισοι έχουν ενταχθεί πλέον στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα, αποτελώντας βασικό λειτουργικό κομμάτι των δραστηριοτήτων του, διεξάγοντας καθόλα νόμιμες χρηματοοικονομικές συναλλαγές. Ταυτόχρονα, τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά

κέντρα και οι φορολογικοί παράδεισοι αποτελούν επίσης και ένα από τα βασικά γρανάζια της κερδοσκοπίας, της διαφθοράς, της φορολογικής απάτης, της φοροδιαφυγής και του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και εν τέλει της σημαντικής επιδείνωσης των ανισοτήτων στον κόσμο και της υποβάθμισης των κοινωνικών συστημάτων στα κράτη δικαίου και πρόνοιας.

Σε ότι αφορά την ΕΕ, οι φορολογικοί παράδεισοι την κατέστησαν ευάλωτη χρηματοοικονομικά, μειώνοντας τα δημόσια έσοδα των κρατών μελών της λόγω της φοροδιαφυγής, προκαλώντας καταχρήσεις και χρηματοοικονομική ανασφάλεια και δίνοντας κίνητρα για διαφθορά και οργανωμένο έγκλημα. Αρκετές από τις χώρες της ΕΕ (Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ολλανδία κ.λπ) πρώην αποικιακές δυνάμεις, συνδέονται με ισχυρούς δεσμούς και υπόγεια συνέργεια με εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους, ενώ ορισμένες από αυτές αποτελούν ισχυρά ενδοχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα (Ηνωμένο Βασίλειο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο κ.λπ).

Ο συνδυασμός του ξεπλύματος χρήματος και της παράνομης φυγής κεφαλαίων αποτελεί το μεγαλύτερο κενό στο σύστημα της ελεύθερης αγοράς. Εξαιτίας της παράνομης φυγής κεφαλαίων με σκοπό το ξέπλυμα χρήματος, σημαντικοί εθνικοί πόροι τίθενται μόνιμα εκτός δυνατότητας εκμετάλλευσης και αξιοποίησής τους από τις εθνικές αρχές. Ιδιαίτερα, η φυγή κεφαλαίων από τις αναπτυσσόμενες χώρες είναι εξαιρετικά επιβλαβής, επειδή διαβρώνει τη φορολογική τους βάση, αποστερώντας σημαντικούς χρηματικούς πόρους από τις κυβερνήσεις τους, αναγκαίους για τη χρηματοδότηση της κοινωνικής τους πολιτικής και για την παροχή στους πολίτες τους ακόμη και των πιο βασικών αγαθών και κοινωνικών υπηρεσιών.

Η απελευθέρωση των δυνάμεων της αγοράς ενθάρρυνε και ευνόησε όχι μόνο τη νόμιμη οικονομική δραστηριότητα, αλλά και την παράνομη και συνέβαλλε στη διαπλοκή τους. Η διείσδυση στη νόμιμη οικονομία προσφέρει στις οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις ευκαιρίες όχι μόνο να ξεπλύνουν παράνομες προσόδους αλλά και ευκαιρίες για να επεκτείνουν την επιρροή τους και τις εγκληματικές τους δραστηριότητες στα πεδία της οικονομίας, της πολιτικής και της κοινωνίας.

Κεφάλαιο έκτο

1.6 Η σχέση του οργανωμένου εγκλήματος, της διαφθοράς, του εταιρικού - επιχειρηματικού εγκλήματος και της φοροδιαφυγής με το ξέπλυμα χρήματος - Αρνητικές επιπτώσεις - Συνέπειες

1.6.1 Εισαγωγή

Το ξέπλυμα χρήματος πηγαίνει χέρι - χέρι με τις δραστηριότητες των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων, την πολιτική διαφθορά και τις διεφθαρμένες επιχειρηματικές πρακτικές (Johnson, 2001, σ. 122 – 132, 122).

Το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα αποτελεί μια μεγάλη επιχειρηματική υπόθεση. Ο Block (1978, σ. 455 - 474), υποστηρίζει ότι «αντί του όρου ‘οργανωμένο έγκλημα’ θα πρέπει να χρησιμοποιείται ο όρος ‘παράνομη επιχείρηση’» («illegal enterprise») (Block, 1978, σ. 455 - 474). Η επιχειρηματικότητα προβάλλεται ως το κύριο χαρακτηριστικό του οργανωμένου εγκλήματος. Η δραστηριότητα αυτή εντάσσεται σε ένα πεδίο στο οποίο κυριαρχούν τα προτάγματα του σύγχρονου καπιταλισμού, η επιχειρηματικότητα και το κέρδος (Αντωνόπουλος & Παπανικολάου, 2016, σ. 1058).

Το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί μείζονα απειλή για την κοινωνία. Τα εγκληματικά του δίκτυα αναπτύσσουν μια ισχυρή οικονομική και «πολιτική» δομή στην κοινωνία και πολλές φορές για να το επιτύχουν αυτό μετέρχονται και νόμιμους τρόπους (European Commission, 2001, σ. 8).

Οι πρόσοδοι από έγκλημα, διαφθορά και φοροδιαφυγή ανέρχονται ετησίως σε 1 τρισεκατομμύριο έως 1.6 τρισεκατομμύρια δολάρια με τις μισές από αυτές να προέρχονται από αναπτυσσόμενες χώρες. Οι εκτιμήσεις αυτές δεν αποτυπώνουν τα κοινωνικά κόστη και τις καταστροφικές επιπτώσεις στις χώρες θύματα (Stephenson, Gray, Power, Brun, Dunker & Panjer, 2011, σ. 11).

Πρέπει να τονιστεί ότι δράστης του ξεπλύματος χρήματος μπορεί να είναι ένας οργανωμένος εγκληματίας, οι εγκληματικές πρόσοδοι του οποίου προέρχονται για παράδειγμα από διακίνηση ναρκωτικών ή εμπορία ανθρώπων, ένας τοκογλύφος ο οποίος επενδύει τα κέρδη της τοκογλυφικής του δραστηριότητας σε μια εμπορική δραστηριότητα, ένας μικρός ή μεγάλος επιχειρηματίας ο οποίος φοροδιαφεύγει ή πλαστογραφεί τα λογιστικά του στοιχεία για να δημιουργήσει κρυφά κεφάλαια και να

τα χρησιμοποιήσει εκ νέου, είτε τέλος οικονομικές και πολιτικές ελίτ οι οποίες φοροδιαφεύγουν ή υπεξαιρούν τεράστια χρηματικά ποσά από τις χώρες τους.

Οι νέες τεχνολογίες και η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας επέτρεψαν σε εγκληματικές οργανώσεις καθώς και σε εγκληματίες του λευκού κολάρου να δραστηριοποιούνται από απόσταση στις χρηματοοικονομικές αγορές, ενδοχώριες και εξωχώριες, που βρίσκονται σχεδόν παντού σε ολόκληρο τον κόσμο και να μεταφέρουν σ' αυτές ταχύτατα τα κέρδη από τις εγκληματικές τους δραστηριότητες με τη χρησιμοποίηση των παραδοσιακών χρηματοοικονομικών κυκλωμάτων.

Οι ευκαιρίες για ανακύκλωση των εγκληματικών προσόδων διευκολύνθηκαν και πολλαπλασιάστηκαν εξαιτίας της ενοποίησης και ολοκλήρωσης των χρηματοοικονομικών αγορών, των καινοτομιών στο πεδίο των προσφερόμενων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και της εκρηκτικής αύξησης της χρησιμοποίησης του διαδικτύου ως μέσου διεξαγωγής χρηματοοικονομικών συναλλαγών (Savona, 1998, σ. 14).

Η Βιδάλη (2018) διερωτάται, «πως γίνεται να μην εντάσσεται η βαριά οικονομική εγκληματικότητα στο οργανωμένο έγκλημα, πως συμβαίνει να μετατοπίζονται σε πεδία διοικητικών κυρώσεων εγκλήματα που προκαλούν βαριές κοινωνικές βλάβες, τέλος πως η κατανομή του κοινωνικού στίγματος 'αθώνει' τους οικονομικούς εγκληματίες;» (σ. 21).

Η ανάγκη για ακώλυτη κυκλοφορία στη νόμιμη οικονομία χρημάτων τα οποία προέρχονται από παράνομες ή εγκληματικές δραστηριότητες επιβάλλει την εισαγωγή και την κίνησή τους μέσα σε διεθνή χρηματοοικονομικά, νομικά και εμπορικά κυκλώματα προκειμένου να αποκτήσουν την απαραίτητη για το σκοπό αυτό νομιμότητα. Στο πλαίσιο της επιδίωξης αυτής το τραπεζικό απόρρητο και η αδιαφάνεια συντελούν καθοριστικά στην απόκρυψη και συγκάλυψη των ιχνών της διαδρομής των χρημάτων, ενώ παράλληλα αποτελούν και χαρακτηριστικά στοιχεία υποθέσεων φορολογικής απάτης, ξεπλύματος χρήματος και διαφθοράς (Pinçon & Pinçon - Charlot, 2015, σ. 671, 672).

Με τη νέα χιλιετία και την εξέλιξη των διαδικασιών της παγκοσμιοποίησης, ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο η πεποίθηση ότι η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, της διαφθοράς και της φοροδιαφυγής και του συνδεδεμένου με αυτά ξεπλύματος χρήματος δεν θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί σε εθνικό επίπεδο αλλά μόνο σε διεθνές και παγκόσμιο επίπεδο, στο επίπεδο δηλαδή που τα εγκλήματα αυτά

αναδεικνύονται. Η καταπολέμηση των εγκλημάτων αυτών αλλά και άλλων μορφών διασυνοριακού εγκλήματος με εξαιρετικά σοβαρές επιπτώσεις για τα κράτη και τους πολίτες τους όπως είναι γενικά τα εγκλήματα του λευκού κολάρου, τα εταιρικά εγκλήματα, κ.λπ θεωρήθηκε ότι θα έπρεπε να αντιμετωπιστεί με τη λήψη αποφάσεων σε ένα ανώτερο πολιτικό επίπεδο, με εμπλοκή όλων των δυνατών συνομιλητών και με την υπέρβαση των στενών ορίων μιας μεμονωμένης χώρας.

Η επιβολή του ελέγχου του κράτους δικαίου στη διεθνή ροή αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίων σε παγκόσμια κλίμακα μετά από αρκετά χρόνια απουσίας κατέληξε να αποτελεί σήμερα αδήριτη ανάγκη εάν θέλουμε πράγματι να καταπολεμηθούν αποτελεσματικά το οργανωμένο έγκλημα, η διαφθορά και η φοροδιαφυγή πάνω στη βάση του δικαίου και της ηθικής προς υπεράσπιση του γενικού συμφέροντος.

Ωστόσο, όπως επισημαίνει το Συμβούλιο της Ευρώπης, «σε ορισμένες χώρες δεν υπάρχει η απαιτούμενη πολιτική βούληση για να διωχθούν δραστήρια ύποπτες για ξέπλυμα χρήματος χρηματοοικονομικές συναλλαγές. Σε περιόδους οικονομικής κρίσης, ορισμένες εταιρείες και τράπεζες έχουν την τάση να αγνοούν την αρχή της διαφάνειας και τα υφιστάμενα προληπτικά μέτρα για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος» (Council of Europe, 2014, σ. 36).

1.6.2 Οργανωμένο έγκλημα και ξέπλυμα χρήματος

Το οργανωμένο έγκλημα είναι ένα πολύπλοκο φαινόμενο το οποίο επηρεάζει την κοινωνία, την οικονομία, την πολιτική και τη δικαιοσύνη ακόμα και τις διεθνείς σχέσεις. Το ξέπλυμα χρήματος από την άλλη πλευρά μπορεί να ειπωθεί ως αναπόσπαστο χαρακτηριστικό του οργανωμένου εγκλήματος, σε σημείο μάλιστα που να μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα ότι δεν υπάρχει οργανωμένο έγκλημα χωρίς ξέπλυμα χρήματος.

Το οργανωμένο έγκλημα προσπαθεί να αποκτήσει τον μερικό ή πλήρη έλεγχο διαφόρων τομέων εγκληματικής δραστηριότητας με υψηλή κερδοφορία, όπως της διακίνησης ναρκωτικών, του λαθρεμπορίου τσιγάρων, της τοκογλυφίας, των τυχηρών παιγνίων, της εκβίασης της απάτης, της παράνομης διακίνησης όπλων, της εμπορίας ανθρώπων, της παράνομης διακίνησης μεταναστών, κ.λπ. Πρόκειται για εγκληματικές δραστηριότητες οι οποίες χαρακτηρίζονται ως βασικά ή κύρια αδικήματα του ξεπλύματος χρήματος. Το ενδιαφέρον του οργανωμένου εγκλήματος στρέφεται επίσης και στον έλεγχο νόμιμων επιχειρήσεων (καταστήματα διασκέδασης, μεταφορικές

εταιρείες, εστιατόρια καζίνο κ.λπ) για την κάλυψη των παράνομων και εγκληματικών του δραστηριοτήτων και το ξέπλυμα των εγκληματικών του προσόδων (Savona & Riccardi, 2017, σ. 41).

Οι εγκληματίες, ιδιαίτερα οι οργανωμένοι, θεωρούνται επιχειρηματίες οι οποίοι επιλέγοντας να μην παίξουν σύμφωνα με τους κανόνες του δικαίου, προσπαθούν να βρουν τρόπους ξεπλύματος των παράνομων χρημάτων τους προσδίδοντάς τους τη νομιμότητα την οποία χρειάζονται για να αποφύγουν την προσοχή, τον έλεγχο, τη διερεύνηση και την επιβολή κυρώσεων εκ μέρους των αρχών εφαρμογής του νόμου και να μπορούν ανενόχλητοι να τα χρησιμοποιήσουν για διάφορους σκοπούς, είτε νόμιμους, είτε παράνομους (Alexander, 1998, σ. 68).

Η Λαμπροπούλου (2016), τονίζει ότι «ενώ στο παρελθόν το οργανωμένο έγκλημα συνδεόταν με θεωρίες συνωμοσίας και εθνικά συνδικάτα του εγκλήματος, στη σύγχρονη εποχή αυτό συνδέεται με οικονομικές και λογιστικές θεωρίες» (σ. 1029).

Κατά τον Λίβο (2007, σ. 147) οι εγκληματικές δραστηριότητες του ΟΕ αποτελούν παράγωγο των δυνάμεων που διέπουν την λειτουργία της αγοράς και κατά συνέπεια η οικονομική αξιολόγησή τους δεν θα πρέπει να είναι διαφορετική από την αξιολόγηση οποιασδήποτε άλλης οικονομικά οργανωμένης ομάδας. Το ΟΕ είναι το κύριο προϊόν της πολιτικής οικονομίας και όχι το υποπροϊόν της.

Το κράτος δικαίου και η κοινωνία κινδυνεύουν όχι μόνο από τη διάπραξη αυτής καθ' εαυτής της εγκληματικής πράξης αλλά και από τη δυνατότητα του οργανωμένου εγκλήματος να επηρεάσει χάρις στην τεράστια οικονομική του ισχύ τις δημοκρατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων με τρόπο διαρκή (Picci, 2008, σ. 65).

Σε αντίθεση με την ταχύτητα με την οποία οι διεθνείς οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις αποκτούν πρόσβαση ακόμη και από απόσταση στα παγκόσμια χρηματοοικονομικά συστήματα και την ταχύτητα με την οποία καταφέρνουν να διακινήσουν τα κεφάλαια που αποκτούν από τις παράνομες και εγκληματικές τους δραστηριότητες και να τα διοχετεύσουν στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα, οι σχετικές ποινικές και χρηματοοικονομικές έρευνες των αρχών εφαρμογής του νόμου, των δικαστικών αρχών και των φορολογικών αρχών χαρακτηρίζονται από βραδύτητα. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι έρευνες αυτές μπορεί να διαρκέσουν χρόνια και μάλιστα χωρίς να καταλήξουν σε ικανοποιητικά αποτελέσματα. Η βραδύτητα αυτή επιτείνεται και από το γεγονός ότι δεν υπάρχει μια αποδεκτή από όλους αποτελεσματική παραγωγή διεθνούς νομοθεσίας και μια

παγκόσμια υπηρεσία ή ένας παγκόσμιος μηχανισμός εφαρμογής του νόμου (Passas, 2016, σ. 4).

Η αδιαφάνεια των εξωχώριων χρηματοοικονομικών θέσεων συνιστά εμπόδιο το οποίο περιπλέκει και πολλές φορές καθιστά αδύνατες τις σχετικές έρευνες σε διεθνές επίπεδο. Οι δυσκολίες αυτές επιδεινώνονται από τη στιγμή που οι εξωχώριες αυτές χρηματοοικονομικές θέσεις καταλαμβάνουν στις μέρες μας κυρίαρχη θέση στη λειτουργία του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος και έχουν εξασφαλίσει επί της ουσίας την αποδοχή και τη στήριξη των μεγάλων χωρών και των ισχυρών του πλανήτη, τα συμφέροντα των οποίων φαίνεται να εξυπηρετούν με συνέπεια.

Σε κάθε περίπτωση, οι παράγοντες αυτοί του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος, όταν δεν αποτελούν αξεπέραστα εμπόδια, καθιστούν την καταπολέμηση των οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων πιο πολύπλοκη υπόθεση, ιδιαίτερα σε ότι αφορά τον εντοπισμό, την κατάσχεση, τη δήμευση, την ανάκτηση και τη διανομή των προϊόντων του εγκλήματος μεταξύ των εμπλεκόμενων χωρών.

Ένας από τους στόχους των οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων είναι η εξασφάλιση της κοινωνικής αποδοχής τους εκ μέρους του τοπικού πληθυσμού μιας χώρας, στο γεωγραφικό πεδίο ανάπτυξης των εγκληματικών τους δραστηριοτήτων. Οι Savona & Berlusconi (2015, σ. 39) αναδεικνύουν τη στρατηγική που ακολουθούν οι οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις προκειμένου να εξασφαλίσουν την κοινωνική αποδοχή του πληθυσμού των περιοχών στις οποίες δραστηριοποιούνται. Οι ενέργειές τους χαρακτηρίζονται από προσπάθειες διείσδυσης σε επιχειρήσεις στρατηγικών τομέων της κοινωνικής ζωής, όπως είναι εκείνες οι επιχειρήσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται στους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης, του περιβάλλοντος κ.λπ. Μέσα από τη χρηματοδότηση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε τοπικό επίπεδο και τη συνακόλουθη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας οι οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις στοχεύουν στην προβολή της καλής τους εικόνας και τον εξοστρακισμό της εγκληματικής τους ταυτότητας.

Την παράμετρο αυτή θεωρεί σημαντική η Λαμπροπούλου (2016), η οποία αναφέρει ότι «εκτός από τη δωροδοκία ένας άλλος τρόπος για την εξουδετέρωση της επέμβασης του κρατικού ελέγχου είναι η εξασφάλιση της συναίνεσης ευρέων τμημάτων του πληθυσμού για τη δράση της εγκληματικής οργάνωσης και η μεταπώληση αυτής της συναίνεσης στους πολιτικούς με διάφορα ανταλλάγματα» (σ. 1035).

Σε κάθε περίπτωση, οι διεθνείς οργανωμένοι εγκληματίες έχουν μάθει πολύ καλά πλέον να ενεργούν όπως ενεργούν και οι μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις, επωφελούμενοι από τις τεχνολογικές και θεσμικές μεταβολές που επήλθαν στις διεθνείς χρηματοοικονομικές συναλλαγές (Τραγάκης, 1996, σ. 39).

Το Ο.Ε έχει προσλάβει πλέον τον χαρακτήρα παγκόσμιου οικονομικού παράγοντα με έντονο επιχειρηματικό προσανατολισμό, ο οποίος του επιτρέπει να παρέχει ταυτόχρονα διαφορετικά είδη παράνομων - αλλά, σε ολόένα μεγαλύτερο βαθμό, και νόμιμων - αγαθών και υπηρεσιών με ισχυρό αντίκτυπο στην ευρωπαϊκή και την παγκόσμια οικονομία, επηρεάζοντας σημαντικά τα φορολογικά έσοδα των κρατών μελών της ίδιας της Ε.Ε συνολικά και προκαλώντας στις επιχειρήσεις απώλειες οι οποίες εκτιμάται ότι υπερβαίνουν τα 670 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2013, (2013/2107(INI)) σ. 14).

Έτσι, φαίνεται ότι οι ραγδαίες και καταλυτικές εξελίξεις εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης, άλλαξαν πράγματι το στερεότυπο του οργανωμένου εγκληματία, προσδίδοντάς του χαρακτηριστικά παγκόσμιου οικονομικού παράγοντα, με έντονο επιχειρηματικό προσανατολισμό και με αυξημένο κοινωνικό και οικονομικό status.

Ο Carter (1997), (όπως αναφέρεται από τον Hopkins Burke, 2009, σ. 306) υποστηρίζει ότι η δομή της εγκληματικής επιχείρησης δεν χαρακτηρίζεται πλέον από τις παραδοσιακές μορφές των οικογενειακών οργανώσεων του τύπου της παλιάς Σικελικής Μαφίας, αλλά από νεώτερες ευέλικτες μορφές επιχειρηματικής εγκληματικής οργάνωσης που προσαρμόζονται σε υψηλό βαθμό στα κινούμενα με ταχύτητα παγκόσμια χρηματοοικονομικά δίκτυα και που επιτυγχάνουν συνέχεια όλο και πιο βαθειά διείσδυση και ενσωμάτωση στη νόμιμη οικονομία διαμέσου των αδιαφανών, πολύπλοκων και εξελιγμένων τεχνικών του ξεπλύματος χρήματος.

Οι οργανωμένοι εγκληματίες επιθυμούν να μεγιστοποιήσουν τα παράνομα οικονομικά τους κέρδη και αφού τα ξεπλύνουν να τα νομιμοποιήσουν, εισάγοντάς τα στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα. Απέναντί τους βρίσκονται οι κυβερνήσεις, οι αρχές εφαρμογής του νόμου, οι δικαστικές αρχές, οι εποπτικές αρχές κ.λπ που επιδιώκουν να αυξήσουν τις ποινικές και διοικητικές συνέπειες των εγκληματικών και παράνομων δραστηριοτήτων για να τις καταστήσουν ασύμφορες, να περιορίσουν την επέκτασή τους και να θωρακίσουν το χρηματοοικονομικό σύστημα έναντι της διαβρωτικής επίδρασης του ξεπλύματος χρήματος. Πρόκειται ξεκάθαρα για δύο

διαφορετικούς σκοπούς δύο συγκρουόμενων πεδίων, εκείνου της νομιμότητας και εκείνου της παρανομίας.

Ωστόσο, τα πράγματα περιπλέκονται όταν:

- οι κυβερνήσεις ακολουθούν εθνική πολιτική η οποία επιδιώκει την προσέλκυση καταθέσεων ή επενδύσεων, χωρίς να τίθενται ερωτήσεις για την προέλευση των χρημάτων ή όταν έχουν στις τάξεις τους διεφθαρμένα πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα,
- τα τραπεζικά ιδρύματα δεν εφαρμόζουν τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από το διεθνές καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, ή οι υπάλληλοί τους είναι διαφθαρμένοι,
- υπάλληλοι του κράτους είναι διεφθαρμένοι, ή συμμετέχουν σε οργανωμένη εγκληματική δραστηριότητα,
- η σχετική νομοθεσία παρουσιάζει κενά, σκόπιμα ή μη,
- επιχειρηματίες ακολουθούν πρακτικές αθέμιτου ανταγωνισμού, αντίθετες με τα χρηστά συναλλακτικά ήθη,
- επιχειρηματίες δραστηριοποιούνται ταυτόχρονα και στη νόμιμη και στην παράνομη οικονομία.

Δυστυχώς στις περιπτώσεις αυτές οι σκοποί και οι επιδιώξεις όλων αυτών φαίνεται να συγκλίνουν με εκείνες των εγκληματιών και φυσικά δεν μπορούν να ακολουθηθούν αποτελεσματικές στρατηγικές καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος εκ μέρους της Πολιτείας (Savona & De Feo, 2005, σ. 46). Οι κοινωνικές βλάβες οι οποίες προκαλούνται από τις καταστάσεις αυτές είναι τεράστιες και το κυριότερο, οι συμπεριφορές αυτές μένουν τις πιο πολλές φορές ατιμώρητες.

Το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος συνδέεται με το οργανωμένο έγκλημα, αφενός ως υπαγόμενο το ίδιο στον κατάλογο των πράξεων που συνιστούν οργανωμένο έγκλημα και αφετέρου ως μηχανισμός διείσδυσης και ενσωμάτωσης του οργανωμένου εγκλήματος στη νόμιμη οικονομία. Επιτελεί έτσι μια βασική λειτουργία υποστήριξης και ενδυνάμωσης του οργανωμένου εγκλήματος (Δημήτραινας, 2002, σ. 55).

Ορισμένες χώρες θεωρούν ως βασικά ή κύρια αδικήματα του ξεπλύματος χρήματος εκείνα τα οποία εμπίπτουν στην κατηγορία του σοβαρού εγκλήματος, παραπέμποντας στο σχετικό ορισμό για περισσότερες διευκρινίσεις, ενώ άλλες χώρες χρησιμοποιούν κατάλογο κύριων αδικημάτων ο οποίος είναι άλλοτε κλειστός και άλλοτε ανοικτός. Γενικά, ο αριθμός των κύριων αδικημάτων (predicate offences) που

σχετίζονται με ξέπλυμα χρήματος είναι αρκετά μεγάλος. Για παράδειγμα, στο γλωσσάριο των 40 Συστάσεων της FATF αναφέρονται οι ακόλουθες κατηγορίες αδικημάτων που μπορούν να συνδεθούν με ξέπλυμα χρήματος:

- Συμμετοχή σε οργανωμένη εγκληματική ομάδα και οργανωμένες εγκληματικές δραστηριότητες (racketeering)
- Τρομοκρατία, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας
- Εμπορία Ανθρώπων (THB) και παράνομη διακίνηση μεταναστών
- Σεξουαλική εκμετάλλευση, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών
- Παράνομη διακίνηση ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών
- Παράνομη διακίνηση όπλων
- Παράνομη διακίνηση κλεμμένων και άλλων αγαθών
- Διαφθορά και δωροδοκία
- Απάτη
- Παραχάραξη νομίσματος
- Παραποίηση και πειρατεία προϊόντων
- Περιβαλλοντικό έγκλημα
- Βαριές σωματικές βλάβες και ανθρωποκτονίες
- Απαγωγή, παράνομη κατακράτηση και ομηρεία
- Ληστεία ή κλοπή
- Λαθρεμπόριο
- Φορολογικά αδικήματα (που σχετίζονται με άμεσους ή έμμεσους φόρους)
- Εκβίαση
- Παραχάραξη/Πλαστογραφία
- Πειρατεία και
- Insider trading ή χειραγώγηση της αγοράς (FATF, 2018, σ. 114 - 116).

Επειδή, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, κάθε κατηγορία βασικού αδικήματος μπορεί να περιλαμβάνει περισσότερα του ενός ειδικά εγκλήματα ο αριθμός των αναφερόμενων από τη FATF 20 κατηγοριών αδικημάτων μπορεί να διαφέρει στις διάφορες χώρες. Έτσι, η Ελλάδα για παράδειγμα, έχει έναν κατάλογο με 20 κύρια αδικήματα, ο Καναδάς με 45 και οι ΗΠΑ πάνω από 130 κύρια αδικήματα (Unger et al., 2006, σ. 25).

Αρκεί να ρίξουμε μια ματιά στον ορισμό του οργανωμένου διεθνικού εγκλήματος, ο οποίος περιγράφεται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το οργανωμένο διεθνικό έγκλημα (Σύμβαση του Παλέρμο, 2000), για να διαπιστώσουμε ότι το οργανωμένο έγκλημα είναι συνυφασμένο με την απόκτηση οικονομικού ή υλικού οφέλους: «Οργανωμένη εγκληματική ομάδα, είναι μια δομημένη ομάδα τριών ή περισσότερων προσώπων, που υφίσταται για μία ορισμένη χρονική περίοδο, τα οποία δρουν από κοινού, με σκοπό τη διάπραξη ενός ή περισσότερων σοβαρών εγκλημάτων ή αδικημάτων, προκειμένου να αποκτήσουν άμεσα ή έμμεσα οικονομικό ή υλικό όφελος». Η Σύμβαση αυτή κυρώθηκε από την Ελλάδα με το νόμο 3875/2010 (ΦΕΚ 158/Α/20/9/2010).

Η έννοια της επιδίωξης του οργανωμένου εγκλήματος για απόκτηση κέρδους ανευρίσκεται και στον σχετικό ορισμό του Διεθνούς Οργανισμού Εγκληματολογικής Αστυνομίας (Interpol), σύμφωνα με τον οποίο οργανωμένο έγκλημα είναι: «κάθε επιχείρηση ή ομάδα ατόμων, η οποία εμπλέκεται σε διαρκή παράνομη δραστηριότητα και έχει ως πρωταρχικό της σκοπό την απόκτηση κέρδους, ανεξάρτητα από τα εθνικά σύνορα»¹⁰.

Στο επίπεδο της Ε.Ε, για τις ανάγκες συλλογής και ανάλυσης στοιχείων και πληροφοριών για τη σύνταξη ετήσιων εκθέσεων περιγραφής της κατάστασης και εκτίμησης της απειλής του οργανωμένου εγκλήματος συμφωνήθηκαν έντεκα χαρακτηριστικά του (European Commission, 2001, σ. 42). Πάνω στη βάση των έντεκα αυτών χαρακτηριστικών θα μπορούσε να χαρακτηριστεί μια εγκληματική δραστηριότητα ως οργανωμένο έγκλημα. Η εμπλοκή σε νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (ξέπλυμα χρήματος) αλλά και η επιδίωξη κέρδους και/ή ισχύος ως βασικού στόχου εκ μέρους των οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων αποτελούν δύο από τα έντεκα χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος τα οποία μάλιστα κατατάσσονται στην κατηγορία των βασικών του χαρακτηριστικών¹¹.

¹⁰ Ο ορισμός αυτός υιοθετήθηκε με απόφαση του Οργανισμού το 1998, στο πλαίσιο του πρώτου Συμποσίου για το Οργανωμένο Έγκλημα που έγινε στη Λυών της Γαλλίας.

¹¹ Χαρακτηριστικά του Οργανωμένου Εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση:

- 1.-Συνεργασία μεταξύ περισσότερων των δύο προσώπων.
- 2.-Καταμερισμός των καθηκόντων.
- 3.-Μεγάλη ή απροσδιόριστη χρονική διάρκεια.
- 4.- Κάποια μορφή πειθαρχίας και ελέγχου.

Αλλά και το Συμβούλιο της Ευρώπης δεν έμεινε απαθές απέναντι στο τεράστιο θέμα του οργανωμένου εγκλήματος, διατυπώνοντας ξεκάθαρα την άποψή του σε έκθεσή του το 2014, σύμφωνα με την οποία «οι πιο σοβαρές μορφές οργανωμένου εγκλήματος έχουν διεθνή διάσταση, είτε επειδή περιλαμβάνουν πράξεις οι οποίες διαπράττονται σε διαφορετικές χώρες ή επειδή αφορούν δράστες οι οποίοι έχουν αλλοδαπές διασυνδέσεις και υποστήριξη ή επειδή εμπλέκονται στις διαδικασίες του ξεπλύματος χρήματος αλλοδαπές χώρες διαμέσου επενδύσεων σε αλλοδαπές εταιρείες ή σε ακίνητη ιδιοκτησία ή διαμέσου της χρησιμοποίησης φορολογικών παραδείσων για την απόκρυψη των εγκληματικών τους προσόδων» (Council of Europe, 2014, σ. 12).

Αξίζει νομίζω να αναφερθεί για λόγους ιστορικής σημασίας η ενδιάμεση αναφορά της Επιτροπής του Προέδρου των ΗΠΑ για το Οργανωμένο Έγκλημα (1984, σ. 8), σύμφωνα με την οποία «σε κάθε περίπτωση το ξέπλυμα χρήματος έχει καταστεί απαραίτητο εργαλείο του οργανωμένου εγκλήματος, επειδή ενδυναμώνει και επεκτείνει την ήδη ουσιαστική κερδοφορία των παράνομων δραστηριοτήτων στις οποίες εμπλέκονται οργανωμένες εγκληματικές ομάδες. Στις χρησιμοποιούμενες τεχνικές περιλαμβάνονται πολλαπλές διεθνείς μεταφορές κεφαλαίων από διάφορα χρηματοοικονομικά ιδρύματα προς και από αλλοδαπές χώρες όπου υπάρχει προστασία λόγω τραπεζικού απορρήτου, χρησιμοποίηση υπηρεσιών φυσικής ή ηλεκτρονικής μεταφοράς κεφαλαίων, διαστρωμάτωση κεφαλαίων διαμέσου εικονικών εταιρειών και χρησιμοποίηση πλαστών εγγράφων για να δοθεί εμφάνιση νομιμότητας».

Στο επίπεδο της ΕΕ, η πολιτική καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος και του σχετικού μ' αυτό ξεπλύματος χρήματος προσδιορίστηκε στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε (1999). Στα συμπεράσματα αυτά έγινε ειδική αναφορά στη σχέση του ξεπλύματος χρήματος με το οργανωμένο έγκλημα.

5.-Υπόνοιες διάπραξης σοβαρών ποινικών αδικημάτων.

6.-Διεθνής δράση.

7.- Χρήση βίας ή άλλων μέσων εκφοβισμού.

8.-Χρήση εμπορικών ή επιχειρηματικών δομών.

9.-Εμπλοκή σε νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (ξέπλυμα χρημάτων).

10.-Άσκηση επιρροής στους τομείς της πολιτικής, των μέσων μαζικής ενημέρωσης, της δημόσιας διοίκησης, των δικαστικών αρχών ή της οικονομίας.

11.-Επιδίωξη κέρδους και/ή ισχύος ως βασικός στόχος.

Από τα παραπάνω χαρακτηριστικά πρέπει να συντρέχουν τουλάχιστον έξι, τέσσερα από τα οποία είναι υποχρεωτικά δηλαδή τα υπ' αριθμ. 1, 3 5 και 11.

Συγκεκριμένα, όπως αναφέρθηκε στο σχετικό κείμενο των συμπερασμάτων: «Η νομιμοποίηση των εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αποτελεί το θεμελιώδες στοιχείο του οργανωμένου εγκλήματος και απαιτείται η εκρίζωσή του όπου εμφανίζεται. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είναι αποφασισμένο να λάβει συγκεκριμένα μέτρα για τον εντοπισμό, δέσμευση, κατάσχεση και δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος».

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2013), άλλος ένας σημαντικός θεσμός της Ε.Ε αναφέρει σε έκθεσή του σχετικά με το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά και τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ότι ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά των σύγχρονων οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων είναι ο επιχειρηματικός τους χαρακτήρας, έντονα προσανατολισμένος στην κάλυψη της ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών, με την ανάπτυξη συνεργασίας με νόμιμες επιχειρήσεις, τη χρησιμοποίηση μεθόδων δωροδοκίας και εκφοβισμού και το ξέπλυμα των εγκληματικών του προσόδων (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2013, (2013/2107(INI)), σ. 16).

Οι Falcone & Padovani (2012, σ. 129) στο βιβλίο τους «Cose di Cosa Nostra», προσπαθώντας να σκιαγραφήσουν το προφίλ του σύγχρονου οργανωμένου εγκληματία και ειδικότερα του μαφιόζου εγκληματία που έγινε μεγαλοβιομήχανος, τον φαντάζονται ως κάποιον πλούσιο οποίος αγωνίζεται να διεισδύσει στη νόμιμη οικονομία, δημιουργώντας στον τομέα της δραστηριότητάς του μονοπωλιακές καταστάσεις που βασίζονται στην άσκηση εκφοβισμού και στη χρήση βίας. Ο μαφιόζος αυτός επιχειρηματίας λειτουργεί με όρους αθέμιτου ανταγωνισμού απέναντι στους νόμιμους επιχειρηματίες οι οποίοι δανείζονται τα χρήματα που χρησιμοποιούν για την προώθηση των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και είναι ως εκ τούτου υποχρεωμένοι να εξοφλήσουν τα δάνειά τους, ενώ αυτός έχει σε σχέση με αυτούς το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της χρησιμοποίησης των εγκληματικών του κεφαλαίων χωρίς καμία αντίστοιχη υποχρέωση.

Ας προσπαθήσουμε όμως να φανταστούμε και τον επιχειρηματία εκείνον ο οποίος λαμβάνει τεράστια τραπεζικά δάνεια με εξαιρετικά ευνοϊκούς όρους, χωρίς να παρέχει από την πλευρά του καμία εξασφάλιση για την αποπληρωμή τους, μετακυλώντας την αποπληρωμή τους στο κοινωνικό σύνολο με τις γνωστές καταστροφικές συνέπειες. Πραγματικά είναι πολύ δύσκολο να πει κάποιος ποιος είναι πιο επικίνδυνος από τον άλλο.

Αν και η διεθνής οργανωμένη εγκληματικότητα, καταγγέλλεται συχνά με δριμύτητα και σωστά από τις κυβερνήσεις και τους διεθνείς οργανισμούς, εντούτοις οι αποφάσεις οι οποίες ελήφθησαν σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο για την απορρύθμιση της χρηματοοικονομίας και των παγκόσμιων αγορών, την επινόηση του εξωχώριου και την ανεξέλεγκτη κυκλοφορία των κεφαλαίων σε διεθνές επίπεδο είναι εκείνες οι οποίες κατέστησαν την οργανωμένη εγκληματικότητα λιγότερο ελέγξιμη.

Όπως το έθεσαν τελικά οι Falcone, & Padovani (2012) «εάν θέλουμε να καταπολεμήσουμε αποτελεσματικά τη μαφία δεν πρέπει να την φανταζόμαστε και να την παρουσιάζουμε σαν ένα τέρας ή να πιστεύουμε ότι είναι ένα χταπόδι ή ένα καρκίνωμα αλλά πρέπει να αντιληφθούμε ότι είναι κάτι που μας μοιάζει» (σ. 35).

Η ανάπτυξη επενδυτικών δραστηριοτήτων του οργανωμένου εγκλήματος στο πλαίσιο της οικονομίας των κρατών μελών και της ίδιας της Ε.Ε συνολικά έχει διαπιστωθεί στο πλαίσιο δικαστικών διαδικασιών αλλά και στο πλαίσιο ακαδημαϊκών ερευνών οι οποίες χρηματοδοτήθηκαν από τον προϋπολογισμό σχετικών προγραμμάτων της Ε.Ε. Για παράδειγμα, στην τελική έκθεση ερευνητικού προγράμματος για την κατάσταση του ΟΕ στην Ευρώπη, αναφέρεται μεταξύ άλλων ότι η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στη νόμιμη ευρωπαϊκή οικονομία είναι συχνό φαινόμενο, όπως και οι επενδύσεις που σχετίζονται με το οργανωμένο έγκλημα, οι οποίες απαντώνται σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη της ΕΕ (Savona & Riccardi, 2015, σ. 7).

Το οργανωμένο έγκλημα, αποτελεί σήμερα μια από τις σοβαρότερες απειλές για την κοινωνία. Μαζί με τις πολεμικές συγκρούσεις, το αυξανόμενο χάσμα μεταξύ πλούσιων και φτωχών, τον ρατσισμό και την ξενοφοβία και την καταστροφή του περιβάλλοντος αποτελεί ταυτόχρονα και μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις σε παγκόσμιο επίπεδο. Εξελίσσεται σε πολυδιάστατη και δύσκολα ελεγχόμενη απειλή. Μια απειλή πάνω και πέρα από εθνικές κυβερνήσεις και εθνικά σύνορα η οποία μπορεί να εξελιχθεί σε συγκεκριμένες δράσεις που ισοπεδώνουν συνειδήσεις ατόμων και καταστρέφουν την ακεραιότητα των θεσμών.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα αστρονομικά κέρδη από διακίνηση ναρκωτικών για παράδειγμα, χρησιμοποιήθηκαν για να υπονομεύσουν νομικά και πολιτικά συστήματα. Το οργανωμένο έγκλημα, με την τεράστια συσσώρευση παράνομου κεφαλαίου που επιτυγχάνει, μπορεί να διεισδύσει ακόμη και στη δομή του κράτους και στο οικονομικό του σύστημα, να τα διαφθείρει και να τα χειραγωγήσει. Αυτό συμβαίνει

ιδιαίτερα στην περίπτωση ορισμένων αναπτυσσόμενων χωρών όπου το οργανωμένο έγκλημα μπορεί να έχει στη διάθεσή του περισσότερους πόρους και από εκείνους που έχει στη διάθεσή του το ίδιο το κράτος (Garcia, 1999, σ. 39 - 43, 40).

Η παγκοσμιοποίηση προσέφερε στις οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις οι οποίες λειτουργούν πλέον σε διεθνές επίπεδο με όρους οικονομικής επιχείρησης τις ευκαιρίες να διαχειριστούν χρηματοοικονομικά τα τεράστια κέρδη τους επενδύοντάς τα στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα όπως ακριβώς κάνουν και οι νόμιμες επιχειρήσεις με τα νόμιμα κέρδη τους. Και τη μεγάλη αυτή ευκαιρία τους την προσέφερε ο μηχανισμός του ξεπλύματος χρήματος, στο πλαίσιο του παγκοσμιοποιημένου ενδοχώριου και εξωχώριου χρηματοοικονομικού συστήματος (Stessens, 2000, σ. 9).

Το ξέπλυμα χρήματος συνδέθηκε άρρηκτα με το οργανωμένο έγκλημα, αφού βοήθησε καθοριστικά στην ενσωμάτωση των εγκληματικών προσόδων του στη νόμιμη οικονομία και στη διάπραξη νέων κερδοφόρων εγκληματικών αλλά και επενδυτικών δραστηριοτήτων σε διάφορους τομείς. Ωστόσο, η πραγματική έκταση των σχέσεων που αναπτύσσουν οι ξεπλυντές χρήματος με τις ομάδες του οργανωμένου εγκλήματος στο πλαίσιο των διαδικασιών του ξεπλύματος χρήματος και η πραγματική επίδραση που είχε το καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος στην εξουδετέρωση οργανωμένων εγκληματικών δικτύων παραμένουν σε μεγάλο βαθμό άγνωστες (Levi & Maguire, 2004, σ. 41).

Το μήνυμα το οποίο εκπέμφθηκε με την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος σε παγκόσμιο επίπεδο ήταν ότι η καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος αποτελεί τον καλύτερο τρόπο για να καταπολεμηθεί κατ' αρχήν η διακίνηση ναρκωτικών και στη συνέχεια γενικά το οργανωμένο έγκλημα. Δεν έγινε όμως ταυτόχρονα καμία νύξη και για τα εγκλήματα της φοροδιαφυγής, τα εγκλήματα των ισχυρών ή τα εγκλήματα του λευκού κολάρου, τα εγκλήματα των ελίτ κάθε μορφής, καθώς και για τα εταιρικά - επιχειρηματικά εγκλήματα.

Η πορεία προς την παγκοσμιοποίηση, μέσα από διαδικασίες οικονομικής απορρύθμισης και ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων, αγαθών και υπηρεσιών, αυξημένης ελεύθερης ροής κεφαλαίων λόγω της αχαλίνωτης και αρρυθμιστής κανονιστικά ανάπτυξης του διαδικτύου, των μεταφορικών μέσων και της επικοινωνίας αποτέλεσαν σημαντικό κίνητρο για τις κάθε λογής οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις, για να επωφεληθούν από όλα αυτά, προκειμένου να αυξήσουν τα κέρδη

τους και να προσπαθήσουν να τα εισάγουν στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα, χρησιμοποιώντας εξελιγμένες τεχνικές, τραπεζικά ιδρύματα και επαγγελματίες εμπειρογνώμονες.

Το οργανωμένο έγκλημα στην εποχή της παγκοσμιοποίησης κινήθηκε παράλληλα με τη νόμιμη οικονομία, καταφέροντας πολλές φορές να διαπλέκεται μαζί της και να διεισδύει σε αυτή. Ο πλούτος των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων κατέληξε να είναι σήμερα σημαντικός για την οικονομική και χρηματοοικονομική σταθερότητα της αγοράς, από τη στιγμή που οι διαδικασίες εισαγωγής του στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα εξακολουθούν να λειτουργούν απρόσκοπτα, χωρίς να θίγονται ουσιαστικά οι διαδικασίες απορρήτου, ανωνυμίας, αδιαφάνειας και παρανομίας, παρά τις βερμπαλιστικές κατά καιρούς διακηρύξεις.

Έτσι, η σημερινή χρηματοοικονομική «αποικιοποίηση» του κόσμου πραγματοποιείται με όχημα το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, τις μυστικές και αδιαφανείς διαδικασίες τις οποίες αυτό απαιτεί και επιβάλλει και τις ενδοχώριες και εξωχώριες κρυψώνες που χρησιμοποιεί. Οι οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις έχουν καταστεί σήμερα παράγοντας του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος σε σημείο μάλιστα τέτοιο που να αποτελούν ένα από τα βασικά του γράναζια.

Στο πλαίσιο της νέας αυτής πραγματικότητας οργανωμένες εγκληματικές ομάδες ή και μεμονωμένοι εγκληματίες αναζητούν τις υπηρεσίες επαγγελματιών εμπειρογνώμων του ιδιωτικού τομέα (gatekeepers) και την παροχή συμβουλών από παρόχους καταπιστευματικών και εταιρικών υπηρεσιών (Trust and Company Service provider) για να τους βοηθήσουν στο άνοιγμα εξωχώριων τραπεζικών λογαριασμών και στη σύσταση εταιρικών σχημάτων (εξωχώριες εταιρείες, χρηματοοικονομικά ιδρύματα ή καταπιστεύματα) τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για ξέπλυμα χρήματος (Goupen, 2012, σ. 62). Για τη διακίνηση ναρκωτικών, τσιγάρων, όπλων, ανθρώπων κ.λπ χρησιμοποιούνται υποδομές της αγοράς και λιμάνια, η διαχείριση των οποίων γίνεται βασικά σήμερα με τη χρησιμοποίηση νόμιμων εταιρειών στις οποίες εργάζονται άτομα τα οποία είναι μέλη οργανωμένων εγκληματικών ομάδων (Picci, 2008, σ. 63).

Η κατάσταση όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα, με τη διείσδυση του οργανωμένου εγκλήματος στη δημόσια διοίκηση, την οικονομία και την πολιτική, έχει συμβάλλει στην ανάπτυξη γκρίζων ζωνών στην παγκόσμια οικονομία, οι οποίες δεν είναι απόλυτα παράνομες, ούτε απόλυτα νόμιμες.

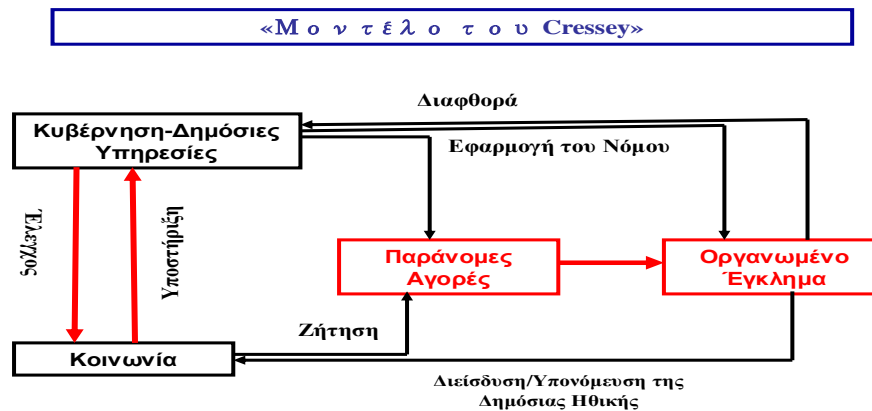
Οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες διεισδύουν στη νόμιμη οικονομία για να νομιμοποιήσουν τα κέρδη τους και χρησιμοποιούν νόμιμους διαύλους για να τα αποκρύψουν και για να συνεχίσουν να αναπτύσσουν τις παράνομες και εγκληματικές δραστηριότητές τους. Τα νυχτερινά κέντρα, ο τομέας των ακινήτων και των κοσμηματοπωλείων, τα ανταλλακτήρια συναλλάγματος, ο χρηματοοικονομικός τομέας, ο τουρισμός, τα καζίνο, οι εργολαβικές συμβάσεις και ο τομέας των οικοδομών βρίσκονται ανάμεσα στους πλέον ευάλωτους τομείς για διείσδυση εκ μέρους του οργανωμένου εγκλήματος.

Με την επανεπένδυση των παράνομων κερδών τους στη νόμιμη οικονομία οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες υποσκάπτουν τα θεμέλια της νόμιμης οικονομίας, αλλοιώνουν τη σωστή λειτουργία της αγοράς και τον ελεύθερο ανταγωνισμό, προωθούν τον αθέμιτο ανταγωνισμό και τον παραγκωνισμό των νόμιμων επιχειρήσεων, υπονομεύουν την κοινωνική συνοχή, κλονίζουν την εμπιστοσύνη των πολιτών στο χρηματοοικονομικό σύστημα, προσβάλλουν τη διαφάνεια και την ακεραιότητα των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων και προκαλούν το κράτους δικαίου και το δημοκρατικό σύστημα διακυβέρνησης.

Ένα κλασσικό παράδειγμα, για την κατανόηση του οργανωμένου εγκλήματος και την διαπλοκή του με τις δυνάμεις της αγοράς, είναι εκείνο το οποίο δόθηκε από τον Donald Cressey, ο οποίος στη διατριβή του «Η κλοπή του Έθνους» για την Αμερικανική Cosa Nostra (Cressey 1969), ανέπτυξε το πως η ζήτηση για παράνομα αγαθά και υπηρεσίες εξέθρεψε τα ισχυρά συνδικάτα του εγκλήματος, τα οποία κατάφεραν να υπονομεύσουν τη δημόσια ηθική, εξουδετερώνοντας την εφαρμογή του νόμου, διαμέσου της διαφθοράς και της διείσδυσης στη νόμιμη οικονομία, εφόσον δεν είχαν ληφθεί τα κατάλληλα μέτρα πρόληψης και καταπολέμησης της παρανομίας.

Το παρακάτω σχήμα μας βοηθά να αντιληφτούμε τη διάδραση που αναπτύσσεται μεταξύ των υπηρεσιών του κράτους που είναι αρμόδιες για την εφαρμογή του νόμου με τον έλεγχο του οργανωμένου εγκλήματος, της κοινωνίας με τη ζήτηση για παράνομα αγαθά και υπηρεσίες τα οποία δεν μπορεί να αποκτήσει στη νόμιμη αγορά, των παράνομων αγορών οι οποίες παρεμβαίνουν και προσπαθούν να καλύψουν αυτή τη ζήτηση με την καθοριστική εμπλοκή του οργανωμένου εγκλήματος, το οποίο με τη σειρά του προσπαθεί να διαφθείρει τις δημόσιες υπηρεσίες, να διεισδύσει στην κοινωνία και να υπονομεύσει την ηθική της συμπεριφορά.

Διάγραμμα 3. Μοντέλο του Cressey

Σημείωση: von Lampe (1999: 308)

Η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων είχε ως συνέπεια την παράλυση ολόκληρου του κρατικού μηχανισμού και των θεσμών της κρατικής εξουσίας και τη δυσχερέστατη από οικονομική άποψη θέση στην οποία βρέθηκε η πλειονότητα του πληθυσμού. Με την απόλυτη αλλαγή των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών στις χώρες αυτές και με τις μεταβατικές και ανομικές καταστάσεις οι οποίες προέκυψαν εξαιτίας αυτής της αλλαγής δημιουργήθηκαν καταπληκτικές ευκαιρίες άνθησης των οργανωμένων εγκληματικών δικτύων τα οποία έσπευσαν αμέσως να επωφεληθούν. Η εμπλοκή τους σηματοδοτήθηκε από την υπεξαίρεση τεράστιων χρηματικών ποσών από τα κρατικά ταμεία, την εκμετάλλευση με όρους απόλυτης αδιαφάνειας των πλουτοπαραγωγικών πηγών των χωρών αυτών, την εμπλοκή τους σε εξαιρετικά επικερδείς διεθνείς εγκληματικές δραστηριότητες και από την παράνομη μετακίνηση τεράστιων χρηματικών ποσών στο εξωτερικό στα μεγάλα ενδοχώρια και εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα του πλανήτη (Βιδάλη, 2007, σ. 210). Οι καταστάσεις αυτές υπονόμευσαν τη δημιουργία ισχυρού κράτους δικαίου και την υγιή οικονομική ανάπτυξη των χωρών αυτών, δηλητηριάζοντας τις πολιτικές τους διαδικασίες.

Στο επίπεδο της ΕΕ, η απελευθέρωση της αγοράς και το άνοιγμα των συνόρων οδήγησαν στον περιορισμό της δράσης των ελεγκτικών μηχανισμών επί της

μεταφοράς προσώπων, αγαθών και κεφαλαίων και σε παροχή περισσότερων ευκαιριών στο οργανωμένο έγκλημα για κάθε είδους παράνομη διακίνηση.

Η μετάβαση στην οικονομία της αγοράς έδωσε στους εγκληματίες μεγάλες ευκαιρίες για να επενδύσουν τις παράνομες προσόδους τους, ενώ το άνοιγμα των συνόρων των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης με τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και η διαδικασία ιδιωτικοποιήσεων έδρασαν ως ισχυρά κίνητρα για την επένδυση βρώμικων χρημάτων. Η πολιτική αστάθεια και η διαφθορά, συνοδευόμενες από υψηλό πληθωρισμό και υψηλά ποσοστά ανεργίας, διευκόλυναν την ανάδυση αρρυθμιστων επενδυτικών αγορών. Τα προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων, τα οποία επέτρεψαν τη σύσταση νέων τραπεζικών και χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων δημιούργησαν επίσης προβλήματα, εξαιτίας της διείσδυσης οργανωμένων εγκληματικών ομάδων σε ορισμένες χώρες. Δημιουργήθηκε έτσι ένα φιλικό περιβάλλον για ξεπλυτές χρήματος, οι οποίοι άρχισαν να επενδύουν τεράστια ποσά κεφαλαίων διαμέσου επιχειρήσεων ξεπλύματος χρήματος (Adamoli, 1999, σ. 9, 10).

Το πρόβλημά τους βέβαια, από ένα σημείο και μετά δεν ήταν να αποκτήσουν περισσότερα χρήματα, αλλά να βρουν τρόπους να τα επενδύσουν εκ νέου, αφού προηγουμένως τα ξεπλύνουν και τα εισάγουν στη νόμιμη οικονομία. Το ξέπλυμα χρήματος αποτέλεσε τον πυρήνα της οργανωμένης εγκληματικής διείσδυσης, μια φράση κλειδί για τον κόσμο του οργανωμένου εγκλήματος. Έτσι, το οργανωμένο έγκλημα άρχισε να οργανώνει επιχειρήσεις, χρησιμοποιώντας δίκτυα εικονικών εταιρειών που τις διηύθυναν αχυράνθρωποι και άρχισε να αποκτά σχέσεις με συμβολαιογράφους, δικηγόρους, λογιστές, διευθυντές τραπεζών και γενικά άτομα που σχετίζονταν με την πολιτική.

Η διεθνική διάσταση και η δυναμική η οποία αποκτήθηκε από αυτή τη συμμαχία, επέτρεψε σε οργανωμένες εγκληματικές ομάδες οι οποίες ανέπτυσαν επιχειρηματική δραστηριότητα να ασκήσουν στα κράτη που είχαν επενδύσει τα κεφάλαιά τους έναν εκβιασμό χωρίς προηγούμενο, με τη δυνατότητά τους να μετακινούν ξαφνικά τεράστιους κεφάλαια από το ένα κράτος στο άλλο. Η ξαφνική αυτή μετακίνηση μπορούσε να δράσει αποσταθεροποιητικά και να επιφέρει σοβαρότατες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές κρίσεις, όχι μόνο σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο αλλά ακόμη και σε παγκόσμιο.

Δυστυχώς, τα κράτη και η παγκόσμια κοινότητα δεν κατάφεραν να παρακολουθήσουν την ταχύτατη εξέλιξη της παγκοσμιοποίησης και να καλύψουν τις

σχετικές διαδικασίες με το απαιτούμενο νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο, πράγμα το οποίο εκμεταλλεύτηκαν οι διεθνείς οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις (United Nations Office on Drugs and Crime, 2010, σ. 18).

1.6.3 Διαφθορά και ξέπλυμα χρήματος

Το πρόβλημα της διαφθοράς είναι παγκόσμιο και από χρηματοοικονομική άποψη τεράστιο. Δεν πρόκειται για ένα μεμονωμένο πρόβλημα των λιγότερο αναπτυγμένων οικονομιών ή των φτωχών χωρών. Υπάρχει επίσης και στις πλούσιες χώρες οι οποίες διαθέτουν μια πολύ αναπτυγμένη οικονομική υποδομή. Κατά τον Ioannides (2014), «η διαφθορά έχει ισχυρές ρίζες στις αναπτυγμένες οικονομικά χώρες και παραδόξως σε ορισμένες χώρες οι οποίες προωθούν στο εξωτερικό την ιδέα της διαφάνειας όπως είναι οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο» (σ. 34).

Το φαινόμενο της διαφθοράς έχει προσλάβει σήμερα με την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και τη διακρατική δράση του οργανωμένου εγκλήματος διεθνείς διαστάσεις. Τα χαρακτηριστικά της διαφθοράς εξαιτίας των πολλών πολιτικών και οικονομικών ανακατατάξεων οι οποίες επήλθαν σε πολλές χώρες της ανατολικής Ευρώπης έχουν υποστεί μεταβολές ενώ ταυτόχρονα η διαφθορά εξαπλώνεται συνεχώς σε ανησυχητικό βαθμό (Καϊάφα - Γκαμπάντι, 2011, σ. 1097).

Αν και δεν υπάρχει κάποιος διεθνώς αναγνωρισμένος νομικός ορισμός της διαφθοράς, αυτή ορίζεται συνηθέστερα ως «η κατάχρηση της δημόσιας θέσης για ιδιωτικό όφελος ή για προσωπικά κέρδη». Πρόκειται για ορισμό εργασίας ο οποίος χρησιμοποιείται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, την Παγκόσμια Τράπεζα και τη Διεθνή Διαφάνεια.

Η διαφθορά δεν εκδηλώνεται ομοιόμορφα σε ολόκληρο τον κόσμο εξαιτίας των διαφόρων κοινωνικών, πολιτικών, οικονομικών, περί δικαίου, εθίμου και παραδόσεων αντιλήψεων που επικρατούν στα διάφορα μέρη του κόσμου, πράγμα το οποίο έχει ως αποτέλεσμα οι συνέπειές της να μην είναι μόνο αρνητικές ή μόνο θετικές. Όπως τονίζει χαρακτηριστικά ο Πρόντζας (2018), «οι οικονομολόγοι που προσεγγίζουν το φαινόμενο, ξεχνούν την ιστορία, οι νομικοί λησμονούν την κοινωνιολογία και την πολιτική επιστήμη, οι πολιτικοί επιστήμονες την κοινωνική ανθρωπολογία και τη στατιστική» (σ. 384 - 385, 386).

Ο Johnston (όπως αναφέρεται από τον Barak, 2015, σ. 72), υποστήριξε ότι βασικά οι κατηγορίες της διαφθοράς σε ολόκληρο τον κόσμο είναι πέντε, ήτοι η διαφθορά των ελίτ, η διαφθορά των καρτέλ, η διαφθορά των ολιγαρχών, η διαφθορά

της κλίμακας και η διαφθορά δημόσιων προσώπων. Εκτός από αυτές τις κατηγορίες διακρίνει επίσης και μια άλλη κατηγορία εκείνη της διαφθοράς που σχετίζεται με τη χειραγώγηση της αγοράς. Η αγορά μπορεί να επηρεάσει τη διαφθορά όταν αυτή λαμβάνει χώρα σε εξελιγμένες πολιτικές οικονομίες, επειδή οι ανταγωνιστικές πολιτικές και οι παρασκηνιακές πολιτικές πιέσεις είναι πιο πολύπλοκες απ' ό,τι είναι στις χώρες εκείνες στις οποίες εκδηλώνονται οι άλλες μορφές της διαφθοράς.

Το άρθρο 2 της Ευρωπαϊκής Αστικής Σύμβασης κατά της Διαφθοράς (Στρασβούργο 1999), ορίζει τη διαφθορά ως κάθε επιδίωξη, προσφορά, παροχή ή αποδοχή, ευθέως ή πλαγίως, μιας παράνομης προμήθειας ή άλλου μη οφειλόμενου οφέλους, η οποία επηρεάζει την ομαλή άσκηση ενός λειτουργήματος ή την αναμενόμενη συμπεριφορά εκείνου που ωφελείται από την παράνομη προμήθεια ή το μη οφειλόμενο όφελος ή την υπόσχεση ενός τέτοιου οφειλόμενου οφέλους.

Το ευρύ φάσμα των ποινικών διατάξεων της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς (UNCAC) δείχνει ότι η διαφθορά είναι κάτι πολύ περισσότερο από τη δωροδοκία. Πραγματικά, τα καταχρασθέντα και υπεξαιρεθέντα κεφάλαια (άρθρο 17) είναι αναμενόμενο να είναι πολύ μεγαλύτερα από τα εγκληματικά περιουσιακά στοιχεία που προέρχονται από δωροδοκία.

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, η έννοια της μεγάλης διαφθοράς περιλαμβάνει μια ευρεία δέσμη αδικημάτων όπως δωροδοκία, κατάχρηση, υπεξαίρεση κρατικών κεφαλαίων, παράνομο πλουτισμό και κατάχρηση θέσης, τα οποία διαπράττονται από υψηλού επιπέδου αξιωματούχους ή ανώτερους υπαλλήλους δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών (van der Does de Willebois et al., 2011, σ. 266).

Ο ΟΗΕ, ο ΟΟΣΑ και το Συμβούλιο της Ευρώπης έχουν θεσπίσει αδικήματα για μια σειρά από συμπεριφορές, που έχουν να κάνουν με τη διαφθορά. Οι Συμβάσεις γενικά καθορίζουν διεθνή πρότυπα για την ποινικοποίηση της διαφθοράς, περισσότερο με την περιγραφή συγκεκριμένων αδικημάτων, παρά μέσω ενός γενικού ορισμού ή ενός αδικήματος διαφθοράς. Στη Σύμβαση του ΟΗΕ, θεσπίζονται ως αδικήματα διαφθοράς οκτώ αδικήματα, ήτοι, δωροδοκία, υπεξαίρεση, εμπορία επιρροής, καταχρήσεις λειτουργιών, παράνομος πλουτισμός, ξέπλυμα προσόδων από διαφθορά, απόκρυψη και παρεμπόδιση του έργου της δικαιοσύνης.

Η διαφθορά είναι διεθνής νομική έννοια χωρίς να έχει συμφωνηθεί η σημασία της. Ενώ πολλές συμβάσεις και εργαλεία ήπιου νομοθετικού χαρακτήρα (soft law)

αναφέρουν τη διαφθορά στον τίτλο τους, στο προοίμιο και στις λειτουργικές τους διατάξεις, μόνο μια μειονότητα ορίζει τη διαφθορά στην περίληψη. Οι περισσότερες από τις συμβάσεις χρησιμοποιούν τον όρο αλλά απαιτούν από τα κράτη μέλη να ποινικοποιήσουν συγκεκριμένες συμπεριφορές (δωροδοκία, υπεξαίρεση και κατάχρηση επιρροής) ή έναν ανοικτό κατάλογο πράξεων διαφθοράς. Άλλες πάλι συμβάσεις παραλείπουν εντελώς τη λέξη διαφθορά.

Σε όλες τις συμβάσεις, τα αδικήματα και οι έννοιες της διαφθοράς είναι ανεξάρτητες από τα κίνητρα για δίωξη εκ μέρους του κράτους θύματος. Αυτό αντανακλά τη λογική των συμβάσεων καταπολέμησης του εγκλήματος και την αρχή της κυριαρχίας στο δημόσιο διεθνές δίκαιο. Ωστόσο, αυτό μπορεί να σημαίνει επίσης ότι η διαφθορά ως διεθνής εγκληματολογική έννοια είναι ανοικτή σε χειραγώγηση.

Η Evertsson (2007), αναφέρεται στον Tanzi, διευθυντή του ΔΝΤ και τον Davoodi οικονομολόγο του ΔΝΤ οι οποίοι έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι «η διαφθορά κάνει τις δημόσιες επενδύσεις και την οικονομική ανάπτυξη μη βιώσιμες» (σ. 228 - 231). Η διαφθορά αποτελεί σημαντικό θέμα για τη διεθνή οικονομική ανάπτυξη και τις οικονομικές πτυχές της παγκοσμιοποίησης (Alldrige 2016, σ. 26).

Η έννοια της διαφθοράς, παρότι έχουν διατυπωθεί σχετικοί ορισμοί, τόσο στα διεθνή όσο και στα εσωτερικά νομοθετικά κείμενα, παραμένει ομιχλώδης. Τι είναι τελικά; Μια μορφή εγκληματικής δραστηριότητας ή οργανωμένου εγκλήματος; Ένα άλλο σύστημα στάσεων, αντιλήψεων και πρακτικών για την αγορά, τις επιχειρηματικές συναλλαγές, την οικονομία και την πολιτική; Ποιοι ορίζουν τη διαφθορά; Τελικά οι όποιοι ορισμοί αντανακλούν τις ευρύτερες κοινωνικές αντιλήψεις, τις στάσεις των πολιτών, τις κουλτούρες και τις κυρίαρχες αναπαραστάσεις;

Τα ερωτήματα αυτά αναδεικνύονται όχι τόσο από την πολιτική φιλολογία της διαφθοράς όσο από τις εγγενείς αδυναμίες της μη συλλογικής απαξίας του φαινομένου και της επακόλουθης ανοχής σε αυτό. Το φαινομενικά παράδοξο στην υπόθεση αυτή είναι ότι υπάρχει πλήθος Οργανισμών που ασχολούνται με το φαινόμενο της διαφθοράς (ΟΗΕ, ΟΟΣΑ, Ε.Ε, Παγκόσμια Τράπεζα, κ.ά.), και πλήθος θεσμικών κειμένων, νομοθετικών ρυθμίσεων και παρεμβάσεων πρόληψης και αντιμετώπισης, της διαφθοράς, που ωστόσο δεν έχουν να επιδείξουν θετικά προσδοκώμενα αποτελέσματα (Αρτινοπούλου, 2009).

Σε έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σχετικά με το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά και τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες

αναφέρεται ότι «η διαφθορά δημοσίων υπαλλήλων είναι ζωτικής σημασίας για το παράνομο εμπόριο στο οποίο επιδίδεται το οργανωμένο έγκλημα, δεδομένου ότι μέσω της διαφθοράς αυτό μπορεί να έχει πρόσβαση σε εμπιστευτικές πληροφορίες, να προμηθεύεται πλαστά έγγραφα, να χειραγωγεί το αποτέλεσμα των δημόσιων διαγωνισμών, να νομιμοποιεί παρανόμως κτηθέντα έσοδα και να καταστρατηγεί και να αποφεύγει τα μέτρα επιβολής του νόμου που λαμβάνουν οι αρμόδιες δικαστικές και αστυνομικές αρχές» (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2013, (2013/2107(INI)) σ. 18).

Το UNODC και η Παγκόσμια Τράπεζα (2007), εκτιμούν ότι η διασυνοριακή ροή των παγκόσμιων προσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, διαφθορά και φοροδιαφυγή κυμαίνεται ετήσια μεταξύ 1 τρισεκατομμυρίου και 1,6 τρισεκατομμυρίων δολαρίων. Το ποσό των χρημάτων τα οποία κλέπτονται από αναπτυσσόμενες χώρες και δικαιοδοσίες που βρίσκονται σε φάση οικονομικής μετάβασης και αποκρύπτονται σε αλλοδαπές δικαιοδοσίες κάθε χρόνο εκτιμάται ότι ανέρχεται σε 20 έως 40 δισεκατομμύρια δολάρια περίπου, ποσό το οποίο ισοδυναμεί με το 20 - 40% των ροών της επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας (Brun & Gray & Scott & Stephenson, 2011, σ. 1). Οι Greenberg et al. (2011, σ. 3 - 4) επισημαίνουν ότι αυτά τα 20 έως 40 δισεκατομμύρια δολάρια τα οποία προέρχονται από διαφθορά και κλέπτονται κυρίως από αναπτυσσόμενες χώρες σε ετήσια βάση, ισοδυναμούν σχεδόν με το ετήσιο παγκόσμιο εγχώριο προϊόν των δώδεκα πιο φτωχών χωρών του κόσμου στις οποίες διαβιούν πάνω από 240 εκατομμύρια άνθρωποι (Greenberg et al., σ. 3 - 4).

Σε ότι αφορά την ΕΕ, το κόστος της διαφθοράς, σε ετήσια βάση, για την οικονομία της υπολογίζεται σε 120 δισεκατομμύρια ευρώ (European Commission, 2014, σ. 3). Πρόκειται για σημαντικούς πόρους που αφαιρούνται από την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, από τα δημόσια οικονομικά και από την ευημερία των πολιτών.

Σύμφωνα με τη FATF, οι σχετικοί αριθμοί έχουν αυξηθεί και η διαφθορά παίζει σημαντικό ρόλο στις παράνομες χρηματοοικονομικές ροές. Η φυγή κεφαλαίων που συνδέεται με διαφθορά συνιστά εκτροπή τεράστιων πόρων από τις εγχώριες επενδύσεις και άλλες παραγωγικές δραστηριότητες (FATF, 2011, σ. 9, 15).

Η διαφθορά είναι ο μηχανισμός εκείνος ο οποίος επιτρέπει στις οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις να επιτυγχάνουν de facto ασυλία απέναντι στη νομοθεσία και τις έρευνες των αρχών εφαρμογής του νόμου και τους προσφέρει τη δυνατότητα να διεισδύουν στη νόμιμη οικονομία. Γενικά, η διαφθορά, το οικονομικό και το

οργανωμένο έγκλημα εξακολουθούν να επηρεάζουν την Ευρωπαϊκή κοινωνία όπως και όλες τις κοινωνίες σε ολόκληρο τον κόσμο. Με τη διαβρωτική της επίδραση καταφέρνει να περνά αλώβητη μέσα από κάθε ρωγμή που επιφέρει στις κρατικές δομές και στις δομές της κοινωνίας των πολιτών, είτε αυτές αφορούν το εμπόριο και τη βιομηχανία είτε τη δημόσια διοίκηση και τις κυβερνήσεις. Δεν πρόκειται για απειλή η οποία έρχεται από τα έξω αλλά για απειλή η οποία προέρχεται εκ των έσω, αφού συνδέεται στενά με τη δύναμη της απληστίας και του ατομικού κέρδους. Εκδηλώνεται μέσα από τα στρεβλά συστήματα ανταμοιβής που κυριαρχούν στο εσωτερικό των επιχειρήσεων, στο πλαίσιο της κυβερνητικής λειτουργίας, με τις ανεπαρκείς πολιτικές των αρχών εφαρμογής του νόμου, τα άπληστα παιχνίδια εξουσίας των διαφόρων ελίτ και την επιεική αντιμετώπιση των εγκλημάτων του λευκού κολάρου εκ μέρους της Πολιτείας.

Η διαφθορά ως έγκλημα του λευκού κολάρου έχει μελετηθεί από ακαδημαϊκούς πολλών κλάδων της επιστήμης. Μεταξύ των οικονομολόγων, η συζήτηση γύρω από τη διαφθορά έχει επικεντρωθεί πάνω στις επενδύσεις και την οικονομική ανάπτυξη και την παρουσία της ως αποτέλεσμα θεσμικών προβλημάτων και δυσλειτουργιών. Μεταξύ των εγκληματολόγων, υπάρχει μια ζοηρή συζήτηση, σχετικά με το εάν η πολιτική διαφθορά συνιστά μια μορφή επαγγελματικού εγκλήματος (occupational crime) ή οργανωμένου εγκλήματος που διαπράττεται από κρατικούς αξιωματούχους κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους (Evertsson, 2007, σ. 229).

Κατά τον Godefroy (2002), «η διαφθορά είναι το σημείο συνάντησης δύο κόσμων, της πολιτικής και της οικονομίας» (σ. 72). Κατά τον Λάζο «η διαφθορά αποτελεί κυρίως οικονομικό - πολιτικό ζήτημα, εφόσον αναπτύσσεται κατά κύριο λόγο στα κομβικά σημεία που συνδέουν οικονομία, κοινωνία και πολιτεία, με την ευρεία έννοια των όρων», άποψη προς την οποία κλίνει όπως επισημαίνει η πλειονότητα των σχετικών μελετητών. (Λάζος, Πανεπιστημιακές παραδόσεις, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Τομέας Εγκληματολογίας, σ. 44).

Η Βιδάλη (1999), έχει την άποψη ότι «όταν η ‘εξυπηρέτηση’ ή το ‘δώρο’ αναφέρονται σε στρατηγικές επιλογές των elite εξουσίας και σε βασικές κατευθύνσεις της κυβερνητικής πολιτικής ενός κράτους τότε το ζήτημα αφορά την ίδια την υπόσταση του κράτους δικαίου... και τη διάρρηξη της κοινωνικής συνοχής...»

Κατά τους Bobbio & Viroli (2003, σ. 86), οι διεφθαρμένοι προσπαθούν να αποφύγουν τα αδιάκριτα βλέμματα για να νοιώσουν πιο ασφαλείς και η διαφθορά

εκτρέφεται σε χώρους αδιαφάνειας και μυστικότητας. Όσο πιο αδιαφανείς και σκοτεινοί είναι οι χώροι αυτοί τόσο μεγαλύτερη είναι η διαφθορά. Εκείνο το οποίο έχει μεγαλύτερη σημασία, τονίζει ο Bobbio, είναι να δούμε το πώς η εξουσία όταν διαφθείρεται προσπαθεί κάθε φορά να αποκρύψει τον ίδιο της τον εαυτό.

Η Evertsson (2007, σ. 230) επικαλείται διάφορες απόψεις για τη διαφθορά όπως την άποψη των Donatella Della Porta και Alberto Vannucci οι οποίοι αναφέρουν ότι «η διαφθορά μειώνει την εμπιστοσύνη στην ικανότητα της κυβέρνησης να αντιμετωπίσει τις προσδοκίες και τα αιτήματα των πολιτών», την άποψη του Mauro ο οποίος υποστηρίζει ότι «τα υψηλά επίπεδα διαφθοράς συνδέονται με χαμηλά επίπεδα επενδύσεων» και την άποψη των Alberto Ades και Rafael di Tella, οι οποίοι τονίζουν ότι «με την παρουσία της διαφθοράς, η θετική επίδραση της βιομηχανικής επένδυσης μειώνεται στο ήμισυ».

Η προσέγγιση της διαφθοράς θα πρέπει να είναι διττή. Από τη μια πλευρά υπάρχει η παθητική δωροδοκία και από την άλλη η ενεργητική δωροδοκία. Η ενεργητική δωροδοκία είναι χαρακτηριστικό των διαφόρων ελίτ (οικονομικών, πολιτικών, επιχειρηματικών κ.λπ), ενώ η παθητική δωροδοκία αγγίζει περισσότερο τα διεφθαρμένα πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα και τα στελέχη του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Οι Palan, Murphy & Chavagneux (2010, σ. 180), επισημαίνουν το δίπτυχο της διαφθοράς, την προσφορά και τη ζήτηση και τους κινδύνους οι οποίοι προκύπτουν εάν δεν υπάρξει ισορροπημένη προσέγγιση και των δύο πτυχών. Για παράδειγμα, εάν η διαφθορά οριστεί καθαρά ως θέμα ζήτησης, όπως προτείνουν η Παγκόσμια Τράπεζα και η Διεθνής Διαφάνεια, αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε ευνοϊκότερη μεταχείριση των εμπλεκόμενων στο πεδίο της προσφοράς.

Όπως το θέτει ο Πρόντζας (2017) «..η εμμονή στα περί του διαφθειρόμενου, θέτει στο περιθώριο το έτερο μέλος της διαφθοράς, τον διαφθορέα. Η επιλογή της περιθωριοποίησης του διαφθορέα, διατηρώντας τον ως υπονοούμενο, που επιλεκτικά ή συγκυριακά εντάσσεται σε ένα πεδίο ευρύτερου προβληματισμού, εικασιών ή προθέσεων, προκαλεί ερωτήματα..» (σ. 97 - 98).

Οι εμπλεκόμενοι σε υποθέσεις υψηλού επιπέδου διαφθοράς ή πολιτικής διαφθοράς είναι κυρίως οργανωμένες ομάδες όπως επιχειρήσεις, πολιτικά κόμματα ή τμήματα γραφειοκρατικών δομών του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα. Για

παράδειγμα, διάφορα επίπεδα ενός Υπουργείου από το επίπεδο του Υπουργού και προς τα κάτω, τραπεζικά ιδρύματα, κατασκευαστικές εταιρείες κ.ο.κ (Λάζος, 2005, σ. 65).

Αξίζει νομίζω να αναφέρουμε ένα σημαντικό άρθρο του Italo Calvino, το οποίο δημοσιεύτηκε πριν από αρκετά χρόνια σε Ιταλική εφημερίδα (βλέπε Παράρτημα Ε) στο οποίο αφηγείται την ιστορία μιας χώρας στην οποία η πολιτική διαπλέκεται με τις επιχειρήσεις και όπου είναι σχεδόν αδύνατο να διακρίνει κανείς μεταξύ νομιμότητας και παρανομίας. Ακόμα και οι νόμοι μερικές φορές, φαίνεται να έχουν γίνει για να ευνοήσουν τους πονηρούς, τους ανέντιμους και τους παράνομους και να κτυπήσουν τους έντιμους. Η διαφθορά και η παρανομία είναι τόσο διαδεδομένες σε σημείο που να θεωρούνται ακόμη και απαραίτητες για την απρόσκοπτη λειτουργία του συστήματος.

Τα στοιχεία εκείνο πάνω στο οποίο επικεντρώνεται ο ηθικοπλαστικός μύθος του Italo Calvino είναι η ιδιάζουσα ηθική άποψη που επικρατεί στην κοινωνία, σύμφωνα με την οποία είναι απόλυτα νόμιμο και ηθικό να φροντίζεις μόνο για το συμφέρον της επαγγελματικής ομάδας στην οποία ανήκεις, να χρηματοδοτεί το κράτος όχι μόνο αυτούς που συμπεριφέρονται νόμιμα αλλά και εκείνους που συμπεριφέρονται παράνομα, η απονομή της δικαιοσύνης να είναι επιλεκτική, ανάλογα με την κοινωνική τάξη στην οποία ανήκει κάποιος, περιστασιακή και χρονοβόρα και η αφανής κατηγορία της αντι - κοινωνίας των έντιμων να πρέπει να τεθεί στο περιθώριο από την κοινωνία των ανέντιμων επειδή βρίσκεται εκτός κλίματος.

Μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον ανομίας, διαφθοράς και διαπλοκής είναι εύκολο να αναπτυχθεί το ξεπλύμα χρήματος το οποίο νύσσει και διαπερνά με ύπουλο και αθέατο τρόπο το κοινωνικό σώμα, τις αξίες του δημοκρατικού πολιτεύματος, το κράτος δικαίου και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Η διαφθορά στο δημόσιο τομέα αυξάνει την ποσότητα των χρημάτων τα οποία ξεπλένονται στη νόμιμη οικονομία, υπονομεύοντας και ακυρώνοντας όλα τα μέτρα καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος τα οποία εφαρμόζονται από τα νόμιμα χρηματοοικονομικά ιδρύματα (Mendes & Oliveira, 2013, σ. 55 – 61, 61).

Κατά τον Αργυροηλιόπουλο (2001), «η διαφθορά στο χώρο της πολιτικής, τείνει να περάσει από το στάδιο της πελατειακής σχέσης του πολιτικού με τους ψηφοφόρους του στο στάδιο του άμεσου ή έμμεσου χρηματισμού του πολιτικού από άτομα ή ομάδες, φυσικά ή νομικά πρόσωπα, με συγκεκριμένα οικονομικά συμφέροντα» (σ. 663 - 669).

Η διαφθορά δεν είναι απλά ένας όρος εγκληματικής συμπεριφοράς ο οποίος επηρεάζει διάφορα κοινωνικά, πολιτικά, και οικονομικά συστήματα. Είναι επίσης και το πιο σημαντικό όπλο των οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων στην προσπάθειά τους να προστατευθούν από τις κυβερνήσεις και τις υπηρεσίες εφαρμογής του νόμου.

Πέραν αυτού, η διαφθορά θεωρείται μείζον εμπόδιο για την οικονομική ανάπτυξη, κυρίως επειδή προκαλεί εκτροπή, εκροές ή διαρροές χρηματοοικονομικών πόρων από τον εθνικό προϋπολογισμό σε δαπάνες για ιδιωτικούς σκοπούς. Οι ιδιωτικές αυτές δαπάνες έχουν γενικά πολύ χαμηλότερα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα απ' ό,τι για παράδειγμα έχουν οι δαπάνες εκείνες οι οποίες αφορούν την εκπαίδευση, την αγροτική παραγωγή, τον πολιτισμό, την υγεία και τις υποδομές.

Σύμφωνα με τη Λαμπροπούλου, «ο χαρακτηρισμός και η επισήμανση ορισμένων πράξεων ως 'διεφθαρμένων' υπηρετεί έναν ξεκάθαρο πολιτικό σκοπό: την επέκταση και την κυριαρχία των σχέσεων της αγοράς ανεξάρτητα από κοινωνικά κόστη και χωρίς εξέταση εναλλακτικών επιλογών που να ενδυναμώνουν τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα» (Lambropoulou et al., 2008, σ. 6).

Οι διαδικασίες της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης και οι διεθνείς επενδυτικές δραστηριότητες έδωσαν νέα ώθηση στη διαφθορά. Η ανάγκη για μεγαλύτερη διαφάνεια στο νέο παγκοσμιοποιημένο χρηματοοικονομικό σύστημα για την αύξηση των ευκαιριών προσβασιμότητας στις παγκόσμιες αγορές έδωσε νέες διαστάσεις οικονομικού και πολιτικού ζητήματος στη διαφθορά (Λάζος, 2005, σ. 209).

Στις χώρες εκείνες στις οποίες η διαφθορά είναι ενδημική, λειτουργεί το σύστημα των πελατειακών σχέσεων και η νομοθετική κάλυψη της διαφθοράς είναι ανεπαρκής ενώ οι δρώντες στο πεδίο της διαφθοράς αδυνατούν να συνειδητοποιήσουν την απαξία των πράξεών τους. Έτσι, για παράδειγμα, όσο πιο εκτεταμένο και γενικευμένο είναι ένα πελατειακό σύστημα τόσο λιγότερο αισθάνονται οι συμμετέχοντες σ' αυτό ότι πρόκειται για κάτι κακό, παράνομο και κατακριτέο, με τις νομοθετικές ασυμμετρίες να εμποδίζουν την ανακάλυψη και τιμωρία της διαφθοράς και τα κεφάλαια να καταλήγουν ενίοτε σε εξωχώριες δικαιοδοσίες απορρήτου. (Passas, 2016, σ. 8).

Οι Palan, Murphy, & Chavagneux (2010, σ. 180), θεωρούν ως μεγάλο πρόβλημα στην αντιμετώπιση της διαφθοράς το ότι οι ορισμοί της έχουν αγνοήσει τον ρόλο των φορολογικών παραδείσων στη διαφυγή κεφαλαίων που προέρχονται από

διαφθορά και φοροδιαφυγή. Η σχέση τραπεζικού απορρήτου και διαφθοράς είναι συμβιωτική και για το λόγο ακριβώς αυτό οι φορολογικοί παράδεισοι και το τραπεζικό απόρρητο που τους χαρακτηρίζει πρέπει να τεθούν στο επίκεντρο των συζητήσεων για τη διαφθορά.

Η διαφθορά και το ξέπλυμα χρήματος συνδέονται, με τα κεφάλαια της διαφθοράς να αφαιρούνται από νόμιμες πηγές, να εκτρέπονται σε ένα παράνομο κύκλωμα εκτός του πλαισίου του νόμιμου χρηματοοικονομικού συστήματος για να διοχετευθούν και πάλι στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα διαμέσου του μηχανισμού του ξεπλύματος χρήματος.

Η διαφθορά θεωρείται ως αιτία του ξεπλύματος χρήματος αλλά ταυτόχρονα και ως ένα από τα κύρια ή βασικά αδικήματά του. Το ξέπλυμα προσόδων που προέρχονται από διαφθορά και η εισαγωγή τους στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα διευκολύνεται από διεφθαρμένες αρχές εφαρμογής του νόμου, διεφθαρμένα πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα, διευθυντικά στελέχη ή υπαλλήλους χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων και επαγγελματίες του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα (Mugarura, 2010, σ. 273). Διευκολύνεται επίσης και από ανεπαρκή νομοθετικά πλαίσια και από την εφαρμογή σκόπιμα επιλεγμένων οικονομικών πολιτικών.

Το ξέπλυμα χρήματος ενδυναμώνει όλα τα είδη του σοβαρού οικονομικού εγκλήματος, τη διαφθορά και την απειλή που αυτή θέτει σε βάρος της δημοκρατίας. Η αδυναμία της νομοθεσίας να το καταπολεμήσει αποτελεσματικά βοηθά την περαιτέρω ανάπτυξη και γιγάντωσή του. Η διαπίστωση αυτής ακριβώς της αδυναμίας ενισχύει την κυνική άποψη που υπάρχει στην Ευρώπη ότι «η διαφθορά σε ορισμένες χώρες είναι πάρα πολύ διαδεδομένη για να αντιμετωπιστεί» (Murray, 2012, σ. 188 - 197).

Η πράξη της διαφθοράς θα οδηγήσει αναπόφευκτα σε ένα δεύτερο στάδιο σε δραστηριότητες ξεπλύματος χρήματος. Η διαφθορά διευθυντικών στελεχών και υπαλλήλων χρηματοοικονομικών οργανισμών καθώς και συγκεκριμένων κατηγοριών επαγγελματιών του ιδιωτικού τομέα θα μπορούσε να οδηγήσει στη μη συμμόρφωσή τους με τις υποχρεώσεις τους οι οποίες απορρέουν από το διεθνές καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος για αναφορά ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών στις αρμόδιες FIUs (Gounev, 2012, σ. 59).

Τα εγκλήματα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (εν προκειμένω από πράξεις διαφθοράς) λειτουργούν υποστηρικτικά/διευκολυντικά

για την προγενέστερη προετοιμασία αλλά κυρίως υποστηρικτικά για τη μεταγενέστερη συγκάλυψη στενά εννοουμένων πράξεων διαφθοράς (Ζιούβας, 2018α, σ. 177).

Οι Chaikin & Sharman (2009, σ. 39) συμφωνούν με τις διαπιστώσεις του UNODC, σύμφωνα με τις οποίες οι σημαντικοί δεσμοί μεταξύ διαφθοράς και ξεπλύματος χρήματος συμβάλλουν καθοριστικά στη μεταφορά και απόκρυψη κεφαλαίων από τους δράστες αδικημάτων διαφθοράς και ειδικά από τους δράστες ευρείας και μεγάλης κλίμακας διαφθοράς. Οι διατάξεις για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος μπορούν να συνεισφέρουν σημαντικά στον εντοπισμό της διαφθοράς και των συναφών εγκλημάτων, παρέχοντας τη βάση για τη διενέργεια χρηματοοικονομικών ερευνών. Πάνω στη βάση αυτής της διαπίστωσης στηρίχθηκε και η ένταξη της διαφθοράς στα κύρια αδικήματα του ξεπλύματος χρήματος.

Οι Chaikin & Sharman (2009, σ. 32) στο βιβλίο τους «Corruption and Money Laundering: A Symbiotic Relationship», κατέδειξαν ότι πράγματι υπάρχουν ισχυροί δεσμοί μεταξύ διαφθοράς και ξεπλύματος χρήματος. Ακριβώς λόγω της πολύ στενής σύνδεσής τους, όπως υποστηρίζουν, οι μεμονωμένες απαντήσεις στις δύο αυτές σημαντικές προκλήσεις είναι συχνά αναποτελεσματικές. Ο Alldrige (2016), αναφέρεται στην επισήμανση του ΟΟΣΑ ότι «η διαφθορά και το ξέπλυμα χρήματος συνδέονται από την ίδια τους τη φύση» (σ. 27).

Η διαφθορά έχει αναγνωριστεί ως μείζων πηγή εγκληματικών προσόδων και παράνομων χρηματοοικονομικών ροών τόσο από την FATF όσο και από το ΔΝΤ (FATF, 2010α; IMF, 2011). Σύμφωνα με μελέτη της FATF η οποία δημοσιεύτηκε την 29^η Ιουλίου 2011, «η καταπολέμηση της διαφθοράς είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος. Τα κλεμμένα περιουσιακά στοιχεία ενός διεφθαρμένου δημοσίου υπαλλήλου είναι άχρηστα, εκτός αν τοποθετηθούν, διαστρωματωθούν, και ενσωματωθούν στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό κύκλωμα, με τρόπο που να μην εγείρει υποψίες» (FATF, 2011, σ. 6).

Ιδιαίτερα σε ότι αφορά τη μεγάλη διαφθορά, η FATF (2011) αναγνωρίζει ότι και στα τρία στάδια της διαδικασίας του ξεπλύματος χρήματος (τοποθέτηση, διαστρωμάτωση, ενσωμάτωση) η άρρηκτη αυτή σχέση στο ξέπλυμα χρημάτων που προέρχονται από διαφθορά είναι προφανής, ανεξάρτητα από τη μορφή της διαφθοράς.

Για το ξέπλυμα χρήματος που προέρχεται από διαφθορά χρησιμοποιούνται εταιρικά σχήματα και καταπιστεύματα, gatekeepers, ενδοχώρια και εξωχώρια χρηματοοικονομικά ιδρύματα, εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικοί

παράδεισοι, εξουσιοδοτημένα πρόσωπα ως αντιπρόσωποι (nominees), χρήματα σε μορφή μετρητών κ.λπ (Savona & Riccardi, 2017, σ. 17).

Η διαφθορά συνδέεται με το ξέπλυμα χρήματος, τόσο ως κύριο αδίκημα όσο και ως παράγοντας που το διευκολύνει (π.χ διαφθορά ενός τραπεζικού υπαλλήλου προκειμένου κάνει δεκτή την κατάθεση ή τη μεταφορά παράνομων κεφαλαίων).

Ο κύριος σκοπός και άλλων σοβαρών εγκλημάτων διαφθοράς, όπως της δωροδοκίας και της κλοπής ή της υπεξαίρεσης δημοσίων κεφαλαίων είναι η απόκτηση ατομικού κέρδους. Ξεπλένοντας με επιτυχία τις προσόδους από κάποιο αδίκημα διαφθοράς, τα παράνομα κέρδη μπορούν να χρησιμοποιηθούν εκ νέου και να αξιοποιηθούν, χωρίς να υπάρχει φόβος να κατασχεθούν ή να δημευθούν. Επιπλέον, η διαφθορά δεν συνδέεται μόνο με το ξέπλυμα χρήματος αλλά μπορεί ταυτόχρονα να συνδέεται και με δραστηριότητες του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος.

Όταν τα διευθυντικά στελέχη τραπεζικών ιδρυμάτων είναι διεφθαρμένα με τα μεγάλα χρηματικά ποσά τα οποία ξεπλένονται υιοθετούνται επιχειρηματικές συμπεριφορές των τραπεζικών ιδρυμάτων οι οποίες δημιουργούν κινδύνους για την ακεραιότητα, την ασφάλεια και την ευρωστία τους (Unger, 2007, σ. 148) αλλά και για την ακεραιότητα, την ασφάλεια και τη σταθερότητα του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος .

Η διαφθορά ανθεί σε ένα περιβάλλον, στο οποίο πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα, κρατικοί αξιωματούχοι και υπάλληλοι του δημόσιου τομέα καταχρώνται της θέσης τους για προσωπικό κέρδος αλλά και σε ένα περιβάλλον στο οποίο μεγάλες επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα προσπαθούν να διαφθείρουν στελέχη του δημόσιου τομέα για να προωθήσουν τα προϊόντα της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας. Στο πλαίσιο αυτό η διαφθορά επιτρέπει σε διεφθαρμένα πρόσωπα και άλλους εγκληματίες να αποκτήσουν τον έλεγχο σε ιδρύματα, όπως τράπεζες, καζίνο, δημόσιες υπηρεσίες και οργανισμούς κ.λπ, τα οποία μπορούν στη συνέχεια να διευκολύνουν παράνομες δραστηριότητες που έχουν να κάνουν με το ξέπλυμα χρήματος.

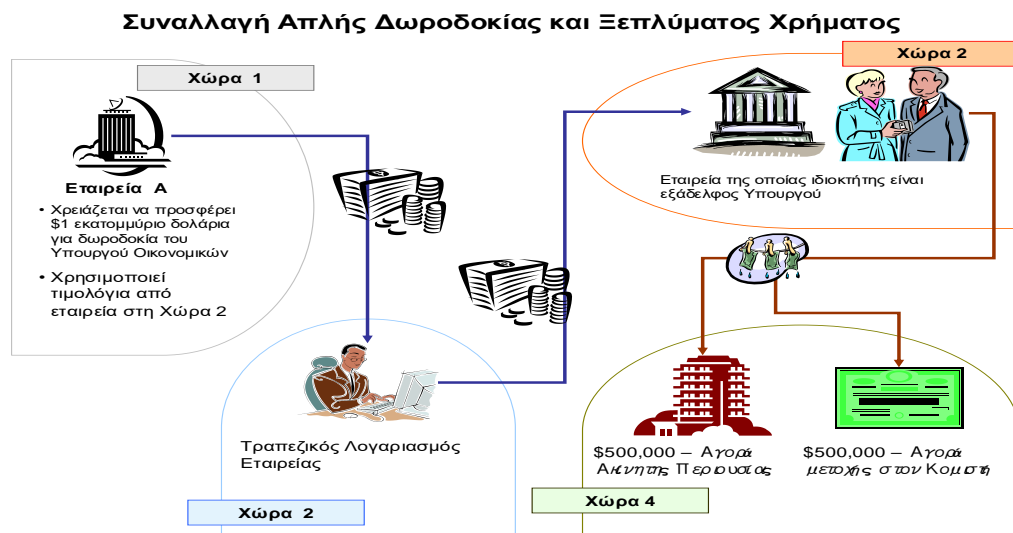
Η διαφθορά είναι πιθανόν να παραμείνει ατιμώρητη, σε περιπτώσεις αδιαφάνειας, όπου οι πρόσοδοι εγκλημάτων διαφθοράς ξεπλένονται και δεν μπορεί να ανιχνευτεί η διαδρομή τους προς τα πίσω, μέχρι την πηγή της δραστηριότητας της διαφθοράς που τις απέφερε, όπως στην περίπτωση κατά την οποία, η πραγματική δικαιούχος ιδιοκτησία των περιουσιακών στοιχείων συγκαλύπτεται και οι συναλλαγές

και οι μεταφορές κεφαλαίων ή περιουσιακών στοιχείων αφήνουν ελλιπή τον έλεγχο της διαδρομής τους ή δεν έχουν κανένα έλεγχο απόδοσης λογιστικού απολογισμού.

Το ξέπλυμα χρήματος από διαφθορά, μπορεί να λάβει ποικίλες μορφές, ανάλογα με τη φύση της πράξης της διαφθοράς. Στο πλαίσιο της μεγάλης διαφθοράς, οι επικρατέστερες μορφές προσόδων είναι εκείνες που προκύπτουν από μικρή κυβερνητική παρουσία, δωροληψία ή δωροδοκία η οποία είναι γνωστή και ως «μίζα», εκβίαση, κατάχρηση (self-dealing)¹² και σύγκρουση συμφερόντων και υπεξαίρεση και κατάχρηση χρημάτων από το Δημόσιο Ταμείο της χώρας, με πλήθος απατηλών μέσων.

Οι πρόσοδοι από διαφθορά, μπορούν να ξεπλυθούν σε ενδοχώριες και εξωχώριες δικαιοδοσίες, οι οποίες δεν έχουν υιοθετήσει αυστηρά μέτρα καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, καθώς επίσης και σε χώρες στις οποίες ισχύουν πολύ αυστηροί νόμοι και κανονισμοί περί τραπεζικού απορρήτου (Rossidou - Parakyriakou, 1999).

Διάγραμμα 4. Συναλλαγή απλής δωροδοκίας και ξεπλύματος χρήματος

Σημείωση: Levi, M. & Dakolias, M. & Greenberg, T. (2006). Money Laundering and Corruption. June 8, 2006, σ. 8

¹² Self - dealing: Έκφραση για δάνεια κ.λπ που χορηγούνται με ευνοϊκότερους όρους σε μέλη του διοικητικού συμβουλίου ή σε στελέχη της τράπεζας. Επίσης δάνεια, που παρόλο ότι δεν πληρούν τις εγκυκλίως καθοριζόμενες προϋποθέσεις, εγκρίνονται από το αρμόδιο στέλεχος ύστερα από δωροδοκία. Γενικότερα, σφετερισμός, κατάχρηση, ιδιοποίηση, κατάχρηση εμπιστοσύνης, θέσεως, αξιώματος από δημόσιο λειτουργό, θεματοφύλακα, επίτροπο, κηδεμόνα, στέλεχος, διευθυντή, διοικητή, κ.λπ προς ίδιον όφελος. Βλέπε, Χρυσοβιτισιώτης & Σταυρακόπουλος (2011, σ. 1163)

Παρά την ενδυνάμωση των παγκόσμιων προτύπων καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, όπως είναι αυτά που έχουν τεθεί από τη FATF και τη Σύμβαση του ΟΗΕ κατά της διαφθοράς εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά κενά, τόσο στο επίπεδο της ΕΕ όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Ένα σημαντικό κενό για τους ξεπλυντές χρήματος είναι η έλλειψη πληροφοριών που συλλέγονται και δημοσιεύονται για εκείνους που τελικά είναι πραγματικοί δικαιούχοι ιδιοκτήτες και ελέγχουν εταιρείες, καταπιστεύματα και άλλες νόμιμες δομές (Transparency International , 2014).

Οι διεθνείς Οργανισμοί έχουν κρούσει κατ' επανάληψη τον κώδωνα του κινδύνου, επισημαίνοντας ότι ένα μεγάλο μέρος της εξωτερικής βοήθειας, δεν επενδύεται ούτε καταναλώνεται επί τόπου, στις χώρες οι οποίες είναι αποδέκτες της εξωτερικής βοήθειας αλλά επιστρέφει στη Δύση με τη μορφή κεφαλαίων τα οποία βγαίνουν παράνομα έξω από τις χώρες αυτές.

Όταν πρόκειται για δάνεια τα οποία παρέχονται από ιδιωτικές τράπεζες τότε μπορεί να συμβεί τα κεφάλαια αυτά να κατατεθούν αμέσως, χωρίς καθυστέρηση στους ίδιους τους δανειστές, οι οποίοι κερδίζουν δύο φορές πάνω στα ίδια χρήματα είτε με τη λήψη από τις κυβερνήσεις στις οποίες δανείζουν τα χρήματα των τόκων αποπληρωμής των δανείων οι οποίοι είναι υπερβολικά υψηλοί είτε με την υπεξαίρεση τμήματος των κεφαλαίων αυτών εκ μέρους διεφθαρμένων PEPs και υψηλόβαθμων στελεχών μιας διεφθαρμένης δημόσιας διοίκησης και την εν συνεχεία κατάθεσή τους σε τραπεζικούς λογαριασμούς υπό τη μορφή προσωπικών καταθέσεων σε τραπεζικά ιδρύματα των χωρών που τα χορήγησαν ή σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους τα οποία βρίσκονται υπό τον έλεγχό τους.

Όπως αναφέρει ο Arlacchi (2007, σ. 250) με βάση την προσωπική του εμπειρία, ως Διευθυντής του UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime), το 70 - 80% των 55 δισεκατομμυρίων δολαρίων της ετήσιας επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας (Official Development Assistance) προς διάφορες χώρες επέστρεφε με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στις χώρες χρηματοδότες, τότε με νόμιμο και απροκάλυπτο τρόπο επειδή ρυθμιζόνταν δια νόμου και τότε ως αποτέλεσμα λεηλασίας ή δόλιας διαρπαγής κρατικών πόρων. Από την ανάλυση των σχετικών αριθμών δεν φαίνονταν να υπάρχει πουθενά η διατυμπανιζόμενη αλληλεγγύη αλλά ατομικό συμφέρον και εγκληματικές συμπεριφορές. Κάθε φορά, λέει ο Arlacchi, που εξέταζα σε βάθος τις πραγματικές επιπτώσεις ενός σχεδίου παροχής οικονομικής βοήθειας σε κάποια χώρα ή σε κάποιες

χώρες, το οποίο ετίθετο σε εφαρμογή από ένα διεθνή οργανισμό, ερχόμουν πάντα αντιμέτωπος με την ίδια αποθαρρυντική διαπίστωση και τους ίδιους αριθμούς, ότι δηλαδή μόνο το ένα τέταρτο ή το ένα πέμπτο των χορηγούμενων ποσών έφθανε τελικά στους πραγματικούς του αποδέκτες.

Έτσι εξηγείται το θέμα του τεράστιου εξωτερικού χρέους των πιο φτωχών χωρών εξαιτίας της διαφθοράς των κυβερνώντων και της δημόσιας διοίκησης. Οι συμπεριφορές αυτές είναι υπεύθυνες για τη φτωχοποίηση μεγάλων πληθυσμιακών ομάδων χωρών αλλά και για την αποστέρηση κρίσιμων χρηματοοικονομικών πόρων απαραίτητων για την οικονομική ανάπτυξη των χωρών και επιπλέον έχουν συμβάλει στην υπερχρέωση χωρών στο βαθμό που πολλά από τα δάνεια τα οποία έχουν ληφθεί δεν έχουν αποπληρωθεί.

Σύμφωνα με τον Baker (2005), «η διαφθορά δεν είναι αναπόφευκτο προϊόν της φτώχειας. Έχει τις ρίζες της στο αδύναμο κράτος δικαίου. Η καλή νομοθεσία και τα αποτελεσματικά δικαστικά συστήματα στις φτωχές χώρες περιορίζουν τη διαφθορά. Η κακή νομοθεσία και τα αναποτελεσματικά δικαστικά συστήματα στις πλούσιες χώρες προωθούν τη διαφθορά» (σ. 251).

Η διαφθορά είναι το αποτέλεσμα σοβαρών κοινωνικών ή οργανωσιακών προβλημάτων. Είναι απίθανο να επιλυθούν αυτού του είδους τα προβλήματα χωρίς κοινωνικές αλλαγές (συμμετοχή των πολιτών, δίκαιο και σταθερό φορολογικό σύστημα και εφαρμογή του νόμου κ.λπ) (Lambropoulou, 2012, σ. 78).

Οι προσπάθειες καταπολέμησης της διαφθοράς δεν έχουν ουσιαστικό αποτέλεσμα. σε σχέση με την Ελλάδα. Οι σχετικές προσπάθειες χαρακτηρίζονται από κατακερματισμό των ελεγκτικών και διωκτικών μηχανισμών ανά πεδίο δράσης/τομέα διαφθοράς (φορολογία, υγεία κ.λπ.) και υποκείμενο ελέγχου (πολιτικά πρόσωπα, προσωπικό αστυνομίας, λιμενικού σώματος κ.λπ.). Ο Εισαγγελέας κατά της Διαφθοράς, ο Εισαγγελέας Οικονομικού Εγκλήματος, το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος, η Οικονομική Αστυνομία, η Αρχή καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, η Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας και άλλοι πολλοί φορείς συνεμπλέκονται ελεγκτικά και διωκτικά στην καταπολέμηση της διαφθοράς με συχνά αμφίβολα αποτελέσματα (Ζιούβας, 2016, σ. 791 - 792).

Τα χρήματα της διαφθοράς, συνήθως συρρέουν απευθείας στις μεγάλες πολυεθνικές τράπεζες, αλλά υπάρχει και το παράλληλο κανάλι του correspondent

banking¹³, που σχηματίζεται από καταθέσεις σε μικρότερες τράπεζες, οι οποίες με τη σειρά τους καταθέτουν τα κεφάλαιά τους σε μητροπολιτικές τράπεζες, παραλείποντας έτσι οι μικρότερες τράπεζες να κάνουν τους ελέγχους καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος τους οποίους είναι υποχρεωμένες να κάνουν στους ατομικούς τραπεζικούς λογαριασμούς, σύμφωνα με το διεθνές καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος (Aglacchi, 2007, σ. 252).

Με τη σύσταση δικτύων ενός πλήθους σχέσεων ανταπόκρισης σε διεθνές επίπεδο οι τράπεζες είναι σε θέση να διεξάγουν διεθνείς χρηματοοικονομικές συναλλαγές χωρίς τους απαιτούμενους ελέγχους του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος σε δικαιοδοσίες στις οποίες δεν διαθέτουν δικά τους γραφεία. Οι τραπεζικές αυτές εργασίες αποτελούν πραγματικές πύλες εισόδου παράνομων κεφαλαίων στο νόμιμο τραπεζικό σύστημα (Unger, 2007, σ. 93, 94). Η τράπεζα ανταποκριτής μπορεί να βρίσκεται για παράδειγμα σε κάποιο εξωχώριο χρηματοοικονομικό κέντρο, όπως τα νησιά Cayman ο Παναμάς ή οι Σεϋχέλλες, που είναι γνωστά παραδοσιακά για τις χαλαρές κανονιστικές τους ρυθμίσεις σχετικά με την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος. Είναι προφανές ότι αυτού του είδους οι σχέσεις είναι ευάλωτες για ξέπλυμα χρήματος. Λόγω του έμμεσου χαρακτήρα αυτού του είδους των τραπεζικών εργασιών η τράπεζα ανταποκριτής μπορεί να παράσχει υπηρεσίες για λογαριασμό των πελατών μιας άλλης τράπεζας, η ακεραιότητα της οποίας δεν έχει ελεγχθεί προηγούμενα από αυτή (European Parliament, 2017, σ. 16 - 17).

Ο Ruggiero (2013, σ. 127), αναφέρεται σε δημοσίευμα των Financial Times, σύμφωνα με το οποίο «τα lobbies επιχειρούν σε πολλά πλαίσια και συχνά παρουσιάζονται ως κρυφή ανταλλαγή μεταξύ πολιτικών και επιχειρηματιών, αποτελώντας τον κανόνα σε πολλές εξελιγμένες δημοκρατίες. Στις Ηνωμένες

¹³ Correspondent banking: τραπεζική μέσω σχέσεων με ανταποκριτές (τράπεζες). Συνεργασία τραπεζών με το σύστημα των ανταποκριτών, ιδίως στο εξωτερικό. Συμφωνίες μεταξύ τραπεζών για συνεργασία σε διάφορους τομείς εργασιών με αμοιβαίο όφελος. Κατά κανόνα τηρούν αμοιβαίους λογαριασμούς καταθέσεων και αναπτύσσουν τον κύκλο των εργασιών τους επειδή κάθε τράπεζα θεωρεί τους ανταποκριτές της ως προέκταση του δικτύου των καταστημάτων της. Οι μεγαλύτερες τράπεζες έχουν χιλιάδες ανταποκριτών (μέχρι και 12.000). Θεμελιώδης θεσμός για τον διακανονισμό των πληρωμών του διεθνούς εμπορίου, τον οποίο όμως μπορούν να εκμεταλλευθούν οι επιτήδριοι για το ξέπλυμα χρήματος. Βλέπε Χρυσοβιτισιώτης & Σταυρακόπουλος (2011, σ. 287)

Πολιτείες και το Ηνωμένο Βασίλειο για παράδειγμα, οι προεκλογικές εκστρατείες των πρώτων χρηματοδοτούνται από τους δεύτερους που ανταμείβονται στη συνέχεια με κρατικά συμβόλαια, παραγγελίες ή με μία θέση στη Βουλή των Λόρδων». Στη Γαλλία αιωρούνται κατηγορίες για χρηματοδότηση προεδρικής προεκλογικής εκστρατείας από άλλο κράτος, εκτός ΕΕ.

Οι Lascoumes & Nagels (2014, σ. 95), κάνουν λόγο για μια συνέντευξη της Eva Joly την οποία παραχώρησε στο Γαλλικό περιοδικό «Le Monde», την 19-9-2009 στην οποία δήλωνε ότι: «Η απουσία διώξεων εναντίον εκλεγμένων και επιχειρηματιών που είναι αδιαμφισβήτητα διεφθαρμένοι, με κάνει να εξεγείρομαι και κάνει και την κοινή γνώμη να εξεγείρεται. Πρόκειται για σοβαρή αρρώστια του συστήματος από την οποία η δημοκρατία πρέπει να απαλλαγεί το συντομότερο δυνατό.

Η συνειδητοποίηση του προβλήματος είναι μεγάλη. Σε επιστολή ομάδας προσωπικοτήτων, πρώην δικαστικών και εμπειρογνομόνων σε θέματα καταπολέμησης της διαφθοράς, στον τότε Πρόεδρο της Γαλλικής Δημοκρατίας François Hollande (2013), αποτυπώνεται άριστα η κατάσταση που επικρατεί στο θέμα αυτό (βλέπε Παράρτημα Ζ). Στην εν λόγω επιστολή γίνεται λόγος μεταξύ άλλων για τη διαρπαγή και λεηλασία των κρατικών πόρων από πολιτικούς και υπαλλήλους, που δεν έχουν ηθικούς φραγμούς και αναστολές. Οι πράξεις αυτές εμποδίζουν την οικονομική ανάπτυξη και αποστερούν τις κυβερνήσεις, ιδιαίτερα των πιο φτωχών χωρών, από έσοδα τα οποία έχουν άμεσα ανάγκη για να καταπολεμήσουν τη φτώχεια. Επισημαίνεται επίσης ότι η μεγάλη διαφθορά και το ξέπλυμα χρήματος θα ήταν αδύνατα, χωρίς τη βοήθεια του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος και κυρίως των τραπεζών, οι οποίες δέχονται περιουσιακά στοιχεία που προέρχονται από διαφθορά και χωρίς την εκμετάλλευση των κανόνων εμπιστευτικότητας και τραπεζικού απορρήτου που επιτρέπουν στους ξεπλυντές χρήματος να συγκαλύψουν τις δραστηριότητές τους.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της ομάδας των Γάλλων πρώην δικαστικών και εμπειρογνομόνων σε θέματα καταπολέμησης της διαφθοράς, δύο πράγματα είναι απαραίτητα:

Πρώτον, οι χώρες της Ομάδας των Οκτώ/G8 πρέπει να λάβουν μέτρα για τη μη χρησιμοποίηση ανώνυμων επιχειρήσεων για την απόκρυψη και τη συγκάλυψη των εγκληματικών δραστηριοτήτων. Διεφθαρμένοι πολιτικοί, φοροφυγάδες και

οργανωμένες εγκληματικές συμμορίες, χρησιμοποιούν όλα τα πολύπλοκα δίκτυα των εικονικών εταιρειών για να συγκαλύψουν και να ξεπλύνουν τα κλεμμένα χρήματα.

Οι υπηρεσίες καταχώρησης των εταιρειών θα πρέπει να συλλέγουν και να καταχωρούν πληροφορίες για την ταυτότητα των πραγματικών δικαιούχων ιδιοκτητών των εταιρειών ή των επιχειρήσεων. Και για να είναι αυτό το μέτρο όσο το δυνατόν περισσότερο αποτελεσματικό, θα πρέπει οι πληροφορίες αυτές να είναι προσβάσιμες σε όλες τις δημόσιες/κρατικές αρχές και στους πολίτες. Αυτό θα βοηθούσε όχι μόνο τις υπηρεσίες της αστυνομίας να καταδιώξουν τους ξεπλυντές χρήματος, αλλά θα επέτρεπε επίσης και στους πολίτες, στους δημοσιογράφους και στην κοινωνία των πολιτών γενικά να θεωρούν τις επιχειρήσεις ως υπεύθυνες για τις πράξεις τους. Είναι επίσης σημαντικό να επεκταθούν τα μέτρα αυτά και σε εξωχώριες δικαιοδοσίες (offshore jurisdictions) των κρατών μελών των G8.

Δεύτερον, οι κυβερνήσεις θα πρέπει να καταστήσουν σαφές στα χρηματοοικονομικά τους ιδρύματα, ότι είναι απαράδεκτο να συναλλάσσονται με διεφθαρμένους πολιτικούς, ύποπτα άτομα και εγκληματίες σε υποθέσεις που σχετίζονται με οργανωμένο έγκλημα, διαφθορά, φοροδιαφυγή κ.λπ για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος. Οι τράπεζες που θα αναγνωρίζονται ως ένοχες, για παραβίαση των κανονισμών στο θέμα της καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, θα πρέπει να υπόκεινται σε αυστηρές κυρώσεις, οι οποίες να μπορούν να λειτουργήσουν και αποτρεπτικά. Θα πρέπει επίσης, τα διάφορα αυτά μέτρα να εφαρμόζονται και στα ανώτατα διευθυντικά στελέχη, τα οποία κλείνουν τα μάτια στο βρώμικο χρήμα, το οποίο διέρχεται μέσω των τραπεζών τους, καθώς και σε αυτούς οι οποίοι επιδεικνύουν αμέλεια στην προστασία των οργανισμών τους με κάθε νόμιμο μέσο για να εμποδίσουν το ξέπλυμα χρήματος όπως θα όφειλαν. Η καταπολέμηση του ρόλου που διαδραματίζει το χρηματοοικονομικό σύστημα στην υποστήριξη καταστάσεων διαφθοράς θα επιτρέψει στις διάφορες χώρες να εξασφαλίσουν τους απαραίτητους χρηματοοικονομικούς πόρους για μια σταθερή και μακράς διάρκειας ανάπτυξη.

Οι παράνομες ροές αποτελούν κεντρικό συστατικό στοιχείο της παγκόσμιας οικονομίας και η διαφθορά δεν μπορεί να καταπολεμηθεί αποτελεσματικά στις αναπτυσσόμενες χώρες, χωρίς να παίζουν το ρόλο τους οι αναπτυγμένες χώρες, προκειμένου να τις σταματήσουν. Τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία, για τις παράνομες ροές, φανερώνουν ότι υπάρχει ένα μαζικό φαινόμενο, με μεγάλη επίπτωση

στην παγκόσμια οικονομία και τις χώρες από τις οποίες προέρχονται οι παράνομες ροές.

Τα εταιρικά σχήματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν καταχρηστικά και σε συναλλαγές δωροδοκίας/διαφθοράς. Σύμφωνα με τη FATF, οι εικονικές εταιρείες (shell companies) και οι εξουσιοδοτημένοι αντιπρόσωποι (nominees) χρησιμοποιούνται συχνά καταχρηστικά από χορηγούς και παραλήπτες δώρων (δωροδοκούντες και δωροδοκούμενους), για να διευκολύνουν τις παράνομες συναλλαγές τους. Για παράδειγμα, υποστηρίχτηκε ότι η Γαλλική επιχείρηση πετρελαίου «Elf Aquitaine», είχε δωροδοκήσει τον Πρόεδρο της Gabon, El Hadj Omar Bongo, μέσω των τραπεζικών του λογαριασμών, στην Ελβετία, το Λιχτενστάιν και το Τζέρσεϊ που είχαν ανοιχτεί σε ονόματα εξωχώριων εικονικών εταιρειών (offshore shell corporations) με αντάλλαγμα την αποκλειστική σχεδόν πρόσβαση στον ορυκτό πλούτο της χώρας με ιδιαίτερα προνομιακούς όρους (Shaxson, τα νησιά των θησαυρών, 2011, σ. 23).

Ιδρύματα και καταπιστεύματα (trusts) χρησιμοποιούνται συνήθως για διαφθορά και δωροδοκία. Για παράδειγμα, ο πρώην Πρόεδρος των Φιλιππίνων Marcos χρησιμοποίησε εταιρικά σχήματα του Liechtenstein και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για να μεταφέρει παράνομα στο εξωτερικό υπεξαιρεθέντα κεφάλαια και να τα οικειοποιηθεί ξεπλένοντάς τα (van der Does de Willebois, et al., 2011, σ. 48).

Τα οικονομικά κόστη της διαφθοράς επιβαρύνουν πάρα πολύ τους προβληματικούς προϋπολογισμούς των αναπτυσσόμενων χωρών και τους κατεστραμμένους προϋπολογισμούς των χρεωκοπημένων χωρών. Ακόμη πιο επικίνδυνες και ανησυχητικές είναι οι βλαβερές κοινωνικές, πολιτικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις της διαφθοράς. Οι καταστάσεις διαφθοράς ευνοούν την απονομιμοποίηση των θεσμών της υφιστάμενης πολιτικής τάξης, παγιώνουν μηχανισμούς οικονομικής επιβράβευσης αυτών που διαφθείρουν και αυτών που διαφθείρονται, γιγαντώνουν τις γραφειοκρατικές δομές και συμβάλλουν στην εξάπλωση των πάσης φύσεως μαφιών οι οποίες διαπλέκονται πολλές φορές με εγκληματίες του λευκού κολάρου, κερδοσκόπους, πρόθυμους και εξυπηρετικούς τεχνοκράτες και διεφθαρμένα πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα.

Η διαφθορά μαζί με το συναφές με αυτή ξέπλυμα χρήματος υπονομεύουν το μέλλον της κοινωνίας από κάθε άποψη. Τα τεράστια κόστη της διαφθοράς και του ξέπλυματος χρήματος καλούνται τελικά να τα πληρώσουν οι πολίτες, χωρίς φυσικά να

πληρώνουν όλοι το ίδιο τίμημα ή τουλάχιστον ανάλογα με τις οικονομικές τους δυνατότητες και τη φοροδοτική τους ικανότητα.

Αυτοί που πληρώνουν περισσότερο είναι οι ασθενέστερες οικονομικά τάξεις οι οποίες φτωχοποιούνται και οι οργανισμοί οι οποίοι εξαιτίας των αυστηρών περικοπών στις δαπάνες τους και της υψηλής φορολόγησης δεν καταφέρνουν τελικά να ορθοποδήσουν και οδηγούνται στη χρεωκοπία. Πρόκειται για ένα καρκίνωμα που υπονομεύει καθημερινά τη σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ πολιτών και θεσμών, τροφοδοτώντας ένα διαδεδομένο κλίμα δυσπιστίας και ανασφάλειας.

Η κακή εικόνα η οποία σχηματίζεται για την οικονομική αξιοπιστία της χώρας στο εξωτερικό εξαιτίας της διαφθοράς υπονομεύει την προσέλκυση υγιών επενδυτικών κεφαλαίων. Οι καταστάσεις παράνομου πλουτισμού εξαιτίας της διαφθοράς τροφοδοτούν την ανάπτυξη κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων. Με τη διαφθορά εξουδετερώνονται οι κοινωνικές πολιτικές, καταστρέφεται το περιβάλλον, φαλκιδεύεται η δημοκρατική διακυβέρνηση και καταλήγει τελικά να περιέλθει η χώρα σε κατάσταση ομηρείας από άνομα συμφέροντα.

Όταν η πληρωμή προμήθειας (μίζας) καθίσταται κοινή πρακτική για την απόκτηση κρατικών συμβολαίων, αδειών και προνομίων και οι κρατικοί πόροι και τα κρατικά εισοδήματα στροβιλίζονται ανεξέλεγκτα γύρω από τους προνομιακούς κύκλους της εξουσίας, χωρίς έλεγχο και υποχρέωση απόδοσης λογοδοσίας αυτό που θυσιάζεται κάθε φορά στο βωμό των πονηρών και των ανέντιμων δεν είναι μόνο η οικονομική ευημερία και η κοινωνική συνοχή αλλά είναι και η αξιοπιστία του κράτους και ο σεβασμός προς τον έντιμο και νομοταγή πολίτη.

Ο κίνδυνος είναι διπλός. Από τη μια πλευρά η διαδεδομένη παρανομία σε ένα κλίμα γενικής ανοχής και από την άλλη οι γραφειοκρατικές αγκυλώσεις και επιβαρύνσεις, η πληθώρα των αναποτελεσματικών επί της ουσίας ελέγχων, οι ανεπαρκείς νόμοι και ιδιαίτερα οι ευνοϊκοί για κάποιες κατηγορίες πολιτών νόμοι. Δυστυχώς όμως, ενώ το σύστημα ισχυρίζεται ότι προσπαθεί να τιμωρήσει εκείνους που παραβιάζουν τους ισχύοντες κανόνες το μόνο που καταφέρνει τελικά είναι να αποτελέσουν όλα αυτά ένα είδος καταδίωξης σε βάρος των έντιμων πολιτών.

Κάθε αναφορά στη διαφθορά εμπεριέχει και το πολιτικό στοιχείο. Έτσι, η έννοια της διαφθοράς σε ένα μακρο - κοινωνικό πλαίσιο μόνο ως πολιτική διαφθορά μπορεί να γίνει αντιληπτή. Ειδικότερα: Ως πολιτική διαφθορά μπορεί να εννοηθεί ο παράνομος χρηματισμός ή άλλου είδους όφελος (ατομικό ή συλλογικό) πολιτικών

προσώπων ή προσώπων που έχουν οργανική σχέση με το δημόσιο, με σημαντικές αρμοδιότητες για την κυβερνητική πολιτική, με αποτέλεσμα την εμπλοκή τους στο εγκληματικό αυτό φαινόμενο του θεσμικού και πολιτικού συστήματος μιας χώρας.

Στην περίπτωση των διευθυντών των εταιρειών του δημοσίου η τιμή της απαραίτητης πολιτικής προστασίας για τον διορισμό ή την επικύρωση μπορεί να αποτιμηθεί σε χρήμα. Ένας διευθυντής που οφείλει τη θέση του και την περιοδική της ανανέωση στην έγκριση της ηγεσίας ενός κόμματος ή ενός πολιτικού, θα έχει κάθε συμφέρον να διοχετεύσει στα ταμεία τους μέρος χρημάτων που λαμβάνονται από εταιρείες με τις οποίες ξεκινά επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Ο Rothe (όπως αναφέρεται από τη Lambropoulou, 2015, σ. 755), σημειώνει ότι η συζήτηση για τη διαφθορά υπηρετεί μια λανθάνουσα λειτουργία του τοπικού πολιτικού ελέγχου, καθώς εκπληρώνει τις επιθυμίες του νεοφιλελευθερισμού και της ιδιωτικοποίησης. Οι δράσεις οι οποίες έχουν αναληφθεί κατά της διαφθοράς σε παγκόσμιο επίπεδο και η κατάταξη της Διεθνούς Διαφάνειας λειτουργούν συχνά ως εργαλεία ανάδειξης σκανδάλων σε εκείνες τις χώρες οι οποίες είναι και οι πιο ευάλωτες σε καταγγελίες. Οι δράσεις αυτές, αντί να υπηρετούν τα συμφέροντα του κοινωνικού ελέγχου χρησιμοποιούνται μάλλον για να διευκολύνουν τη νομιμοποίηση των σημαντικών διεθνών χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων.

Συνοψίζοντας, υπάρχουν λόγοι να πιστεύουμε, βασικά εξαιτίας της μακράιωνης επιβίωσης στο κοινωνικό γίγνεσθαι της διαφθοράς, ότι το μεγαλύτερο μέρος των προσπαθειών για την καταπολέμησή της στο πεδίο των σχεδιαζόμενων και ακολουθούμενων μέχρι σήμερα πολιτικών δεν διαφέρει και πολύ από τα περίφημα «χωρία Ποτέμκιν». Πρόκειται για μια συνεχή βιομηχανία παραγωγής και επικύρωσης διεθνών συμβάσεων, μεγάλοστομων διακηρύξεων, θέσπισης σχετικών νόμων και αναποτελεσματικών οργανισμών με στόχο τη δημιουργία παραπλανητικών εντυπώσεων το αποτέλεσμα των οποίων στην πράξη είναι άκρως απογοητευτικό και αναδεικνύεται σε μια μεγαλόπρεπη ουτοπία. Από τη στιγμή δε που τα κέρδη της διαφθοράς μπορούν να νομιμοποιηθούν μέσα από το μηχανισμό του ξεπλύματος χρήματος το πρόβλημα γίνεται ακόμα πιο οξύ.

Ο Brooks (2016, σ. 28) (όπως αναφέρεται από τον Ruggiero, 2017, σ. 216), υποστήριξε ότι για να καταπολεμηθεί το καρκίνωμα της διαφθοράς στην καρδιά του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος χρειάζεται όχι απλά να μεταρρυθμιστούν οι φορολογικοί παράδεισοι αλλά να τελειώσουν οριστικά. Εταιρείες,

καταπιστεύματα και άλλες εταιρικές δομές των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων της αδιαφάνειας δεν πρέπει να έχουν πρόσβαση στη νόμιμη οικονομία, έτσι ώστε να μην μπορούν πλέον να κλέβουν χρήματα, να τα ξεπλένουν και να τα εισάγουν στη συνέχεια στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα. Πρέπει επίσης να απαγορευτούν οι ανώνυμοι τραπεζικοί λογαριασμοί, η ανώνυμη ιδιοκτησία περιουσιακών στοιχείων και η παράνομη πρόσβαση σε νόμιμα χρηματοοικονομικά συστήματα.

1.6.4 Εταιρικό - επιχειρηματικό έγκλημα και ξέπλυμα χρήματος

Κατά τον Burns (2015) «το εταιρικό έγκλημα αποτελεί υποκατηγορία του εγκλήματος του λευκού κολάρου. Τα εγκλήματα αυτά διαπράττονται από εταιρείες ή υπαλλήλους τους σε βάρος του δημοσίου, του περιβάλλοντος, των πιστωτών, των επενδυτών ή των ανταγωνιστικών εταιρειών. Μορφές εταιρικού εγκλήματος αποτελούν η εταιρική βία, η εταιρική κλοπή, η εταιρική χρηματοοικονομική χειραγώγηση και η εταιρική πολιτική διαφθορά» (σ. 294).

Το εταιρικό έγκλημα περιλαμβάνει παραβιάσεις των νόμων που διαπράττονται από υπαλλήλους της εταιρείας για λογαριασμό της εταιρείας μάλλον παρά για δικό τους όφελος. Οι υπάλληλοι μπορούν να διαπράξουν τέτοιου είδους παραβιάσεις για να μειώσουν τα κόστη των εταιρειών τους ή για να αυξήσουν τις πωλήσεις ή τις τιμές των προϊόντων, με τελικό στόχο την αύξηση των εταιρικών κερδών.

Ως παραδείγματα μπορούν να αναφερθούν η εξαπάτηση της κυβέρνησης σε ένα συμβόλαιο προμήθειας στρατιωτικού εξοπλισμού, η έκθεση εργατών σε κίνδυνο, λόγω μη διασφάλισης των προβλεπόμενων συνθηκών ασφάλειας στους χώρους εργασίας κατά παράβαση της σχετικής νομοθεσίας, η πώληση επικίνδυνων ή ελαττωματικών προϊόντων κατά παράβαση της νομοθεσίας για την προστασία του καταναλωτή και η συνέργεια με ανταγωνιστικές εταιρείες στη χρέωση υψηλότερων τιμών σε πελάτες, οι οποίες δεν θα ήταν δυνατόν να γίνουν κάτω από συνθήκες θεμιτού ανταγωνισμού στην αγορά εργασίας.

Ο Sutherland, όρισε το «έγκλημα του λευκού κολάρου» ως το έγκλημα που διαπράττεται από ένα ευπόληπτο και υψηλού κοινωνικού στάτους πρόσωπο στη διάρκεια της επαγγελματικής του απασχόλησης». Παρατήρησε επίσης ότι οι εταιρικοί εγκληματίες έχουν υψηλά ποσοστά υποτροπής, η παράνομη συμπεριφορά τους είναι εκτεταμένη και παρόλο το ότι παραβιάζουν το νόμο δεν χάνουν απαραίτητα και την κοινωνική τους θέση (Sutherland, 1940, σ. 1).

Η νομοθεσία για τα εταιρικά εγκλήματα αυξήθηκε δραματικά στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών κυρίως λόγω των ακολουθούμενων επιχειρηματικών πρακτικών οι οποίες προκάλεσαν βλάβη στο δημόσιο συμφέρον επειδή διαπράχθηκαν σε ευρεία κλίμακα από πολυάριθμες επιχειρήσεις και εταιρείες όχι μόνο σε εθνικό αλλά κυρίως σε παγκόσμιο επίπεδο.

Με τη συμμετοχή του οργανωμένου εγκλήματος σε νόμιμες επιχειρήσεις αλλά και με την εταιρική εγκληματικότητα των επιχειρήσεων καθίσταται δυνατή η εκμετάλλευση των χαλαρών νομικών και κανονιστικών συστημάτων διαφόρων χωρών και εξωχώριων δικαιοδοσιών για τη μεταφορά και το ξέπλυμα χρήματος το οποίο έχει αποκτηθεί με παράνομες δραστηριότητες, όπως οργανωμένο έγκλημα, διαφθορά, φοροδιαφυγή, εταιρικό - επιχειρηματικό έγκλημα κ.λπ.

Σύμφωνα με έκθεση της Europol με τίτλο «Exploring tomorrow's organized crime» (2015), το εταιρικό έγκλημα δεν εντάσσονταν πάντα στις προτεραιότητες των αρχών εφαρμογής του νόμου. Παρόλο το κόστος που είχαν ορισμένες μορφές εταιρικής εγκληματικότητας αυτές γίνονταν ανεκτές επειδή προσέφεραν θέσεις απασχόλησης και ωφελούσαν συνολικά την οικονομία. Οι εμπειρικές έρευνες για τη διαπίστωση των πραγματικών διαστάσεων και επιπτώσεων των εταιρικών εγκλημάτων δεν ήταν πολλές. Από τις αρχές της δεκαετίας του 2000, άρχισαν να γίνονται ορατά τα κόστη των εταιρικών εγκλημάτων για την οικονομία, την κοινωνία και την πολιτική, με την αποκάλυψη μιας σειράς σοβαρών οικονομικών σκανδάλων στα οποία εμπλέκονταν εταιρείες. Οι εγκληματικές δραστηριότητες των εταιρειών φαίνονταν πλέον να είναι εξίσου συχνές με άλλες μορφές παραδοσιακής εγκληματικής συμπεριφοράς (Europol, 2015, σ. 12).

Το ξέπλυμα χρήματος μπορεί να είναι επωφελές για τους οργανωμένους εγκληματίες και για τους παράνομους επιχειρηματίες και με άλλους τρόπους, όπως για παράδειγμα, θεωρητικά τουλάχιστον, με την εισροή παράνομων χρημάτων σε νόμιμες επιχειρήσεις οι οποίες βρίσκονται κάτω από τον έλεγχο οργανωμένων εγκληματιών, προσφέροντας ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Με τον τρόπο αυτό οι επιχειρήσεις αυτές μπορούν να λειτουργούν με χαμηλότερα κόστη από εκείνα των νόμιμων επιχειρήσεων, οι οποίες είναι υποχρεωμένες να βασιστούν στην αγορά κεφαλαίων και την εξασφάλιση πιστώσεων για να χρηματοδοτηθούν.

Σε κάθε περίπτωση η χρησιμοποίηση από οργανωμένους εγκληματίες ξεπλυμένων κεφαλαίων για τη χρηματοδότηση νόμιμων επιχειρήσεων οι οποίες

αντιμετωπίζουν προβλήματα επιβίωσης εξαιτίας της μη αποδοτικής λειτουργίας τους στρεβλώνει τη λειτουργία της αγοράς και δημιουργεί συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού σε βάρος επιχειρήσεων οι οποίες δεν χρησιμοποιούν το μηχανισμό του ξεπλύματος χρήματος για τη χρηματοδότησή τους.

Οι εξωχώριες εταιρείες προσφέρουν πολλά πλεονεκτήματα στους ιδιοκτήτες τους, όπως απόκρυψη της εγκληματικής προέλευσης των χρημάτων και των περιουσιακών στοιχείων, απόκρυψη της ταυτότητας του πραγματικού δικαιούχου ιδιοκτήτη, φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή, άνοιγμα εξωχώριων τραπεζικών λογαριασμών, διευκόλυνση της παράνομης φυγής κεφαλαίων, χαμηλή ή μηδενική φορολόγηση, χρησιμοποίηση εικονικών κερδοσκοπικών σχημάτων κ.λπ.

Με την πρόσφατη διαρροή εκατομμυρίων εγγράφων, των γνωστών ως Panama Papers, αποκαλύφθηκε ότι τόσο οι διαμεσολαβητές όσο και η εταιρεία Mossack Fonseca - δικηγορική εταιρεία εξειδικευμένη στην ίδρυση εξωχώριων εταιρειών ήσαν πλήρως ενημερωμένοι για τα κίνητρα της παράνομης εταιρικής συμπεριφοράς (Πρόντζας, 2017, σ. 27). Πολυεθνικές επιχειρήσεις χρησιμοποιούν εταιρείες βιτρίνα και εικονικές εταιρείες στο πλαίσιο τολμηρών προγραμμάτων φορολογικού σχεδιασμού για να διευκολύνουν μηχανισμούς τεχνητής προσαρμογής της τιμής μεταβίβασης ενδοομιλικών συναλλαγών, πράγμα το οποίο δεν συμβιβάζεται με την εταιρική κοινωνική ευθύνη (European Parliament, 2017, σ. 39).

Οι οργανωμένοι και οικονομικοί εγκληματίες απάντησαν στα μέτρα κατά του ξεπλύματος χρήματος, που έθεσαν σε λειτουργία οι τράπεζες και άλλα χρηματοοικονομικά ιδρύματα, με την παράνομη χρήση εταιρικών σχημάτων, καταπιστευμάτων και εταιρικών υπηρεσιών για να αποκρύψουν, να συγκαλύψουν και να μετατρέψουν τις εγκληματικές τους προσόδους σε νόμιμες, πριν τις εισάγουν στο παραδοσιακό χρηματοοικονομικό σύστημα (FATF, 2006, σ. 1).

Σε αρκετές περιπτώσεις η νόμιμη εμπορική δραστηριότητα μπορεί να χρησιμοποιηθεί από εγκληματίες οι οποίοι εμπλέκονται σε παράνομη δραστηριότητα για την απόκρυψη των παράνομα αποκτηθέντων κερδών τους και την εμφάνισή τους ως προερχόμενων από νόμιμες επιχειρήσεις. Στις περιπτώσεις αυτές οι συνέπειες μπορεί να είναι μεγάλης έκτασης και τόσο ζημιογόνες που να μπορούν να απειλήσουν ακόμα και κυβερνητικές οικονομικές πολιτικές. Για να καταφέρουν όμως οι εγκληματίες να χρησιμοποιήσουν το εμπόριο και τα χρηματοοικονομικά συστήματα για την υποστήριξη της εγκληματικής και επιχειρηματικής τους δραστηριότητας θα

πρέπει να καταφέρουν προηγουμένως να τα χειραγωγήσουν έτσι ώστε να λειτουργήσουν προς όφελός τους. Δεν πρέπει να ξεχνάμε όμως ότι ένα μεγάλο μέρος των παράνομων δραστηριοτήτων οι οποίες εκτυλίσσονται στο πλαίσιο των επιχειρήσεων (organizational crime) δεν έχουν τη παραμικρή επαφή με το οργανωμένο έγκλημα (Lascoumes & Nagels, 2014, σ. 53).

Όπως διαβεβαιώνει ο Box (1983), «τα πιο σοβαρά εταιρικά εγκλήματα αποτελούν ορθολογικές επιλογές υψηλόβαθμων υπαλλήλων εταιρειών, οι οποίοι ενεργούν προς το συμφέρον των εταιρειών τους με πρόθεση την άμεση παραβίαση του ποινικού νόμου ή κανονιστικών ρυθμίσεων, αδιαφορώντας για τις συνέπειες της δράσης ή της αδράνειάς τους. Αυτά τα αδικήματα είναι εκείνα τα οποία προκαλούν το μεγαλύτερο μέρος των θανάτων, των πληγμάτων και των στερήσεων που άλλως θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί» (σ. 25) .

Οι εγκληματικές επιχειρήσεις οι οποίες εμπλέκονται στη διάπραξη εταιρικών εγκλημάτων και ξεπλύματος χρήματος σε διεθνές επίπεδο χρησιμοποιούν πολύπλοκα και εξελιγμένα εταιρικά σχήματα, και διεθνείς χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, αξιοποιούν πλήρως τις δυνατότητες της σύγχρονης τεχνολογίας και τις ευκαιρίες που προσφέρει η απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου, επωφελούνται από την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων και συνεργάζονται με εξειδικευμένους επαγγελματίες της λογιστικής και της νομικής επιστήμης και της χρηματοοικονομίας (Evans, 2005, σ. 206).

Η επιθετική επιδίωξη του κέρδους, η απληστία, η φύση των αγορών, οι ηθικές αξίες μεμονωμένων εταιρειών και οι αντιλήψεις των στελεχών τους για τη μη ορθότητα των νόμων εκείνων που απαγορεύουν την ηθική παρεκτροπή ή την οικονομική ατασθαλία περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων στους παράγοντες εκείνους που ωθούν στη διάπραξη εταιρικών εγκλημάτων. Η επιδίωξη του κέρδους έχει πολύ μεγαλύτερες πιθανότητες να προκαλέσει παραβίαση του νόμου όταν η εταιρική νοοτροπία αποδίδει ιδιαίτερη σημασία σ' αυτή έναντι άλλων κοινωνικών αξιών, όπως είναι η εταιρική ευθύνη προς την κοινότητα, τους εργαζόμενους, τους καταναλωτές και το φυσικό περιβάλλον. Οι αξίες τις οποίες έχουν ενστερνιστεί τα ανώτατα διευθυντικά στελέχη των εταιρειών έχουν καθοριστική σημασία στην υιοθέτηση νοοτροπιών και συμπεριφορών που να είναι είτε υπέρ της συμμόρφωσης με τους νόμους, είτε υπέρ της παραβίασης των νόμων.

Τα συναλλακτικά ήθη των διευθυντικών στελεχών των εταιρειών διαμορφώνονται από παράγοντες όπως είναι η νοοτροπία του ανταγωνισμού των εταιρειών, τα συστήματα επιβράβευσης της απόδοσης, η πίεση από το χρηματιστήριο για επίδειξη βραχυπρόθεσμης σταθερής αύξησης του κέρδους και η σχετική νομοθετική ρύθμιση και η συνεπής εφαρμογή των νόμων εκ μέρους των αρμόδιων κρατικών οργάνων.

Ο Reed (1989, σ. 79), αναφέρει ότι παρά τη στρατηγική θέση που έχουν στην εταιρεία τα διευθυντικά στελέχη γνωρίζουμε σχετικά λίγα πράγματα για τον τρόπο, τους κανόνες και το περιβάλλον της λειτουργίας τους. Το εσωτερικό άδυτο της αίθουσας συσκέψεων της εταιρείας και οι ανώτεροι θύλακες της διεύθυνσης μέσα στις εταιρικές ιεραρχίες εξακολουθούν ακόμη να παραμένουν ένας πολύ κλειστός και μυστικοπαθής κόσμος. Αναμφίβολα η εταιρική διαχείριση παραμένει προσηλωμένη στη διατύπωση στρατηγικής και σχεδιασμού για την επιβίωση, τη συνέχεια, την απόδοση των επενδύσεων και τη διατήρηση μιας αξιοσέβαστης εικόνας, παράλληλα με την εφαρμογή των πλέον προηγμένων τεχνικών διαχειριστικής πρακτικής.

Πέρα από την ορθολογική επιλογή των εταιρειών να επιτύχουν τα μεγαλύτερα δυνατά κέρδη με τις λιγότερες δυνατές επενδύσεις χρημάτων, οι δραστηριότητές τους αναπτύσσονται πολλές φορές μέσα σε ένα πλαίσιο το οποίο χαρακτηρίζεται από αγώνες για την κατάκτηση της εξουσίας από πολιτικές δυνάμεις τις οποίες υποστηρίζουν, από ιδεολογικές διαφωνίες για την εφαρμοστέα οικονομική πολιτική, από χειραγώγηση των πληροφοριών και εκμετάλλευσή τους για ίδιο όφελος και σε βάρος των ανταγωνιστών τους και από συνοπτικές εξωδικαστικές διαδικασίες για απαλλαγή από κατηγορίες που έχουν διατυπωθεί σε βάρος τους για οικονομικές ατασθαλίες, παρανομίες και κακοδιαχείριση. Όπως επισημαίνει ο Reed (1989) «μέσα σε ένα τέτοιο ακατάστατο και βρώμικο, μπορεί να πει κανείς περιβάλλον, τα διευθυντικά στελέχη των εταιρειών κατορθώνουν τελικά να επιβιώσουν με τη χρήση Μακιαβελικού τύπου μικροπολιτικών» (σ. 78).

Με τη θέση των εταιρικών εγκλημάτων της εταιρίας και των στελεχών της εκτός του πεδίου του ποινικού δικαίου και την ένταξή τους στο σύστημα της αστικής διευθέτησης των αντιδικιών η εταιρεία κατάφερε τελικά να προστατεύσει αποτελεσματικά τα συμφέροντά της (Punch, 1996, σ. 46).

Οι επιζήμιες νομικές και φορολογικές πρακτικές τις οποίες ακολουθούν οι διάφορες επιχειρήσεις κέντρισαν το ενδιαφέρον του ΟΟΣΑ να ασχοληθεί με το θέμα,

δυστυχώς χωρίς αποτέλεσμα. Η σχετική έκθεση που συντάξε, η οποία παρουσιάστηκε στη συνεδρίαση των Υπουργών Οικονομικών των χωρών μελών του ΟΟΣΑ τον Μάιο του 2001, συνάντησε τη σθεναρή αντίδραση του Υπουργού Οικονομικών των ΗΠΑ, ο οποίος δήλωσε ξεκάθαρα ότι η χώρα του δεν εγκρίνει τις πρωτοβουλίες του ΟΟΣΑ οι οποίες είχαν ως στόχο να τεθεί τέρμα σε ορισμένες νομικές και φορολογικές πρακτικές που θεωρούνταν επιζήμιες και να εναρμονιστούν τα παγκόσμια φορολογικά συστήματα (Murphy, 2017, σ. 14). Η έκθεση έπαιρνε ξεκάθαρη θέση, υπογραμμίζοντας ότι οι αδιαφανείς νομικές οντότητες χρησιμοποιούνται συχνά για ξέπλυμα χρήματος, διαφθορά, απόκρυψη του ενεργητικού των περιουσιακών στοιχείων σε βάρος των πιστωτών, φορολογική απάτη, παράνομες επιχειρηματικές συναλλαγές για ίδιο όφελος, χρηματιστηριακές παραβάσεις και πολλές άλλες παράνομες δραστηριότητες.

Στο έκθεσή του εκείνη ο ΟΟΣΑ συνιστούσε στις κυβερνήσεις τη λήψη διαφόρων μέτρων όπως:

- Την επιβολή της προηγούμενης δήλωσης των πραγματικών δικαιούχων ιδιοκτητών στις δημόσιες αρχές κατά τη σύσταση νομικών οντοτήτων,
- Την υποχρέωση των μεσαζόντων οι οποίοι συμμετέχουν στο σχηματισμό και στη διαχείριση νομικών οντοτήτων (εντολοδόχοι, πιστωτές και πιστωτικές εταιρείες, δικηγόροι και άλλοι νομικοί σύμβουλοι) να συλλέγουν αυτές τις πληροφορίες και
- Τη δημιουργία νομικών υποδομών οι οποίες να επιτρέπουν στις δημόσιες αρχές να διεξάγουν έρευνες για τους πραγματικούς δικαιούχους και να τους ελέγχουν σε περίπτωση υποψιών για παράνομη δραστηριότητα (OECD, 2001, σ. 8 - 9).

Η έκθεση αναγνώριζε επίσης ότι εταιρικές οντότητες όπως επιχειρήσεις, καταπιστεύματα (trusts), χρηματοοικονομικά ιδρύματα και συνεταιρικές επιχειρήσεις περιορισμένης ευθύνης, παρά τον σημαντικό νόμιμο ρόλο που διαδραματίζουν στην παγκόσμια οικονομία μπορούν ωστόσο, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, να χρησιμοποιηθούν και για παράνομους σκοπούς, στους οποίους περιλαμβάνονται το ξέπλυμα χρήματος, η δωροδοκία και η διαφθορά, οι παράνομες συναλλαγές με βάση εμπιστευτικές πληροφορίες, η φορολογική απάτη, και άλλες μορφές παράνομων δραστηριοτήτων.

Στην περίπτωση του καταπιστεύματος για παράδειγμα, ο πραγματικός δικαιούχος ιδιοκτήτης μεταφέρει την ιδιοκτησία του επί περιουσιακών στοιχείων στο

καταπίστευμα, αποτρέποντας έτσι την κατάσχεσή τους από τους πιστωτές ή από το ενδιαφερόμενο κράτος. Το καταπίστευμα προστατεύεται όχι μόνο με το τραπεζικό απόρρητο το οποίο προσφέρουν τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι φορολογικοί παράδεισοι αλλά και με τη λεγόμενη «ρήτρα διαφυγής», η οποία επιτρέπει τη μεταφορά της έδρας του καταπιστεύματος σε άλλη δικαιοδοσία, σε περίπτωση απειλής του εξαιτίας πολεμικών συγκρούσεων, κοινωνικής αναταραχής ή διενέργειας ερευνών από τις αρχές εφαρμογής του νόμου της ενδιαφερόμενης χώρας (Blum et al., 1998, σ. 18).

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή στη γνωμοδότησή της με θέμα «Φορολογικοί και χρηματοπιστωτικοί παράδεισοι, απειλή για την εσωτερική αγορά της ΕΕ», επισημαίνει μεταξύ άλλων ότι οι επιχειρήσεις οι οποίες χρησιμοποιούν ως έδρα τους τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και τους φορολογικούς παραδείσους, πέρα από τη εξασφάλιση της λειτουργίας τους σε ένα εξωχώριο χρηματοοικονομικό περιβάλλον το οποίο χαρακτηρίζεται από απουσία φορολογικών ελέγχων, ανεπαρκείς κανονιστικές ρυθμίσεις σχετικά με την εποπτεία και τον έλεγχο της δραστηριότητάς τους, ανωνυμία και αδιαφάνεια των χρηματοοικονομικών τους συναλλαγών εξασφαλίζουν ταυτόχρονα και την πλήρη σχεδόν ατιμωρησία τους, αποφεύγοντας το εθνικό πλαίσιο ποινικής και διοικητικής δικαιοδοσίας των χωρών τους, πράγμα το οποίο τους προσφέρει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι εκείνων των επιχειρήσεων οι οποίες είναι υποχρεωμένες να το σεβαστούν και τηρούν την υποχρέωσή τους αυτή.

Επιπλέον, οι πολυεθνικές επιχειρήσεις διαθέτουν τους απαιτούμενους πόρους για να αναπτύξουν χωρίς πολλές διοικητικές επιβαρύνσεις δημόσιες σχέσεις σε κάθε χώρα για να προωθήσουν τις πωλήσεις τους και να αποφύγουν τη φορολόγηση των κερδών τους με την εκμετάλλευση του συστήματος των ενδοομιλικών συναλλαγών. Εάν οι πληροφορίες για τα θέματα αυτά ανήκαν στην αρμοδιότητα του δημόσιου τομέα θα μπορούσαμε να διαπιστώσουμε με μεγαλύτερη ευκολία το ποιος καταχράται την πρακτική του καθορισμού των τιμών μεταβίβασης ή το ποιος έχει σκοπό να υιοθετήσει επιθετικό φορολογικό σχεδιασμό.

Η χρησιμοποίηση μιας εταιρείας η οποία ασχολείται με το διεθνές εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών για αποστολή χρημάτων στο εξωτερικό, αποτελεί συνηθισμένη και επιτυχημένη μέθοδο για την κάλυψη διαδικασιών ξεπλύματος χρήματος. Στις περιπτώσεις αυτές εμφανίζονται δείκτες κινδύνου, οι οποίοι μπορούν να

ενεργοποιήσουν το ενδιαφέρον του προσωπικού των τραπεζών για διενέργεια λεπτομερέστερων ελέγχων, με στόχο τη διαπίστωση της αποστολής μεγάλων χρηματικών ποσών στο εξωτερικό από εταιρίες που ασχολούνται με παροχή υπηρεσιών λιανικής πώλησης στο εσωτερικό της χώρας και της διατήρησης τεράστιων χρηματικών ποσών σε μετρητά σε εξωχώριους τραπεζικούς λογαριασμούς από εταιρείες χονδρικής πώλησης οι οποίες ασχολούνται με διεθνές εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών (Blum et al., 1998, σ. 17).

Ο μεγάλος αριθμός εταιρειών που έχουν δημιουργηθεί σε διάφορες χώρες του κόσμου, η ευκολία σύστασης, αγοράς και χρησιμοποίησής τους για παράνομους και εγκληματικούς σκοπούς έχει συμβάλει, σύμφωνα με έκθεση της Europol, στη διάπραξη μεγάλου αριθμού απατών ΦΠΑ στην ΕΕ. Η κατάσταση αυτή ευνοεί τους μεγάλους οικονομικούς παράγοντες της χρηματοοικονομικής αγοράς και λειτουργεί σε βάρος της αποτελεσματικότητας του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος (Europol, OCTA, 2007, σ. 21).

Η καταπολέμηση των εταιρικών εγκλημάτων παραμένει δύσκολη. Οι εταιρείες και τα διευθυντικά τους στελέχη προσπαθούν να αποφύγουν με κάθε τρόπο την αρνητική δημοσιότητα και να αποκρύψουν την παράνομη δραστηριότητά τους από τις αρχές εφαρμογής του νόμου. Ωστόσο, οι παράνομες δραστηριότητές τους έρχονται ορισμένες φορές στο φως της δημοσιότητας, μετά από ενέργειες των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος (whistleblowers), ή στις περιπτώσεις εκείνες που οι ενέργειές τους θίγουν τα συμφέροντα ανταγωνιστών ή θυματοποιούν μεγάλες πληθυσμιακές ομάδες.

Οι απόψεις οι οποίες υπάρχουν για την έκταση, τον ακριβή χαρακτήρα και τους τρόπους διερεύνησης του εταιρικού εγκλήματος δίστανται. Σε κάθε περίπτωση, για την αποτελεσματική διερεύνηση και νομική τεκμηρίωση του εταιρικού εγκλήματος είναι απαραίτητη η σε βάθος διενέργεια οικονομικής έρευνας παράλληλα με τη διενέργεια αστυνομικής έρευνας.

Φυσικά, τα οικονομικά συμφέροντα τα οποία διακυβεύονται στο πλαίσιο της λειτουργίας των εταιρειών, ιδιαίτερα των μεγάλων διεθνών εταιρειών και των πολυεθνικών εταιρειών είναι τεράστια, πράγμα το οποίο καθιστά εξαιρετικά δύσκολη την αποτελεσματική παρέμβαση της πολιτείας για την κάλυψη των διαφόρων κενών τα οποία διαπιστώνονται κάθε φορά.

Πράγματι, σε πολλές χώρες και δικαιοδοσίες ο ρόλος των αρχών εφαρμογής του νόμου στη δίωξη και διερεύνηση των εταιρικών εγκλημάτων δεν είναι προσδιορισμένος με σαφήνεια. Η παγκοσμιοποίηση, με τη ραγδαία αύξηση των άμεσων αλλοδαπών επενδύσεων και την ανάδυση των διεθνών εταιρειών, κατέστησε δυσκολότερη την επιστημονική, αστυνομική, οικονομική και δικαστική διερεύνηση του εταιρικού εγκλήματος.

Σε κάθε περίπτωση, τα εταιρικά εγκλήματα φτάνουν στα δικαστήρια και αποκτούν δημοσιότητα σπάνια και σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Στις περιπτώσεις δε εκείνες που πράγματι φθάνουν στα δικαστήρια, όπως χαρακτηριστικά υποστηρίζει ο Bauman (2004), «τα άτομα που κατηγορούνται για υπεξαίρεση και φοροδιαφυγή έχουν απείρως μεγαλύτερες ευκαιρίες για ένα εξωδικαστικό διακανονισμό απ' ότι οι πορτοφολάδες και οι διαρρήκτες» (σ. 172).

Εκείνο το οποίο προκαλεί ιδιαίτερο σκεπτικισμό και προβληματισμό είναι η διαχρονικά αναποτελεσματική αντιμετώπιση των εταιρικών εγκλημάτων εκ μέρους της πολιτείας, παρά τα διαπιστωμένα τεράστια κόστη σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο που συνεπάγονται τα εγκλήματα αυτά τόσο για την ίδια την πολιτεία όσο και για το κοινωνικό σύνολο. Η αδιαφορία αυτών που λαμβάνουν αποφάσεις και χαράσσουν πολιτικές για την αντιμετώπιση του θέματος αυτού είναι χαρακτηριστική, παρά τα αδιάσειστα αποδεικτικά στοιχεία ότι οι επιπτώσεις των εγκλημάτων αυτών υπερβαίνουν κατά πολύ εκείνες των συμβατικών εγκλημάτων (Tombs & Whyte, 2007, σ. 125).

Οι εταιρείες και γενικά ισχυροί κοινωνικοί παράγοντες εκμεταλλεύονται προς όφελός τους το γεγονός ότι ένας τεράστιος όγκος επιβλαβούς δραστηριότητας, η οποία αναπτύσσεται από εγκληματίες του λευκού κολάρου σε βάρος της πολιτείας και του κοινωνικού συνόλου, δεν εντάσσεται στο πεδίο εφαρμογής του ποινικού δικαίου (Barak, 2015, σ. 71, 72). Με τον τρόπο αυτό οι οικονομικοί αυτοί παράγοντες αποφεύγουν την ορατότητα και τον εντοπισμό των επιβλαβών δραστηριοτήτων στις οποίες εμπλέκονται και την εφαρμογή σε βάρος τους της ετικέτας του εγκλήματος.

Η χρηματοοικονομική κρίση έφερε στο φως παράνομες πρακτικές τραπεζών και επιχειρήσεων οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα την οικονομική καταστροφή εκατομμυρίων ανθρώπων. Ενώ οι αρνητικές οικονομικές συνέπειες δεν προκαλούνταν συνήθως εκ προθέσεως, η σκόπιμη παράλειψη της δέουσας επιμέλειας (due-diligence) και η μη τήρηση των χρηματοοικονομικών κανονισμών, σε ορισμένες περιπτώσεις,

ισοδυναμούσαν με σκόπιμη εγκληματική συμπεριφορά, όπως προκύπτει και από τις χρηματικές ποινές που επιβλήθηκαν σε εταιρείες στις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ευρώπη.

Σύμφωνα με έκθεση της Europol (2015, σ. 12), ορισμένες εταιρείες επιλέγουν ως τόπο σύστασής τους για να αποφύγουν ή για να ελαχιστοποιήσουν τη φορολόγησή τους χώρες με ασθενείς νομοθετικές και κανονιστικές ρυθμίσεις και με κοινωνική αποδοχή ορισμένων εγκληματικών συμπεριφορών, όπως ξεπλύματος χρήματος, διαφθοράς και φοροδιαφυγής (Europol, 2015, σ. 12).

Η εταιρεία έχει το αναφαίρετο δικαίωμα να μετακινείται ελεύθερα, να δραπετεύει και να διαφεύγει εξωχώρια, αλλά οι αρνητικές επιπτώσεις αυτών των κινήσεων παραμένουν ενδοχώρια και φυσικά άλλοι είναι εκείνοι οι οποίοι καλούνται να τις πληρώσουν. Τελικά, αυτός που είναι ελεύθερος να δραπετεύει από την τοπικότητα είναι ελεύθερος να δραπετεύει και από τις επιπτώσεις.

Η παγκοσμιοποίηση ωστόσο, φαίνεται ότι δημιούργησε πολλά προβλήματα για τα κράτη δικαίου, σε σχέση με τον έλεγχο και την εποπτεία της λειτουργίας των επιχειρήσεων και την εφαρμογή της σχετικής εθνικής νομοθεσίας. Το εταιρικό δίκαιο στην εποχή της παγκοσμιοποίησης παρέμεινε δυστυχώς προσηλωμένο στο εθνικό πλαίσιο, με αποτέλεσμα οι πολυεθνικές εταιρείες και οι μεγάλες διεθνείς επιχειρήσεις να εκμεταλλευτούν το αρρυθμιστο κανονιστικά παγκόσμιο χρηματοοικονομικό περιβάλλον, στο οποίο αναπτύσσουν πλέον το μεγαλύτερο μέρος της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας. Σε κάθε περίπτωση, οι ενέργειες διεθνών οργανισμών οι οποίες προώθησαν τις διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης ήσαν υποστηρικτικές των συμφερόντων των πολυεθνικών εταιρειών και των μεγάλων διεθνών εταιρειών (Lascoumes & Nagels, 2014, σ. 161).

Οι εταιρείες και οι επιχειρήσεις εκμεταλλεύονται πολλές φορές το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, λαμβάνοντας από τα κράτη χρηματοοικονομικές ενισχύσεις και επιχορηγήσεις, φορολογικές μειώσεις και εργοδοτικές ελαφρύνσεις για να διατηρήσουν την οικονομική τους δραστηριότητα στο έδαφός τους. Οι επιχειρήσεις επωφελούνται από τις προσφερόμενες από το κράτος ευκαιρίες, χρησιμοποιώντας νόμιμους και παράνομους τρόπους. Ταυτόχρονα όμως, το διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα τους παρέχει τη δυνατότητα να φοροδιαφεύγουν, αφαιρώντας έσοδα από το κράτος, το οποίο παρόλα αυτά συνεχίζει να τις στηρίζει οικονομικά.

Το κράτος, εξαιτίας της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης, δεν είναι πλέον σε θέση να ελέγξει τις πολυεθνικές εταιρείες και τις μεγάλες διεθνείς επιχειρήσεις. Η ανεπαρκής στελέχωση των αρμόδιων για τον έλεγχο των επιχειρήσεων κρατικών υπηρεσιών, η χαμηλή απόδοση των οργάνων εποπτείας και ελέγχου της πολιτείας λόγω ανεπαρκούς εκπαίδευσης και εξειδίκευσης του προσωπικού τους και της αβεβαιότητας για την επαγγελματική του εξέλιξη, η διαφθορά με την προσφορά πολλές φορές στα ελεγκτικά όργανα της πολιτείας εκ μέρους των ιδιωτικών επιχειρήσεων θέσεων απασχόλησης σ' αυτές με ελκυστικούς όρους λειτουργούν υπέρ των επιχειρηματικών συμφερόντων και σε βάρος του δημοσίου συμφέροντος.

Πολλές φορές, όπως επισημαίνει ο Punch (1996), «οι δημόσιες υπηρεσίες εμφανίζονται απρόθυμες να αναλάβουν δράση σε βάρος επιχειρήσεων οι οποίες παρανομούν, παραμένοντας υπερβολικά απαθείς και με απόλυτο σεβασμό απέναντι των εταιρειών τις οποίες οφείλουν να ελέγξουν» (σ. 254). Πρόκειται για δομικές αδυναμίες των κρατικών υπηρεσιών στην αποτελεσματική εφαρμογή των νόμων και στην άσκηση της δέουσας εποπτείας επί των επιχειρήσεων.

1.6.5 Φοροδιαφυγή και ξέπλυμα χρήματος

Ένα άλλο σημαντικό θέμα το οποίο συνδέεται με το ξέπλυμα του χρήματος είναι η φοροδιαφυγή. Ως φοροδιαφυγή ορίζεται η παράνομη πράξη αποφυγής πληρωμής φόρων με την απόκρυψη εισοδήματος το οποίο κερδίζεται με νόμιμο ή παράνομο τρόπο για να μην εντοπιστεί και εισπραχθεί από τις φορολογικές αρχές. Πρόκειται δηλαδή για παράνομη δραστηριότητα με βάση την οποία παρακάμπτονται οι φορολογικές υποχρεώσεις. Αυτό μπορεί να γίνει για παράδειγμα με ψευδή φορολογική δήλωση ή με τοποθέτηση χρημάτων σε αλλοδαπή τράπεζα τα οποία έχουν αποκτηθεί με παράνομη δραστηριότητα.

Η φοροδιαφυγή διαφέρει από την φοροαποφυγή ως προς το ότι στην περίπτωση της τελευταίας χρησιμοποιούνται νόμιμα μέσα για να μειωθεί το ποσό του φόρου ο οποίος πρέπει να πληρωθεί (Grabosky, 2009, σ. 143). Η φοροαποφυγή αποτελεί την άλλη όψη του ίδιου νομίσματος και είναι μεν νόμιμη αλλά συνιστά ανήθικη αξιοποίηση του φορολογικού καθεστώτος προς ίδιον όφελος, προκειμένου να περιοριστεί ή να αποφευχθεί εντελώς η φορολογική υποχρέωση των επιχειρήσεων. Συνδέεται στενά με την ερμηνεία του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού των μεγάλων εταιρειών, με την τεχνητή μεταφορά του κέρδους τους σε άλλες χώρες ή

δικαιοδοσίες, κατά βάση εξωχώριες, προκειμένου να περιορίσουν τον πραγματικό φορολογικό τους συντελεστή και να μειώσουν τις φορολογικές τους υποχρεώσεις.

Γενικά, ως φοροαποφυγή νοείται η καταστρατήγηση των φορολογικών νόμων με την κατάλληλη νομική διαμόρφωση των εκάστοτε φορολογικά κρίσιμων πραγματικών δεδομένων, ώστε να είναι ανέφικτη η υπαγωγή τους στον φορολογικό νόμο (Ζιούβας, 2018, σ. 843).

Σε κάθε περίπτωση, στη φοροαποφυγή το σύνολο των ενεργειών είναι νόμιμες, ενώ στη φοροδιαφυγή γίνεται καταστρατήγηση των διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας. Η σύγχρονη φοροαποφυγή μεγάλης κλίμακας συντελείται με όχημα τις λεγόμενες εξωχώριες ή υπεράκτιες εταιρείες (Φερετζάκης & Γιαλούρη, 2018, σ. 1100).

Η υποχρέωση της πληρωμής φόρων στην Πολιτεία προβλέπεται στο Σύνταγμα και αποτελεί συνταγματική επιταγή. Μάλιστα το ύψος της πληρωμής συναρτάται άμεσα με τη φοροδοτική ικανότητα του φορολογούμενου πολίτη (άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος), χωρίς βεβαίως, είναι αλήθεια, να καθορίζονται και τα αντικειμενικά κριτήρια με βάση τα οποία ορίζεται η φοροδοτική του ικανότητα.

Φυσικά, το ιδεώδες της φορολογικής δικαιοσύνης δεν είναι απλά μια απροσδιόριστη έννοια. Πρόκειται για θεμελιώδη υποχρέωση του κάθε πολίτη να πληρώνει φόρο ο οποίος να ανταποκρίνεται στη φοροδοτική του ικανότητα και στις οικονομικές του δραστηριότητες για να δοθεί στο κράτος η δυνατότητα να εκπληρώσει την κοινωνική του πολιτική και τις υποχρεώσεις του προς τους πολίτες του.

Η απόκρυψη της φορολογητέας ύλης φυσικού ή νομικού προσώπου ή άλλης νομικής οντότητας, εμφανίζεται συνήθως με δύο τρόπους: α) με την απόκρυψη εισοδήματος από διάφορες πηγές με σκοπό την πληρωμή χαμηλότερου φόρου, και β) με την εμφάνιση υπερβολικών ή πλαστών δαπανών, προκειμένου να υπάρξει ωφέλεια από μειώσεις φόρων ή φοροαπαλλαγές.

Η φοροδιαφυγή περιλαμβάνει την απόκρυψη της υπαρξης, ή τη μετατροπή της φύσης νόμιμα αποκτηθέντος εισοδήματος, έτσι ώστε να φαίνεται ότι δεν εμπίπτει στην κατηγορία του υποκείμενου σε φορολόγηση. Και στις δύο περιπτώσεις έχουμε μετατροπή νόμιμου εισοδήματος σε παράνομο εισόδημα. (Blum et al., 1998, σ. 11).

Η διαδικασία της φοροδιαφυγής ευνοείται από την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων και των προσώπων σε διεθνές επίπεδο, ενώ οι υπηρεσίες έρευνας (αστυνομικές, δικαστικές, φορολογικές) παραμένουν ιδιαίτερα προσκολλημένες στην αρχή της εδαφικότητας των εθνικών κανόνων. Τα χρησιμοποιούμενα σχήματα

στοχεύουν στη δημιουργία αδιαφάνειας με τη χρησιμοποίηση πολλαπλών δομών κάθε μια από τις οποίες συστήνεται σε ένα διαφορετικό κράτος ή σε μια διαφορετική εξωχώρια δικαιοδοσία.

Σε διεθνές επίπεδο, το φαινόμενο της φοροδιαφυγής χαρακτηρίστηκε από την επιλογή της υπαγωγής φυσικών ή νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων κάθε είδους και κάθε μορφής στο καθεστώς φορολόγησης κρατών ή εξωχώριων δικαιοδοσιών με χαμηλή ή μηδενική φορολόγηση. Στο πλαίσιο αυτό, με την ανάπτυξη των εμπορικών, χρηματοοικονομικών και φορολογικών συναλλαγών τα εγκληματικά χρηματοοικονομικά κυκλώματα έμαθαν από τη δεκαετία του '90 να επωφελούνται από την παγκοσμιοποίηση για να αποφύγουν τα μέτρα που είχαν σαν στόχο τον εντοπισμό τους. Η μαζικότητα των διεθνών χρηματοοικονομικών συναλλαγών λειτούργησε προς όφελός τους και τα εγκληματικά αυτά κυκλώματα προσαρμόστηκαν στις νέες εξελίξεις, αναπτύσσοντας και χρησιμοποιώντας για λογαριασμό τους τις πιο συνηθισμένες πλέον μορφές επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Η φοροδιαφυγή συνδέεται στενά με το ξέπλυμα χρήματος. Οι παράνομες πρόσοδοι που προέρχονται από φοροδιαφυγή είναι τεράστιες σε όλες τους τις μορφές, είτε πρόκειται για ΦΠΑ και φορολογική απάτη, είτε πρόκειται για φοροδιαφυγή προσωπικών και εταιρικών εισοδημάτων. Για το λόγο ακριβώς αυτό, έστω και με μεγάλη χρονική καθυστέρηση, περιελήφθη επιτέλους και η φοροδιαφυγή στα βασικά αδικήματα που συνδέονται με το ξέπλυμα χρήματος, στην 4^η Οδηγία καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος της ΕΕ.

Η κατάταξη του φορολογικού εγκλήματος στα βασικά αδικήματα του ξεπλύματος χρήματος, κατέστησε τις εξωχώριες χρηματοοικονομικές δραστηριότητες διπλά ενδιαφέρουσες, επειδή μέσω αυτών των αδιαφανών δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται σ' αυτές αποκρύπτονται πρόσοδοι από ναρκωτικά, διαφθορά και άλλα εγκλήματα του ΟΕ αλλά και αποκρύπτονται χρήματα από φοροδιαφυγή έντιμων επιχειρήσεων (Unger, 2017, σ. 7). Τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι φορολογικοί παράδεισοι συνδέονται στενά με συνθήκες τραπεζικού απορρήτου και ανωνυμίας που συντελούν καθοριστικά στη φοροδιαφυγή και στο ξέπλυμα χρήματος (European Parliament, 2017, σ. 2).

Αν και η φοροδιαφυγή και το ξέπλυμα χρήματος είναι επιχειρησιακά διαφορετικές διαδικασίες, ωστόσο χρησιμοποιούν τις ίδιες εξελιγμένες τεχνικές απόκρυψης κεφαλαίων, υποστηρίζουν η μια την άλλη και διεξάγονται συχνά μέσω

εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και φορολογικών παραδείσων (Bruton, 1999, σ. 210).

Τόσο το ξέπλυμα χρήματος όσο και η φοροδιαφυγή στρεβλώνουν τις ισορροπίες στο πεδίο του ανταγωνισμού, επιβάλλοντας στην αγορά συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού. Ο κίνδυνος της ιδιοποίησης εγκληματικών προσόδων που προέρχονται από φοροδιαφυγή και της εκ νέου τοποθέτησής τους μετά το ξέπλυμά τους στη νόμιμη οικονομία μεγιστοποιείται σε περιόδους χρηματοοικονομικής κρίσης. Η ανάγκη αντιμετώπισης των κινδύνων αυτών επέβαλλαν την ποινικοποίηση και των δύο αυτών συμπεριφορών (Maugeri, 2018, σ. 84).

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αναγνωρίζοντας τον κρίσιμο ρόλο των φορολογικών παραδείσων στο ξέπλυμα χρήματος αναφέρει σε έκθεσή του (2013), σχετικά με το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά και τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ότι «οι φορολογικοί παράδεισοι και οι χώρες που εφαρμόζουν αδιαφανείς και ζημιογόνες φορολογικές πρακτικές διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες» (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2013, (2013/2107(INI)) σ. 23).

Η φοροδιαφυγή αναιρεί τον κοινωνικό χαρακτήρα του κράτους, το οποίο στερείται των αναγκαίων πόρων για την εκπλήρωση της αποστολής του στους τομείς της υγείας, της πρόνοιας, της παιδείας κ.λπ. Εμποδίζει την αναδιανομή του εθνικού πλούτου εκ μέρους της πολιτείας, για τη βελτίωση της θέσης των οικονομικά ασθενέστερων τάξεων. Αποδυναμώνει την άσκηση της απαιτούμενης πολιτικής για την καταπολέμηση της ανεργίας, την εκτέλεση έργων υποδομής και την εν γένει οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Στρεβλώνει τον ανταγωνισμό προς όφελος των ανέντιμων εμπόρων. Δημιουργεί φαινόμενα άνισης μεταχείρισης των πολιτών και αμβλύνει τη φορολογική συνείδηση των ειλικρινών φορολογούμενων, επιτείνοντας ακόμη περισσότερο τα υπάρχοντα οικονομικά προβλήματα. Εντείνει το δημοσιονομικό πρόβλημα της χώρας με τη μείωση των δημοσίων εσόδων και συντελεί στην αδυναμία υλοποίησης του κρατικού προϋπολογισμού, υποθηκεύοντας ουσιαστικά το μέλλον των νεότερων γενεών. Τέλος, συρρικνώνει τον δημόσιο πλούτο, ο οποίος συσσωρεύεται παράνομα σε αυτούς που φοροδιαφεύγουν.

Αυτοί που φοροδιαφεύγουν είναι άτομα τα οποία μπορούν να διοχετεύσουν το εισόδημά τους σε ξένες τράπεζες ή εξωχώριες δικαιοδοσίες, πράγμα το οποίο συνήθως σημαίνει ότι είναι σε πλεονεκτική θέση σε σχέση με τους υπόλοιπους πολίτες.

Αποφεύγοντας τις υποχρεώσεις και τις ευθύνες τους απέναντι στην κοινωνία και την πολιτεία, οι φοροφυγάδες στην ουσία εναποθέτουν μεγαλύτερο φορτίο σε εκείνους οι οποίοι εκπληρώνουν πλήρως τις φορολογικές τους υποχρεώσεις, και οι οποίοι στην πλειονότητά τους ανήκουν στα χαμηλότερα και στα μεσαία κοινωνικά στρώματα της εισοδηματικής διανομής. Με τον τρόπο αυτό, η φοροδιαφυγή τροφοδοτεί και διευρύνει την κοινωνική ανισότητα, ενώ ταυτόχρονα παράγει μια *de facto* διαίρεση των πολιτών σε προνομιούχους και μη προνομιούχους.

Σε σχέση με την ΕΕ, η φοροδιαφυγή διευκολύνεται και από τις ασυμμετρίες και την ανομοιογένεια των φορολογικών και εποπτικών καθεστώτων που ισχύουν στα κράτη μέλη της. Τα χαμηλά ποσοστά φορολόγησης των εταιρειών, η ελάχιστη εταιρική φορολογική βάση και η χαλαρή εποπτεία, σε σχέση με την ίδρυση εταιρειών συμμετοχών (*holding companies*)¹⁴, αποτελούν ισχυρά κίνητρα για τις εταιρίες εκείνες οι οποίες επιθυμούν να αποφύγουν τη φορολόγηση. Η καταχρηστική εφαρμογή της αρχής της «μόνιμης κατοικίας», με τη βοήθεια πλασματικών καθεστώτων διαμονής και ιδιοκτησίας, επέτρεψαν στους ιδιοκτήτες εταιρειών χαρτοφυλακίου χωρίς πραγματική δραστηριότητα ή εικονικών εταιρειών να μην φορολογούνται στη χώρα όπου διαμένουν.

Πολλοί θεώρησαν ότι η κατάργηση της διπλής φορολόγησης θα μπορούσε να προωθήσει την παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη, παραμερίζοντας τα εμπόδια στη διακίνηση του χρηματοοικονομικού κεφαλαίου διαμέσου του εξωχώριου χρηματοοικονομικού συστήματος. Αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας ήταν η αναδιανομή πλούτου προς τα πάνω και η διάχυση κινδύνων προς τα κάτω. Το εξωχώριο σύστημα αποτέλεσε τελικά το νέο παγκόσμιο θερμοκήπιο του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος (Shaxson, *treasure islands*, 2011, σ. 128).

Η πρόσφατη αποκάλυψη των «Panama papers» προκάλεσε παγκόσμια αναστάτωση, φέρνοντας στο φως στρατηγικές ξηπλύματος χρήματος, πολιτικής διαφθοράς και φοροδιαφυγής, σε μια εποχή όπου αυξάνονται οι ανισότητες και μειώνεται η ανάπτυξη. Κατέδειξε ότι μια μικρή ελίτ έχει πρόσβαση σε τεράστια, πολύπλοκα και διαφορετικά χρηματοοικονομικά μέσα, για τη μεγιστοποίηση της

¹⁴ Holding company: Εταιρεία συμμετοχών. Εταιρεία η οποία με την απόκτηση μεγάλου ή μικρού πακέτου μετοχών (όταν υπάρχει μεγάλη διασπορά) άλλων εταιρειών, ελέγχει τη δραστηριότητά τους. Βλέπε, Χρυσοβιτσιώτης & Σταυρακόπουλος (2011, σ. 594)

απόδοσης των περιουσιακών της στοιχείων μέσω της φοροδιαφυγής, όταν η πλειονότητα του πληθυσμού καλείται να εξοφλήσει τεράστια χρέη. Ιδιαίτερα, στη σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης, σε πολλές χώρες, η κυρίαρχη τάξη υπερασπίζεται τα ταξικά της συμφέροντα, αδιαφορώντας για τις κοινωνικές κατακτήσεις και τα δικαιώματα της πλειονότητας των πολιτών σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο.

Ο Algirdas Šemeta (2013), Επίτροπος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αρμόδιος για τη φορολόγηση, τον λογιστικό έλεγχο και την καταπολέμηση της διαφθοράς, δήλωσε σε συνέντευξη τύπου την 6^η Δεκεμβρίου 2012 στις Βρυξέλλες, ότι «οι απώλειες της ΕΕ λόγω της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής ανέρχονται στο ποσό του ενός τρισεκατομμυρίου ευρώ κάθε χρόνο. Αυτό, όπως είπε, μεταφράζεται εάν αναλυθεί, σε απώλεια 2000 ευρώ το χρόνο για κάθε ευρωπαίο πολίτη». Αυτά τα απολεσθέντα έσοδα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και της κοινωνικής ευημερίας.

Πέραν αυτού, σύμφωνα με μελέτη η οποία πραγματοποιήθηκε μετά από αίτημα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σε ένα δείγμα οκτώ χωρών της ΕΕ, «οι διαδικασίες και οι μέθοδοι οι οποίες αποκαλύφθηκαν στο πλαίσιο των 'Panama papers' μείωσαν άμεσα τα διαθέσιμα κεφάλαια των εθνικών αρχών. Στο δείγμα των οκτώ χωρών παρατηρήθηκε μείωση περίπου 88 δισεκατομμυρίων ευρώ στα φορολογικά έσοδα, ως αποτέλεσμα της μεταφοράς κερδών, η οποία κατέστη δυνατή χάρις στις διαδικασίες των 'Panama papers'. Η απώλεια εσόδων για αυτά τα οκτώ κράτη εκτιμάται σε 19 δισεκατομμύρια ευρώ. Εάν αυτή η εκτίμηση τεθεί σε κλίμακα ΕΕ και στα 28 κράτη μέλη, αυτό σημαίνει ότι το κόστος διαδικασιών όπως εκείνες των 'Panama papers' κυμαίνεται μεταξύ 109 και 237 δισεκατομμυρίων ευρώ. Τα εισοδήματα τα οποία χάθηκαν για τις εθνικές αρχές με βάση τη μελέτη των 'Panama Papers' μείωσαν χρηματικές δαπάνες οι οποίες θα μπορούσαν να διατεθούν για παροχή δημοσίων υπηρεσιών, όπως στον τομέα της εκπαίδευσης ή στον τομέα της παροχής φροντίδων υγείας αλλά και σε άλλους τομείς οι οποίοι έχουν τη δυνατότητα δημιουργίας θέσεων απασχόλησης (υποστήριξη επιχειρήσεων, επενδύσεις στις υποδομές του τομέα των μεταφορών, μέτρα για την περιφερειακή ανάπτυξη κ.λπ). Η μείωση των επενδύσεων μεταφράζεται σε λιγότερες υποδομές και λιγότερες προοπτικές μακροπρόθεσμης ανάπτυξης. Επιπλέον, απώλειες εσόδων, όπως εκείνες που καταλογίζονται στις διαδικασίες των 'Panama papers', συνεισφέρουν προφανώς σε μια πιο ανισομερή

κατανομή των φορολογικών εσόδων και γενικά των εισοδημάτων τόσο στο εσωτερικό όσο και μεταξύ των χωρών» (European Parliament, 2017, σ. 16).

Σε αντίθεση με τη φορολογική απάτη η οποία είναι παράνομη, η επιθετική φορολογική βελτιστοποίηση και η φοροδιαφυγή κινούνται στα όρια και όχι στο πνεύμα του νόμου επειδή στηρίζονται στη διασταλτική ερμηνεία αυτού το οποίο είναι νόμιμο για να μειώσουν στο ελάχιστο τη φορολογική συνεισφορά μιας επιχείρησης, καταφέροντας τελικά να στρεβλώσουν το δεσμό μεταξύ της φορολογίας και του τόπου δημιουργίας της οικονομικής αξίας. Αυτού του είδους οι πρακτικές εμποδίζουν την ισομερή κατανομή των φορολογικών βαρών μεταξύ των φορολογουμένων, την άσκηση θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων και την καθιέρωση ίδιων προϋποθέσεων σε όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε για τη φορολόγηση των κερδών. Έχουν δε ως επακόλουθο σε πολιτικό επίπεδο την αύξηση της απογοήτευσης των πολιτών και κατά συνέπεια την άνοδο του λαϊκισμού (Assemblée Nationale, 2015, σ. 7).

Ο Aflacchi (2007, σ. 237), επισημαίνει ότι η διάβρωση της φορολογικής βάσης του Ηνωμένου Βασιλείου, της Γαλλίας και άλλων κρατών μελών της ΕΕ προκλήθηκε από την προσφυγή σε φορολογικούς παραδείσους με σκοπό τη φοροδιαφυγή. Οι ίδιες χώρες που διευκολύνουν τη μεγάλη φοροδιαφυγή και κυρίως οι φορολογικοί παράδεισοι, διευκολύνουν και την πρακτική του ξεπλύματος βρώμικου ή μαύρου χρήματος (Τραγάκης, 1996, σ. 42).

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2013), εκτιμά ότι είναι απολύτως αναγκαία η ύπαρξη δίκαιου φορολογικού συστήματος, ιδίως σε περιόδους κρίσης, κατά τις οποίες η φορολογική επιβάρυνση μετακυλιέται αδικώς στις μικρές επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, ενώ η φοροδιαφυγή οφείλεται εν μέρει και στους φορολογικούς παραδείσους στο εσωτερικό της ΕΕ (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2013, (2013/2107(INI)), σ. 45).

Οι παράνομες φορολογικές πρακτικές, όπως η ψευδής δήλωση κερδών (profit skimming), η διπλή τιμολόγηση (double invoicing), οι καταχρήσεις ενδοομιλικών μεταβιβάσεων (transfer pricing abuses), και η εκτροπή εισοδήματος (diversion of income), μπορούν να πραγματοποιηθούν μέσω της χρήσης εταιριών και καταπιστευμάτων που έχουν ιδρυθεί σε αλλοδαπές δικαιοδοσίες, κυρίως σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους.

Με την τεχνητή προσαρμογή της τιμής μεταβίβασης της ενδοομιλικής συναλλαγής (transfer pricing), που χρησιμοποιούν για παράδειγμα οι πετρελαϊκές

εταιρείες και οι μεγάλες καθετοποιημένες πολυεθνικές εταιρείες, επιτρέπεται η λογιστική μεταφορά κερδών σε ένα φορολογικό παράδεισο ή σε μια επικράτεια εχεμύθειας (Πρόντζας, 2017, σ. 25) όπου υπάρχει χαμηλή ή μηδενική φορολόγηση.

Η ανάπτυξη των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων και η χρησιμοποίησή τους από νόμιμες εταιρείες για φορολογικά πλεονεκτήματα, καθιέρωσε πρότυπα, μηχανισμούς και διαδικασίες τα οποία δεν άργησαν να εκμεταλλευτούν και οι εγκληματικές επιχειρήσεις για να αποκρύψουν και να ξεπλύνουν τα παράνομα κέρδη τους.

Οι μεγάλοι χαμένοι από το ιδιαίτερο καθεστώς των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων είναι τα κράτη εκείνα τα οποία πλήττονται από εκτεταμένη φοροδιαφυγή των πολιτών τους και οι μισθωτοί της μεσαίας τάξης, οι οποίοι καλούνται να καλύψουν τα προκύπτοντα εξαιτίας της φοροδιαφυγής ελλείμματα στους εθνικούς προϋπολογισμούς. Οι κερδισμένοι είναι οι διεθνείς επιχειρήσεις και οι μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες, τα πλούσια άτομα και οι διεθνείς οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις, οι οποίες λειτουργούν με όρους οικονομικής επιχείρησης (Palan, Murphy & Chavagneux, 2010, σ. 157).

Ανάμεσα σ' αυτούς που αποφεύγουν να πληρώσουν φόρους είναι ιδρύματα, επιχειρήσεις, επαγγελματίες και άτομα τα οποία βρίσκονται σε προνομιούχες κοινωνικές θέσεις. Όλα αυτά συγκροτούν μια ελίτ η οποία είναι αποκομμένη από το σώμα της υπόλοιπης κοινωνίας.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις, δεκάδες δισεκατομμύρια ευρώ παραμένουν σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους αδήλωτα και αφορολόγητα, με αποτέλεσμα να μειώνονται τα κρατικά φορολογικά έσοδα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκτιμά ότι τα κράτη μέλη της ΕΕ χάνουν το 2 - 2.5% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος τους κάθε χρόνο σε φορολογικά αδικήματα. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006/{SEC(2006) 659} / COM/2006/0254 τελικό). Επιπλέον, το Tax Justice Network εκτίμησε ότι πλούσια άτομα κατέχουν εξωχώρια σε παγκόσμιο επίπεδο 21 - 32 τρισεκατομμύρια δολάρια συσσωρευμένου αφορολόγητου πλούτου (Henry, 2012, σ. 5).

Τα τελευταία χρόνια οι εξωχώριες εταιρείες χρησιμοποιούνται ολοένα και περισσότερο ως ενδιάμεσος φορέας για την αγορά αγαθών από επιχειρήσεις κρατών μελών της ΕΕ. Για παράδειγμα, αντί μια ελληνική επιχείρηση να αγοράσει αγαθά απ'

ευθείας από μια επιχείρηση κράτους μέλους της ΕΕ, τα αγοράζει από μια εξωχώρα εταιρεία, η οποία τα αγοράζει και αυτή με τη σειρά της από μια επιχείρηση ευρωπαϊκής χώρας. Έτσι, ένα σημαντικό μέρος των κερδών μιας εισαγωγικής ελληνικής επιχείρησης παραμένει στην έδρα της υπεράκτιας εταιρείας, η οποία τελεί υπό τον έλεγχο της ελληνικής επιχείρησης και φορολογείται εκεί με ελάχιστο φορολογικό συντελεστή.

Βεβαίως, στο πλαίσιο αυτών των μεθοδεύσεων δεν είναι ασύνηθες να παρατηρούνται υπερτιμολογήσεις αγαθών που εξάγονται και υποτιμολογήσεις αγαθών που εισάγονται. Τέλος, μεθοδεύσεις με υπεράκτιες εταιρείες μετέρχονται και όσοι επιθυμούν να αγοράσουν ακίνητα στην Ελλάδα, αν και εδώ αποτελεί προϋπόθεση η εισαγωγή συναλλάγματος για οποιαδήποτε πράξη επί ακινήτου, χωρίς πάντως κατά κανόνα να ελέγχεται η προέλευση των χρημάτων που εισάγονται (Κουράκης, 2001, σ. 269 - 292). Ο van Duyn (2003, σ. 74), υποστηρίζει ότι η εμπορική απάτη, η διαφθορά και η φορολογική απάτη προκαλούν αυτόματα πράξεις ξεπλύματος χρήματος.

Οι Pinçon & Pinçon - Charlot (2015, σ. 640 - 641), κάνουν λόγο για τον πυρηνικό πόλεμο της φορολογικής απάτης, ο οποίος οργανώθηκε από την παγκόσμια ολιγαρχία σε δύο επίπεδα, δηλαδή στο επίπεδο της κάθε χώρας ξεχωριστά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ορατότητα της φορολογικής απάτης δεν οφείλεται σε πολλές περιπτώσεις στη δράση υπηρεσιών οι οποίες είναι επιφορτισμένες με τη διασφάλιση της ισότητας των πολιτών ενώπιον της εφορίας αλλά στο θάρρος και τη γενναιότητα ορισμένων υπαλλήλων οι οποίοι διακινδυνεύουν όχι μόνο τη θέση τους αλλά και την ίδια τους τη ζωή, κάποιων θαρραλέων δημοσιογράφων οι οποίοι φθάνουν τις έρευνές τους ως το τέρμα και σε συγκρούσεις συμφερόντων και ανταγωνισμούς.

Η Maite Gabet, Εθνική Διευθύντρια, αρμόδια για την επαλήθευση φορολογικών καταστάσεων του Γαλλικού Κοινοβουλίου, κατά την ακρόασή της ενώπιόν του την 23^η Ιουλίου 2013, αναφέρει ότι δημιουργοί των σχημάτων της φοροδιαφυγής είναι διάφορα κυκλώματα τα οποία συγκροτούν μια πραγματική φορολογική βιομηχανία από διάφορους επαγγελματίες εμπειρογνώμονες, όπως χρηματομεσίτες, δικηγόρους, λογιστές, φοροτεχνικούς, συμβολαιογράφους, τραπεζίτες κ.λπ στα οποία προσφεύγουν εκείνοι οι οποίοι επιθυμούν να ξεπλύνουν χρήματα, αδυνατώντας να το πράξουν οι ίδιοι εφόσον δεν έχουν τις απαιτούμενες γνώσεις και δεξιότητες (Senat, 2013, σ. 307).

Κατά τον Ziegler (2002, σ. 124), τα θεμέλια του δημοκρατικού κράτους δικαίου δέχθηκαν ισχυρά πλήγματα από τις νεοφιλελεύθερες στρατηγικές πολιτικές, οι οποίες έθεσαν ως κεντρικές τους προτεραιότητες την ιδιωτικοποίηση των πάντων, το επιχειρηματικό κέρδος, την ανεξέλεγκτη ανάπτυξη των παγκόσμιων αγορών, τη συνεχή αύξηση της συσσώρευσης πλούτου για λογαριασμό των λίγων και σε βάρος των πολλών, την παγκοσμιοποίηση της χρηματοοικονομίας και την κατάργηση κάθε αρχής, θεσμού ή οργάνωσης τα οποία αντιστρατεύονταν την ελεύθερη και χωρίς έλεγχο κυκλοφορία των κεφαλαίων. Η υπεράσπιση του κοινού καλού και του γενικού συμφέροντος και η εθνική αλληλεγγύη υποχώρησαν προς όφελος των αγορών. Το ευάλωτο σημείο στο οποίο στηρίχθηκε αυτή η ανατροπή και η σύγκρουση ήταν η προσβολή στα οικονομικά εισοδήματα και τα ανθρώπινα δικαιώματα των πολιτών με τις διάφορες κρατήσεις, τις εισφορές και τους επανυπολογισμούς και γενικά την επιβίωση ενός άδικου φορολογικού συστήματος.

Η εφεύρεση των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων αποτέλεσε ισχυρό όπλο στα χέρια των διεθνών αγορών της παγκοσμιοποιημένης χρηματοοικονομίας, στην προσπάθειά τους να γκρεμίσουν το κοινωνικό κράτος, στο οποίο είχαν φορτώσει όλα τα δεινά του κόσμου. Οι όποιες ευθύνες αποδόθηκαν γενικά και αφηρημένα στο κοινωνικό κράτος και όχι στους διαχειριστές της εξουσίας.

Η φοροδιαφυγή των πολυεθνικών εταιρειών και το συνδεδεμένο με αυτή ξέπλυμα χρήματος έχει αναδειχθεί σε κορυφαίο πρόβλημα του παγκοσμιοποιημένου χρηματοοικονομικού συστήματος. Πρόκειται για ένα σοβαρότατο πρόβλημα το οποίο απαιτεί άμεση και ριζοσπαστική λύση. Σε κάθε περίπτωση, τα προβλήματα τα οποία δημιουργούν μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες (Starbucks, Google, Amazon κ.λπ), με το εξαιρετικά προνομιακό έως σκανδαλώδες καθεστώς φορολόγησής τους, είναι τεράστια. Οι εταιρείες αυτές εκμεταλλεύονται τα νομοθετικά κενά και τις ευεργετικές διατάξεις της διεθνούς νομοθεσίας για τη φορολόγησή τους, καταβάλλοντας πολύ χαμηλά χρηματικά ποσά φορολόγησης, σε σύγκριση με αυτά τα οποία θα όφειλαν να καταβάλλουν με βάση τα τεράστια κέρδη τους. Οι διεθνείς κανόνες για μη κατοίκους επιτρέπουν σε ξένους επενδυτές να συστήνουν εταιρείες στο έδαφος εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και φορολογικών παραδείσων, καταβάλλοντας πολύ μικρότερη φορολογία από εκείνη την οποία θα ήσαν υποχρεωμένοι να καταβάλλουν αν τις είχαν ιδρύσει στη χώρα τους (Cusson, 2009, σ. 348).

Τέλος, το τραπεζικό απόρρητο, η ανωνυμία και η αδιαφάνεια των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων εμποδίζουν την εξακρίβωση της ταυτότητας του πραγματικού δικαιούχου ιδιοκτήτη μιας εταιρείας στο όνομα της οποίας έχει ανοιχτεί ένας τραπεζικός λογαριασμός, αποτελώντας μείζονα εμπόδια στην είσπραξη των φόρων (Alldrige, 2016, σ. 28).

Το 2013, ο Kofi Annan δήλωνε, καταγγέλλοντας τη στάση των διεθνών επιχειρήσεων των αναπτυγμένων οικονομικά χωρών στο θέμα της φοροδιαφυγής: «Όταν μια επιχείρηση φοροδιαφεύγει ή μεταφέρει τα χρήματά της σε εξωχώριους τραπεζικούς λογαριασμούς προκαλεί απώλεια εισοδήματος στην ήπειρό μας (Αφρική) και επηρεάζει τη ζωή των γυναικών και των παιδιών και μερικές φορές αφαιρεί το ψωμί από το στόμα των πιο φτωχών» (BBC, Video, 2013).

Οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες πλήττονται πολύ περισσότερο από ότι οι αναπτυγμένες χώρες από τη φοροδιαφυγή και το ξέπλυμα χρήματος, με τη διαμεσολάβηση των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων. Ο Zucman (2015, σ. 53), υποστηρίζει ότι το 30% του Αφρικανικού χρηματοοικονομικού πλούτου που κρατείται εξωχώρια, οδηγεί σε απώλειες φορολογικών εσόδων εξαιτίας της φοροδιαφυγής ύψους 14 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ, ενώ το 22% των χωρών της Λατινικής Αμερικής σε απώλειες ύψους 21 δισεκατομμυρίων δολαρίων και το 10% της Ευρώπης σε απώλειες ύψους 78 δισεκατομμυρίων δολαρίων.

Τον Φεβρουάριο του 2015, η εταιρεία McDonald's βρέθηκε στο επίκεντρο της επικαιρότητας, όταν δημοσιεύθηκε έκθεση η οποία αναφέρονταν στις φορολογικές της εισφορές. Η έκθεση έδειχνε, μεταξύ άλλων, ότι η McDonald's είχε δηλώσει τζίρο πάνω από 3,7 δισεκατομμύρια ευρώ σε μια θυγατρική της που απασχολούσε 13 μισθωτούς υπαλλήλους στο Λουξεμβούργο μεταξύ 2009 και 2013, έχοντας πληρώσει γι' αυτό ως φόρο στο Λουξεμβούργο μόνο 16 εκατομμύρια ευρώ (European Public Service Union et al., 2015, σ. 11).

Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις είναι σε θέση να μειώσουν τα επίπεδα φορολόγησής τους, μεταφέροντας ένα μέρος των κερδών τους σε θυγατρικές τους που βρίσκονται σε επικράτειες που έχουν μικρή φορολόγηση, πράγμα το οποίο δεν μπορούν να κάνουν οι εθνικές επιχειρήσεις. Οι εθνικές επιχειρήσεις βρίσκονται συχνά σε μειονεκτική θέση σε σχέση με τις πολυεθνικές εταιρείες με τις οποίες ανταγωνίζονται. Αυτό ακριβώς επισημαίνει και η μελέτη η οποία δημοσιεύτηκε από

την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2015 (Commission Staff Working Document, 2015, SWD (2015) 121 final, σ. 3, 4, 26).

Πολλές πολυεθνικές επιχειρήσεις είναι συνηθισμένες στη φοροδιαφυγή, δηλώνοντας τις απώλειές τους σε χώρες που εφαρμόζουν υψηλά ποσοστά φορολόγησης και τα κέρδη τους σε φορολογικούς παραδείσους, όπου τα ποσοστά φορολόγησης είναι πολύ χαμηλά ή μηδενικά. Με τον τρόπο αυτό οι πολυεθνικές εταιρείες διαβρώνουν τη φορολογική βάση των κρατών, αποφεύγοντας τις φορολογικές τους υποχρεώσεις και εμποδίζουν τα κράτη να καταπολεμήσουν αποτελεσματικά τις κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες, ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες. Πολιτικοί ηγέτες, μέσα ενημέρωσης και η κοινωνία των πολιτών σε ολόκληρο τον κόσμο έχουν εκφράσει μεγάλη ανησυχία για τον φορολογικό σχεδιασμό των πολυεθνικών εταιρειών, οι οποίες εκμεταλλεύονται τα κενά διαφορετικών φορολογικών συστημάτων για να μειώσουν τεχνητά το φορολογητέο εισόδημα ή για να μετακινήσουν τα κέρδη τους σε δικαιοδοσίες με χαμηλή φορολόγηση, στις οποίες αναπτύσσουν είτε ελάχιστη οικονομική δραστηριότητα, είτε δεν αναπτύσσουν καμία οικονομική δραστηριότητα (OECD, 2015, σ. 11).

Εξαιρετικά λυπηρές και επιλήψιμες θεωρούνται και οι πρακτικές στις οποίες καταφεύγουν φοροτεχνικοί, νομικοί σύμβουλοι επιχειρήσεων και ορισμένες επιχειρήσεις παροχής χρηματοοικονομικών συμβουλών που διευκολύνουν τη σύσταση νομικών προσώπων, με σκοπό την εκμετάλλευση των φορολογικών και χρηματοοικονομικών παραδείσων για αποφυγή των φορολογικών υποχρεώσεων επιχειρήσεων που λειτουργούν εντός της ΕΕ. Η αδιαφάνεια στις χρηματοοικονομικές εκθέσεις των πολυεθνικών επιχειρήσεων αποτελεί βασικό παράγοντα που διευκολύνει τη διεθνή φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2013, σ. 26).

Επιπλέον, οι αντιφατικές και ελλιπείς διμερείς φορολογικές συμφωνίες και η αδιαφάνεια του διεθνούς φορολογικού συστήματος με την ανωνυμία των πραγματικών δικαιούχων ιδιοκτητών, η μη ανταλλαγή πληροφοριών για τραπεζικούς λογαριασμούς κ.λπ δημιουργούν ευκαιρίες για εκμετάλλευση από μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες, διεθνείς επιχειρήσεις, πλούσια άτομα και οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις (Unger, 2017, σ. 5).

Η αυξημένη εισαγωγή αγαθών σε πολύ χαμηλό κόστος στις χώρες παραγωγής αλλά σε υψηλές τιμές πώλησης στις χώρες κατανάλωσης, κυρίως στην Ευρώπη, κατέστησε πολύ αποδοτική τη δημιουργία παρεμβατικών δομών που να επιτρέπουν, με

τη χειραγώγηση του προσδιορισμού των τιμών μεταφοράς, την τοποθέτηση του επιθυμητού ποσού των κερδών εκεί όπου θα φορολογηθούν λιγότερο.

Τα εξαιρετικά εξελιγμένα και πολύπλοκα νομικά και τεχνικά μέσα που έχουν στη διάθεσή τους οι φοροτεχνικοί και οι λογιστές, για να φέρουν σε πέρας με επιτυχία διαδικασίες φοροδιαφυγής και ξεπλύματος χρήματος, σε σύγκριση με τα ενίοτε ξεπερασμένα, ακατάλληλα και ανεπαρκή μέσα τα οποία έχουν στη διάθεσή τους οι εθνικές διοικήσεις για να καταπολεμήσουν τις παράνομες αυτές δραστηριότητες, καθιστούν τον αγώνα των τελευταίων σε βάρος των πρώτων εξαιρετικά άνισο. Οι ελλείψεις προσωπικού, τεχνικών και οικονομικών μέσων αλλά και οι καθυστερήσεις στο πεδίο της διεθνούς συνεργασίας, συνοδεύονται από ανεπαρκή πολιτική βούληση και έλλειψη σταθερότητας και αποφασιστικότητας εκ μέρους των κυβερνώντων.

Χαρακτηριστικές είναι οι προσπάθειες, εδώ και αρκετά χρόνια, κάποιων ΜΚΟ, ορισμένων γενναίων δημοσιογράφων και ερευνητών οι οποίοι διακινδυνεύουν τη ζωή τους και κάποιων «μεταμεληθέντων» εγκληματιών, οι οποίες στοχεύουν να αποκαλύψουν και να καταγγείλουν τα νήματα ενός αδιαφανούς παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος, το οποίο έχει σχεδιαστεί για να επιτρέπει τη φοροδιαφυγή και το ξέπλυμα του χρήματος, τον αθέμιτο ανταγωνισμό, την αποστράγγιση των δημόσιων οικονομικών των κρατών, την κυριαρχία και τον έλεγχο της χρηματοοικονομίας επί των κρατών και των δημοκρατικών διαδικασιών και τη λεηλασία των εθνικών πόρων.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επισημαίνει ότι η δημοσιοποίηση και η ανάδειξη περιπτώσεων φορολογικής απάτης, φοροδιαφυγής, φοροαποφυγής και του ρόλου των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων στη διάπραξη μεγάλων χρηματοοικονομικών σκανδάλων, που σχετίζονται με αυτές τις πρακτικές, οφείλει πολλά στις άοκνες προσπάθειες δημοσιογράφων οι οποίοι διεξάγουν έρευνες με γενναιότητα και αποφασιστικότητα, στην εμπειρογνωμοσύνη και την λεπτομερή και σε βάθος έρευνα ΜΚΟ και στην επιστημονική προσέγγιση του θέματος εκ μέρους εκπροσώπων της πανεπιστημιακής κοινότητας (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2013, (2013/2107(INI)) σ. 36).

Ορισμένοι, κρυπτόμενοι πίσω από τον νόμο και τη διασταλτική, συσταλτική ή αναλογική ερμηνεία του, ή εμπλεκόμενοι και διαπλεκόμενοι μέσα στα διάκενά του, δεν διστάζουν να ισχυριστούν ακόμη και ότι σέβονται τους νόμους που επιβάλλονται από τον νομοθέτη, ξεχνώντας όμως ταυτόχρονα ότι η βάση ύπαρξης των νόμων αυτών είναι

το κοινωνικό συμβόλαιο. Το κοινωνικό συμβόλαιο, το οποίο με την άνομη συμπεριφορά τους και τις αθέμιτες πρακτικές που χρησιμοποιούν καταργείται. Η άποψη ότι τα φορολογικά βάρη πρέπει να κατανέμονται δίκαια και αναλογικά μεταξύ των πολιτών ως αναγκαία προϋπόθεση για τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και της ειρηνικής συμβίωσης καθώς και η ανάγκη για παρέμβαση του κράτους πάνω στις ασύδοτες αγορές τους αφήνει εντελώς αδιάφορους (Stiglitz & Pieth, 2016, σ. 5).

Στο πλαίσιο αυτό, χρειάζεται να ληφθούν επιπλέον μέτρα, τα οποία να επικεντρώνονται ειδικά σε εκείνους οι οποίοι ενθαρρύνουν, προωθούν ή καθιστούν δυνατή τη χρησιμοποίηση σχημάτων φοροδιαφυγής, φοροαποφυγής και επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού. Αυτό θα βοηθούσε τις αρμόδιες αρχές να αναγνωρίσουν και να μπλοκάρουν αυτού του είδους τις δραστηριότητες σε ένα πρώιμο στάδιο και να αντιμετωπίσουν τα κενά που υπάρχουν στη νομοθεσία τα οποία επιτρέπουν την ανάπτυξη και τροφοδότησή τους.

1.6.6 Σύνοψη έκτου κεφαλαίου

Το οργανωμένο έγκλημα προσλαμβάνει όλο και περισσότερο τον χαρακτήρα παγκόσμιου οικονομικού παράγοντα, με έντονο επιχειρηματικό προσανατολισμό, ο οποίος του επιτρέπει να παρέχει ταυτόχρονα διαφορετικά είδη παράνομων, αλλά, σε ολόένα και μεγαλύτερο βαθμό και νόμιμων αγαθών και υπηρεσιών.

Το ξέπλυμα χρήματος συνδέεται με το οργανωμένο έγκλημα, αφενός ως υπαγόμενο το ίδιο στον κατάλογο των πράξεων οι οποίες συνιστούν οργανωμένο έγκλημα και αφετέρου ως μηχανισμός διείσδυσης και ενσωμάτωσης του οργανωμένου εγκλήματος στην νόμιμη οικονομία. Πέραν αυτού, οι σημαντικότερες εγκληματικές δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος αποτελούν και τα κύρια αδικήματα (predicate offences) με τα οποία συνδέεται το ξέπλυμα χρήματος.

Η διαφθορά θεωρείται ως αιτία του ξεπλύματος χρήματος αλλά ταυτόχρονα και ως ένα από τα κύρια ή βασικά αδικήματά του. Το ξέπλυμα χρήματος το οποίο προέρχεται από διαφθορά και η εισαγωγή του στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα διευκολύνεται από διεφθαρμένες αρχές εφαρμογής του νόμου, διεφθαρμένα πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα, διευθυντικά στελέχη ή υπαλλήλους χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων και επαγγελματίες του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Διευκολύνεται επίσης και από το ανεπαρκές νομοθετικό πλαίσιο και από την εφαρμογή σκόπιμα επιλεγμένων οικονομικών πολιτικών.

Τα κεφάλαια της διαφθοράς εκτρέπονται σε ένα παράνομο κύκλωμα, εκτός του πλαισίου του νόμιμου χρηματοοικονομικού συστήματος, για να διοχετευθούν τελικά και πάλι σ' αυτό, διαμέσου του μηχανισμού του ξεπλύματος χρήματος. Τα οικονομικά κόστη της διαφθοράς και του ξεπλύματος χρήματος επιβαρύνουν πάρα πολύ τους προβληματικούς προϋπολογισμούς των αναπτυσσόμενων χωρών και τους κατεστραμμένους προϋπολογισμούς των χρεωκοπημένων χωρών.

Τα εταιρικά εγκλήματα αποτελούν υποκατηγορία του εγκλήματος του λευκού κολάρου. Τα εγκλήματα αυτά διαπράττονται από εταιρείες ή υπαλλήλους τους σε βάρος του δημοσίου, του περιβάλλοντος, των πιστωτών, των επενδυτών ή των ανταγωνιστικών εταιρειών για να προωθήσουν τα εταιρικά και προσωπικά τους συμφέροντα. Οι κοινωνικές βλάβες που προκαλούνται από την παραβίαση του νόμου από τις εταιρείες έχουν στο σύνολό τους μαζικού χαρακτήρα επιπτώσεις στην κοινωνία. Η ίδρυση ή η χρησιμοποίηση νόμιμων εταιρειών για να χρησιμοποιηθούν ως εργαλείο απόκρυψης παράνομων δραστηριοτήτων και ξεπλύματος βρώμικου χρήματος είναι ευρύτατα διαδεδομένα στις μέρες μας.

Η χρησιμοποίηση από οργανωμένους εγκληματίες ξεπλυμένων κεφαλαίων για τη χρηματοδότηση νόμιμων επιχειρήσεων οι οποίες αντιμετωπίζουν προβλήματα επιβίωσης εξαιτίας της μη αποδοτικής τους λειτουργίας στρεβλώνει τις συνθήκες της αγοράς και δημιουργεί καταστάσεις αθέμιτου ανταγωνισμού σε βάρος των επιχειρήσεων οι οποίες δεν χρησιμοποιούν το μηχανισμό του ξεπλύματος χρήματος για τη χρηματοδότησή τους.

Η φοροδιαφυγή συνδέεται στενά με το ξέπλυμα χρήματος. Οι παράνομες πρόσοδοι που προέρχονται από φοροδιαφυγή είναι τεράστιες σε όλες τους τις μορφές, είτε πρόκειται για ΦΠΑ και φορολογική απάτη είτε για φοροδιαφυγή προσωπικών και εταιρικών εισοδημάτων. Το ξέπλυμα χρήματος και η φοροδιαφυγή στρεβλώνουν τις ανταγωνιστικές ισορροπίες, επιβάλλοντας στην αγορά συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού. Ο κίνδυνος της ιδιοποίησης προσόδων εξαιτίας της φοροδιαφυγής και της εκ νέου τοποθέτησης εγκληματικών προσόδων μετά το ξέπλυμά τους στη νόμιμη οικονομία μεγιστοποιείται σε περιόδους οικονομικής κρίσης. Η ανάγκη αντιμετώπισης των κινδύνων αυτών επέβαλλαν την ποινικοποίηση των δύο αυτών συμπεριφορών.

Οι ίδιες χώρες που διευκολύνουν τη μεγάλη φοροδιαφυγή και κυρίως τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι φορολογικοί παράδεισοι, διευκολύνουν και την πρακτική του ξεπλύματος βρώμικου ή μαύρου χρήματος. Η φοροδιαφυγή των

πολυεθνικών εταιρειών και η σύνδεσή της με διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος έχει αναδειχθεί σε κορυφαίο πρόβλημα του παγκοσμιοποιημένου χρηματοοικονομικού συστήματος.

Μέρος Β

2 Το διεθνές, ευρωπαϊκό και ελληνικό καθεστώς πρόληψης και καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος

Κεφάλαιο πρώτο

2.1 Το διεθνές καθεστώς πρόληψης και καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος

2.1.1 Εισαγωγή

Η νομοθετική αντιμετώπιση ενός τόσο σημαντικού διεθνούς φαινομένου, όπως είναι το ξέπλυμα χρήματος, δεν θα ήταν δυνατόν να αντιμετωπιστεί μόνο στα στενά εθνικά πλαίσια. Η διεθνής κοινότητα, συνειδητοποιώντας τις εξαιρετικά καταστροφικές συνέπειές του στη διεθνή και την εθνική οικονομία, άρχισε δειλά - δειλά να κρούει τον κώδωνα του κινδύνου και να προσπαθεί να περάσει δέσμες συστάσεων και μέτρων, τα οποία τα κράτη θα έπρεπε να λάβουν σοβαρά υπόψη τους και να τα υιοθετήσουν για να θωρακίσουν τα χρηματοοικονομικά τους συστήματα και τις οικονομίες τους από τη διαβρωτική διείσδυση του οργανωμένου εγκλήματος και του συνδεδόμενου με αυτό ξεπλύματος χρήματος αλλά και από ιδιαίτερα τοξικές πρακτικές διαφθοράς, φοροαποφυγής και φοροδιαφυγής για την ακεραιότητα του οικονομικού, του χρηματοοικονομικού και του πολιτικού συστήματος.

Το ξέπλυμα χρήματος, τόσο ως πρακτική όσο και ως διαδικασία, κατέστη ποινικό αδίκημα με διεθνή συναίνεση. Στη συνέχεια, χώρες και διεθνείς οργανισμοί προσπάθησαν να το καταπολεμήσουν μέσω της θέσπισης του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος (Anti-money Laundering Regime/AML), αλλά και της ένταξής του ως εγκληματικής δραστηριότητας στις αρμοδιότητες διεθνών και ευρωπαϊκών αστυνομικών, δικαστικών και διοικητικών οργανισμών (Interpol, Europol, OLAF, Eurojust, SECI, κ.λπ.).

Τα εργαλεία τα οποία διαμορφώθηκαν από τη δεκαετία του '80 και μετά έθεσαν πράγματι τα θεμέλια του παγκόσμιου συστήματος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, το οποίο χαρακτηρίζεται κυρίως από μια προληπτική προσέγγιση του προβλήματος. Η προσέγγιση αυτή μετατόπισε ένα μεγάλο μέρος της ευθύνης για τον εντοπισμό ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών σε μη κρατικούς φορείς, και ιδιαίτερα σε χρηματοοικονομικούς οργανισμούς και καθιέρωσε τη συνεργασία τους με

τις αρχές εφαρμογής του νόμου, μέσα από την υποχρέωση αναφοράς ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών.

Στην περίοδο που ακολούθησε, μετά τα μέσα της δεκαετίας του '90, διαπιστώθηκε αύξηση της ευαισθητοποίησης απέναντι στο ξέπλυμα χρήματος, εκ μέρους όλων των εμπλεκόμενων διεθνών Οργανισμών (ΟΗΕ, Συμβούλιο της Ευρώπης, ΟΟΣΑ, ΕΕ, FATF κ.λπ).

Όμως, η αποτελεσματικότητα του μηχανισμού καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος εξαρτήθηκε σε μεγάλο βαθμό από την καλή θέληση, τη συνέπεια, τη συμμόρφωση και τις προσπάθειες του χρηματοοικονομικού τομέα, ο οποίος είχε εκφράσει αρχικά τις αντιρρήσεις του για την ένταξή του στο διεθνές καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και για την υποχρέωσή του στο πλαίσιο του καθεστώτος αυτού να αναφέρει υποψίες για ξέπλυμα χρήματος που συνδέεται με μια ευρεία γκάμα αδικημάτων. Λόγω ακριβώς αυτών των δυσκολιών εφαρμογής των κανονισμών, που είχαν μεταφερθεί απευθείας στα χρηματοοικονομικά ιδρύματα και συγκεκριμένα στους χειριστές των υποθέσεων, οι σχετικές συζητήσεις για το θέμα απέκτησαν ιδιαίτερη σημασία.

Ωστόσο, δεν πρέπει να μας διαφεύγει το γεγονός ότι όταν ξεκίνησε η λήψη μέτρων καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, ο μηχανισμός του ξεπλύματος χρήματος είχε ήδη στηθεί και είχε αρχίσει να λειτουργεί σε παγκόσμιο επίπεδο. Από την άλλη πλευρά, το διεθνές καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος δεν έχει μέχρι στιγμής τα αναμενόμενα αποτελέσματα, αφού το πρόβλημα όχι μόνο εξακολουθεί να υφίσταται αλλά και να ενισχύεται συνεχώς και να εμπλουτίζεται με νέες τεχνικές και πολύπλοκα σχήματα.

Τουλάχιστον, όπως παρατηρούν οι Ponsaers & Ruggiero, ένα αποτέλεσμα της εφαρμογής της νέας νομοθεσίας είναι ότι έχει βοηθήσει στην απόκτηση μεγαλύτερης ορατότητας, αναφορικά με τις παράνομες πρακτικές των χρηματοοικονομικών ροών της νόμιμης οικονομίας στο θέμα του βρώμικου χρήματος του οργανωμένου εγκλήματος (Ponsaers & Ruggiero, 2002, σ. 59).

Οι προσπάθειες για τη δημιουργία μιας νέας κατηγορίας εγκλήματος και ενός νέου νομοθετικού πλαισίου κορυφώθηκαν στα τέλη της δεκαετίας του '90 σε τέτοιο σημείο που να αποτελούν πλέον μειοψηφία στο παγκόσμιο στερέωμα χώρες οι οποίες δεν έχουν εισάγει στο νομικό τους οπλοστάσιο νομοθεσία για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος.

2.1.2 Το διεθνές καθεστώς - Η εξέλιξη της νομοθεσίας καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος σε διεθνές επίπεδο

2.1.2.1 Το Συμβούλιο της Ευρώπης

- Η σύσταση της 27^{ης} Ιουνίου 1980 του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Με τη Σύσταση της 27^{ης} Ιουνίου 1980 του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη λήψη μέτρων καταπολέμησης της μεταφοράς και φύλαξης παράνομων κεφαλαίων εγκληματικής προέλευσης, η Ευρώπη υπήρξε πρωτοπόρος στις προσπάθειες για την πρόληψη και καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος. Η σύσταση αυτή συνιστούσε στον τραπεζικό και χρηματοοικονομικό τομέα των κρατών μελών του να εμπλακεί στην πρόληψη και την έρευνα των ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών.

Το Συμβούλιο πρότεινε στα κράτη μέλη να εισάγουν στο νομοθετικό τους σύστημα τέσσερις διατάξεις, οι οποίες να επιβάλλουν στα χρηματοοικονομικά ιδρύματα την υποχρέωση εξακρίβωσης της ταυτότητας των πελατών τους, τον περιορισμό των μισθώσεων τραπεζικών χρηματοθυρίδων σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα με τα οποία η τράπεζα βρίσκεται σε επιχειρηματική σχέση ή που η τράπεζα θεωρεί ως αξιόπιστα, τη δημιουργία αποθεμάτων χαρτονομισμάτων των οποίων η αρίθμηση μπορεί να γνωστοποιείται από τις διωκτικές αρχές, όταν τα χαρτονομίσματα χρησιμοποιούνται για εγκληματικές δραστηριότητες και την επαρκή κατάρτιση του τραπεζικού προσωπικού των θυρίδων για τον έλεγχο της ταυτότητας των πελατών και την ανίχνευση ύποπτων συμπεριφορών.

- Η Σύμβαση του Στρασβούργου, του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990, για το ξέπλυμα, την έρευνα, την κατάσχεση και δήμευση των προϊόντων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες.

Πρόκειται για πολύ σημαντική Σύμβαση, η οποία υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης, την 12^η Σεπτεμβρίου 1990 και τέθηκε σε ισχύ το 1993. Η Σύμβαση του Στρασβούργου προηγήθηκε κάποιους μήνες της υιοθέτησης της Οδηγίας 91/308 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Την 8^η Νοεμβρίου 1990, η Σύμβαση του Στρασβούργου τέθηκε προς υπογραφή στις χώρες μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, μαζί με τρία κράτη μη μέλη, τα οποία όμως συμμετείχαν στη σύνταξη του κειμένου της Σύμβασης, δηλαδή τις ΗΠΑ, τον Καναδά και την Αυστραλία.

- Η Σύμβαση, κινήθηκε στα βήματα της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών της Βιέννης του 1988 για την πρόληψη της διακίνησης ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών. Ιδιαίτερη προσοχή αποδόθηκε στη διεθνή συνεργασία κατά τη διενέργεια

ερευνών, αναζητήσεων, κατάσχεσης και δήμευσης των προσόδων που προέρχονται από οποιαδήποτε μορφή εγκληματικής δραστηριότητας, με έμφαση σε αδικήματα που θεωρούνται σοβαρά, μεταξύ των οποίων η διακίνηση ναρκωτικών, η τρομοκρατία, η εμπορία ανθρώπων, το παράνομο εμπόριο όπλων κ.λπ.

Με τη Σύμβαση του Στρασβούργου του 1990 ζητήθηκε από τα κράτη που την υπέγραψαν να υιοθετήσουν στην νομοθεσία τους διατάξεις για την ποινικοποίηση του ξεπλύματος χρήματος και τη συνακόλουθη κατάσχεση και δήμευση των εγκληματικών προσόδων που προέρχονται από μια δέσμη κύριων ή βασικών εγκλημάτων του ξεπλύματος χρήματος τα οποία χαρακτηρίζονταν ως οργανωμένο έγκλημα.

Οι διατάξεις της Σύμβασης είχαν ως σκοπό την καθιέρωση και προώθηση της αμοιβαίας συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος, πλην όμως άφηναν στα κράτη που υπέγραψαν τη Σύμβαση περιθώρια διακριτικής ευχέρειας στην υιοθέτηση των σχετικών κανόνων.

Το άρθρο 6 της Σύμβασης, καθόρισε το πεδίο εφαρμογής της απόφασης, αναφορικά με το ξέπλυμα χρήματος, ορίζοντας ότι η καταστολή της παρανομίας θα πρέπει να προβλέπεται υποχρεωτικά στην εθνική νομοθεσία των χωρών που υπέγραψαν τη Σύμβαση στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- Όταν πρόκειται για μετατροπή ή για μεταφορά περιουσιακών αγαθών που έχουν παραχθεί παράνομα.
- Όταν αποκρύπτεται ή συγκαλύπτεται η φύση, η προέλευση και η διάθεση ή κίνηση περιουσιακών αγαθών παράνομης προέλευσης, καθώς και δικαιωμάτων ιδιοκτησίας ή άλλων σχετικών εμπράγματων δικαιωμάτων.

Σε υποθέσεις που αφορούν στην απόκτηση, την κατοχή και την χρησιμοποίηση των εγκληματικών προσόδων, η δυνατότητα δίωξης εξαρτάται από τις σχετικές δικαστικές αποφάσεις των κρατών που έχουν προσχωρήσει στη Σύμβαση, σύμφωνα με τις εθνικές τους διαδικασίες. Ανάλογες σκέψεις τέλος γίνονται σχετικά με την παροχή συνδρομής στην τέλεση του αδικήματος του ξεπλύματος χρήματος, την εγκληματική ένωση για τη διάπραξη αυτού του εγκλήματος, την απόπειρα ή την συνέργεια.

Η Σύμβαση προέβλεψε επίσης τη διαμόρφωση του αδικήματος του ξεπλύματος χρήματος, ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία το προσχωρούν στη Σύμβαση κράτος δεν έχει ποινική δικαιοδοσία για το κύριο έγκλημα. Ένας από τους σκοπούς της Σύμβασης ήταν και η διευκόλυνση της διεθνούς συνεργασίας, σε ότι αφορά τη συνδρομή σε έρευνα, αναζήτηση, κατάσχεση και δήμευση των προσόδων που

προέρχονται από όλες τις μορφές οργανωμένου εγκλήματος που αποφέρουν μεγάλα οικονομικά κέρδη.

Σύμφωνα με τη Σύμβαση, το τραπεζικό απόρρητο δεν αποτελεί πλέον δικαιολογητική βάση για την άρνηση παροχής συνεργασίας αν και θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η εθνική νομοθεσία σε περίπτωση κατά την οποία είναι απαραίτητη η προηγούμενη δικαστική άδεια για την άρση του.

Αν και η Σύμβαση του Στρασβούργου του 1990 δεν απαίτησε από τα κράτη μέρη να εναρμονίσουν τη νομοθεσία τους, ωστόσο επεδίωξε να αναδείξει την αξία της ολοκληρωμένης προσέγγισης σχετικά με τον εντοπισμό, το πάγωμα, την κατάσχεση και τη δήμευση εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων, στην προσπάθεια καταπολέμησης σοβαρών εγκλημάτων και του συναφούς ξεπλύματος χρήματος. Ωστόσο, η Σύμβαση του Στρασβούργου του 1990 είχε διάφορες ελλείψεις όπως:

Πρώτον, επέτρεψε στις χώρες που την υπέγραψαν να διατυπώσουν επιφυλάξεις για τα είδη των εγκλημάτων τα οποία θα καλύπτονταν από τις διατάξεις της.

Δεύτερον, αν και ζήτησε την ποινικοποίηση του ξεπλύματος χρήματος, εισήγαγε εντούτοις μια εξαίρεση στην περίπτωση που η ποινικοποίηση παραβίαζε το Σύνταγμα μιας χώρας. Η εξαίρεση αυτή δημιούργησε μεγάλο νομοθετικό κενό για πολλές χώρες που είχαν υπογράψει οι οποίες είχαν νομοθεσία περί τραπεζικού απορρήτου στα Συντάγματά τους.

Τελικά, ακόμη και χώρες που είχαν υπογράψει και δεν είχαν νομοθεσία περί τραπεζικού απορρήτου, οι οποίες ποινικοποίησαν το ξέπλυμα χρήματος δεν επέτρεψαν στις τράπεζες να γνωστοποιούν πληροφορίες σχετικά με τον πελάτη χωρίς να διακινδυνεύουν την αστική ευθύνη. Το γεγονός αυτό υπονόμωσε τη νομοθεσία κατά του ξεπλύματος χρήματος. Επίσης, έδωσε τη δυνατότητα άρνησης συνεργασίας σε περίπτωση φορολογικού αδικήματος (άρθρο 6 παρ.1, άρθρο 18 παρ.1 εδαφ. δ) και άρθρο 40 της Σύμβασης). Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990 για το ξέπλυμα, την έρευνα, την κατάσχεση και δήμευση των προϊόντων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον νόμο 2655/1998 (ΦΕΚ τ. Α 264/1-12-1998).

- Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το ξέπλυμα, την έρευνα, το πάγωμα, την κατάσχεση και τη δήμευση προϊόντων εγκλήματος και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας του 2005.

Στις 16-5-2005, συνήφθη στη Βαρσοβία η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το ξέπλυμα, την έρευνα, το πάγωμα και την κατάσχεση και τη δήμευση προϊόντων εγκλήματος και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, γνωστή ως Σύμβαση της Βαρσοβίας του 2005, η οποία τέθηκε σε εφαρμογή στην Ελλάδα την 1-5-2008¹⁵.

Με τη Σύμβαση αυτή αντικαταστάθηκε η Σύμβαση του Στρασβούργου του 1990. Σημειωτέον ότι αποτέλεσε την πρώτη διεθνή Σύμβαση που ρύθμιζε την πρόληψη και την καταστολή, αφενός του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και αφετέρου της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (άρθρο 2). Η νομοτυπική μορφή του ξεπλύματος χρήματος (άρθρο 9) παρέμεινε ίδια με αυτή της Σύμβασης του Στρασβούργου. Αυτό που τροποποιήθηκε είναι ότι πλέον δημιουργήθηκε ένας ευρύς κατάλογος βασικών αδικημάτων, ο οποίος ήταν ευθυγραμμισμένος με τη λίστα αδικημάτων των 40 Συστάσεων της FATF, όπως αναθεωρήθηκαν το 2003 και το 2004.

Στη Σύμβαση δίνεται έμφαση στη διεύρυνση της δυνατότητας επιβολής δήμευσης και δέσμευσης, καθιστώντας δήμευτέα ακόμη και τη νομίμως αποκτηθείσα περιουσία (άρθρο 3) και παράλληλα επιβαρύνει τον φερόμενο ως δράστη με το βάρος απόδειξης της προέλευσης της περιουσίας. Μάλιστα, παρέχεται η δυνατότητα έκδοσης διαταγής περί δέσμευσης και σε μη δικαστικό όργανο, όπως π.χ. σε κάποια αρμόδια αρχή. Περαιτέρω, προτάσσεται ως θεμελιώδες προληπτικό και κατασταλτικό μέτρο η μεταξύ των εθνικών αρχών ταχεία και χωρίς εμπόδια ανταλλαγή πληροφοριών οικονομικού και περιουσιακού χαρακτήρα των εγκληματικών ομάδων και δίνεται έμφαση στη συνεργασία των εθνικών αρχών για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος (άρθρο 46), ενώ υπάρχει ειδική πρόβλεψη για τη δημιουργία διαδικασιών για την καθυστέρηση εκτέλεσης ύποπτων συναλλαγών (άρθρο 47). Τέλος, ιδρύθηκε ειδικός μηχανισμός (Διάσκεψη των Μερών) προς διασφάλιση της ορθής εφαρμογής των διατάξεών της (άρθρο 48).

Αξίζει νομίζουμε να αναφερθεί εδώ η Επιτροπή εμπειρογνομόνων του Συμβουλίου της Ευρώπης για την αξιολόγηση των μέτρων καταπολέμησης του

¹⁵ Η Ελλάδα υπέγραψε τη Σύμβαση στις 2-10-2006 και την κύρωσε με τον νόμο 4478/21-6-2017 (ΦΕΚ 91 Α, 23-6-2017). Κύρωση και προσαρμογή της Ελληνικής νομοθεσίας στη Σύμβαση της Βαρσοβίας της 16ης Μαΐου 2005 του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη νομιμοποίηση, ανίχνευση, κατάσχεση και δήμευση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, ενσωμάτωση της Απόφασης - Πλαίσιο 2003/577/ΔΕΥ, της Α-Π 2005/212/ΔΕΥ, της Α-Π 2006/783/ΔΕΥ, όπως τροποποιήθηκε με την Α-Π 2009/299/ΔΕΥ και της Οδηγίας 2014/42/ ΕΕ

ξεπλύματος χρήματος που λαμβάνονται από τις χώρες μέλη του, της γνωστής ως Moneyval, η οποία συστάθηκε το 1997. Η Moneyval, αξιολογεί τη συμμόρφωση των μελών της με όλα τα σχετικά διεθνή πρότυπα στον νομικό και οικονομικό τομέα και στον τομέα της επιβολής του νόμου, για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, μέσω μιας αναθεωρητικής διαδικασίας αμοιβαίων αξιολογήσεων μεταξύ ομολόγων. Η διαδικασία αυτή όμως, αν και έχει βοηθήσει σημαντικά στο σχηματισμό μιας πιο ξεκάθαρης εικόνας για την υπάρχουσα κατάσταση και έχει διατυπώσει σειρά συστάσεων για τη βελτίωση του συστήματος, εντούτοις έχει υποστεί κριτική λόγω του ότι βασίζεται σε μεγάλο βαθμό σε πληροφορίες που παρέχονται από τα ίδια τα αξιολογούμενα κράτη.

2.1.2.2 Η Επιτροπή της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία

Την 12^η Δεκεμβρίου 1988 η Επιτροπή της Βασιλείας, εξέδωσε μια διακήρυξη αρχών, προτρέποντας τις τράπεζες να λάβουν διάφορα μέτρα για να ελέγξουν το ξέπλυμα χρήματος. Οι τράπεζες δεν θα έπρεπε να μείνουν αδιάφορες στην χρησιμοποίησή τους από τους εγκληματίες για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος.

Το έγγραφο εκφράζει ανησυχία για τους κινδύνους που απορρέουν από την εμπλοκή του τραπεζικού συστήματος στις δραστηριότητες του ξεπλύματος χρήματος, η οποία έχει σαν αποτέλεσμα την απώλεια της αξιοπιστίας του και τον κίνδυνο αποσταθεροποίησης των συστατικών του στοιχείων. Επιπλέον, επιβεβαιώνεται η ανάγκη για στενή συνεργασία μεταξύ των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων, των αρχών εφαρμογής του νόμου και των δικαστικών αρχών. Η διακήρυξη σηματοδότησε τη στροφή προς μια διεθνή στρατηγική κατά του ξεπλύματος χρήματος, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, για την αποτροπή της χρησιμοποίησης του τραπεζικού συστήματος για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος. Αποτέλεσε επίσης ένα σημαντικό κομμάτι στο μωσαϊκό της αναπτυσσόμενης διεθνούς νομοθεσίας κατά του ξεπλύματος χρήματος και αναφέρεται συχνά στις διαδοχικές πρωτοβουλίες τόσο των ΗΠΑ όσο και άλλων χωρών (Jakobi, 2015, σ. 398).

Με τη διακήρυξη αυτή έγινε αποδεκτό ότι οι προσπάθειες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος θα έπρεπε να επικεντρωθούν στο τραπεζικό σύστημα από το οποίο τα παράνομα κεφάλαια πρέπει να περάσουν υποχρεωτικά για να εισαχθούν εκ νέου στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα.

Επιπλέον, θεωρήθηκε ότι οι τράπεζες, λόγω της άμεσης σχέσης που έχουν γενικά με την πελατεία τους, θα ήσαν σε θέση να γνωρίζουν σε γενικές γραμμές το

υποκείμενο οικονομικό κίνητρο της κάθε επιχειρηματικής τους δραστηριότητας. Για το λόγο αυτό, οι τράπεζες, θα έπρεπε να διασφαλίσουν και να εγγυηθούν την εξακρίβωση της ταυτότητας των πελατών τους και να παράσχουν άμεση συνδρομή στις δικαστικές και αστυνομικές αρχές, σε όλες εκείνες τις περιπτώσεις στις οποίες θα υπήρχαν στοιχεία ή υποψίες για πιθανό ξέπλυμα χρήματος. Θα έπρεπε επίσης να διασφαλίσουν στο εσωτερικό τους τη σχολαστική παρακολούθηση της εφαρμογής των νόμων οι οποίοι ρυθμίζουν τις δραστηριότητές τους ως χρηματοοικονομικών διαμεσολαβητών.

Αν και η διακήρυξη της Βασιλείας δεν ήταν έγγραφο κανονιστικού χαρακτήρα, αλλά απλή διακήρυξη προθέσεων, εντούτοις προσέφερε τα βασικά στοιχεία για την ανάπτυξη των ουσιαστικών αρχών καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, τα οποία θα μονοπωλούσαν τις σχετικές συζητήσεις στη διάρκεια της επόμενης δεκαετίας.

Στη Διακήρυξη της Βασιλείας, προσχώρησαν αρχικά οι αντιπρόσωποι των κεντρικών τραπεζών και των αρχών ελέγχου της Ομάδας των Έξι (Γερμανία, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία, Βέλγιο, Ολλανδία), ενώ στη συνέχεια το Λουξεμβούργο, η Ελβετία, ο Καναδάς, οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Ιαπωνία και η Σουηδία. Η διακήρυξη αποτέλεσε πράγματι ένα από τα πρώτα συγκεκριμένα μέτρα, σε διεθνές επίπεδο, για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος εγκληματικής προέλευσης.

Η διακήρυξη της Βασιλείας χρησίμευσε ως μοντέλο για την επεξεργασία από τη FATF των συστάσεων της που στόχευαν στην ενίσχυση της ακεραιότητας του χρηματοοικονομικού συστήματος και στην πρόληψη του ξεπλύματος χρήματος.

Εντύπωση βεβαίως προκαλεί η βραδύτητα αντίδρασης και η διστακτικότητα της διεθνούς κοινότητας, η οποία αν και ήταν ενήμερη για τις εξαιρετικά σοβαρές συνέπειες του ξεπλύματος χρήματος, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο άφησε να περάσουν κάποια χρόνια, χωρίς να λάβει άμεσα και αποφασιστικά μέτρα για την αντιμετώπιση του προβλήματος, προφανώς λόγω των τεράστιων συμφερόντων που διακυβούνταν. Αποκαλύπτονται έτσι οι συγκρούσεις συμφερόντων αλλά και οι δυσκολίες μετάβασης από τη θεωρία στην πράξη, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για θέματα που αφορούν την παγκοσμιοποιημένη οικονομία.

2.1.2.3 Η Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης (Financial Action Task Force/FATF)

Το διεθνές πλαίσιο καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος επηρεάστηκε καθοριστικά από τις συστάσεις της FATF, ενός διακυβερνητικού Οργανισμού ο οποίος

συστάθηκε το 1989 στο Παρίσι, στο πλαίσιο της Ομάδας των Επτά (G7)¹⁶ και που σήμερα αριθμεί 39 μέλη.¹⁷ Πρόκειται για ένα διακυβερνητικό Οργανισμό, οποίος αν και δεν βασίζεται σε κάποια συνθήκη θέτει εντούτοις διεθνή στάνταρντς για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος και θεσπίζει κανόνες για τη διευκόλυνση της συνεργασίας στο πεδίο της καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος (Alldrige, 2016, σ. 11). Η εντολή της FATF ανανεώθηκε το 2012 και παρατάθηκε μέχρι το 2020.

Η FATF χαρακτηρίζεται από μια πολυεπίπεδη δομή δικτύου στον πυρήνα του οποίου βρίσκεται μια ομάδα κρατών με ίσα δικαιώματα συμμετοχής, στην οποία οι ΗΠΑ έχουν σαφώς ηγετικό ρόλο (Jakobi, 2015, σ. 391 - 407).

Στη FATF ανατέθηκε το καθήκον της ανάλυσης των διαφόρων μορφών με τις οποίες εκδηλώνεται το ξέπλυμα χρήματος, της αξιολόγησης του διεθνούς νομοθετικού και νομικού πλαισίου και των εθνικών προγραμμάτων καταπολέμησής του που έχουν τεθεί σε εφαρμογή και της επεξεργασίας και παρουσίασης συστάσεων και κατευθυντηρίων γραμμών για την ανάπτυξη και προώθηση αποτελεσματικών πολιτικών καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Οι ενέργειες αυτές της FATF είχαν ως σκοπό να συμβάλλουν στην ενίσχυση της ακεραιότητας του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος και με την αποτροπή της χρησιμοποίησης εγκληματικών προσόδων για τη χρηματοδότηση μελλοντικών εγκληματικών

¹⁶ Ομάδα των Επτά (G7): Η αποκαλούμενη λέσχη των επτά πλουσιότερων κρατών του κόσμου. Περιλαμβάνει: ΗΠΑ, Ιαπωνία, Γερμανία, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία και Καναδά. Οι αρχηγοί των κρατών συνεδριάζουν κάθε χρόνο μια από τις πόλεις των χωρών μελών για να επισκοπήσουν την κατάσταση και να λάβουν κοινές αποφάσεις για τα διεθνή οικονομικά προβλήματα. Γενικώς οι αποφάσεις υλοποιούνται με συντονισμένες ενέργειες του ΔΝΤ και της Διεθνούς Τράπεζας. Βλέπε Χρυσοβιτσιώτης & Σταυρακόπουλος (2011, σ. 575)

¹⁷ Στην Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης (FATF) έχουν προσχωρήσει ως πλήρη μέλη: Αργεντινή, Αυστραλία, Αυστρία, Βέλγιο, Βραζιλία, Καναδάς, Κίνα, Δανία, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Συμβούλιο Συνεργασίας του Κόλπου, Χονγκ-Κονγκ Κίνα, Ισλανδία, Ινδία, Ιρλανδία, Ιταλία, Ιαπωνία, Δημοκρατία της Κορέας, Λουξεμβούργο, Μεξικό, Ολλανδία, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Πορτογαλία, Ρωσική Ομοσπονδία, Σιγκαπούρη, Νότιος Αφρική, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Τουρκία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ηνωμένες Πολιτείες. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Παγκόσμια Τράπεζα, η Eurorol, η Ομάδα Egmont, η Eurojust, το UNODC και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τελωνείων έχουν το καθεστώς του παρατηρητή. Το Συμβούλιο της Ευρώπης, που εκπροσωπείται από τη Moneyval, με το καθεστώς του συνδεδεμένου μέλους.

δραστηριοτήτων οι οποίες θα μπορούσαν να στρεβλώσουν τη λειτουργία και να υπονομεύσουν την ακεραιότητα του νόμιμου χρηματοοικονομικού συστήματος.

Η FATF ξεκίνησε ως άτυπο συμβουλευτικό όργανο για τον έλεγχο της τοποθέτησης χρημάτων τα οποία προέρχονταν από καλλιέργεια και διακίνηση ναρκωτικών στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα και κατέληξε να αναδειχτεί σε έναν ισχυρό αλλά ωστόσο άτυπο παγκόσμιο Οργανισμό ο οποίος χωρίς να στηρίζεται σε μια διεθνή Σύμβαση απέκτησε εξουσίες χάραξης παγκόσμιας πολιτικής στο πεδίο του ξεπλύματος χρήματος και επιβολής κυρώσεων για τη μη εφαρμογή τους.

Η διεθνής συνειδητοποίηση των κινδύνων και των απειλών που έθεσε ο μηχανισμός του ξεπλύματος χρήματος και των αρνητικών συνεπειών του στο χρηματοοικονομικό σύστημα των χωρών και στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα εκφράστηκε με σαφήνεια στα τέλη της δεκαετίας του '80 και σηματοδοτήθηκε από τις αρχές της δεκαετίας του '90 με την επεξεργασία και την έκδοση το 1990 από τη FATF μιας σειράς συστάσεων για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος οι οποίες έγιναν γνωστές ως οι 40 συστάσεις της FATF.

Με τις συστάσεις της αυτές η Ομάδα αυτή διαδραμάτισε πρωταγωνιστικό ρόλο στις προσπάθειες διαμόρφωσης ενός διεθνούς καθεστώτος πρόληψης και καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος αφού προηγούμενα προβλήθηκε κατάλληλα ως ο μοναδικός διεθνής Οργανισμός ο οποίος διέθετε την απαιτούμενη τεχνογνωσία, εμπειρογνωμοσύνη και ευελιξία για να το κάνει. Οι 40 συστάσεις αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης, σημείο αναφοράς και τη βάση πάνω στην οποία στηρίχτηκαν το παγκόσμιο καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και οι σχετικές νομοθετικές πρωτοβουλίες του ΟΗΕ, του Συμβουλίου της Ευρώπης, του ΟΟΣΑ και της ΕΕ.

Σε κάθε περίπτωση, οι συστάσεις της FATF προβλήθηκαν ως κατευθυντήριες αρχές για να κινηθεί κανείς σ' αυτό το πεδίο, επεξεργασμένες έτσι ώστε οι ίδιες οι χώρες να μπορούν να υιοθετήσουν το περιεχόμενό τους, λαμβάνοντας υπόψη τις συνταγματικές τους διατάξεις και τις νομικές τους επιταγές. Οι συστάσεις της FATF κάλυψαν ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, όπως το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, με την ποινικοποίηση του ξεπλύματος χρήματος και την ένταξη στον κατάλογο των κύριων ή βασικών εγκλημάτων του ξεπλύματος χρήματος μιας ευρείας δέσμης σοβαρών ποινικών αδικημάτων και την προστασία του χρηματοοικονομικού συστήματος. Κάλυψαν επίσης θέματα διεθνούς συνεργασίας, λόγω του διασυνοριακού χαρακτήρα του ξεπλύματος χρήματος καθώς και θέματα αντίχενωσης, κατάσχεσης,

δήμευσης και ανάκτησης από το κράτος εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων και εξακρίβωσης της ταυτότητας των πραγματικών δικαιούχων ιδιοκτητών εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων (Savona & De Feo, 2005, σ. 39 - 40).

Το σύστημα των σαράντα συστάσεων ολοκληρώνεται, με την υποχρέωση εκ μέρους των χωρών που προσχωρούν στη FATF, να υπαχθούν σε πολυμερή επιτήρηση, καθώς και σε επιθεωρήσεις με τη μορφή αξιολόγησης που πραγματοποιούνται από εμπειρογνώμονες της FATF ανά χρονικά διαστήματα. Αυτό σημαίνει, ότι για όλες τις χώρες μέλη υπάρχει παρακολούθηση της εθνικής τους νομοθεσίας, με την οποία αξιολογείται ο βαθμός υιοθέτησης και εφαρμογής των σαράντα συστάσεων. Ο μηχανισμός της αμοιβαίας αξιολόγησης εφαρμόστηκε αρχικά μόνο στα κράτη μέλη της FATF για να επεκταθεί στη συνέχεια και σε όλα εκείνα τα κράτη τα οποία επιθυμούν να συμμορφωθούν με τα πρότυπα της FATF.

Οι σαράντα συστάσεις της FATF επικαιροποιούνται τακτικά. Στις αναθεωρημένες συστάσεις της FATF του 2012 περιελήφθησαν επιτέλους στα κύρια αδικήματα που συνδέονται με το ξέπλυμα χρήματος και τα φορολογικά αδικήματα. Η εξέλιξη αυτή θεωρείται πολύ σημαντική και εκτιμάται ότι θα μπορούσε να αποτελέσει μια καλύτερη βάση για την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας για την καταπολέμηση των φορολογικών εγκλημάτων και της φοροδιαφυγής (Maugeri, 2018, σ. 83 - 108).

Με την αναθεώρηση των στάνταρντς της η FATF: (α) διεύρυνε και εναρμόνισε τον ορισμό του αδικήματος του ξεπλύματος χρήματος για να συμπεριλάβει μια ευρεία δέσμη κύριων αδικημάτων που αποφέρουν μεγάλες χρηματικές προσόδους (Συστάσεις 1 και 2), (β) πρόβλεψε πιο λεπτομερή μέτρα για τη δέουσα επιμέλεια του πελάτη (Customer Due Diligence) από τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα (Σύσταση 5), (γ) ζήτησε τη δημιουργία FIUs σε όλες τις χώρες (Σύσταση 26) και (δ) ζήτησε βελτιωμένη αποτελεσματικότητα, κατανόηση και ταχύτητα στη διεθνή συνεργασία (Συστάσεις 35-40).

Συμπεριέλαβε επίσης μια ευρεία δέσμη συγκεκριμένων μέτρων για να προστατευθεί το διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα έναντι αναγνωρισμένων απειλών που ανέκυψαν στο πλαίσιο της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης, ιδιαίτερα σε σχέση με:

- τους κινδύνους που τίθενται από αλλοδαπά PEPs και την ανάγκη απαίτησης αυξημένης δέουσας επιμέλειας σ' αυτού του είδους τις καταστάσεις υψηλού κινδύνου καθώς και σε άλλες καταστάσεις (Σύσταση 6),
- την τρωτότητα της διενέργειας διασυνοριακών τραπεζικών συναλλαγών με τράπεζες ανταποκριτές (correspondent banking) (Σύσταση 7),
- τις απειλές και τους κινδύνους που μπορεί να προκύψουν από χρηματοοικονομικές συναλλαγές που διεξάγονται με βάση τις νέες τεχνολογίες, ιδιαίτερα εκείνες τις συναλλαγές που δεν γίνονται πρόσωπο με πρόσωπο (Σύσταση 8),
- τη χρησιμοποίηση εικονικών τραπεζών (shell banks) από δίκτυα ξεπλύματος χρήματος (Σύσταση 18),
- τη χρησιμοποίηση επαγγελματιών εκτός των χρηματοοικονομικών τομέων στο σχεδιασμό ή την εκτέλεση επιχειρήσεων ξεπλύματος χρήματος, ιδιαίτερα νομικών επαγγελματιών και λογιστών (Συστάσεις 12 και 16),
- την τρωτότητα του τομέα της ακίνητης περιουσίας (the real estate sector) σε επιχειρήσεις ξεπλύματος χρήματος (Συστάσεις 12 και 16) και
- το ενδιαφέρον των ξεπλυντών χρήματος για πολύτιμα μέταλλα και λίθους για να αποκρύψουν και να επενδύσουν τα εγκληματικά περιουσιακά τους στοιχεία (Συστάσεις 12 και 16),
- τις αυξανόμενες απειλές που τίθενται από τα καζίνο για επιχειρηματικές συναλλαγές ξεπλύματος χρήματος (Συστάσεις 12 και 24).
- την κατάχρηση εταιρικών οχημάτων και νομικών ρυθμίσεων, όπως καταπιστευμάτων (trusts) από ξεπλυντές χρήματος (Συστάσεις 33 και 34).

Η FATF ανέπτυξε τη οργάνωσή της και το νομοθετικό της οπλοστάσιο στο οποίο στήριξε τη δύναμή της και κατάφερε να εξελιχθεί στο πρώτο ανεπίσημο σώμα σε παγκόσμιο επίπεδο για τη χάραξη και επιβολή πολιτικής καθώς επίσης και σε έναν παγκόσμιο μηχανισμό επίβλεψης και εποπτείας στο πεδίο της παγκοσμιοποιημένης χρηματοοικονομίας και μάλιστα χωρίς κανόνες απόδοσης λογιστικού απολογισμού και δημοκρατικού ελέγχου της δραστηριότητάς της και της απόδοσής της. Στα πρώτα της βήματα δέχθηκε ισχυρή υποστήριξη από την κυβέρνηση του Προέδρου Clinton των ΗΠΑ, η οποία θεώρησε ότι η FATF θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο άσκησης οικονομικής επιρροής πάνω σε χώρες οι οποίες βρίσκονταν εκτός της οικονομικής και πολιτικής επιρροής των ΗΠΑ (van Duyne et al., 2018, σ.125 & 232).

Κατόπιν αυτού δεν αποτελεί ιδιαίτερη έκπληξη το γεγονός ότι η FATF δέχθηκε ισχυρή κριτική επειδή πολιτικοποιήθηκε και λειτούργησε με διπλά στάνταρτς, θέτοντας πιο αυστηρές απαιτήσεις μάλλον για τα μη κράτη μέλη παρά για τα κράτη μέλη του ΟΟΣΑ, ιδιαίτερα για εκείνα τα οποία ήσαν μέλη της. Η άποψη αυτή υποστηρίχθηκε από τον Stessens (2001, σ. 208), ο οποίος επεσήμανε ότι η αξιοπιστία και η επιτυχία των προσπαθειών της FATF θα είχαν ενισχυθεί εάν η FATF ασκούσε περισσότερη κριτική και στα ίδια της τα κράτη μέλη, όπως για παράδειγμα τις ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Αυστρία, την Ολλανδία, το Λουξεμβούργο κ.λπ (Stessens, 2000, σ. 430, 431).

Όπως σημειώνει ο Alldridge (2016), «η Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης εξακολουθεί να μην έχει καταστατικό χάρτη και διαφάνεια. Η διαδικτυακή της θέση αναφέρει τις χώρες μέλη, όχι όμως και τα άτομα τα οποία σχεδιάζουν τις πολιτικές της ούτε και τις διαδικασίες με τις οποίες οι πολιτικές αυτές σχεδιάζονται» (σ. 11).

Η απόφαση για τη σύσταση της FATF ελήφθη, παρά το γεγονός ότι οι χώρες οι οποίες την έλαβαν δεν είχαν στη διάθεσή τους τα απαιτούμενα στοιχεία όπως ουσιαστικές αναλύσεις και αξιόπιστα στατιστικά δεδομένα για να διαμορφώσουν σαφή εικόνα για τις πραγματικές διαστάσεις του ξεπλύματος χρήματος. Όπως επισημαίνει ο Φαρσεδάκης (2016, σ. 173), η οργάνωση της πρόληψης της εγκληματικότητας απαιτεί τη συνδρομή ορισμένων αναγκαίων προϋποθέσεων, οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, όπως το corpus των πορισμάτων των εγκληματολογικών ερευνών που αφορούν τους παράγοντες και τις διαδικασίες γένεσης της εγκληματικότητας, ο σκοτεινός αριθμός, το υπόβαθρο των ερευνητών, η δεοντολογία και τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Παρόλα αυτά, η FATF κατάφερε τελικά να επιβληθεί σε παγκόσμιο επίπεδο ως βασικό όργανο χάραξης παγκόσμιας εμβέλειας πολιτικής για την πρόληψη και καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος.

Η μη συμμετοχή των αναπτυσσόμενων χωρών στη λήψη αποφάσεων που τις αφορούν για την αντιμετώπιση του προβλήματος του ξεπλύματος χρήματος είχε καθοριστική συμβολή στη δημιουργία τεταμένων σχέσεων στο πλαίσιο της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κοινότητας μεταξύ των χωρών αυτών και των αναπτυγμένων οικονομικά χωρών. Οι αναπτυγμένες οικονομικά χώρες είναι στην

ουσία εκείνες οι οποίες θέτουν τα παγκόσμια πρότυπα (στο πλαίσιο της G-10)¹⁸, ασκώντας την επιρροή τους στις χρηματοοικονομικές αγορές ενώ οι αναπτυσσόμενες οικονομικά χώρες αν και δεν συμμετέχουν στις διαδικασίες για τη διαμόρφωση των παγκόσμιων οικονομικών πολιτικών και στην ουσία δεν έχουν καν λόγο για το πώς εξελίσσονται τα παγκόσμια χρηματοοικονομικά συστήματα (Mugarura, 2011, σ. 6) υποχρεώνονται εντούτοις να τα υπηρετήσουν και να συμμετάσχουν στις συνολικές προσπάθειες. Στο πλαίσιο αυτό ασκήθηκε κριτική σε βάρος της FATF, η οποία αφορούσε στον αποκλεισμό των αναπτυσσόμενων χωρών από τις εργασίες επεξεργασίας και διατύπωσης των συστάσεων της τις οποίες πρότεινε για υλοποίηση στις διάφορες χώρες, υπονομεύοντας έτσι τη γενικότερη και ευκολότερη αποδοχή τους και την αποτελεσματική τους ενσωμάτωση και εφαρμογή σε εθνικό επίπεδο.

Επιπλέον, η FATF δέχεται κριτική και για την υπερεκπροσώπηση στο σκληρό πυρήνα της των κρατών μελών της ΕΕ και την απουσία ορισμένων χωρών και δικαιοδοσιών οι οποίες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο ξέπλυμα χρήματος (ειδικά χωρών της Μέσης Ανατολής) (Sharman & Tsingou, 2013, σ. 2).

Οι Reuter και Truman (2004, σ. 81), αναδεικνύουν ένα κρίσιμο σημείο κατά τη σύσταση της FATF το οποίο αφορούσε τη συμφωνία των συμβαλλόμενων χωρών να μην ασχοληθεί η FATF με την αντιμετώπιση φορολογικών αδικημάτων. Η απόφαση αυτή όπως θα δούμε στη συνέχεια είχε καθοριστική συμβολή στη διόγκωση του ξεπλύματος χρήματος μέσω των ενδοχώριων και εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων και άφηνε στο απυρόβλητο τους οικονομικούς εγκληματίες, κατά βάση εγκληματίες του λευκού κολάρου και τις μεγάλες πολυεθνικές και διεθνείς εταιρείες.

Ισχυρή αμφισβήτηση έχουν δεχτεί επίσης και τα αντανακλαστικά της FATF, εξαιτίας της μεγάλης χρονικής καθυστέρησης στην ένταξη σοβαρών εγκληματικών δραστηριοτήτων στον κατάλογο των κύριων ή βασικών αδικημάτων του ξεπλύματος χρήματος όπως είναι το insider trading, η φορολογική απάτη και γενικά τα φορολογικά αδικήματα. Όπως το έθεσαν οι van Duynе, Harvey & Gelemerova (2018) «τελικά

¹⁸ Ομάδα των Δέκα (G-10, στην ουσία είναι 11): Η Ομάδα των Δέκα πιο ανεπτυγμένων χωρών που καθορίζουν και συντονίζουν την πολιτική τους με στόχο τη διεθνή νομισματική σταθερότητα. Συνεργάζονται με την Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών και δανείζουν το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο αν τους ζητηθεί. Αποτελείται από: ΗΠΑ, Γερμανία, Ιαπωνία, Γαλλία, Αγγλία, Ιταλία, Καναδά, Βέλγιο, Σουηδία, Ελβετία και Ολλανδία. Βλέπε Χρυσοβιτισιώτης & Σταυρακόπουλος (2011, σ. 575)

κύλησε αρκετό χρονικό διάστημα μέχρις ότου περιληφθούν στον κατάλογο των βασικών αδικημάτων του ξεπλύματος χρήματος της FATF το insider trading και η φορολογική απάτη. Για να ‘μπουν όλα τα πρόβατα στο μαντρί’ το ΔΝΤ, το οποίο συνεργάζονταν με τη FATF, εκδήλωσε αξιοσημείωτη υπομονή!» (σ. 118).

Οι διαφορετικές και οι μεγάλες σχετικά χρονικές περίοδοι στις οποίες λαμβάνουν χώρα οι αμοιβαίες αξιολογήσεις (ανά οκταετία) και η διαφορετική κάθε φορά σύνθεση των ομάδων αξιολόγησης δεν βοηθούν στη σύνταξη εκθέσεων οι οποίες να έχουν συνοχή και να μπορούν να συγκριθούν μεταξύ τους για τη διαπίστωση της αποτελεσματικότητας του καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος των αξιολογούμενων χωρών. Αξίζει να σημειωθεί ότι το κόστος της κάθε αμοιβαίας αξιολόγησης υπολογίζεται σε 300.000 δολάρια (van Duynes et al., 2018, σ. 331).

Ο Stessens (2000, σ. 427) υποστηρίζει ότι οι αμοιβαίες αξιολογήσεις της FATF δεν βοηθούν και πάρα πολύ στη μέτρηση της αποτελεσματικότητας των μέτρων τα οποία λαμβάνει η κάθε εξεταζόμενη χώρα για την πρόληψη και καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος αλλά περιορίζονται στην ενίσχυση των διαδικασιών εναρμόνισης των εθνικών νομοθεσιών των αξιολογούμενων χωρών με τα πρότυπα της FATF.

Όπως επισημαίνουν οι van Duynes et al., η FATF παρουσιάζεται ως παγκόσμιος αξιολογητής της κάθε χώρας (μέλους της ή όχι) χωρίς να προβλέπεται ταυτόχρονα κάποια διαδικασία αξιολόγησης της δραστηριότητάς της ως αξιολογητή (van Duynes et al., 2018, σ. 124).

Η FATF ανέλαβε 2000 την πρωτοβουλία για την καταχώρηση σε ειδικό κατάλογο των μη συνεργαζόμενων μαζί της στις προσπάθειες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος χωρών, δικαιοδοσιών και επικρατειών και στην υιοθέτηση και υλοποίηση των 40 συστάσεών της, καταχωρώντας συνολικά στον κατάλογο δέκα πέντε «μη συμμορφούμενες χώρες και επικράτειες» (Reuter & Truman, 2004, σ. 85). Ο κατάλογος αυτός επικαιροποιήθηκε το 2001 με την καταχώρηση σ’ αυτόν δέκα εννέα συνολικά χωρών και επικρατειών. Η FATF έχει δεχθεί κριτική και για το θέμα του καταλόγου, εξαιτίας των αδιαφανών κριτηρίων και διαδικασιών καταχώρησης και του ρόλου των μεγάλων οικονομικών δυνάμεων στην κατάρτισή του, στον οποίο για κάποιο λόγο ο οποίος δεν αναφέρεται ποτέ δεν αναφαίνονται χώρες μέλη της FATF όπως το Λουξεμβούργο, η Ελβετία, η Πολιτεία Delaware των ΗΠΑ, το City του Λονδίνου, κ.λπ.

Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι, παρά τη διαπίστωση της καθοριστικής εμπλοκής των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων στις διαδικασίες του ξεπλύματος χρήματος και στη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, δεν γίνεται σαφής αναφορά στην ανάγκη απαγόρευσης της λειτουργίας τους ή τουλάχιστον της κανονιστικής ρύθμισής τους. Τα προβλήματα τα οποία σχετίζονται με τη λειτουργία των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων και οι αρνητικές τους συνέπειες δεν αναδεικνύονται στο βαθμό που θα έπρεπε. Η διαπίστωση απλά του προβλήματος δεν αρκεί.

Στις αναθεωρημένες συστάσεις της FATF του 2012 ορίζεται ότι κάθε χώρα μπορεί να αποφασίσει η ίδια το πώς θα ορίσει τα κύρια αδικήματα και τον χαρακτήρα των οποιωνδήποτε ιδιαίτερων συστατικών στοιχείων τους τα οποία τα καθιστούν σοβαρά αδικήματα. Αυτό όμως μπορεί να επιδέχεται διάφορες ερμηνείες και να οδηγήσει έτσι σε ανεπιθύμητα αποτελέσματα αντίθετα από το πνεύμα των συστάσεων.

Οι van Duynes et al., 2018, σ. 324 - 325) αναφέρουν χαρακτηριστικά για το θέμα αυτό το παράδειγμα πρώην πρωθυπουργού της Ιταλίας ο οποίος κατάφερε να αποφύγει τις συνέπειες των παράνομων πράξεών του για τις οποίες είχε κατηγορηθεί, εισάγοντας στο κοινοβούλιο προς ψήφιση σχέδιο νόμου το οποίο υποβάθμιζε την παράνομη πράξη του από πράξη του ποινικού δικαίου σε πράξη του αστικού δικαίου αποδίδοντάς της κατά συνέπεια κατώτερο επίπεδο βαρύτητας. Με την ψήφιση του σχετικού νόμου από το κοινοβούλιο συγκαλύφθηκε από την ίδια την Πολιτεία η αξιόποινη πράξη του πρωθυπουργού, η οποία ήταν καθαρή πράξη ξεπλύματος χρήματος και διαφθοράς, ενώ η FATF δεν διατύπωσε κανένα σχόλιο για τη μεθόδευση που ακολουθήθηκε στην υπόθεση αυτή.

Μια άλλη κριτική σε βάρος της FATF είναι ο καθορισμός του θεματολογίου της από εξειδικευμένους στο χρηματοοικονομικό πεδίο τεχνοκράτες οι οποίοι είναι προσκολλημένοι στις οικονομικές προσεγγίσεις και στην προώθηση της νεοφιλελεύθερης ατζέντας, πράγμα το οποίο αφήνει ακάλυπτες άλλες εξαιρετικά σημαντικές πτυχές όπως είναι οι κοινωνικές (Mitsilegas, & Vavoula, 2016, σ. 266 - 267).

Τα μέχρι σήμερα μη ικανοποιητικά αποτελέσματα της FATF αντικατοπτρίζουν και την αδυναμία της πολιτικής να δράσει αποτελεσματικά στο πεδίο του ξεπλύματος χρήματος είτε γιατί δεν θέλει είτε γιατί δεν μπορεί. Κάτω από τις παρούσες συνθήκες

η FATF ως μια διυπουργική κατασκευή μπορεί να είναι απλά και μόνο ένα συμβουλευτικό όργανο για τη χάραξη πολιτικής και τίποτα παραπάνω.

Η χρηματοδότηση της FATF από χρήματα του κρατικού προϋπολογισμού των κρατών μελών της δηλαδή από χρήματα των φορολογούμενων επιβάλλει την εφαρμογή διαδικασιών λογιστικού απολογισμού και δημόσιας διαφάνειας για τον τρόπο χρησιμοποίησής τους από τη FATF και τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται στο πλαίσιο της διάθεσης των χρημάτων αυτών (van Duynes et al., 2018, σ. 93).

Ένα σημαντικό θέμα το οποίο δεν έχει αντιμετωπιστεί μέχρι σήμερα είναι το διεθνές νομικό στάτους των συστάσεων της FATF οι οποίες απευθύνονται πρωτίστως σε κυρίαρχα κράτη και επικράτειες που διατάσσονται χωρίς κανέναν ουσιαστικό δημοκρατικό έλεγχο από έναν άτυπο επί της ουσίας οργανισμό να υλοποιήσουν τις αποφάσεις του.

Σε ότι αφορά την εκτίμηση του κόστους που συνεπάγεται για τις διάφορες χώρες η ανάπτυξη και λειτουργία του καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και η σύγκριση κόστους και οφέλους, αυτά δεν έχουν γίνει μέχρι σήμερα με αποτέλεσμα οι όποιες βεβαιότητες για την αποτελεσματικότητά του να είναι απαγορευτικές. Όπως επισημαίνουν οι van Duynes et al. (2018, σ. 124), η προσοχή πολλές φορές επικεντρώνεται στα πιθανά οφέλη τα οποία μπορεί να προκύπτουν από τις δραστηριότητες της FATF στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος ενώ περνούν σε δεύτερο πλάνο τα τεράστια κόστη τα οποία συνεπάγεται για τα κράτη η υιοθέτηση και λειτουργία του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Κόστη για τα οποία οι πολίτες έχουν κάθε δικαίωμα να ζητούν ενημέρωση με βάση την αρχή της διαφάνειας όχι μόνο για το ύψος τους αλλά και για τα απτά αποτελέσματά τους.

Η αποτίμηση της αποτελεσματικότητας των κανόνων του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος το οποίο προωθήθηκε όλα αυτά τα χρόνια από τη FATF έχει θεμελιώδη σημασία, τόσο για την αξία αυτού καθεαυτού του συστήματος όσο και για το λόγο ύπαρξης της FATF έτσι ώστε να μην μπορεί να πει κανείς όπως ο Nance (2017), ότι «η FATF είναι απόλυτα αποτελεσματική στην τέλεια διάδοση αναποτελεσματικών κανόνων» (σ. 124).

2.1.2.4 Ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών - Οι Συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών, της Βιέννης, της 20^{ης} Δεκεμβρίου 1988 για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών. Η Σύμβαση αυτή ορίζει ότι τα κράτη είναι ενήμερα για το ότι η παράνομη διακίνηση ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών αποφέρει μεγάλα χρηματοοικονομικά κέρδη και πλούτο τα οποία καθιστούν ικανές τις εγκληματικές οργανώσεις να διεισδύσουν, να μολύνουν και να διαφθείρουν κυβερνητικές δομές, νόμιμες εμπορικές και χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις και την κοινωνία σε όλα της τα επίπεδα.

Η Σύμβαση όρισε ότι τα συμβαλλόμενα κράτη θα πρέπει να ποινικοποιήσουν τη μετατροπή ή τη μετακίνηση περιουσίας, στην περίπτωση που αυτή η περιουσία προέρχεται από οιαδήποτε παραβίαση, ήτοι οποιαδήποτε δραστηριότητα προκύπτει από τη διακίνηση παράνομων ναρκωτικών ουσιών με σκοπό είτε την απόκρυψη της παράνομης προέλευσης των χρημάτων, είτε την παροχή βοήθειας προς κάποιο πρόσωπο το οποίο αναμειγνύεται στη διάπραξη τέτοιων παράνομων πράξεων, προκειμένου να αποφύγει τις έννομες συνέπειες των πράξεων του.

Η Σύμβαση στο άρθρο 3 προσδιορίζει το περιεχόμενο της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα και τα μέσα για την καταπολέμησή του. Επικεντρώνεται στα πρόσωπα που έχουν γνώση της απατηλής προέλευσης των αγαθών (διακινητές, διαμεσολαβητές, τραπεζικοί κυρίως). Ποινικοποιήθηκε επίσης η απόκρυψη των παράνομων αγαθών. Υπογραφέισα από ενενήντα κράτη η Σύμβαση αυτή δεν επικυρώθηκε για μεγάλο χρονικό διάστημα από το σύνολο των κρατών που την είχαν υπογράψει. Η κύρωση της Σύμβασης της Βιέννης έγινε από την Ελλάδα με το ν.1990/1991 (ΦΕΚ Α 193/16-12-1991).

- Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος (Η Σύμβαση του Παλέρμο, 2000). Μεταξύ 12 και 15 Δεκεμβρίου 2000, υπεγράφη από εκπροσώπους 140 χωρών που συνεδρίασαν στο Παλέρμο της Σικελίας η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διεθνικής Οργανωμένης Εγκληματικότητας. Το κείμενο της Σύμβασης υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ το Νοέμβριο του 2000 στη Νέα Υόρκη και ακολουθήθηκε η διαδικασία που τώρα πια είναι κοινή σε ότι αφορά το διεθνές δίκαιο, δηλαδή η κύρωση από τουλάχιστον σαράντα υπογράψασες χώρες, υποχρεώνοντας τα προσχωρήσαντα κράτη να τροποποιήσουν τις εθνικές τους

νομοθεσίες, με τρόπο που να τις εναρμονίζει με το περιεχόμενο και τις υποδείξεις της εν λόγω Σύμβασης. Η κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος έγινε από την Ελλάδα με τον νόμο 3875/2010(ΦΕΚ Α 158/20-9-2010).

- Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς (Merida Convention, Μεξικό). Το κείμενο της σύμβασης υιοθετήθηκε τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ την 31 Οκτωβρίου του 2003, με το υπ' αριθμ.58/4 ψήφισμα και τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 2005. Η Σύμβαση εισάγει μια συνεκτική δέσμη προτύπων, μέτρων και κανόνων τα οποία μπορούν να εφαρμόσουν όλες οι χώρες προκειμένου να ενισχύσουν τα νομικά και κανονιστικά τους συστήματα για να καταπολεμήσουν τη διαφθορά. Ζητά τη λήψη προληπτικών μέτρων και την ποινικοποίηση των πιο σημαντικών μορφών της διαφθοράς τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

Η Σύμβαση αποτελεί σημαντική πρόοδο στο θέμα της ανάκτησης εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων τα οποία προέρχονται από διαφθορά από τη χώρα από την οποία έχουν κλαπεί. Οι διατάξεις της Σύμβασης εισάγουν μια νέα θεμελιώδη αρχή εκείνη της ανάκτησης εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων καθώς επίσης και το πλαίσιο για μια πιο στενή συνεργασία μεταξύ των κρατών για την πρόληψη και τον εντοπισμό της διαφθοράς και την επιστροφή των εγκληματικών προσόδων. Η Σύμβαση ζητά τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και των ΜΚΟ στις διαδικασίες λογοδοσίας και τονίζει τη σημασία της πρόσβασης των πολιτών στην πληροφόρηση. Στη Σύμβαση περιέχονται συγκεκριμένες διατάξεις για το ξέπλυμα χρήματος (άρθρο 23). Η Ελλάδα έχει κυρώσει τη Σύμβαση αυτή με το ν. 3666/2008 (ΦΕΚ 105/Α/10-6-2008), μεταφέροντας στην εσωτερική έννομη τάξη της τις σχετικές ρυθμίσεις.

Η υπογραφή και επικύρωση της Σύμβασης του Παλέρμο δεν αφορούσε μόνο στη συνεργασία στο πεδίο της καταπολέμησης της διακίνησης ναρκωτικών, αλλά και τη δέσμευση κάθε κυβέρνησης για συνεργασία στην αντιμετώπιση οποιασδήποτε μορφής σοβαρού εγκλήματος, ιδιαίτερα του ξεπλύματος χρήματος, για την απλοποίηση των διαδικασιών έκδοσης και τη μεγαλύτερη συνεργασία με άλλες χώρες στο δικαστικό πεδίο.

Τα προσχωρήσαντα κράτη στη Σύμβαση δεσμεύτηκαν να προβλέψουν στις νομοθεσίες τους τις ακόλουθες τέσσερις μορφές συμπεριφοράς που να τιμωρούνται ως αδικήματα:

- Τη συμμετοχή σε οργανωμένη εγκληματική ομάδα
- Την ανακύκλωση εγκληματικών προσόδων (ξέπλυμα χρήματος)
- Τη διαφθορά
- Την παρεμπόδιση του έργου της δικαιοσύνης

Η ευθυγράμμιση των εθνικών νομοθεσιών, θεωρήθηκε ως το καθοριστικό στοιχείο για τη λειτουργία της Σύμβασης, λαμβανομένου υπόψη ότι από τη στιγμή που τα αδικήματα αυτά θα τιμωρούνταν παντού με ενιαίο τρόπο, οι εγκληματίες δεν θα μπορούσαν πλέον να βρουν καταφύγιο σε χώρες, όπου τα εγκλήματά τους θα παρέμεναν ατιμώρητα.

Ένα συγκεκριμένο παράδειγμα αυτής της σημαντικής καινοτόμας προσέγγισης στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, παρέχεται ακριβώς από τη μορφή του αδικήματος του ξεπλύματος χρήματος, που σε ορισμένες χώρες προβλέπονταν ως αδίκημα, μόνο σε σχέση με τις προσόδους που προέρχονται από διακίνηση ναρκωτικών ουσιών. Σύμφωνα με τη Σύμβαση του Παλέρμο, θα πρέπει πλέον να εξετάζονται για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος και οι πρόσοδοι όλων των οργανωμένων εγκληματικών δραστηριοτήτων.

Όμως, το πιο σημαντικό στοιχείο της Σύμβασης του Παλέρμο ήταν η έμμεση κατάργηση αυτού που θεωρείτο ως «απαραβίαστο οχυρό» κάθε κανονισμού, δηλαδή του τραπεζικού απορρήτου. Σ' αυτό συνέβαλε η παρακολούθηση των εγκληματικών δραστηριοτήτων της διεθνούς οργανωμένης εγκληματικότητας με το ξέπλυμα τεράστιων χρηματικών ποσών το οποίο πραγματοποιούνταν διαμέσου νομικών εταιρειών ή διαμέσου καταθέσεων σε «σίγουρους» τραπεζικούς λογαριασμούς. Η υιοθέτηση κοινής νομοθετικής αντιμετώπισης με στόχο την αποτροπή αυτών των πρακτικών, θεωρήθηκε ότι θα διασφάλιζε επιτυχία στις προσπάθειες καταπολέμησης του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος.

Για το σκοπό αυτό με τη Σύμβαση του Παλέρμο, οι χώρες δεσμεύτηκαν:

- Να θεσπίσουν τις απαραίτητες διαδικασίες για να ρυθμίσουν κανονιστικά τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τη χορήγηση εξουσιοδοτήσεων και τις διαδικασίες ελέγχου,

- Να καταργήσουν το τραπεζικό απόρρητο, όσον αφορά την ανάγκη της πρόληψης και της παρεμπόδισης των δραστηριοτήτων που συνδέονται με το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος,
- Να απαγορεύσουν τους ανώνυμους τραπεζικούς λογαριασμούς, ή λογαριασμούς που καταχωρούνταν με ψεύτικα ονόματα,
- Να ιδρύσουν ειδικές υπηρεσίες για να συλλέγουν, να αναλύουν και να ανταλλάσσουν πληροφορίες για το αδίκημα του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, ή άλλων αδικημάτων χρηματοοικονομικού χαρακτήρα (Financial Intelligence Units/FIUs).

Με τη Σύμβαση του Πατέρμο (2004:5), η διεθνής κοινότητα εξεδήλωσε την πολιτική βούληση να απαντήσει σε μια παγκόσμια πρόκληση. «Εάν το έγκλημα διασχίζει τα σύνορα, το ίδιο θα πρέπει να κάνουν και οι αρχές εφαρμογής του νόμου. Εάν το κράτος δικαίου υπονομεύεται όχι μόνο σε μια αλλά σε πολλές χώρες, τότε εκείνοι οι οποίοι το υπερασπίζονται δεν μπορούν να περιορίζονται στα στενά εθνικά όρια. Εάν οι εχθροί της προόδου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων επιδιώκουν να εκμεταλλευθούν τα ανοίγματα και τις ευκαιρίες της παγκοσμιοποίησης για τους δικούς τους σκοπούς, τότε πρέπει και οι χώρες να εκμεταλλευτούν ακριβώς τους ίδιους παράγοντες για να προστατεύσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και να νικήσουν τις δυνάμεις του εγκλήματος, της διαφθοράς και της εμπορίας ανθρώπων» (United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto, New York, 2004, σ. 5).

Η μεγαλύτερη συνεισφορά της Σύμβασης αυτής ήταν η υιοθέτηση ενός ευρύτερου ορισμού του ξεπλύματος χρήματος, ο οποίος περιελάμβανε όχι μόνο τα ναρκωτικά, αλλά και μια ευρεία δέσμη άλλων σοβαρών εγκληματικών δραστηριοτήτων. Το άρθρο 6 «Ποινικοποίηση του ξεπλύματος των προσόδων του εγκλήματος» ορίζει ότι η εφαρμογή των νόμων πρέπει να γίνει για την ευρύτερη δέσμη βασικών σοβαρών αδικημάτων» με την έννοια του σοβαρού εγκλήματος να ορίζεται σαφώς στο άρθρο 2 (β) της Σύμβασης ως εξής: «Σοβαρό έγκλημα θα πρέπει να σημαίνει συμπεριφορά που να συνιστά αδίκημα, τιμωρητέο με στερητική της ελευθερίας ποινή, τουλάχιστον τεσσάρων ετών ή με πιο αυστηρή ποινή».

Τα άρθρα 6 και 7 της Σύμβασης, αναφέρονται στην υποχρέωση των κρατών μερών να ποινικοποιήσουν το ξέπλυμα χρήματος και να λάβουν μέτρα κατά της νομιμοποίησης προϊόντων εγκλήματος.

Στο παγκόσμιο πρόγραμμα καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος (UNODC, 1998, σ. 25), η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ αναγνώρισε πράγματι ότι το πρόβλημα του ξεπλύματος χρήματος το οποίο προέρχεται από παράνομη διακίνηση ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών καθώς και από άλλα σοβαρά εγκλήματα έχει τόσο πολύ διαδοθεί σε διεθνές επίπεδο που έχει μετατραπεί σε παγκόσμια απειλή ιδιαίτερης σοβαρότητας όχι μόνο για την ακεραιότητα, την ασφάλεια και τη σταθερότητα του χρηματοοικονομικού και εμπορικού συστήματος αλλά και για τις ίδιες τις κυβερνητικές δομές. Για την επίλυση του προβλήματος απαιτείται η υιοθέτηση μέτρων εκ μέρους της διεθνούς κοινότητας στο σύνολό της που να αρνούνται να παράσχουν ασφαλές καταφύγιο στους εγκληματίες και στο προϊόν των εγκλημάτων τους.

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς περιλαμβάνει μια σειρά από μέτρα κατά της διαφθοράς όπως την ύπαρξη οργάνου ή οργάνων για την εφαρμογή, την επίβλεψη και το συντονισμό των πολιτικών πρόληψης, με την απαραίτητη ανεξαρτησία για την αποτελεσματική και άνευ επιρροών εκπλήρωση των καθηκόντων τους (άρθρο 6), τη διαμόρφωση κωδίκων συμπεριφοράς για τους δημοσίους λειτουργούς και τη λήψη πειθαρχικών μέτρων σε περίπτωση παραβίασής τους (άρθρο 8) την προώθηση πολιτικών για τη διασφάλιση και ενίσχυση της διαφάνειας στη χρηματοδότηση προεκλογικών εκστρατειών και πολιτικών κομμάτων (άρθρο 7, παρ.3) και μέτρα για την προαγωγή της διαφάνειας στις προμήθειες του δημοσίου και τη διαχείριση των δημοσίων εσόδων (άρθρο 9). Συμπεριλαμβάνονται επίσης διατάξεις σχετικά με τη θωράκιση της υπηρεσιακής ακεραιότητας και ανεξαρτησίας των δικαστικών και εισαγγελικών λειτουργών (άρθρο 11), την ενίσχυση των εποπτικών μέτρων στον ιδιωτικό τομέα (άρθρο 12), καθώς και την προώθηση μηχανισμών για την επιθεώρηση και εποπτεία ύποπτων συναλλαγών που πιθανόν να υποκρύπτουν πρακτικές ξεπλύματος χρήματος (άρθρο 14).

Ωστόσο, πρέπει να επισημάνουμε το γεγονός ότι ο ΟΗΕ συνέταξε μεν μια σειρά Συμβάσεων για την καταπολέμηση σοβαρών μορφών εγκλήματος ανάμεσα στις οποίες είναι και το ξέπλυμα χρήματος αλλά δεν συνέταξε μέχρι σήμερα μια διεθνή Σύμβαση που να καταπολεμά τις αρνητικές συνέπειες των διεθνών φορολογικών παραδείσων και την καθοριστική συμβολή τους στο ξέπλυμα βρώμικων χρημάτων που προέρχονται από σοβαρές εγκληματικές και παράνομες δραστηριότητες.

2.1.2.5 Ο Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη. Η Σύμβαση του ΟΟΣΑ κατά της διαφθοράς αλλοδαπών δημοσίων υπαλλήλων στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές

Την 21^η Δεκεμβρίου 1997, υπογράφηκε από τριάντα τέσσερις (34) χώρες¹⁹ η Σύμβαση του ΟΟΣΑ, σχετικά με την καταπολέμηση της διαφθοράς αλλοδαπών δημοσίων υπαλλήλων στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές. Το κείμενο αυτό είχε σαν στόχο του τη διασφάλιση μιας λειτουργικής ισορροπίας μεταξύ των μέτρων που λαμβάνονται από τα μέρη για να τιμωρήσουν τη διαφθορά αλλοδαπών δημοσίων υπαλλήλων, χωρίς να απαιτεί ομοιομορφία ή κάποια τροποποίηση των θεμελιωδών αρχών του νομικού συστήματος ενός συμβαλλόμενου μέρους.

Η Σύμβαση του 1997 είναι ιδιαίτερος σημαντική, επειδή στοχεύει σε παγκόσμια κλίμακα τους διαφθορείς και υποχρεώνει τα υπογράψαντα κράτη να δεσμευτούν στην καταπολέμηση της ενεργητικής διαφθοράς, ανεξάρτητα από την εθνικότητα των διεφθαρμένων δημοσίων υπαλλήλων. Επιπρόσθετα, η Σύμβαση καθορίζει τους όρους μιας ουσιαστικής δικαστικής συνδρομής.

Η Σύμβαση εγγράφεται μέσα σε ένα συνολικό σχήμα, το οποίο στοχεύει στην καταπολέμηση των διεφθαρμένων πρακτικών, των πηγών αποσταθεροποίησης των κρατών, των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων, της κακής διάθεσης των πόρων και των αναγκών για ανάπτυξη. Η Σύμβαση αυτή συμπλήρωσε την Πράξη του Συμβουλίου της 26^{ης} Μαΐου 1997 και τη Σύμβαση η οποία συνήφθη στους κόλπους της ΕΕ, περί καταπολεμήσεως της δωροδοκίας στην οποία ενέχονται υπάλληλοι των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή των κρατών μελών της ΕΕ, καταρτιζόμενη δυνάμει του άρθρου Κ.3 παράγραφος 2 στοιχείο γ) της Συνθήκης για την ΕΕ. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι το 1998 ο ΟΟΣΑ παρουσίασε και μια σειρά συστάσεων για τις ζημιογόνες φορολογικές πρακτικές. Η Σύμβαση του ΟΟΣΑ κατά της διαφθοράς αλλοδαπών δημοσίων υπαλλήλων στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον νόμο 2656/1998 (ΦΕΚ τ. Α 265/1-12-1998). Η Σύμβαση άρχισε να ισχύει από την 15/02/1999.

Συνοψίζοντας, οι διεθνείς συμβάσεις διεθνών Οργανισμών είναι πολύ σημαντικές για την αντιμετώπιση προβλημάτων που έχουν διεθνείς και παγκόσμιες

¹⁹ Είκοσι εννέα κράτη μέλη του ΟΟΣΑ, καθώς και πέντε χώρες μη μέλη, οι οποίες συμμετείχαν σε ομάδα εργασίας για τη διαφθορά (Αργεντινή, Βραζιλία, Χιλή, Βουλγαρία και Δημοκρατία της Σλοβακίας).

διαστάσεις και επιπτώσεις. Ωστόσο, αν και οι διεθνείς ή διμερείς συμβάσεις είναι απαραίτητες, για το σκοπό αυτό απέχουν πάρα πολύ από το να αποτελούν μια επαρκή προϋπόθεση για την αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των κρατών σε ποινικά θέματα. Οι συμβάσεις συντάσσονται με γενικό τρόπο χωρίς να υπεισέρχονται σε λεπτομέρειες. Πολλές φορές τα θέματα τα οποία ρυθμίζουν οι διεθνείς συμβάσεις μπορεί να εξελιχθούν με απρόβλεπτο τρόπο στο μέλλον. Στην περίπτωση αυτή, η τροποποίηση των συμβάσεων για να καλύψουν τις εξελίξεις δεν είναι εύκολη υπόθεση ή τουλάχιστον αυτό δεν μπορεί να γίνει γρήγορα.

Τα μειονεκτήματα των διεθνών συμβάσεων που είναι γνωστά αφορούν την ανάγκη να συμφωνηθεί το περιεχόμενό τους με ομοφωνία, τις χρονοβόρες διαδικασίες και τη βραδύτητα των διαπραγματεύσεων και των διαδικασιών επικύρωσης καθώς και τις εξαιρέσεις που ορισμένα κράτη ζητούν να ισχύσουν ως προς την εφαρμογή τους και την ερμηνεία αυτών των εξαιρέσεων. Σε αντίθεση με το κοινοτικό δίκαιο, η εφαρμογή των συμβάσεων δεν ελέγχεται από ένα θεσμικό όργανο, όπως είναι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ή το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Χαρακτηριστικό σημείο αναφοράς των νομοθετικών παρεμβάσεων που επιχειρήθηκαν σε διεθνές επίπεδο για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος ήταν πάντα η ανάγκη θωράκισης του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος, χωρίς καμία κριτική διάθεση για τις ευθύνες του συστήματος αυτού και των ιθυνόντων του στην επιπόνηση, καθιέρωση και γιγάντωση του ξεπλύματος χρήματος ως μηχανισμού άρρηκτα συνδεδεμένου με αυτό και μάλιστα σε συνθήκες γενικευμένης κατάρρευσης της διεθνούς οικονομίας εξαιτίας των πολιτικών αποφάσεων που ελήφθησαν σε παγκόσμιο επίπεδο και εξαιτίας των συνακόλουθων μη χρηστών ή και ανήθικων πολλές φορές συναλλακτικών πρακτικών των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων.

2.1.3 Οι Διεθνείς Οργανισμοί καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος

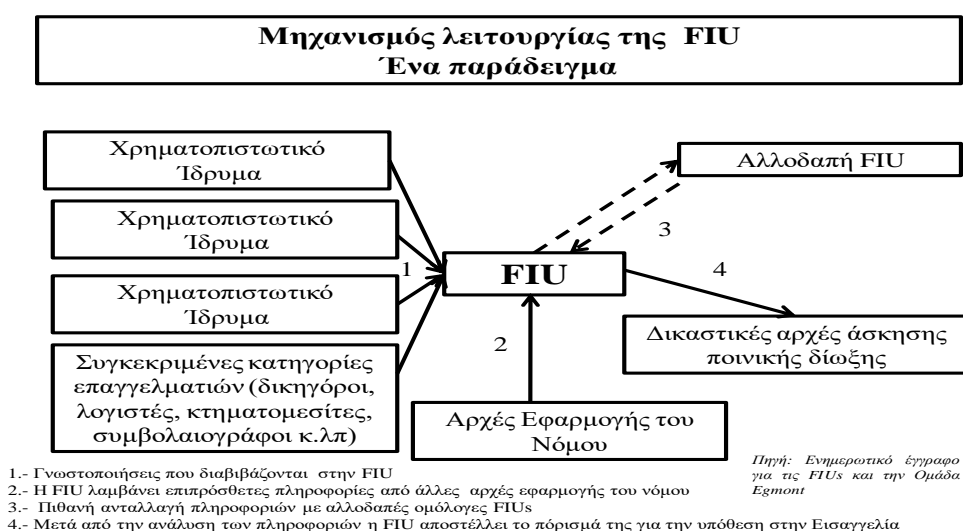
2.1.3.1 Το παγκόσμιο δίκτυο των Μονάδων Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (Financial Intelligence Units/FIUs)

Η εμπλοκή του χρηματοοικονομικού τομέα στις προσπάθειες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και η ένταξή του ως κρίσιμης σημασίας παράγοντα στη συνολική στρατηγική καταπολέμησής του υπήρξε το αποτέλεσμα της συνειδητοποίησης των διαφόρων χωρών ότι οι προσπάθειες των αρχών εφαρμογής του

νόμου δεν ήταν αρκετές για την αντιμετώπιση ενός τόσο πολύπλοκου και σοβαρού προβλήματος. Οι προσπάθειες αυτές συναντούσαν τεράστιες δυσκολίες λόγω της περιορισμένης πρόσβασης των αρχών εφαρμογής του νόμου σε πληροφορίες για χρηματοοικονομικές συναλλαγές τις οποίες είχαν στη διάθεσή τους τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Οι Μονάδες Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (Financial Intelligence Units/FIUs), αποτέλεσαν ένα σημαντικό εργαλείο του διεθνούς μηχανισμού καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος με την καθιέρωση του συστήματος αναφοράς σ' αυτές ύποπτων ή ασυνήθιστων συναλλαγών ξεπλύματος χρήματος εκ μέρους των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, συγκεκριμένων κατηγοριών επαγγελματιών και άλλων οντοτήτων, που ορίζονται στο νόμο.

Διάγραμμα 5. Τυπική ροή πληροφοριών μιας FIU

Σημείωση: Ping He (2005, σ. 255)

Η σύσταση των FIUs άρχισε στη δεκαετία του '90. Ανάμεσα στους λόγους οι οποίοι επέβαλλαν τη σύστασή τους ήταν οι ανυπέβλητες πολλές φορές δυσκολίες τις οποίες συναντούσαν οι αρχές εφαρμογής του νόμου και οι δικαστικές αρχές των διαφόρων κρατών στη διερεύνηση υποθέσεων ξεπλύματος χρήματος, ιδιαίτερα σε διεθνές επίπεδο. Για τη διερεύνηση των υποθέσεων αυτών ήταν απαραίτητη η εξειδίκευση και η εμπειρογνωμοσύνη των ερευνητών σε χρηματοοικονομικά θέματα και στη διενέργεια χρηματοοικονομικών ερευνών εξαιτίας της πολυπλοκότητας των διαδικασιών και των χρηματοοικονομικών εργαλείων και σχημάτων τα οποία χρησιμοποιούνταν για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος.

Οι FIUs θεωρήθηκαν απαραίτητες λόγω της ανάγκης λεπτομερούς και σε βάθος εξέτασης των αναφερόμενων ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος χρηματοοικονομικών συναλλαγών από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και από τους κατά νόμο υπόχρεους επαγγελματίες του ιδιωτικού τομέα από μια αρχή με αυξημένη διοικητική ανεξαρτησία και εξειδίκευση η οποία θα λειτουργούσε ως ενδιάμεσος μεταξύ του χρηματοπιστωτικού τομέα και των αρχών εφαρμογής του νόμου και των δικαστικών αρχών. Με το σκεπτικό αυτό θεωρήθηκε ότι οι FIUs θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως ένα ισχυρό υποστηρικτικό εργαλείο των προσπαθειών καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος σε εθνικό και διεθνές επίπεδο με την ισχυρή τους λειτουργία στη συλλογή, επεξεργασία, ανάλυση και διάχυση των λαμβανόμενων χρηματοοικονομικών πληροφοριών (Ping He, 2005, σ. 255).

Διάγραμμα 6. Μοντέλο FIU Ομάδας Egmont

Η σύσταση των FIUs στόχευε επίσης και στον έλεγχο και τη θωράκιση του χρηματοοικονομικού συστήματος, στην καταπολέμηση των σοβαρών μορφών οργανωμένου εγκλήματος και στην αποστέρηση των εγκληματιών από τις εγκληματικές τους προσόδους. Στόχευε επίσης και στη δημιουργία μιας σαφέστερης εικόνας γι' αυτό που πράγματι συμβαίνει με το ξέπλυμα των εγκληματικών προσόδων και την εισαγωγή τους στο νόμιμο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Υπό την προϋπόθεση φυσικά ότι η συνεργασία των FIUs με τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τα υπόχρεα προς αναφορά ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών άτομα θα ήταν άψογη.

Σε κάθε περίπτωση η αποτελεσματική καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος, απαιτούσε όχι μόνο γνώση των νόμων και κανονισμών, διενέργειας πολύπλοκων χρηματοοικονομικών ερευνών και χρηματοοικονομικής ανάλυσης αλλά επίσης και γνώσεις τραπεζικής, οικονομίας, λογιστικής και γνώσεις για άλλες συναφείς χρηματοοικονομικές δραστηριότητες.

Έτσι, η FIU αναδείχθηκε σε μια κεντρική, εθνική υπηρεσία, αρμόδια για τη λήψη, ανάλυση και διάχυση στις αρμόδιες αρχές αναφορών γνωστοποίησης οικονομικών πληροφοριών, που αφορούν ύποπτες εγκληματικές προσόδους ή πληροφορίες που απαιτούνται από την εθνική νομοθεσία ή τους κανονισμούς για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος.

Στο άρθρο 9 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος ορίζεται σχετικά ότι «κάθε κράτος μέρος... θα πρέπει να διασφαλίσει ότι οι διοικητικές και κανονιστικές αρχές, οι αρχές εφαρμογής του νόμου και άλλες αρχές που ασχολούνται με την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος έχουν την ικανότητα να συνεργάζονται και να ανταλλάσσουν πληροφορίες σε εθνικό και διεθνές επίπεδο..... και γι' αυτό το σκοπό θα πρέπει να εξετάσουν τη σύσταση μιας μονάδας χρηματοοικονομικών πληροφοριών που να χρησιμεύει σαν εθνικό κέντρο για τη συλλογή, ανάλυση και διάχυση πληροφοριών, αναφορικά με ενδεχόμενο ξέπλυμα χρήματος».

Ο κεντρικός ρόλος της FIU επισημάνθηκε επίσης και από την FATF η οποία θεωρεί απαραίτητη τη σύσταση και λειτουργία μιας εξειδικευμένης υπηρεσίας για να λαμβάνει, να επεξεργάζεται και να αναλύει τις πληροφορίες που προκύπτουν από την υποχρέωση αναφοράς, καταχώρησης και τήρησης στοιχείων που αφορούν διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος. Συγκεκριμένα, η Σύσταση 26 της FATF (2003) ορίζει ότι η FIU «θα πρέπει να έχει πρόσβαση άμεσα ή έμμεσα, σε πληροφορίες που απαιτούνται για να εκπληρώσει σωστά τις λειτουργίες της, συμπεριλαμβανομένης και της ανάλυσης ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών».

2.1.3.2 Η Ομάδα Egmont

Η Ομάδα Egmont δημιουργήθηκε το 1995, όταν ορισμένες FIUs, αναγνωρίζοντας τα οφέλη που θα μπορούσαν να προκύψουν από την ανάπτυξη ενός δικτύου FIUs σε ολόκληρο τον κόσμο, συναντήθηκαν στο Μέγαρο Egmont Arenberg στις Βρυξέλλες και αποφάσισαν να συγκροτήσουν μια άτυπη Ομάδα για την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας.

Σήμερα, η Ομάδα Egmont των FIUs συνεδριάζει τακτικά για να βρει τρόπους συνεργασίας, ειδικά στους τομείς της ανταλλαγής πληροφοριών, της εκπαίδευσης και της ανταλλαγής εμπειρογνωμοσύνης, με στόχο πρώτον, να αποτελέσει ένα φόρουμ συνάντησης FIUs ανά τον κόσμο για την προώθηση της συνεργασίας στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας,

και δεύτερον να υποστηρίξει την υλοποίηση εθνικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων σ' αυτό τον τομέα βασισμένων στην ανταλλαγή εμπειρίας, εμπειρογνωμοσύνης και βέλτιστων πρακτικών.

Τον Ιούνιο του 2001 η Ομάδα Egmont εξέδωσε έναν χρήσιμο οδηγό τυπολογιών ο οποίος περιείχε 100 υποθέσεις ξεπλύματος χρήματος οι οποίες είχαν αναφερθεί από FIUs χωρών - μελών της, ενώ το 2014 παρουσίασε έγγραφο με την χρηματοοικονομική ανάλυση υποθέσεων ξεπλύματος χρήματος για το διάστημα 2011 – 2013. Ο αριθμός των FIUs που συμμετέχουν στην Ομάδα Egmont ανέρχεται σήμερα σε 156.

Σε κάθε περίπτωση, Οργανισμοί του είδους της Ομάδας Egmont προωθούν την ιδέα της διεθνούς συνεργασίας, της ανταλλαγής γνώσεων και εμπειριών και της επιβολής του νόμου σε διεθνές επίπεδο στο μέτρο που η επιβολή αυτή αποτελεί μια από τις βασικές διαστάσεις του παγκόσμιου καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Φυσικά, οι δυνατότητές της δεν πρέπει να υπερεκτιμώνται αφού η ομάδα αυτή δεν έχει επιχειρησιακές αρμοδιότητες σε διεθνές επίπεδο. Οι αρμοδιότητες διεθνούς δράσης ανήκουν στις εθνικές αρχές εφαρμογής του νόμου και στις δικαστικές αρχές και εκδηλώνονται στο πλαίσιο διμερών ή πολυμερών συμφωνιών διεθνούς συνεργασίας και συμμετοχής σε διεθνείς οργανισμούς όπως η Interpol, η Europol, η Eurojust κ.λπ ή στο πλαίσιο ικανοποίησης αιτημάτων αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής σε ποινικά θέματα (Reuter & Truman 2004, σ. 92).

2.1.3.3 Η Interpol

Στον Διεθνή Οργανισμό Εγκληματολογικής Αστυνομίας (Interpol) ο οποίος έχει την έδρα του στην πόλη Λυών της Γαλλίας λειτουργεί ξεχωριστό Γραφείο για κεφάλαια τα οποία προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες.

Η Interpol έχει υιοθετήσει μία σειρά ψηφισμάτων για την καταπολέμηση του διεθνούς ξεπλύματος χρήματος και την κατάσχεση των εγκληματικών προσόδων. Έχει επίσης υπογράψει συμφωνίες συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών με άλλους διεθνείς Οργανισμούς.

Όπως επισημαίνουν οι Savona & De Feo (2005, σ. 39) όλα αυτά αναδεικνύουν τις προσπάθειες τις οποίες καταβάλλει ο διεθνής αυτός Οργανισμός για να καταπολεμήσει το ξέπλυμα χρήματος. Προσπάθειες οι οποίες χαρακτηρίζονται από τη σφυρηλάτηση διεθνούς συναίνεσης για διεθνή συνεργασία στο συγκεκριμένο πεδίο τόσο μεταξύ της Interpol και των μελών της όσο και μεταξύ της Interpol και άλλων

διεθνών Οργανισμών οι οποίοι ασχολούνται με την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος.

Πέραν αυτού, η Interpol έχει συντάξει διάφορες μελέτες, σχετικά με τις τάσεις του ξεπλύματος χρήματος. Δύο παραδείγματα περιλαμβάνουν τα «Εναλλακτικά συστήματα αποστολής εμβασμάτων», διακρίνοντας υποσυστήματα εθνικού ξεπλύματος χρημάτων στις χώρες μέλη της Interpol στην Ασιατική ήπειρο και το εναλλακτικό σύστημα αποστολής εμβασμάτων «hawala» και το ρόλο του στο ξέπλυμα χρήματος.

Επίσης, ο FOPAC²⁰, ένας κλάδος της Interpol, συνεργάζεται με τμήματα της αστυνομίας και πολυμερείς Οργανισμούς, για τη συγκέντρωση και διάδοση πληροφοριών που αφορούν τη μετακίνηση και το ξέπλυμα εγκληματικών προσόδων. Η Interpol έχει επεξεργαστεί τη σύνταξη νομοθεσίας προτύπου, για τη διευκόλυνση της απόκτησης των εξειδικευμένων αποδεικτικών στοιχείων που απαιτούνται σε ποινικές έρευνες και σε διαδικασίες για τη δήμευση των εγκληματικών προσόδων.

Στο πλαίσιο του ενδιαφέροντός της συμβολή στις προσπάθειες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος συνεργάστηκε με υπηρεσίες των Ηνωμένων Εθνών για την ολοκλήρωση αυτοματοποιημένης επιτομής πληροφοριών, για την κατάσταση της σχετικής με το ξέπλυμα του χρήματος νομοθεσίας και της επιβολής του νόμου στις διάφορες χώρες. Μαζί με το FinCEN (τη FIU των Ηνωμένων Πολιτειών), ο FOPAC πραγματοποιεί μελέτες σε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και της Ασίας για την υιοθέτηση σε εθνικό επίπεδο της απαιτούμενης νομοθεσίας καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και των σχετικών με ξέπλυμα χρήματος ερευνών οι οποίες διεξάγονται από τις αστυνομίες αυτών των χωρών.

Η Υποδιεύθυνση Χρηματοοικονομικών Εγκλημάτων και Εγκλημάτων Υψηλής Τεχνολογίας, της Διεύθυνσης Ειδικών Εγκλημάτων της Interpol ερευνά μεταξύ άλλων και κεφάλαια τα οποία προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες και παρέχει στις αρχές εφαρμογής του νόμου των κρατών μελών της εμπειρογνωμοσύνη για την

²⁰ Συντομογραφία του «Fonds Provenant d'Activités Criminelles» (Κεφάλαια που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες). Είναι εξειδικευμένος κλάδος της Interpol και δημιουργήθηκε με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης της Interpol στις Κάννες το 1983, στη Διεύθυνση Αστυνομίας της Γενικής Γραμματείας της Interpol, για να ασχοληθεί με όλα τα αδικήματα που σχετίζονται με ξέπλυμα χρήματος.

αντιμετώπιση του ξεπλύματος χρήματος και για την οργάνωση και προώθηση της πολυκλαδικής επικοινωνίας και συνεργασίας (Reuter & Truman, 2004, σ. 92 - 93).

2.1.3.4 Ο ρόλος άλλων παγκόσμιων Οργανισμών στην αντιμετώπιση του ξεπλύματος χρήματος

Τα διεθνή χρηματοοικονομικά ιδρύματα τα οποία παίζουν κεντρικό ρόλο στις πολιτικές και στις διαδικασίες οι οποίες έχουν να κάνουν με την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας είναι το ΔΝΤ, η Παγκόσμια Τράπεζα και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (εφεξής ΠΟΕ). Εξαιτίας των σκληρών νεοφιλελεύθερων πολιτικών λιτότητας που επιβάλλουν στα κράτη μέλη τα διεθνή αυτά χρηματοοικονομικά ιδρύματα έχουν χαρακτηριστεί ως η «ανόσια τριάδα της απληστίας» (the «unholy trinity of greed»).

Το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα αποτελούν τους σημαντικότερους θεσμούς του λεγόμενου συστήματος του Bretton Woods (Ziegler, 2002, σ. 150)²¹. Τα διεθνή χρηματοοικονομικά ιδρύματα έχουν επίσης υποστεί σκληρή κριτική για τη συνενοχή τους σε ευρείας κλίμακας εγκλήματα της παγκοσμιοποίησης.

Όπως επισημαίνει ο Γεωργούλας (2018), «τα ‘εγκλήματα της παγκοσμιοποίησης’ αναφέρονται σε μορφές κοινωνικής βλάβης σε ολόκληρους πληθυσμούς από πολιτικές υπερεθνικών οργανισμών όπως το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα. Η επιβολή από τα πάνω πολιτικών και οικονομικών προγραμμάτων τα οποία είναι σύμφωνα με τα συμφέροντα ισχυρών κρατών και πολυεθνικών επιχειρήσεων έχουν επιπτώσεις ακόμα και σε απώλειες ανθρώπινων ζώων κυρίως σε ‘αναπτυσσόμενες χώρες’» (σ. 297).

Ο Friedrichs (2015, σ. 96 - 114, 109) αναδεικνύει το σοβαρότατο θέμα της απουσίας ποινικής απαξίας σε παγκόσμιο επίπεδο επιβλαβών δραστηριοτήτων οι οποίες είναι απόρροια πολιτικών που χαράσσονται και επιβάλλονται από παγκόσμιους και διεθνείς οργανισμούς όπως είναι το ΔΝΤ, η Παγκόσμια Τράπεζα και ο ΠΟΕ. Οι δραστηριότητές τους αυτές με τις σοβαρότατες οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές συνέπειές τους για τα κράτη και τους πολίτες τους σε ολόκληρο τον κόσμο δεν εντάσσονται δυστυχώς σε καμία αναγνωρισμένη εγκληματολογική τυπολογία και δεν

²¹ Το Μπρέτον Γουντς είναι κωμόπολη του Νιου Χάμσάιρ των ΗΠΑ. Εκεί συναντήθηκαν το 1944 οι αντιπροσωπείες των Δυτικών συμμάχων και καθόρισαν τις αρχές και τους θεσμούς (ΔΝΤ, Παγκόσμια τράπεζα κ.α) ανοικοδόμησης της Ευρώπης και μιας παγκόσμιας οικονομικής τάξης.

καλύπτονται από πλευράς επιβολής κυρώσεων από κανένα σύστημα ποινικού δικαίου. Οι ευθύνες αυτών που χαράσσουν τις πολιτικές αυτές στο πλαίσιο αυτών των Οργανισμών είναι πράγματι εγκληματικές, από τη στιγμή μάλιστα που τα καταστροφικά τους αποτελέσματα γίνονται άμεσα αντιληπτά από τους ίδιους και από τον καθένα.

Σε κάθε περίπτωση, σε ότι αφορά την παγκόσμια χρηματοοικονομική δραστηριότητα στο πλαίσιο της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης οι διεθνείς αυτοί Οργανισμοί της χρηματοοικονομίας και το εμπορίου απέτυχαν να παράσχουν ένα συνεκτικό και ισχυρό κανονιστικό πλαίσιο και αποτελεσματικούς μηχανισμούς επιβολής για να διασφαλίσουν την προβλεψιμότητα της στρεβλής και παράνομης οικονομικής δραστηριότητας και τον έλεγχο και την τιμωρία των παράνομων χρηματοοικονομικών και εμπορικών συναλλαγών (Passas, 2016, σ. 15).

Με τη στάση τους, τις πολιτικές και τις ενέργειές τους οι παγκόσμιοι και διεθνείς Οργανισμοί που αναφέρθηκαν συνέβαλλαν καθοριστικά στη διαμόρφωση και την προβληματική διαχείριση των σημερινών άνομων και άναρχων παγκόσμιων χρηματοοικονομικών σχέσεων, οι οποίες χαρακτηρίζονται από παντελή έλλειψη παγκόσμιων θεσμών δημοκρατικής διακυβέρνησης και από την τυραννία των δυνάμεων της αγοράς και των επιχειρηματικών μονοπωλίων και όχι από καινοτόμες μορφές καλοπροαίρετης και εποικοδομητικής αλληλεξάρτησης και αλληλεγγύης στο πεδίο των διεθνών οικονομικών σχέσεων που να συνδέονται με την ευημερία της κοινωνίας των πολιτών (Barber, 2007, σ. 14).

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου ασχολείται κυρίως με την υποστήριξη του εμπορίου και την κυκλοφορία των εμπορικών ροών, το ΔΝΤ με τη μεγιστοποίηση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας, ενώ η Παγκόσμια Τράπεζα με την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης. Οι δραστηριότητες των Οργανισμών αυτών διαπλέκονται συχνά μεταξύ τους με τέτοιο τρόπο ώστε τα όριά τους να είναι σε ορισμένες περιπτώσεις δύσκολο να προσδιοριστούν με ακρίβεια.

Παγκόσμιοι και διεθνείς Οργανισμοί όπως η FATF, ο ΟΟΣΑ, το ΔΝΤ, η Παγκόσμια Τράπεζα, ο ΠΟΕ και το UNODC λειτουργούν ως τεχνοκρατικά «ανεξάρτητα» διακυβερνητικά σώματα διαμόρφωσης παγκόσμιας πολιτικής με κυβερνητική κατεύθυνση και στήριξη κυρίως από τις κυβερνήσεις των μεγάλων οικονομικά αναπτυγμένων χωρών (van Duyne et al., 2018, σ. 105).

Η δράση τους προωθεί πολιτικές οι οποίες προωθούν και εξυπηρετούν τα συμφέροντα των αναπτυγμένων οικονομικά χωρών και των χρηματοοικονομικών τους ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται στο πλαίσιο του παγκοσμιοποιημένου χρηματοοικονομικού συστήματος σε βάρος των οικονομικά ασθενέστερων χωρών.

Οι εν λόγω Οργανισμοί έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην προώθηση της νεοφιλελεύθερης ατζέντας και στις διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης. Το κεντρικό σύνθημα του οικονομικού σχεδίου του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας του 1990, σύμφωνα με το οποίο θα έπρεπε να μεταρρυθμιστούν πρώτα η Λατινική Αμερική και στη συνέχεια ο μισός κόσμος, ήταν το θεώρημα «Κάνε τους πλούσιους πλουσιότερους και μετά η ευημερία θα αγγίξει και τους φτωχούς» αφού οι πλούσιοι θα προχωρήσουν από μόνοι τους στη συνέχεια στην αναδιανομή του πλούτου. Το επιχείρημα αυτό είναι ψευδές (Stiglitz, 2015, σ. 67).

Ο Stiglitz (2011, σ. 277), υποστηρίζει ότι το ΔΝΤ όχι απλά δεν έκανε τα ελάχιστα για να αποτρέψει την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση αλλά προώθησε και την πολιτική της απορρύθμισης, η οποία περιελάμβανε την απελευθέρωση των κεφαλαιαγορών και των χρηματοπιστωτικών αγορών και η οποία με τη σειρά της συνέβαλε στη γένεση της κρίσης και τη ραγδαία εξάπλωσή της σε ολόκληρο τον κόσμο. Το ΔΝΤ έχει αλλάξει τους αρχικούς του στόχους και έχει μετατραπεί σε μια κλειστή λέσχη των πλούσιων βιομηχανικών χωρών, των πιστωτριών χωρών, την οποία διευθύνουν οι Υπουργοί Οικονομικών και οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών τους. Οι απόψεις του ΔΝΤ περί της ενδεδειγμένης οικονομικής πολιτικής διαμορφώνονται από ανθρώπους του χρηματοπιστωτικού χώρου, απόψεις οι οποίες συχνά είναι πεπλανημένες και καταστροφικές όπως απέδειξαν περίτρανα η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση αλλά και οι διάφορες περιφερειακές και εθνικές χρηματοοικονομικές κρίσεις.

Η απορρύθμιση των τραπεζών και η απελευθέρωση της κίνησης των κεφαλαίων επέτρεψαν στους πλούσιους να κινούνται ελεύθερα στο παγκοσμιοποιημένο χρηματοοικονομικό περιβάλλον, αναζητώντας και βρίσκοντας τους καλύτερους δυνατούς χώρους για να αποκτήσουν τα μεγαλύτερα δυνατά κέρδη. Ταυτόχρονα, η απορρύθμιση της αγοράς εργασίας καταδίκασε τους φτωχούς σε μια συνεχή φτωχοποίηση χωρίς καμία δυνατότητα να εμποδίσουν τις μετακινήσεις των ιδιοκτητών του κεφαλαίου οι οποίοι είχαν αποκτήσει πλέον την ιδιότητα του

ανεξέλεγκτου επενδυτή και το αναφαίρετο δικαίωμα να κινούνται ελεύθερα στο νέο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό περιβάλλον (Bauman, 2014, σ. 52).

Ο Chomsky, υποστήριξε ότι ο ΠΟΕ είναι ένα όπλο κατά της δημοκρατίας και στόχος του είναι η μεταφορά ακόμη περισσότερης ισχύος στα χέρια των διοικούντων τις εταιρείες (Chomsky, 2006, σ. 53).

Ο κύριος σκοπός της Παγκόσμιας Τράπεζας (επίσημα Διεθνής Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης - the International Bank for Reconstruction and Development/IBRD), η οποία ιδρύθηκε στη Διάσκεψη του Bretton Woods το 1944, ήταν η παροχή βοήθειας για τη σταθεροποίηση και την ανόρθωση των οικονομιών οι οποίες είχαν καταστραφεί στη διάρκεια του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου.

Ιδιαίτερη σημασία αποδόθηκε στη στήριξη της οικονομίας των αναπτυσσόμενων κρατών μελών της Παγκόσμιας Τράπεζας με τη μορφή χορήγησης δανείων με χαμηλό επιτόκιο και υποστήριξης αναπτυξιακών σχεδίων με απώτερο στόχο τη μείωση της φτώχειας και τη βελτίωση του επιπέδου ζωής. Παρά τις διακηρύξεις αυτές η Παγκόσμια Τράπεζα φαίνεται να μην ενδιαφέρεται και τόσο για τις ανάγκες και τις προσδοκίες των πολιτών των στις αναπτυσσόμενων χωρών αλλά μάλλον με την ικανοποίηση των συμφερόντων των οικονομικών και πολιτικών τους ελίτ οι οποίες είναι εκείνες οι οποίες καρπώνονται σε αρκετές περιπτώσεις σημαντικό μέρος των χορηγούμενων δανείων. Η Παγκόσμια Τράπεζα έχει δεχθεί ισχυρή κριτική για την αδυναμία της να διασφαλίσει ότι οι φτωχοί των χωρών στις οποίες διαθέτει τα χρήματα είναι πράγματι και αυτοί αποδέκτες τους, λαμβάνοντας υπόψη την εκτεταμένη διαφθορά που κυριαρχεί στις χώρες αυτές (Ziegler, 2002, σ. 154) και τις μεγάλες πιθανότητες υπεξαίρεσης και εκτροπής των κεφαλαίων αυτών.

Η μεγάλη οικονομική συνεισφορά για την ίδρυση της Παγκόσμιας Τράπεζας και του ΔΝΤ των οικονομικά αναπτυγμένων κρατών σε αντίθεση με τη μικρή ή ανύπαρκτη οικονομική συνεισφορά των αναπτυσσόμενων χωρών είχε ως αποτέλεσμα τη χειραγώγηση και τον επηρεασμό των χρηματοοικονομικών αυτών ιδρυμάτων για την εξυπηρέτηση και την προώθηση των συμφερόντων του παγκόσμιου κεφαλαίου σε παγκόσμια κλίμακα.

Πολλοί ασκούν κριτική σε βάρος των διεθνών χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων, τα οποία δεν προσεγγίζουν σε βάθος ούτε αναδεικνύουν στο βαθμό που θα έπρεπε τις διαστάσεις και τις επιπτώσεις σύγχρονων παγκόσμιων προβλημάτων όπως για παράδειγμα του ξεπλύματος χρήματος, της διαφθοράς, της φοροδιαφυγής και των

ενδοχώριων και εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσεων.

Κάποιοι μάλιστα όπως ο Friedrichs (2007), φθάνουν να υποστηρίξουν ότι «διεθνή χρηματοοικονομικά ιδρύματα όπως ο ΠΟΕ, το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα είναι συνεργοί σε μεγάλα εγκλήματα σε βάρος μεγάλου αριθμού προσώπων σε αναπτυσσόμενες χώρες κάτω από τον μανδύα των καλών προθέσεων» (σ. 165), καταλήγοντας να είναι οργανισμοί εξισορρόπησης συγκρουόμενων συμφερόντων των οικονομικά αναπτυγμένων χωρών.

Μετά τη διαπίστωση των αναμφισβήτητα καταστροφικών δυσλειτουργιών του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος με το ξέσπασμα της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης και των αλληπάλληλων περιφερειακών και εθνικών χρηματοοικονομικών κρίσεων η Παγκόσμια Τράπεζα φαίνεται να αδυνατεί να παρέμβει ουσιαστικά.

Οι χρησιμοποιούμενοι για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος πολύπλοκοι μηχανισμοί, τα εξελιγμένα χρηματοοικονομικά σχήματα και οι σχετικές επιστημονικές θεωρίες, συνοδευόμενα από την ανικανότητα ή και την αδιαφορία των αρμόδιων αρχών και οργανισμών να αναπτύξουν υψηλά επίπεδα εμπειρογνωμοσύνης του προσωπικού τους στο θέμα της καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος αποτελούν παράγοντες ανασταλτικούς για τη διαπίστωση αυτού που κρύβεται πραγματικά πίσω από τις καταστάσεις που έρχονται στην επιφάνεια.

Έτσι, οι αναλύσεις που γίνονται κατά καιρούς αφορούν μόνο την περιγραφή των καταστάσεων χωρίς να ενδιαφέρονται στην ουσία για την ανάδειξη των αιτίων που τις προκαλούν, τις τροφοδοτούν και τις γιγαντώνουν και το κυριότερο, χωρίς να προτείνουν συγκεκριμένες λύσεις για την επίλυση του προβλήματος και την επίβλεψη της εφαρμογής τους στην πράξη σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η Παγκόσμια Τράπεζα, φαίνεται να αδιαφορεί για το γεγονός της τεράστιας εκροής κεφαλαίων από αναπτυσσόμενες χώρες σε αναπτυγμένες χώρες και σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα ή φορολογικούς παραδείσους για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος. Επιπλέον, δεν αναλαμβάνει μελέτες σε βάθος για το εάν πράγματι ένα σημαντικό μέρος των βρώμικων χρημάτων καταλήγει με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στα μεγάλα χρηματοοικονομικά κέντρα του πλανήτη και ειδικότερα στα ενδοχώρια και εξωχώρια τραπεζικά ιδρύματα που είναι εγκατεστημένα σ' αυτά

(Λονδίνο, Νέα Υόρκη, Φραγκφούρτη, Παρίσι, Τόκυο, Γενεύη, Hong Kong, Ελβετία, Λουξεμβούργο κ.λπ).

Έτσι λοιπόν, αντί να βοηθήσει στην καταπολέμηση της φτώχειας και στην οικονομική ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών στην ουσία μεταβάλλεται σε δεκανίκι εφαρμογής των νεοφιλελεύθερων πολιτικών της ανεξέλεγκτης και αρρυθμιστής κυκλοφορίας του κεφαλαίου, παριστάμενη ως σιωπηλός μάρτυρας στη φτωχοποίηση των αναπτυσσόμενων χωρών, αγνοώντας τις παράνομες χρηματοοικονομικές εκροές, οι οποίες είναι κατά πολύ μεγαλύτερες από τις εισροές και οι οποίες εν τέλει επισκιάζουν κάθε προσπάθεια παροχής οικονομικής βοήθειας εκ μέρους της.

Η Παγκόσμια Τράπεζα εύκολα αναφέρεται στην ανάγκη διαμόρφωσης πολιτικών για την καταπολέμηση της φτώχειας στον πλανήτη αλλά με χαρακτηριστική δυσκολία αναφέρεται στην ανάγκη διαμόρφωσης πολιτικών για την καταπολέμηση της επιχειρηματικής απληστίας, της αδικαιολόγητης και παράνομης συσσώρευσης πλούτου στα χέρια των λίγων και για τον ρόλο των πλούσιων στη φτωχοποίηση. Με λίγα λόγια αναφέρεται περισσότερο στο θύμα και λιγότερο ή καθόλου στο θύτη.

Έτσι, τη στιγμή που η Παγκόσμια Τράπεζα προσπαθεί σύμφωνα με το καταστατικό της να καταπολεμήσει τη φτώχεια, τα οργανωμένα τραπεζικά και επιχειρηματικά συμφέροντα με τις δραστηριότητές τους, τα πολιτικά συμφέροντα με τη μεγάλης κλίμακας πολιτική διαφθορά, τη διαπλοκή και τις εκκωφαντικές σιωπές τους προωθούν τη φτώχεια και τη φτωχοποίηση ολόκληρων χωρών και ευρύτερων γεωγραφικών περιοχών, εξυπηρετώντας ιδιοτελείς και παράνομους σκοπούς (απόκτηση και διατήρηση της εξουσίας με κάθε μέσο, άσκηση επιρροής στο πεδίο της πολιτικής, της οικονομίας, και των ΜΜΕ, παράνομο πλουτισμό, υπεξαίρεση, απάτη, ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, φοροδιαφυγή, κερδοσκοπία, τοκογλυφία κ.λπ).

Το ξέπλυμα χρήματος συνδέεται άμεσα με τη φτωχοποίηση επειδή και αυτή με τη σειρά της συνδέεται άμεσα με τεράστιες απώλειες κεφαλαίων για τα κράτη εξαιτίας φοροδιαφυγής, διαφθοράς, παράνομης φυγής κεφαλαίων κ.λπ οι οποίες ευνοούνται από το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα το οποίο στηρίζεται στο δίπολο των ενδοχώριων και εξωχώριων χρηματοοικονομικών θέσεων.

Άραγε πόσες περιπτώσεις ξεπλύματος βρώμικου χρήματος ανήκουν σε εκείνες οι οποίες δεν εντοπίστηκαν ή αποσιωπήθηκαν έως τώρα από τα εθνικά και διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και μάλιστα στη δεύτερη περίπτωση ακόμη και εν γνώσει

των διευθυντικών τους στελεχών με γνώμονα το στενό προσωπικό ή εταιρικό οικονομικό συμφέρον;

Ποιες ήσαν πράγματι οι μελέτες των αναλυτών της Παγκόσμιας Τράπεζας για την εισαγωγή επικίνδυνων και τοξικών προϊόντων στις παγκόσμιες τραπεζικές συναλλαγές και τις παγκόσμιες χρηματαγορές; Ποιές ήταν οι αναλύσεις τους για τις εκτός ελέγχου παράνομες πρακτικές των διευθυντικών στελεχών των τραπεζικών ιδρυμάτων για πολλά χρόνια και για τα αποτελέσματα τα οποία θα μπορούσαν να έχουν οι πρακτικές αυτές στην οικονομία, στην κοινωνική συνοχή και στην ίδια τη δημοκρατία; Ποιες ήσαν οι ενέργειές τους για τη χρησιμοποίηση του μηχανισμού του ξεπλύματος χρήματος ως πραγματικού δούρειου ίππου για την άλωση της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου;

Πως μπορεί να λειτουργήσουν τραπεζικά συστήματα καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος σε εμπόλεμες περιοχές και σε περιοχές που έχουν καταστραφεί οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά ως αποτέλεσμα πολεμικών συγκρούσεων; Ποιες κρατικές υποδομές και ποιες ηθικές αναστολές θα αποτρέψουν στις περιπτώσεις αυτές τη χρησιμοποίηση κεφαλαίων παράνομης προέλευσης και θα διασφαλίσουν την ορθολογική και δίκαιη κατανομή των κεφαλαίων της αναπτυξιακής βοήθειας που χορηγούνται από το εξωτερικό;

Αυτό το οποίο η Παγκόσμια Τράπεζα δεν μπορεί να δει, δεν μπορεί να ρωτήσει και δεν θέλει να ξέρει, αποστρέφοντας το πρόσωπό της από τις αμαρτίες, τις σιωπές, τις αδιαφάνειες, τα τραπεζικά απόρρητα, τις ανωνυμίες τις παρανομίες και τις παρεκτροπές του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος είναι εκείνο τελικά το οποίο συμβάλλει καθοριστικά στη χαμηλή αποτελεσματικότητα της παρέμβασής της.

Το απόλυτα τεράστιο μέγεθος του παγκόσμιου πλούτου που συσσωρεύτηκε παράνομα και ανεξέλεγκτα στα χέρια πλούσιων ατόμων είναι δυστυχώς ένα ζήτημα το οποίο φαίνεται να βρίσκεται ουσιαστικά έξω από την ημερήσια διάταξη των σχετικών συζητήσεων, παρά τις τεράστιες καταστροφές που έχουν προκύψει σε οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό και ηθικό επίπεδο.

Η ανάγκη της ανακοπής της παράνομης εκροής χρημάτων από φτωχές, χρεωκοπημένες, αποτυχημένες ή αναπτυσσόμενες χώρες προς πλούσιες ή αναπτυγμένες οικονομικά χώρες και σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους καθίσταται σήμερα περισσότερο επιτακτική από ποτέ.

Η καταλήστευση των πόρων ολόκληρων εθνών όπως αναφέρει ο Bauman (2004) «ονομάζεται προώθηση του ελεύθερου εμπορίου. Η κλοπή των προς το ζην από ολόκληρες οικογένειες και κοινότητες ονομάζεται απόλυση εργαζομένων ή απλά εξορθολογισμός. Κανένα από τα δύο δεν έχει τεθεί ποτέ στον κατάλογο των εγκληματικών και ποινικά κολάσιμων πράξεων» (σ. 171).

Γιατί η Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο δεν παρεμβαίνουν αποφασιστικά για να αρθούν οι εξαιρετικά αρνητικές συνέπειες αυτού που διαδραματίζεται στο πλαίσιο του παγκοσμιοποιημένου χρηματοοικονομικού συστήματος σε βάρος των πολλών και περιορίζονται απλά στην καταγραφή του; Τελικά ποιός είναι ο ρόλος ή ποιός θα πρέπει να είναι ο ρόλος των αναπτυγμένων οικονομικά χωρών και ιδιαίτερα των ΗΠΑ και της ΕΕ στο τέλος των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων;

Οι υπάλληλοι της Παγκόσμιας Τράπεζας αδιαφορούν για τις αρνητικές επιπτώσεις που συνεπάγονται πολλές φορές η αλόγιστη και ανεξέλεγκτη χορήγηση δανείων και για τους όρους χορήγησης των δανείων αυτών, ένεκα των οποίων η αποπληρωμή τους δεν είναι καθόλου εύκολη υπόθεση. Πέραν αυτού, το προσωπικό της Παγκόσμιας Τράπεζας δεν λογοδοτεί για τις αστοχίες του και τις καταστροφικές και τραγικές πολλές φορές συνέπειες των προγραμμάτων του για τους πληθυσμούς των διαφόρων χωρών. Η περίπτωση της Ελλάδας στην εποχή των μνημονίων αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα αυτής της απάνθρωπης και ατιμώρητης συμπεριφοράς. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι η δημιουργία ενός παγκόσμιου περιβάλλοντος αταξίας και ανομίας, το οποίο ευνοεί, υποθάλλει και καλλιεργεί εγκληματικές δραστηριότητες ανάμεσα στις οποίες το ξέπλυμα χρήματος κατέχει εξέχουσα θέση.

Οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εξαιτίας των αλλοπρόσαλλων χρηματοοικονομικών πολιτικών της παγκοσμιοποίησης στην προώθηση των οποίων Παγκόσμια Τράπεζα συμμετέχει καθοριστικά προκαλούν ιδιαίτερη ανησυχία. Ακόμη περισσότερο επειδή η Παγκόσμια Τράπεζα δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος στις διεθνείς συνθήκες για τα ανθρώπινα δικαιώματα και ως εκ τούτου εκδηλώνει σχετικά μικρό ενδιαφέρον επί του θέματος.

Ωστόσο, η έλλειψη ενδιαφέροντος για τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν μπορεί να δικαιολογηθεί αφού έτσι κι αλλιώς τα διεθνή χρηματοοικονομικά ιδρύματα υπόκεινται στις επιταγές του διεθνούς δικαίου και κατά συνέπεια είναι υποχρεωμένα να

διασφαλίζουν τουλάχιστον ότι δεν δημιουργούν ή δεν επιδεινώνουν καταστάσεις που θίγουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Οι Reuter και Truman, αναφέρονται στη διστακτικότητα με την οποία ανέλαβε το ΔΝΤ το 2000 στο πλαίσιο ενός προγράμματος την αξιολόγηση 44 δικαιοδοσιών οι οποίες χαρακτηρίζονταν ως εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα. Κατά τη γνώμη τους ένα μέρος της διστακτικότητας του ΔΝΤ να εμπλακεί στην αξιολόγηση αυτή σχετίζονταν με το γεγονός ότι σχεδόν οι μισές από αυτές τις δικαιοδοσίες δεν ήταν μέλη του. Στην πραγματικότητα πολλές από αυτές ήταν εξαρτώμενες επικράτειες κρατών μελών του ΔΝΤ, όπως το Montserrat, το οποίο είναι εξωχώρια επικράτεια του Ηνωμένου Βασιλείου. Οι Reuter και Truman (2004) αναφέρουν μια χαρακτηριστική δήλωση για το θέμα αυτό του διευθυντή ενός προγράμματος του ΔΝΤ, του ο Barry Johnson, ο οποίος δήλωσε μεταξύ άλλων: «Επιτρέψτε μου να ξεκαθαρίσω ότι το ΔΝΤ δεν κυνηγά εγκληματίες...» (σ. 87 - 88).

Πρόκειται για μία άκρως κυνική δήλωση ενός γραφειοκράτη ενός διεθνούς οργανισμού του οποίου οι πολιτικές τις οποίες υπηρετεί και προωθεί έχουν συμβάλλει καθοριστικά στην ενίσχυση πολλών διεθνών οργανωμένων εγκληματιών όπως αυτοί τους οποίους δεν καταδέχεται να κυνηγήσει.

Ο Stiglitz (όπως αναφέρεται από τον Ziegler, 2002, σ. 175), άσκησε κριτική σε βάρος του ΔΝΤ και των υπαλλήλων του οι πολιτικές και οι ενέργειες των οποίων συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στη δυστυχία των λαών του Τρίτου Κόσμου, επαναλαμβάνοντας αδιάκοπα τα ίδια λάθη, όντας ξεκομμένοι από την πραγματικότητα ή προσκολλημένοι στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων των αναπτυγμένων οικονομικά χωρών. Ο Stiglitz, κατηγορεί ευθέως το ΔΝΤ ότι επιδείνωσε, με την επέμβασή του τη χρηματιστηριακή κρίση η οποία στραγγάλισε στο δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του '90 πολλές ασιατικές οικονομίες και ότι ευθύνεται άμεσα για το κλείσιμο χιλιάδων εργοστασίων και εμπορικών εταιρειών και εξ αυτού, για τη δυστυχία στην οποία βυθίστηκαν εκατομμύρια εργαζόμενοι με τις οικογένειές τους.

Στο βιβλίο του «Globalization and its discontents» ο Stiglitz (2002, σ. 12), επισημαίνει ότι το ΔΝΤ είναι ένας δημόσιος διεθνής Οργανισμός ο οποίος συστήθηκε με χρήματα φορολογούμενων από ολόκληρο τον κόσμο και κατά συνέπεια θα έπρεπε να δίνει αναφορά στους πολίτες που το χρηματοδοτούν αλλά και να λογοδοτεί σε εκείνους τη ζωή των οποίων επηρεάζει. Αντ' αυτού, αναφέρεται μάλλον στα Υπουργεία Οικονομικών και στις κεντρικές τράπεζες των κυβερνήσεων του κόσμου

που διασφαλίζουν τον έλεγχο του με τη βοήθεια πολύπλοκων κανονιστικών ρυθμίσεων και αδιαφανών διαδικασιών ψηφοφορίας για λήψη αποφάσεων και με βάση την οικονομική ισχύ των μεγάλων αναπτυγμένων οικονομικά χωρών, ανάμεσα στις οποίες οι ΗΠΑ διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο με το δικαίωμα αρνησικυρίας που διαθέτουν.

Η κατάργηση κάθε φραγμού και ελέγχου στην είσοδο και στην έξοδο κεφαλαίων από και προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, η απελευθέρωση των χρηματιστηριακών αγορών, η μαζική εισροή κεφαλαίων βραχυπρόθεσμων επενδύσεων σε αναζήτηση γρήγορων και υψηλών κερδών, η κερδοσκοπία στον τομέα των ακινήτων, η γρήγορη εγκατάλειψη των ξένων κερδοσκοπικών κεφαλαίων των χωρών στις οποίες έχουν επενδυθεί, η κατάρρευση των οικονομιών εξαιτίας των αλόγιστων και τοξικών χρηματοοικονομικών πρακτικών, η τεράστια αύξηση του εξωτερικού δανεισμού, η υπονόμευση της ακεραιότητας του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος με την θέση στο απυρόβλητο ενδοχώριων και εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και φορολογικών παραδείσων, η δραστική μείωση των κοινωνικών δαπανών και των πιστώσεων προς τις επιχειρήσεις, η ανεργία και η φτωχοποίηση μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού, η υπονόμευση των τομέων της υγείας, της εκπαίδευσης, της οικονομικής ευημερίας μεγάλων πληθυσμιακών μαζών έχουν αφήσει ασυγκίνητους τους γραφειοκράτες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Οι συνταγές θεραπείας που προτείνουν είναι αιματηρές για την πλειονότητα των πολιτών και έχουν πολύ μακρινό ορίζοντα που μπορεί να φθάσει όπως στην περίπτωση της χώρας μας μέχρι και το 2060! Πολύ ακριβό τίμημα για κάτι που δεν μπόρεσαν ή δεν θέλησαν να προβλέψουν ή και να διαχειριστούν αποτελεσματικά ή ακόμη και που προκάλεσαν με τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές που εφάρμοσαν.

Αυτό το οποίο συνέβη με την χρηματοοικονομική παγκοσμιοποίηση, την απορρύθμιση του χρηματοοικονομικού συστήματος, τη δημιουργία των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και το ξέπλυμα του χρήματος δεν ήταν τίποτα περισσότερο ή τίποτα λιγότερο από μια ολοκληρωτική επίθεση στο προοδευτικό New Deal στις Ηνωμένες Πολιτείες, στα θεμέλια της κοινωνικής δημοκρατίας στην Ευρώπη και στον δημοκρατικό έλεγχο, τον λογιστικό απολογισμό και την οικονομική ανάπτυξη σε ευάλωτες χαμηλού εισοδήματος χώρες ανά τον κόσμο. Όλος αυτός ο μηχανισμός διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στη φτωχοποίηση μεγάλου αριθμού χωρών του

πλανήτη αλλά και στη φτωχοποίηση και περιθωριοποίηση μεγάλων πληθυσμιακών μαζών.

Η φτώχεια στην Αφρική για παράδειγμα, δεν μπορεί να γίνει κατανοητή χωρίς να γίνει κατανοητός ο ρόλος του εξωχώριου. Ο χειρότερος πόλεμος του κόσμου για χρόνια ήταν η εμφύλια σύγκρουση στη Δημοκρατία του Congo, η οποία συνδέθηκε με τη λεηλασία του ορυκτού πλούτου της χώρας αυτής διαμέσου φορολογικών παραδείσων. Σύμφωνα με έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (2017), «η Αφρική ως ήπειρος χάνει τουλάχιστον 50 δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως, εξαιτίας των παράνομων χρηματοοικονομικών ροών ή τα διπλάσια χρηματικά ποσά από αυτά που λαμβάνει ως διεθνή οικονομική βοήθεια» (European Parliament, 2017, σ. 35).

Η Παγκόσμια Τράπεζα, το ΔΝΤ και το Φόρουμ Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας έχουν αναπτύξει τις δικές τους ημερήσιες διατάξεις για την καταπολέμηση των διαφόρων χρηματοοικονομικών προβλημάτων στο πλαίσιο της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης. Ωστόσο, δεν έχουν συμβάλει ιδιαίτερα μέχρι σήμερα στην επίλυση σοβαρών θεμάτων, όπως είναι το τραπεζικό απόρρητο, η διαφυγή κεφαλαίων και η φορολογική απάτη, οι φορολογικοί παράδεισοι, το ξέπλυμα χρήματος, η διαφθορά κ.λπ. Η στάση τους επίσης δεν είναι αποφασιστική στην αποτελεσματική κανονιστική ρύθμιση των πολλαπλασιαζόμενων με μεγάλη ταχύτητα χρηματοοικονομικών εργαλείων, ορισμένα από τα οποία προκαλούν ιδιαίτερες ανησυχίες (π.χ. hedge funds)²².

Ο Stiglitz (2011, σ. 277 - 278), είναι ιδιαίτερα επικριτικός για το ρόλο του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας στην προώθηση της νεοφιλελεύθερης ατζέντας. Σε πολλά μέρη του κόσμου παγκόσμιοι οργανισμοί όπως το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα κατέληξαν να θεωρούνται όργανα μετααποικιακού ελέγχου τα οποία προωθούσαν τον φονταμενταλισμό της αγοράς (το «νεοφιλελευθερισμό» όπως αποκαλείται συχνά) και ασκούσαν πιέσεις για απορρύθμιση του χρηματοπιστωτικού τομέα, ιδιωτικοποιήσεις και απελευθέρωση του εμπορίου. Τις ενέργειες αυτές των

²² Hedge funds: Κεφάλαια αντιστάθμισης κινδύνων, επενδυτική εταιρεία υψηλής μόχλευσης, αντισταθμιστικό ταμείο. Κερδοσκοπικό αμοιβαίο κεφάλαιο (προς το παρόν δεν υπάγεται σε έλεγχο ή εποπτεία). Σήμερα χαρακτηρίζονται έτσι περίπου 9.000 εταιρείες (κυρίως offshore) με κεφάλαια περίπου 2 τρισεκατομμύρια δολάρια, που ενεργούν κερδοσκοπικές συναλλαγές (πωλήσεις «αέρα», αρμπιτράζ κ.λπ) υψηλού κινδύνου για αποκόμιση κερδών ή αυξημένες αποδόσεις. Βλέπε Χρυσοβιτσιώτης & Σταυρακόπουλος (2011, σ. 587)

ιθυνόντων της Παγκόσμιας Τράπεζας και του ΔΝΤ υποστήριζαν ομάδες οικονομολόγων που τάσσονταν υπέρ της ελεύθερης αγοράς και στην πλειονότητά τους προέρχονταν από τη μητρόπολη των οικονομικών της ελεύθερης αγοράς, το Πανεπιστήμιο του Σικάγου. Και όλα αυτά γίνονταν φυσικά, σύμφωνα με τις δηλώσεις των ιθυνόντων, για το καλό και την ευημερία του αναπτυσσόμενου κόσμου.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες, εξαιτίας των αρνητικών αποτελεσμάτων των προτεινόμενων και εφαρμοζόμενων οικονομικών πολιτικών άρχισαν να υποψιάζονται ότι η δημοκοπία για ελεύθερη και αυτορυθμιζόμενη αγοράς και για την ανάγκη κατάργησης κάθε κανονιστικής κρατικής αρχής, η οποία στηρίχτηκε στη «Συναίνεση της Washington» (Serra, Spiegel & Stiglitz, 2008, σ. 4) όπως είναι γνωστή εν συντομία, δεν ήταν τίποτε άλλο παρά μια στρατηγική η οποία ήταν ενταγμένη σε ένα παγκόσμιο σχέδιο συγκάλυψης των παλιών εμπορικών συμφερόντων και οικονομικών ανταγωνισμών με τη μορφή που αυτά εκδηλώνονταν στην εποχή της παγκοσμιοποίησης.

Όπως αποδείχθηκε, η ιδεολογία της ελεύθερης αγοράς αποτελούσε δικαιολογία για καινούργιες μορφές εκμετάλλευσης οι οποίες χαρακτηρίστηκαν από διαδικασίες ιδιωτικοποίησης δημόσιων Οργανισμών σε αναπτυσσόμενες χώρες, αχαλίνωτη κερδοσκοπία των μονοπωλίων, αποκόμιση υψηλής κερδοφορίας εκ μέρους των ξένων τραπεζών για τα δάνεια που χορηγούσαν. Όταν τα δάνεια αυτά έπαυαν να εξυπηρετούνται το ΔΝΤ επέβαλλε την «κοινωνικοποίηση» των ζημιών, πράγμα που σήμαινε ότι ολόκληροι πληθυσμοί υποχρεώνονταν βίαια να εξοφλήσουν τις ξένες τράπεζες (Stiglitz, 2011, σ. 283 - 284).

Από την πλευρά της και η Klein (2010, σ. 224), υποστηρίζει ότι η σταδιακή επικυριαρχία της Σχολής του Σικάγου στην Παγκόσμια Τράπεζα και στο ΔΝΤ υπήρξε σε μεγάλο βαθμό μια σιωπηρή διαδικασία, η οποία επισημοποιήθηκε το 1989 με αυτό το οποίο ονομάστηκε «Συναίνεση της Ουάσινγκτον». Επρόκειτο για πολιτικές οι οποίες προωθούσαν τις ιδιωτικοποιήσεις κρατικών εταιρειών, την απορρύθμιση, την απελευθέρωση των εμπορικών συναλλαγών και τις δραστικές περικοπές των κρατικών δαπανών. Οι αλλαγές αυτές ανέτρεπαν πλήρως το υφιστάμενο καθεστώς του κοινωνικού και παρεμβατικού κράτους στην οικονομία σε τέτοιο βαθμό που 'όπως αναφέρει χαρακτηριστικά η Klein (2010), «ο Stiglitz έγραψε ότι ο Keynes θα στριφογύριζε στον τάφο του αν μπορούσε να δει αυτά που συνέβαιναν» (σ. 224).

Ο ΟΗΕ, προειδοποιούσε ήδη από το 1998 ότι η διεξαγωγή επιχειρηματικών συναλλαγών μέσω εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και φορολογικών παραδείσων για την εξυπηρέτηση των αναγκών μιας προνομιούχου μειοψηφίας για σκοπούς φοροδιαφυγής είχε καταστεί πλέον μια τεράστια τρύπα στο διεθνές νομικό και φορολογικό σύστημα με πάνω από ένα εκατομμύριο ανώνυμες εταιρείες και τη φύλαξη στις εξωχώριες αυτές θέσεις περιουσιακών στοιχείων αξίας άνω των πέντε τρισεκατομμυρίων δολαρίων, τραπεζικών καταθέσεων ύψους ενός τρισεκατομμυρίου δολαρίων και τεσσάρων τρισεκατομμυρίων δολαρίων με τη μορφή μετοχών, εγγυήσεων, ακίνητης περιουσίας (real estate) και εμπορευμάτων. Ο ΟΗΕ έκανε λόγο για την ανάγκη συστημικής προσέγγισης στην ανάπτυξη κανόνων δικαίου για την κανονιστική ρύθμιση του παγκόσμιου εμπορίου και της ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων και κεφαλαίων και για την αντιμετώπιση των σχετικών θεμάτων που προέκυπταν εξαιτίας της χρησιμοποίησης από ορισμένες χώρες και δικαιοδοσίες της κυριαρχίας τους για να προσφέρουν στους πολίτες άλλων χωρών ευκαιρίες φοροδιαφυγής και ξεπλύματος χρήματος και ευκαιρίες παράκαμψης της εθνικής τους νομοθεσίας (Blum et al., 1998, σ. 110).

Οι φόβοι του ΟΗΕ επιβεβαιώθηκαν πλήρως στα χρόνια που ακολούθησαν μέχρι σήμερα. Το πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών ίσως να ήταν καλύτερο για την αντιμετώπιση ενός τόσο σημαντικού διεθνούς ή καλύτερα παγκόσμιου προβλήματος όπως είναι αυτό του ξεπλύματος χρήματος, αφού εκεί εκπροσωπούνται και οι αναπτυγμένες και οι αναπτυσσόμενες χώρες, σε αντίθεση με την FATF όπου εκπροσωπούνται κατά βάση οι αναπτυγμένες χώρες και οι οποίες επιβάλλουν την πολιτική που πρέπει να ακολουθηθεί από θέση ισχύος και με βάση τα οικονομικά τους συμφέροντα. Ωστόσο, οι μέχρι σήμερα προσπάθειες που έχουν αναληφθεί από τη φορολογική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για να ενισχύσουν τον φορολογικό συντονισμό, δεν είναι καθόλου πειστικές. Και αυτό επειδή οι προσπάθειες αυτές της διεθνούς κοινότητας είναι πάρα πολύ αποσπασματικές, ατελείς και χρονοβόρες παρά το γεγονός ότι η παρούσα παγκόσμια χρηματοοικονομική τάξη προκαλεί τεράστιες ανισότητες τόσο μεταξύ των κρατών όσο και εντός των κρατών.

Αντί να καθορίζουν τα Ηνωμένα Έθνη την παγκόσμια οικονομική ατζέντα, με τη λήψη των σχετικών αποφάσεων στο επίπεδο της Γενικής τους Συνέλευσης αυτή καθορίζεται τελικά από τις μεγάλες οικονομικές δυνάμεις, από διεθνικές και πολυεθνικές εταιρείες και από τους τρεις μεγάλους διεθνείς χρηματοοικονομικούς

οργανισμούς, τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, την Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Κανένας από τους οργανισμούς αυτούς δεν έχει ενσωματωθεί στο σύστημα των Ηνωμένων Εθνών και ίσως θα ήταν χρήσιμο να καταβληθούν προσπάθειες εναρμόνισης των πολιτικών των τριών αυτών Οργανισμών με τους σκοπούς και τις αρχές του ΟΗΕ προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι κατ' ιδίαν δράσεις τους δεν ματαιώνουν την υλοποίηση των στόχων και των προγραμμάτων των Ηνωμένων Εθνών.

Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Ινστιτούτο για την έρευνα της οικονομικής ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών το έτος 2000 το 1% των πιο πλούσιων κατείχε το 40% του παγκόσμιου ενεργητικού και το 10% των πιο πλούσιων κατείχε το 85% του συνολικού παγκόσμιου πλούτου. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εργασίας εκτιμά ότι 3 δισεκατομμύρια άνθρωποι ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας το οποίο ανέρχεται σε 2 δολάρια την ημέρα. Το 20% του παγκόσμιου πληθυσμού κατέχει το 86% των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ το 20% του πιο φτωχού πληθυσμού καταναλώνει μόνο το 1,3% του συνόλου. Επίσης εκτιμάται ότι τα είκοσι (20) πιο πλούσια άτομα σε ολόκληρο τον κόσμο διαθέτουν πόρους οι οποίοι ισοδυναμούν με τους πόρους του ενός δισεκατομμυρίου των πιο φτωχών. Μετά από όλα αυτά εύλογα μπορεί να διερωτηθεί κανείς ποιο είναι πραγματικά το έργο διεθνών Οργανισμών, όπως του ΔΝΤ, της Παγκόσμιας Τράπεζας και του ΠΟΕ, όταν ο πλούτος των χιλίων πιο πλούσιων ατόμων είναι σχεδόν διπλάσιος συνολικά από τον πλούτο των 2,5 δισεκατομμυρίων πιο φτωχών ατόμων του πλανήτη (Bauman, 2014, σ. 19).

Τα συστημικά εμπόδια τα οποία αποτελούν τροχοπέδη σε οποιαδήποτε αλλαγή αυτής της κατάστασης είναι πολλά, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται οι σχέσεις ασύμμετρης ισχύος, η άδικη φορολόγηση, η έλλειψη διαφάνειας και λογοδοσίας, ο αδικαιολόγητος πλουτισμός, η ευρέως διαδεδομένη διαφθορά, η δωροδοκία, οι οικονομικές καταχρήσεις, το τραπεζικό απόρρητο, η συνέργεια ομάδων άσκησης πίεσης με εταιρείες παροχής νομικών, λογιστικών και διαχειριστικών υπηρεσιών και τα παγιωμένα οικονομικά συμφέροντα εθνικών και διεθνών εταιρειών (United Nations General Assembly, 2016, σ. 4).

Η Γιωτοπούλου – Μαραγκοπούλου (2008 σ. 1793, 1801), αναφέρθηκε στην ανάγκη ίδρυσης και ενίσχυσης διεθνών οργανισμών και οργάνων αντιμετώπισης της επέκτασης σε διεθνές επίπεδο των κερδοφόρων οργανωμένων εγκληματικών δραστηριοτήτων. Αναφέρθηκε επίσης και στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των

Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, θεωρώντας θετική την εξέλιξή του προς ένα Διεθνές Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Σημειωτέον ότι τα διεθνή χρηματοοικονομικά εγκλήματα στο πλαίσιο της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας τα οποία είναι κατά βάση εγκλήματα του λευκού κολάρου αντιμετωπίζονται προς το παρόν με βάση το αστικό και το διοικητικό δίκαιο. Ωστόσο, οι συνέπειες και οι επιπτώσεις τους είναι τεράστιες σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο. Παρά την ποινικοποίηση του ξεπλύματος χρήματος σε μεγάλο αριθμό χωρών του πλανήτη το θέμα της ποινικής του αντιμετώπισης από ένα Διεθνές Δικαστήριο χρηματοοικονομικών εγκλημάτων ή εγκλημάτων του λευκού κολάρου παραμένει ανοικτό.

Έχουν εκφραστεί μάλιστα και απόψεις ότι θα πρέπει ίσως να εξετασθεί η περίπτωση να συσταθεί ένα διαρκές διεθνές ποινικό δικαστήριο για το ξέπλυμα χρήματος το οποίο θα έχει δικαιοδοσία να αντιμετωπίζει το παγκόσμιο έγκλημα του λευκού κολάρου πάνω στη βάση του μοντέλου και των βασικών αρχών του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου.

Η πολυπλοκότητα της ποινικής δίωξης των αδικημάτων του ξεπλύματος χρήματος τονίζεται και από το γεγονός ότι το ξέπλυμα χρήματος έχει καταστεί προβληματικό από άποψη δικαιοδοσίας επειδή οι διαδικασίες του μπορεί να έχουν ξεκινήσει σε μια χώρα από έναν πολίτη μιας άλλης χώρας, ο οποίος με τη σειρά του μπορεί να διοχετεύει τα παράνομα χρήματα σε μια τρίτη χώρα και σε νόμιμα μιας τέταρτης χώρας. Οι περίπλοκες διαδικασίες του ξεπλύματος χρήματος μπορεί να περιλαμβάνουν και την εμπλοκή κυρίαρχων κρατών, κρατικών ιδρυμάτων, τραπεζών, κρατικών αξιωματούχων, εγκληματιών, εγκληματικών οργανώσεων, πολύπλοκων νομικών συστημάτων, διεθνών συνθηκών, διαφορετικών πολιτισμικών νοοτροπιών και παραδόσεων κ.ο.κ

Η σύσταση ενός Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για το ξέπλυμα χρήματος θα μπορούσε να έχει θετικά αποτελέσματα στην ποινική δίωξη και εκδίκαση των εγκλημάτων του ξεπλύματος χρήματος, αφού η προοπτική εκδίκασης του ξεπλύματος χρήματος από τα εθνικά δικαστήρια τίθεται υπό αμφισβήτηση εξαιτίας δυναμικών που αναπτύσσονται πολλές φορές σε εθνικό επίπεδο, όπως πολιτικές παρεμβάσεις, διαφθορά, σύγκρουση συμφερόντων κ.λπ.

Για να έχουν τα μέτρα της πολιτικής καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος θετική επίπτωση στην όλη προσπάθεια τα μέτρα αυτά θα πρέπει να επιβάλλονται από

ανεξάρτητους Οργανισμούς αυξημένου κύρους όπως είναι τα δικαστήρια και όχι από παγκόσμιους χρηματοοικονομικούς Οργανισμούς οι οποίοι δεν υπόκεινται σε δημοκρατική λογοδοσία. Ποια σημασία έχει η σύνταξη νόμων οι οποίοι δεν μπορούν να μεταφερθούν στο εσωτερικό δίκαιο των χωρών ή να επιβληθούν σε εθνικό ή παγκόσμιο επίπεδο; Δεν οδηγεί αυτό σε απώλεια πόρων που θα μπορούσαν να δαπανηθούν καλύτερα κάπου αλλού; Οι νόμοι δεν θα πρέπει να δημιουργούνται μόνο και να θεσπίζονται αλλά θα πρέπει και να αξιοποιούνται και να εφαρμόζονται για το καλό της κοινωνίας.

Κεφάλαιο δεύτερο

2.2 Το καθεστώς της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2.2.1 Εισαγωγή

Στη διάρκεια των τελευταίων τριάντα ετών η ΕΕ ανέπτυξε το νομικό της καθεστώς με στόχο την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος. Η εξέλιξη του καθεστώτος αυτού συνδέθηκε στενά με την παράλληλη ανάπτυξη των παγκόσμιων στάνταρντς στο πεδίο του ξεπλύματος χρήματος, ιδιαίτερα εκείνων τα οποία προωθήθηκαν από την FATF.

Η ΕΕ δεν ανέλαβε ηγετικό ρόλο στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών για την καθιέρωση του διεθνούς συστήματος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος αλλά στοιχίστηκε πίσω από πρωτοβουλίες οι οποίες προωθήθηκαν από τις ΗΠΑ σε διάφορα διεθνή fora (Unger, 2017, σ. 11). Ωστόσο, ο ρόλος τον οποίο διαδραμάτισε στη συνέχεια για τη διάδοση των πρωτοβουλιών αυτών υπήρξε πολύ σημαντικός.

Η συνειδητοποίηση από τα μέσα της δεκαετίας του '80 και μετά ότι το ξέπλυμα χρήματος αποτελεί σοβαρή απειλή για την ακεραιότητα της εσωτερικής αγοράς και την ασφάλεια του χρηματοοικονομικού συστήματος υπήρξε η κινητήρια δύναμη των προσπαθειών για την οικοδόμηση του νομοθετικού πλαισίου της Ε.Ε και της εθνικής νομοθεσίας των κρατών μελών της. Η διεθνής διάσταση και ο διασυνοριακός χαρακτήρας του ξεπλύματος χρήματος επέβαλλαν και την ανάγκη προώθησης της διεθνούς συνεργασίας για την αποτελεσματική αντιμετώπισή του (Alexander, 1998, σ. 68).

Η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (ξέπλυμα χρήματος) προβλήθηκε ως κορυφαία πολιτική προτεραιότητα της ΕΕ επί σειρά ετών, με γνώμονα την ανάγκη προστασίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και συμβολής στις προσπάθειες για την πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος.

Η πολιτική αυτή βασίστηκε σε πολυκλαδική προσέγγιση, η οποία συνδύασε στοιχεία πρόληψης, προσδιορισμού και επαλήθευσης της ταυτότητας των σχετικών προσώπων και των ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών και το ουσιαστικό ποινικό δίκαιο και την αστυνομική και δικαστική συνεργασία.

Μέχρι σήμερα έχουν θεσπισθεί μέτρα μεγάλης εμβέλειας για την πάταξη του ξεπλύματος χρήματος, αλλά οι προσπάθειες θα πρέπει να συνεχιστούν με αμείωτη ένταση κατά του φαινομένου αυτού για να βελτιωθεί ακόμη περισσότερο η σχετική

νομοθεσία, αλλά κυρίως η αποτελεσματικότητά της με βάση τα δεδομένα ενός ολοένα και πιο εξελισσόμενου χρηματοοικονομικού συστήματος και την ευρηματικότητα όλων αυτών οι οποίοι προσπαθούν να το υπονομεύσουν και να το εκμεταλλευθούν.

Τελικά, η δημιουργία της Κοινής Αγοράς και η κατάργηση των συνόρων δεν βοήθησε μόνο τις νόμιμες επιχειρήσεις, αλλά προσέφερε και αυξημένες ευκαιρίες για οργανωμένο έγκλημα, ξέπλυμα χρήματος και οικονομικό έγκλημα. Οι Savona, Lasco, Di Nicola & Zoffi, μας δίνουν ένα καλό παράδειγμα για το πώς η ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου και η απελευθέρωση των αγορών αύξησε τις ευκαιρίες της διεθνούς εγκληματικότητας και μάλιστα στο πλαίσιο της ΕΕ.

Συγκεκριμένα, από τη δεκαετία του '80 και μετά στα χρόνια στα οποία οικοδομήθηκε η ενιαία ευρωπαϊκή αγορά, η κατάσχεση ναρκωτικών ουσιών αυξήθηκε εντυπωσιακά. Οι κατασχέσεις ηρωίνης αυξήθηκαν επτά φορές από το 1985 έως το 1994, ενώ οι κατασχέσεις κοκαΐνης αυξήθηκαν κατά 42% και η αύξηση αυτή των κατασχέσεων δεν μπορεί φυσικά να αποδοθεί μόνο στην ενίσχυση των δυνάμεων της αστυνομίας. Το γεγονός ότι ο ετήσιος αριθμός των θανάτων από ναρκωτικά αυξήθηκε πέντε φορές από το 1982 μέχρι το 1991 φανερώνει κατά τον Savona ότι η εισαγωγή ναρκωτικών στην Ευρώπη αυξήθηκε και αυτό αποτελεί μια ένδειξη για το πώς η κατάργηση των εμποδίων στις οικονομικές αγορές μπορεί να αποτελέσει πλεονέκτημα για την παράνομη οικονομία (Savona, et al., 1998, σ. 9).

Για να μην χρησιμοποιηθούν το χρηματοοικονομικό σύστημα και ευπαθή επαγγέλματα για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος υιοθετήθηκε σχετική Ευρωπαϊκή νομοθεσία, η οποία εξελίσσεται συνεχώς, αν και με αρκετές δυσκολίες και καθυστερήσεις.

Τα νομοθετικά εργαλεία τα οποία υιοθετήθηκαν στο πλαίσιο της ΕΕ δεν αποτέλεσαν ευρωπαϊκό ποινικό δίκαιο αλλά λειτούργησαν ως μηχανισμοί εναρμόνισης των εθνικών νομοθεσιών διαμέσου της μεταφοράς των διατάξεών τους στο εθνικό δίκαιο, μετά την επικύρωσή τους από τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών.

Τα πιο σημαντικά νομικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος στην ΕΕ ήσαν πέντε βασικές Οδηγίες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Οι Οδηγίες αυτές συνοδεύτηκαν και από άλλα νομοθετικά εργαλεία όπως αποφάσεις πλαίσιο, κοινές δράσεις, κανονισμούς, σχέδια δράσης κ.λπ. Φυσικά η επιλογή των Οδηγιών δεν οδήγησε τελικά σε μια ισχυρή εναρμόνιση των προσπαθειών, αφού τα κράτη μέλη που κλήθηκαν να τις εφαρμόσουν είχαν

διαφορετικά νομικά συστήματα αλλά και αντίθετα πολλές φορές συμφέροντα. Οι κανόνες που αφορούν τα εργαλεία επιβολής αφέθηκαν στη διακριτική ευχέρεια της νομοθεσίας των κρατών μελών με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ένα συνοθύλευμα μηχανισμών επιβολής σε ολόκληρη της ΕΕ (van den Broek, 2011, σ. 170) .

Η δικαιολογητική βάση πάνω στην οποία στηρίχθηκε η Στρατηγική της ΕΕ για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοοικονομικού συστήματος για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος και την καταπολέμησή του ήταν η άποψη ότι «Μια επιτυχημένη προσπάθεια κατά του ξεπλύματος χρήματος είναι πράγματι ουσιαστική προϋπόθεση για την ενδυνάμωση του διεθνούς εμπορίου και της εμπορικής δραστηριότητας, την απελευθέρωση της χρηματοοικονομικής αγοράς και την ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίων κάτω από τις καλύτερες δυνατές συνθήκες».

Αντίθετα, από ορισμένους άλλους υποστηρίχθηκε σθεναρά η άποψη ότι αυτή ακριβώς η απελευθέρωση της κίνησης των κεφαλαίων βοήθησε τα μέγιστα στην ανάδειξη του ξεπλύματος χρήματος σε έναν πρώτης τάξεως μηχανισμό, απαραίτητο για τη νομιμοποίηση των παράνομα αποκτηθέντων κεφαλαίων και την εισαγωγή τους στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα.

Οι νομικές βάσεις πάνω στις οποίες οικοδομήθηκε το σύστημα καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος της ΕΕ ήσαν διάφορες. Κατ' αρχήν, σύμφωνα με το άρθρο 29 της Συνθήκης για την ΕΕ, «στόχος της Ένωσης θα πρέπει να είναι να παράσχει στους πολίτες ένα υψηλό επίπεδο ασφάλειας, μέσα σε ένα χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, αναπτύσσοντας κοινή δράση μεταξύ των κρατών μελών στο πεδίο της αστυνομικής και της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικά θέματα». Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να εναρμονίσουν την εθνική τους νομοθεσία που αφορά ποινικά θέματα με τις διατάξεις του άρθρου 31 (ε) της Συνθήκης για την ΕΕ και της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (2002).

Από θεωρητική άποψη ο δικαιολογητικός λόγος πίσω από την παρέμβαση της ΕΕ για την ποινικοποίηση του ξεπλύματος χρήματος φαίνεται να είναι το γεγονός ότι η ΕΕ ήθελε να προστατεύσει ορισμένα «έννομα αγαθά», τα οποία είχε θεωρήσει ότι είναι σημαντικά γι' αυτή. Για παράδειγμα, η ΕΕ θεώρησε ότι ήταν σημαντικό να προστατεύσει τα οικονομικά της συμφέροντα, αντιλαμβανόμενη ότι τόσο το οργανωμένο έγκλημα, όσο και το συναφές μ' αυτό ξέπλυμα χρήματος συνιστούσαν πράγματι μεγάλη απειλή γι' αυτά.

Μεταξύ των λόγων που αναφέρονταν συχνά στην ΕΕ για την ανάγκη υιοθέτησης νομοθετικών δράσεων, ήταν και εκείνος της αναγνώρισης ορισμένων συμφερόντων ως πραγματικά ευρωπαϊκών. Επειδή το καθήκον προστασίας αυτών των έννομων αγαθών αποτελούσε και καθήκον των κρατών μελών, η ΕΕ ζήτησε από τα κράτη μέλη της να ποινικοποιήσουν την πράξη του ξεπλύματος χρήματος. Το ξέπλυμα χρήματος θεωρήθηκε επίσης ότι αποτελούσε ιδιαίτερη απειλή για τις κοινωνίες των κρατών μελών της ΕΕ λόγω της στενής διασύνδεσής του με το οργανωμένο έγκλημα και των εξαιρετικά επιβλαβών επιπτώσεων του επί της ακεραιότητας του χρηματοοικονομικού συστήματος. Για το λόγο αυτό έπρεπε «να τεθούν υψηλά στάνταρντς στην προστασία του χρηματοοικονομικού τομέα και άλλων ευάλωτων δραστηριοτήτων από τις επιβλαβείς συνέπειες του ξεπλύματος των εγκληματικών προσόδων.

Επίσης, ο φόβος για την πολιτική επιρροή των παράνομων χρημάτων, ειδικά από τη διακίνηση ναρκωτικών, για παράδειγμα με τη διαφθορά οικονομικών ιδρυμάτων και άλλων ιδρυμάτων που επηρεάζουν τη νόμιμη οικονομία, θεωρήθηκε η κινητήρια δύναμη των προσπαθειών για την εγκαθίδρυση του συστήματος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος στο πλαίσιο της ΕΕ.

Το πρόβλημα όμως ήταν ότι για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ δεν αρκούσε απλά και μόνο η αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος και του συναφούς ξεπλύματος χρήματος, αλλά χρειαζόνταν και άλλες εξίσου δραστικές παρεμβάσεις, όπως για παράδειγμα στο πεδίο της καταπολέμησης της φοροδιαφυγής, των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων και της ανεξέλεγκτης διαφυγής κεφαλαίων, οι οποίες δεν έγιναν αρχικά.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή φάνηκε να αντιλαμβάνεται ότι το οργανωμένο οικονομικό έγκλημα υπονομεύει τους νόμιμους οικονομικούς παράγοντες και ενδυναμώνει την παραοικονομία και τη σκιάδη οικονομία, μειώνοντας έτσι την οικονομική ανάπτυξη και τους δημόσιους πόρους και θεώρησε ότι η καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος αποτελεί μια από τις υψηλές πολιτικές προτεραιότητες της ΕΕ. Στο πλαίσιο της αντίληψής της αυτής άσκησε κριτική για την κοινή άποψη να θεωρείται το οικονομικό έγκλημα συχνά ένα έγκλημα χωρίς θύμα, υποστηρίζοντας ότι το οργανωμένο οικονομικό έγκλημα μπορεί να μην επιδρά πάντα απευθείας πάνω σε άτομα αλλά η πραγματικότητα είναι ότι οι επιπτώσεις του είναι σημαντικές από άποψη απώλειας εισοδήματος, απώλεια φήμης και πτώσης στα δημόσια ηθικά στάνταρντς.

Το καθεστώς της Ε.Ε για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος στηρίχθηκε πάνω σε τρεις πυλώνες: την ποινικοποίηση του ξεπλύματος χρήματος, την πρόληψη του ξεπλύματος χρήματος με την επιβολή μιας δέσμης υποχρεώσεων στον ιδιωτικό τομέα και την ανάδειξη του κεντρικού ρόλου των χρηματοοικονομικών πληροφοριών με τη σύσταση, λειτουργία και συνεργασία των FIUs, αρμόδιων για τη λήψη, επεξεργασία, ανάλυση και αξιοποίηση των αναφορών για ύποπτες για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγές, οι οποίες προέρχονταν από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, οργανισμούς και επαγγελματίες του ιδιωτικού τομέα (Mitsilegas & Vavoula, 2016, σ. 262).

Σε κάθε περίπτωση, τα διεθνή μέτρα καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος τα οποία εκδόθηκαν από διάφορους διεθνείς Οργανισμούς είχαν μεγάλη επίπτωση στο σχεδιασμό και στην οικοδόμηση του συστήματος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος της ΕΕ.

Με την κοινή εσωτερική της αγορά και τη σταθερή της οικονομία, η ΕΕ θα μπορούσε πράγματι να καταστεί καταφύγιο για τους ξεπλυντές χρήματος, λαμβανομένης υπόψη της επιθυμίας των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων να ελαχιστοποιήσουν τον κίνδυνο επιβολής του νόμου και να μεγιστοποιήσουν τις ευκαιρίες τους, σε περίπτωση που το σύστημα καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος της ΕΕ δεν θα ήταν σε θέση να αντιμετωπίσει το πρόβλημα. Άλλοι υποστήριζαν ότι η πίεση των ΗΠΑ υποχρέωσε την ΕΕ να δείξει στον κόσμο ότι θέλει να δράσει και αυτή με ενιαίο τρόπο. Σε κάθε περίπτωση, η ΕΕ ήθελε να αποφύγει τον κίνδυνο διάπραξης εγκληματικών δραστηριοτήτων εκ μέρους παράνομων εγκληματικών επιχειρήσεων που βρίσκονταν κάτω από τον έλεγχο οργανωμένων εγκληματικών ομάδων (π.χ μαφία). Μια από τις κινητήριες δυνάμεις για ανάληψη δράσης εκ μέρους της ΕΕ ήταν επίσης και ο φόβος για τις επιπτώσεις των παράνομων χρηματοοικονομικών συναλλαγών στη νομισματική της πολιτική.

Ωστόσο, τα κράτη μέλη της ΕΕ διαφέρουν ως προς το μέγεθος της απειλής που αντιμετωπίζουν από το ξέπλυμα του χρήματος. Το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ολλανδία για παράδειγμα είναι μεγάλα χρηματοοικονομικά κέντρα και για το λόγο αυτό είναι εν δυνάμει πύλες εισόδου για ξέπλυμα χρήματος. Οι απειλές που δέχεται η οικονομία των κρατών του νότου της ΕΕ, η οποία βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στα μετρητά είναι διαφορετικές. Κατόπιν αυτού και οι απαντήσεις στις απειλές αυτές είναι φυσικό να διαφέρουν. Οι διαφορές αυτές έχουν να κάνουν με την εφαρμογή των νομοθετικών

εργαλείων της ΕΕ σε κάθε κράτος μέλος, τις διώξεις και τις καταδίκες των ξεπλυντών χρήματος.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2017) επισημαίνει σε έκθεσή του τις οικονομικές ιδιαιτερότητες, τις διαφορετικές νομικές συνθήκες και τα αντικρουόμενα συμφέροντα των κρατών μελών της Ε.Ε στο θέμα της αποτελεσματικής εφαρμογής της ευρωπαϊκής πολιτικής καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Οι δυσκολίες αφορούν τα εθνικά νομικά προβλήματα στην ορθή εφαρμογή της πολιτικής αυτής, τις εσωτερικές διαφωνίες για την υιοθέτησή της, την αντιμετώπιση του ξεπλύματος χρήματος από ορισμένα κράτη μέλη απλά ως προβλήματος διέλευσης το οποίο δεν έχει ιδιαίτερη σημασία για αυτά και τα σοβαρά οικονομικά προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζουν τα νέα κράτη μέλη της Ε.Ε, η αντιμετώπιση των οποίων έχει για αυτά άμεση προτεραιότητα σε σχέση με την πολιτική της Ε.Ε για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος (Unger, 2017, σ. 6).

2.2.2 Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η ανησυχία για την έκταση και το μέγεθος του ξεπλύματος χρήματος, αλλά και για τη συμβολή του στη γιγάντωση του οργανωμένου εγκλήματος, της διαφθοράς, της φοροδιαφυγής, του εταιρικού εγκλήματος και στην υπονόμευση της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου και της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής φάνηκε να αγγίζει και το ανώτατο πολιτικό επίπεδο των κρατών μελών της ΕΕ και να το υποχρεώνει στη λήψη σημαντικών αποφάσεων.

Στο πλαίσιο αυτό η καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος φάνηκε να αναδεικνύεται σε κορυφαία πολιτική προτεραιότητα της ΕΕ επί σειρά ετών, με γνώμονα, όπως υποστηρίχθηκε επανειλημμένα, την ανάγκη προστασίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος από «μολύνσεις» και καταχρήσεις και προκειμένου να υποβοηθηθούν οι προσπάθειες για την πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος στον χρηματοοικονομικό τομέα.

Τα χρήματα τα οποία προέρχονταν από εγκληματικές δραστηριότητες, πέραν του ότι απειλούσαν την κοινωνική και πολιτική σταθερότητα, έθεταν επίσης σε κίνδυνο και τη φήμη, την ακεραιότητα και τη σταθερότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και του τραπεζικού και χρηματοοικονομικού συστήματος εν γένει.

Στα συμπεράσματα της συνόδου κορυφής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε (1999, σ. 14 - 15) αναφέρονται τα εξής:

«51.- Η νομιμοποίηση των εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αποτελεί το θεμελιώδες στοιχείο του οργανωμένου εγκλήματος και απαιτείται η εκρίζωσή του όπου εμφανίζεται. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είναι αποφασισμένο να λάβει συγκεκριμένα μέτρα για τον εντοπισμό, δέσμευση, κατάσχεση και δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος.

52.- Τα κράτη μέλη καλούνται να εφαρμόσουν πλήρως τις διατάξεις της Οδηγίας περί νομιμοποίησης των εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, της Σύμβασης του Στρασβούργου του 1990 και των συστάσεων της Ομάδας Διεθνούς Χρηματοοικονομικής Δράσης (Financial Action Task Force), και σε όλα τα εδάφη που εξαρτώνται από αυτά.

53.- Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καλεί το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να εγκρίνουν το ταχύτερο δυνατόν το σχέδιο αναθεωρημένης Οδηγίας για τη νομιμοποίηση των εσόδων από παράνομες δραστηριότητες που πρότεινε πρόσφατα η Επιτροπή.

54.-Λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις ανάγκες προστασίας των δεδομένων, πρέπει να βελτιωθεί η διαφάνεια των χρηματοοικονομικών συναλλαγών και των σχέσεων ιδιοκτησίας εταιριών και να επιταχυνθεί η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των υφιστάμενων μονάδων χρηματοοικονομικών πληροφοριών (FIUs), σχετικά με ύποπτες συναλλαγές. Ανεξάρτητα από τις περί απορρήτου διατάξεις, που ισχύουν για τις τράπεζες και άλλες εμπορικές δραστηριότητες, οι δικαστικές αρχές και οι μονάδες χρηματοοικονομικών πληροφοριών(FIUs), θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να λαμβάνουν πληροφορίες, υπό τον έλεγχο της δικαιοσύνης, όταν οι πληροφορίες αυτές είναι απαραίτητες για τη διερεύνηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καλεί το Συμβούλιο να θεσπίσει τις προς τούτο αναγκαίες διατάξεις.

55.- Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συνιστά την προσέγγιση των διατάξεων του ποινικού δικαίου και της ποινικής δικονομίας, όσον αφορά στη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (π.χ. εντοπισμός, δέσμευση και δήμευση των κεφαλαίων). Το φάσμα των εγκληματικών δραστηριοτήτων που συνιστούν τα κύρια αδικήματα στον τομέα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες θα πρέπει να είναι ομοιόμορφο και επαρκώς ευρύ σε όλα τα κράτη μέλη.

56. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καλεί το Συμβούλιο να επεκτείνει την αρμοδιότητα της Europol στη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες

γενικότερα, ανεξάρτητα από τον τύπο του αδικήματος από το οποίο προέρχονται τα έσοδα.

57. Θα πρέπει να αναπτυχθούν κοινά πρότυπα για την πρόληψη της χρησιμοποίησης εταιριών και άλλων οντοτήτων με έδρα εκτός της δικαιοδοσίας της Ένωσης για την απόκρυψη και νομιμοποίηση των εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη θα πρέπει να συνεννοηθούν με εξωχώρια κέντρα τρίτων χωρών για να εξασφαλίσουν αποτελεσματική και διαφανή συνεργασία στην αμοιβαία δικαστική συνδρομή, σύμφωνα με τις συστάσεις της Ομάδας Διεθνούς Χρηματοοικονομικής Δράσης.

58.- Η Επιτροπή καλείται να συντάξει έκθεση, στην οποία θα προσδιορίζονται οι διατάξεις των εθνικών νομοθεσιών περί τραπεζών, χρηματοπιστωτικού συστήματος και εταιριών, οι οποίες παρακωλύουν τη διεθνή συνεργασία. Το Συμβούλιο καλείται να συναγάγει τα αναγκαία συμπεράσματα με βάση την έκθεση αυτή».

Μετά από την πολιτική αυτή δέσμευση στο ανώτατο πολιτικό επίπεδο της ΕΕ η οργανωμένη εγκληματική δραστηριότητα και το συναφές με αυτή ξέπλυμα χρήματος αποτέλεσαν διαρκή μέριμνα εμπειρογνομόνων των κρατών μελών της ΕΕ, οι οποίοι κλήθηκαν να υλοποιήσουν τις αποφάσεις που είχαν ληφθεί σε επίπεδο κορυφής.

Έτσι, στο Σχέδιο Δράσης της ΕΕ για την «Πρόληψη και τον έλεγχο του οργανωμένου εγκλήματος: Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αρχή της νέας χιλιετίας» (2000, σ. 3) αναφέρθηκε ότι:

«Η οργανωμένη εγκληματική δραστηριότητα είναι εκ φύσεως δυναμική. Δεν μπορεί να περιοριστεί σε άκαμπτες δομές. Έχει αποδείξει ότι μπορεί να επιδεικνύει επιχειρηματικό πνεύμα και ικανότητες, καθώς και μεγάλη ευελιξία στην αντίδρασή της στις μεταβαλλόμενες δυνάμεις και καταστάσεις της αγοράς.

Γενικά, οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες δεν περιορίζονται από τα εθνικά σύνορα. Δημιουργούν συχνά εταιρικές σχέσεις εντός και εκτός του εδάφους της Ένωσης, είτε με άτομα είτε με άλλα δίκτυα για τη διάπραξη μεμονωμένων ή πολλαπλών εγκληματικών πράξεων. Οι ομάδες αυτές φαίνεται ότι εμπλέκονται όλο και περισσότερο στη νόμιμη και στην παράνομη αγορά, χρησιμοποιώντας ειδικούς και δομές μη εγκληματικών επιχειρήσεων για να τους βοηθήσουν στις εγκληματικές τους δραστηριότητες.

Επιπλέον, εκμεταλλεύονται την ελεύθερη κυκλοφορία χρήματος, αγαθών, προσώπων και υπηρεσιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ως αποτέλεσμα της συνεχούς

τελειοποίησής τους, πολλές οργανωμένες εγκληματικές ομάδες είναι σε θέση να χρησιμοποιούν νομικά κενά και διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, εκμεταλλευόμενες τις ατέλειες των διαφόρων συστημάτων.....» «...Οι ομάδες αυτές ενισχύουν τις διεθνείς εγκληματικές τους επαφές και επικεντρώνουν τις δραστηριότητές τους στην κοινωνική και επιχειρηματική δομή της ευρωπαϊκής κοινωνίας, για παράδειγμα μέσω της νομιμοποίησης παράνομου χρήματος, της διακίνησης ναρκωτικών και του οικονομικού εγκλήματος».

Με την παραδοχή αυτή φαίνεται να προκύπτει εν τοις πράγμασι μια ομολογία αποδοχής του οργανωμένου εγκλήματος ως εταίρου στην οικονομία της αγοράς. Δεν πρόκειται ασφαλώς μόνο για τη νόμιμη αγορά αλλά και για μια παράνομη αγορά, η οποία λειτουργεί παράλληλα, αλλά που ενίοτε διαπλέκεται με τη νόμιμη και υπερισχύει αυτής.

Γίνεται επίσης λόγος για εξωχώρια («offshore») και ενδοχώρια («onshore») χρηματοπιστωτικά κέντρα τα οποία αποτελούν ασφαλή καταφύγια για εγκληματίες για την απόκρυψη και το ξέπλυμα των εγκληματικών τους προσόδων και την προώθηση των εγκληματικών τους σκοπών. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εφαρμόζουν, στα εξαρτώμενα εδάφη τους, τις διάφορες διεθνείς διατάξεις και συστάσεις όσον αφορά το ξέπλυμα χρήματος.

Στο ίδιο κείμενο, το Συμβούλιο επικαλείται την παράγραφο 57 των συμπερασμάτων της Προεδρίας από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε, τονίζοντας ότι «πρέπει να θεσπιστεί μια νομική πράξη για μέτρα που πρέπει να λάβουν τα κράτη μέλη, όσον αφορά τα υπεράκτια και τα εγχώρια χρηματοπιστωτικά κέντρα και τους φορολογικούς παραδείσους που λειτουργούν στην επικράτειά τους, καθώς και μια κοινή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα χρηματοπιστωτικά κέντρα και τους φορολογικούς παραδείσους, που είναι εγκατεστημένα εκτός της ΕΕ. Η νομική αυτή πράξη πρέπει να ρυθμίζει τη χρήση των καταπιστευματοδόχων (trustees) και άλλων τεχνικών που μπορούν να χρησιμοποιούνται για την απόκρυψη του πραγματικού δικαιούχου ιδιοκτήτη των περιουσιακών στοιχείων».

Στη συνέχεια, στο Πρόγραμμα της Στοκχόλμης (2010, σ. 1), το οποίο εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (Βρυξέλλες, 10-11.12.2009) τέθηκε ως στόχος η δημιουργία μιας ανοικτής και ασφαλούς Ευρώπης που να εξυπηρετεί και να προστατεύει τους πολίτες και κλήθηκαν τα κράτη μέλη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

να αναπτύξουν περαιτέρω την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των FIUs, για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος.

Η Στρατηγική Εσωτερικής Ασφάλειας (2010) της ΕΕ για το 2011 - 2014 αναγνώρισε την ανάγκη επικαιροποίησης του πλαισίου καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας της ΕΕ, με στόχο την ενίσχυση της διαφάνειας των νομικών προσώπων και των νομικών ρυθμίσεων. Αυτό και μόνο σημαίνει ασφαλώς μια αναγνώριση του ότι η διαφάνεια των νομικών προσώπων και οι σχετικές νομικές ρυθμίσεις σε εκείνη τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο έπασχαν.

Στο πλαίσιο των προσπαθειών αυτών το Συμβούλιο των Υπουργών Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων της ΕΕ έλαβε μια σειρά από αποφάσεις και μέτρα, τα οποία φάνηκαν αρχικά να κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση της αντιμετώπισης του προβλήματος του ξεπλύματος χρήματος, τόσο στο επίπεδο της πρόληψης, όσο και στο επίπεδο της καταστολής χωρίς όμως να απουσιάζουν οι αστοχίες και οι παραλείψεις.

Ειδικότερα:

- Από το Συμβούλιο Υπουργών ΔΕΥ υιοθετήθηκε στις 3 Δεκεμβρίου 1998 η Κοινή Δράση για το ξέπλυμα του χρήματος, τον προσδιορισμό, τον εντοπισμό, τη δέσμευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των οργάνων και των προϊόντων του εγκλήματος (98/699/ΔΕΥ) η οποία όμως απέτυχε να ασχοληθεί στο άρθρο 1 παρ. 1 με το πρόβλημα της δήμευσης προσόδων από αδικήματα που είναι τιμωρητέα σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία.
- Από το Συμβούλιο Υπουργών της ΕΕ υιοθετήθηκε απόφαση, η οποία αφορούσε ρυθμίσεις για συνεργασία μεταξύ των FIUs των κρατών μελών.
- Στη Σύμβαση της Ευροpol προστέθηκε η αρμοδιότητα της πρόληψης και καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος γενικά, το οποίο συνδέεται όχι μόνο με τα ναρκωτικά αλλά και με μια ευρεία γκάμα σοβαρών εγκλημάτων.
- Υιοθετήθηκε απόφαση πλαίσιο για το ξέπλυμα χρήματος, η οποία ασχολείται με τον εντοπισμό, την ανίχνευση, το πάγωμα και τη δήμευση εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων και εγκληματικών προσόδων.
- Τα κράτη μέλη της ΕΕ υπέγραψαν το πρωτόκολλο της Σύμβασης για την Αμοιβαία Νομική Συνδρομή σε Ποινικά Θέματα μεταξύ των κρατών μελών.

- Υιοθετήθηκε απόφαση πλαίσιο του Συμβουλίου της 26^{ης} Ιουνίου 2001 (2001/500/ΔΕΥ) για το ξέπλυμα χρήματος, τον προσδιορισμό, τον εντοπισμό, τη δέσμευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των οργάνων και των προϊόντων του εγκλήματος.
- Υιοθετήθηκε απόφαση πλαίσιο του Συμβουλίου (2003/577/ΔΕΥ) της 22ας Ιουλίου 2003, σχετικά με την εκτέλεση των αποφάσεων δέσμευσης περιουσιακών ή αποδεικτικών στοιχείων στην ΕΕ.
- Υιοθετήθηκε απόφαση πλαίσιο του Συμβουλίου (2006/783/ΔΕΥ) της 6ης Οκτωβρίου 2006, σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στις αποφάσεις δήμευσης.
- Το πρωτόκολλο στη Σύμβαση σχετικά με τη δικαστική συνδρομή σε ποινικά θέματα μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ της 29^{ης} Μαΐου 2000, της 16^{ης} Οκτωβρίου 2001. Το πρωτόκολλο προσπάθησε να παράσχει καλύτερες δυνατότητες πρόσβασης σε τραπεζικές πληροφορίες στο πλαίσιο ερευνών που συνδέονται με την καταπολέμηση της οργανωμένης οικονομικής και χρηματοοικονομικής εγκληματικότητας. Το άρθρο 7 αναφέρει ότι το τραπεζικό απόρρητο δεν αποτελεί από μόνο του λόγο άρνησης αιτήματος δικαστικής συνδρομής που προέρχεται από ένα κράτος μέλος της ΕΕ.
- Ο Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2002/0132(COD) της 26^{ης} Οκτωβρίου 2002, σχετικά με τους ελέγχους ρευστού χρήματος που εισέρχεται και εξέρχεται της Κοινότητας. Σύμφωνα με τις διατάξεις αυτού του κανονισμού, κάθε φυσικό πρόσωπο που εισέρχεται ή εξέρχεται της Κοινότητας με τουλάχιστον ένα ποσό 10.000 € σε ρευστό χρήμα οφείλει να το δηλώσει στις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους της ΕΕ από το οποίο εισέρχεται ή εξέρχεται της Κοινότητας.
- Ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1781/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Νοεμβρίου 2006 περί των πληροφοριών για τον πληρωτή που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών. Για να αποστειρωθούν οι τρομοκράτες και οι εγκληματίες τις πηγές χρηματοδότησής τους ο Κανονισμός προέβλεψε ότι οι μεταφορές χρηματικών ποσών θα πρέπει να συνοδεύονται από πληροφορίες για την ταυτότητα του εντολέα. Προέβλεψε επίσης την άμεση πρόσβαση των διωκτικών αρχών σ' αυτές τις πληροφορίες, με σκοπό τη

διευκόλυνση του εντοπισμού, των ερευνών και της δίωξης των τρομοκρατικών ενεργειών, καθώς και της ανίχνευσης των στοιχείων του ενεργητικού τους.

- Υιοθετήθηκε απόφαση του Συμβουλίου (2007/845/ΔΕΥ) της 6ης Δεκεμβρίου 2007, σχετικά με τη συνεργασία των υπηρεσιών ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων στα κράτη μέλη προς ανίχνευση και εντοπισμό προϊόντων εγκλήματος ή άλλων συναφών περιουσιακών στοιχείων. Η απόφαση αυτή υποχρέωσε τα κράτη μέλη της ΕΕ να συστήσουν εθνικές υπηρεσίες ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων ως κεντρικά σημεία επαφής για τη διευκόλυνση της ταχείας ανίχνευσης εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων σε ολόκληρη την ΕΕ.

Οι μηχανισμοί οι οποίοι θεωρήθηκαν αναγκαίοι για την οικοδόμηση της Ευρώπης των επιχειρήσεων και των κεφαλαίων εννόησαν σαφώς το *treaty shopping*, δηλαδή τη δυνατότητα για τις επιχειρήσεις να αναζητούν μέσα στα διάφορα κράτη μέλη της ΕΕ τις πιο ευνοϊκές διατάξεις για τη μεταφορά εντός ή εκτός της ΕΕ των κερδών τους για να αποφύγουν την οποιαδήποτε φορολόγηση. Οι μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις και όχι μόνο, διασφάλισαν την πρόσβασή τους σε χρηματοοικονομικούς μηχανισμούς της Ολλανδίας, της Ιρλανδίας, του Λουξεμβούργου κ.λπ που επιτρέπουν την απουσία φορολόγησης στην Ευρώπη ή μέσα σε μια τρίτη χώρα ή δικαιοδοσία.

Έτσι, με την κατεδάφιση των εθνικών νομοθεσιών στο όνομα της ευρωπαϊκής οικοδόμησης καταστράφηκε το υπάρχον δικαίκο σύστημα, χωρίς να ληφθεί προηγουμένως καμία μέριμνα για τα τυχόν ελαττώματα και τις τυχόν ελλείψεις του νέου συστήματος, αφήνοντας να αναπτυχθεί *de facto* ένα τρελό χρηματοοικονομικό σύστημα το οποίο ανταμείβει το ξέπλυμα χρήματος, την απάτη, τη διαφθορά και τη φοροδιαφυγή, δηλαδή το έγκλημα και υποσκάπτει το σεβασμό των πολιτών απέναντι στο νόμο.

Όπως επισημαίνει ο Καστοριάδης (2010, σ. 333), η απελευθέρωση της κίνησης των κεφαλαίων εντάχθηκε στη λογική της παγκοσμιοποίησης του καπιταλισμού. Η δυνατότητα μετακίνησης των κεφαλαίων χωρίς γεωγραφικούς περιορισμούς και ελέγχους υπονόμωσε την κοινή πορεία, το κοινό όραμα και το κοινό συμφέρον των κρατών μελών της ΕΕ και τροφοδότησε ανεξέλεγκτες κερδοσκοπικές ορέξεις, συγκρούσεις ανταγωνιστικών συμφερόντων, ανομικές καταστάσεις και βαθιές χρηματοοικονομικές κρίσεις.

Το καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος της ΕΕ διαμορφώθηκε με διάφορα νομικά εργαλεία όπως αποφάσεις πλαίσιο, πέντε Οδηγίες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και Κοινές Δράσεις, λαμβάνοντας υπόψη προηγούμενες προσπάθειες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος σε παγκόσμιο επίπεδο, όπως για παράδειγμα τις 40 Συστάσεις της FATF, τα νομοθετικά εργαλεία των Ηνωμένων Εθνών και την εργασία παγκόσμιων και περιφερειακών Οργανισμών (π.χ. Συμβούλιο της Ευρώπης, ΟΟΣΑ κ.λπ).

Η ΕΕ δεν υπήρξε και πολύ καινοτόμα σε σχέση με το περιεχόμενο των νομοθετικών της εργαλείων, αλλά ακολούθησε την πιο εύκολη πρακτική της ευρείας αντιγραφής των διεθνών νομοθετικών πρωτοβουλιών και της εφαρμογής τους. Πολλές από τις προσπάθειες της ΕΕ δεν είχαν την κατάλληλη νομοθετική βάση, με αποτέλεσμα τα νομοθετικά εργαλεία τα οποία υιοθετήθηκαν να μην έχουν νομικά δεσμευτικό χαρακτήρα, ενώ πολλά από αυτά είχαν καθαρά ad hoc χαρακτήρα.

Παρ' όλες τις προσπάθειες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος οι οποίες έχουν γίνει στο επίπεδο της Ε.Ε εξακολουθεί να είναι πάντα επίκαιρο το ερώτημα για το εάν έχουν ή όχι αποδώσει κάποια ουσιαστικά αποτελέσματα. Και αυτό γιατί δυστυχώς δεν έχει πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα καμία σοβαρή αποτίμηση ούτε για την αποτελεσματικότητα του καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος το οποίο έχει οικοδομηθεί στο πλαίσιο της ΕΕ ούτε και για το συνολικό κόστος υποστήριξης της λειτουργίας του.

Είναι ξεκάθαρο ότι το καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος της ΕΕ δεν κατάφερε μέχρι σήμερα να παρέμβει για να καταπολεμήσει αποτελεσματικά ορισμένα ζητήματα καίρια σημασίας στο πεδίο του ξεπλύματος χρήματος, όπως είναι το παράνομο τραπεζικό σύστημα, το τραπεζικό απόρρητο, οι ανώνυμοι τραπεζικοί λογαριασμοί, τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι φορολογικοί παράδεισοι, η χωρίς κανέναν έλεγχο διασυνοριακή κίνηση κεφαλαίων, η πραγματική δικαιούχος ιδιοκτησία, η πολιτική διαφθορά, η φοροδιαφυγή των μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών κ.λπ. Και αυτό γιατί όλα αυτά δεν είναι φαινόμενα τα οποία περιορίζονται στο εσωτερικό της ΕΕ αλλά είναι φαινόμενα τα οποία είναι σύμφυτα με το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα και επομένως η αποσπασματική αντιμετώπισή τους στο πλαίσιο και μόνο της ΕΕ είναι ατελέσφορη. Πολύ δε περισσότερο που πολλοί είναι οι παράγοντες εκείνοι στο εσωτερικό της ΕΕ που όχι μόνο δεν επιθυμούν την

αντιμετώπιση των φαινομένων αυτών αλλά τουναντίον συμμετέχουν ενεργά στην ενδυνάμωση και αξιοποίησή τους για την ικανοποίηση συμφερόντων.

Το ξέπλυμα χρήματος θεωρήθηκε ότι αποτελεί για την Ε.Ε μια εξαιρετικά επικίνδυνη απειλή και για το λόγο αυτό η ποινικοποίησή του τέθηκε στο σκληρό πυρήνα του ποινικού δικαίου ενώ παράλληλα αναδείχθηκε το εξαιρετικά σοβαρό θέμα του αποκλεισμού των βρώμικων χρημάτων τα οποία ξεπλένονται από το διεθνές χρηματοοικονομικό κύκλωμα με τον εντοπισμό, την κατάσχεση και δήμευσή τους.

Ωστόσο, παρά τις καταβληθείσες προσπάθειες είναι ανάγκη να επισημανθεί ότι όλα αυτά γίνονταν με χρονική καθυστέρηση, χωρίς την ύπαρξη συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης, ανάλυσης και εκτίμησης των απειλών και των κινδύνων. Η καθυστέρηση αυτή συνοδεύτηκε και από μια υποκριτική στάση αναφορικά με την ύπαρξη, γιγάντωση και λειτουργία των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων και τη χρησιμοποίησή τους σε μεγάλο βαθμό για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος, παρά τις κατά καιρούς πολιτικές διακηρύξεις για τη ανάγκη λήψης μέτρων σε βάρος τους.

Οι υποθέσεις ξεπλύματος χρήματος οι οποίες ήλθαν στο φως της δημοσιότητας όλα αυτά τα χρόνια κατέδειξαν ότι το ξέπλυμα χρήματος είναι πανταχού παρόν και καταφέρνει πάντα να βρίσκει νέους πιο εξελιγμένους τρόπους για να ξεφεύγει ή να παρακάμπτει τους μηχανισμούς καταπολέμησής του ενταγμένο τέλεια μέσα στους κόλπους μιας παρασιτικής εξωχώρια οικονομίας και μιας γενικευμένης λεηλασίας των πλουτοπαραγωγικών πηγών και των χρηματοοικονομικών πόρων των χωρών σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο.

2.2.3 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Οι Οδηγίες

2.2.3.1 Εισαγωγή

Η ΕΕ ενεπλάκη στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος στην αρχή της δεκαετίας του '90 με την πρώτη Οδηγία για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος με σκοπό το ξέπλυμα χρήματος (1991).

Η ειδική αναφορά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης θεωρήθηκε απαραίτητη λόγω των νομοθετικών πρωτοβουλιών που αυτή ανέλαβε για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος χρήματος αλλά και λόγω της δυνατότητας για ανάληψη νομοθετικών πρωτοβουλιών η οποία της αναγνωρίστηκε και της παραχωρήθηκε από τις ίδιες τις Συνθήκες της ΕΕ. Παράλληλα, της ανατέθηκε και

η ευθύνη για τη διασφάλιση τόσο της σωστής εφαρμογής από τα κράτη μέλη της νομοθεσίας της ΕΕ όσο και της υλοποίησης των σχετικών με το θέμα πολιτικών αποφάσεων.

Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προώθησε μια σειρά από Οδηγίες, οι οποίες εγκρίθηκαν, τόσο από το Συμβούλιο όσο και από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα κράτη μέλη ανέλαβαν την υποχρέωση να μεταφέρουν στις εθνικές τους νομοθεσίες τις σχετικές διατάξεις, εντός συγκεκριμένων χρονοδιαγραμμάτων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή από την πλευρά της ανέλαβε την υποχρέωση να παρακολουθεί τη μεταφορά εκ μέρους των κρατών μελών στην εθνική τους νομοθεσία των διατάξεων των Οδηγιών αυτών και να ενημερώνει σχετικά το Συμβούλιο.

2.2.3.2 Η Οδηγία 91/308/ΕΟΚ της 10ης Ιουνίου 1991 του Συμβουλίου για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες

Πρόκειται για την πρώτη ανάμεσα στις σχετικές Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Οδηγία αυτή σηματοδότησε την έναρξη των προσπαθειών καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος στο επίπεδο της Ε.Ε. Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '90, η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα είχε ξεκινήσει μια διαδικασία κανονιστικής παραγωγής, έχοντας σαν βάση εκκίνησης την ανάγκη εναρμόνισης της σχετικής με το ξέπλυμα χρήματος νομοθεσίας σε κάθε κράτος μέλος της ΕΕ. Πράγματι, την εποχή εκείνη δεν είχαν υπογράψει τη Σύμβαση του Στρασβούργου όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και το νομοθετικό οπλοστάσιο στο κοινοτικό πλαίσιο ήταν λίγο - πολύ διαφοροποιημένο, έτσι ώστε από αυτή την κανονιστική ανομοιογένεια να επωφελούνται τελικά αυτοί οι οποίοι ξέπλεναν χρήματα.

Έτσι είχαν τα πράγματα, όταν την 10^η Ιουνίου 1991, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας υιοθέτησε την Οδηγία 91/308, σχετικά με «την πρόληψη της χρήσης του χρηματοοικονομικού συστήματος για σκοπούς ξεπλύματος των προσόδων παράνομης δραστηριότητας». Επρόκειτο για ένα μέτρο που απευθύνονταν στα κράτη μέλη, δεσμεύοντάς τα να υιοθετήσουν και να μεταφέρουν στο εθνικό νομικό τους σύστημα, διατάξεις που είχαν ως σκοπό τη δημιουργία μιας κοινής κανονιστικής βάσης για την απαγόρευση του ξεπλύματος χρήματος.

Αποδέκτες των διατάξεων της Οδηγίας αυτής ήσαν κυρίως ο χρηματοοικονομικός τομέας, με ιδιαίτερη έμφαση στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στα οποία ανατέθηκαν ειδικές υποχρεώσεις γνωστοποίησης στις αρμόδιες αρχές

ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος χρηματοοικονομικών συναλλαγών και συνεργασίας τους με τις αρχές εποπτείας και ελέγχου και τις εθνικές FIUs.

Η επιλογή της Οδηγίας ως νομοθετικού εργαλείου οφείλονταν στο γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν είχε εκείνο το χρονικό διάστημα αρμοδιότητα για ανάληψη πρωτοβουλιών σε θέματα ποινικού δικαίου, για τα οποία η ανάληψη πρωτοβουλίας ανήκε στην αρμοδιότητα του 3^{ου} πυλώνα δηλαδή του Συμβουλίου των Υπουργών Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων (πλαίσιο διακυβερνητικής συνεργασίας). Η Οδηγία ήταν νομοθετικό εργαλείο του 1^{ου} πυλώνα στον οποίο περιορίζονταν η αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (προστασία της σωστής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς).

Η ανάθεση των υποχρεώσεων αυτών στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και σε συγκεκριμένες κατηγορίες επαγγελματιών θεωρήθηκε ότι θα είχε θετική συμβολή στην ενίσχυση των δυνατοτήτων πρόληψης του φαινομένου του ξεπλύματος χρήματος διαμέσου της συνεργασίας ατόμων και διαύλων που χρησιμοποιούνταν παραδοσιακά εν γνώσει τους ή και εν αγνοία τους για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα υποστήριξε ότι όφειλε να παρέμβει για την υπεράσπιση μιας εκ των ιδρυτικών πυλώνων της ίδιας της ενοποίησης της ΕΕ, δηλαδή τη διασφάλιση της σωστής λειτουργίας της κοινής εσωτερικής αγοράς, θεωρώντας ότι όταν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα χρησιμοποιούνται για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος είναι αναμφισβήτητες οι σοβαρές συνέπειες στο εσωτερικό ολόκληρου του χρηματοοικονομικού συστήματος από άποψη συνοχής, σταθερότητας και διαφάνειας, αλλά και στον ελεύθερο ανταγωνισμό των επιχειρήσεων και στην ελευθερία της εγκατάστασης.

Η κατάργηση των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα της Ε.Ε απαιτούσε τη λήψη αντισταθμιστικών μέτρων για τον περιορισμό των χρηματοοικονομικών διασυνοριακών εγκλημάτων. Στο πλαίσιο αυτό θεωρήθηκε ότι ήταν απαραίτητη η λήψη προληπτικών μέτρων για να αποφευχθεί η κατάχρηση μιας ανοικτής και ελεύθερης αγοράς από την οργανωμένη εγκληματικότητα.

Οι διατάξεις της Οδηγίας αυτής στόχευαν ουσιαστικά στην κανονιστική ρύθμιση και τον ακριβή καθορισμό των υποχρεώσεων οι οποίες θα έπρεπε να αναληφθούν από το χρηματοπιστωτικό σύστημα για την προστασία των συμφερόντων της κοινής εσωτερικής αγοράς. Οι υποχρεώσεις αυτές επί της ουσίας και στην πλειονότητά τους δεν ήταν τίποτε άλλο παρά η υιοθέτηση και η εφαρμογή των ίδιων

αρχών και κατευθύνσεων που περιείχονταν στη Σύμβαση της Βιέννης του ΟΗΕ του 1988, στη Σύμβαση του Στρασβούργου του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990 και στις σαράντα συστάσεις της FATF.

Στην ουσία, η Οδηγία 91/308 προέβλεπε για κάθε κράτος μέλος την υποχρέωση να υιοθετήσει νομοθετικά μέτρα που να διασφαλίζουν την πλήρη εφαρμογή όλων των διατάξεων που περιλαμβάνονται σ' αυτή, αφήνοντας σε κάθε κράτος μέλος τη διακριτική ευχέρεια να θεσπίσει τις εφαρμοστέες κυρώσεις για την περίπτωση της παραβίασης των σχετικών διατάξεων.

Η Οδηγία καθόριζε στην αρχική διατύπωση μόνο την απαγόρευση του ξεπλύματος προσόδων από διακίνηση ναρκωτικών, όπως προβλέπονταν στη Σύμβαση της Βιέννης, ενθαρρύνοντας τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν τη σύσταση της Σύμβασης του Στρασβούργου να καταπολεμηθεί το ξέπλυμα προσόδων που προέρχονται όχι μόνο από τη διακίνηση ναρκωτικών αλλά και από μια ευρεία γκάμα εγκληματικών πράξεων του οργανωμένου εγκλήματος.

Πέρα από την εξακρίβωση της ταυτότητας του πελάτη, επιβλήθηκε στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και η υποχρέωση γνωστοποίησης των ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών στις αρχές οι οποίες είναι υπεύθυνες για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος. Τέλος, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα όφειλαν να θεσπίσουν επαρκείς διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου, προς το σκοπό της αποτροπής και του εντοπισμού ύποπτων συναλλαγών για ξέπλυμα χρήματος.

Η υποχρέωση εξακρίβωσης της ταυτότητας του πελάτη επεκτάθηκε επιπλέον σε επιχειρηματικές συναλλαγές, που πραγματοποιούνταν από οποιονδήποτε, ακόμη και μη κάτοχο λογαριασμού οι οποίες υπερέβαιναν το ποσό των 15.000 ECU. Τα δεδομένα αυτά θα έπρεπε να καταγράφονται στη συνέχεια και να διατηρούνται για χρονική περίοδο διάρκειας τουλάχιστον πέντε ετών.

Η Οδηγία 91/308 αποτέλεσε θεμελιακό σημείο της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος. Η προσοχή επικεντρώθηκε στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, στο οποίο ανατέθηκαν πιο λεπτά και σημαντικά καθήκοντα με πλήρη προσχώρηση στις πολυάριθμες οδηγίες της διεθνούς κοινότητας και στις σαράντα συστάσεις της FATF. Αποτέλεσε επίσης την πρώτη πράξη καταπολέμησης του φαινομένου του ξεπλύματος χρήματος σε επίπεδο ΕΕ.

Με την Οδηγία αυτή προσδόθηκε ισχύς ευρωπαϊκής νομοθεσίας, σε εκείνες από τις σαράντα συστάσεις της FATF, οι οποίες αναφέρονταν ειδικά στον

χρηματοοικονομικό τομέα (π.χ. κατάργηση των ανώνυμων τραπεζικών λογαριασμών, εξακρίβωση της ταυτότητας του πραγματικού δικαιούχου ιδιοκτήτη και τήρηση στοιχείων για ατομικές συναλλαγές, αναφορά ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών με πλήρη προστασία του προσώπου και του ιδρύματος που αναφέρει και μη αποκάλυψη της αναφοράς αυτής στον πελάτη). Οι σαράντα συστάσεις της FATF θεωρήθηκαν ως ένα de facto πρότυπο παγκόσμιας ισχύος για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Πάντως, σε σχέση με το ξέπλυμα χρήματος, η Οδηγία προχώρησε περισσότερο από ό,τι είχε προχωρήσει η FATF. Έτσι, ενώ οι αρχικές σαράντα συστάσεις της FATF όριζαν ότι η γνωστοποίηση περιπτώσεων ξεπλύματος χρήματος ήταν προαιρετική, η Οδηγία όρισε ότι η γνωστοποίηση αυτή ήταν υποχρεωτική.

Ουσιαστικά, η Οδηγία όρισε ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι υποχρεωμένα να εξακριβώνουν την ταυτότητα των πελατών τους και να γνωρίζουν τους πελάτες τους, να τηρούν κατάλληλα αρχεία με τα σχετικά με αυτούς στοιχεία και να συγκροτούν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης του προσωπικού τους για το θέμα της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Σύμφωνα με την Οδηγία, οι κανόνες που διέπουν το τραπεζικό απόρρητο πρέπει να τίθενται σε αναστολή από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, οσάκις αυτό κρίνεται απαραίτητο και φυσικά πρέπει να αναφέρεται οποιαδήποτε υπόνοια για ξέπλυμα χρήματος.

Τα κράτη μέλη ενθαρρύνθηκαν να διευρύνουν τον κατάλογο των εγκληματικών δραστηριοτήτων που σχετίζονταν με ξέπλυμα χρήματος και το πιο σημαντικό είναι ότι η Οδηγία τόνισε με έμφαση ότι δεν ήταν μόνο τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα τα προνομιακά πεδία του ξεπλύματος χρήματος, αλλά και άλλα επαγγέλματα. Ενθαρρύνθηκαν έτσι τα κράτη μέλη να συμπεριλάβουν εκείνα τα επαγγέλματα και εκείνες τις επιχειρήσεις, των οποίων οι δραστηριότητες ήταν εξαιρετικά πιθανόν να χρησιμοποιηθούν για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος.

Η υιοθέτηση της πρώτης Οδηγίας του 1991 αποτέλεσε καθαρά αντισταθμιστικό μέτρο στην ανάπτυξη της εσωτερικής κοινής αγοράς. (Eckes & Konstadinides, 2011, σ. 104).

Στην πράξη, η διατύπωση του άρθρου 2 της Οδηγίας αφαιρούσε κάθε ελπίδα για μια πρόταση ποινικοποίησης. Η φύση του θέματος ωστόσο, οδήγησε σύντομα τα κράτη να αναγνωρίσουν ότι η ποινικοποίηση ήταν πράγματι απαραίτητη και έτσι

υιοθετήθηκαν επιπρόσθετα νομοθετικά κείμενα μετά το 1991 στο πλαίσιο του τρίτου πυλώνα της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων. Έτσι, φάνηκε ότι ενώ τα κράτη μέλη συμφώνησαν με την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προτίμησαν να την υλοποιήσουν χρησιμοποιώντας εργαλεία διακυβερνητικής συνεργασίας. Η Οδηγία 91/308/ΕΟΚ ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με τις διατάξεις των άρθρων 1 έως και 8 του νόμου 2331/1995 (ΦΕΚ 173 Α) και η Οδηγία 2001/97/ΕΚ με τις διατάξεις των άρθρων 1 έως 9 και 11 του νόμου 3424/2005 (ΦΕΚ 305 Α, 13-12-2005), 17 του νόμου 3472/2006 (ΦΕΚ 135 Α) και 34 παράγραφοι 1 και 2 του νόμου 3556/2007 (ΦΕΚ 91 Α).

2.2.3.3 Η Οδηγία 2001/97/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4^{ης} Δεκεμβρίου 2001 για την τροποποίηση της Οδηγίας 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες

Η νέα αυτή Οδηγία 2001/97/ΕΚ υιοθετήθηκε μετά από παρακολούθηση της εφαρμογής της πρώτης Οδηγίας, διάρκειας περίπου δύο ετών. Με την εντατικοποίηση των ελέγχων για την πρόληψη και καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος στον χρηματοπιστωτικό τομέα διαπιστώθηκε νέα τάση αυτών που επιθυμούσαν να ξεπλύνουν χρήματα να προσφεύγουν πλέον και στις υπηρεσίες επαγγελματιών εμπειρογνομόνων οι οποίοι ανήκαν σε τομείς επαγγελματικής δραστηριότητας διαφορετικούς από τον τομέα στον οποίο ανήκαν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Η Οδηγία 2001/97 υιοθέτησε μια σειρά αντίμετρων, με σκοπό να αυξηθεί το σύστημα προστασίας του χρηματοοικονομικού τομέα και άλλων δραστηριοτήτων που θα μπορούσαν να κεντρίσουν το ενδιαφέρον για εγκληματικές δραστηριότητες, λαμβάνοντας υπόψη τις διαπιστωθείσες στο μεταξύ τάσεις. Οι υποχρεώσεις που θεσπίστηκαν από την Οδηγία στο θέμα της εξακρίβωσης της ταυτότητας των πελατών, της καταχώρησης και τήρησης στοιχείων, και της γνωστοποίησης των ύποπτων συναλλαγών επεκτάθηκαν σε έναν περιορισμένο αριθμό δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων που είχαν αποδειχτεί ότι ήσαν ευάλωτα σε χρησιμοποίησή τους για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος από παράνομα και εγκληματικά κυκλώματα.

Τα επαγγέλματα τα οποία καλύφθηκαν από τις διατάξεις της Οδηγίας αυτής ήταν: ελεγκτές λογαριασμών, εξωτερικοί λογιστές και φοροτεχνικοί σύμβουλοι, δικηγόροι, συμβολαιογράφοι και άλλοι νομικοί ελεύθεροι επαγγελματίες, πράκτορες διαμεσολάβησης στην αγορά και πώληση ακινήτων, έμποροι πολύτιμων λίθων,

πολύτιμων μετάλλων και έργων τέχνης, διαχειριστές γραφείων πλειστηριασμού, διαχειριστές λεσχών τυχερών παιγνίων.

Ωστόσο, σύμφωνα με τη νέα διατύπωση του άρθρου 1 της Οδηγίας συνιστούν σοβαρά αδικήματα τουλάχιστον:

- τα αδικήματα διακίνησης ναρκωτικών ουσιών
- οι δραστηριότητες των εγκληματικών οργανώσεων
- οι σοβαρές απάτες
- η διαφθορά
- κάθε αδίκημα που μπορεί να αποφέρει σημαντικές προσόδους και που τιμωρείται με μια αυστηρή ποινή φυλάκισης, με βάση το ποινικό δίκαιο του κράτους μέλους.

Άλλη τροποποίηση που επιχειρήθηκε από την Οδηγία αυτή υπήρξε η προσαρμογή του ορισμού του «πιστωτικού ιδρύματος» και του «χρηματοοικονομικού ιδρύματος», σε μια απαίτηση μεγαλύτερης σαφήνειας γύρω από το πεδίο εφαρμογής της ίδιας, με τρόπο που να καθιστά κατανοητή με σαφήνεια τέτοιου είδους δραστηριότητα, όπως είναι για παράδειγμα οι επιχειρήσεις επενδύσεων, τα ανταλλακτήρια συναλλάγματος και οι επιχειρήσεις μεταφοράς κεφαλαίων.

Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό που περιέχεται στην Οδηγία 2001/97, για το οποίο αξίζει να γίνει μνεία, αφορούσε στην πρόβλεψη ότι τα κράτη μέλη θα υιοθετήσουν ειδικά μέτρα, με στόχο να αντισταθμίσουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο ξεπλύματος χρήματος, που προέρχεται από την εγκαθίδρυση επιχειρηματικών σχέσεων ή από την πραγματοποίηση συναλλαγών με έναν πελάτη, ο οποίος δεν είναι φυσικά παρών και που δεν μπορεί να εξακριβωθεί άμεσα η ταυτότητά του. Πρόκειται για «συναλλαγές από απόσταση», η σπουδαιότητα των οποίων είναι άμεσα αντιληπτή, λαμβανομένης υπόψη της διάδοσης των τεχνολογιών που επιτρέπουν τέτοιου είδους συναλλαγές.

Για το θέμα αυτό η Οδηγία όρισε ότι τα κράτη μέλη θα προχωρήσουν στην υιοθέτηση μέτρων, κατάλληλων να διασφαλίσουν ότι η ταυτότητα του πελάτη θα προσδιορίζεται με τη χρησιμοποίηση σίγουρων εργαλείων και παρέθεσε μια σειρά παραδειγμάτων που έδειξαν στον εθνικό νομοθέτη την κοινή κατευθυντήρια γραμμή που θα έπρεπε να ακολουθήσει. Αποδόθηκε επομένως μεγάλη προσοχή σε μια τυπολογία που προέκυψε από τις συναλλαγές, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαίτερη

ευκολία με την οποία θα μπορούσε να γίνει η δήλωση ψευδών στοιχείων ταυτότητας εκ μέρους του πελάτη.

Ως προθεσμία μεταφοράς των διατάξεων της Οδηγίας στην εθνική νομοθεσία των κρατών μελών ορίστηκε η 15^η Ιουνίου 2003. Αυτό σήμαινε φυσικά για άλλη μια φορά ότι από την ημερομηνία ψήφισης της Οδηγίας (4^η Δεκεμβρίου 2001) μέχρι την ημερομηνία μεταφοράς των διατάξεων της στην εθνική νομοθεσία των κρατών μελών (15^η Ιουνίου 2003) θα μπορούσαν να υπάρχουν και να θριαμβεύουν όλες οι δυσλειτουργίες που είχαν εντοπιστεί στο μεταξύ.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με την ευκαιρία της υιοθέτησης της Κοινοτικής Οδηγίας 2001/97 εκφράστηκε ομόφωνα, με θετικό πνεύμα, σχετικά με τη συμπερίληψη και άλλων επαγγελματικών κατηγοριών στην υποχρέωση γνωστοποίησης ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών στις FIUs.

Έτσι, αποδόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στους συμβολαιογράφους, σε σχέση με συγκεκριμένες αρμοδιότητές τους στο θέμα της μεταβίβασης ακινήτων και στα νομικά επαγγέλματα, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι το πεδίο των δραστηριοτήτων του ξεπλύματος χρήματος είχε επεκταθεί και σε άλλα πεδία εκτός από το πεδίο των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε ότι αφορά το σύστημα πρόληψης, διαπίστωσης και αναφοράς των ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών στις αρμόδιες αρχές.

Στη διάρκεια του 2002, η FATF ξεκίνησε τη διαδικασία αναθεώρησης των σαράντα συστάσεων της με την παρουσίαση την 30^η Μαΐου 2002, ενός συμβουλευτικού εγγράφου, που περιείχε τις κατευθυντήριες γραμμές για τη διαδικασία αναθεώρησης. Σ' αυτό το συμβουλευτικό έγγραφο η προσοχή επικεντρώθηκε ακριβώς στα νομικά επαγγέλματα, στους ελεγκτές, στους λογιστές και στους συμβολαιογράφους, με το σκεπτικό ότι αυτοί είναι άτομα τα οποία ενδεχομένως θα μπορούσε να είναι αποδέκτες αιτημάτων παροχής συμβουλών για ξέπλυμα χρήματος εκ μέρους οργανωμένων εγκληματικών ομάδων, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις της Οδηγίας 2001/97/EK.

Ωστόσο, οι Godefroy & Lascoumes (2004) άσκησαν κριτική σε βάρος της Οδηγίας αυτής επειδή άφηνε την πόρτα ανοιχτή σε χρηματοοικονομικά κυκλώματα των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων με την καθιέρωση απλουστευμένων διαδικασιών διεξαγωγής χρηματοοικονομικών συναλλαγών με τακτικούς ή με περιστασιακούς πελάτες τους όταν τα ποσά δεν υπερέβαιναν τα 15.000 ευρώ. Από τις σχετικές διατάξεις έσπευσαν να επωφεληθούν ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ εισάγοντας

εξαιρέσεις στην εθνική τους νομοθεσία όπως για παράδειγμα η Αυστρία η οποία εισήγαγε στην εθνική της νομοθεσία απλουστευμένες διατάξεις για διεξαγωγή επιχειρηματικών συναλλαγών με το Λιχτενστάιν καθώς επίσης και το Ηνωμένο Βασίλειο για διεξαγωγή επιχειρηματικών συναλλαγών με τα Αγγλο - νορμανδικά νησιά, τη νήσο του Ανθρώπου και το Γιβραλτάρ. Κάτω από αυτές τις συνθήκες η ενίσχυση της επαγρύπνησης η οποία τέθηκε ως στόχος σε εφαρμογή της Οδηγίας αυτής κατέληξε τελικά αντί να αποκτήσει ισχυρή δυναμική να αποδυναμωθεί και να παραμείνει στη σκιά (Godefroy & Lascoumes, 2004, σ. 224, 225), επιβάλλοντας την ανάγκη συμπλήρωσης και τροποποίησης της Οδηγίας μετά από τέσσερα ολόκληρα χρόνια.

2.2.3.4 Η Οδηγία 2005/60/Ε.Κ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26^{ης} Οκτωβρίου 2005, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας

Η Οδηγία 2005/60/ΕΚ, η οποία παραμένει ο ακρογωνιαίος λίθος του Ευρωπαϊκού συστήματος καταπολέμησης του ξέπλυματος χρήματος, ζήτησε από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και ιδιαίτερες επαγγελματικές κατηγορίες, τους αποκαλούμενους «gatekeepers» να αναφέρουν οποιεσδήποτε ύποπτες ή ασυνήθιστες για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγές ή δραστηριότητες στις FIUs.

Ένας από τους κύριους σκοπούς της τρίτης Οδηγίας ήταν η παροχή μιας κοινής βάσης σε επίπεδο ΕΕ για την υλοποίηση των συστάσεων της FATF. Η Οδηγία ενσωμάτωσε στη νομοθεσία της ΕΕ τις αναθεωρημένες σαράντα συστάσεις της FATF. Στόχος της Οδηγίας αυτής ήταν η πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και η κατάργηση της Οδηγίας 91/308/ΕΟΚ.

Οι χώρες της ΕΕ όφειλαν να απαγορεύσουν τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Για το σκοπό αυτό, θα μπορούσαν να θεσπίσουν ή να διατηρήσουν σε ισχύ αυστηρότερες διατάξεις από τις διατάξεις της Οδηγίας αυτής.

Η Οδηγία εφαρμόστηκε στα πιστωτικά ιδρύματα, στους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς, στους ανεξάρτητους επαγγελματίες (νομικούς, συμβολαιογράφους, λογιστές, ελεγκτές, φοροτεχνικούς, κτηματομεσίτες), τα καζίνο, τους φορείς παροχής

υπηρεσιών σε εταιρείες καταπιστευματικής διαχείρισης και επιχειρήσεις και σε όλους τους φορείς παροχής αγαθών οι οποίοι είναι υποχρεωμένοι να εφαρμόζουν τα μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη όταν συνάπτουν επιχειρηματικές σχέσεις και όταν διενεργούν περιστασιακές συναλλαγές που ανέρχονται σε ποσό ίσο ή μεγαλύτερο των 15.000 ευρώ.

Τα μέτρα δέουσας επιμέλειας προβλέπουν την εξακρίβωση και τον έλεγχο της ταυτότητας του πελάτη, τη συλλογή πληροφοριών για το σκοπό και το χαρακτήρα της επιχειρηματικής σχέσης, την εξακρίβωση, ενδεχομένως, της ταυτότητας του φυσικού προσώπου που κατέχει ή ελέγχει τον πελάτη ή για λογαριασμό του οποίου διεξάγεται η δραστηριότητα. Τα μέτρα δέουσας επιμέλειας μπορούν να προσαρμόζονται ανάλογα με το βαθμό του κινδύνου, που εξαρτάται, για παράδειγμα, από το είδος του πελάτη ή την σχέση.

Όταν υπάρχει μεγαλύτερος κίνδυνος νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, οι οντότητες και τα πρόσωπα στα οποία εφαρμόζεται η Οδηγία οφείλουν να αυξάνουν τα μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη. Η αυξημένη δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη περιλαμβάνει συμπληρωματικά μέτρα για τον έλεγχο ή την πιστοποίηση των υποβληθέντων εγγράφων, όταν ο πελάτης δεν είναι παρών για να εξακριβωθεί η ταυτότητά του. Τέλος, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι λοιποί χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί δεν δύνανται να τηρούν ανώνυμους λογαριασμούς ή ανώνυμα βιβλιάρια καταθέσεων.

Η Unger (2013, σ. 661), υποστήριξε την άποψη ότι η Οδηγία αυτή προσπάθησε να εναρμονίσει τους διάφορους νομικούς ορισμούς του ζεπλύματος χρήματος που υπήρχαν στα διάφορα κράτη μέλη της ΕΕ χωρίς ωστόσο να καταφέρει να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της φοροδιαφυγής αφού η φορολογία εξακολούθησε να θεωρείται ακόμη ως κάτι το οποίο βρίσκονταν κάτω από την ισχυρή εθνική κυριαρχία (Rawlings 2007).

2.2.3.5 Η Οδηγία 2006/70/ΕΚ της Επιτροπής της 1ης Αυγούστου 2006 για τη θέσπιση μέτρων εφαρμογής της Οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τον ορισμό του «πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου» και τα τεχνικά κριτήρια για την εφαρμογή της απλουστευμένης δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη και την εφαρμογή της εξαιρέσεως σε περιπτώσεις άσκησης χρηματοπιστωτικής δραστηριότητας σε περιστασιακή ή πολύ περιορισμένη βάση

Η Οδηγία 2006/70/ΕΚ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της 1ης Αυγούστου 2006, προέβλεπε τη βελτίωση της σαφήνειας και της συνεκτικότητας των κανόνων στα κράτη μέλη και τη δημιουργία ενός σαφούς μηχανισμού για την ταυτοποίηση των πραγματικών δικαιούχων (beneficial owners). Επιπλέον, ζητούσε από τα νομικά πρόσωπα να τηρούν αρχεία σχετικά με την ταυτότητα των προσώπων που βρίσκονταν στην πραγματικότητα πίσω από την εταιρία.

Η Οδηγία πρότεινε στα κράτη μέλη την εισαγωγή πιο σαφών και διάφανων διαδικασιών για τον σεβασμό της αρχής της δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη και την κατανόηση της φύσης των επιχειρηματικών του δραστηριοτήτων. Σε κάθε περίπτωση αυτό που θα έπρεπε να διασφαλιστεί ήταν ότι οι απλουστευμένες διαδικασίες δεν θα εκλαμβάνονταν εσφαλμένα ως πλήρης απαλλαγή από την δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη.

Η επέκταση των διατάξεων που αφορούσαν στα πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα, (π.χ. πρόσωπα τα οποία ήταν δυνατόν να αντιπροσωπεύουν υψηλότερο κίνδυνο διαφθοράς λόγω των πολιτικών θέσεων που κατείχαν) ώστε να συμπεριληφθούν σε αυτές και τα πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα που διέμεναν σε κράτη μέλη της ΕΕ (εκτός από τους «ξένους») καθώς και τα πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα που εργάζονταν σε διεθνείς οργανισμούς αποτέλεσε σημείο αναφοράς της Οδηγίας αυτής. Στα πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα περιελήφθησαν μεταξύ άλλων, αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων, μέλη της κυβέρνησης, μέλη των κοινοβουλίων και δικαστές ανωτάτων δικαστηρίων,

Με τις διατάξεις της Οδηγίας αυτής επεκτάθηκε το πεδίο εφαρμογής της, ώστε να συμπεριληφθούν σε αυτό νέες απειλές και ευαίσθητα σημεία, διασφαλίστηκε η ευρύτερη κάλυψη του τομέα των τυχερών παιγνίων (η προηγούμενη Οδηγία κάλυπτε αποκλειστικά τα καζίνα με κτιριακή εγκατάσταση) και η ρητή αναφορά στα

φορολογικά αδικήματα και προωθήθηκαν υψηλά πρότυπα για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Πέραν αυτού εντάχθηκαν στο πεδίο εφαρμογής της όλα τα πρόσωπα τα οποία ασκούσαν συναλλαγές σε αγαθά που αποτελούσαν αντικείμενο πληρωμής σε μετρητά ποσού ίσου ή μεγαλύτερου των 7.500 ευρώ, δεδομένου ότι υπήρξαν ενδείξεις από ορισμένους ενδιαφερομένους ότι το ισχύον όριο των 15.000 ευρώ δεν ήταν επαρκές. Τα πρόσωπα αυτά θα καλύπτονταν πλέον από τις διατάξεις της Οδηγίας, συμπεριλαμβανομένης της ανάγκης να προβαίνουν στη δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη, να διατηρούν τα έγγραφα, να διενεργούν εσωτερικούς ελέγχους και να αρχειοθετούν τις εκθέσεις για ύποπτες για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγές. Η Οδηγία ωστόσο προέβλεπε την ελάχιστη εναρμόνιση και τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να αποφασίσουν να χαμηλώσουν αυτό το όριο (έγινε λόγος και πάλι για ελάχιστη εναρμόνιση).

Ιδιαίτερη σημασία αποδόθηκε στην ανάγκη ενίσχυσης της συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων εθνικών FIUs, στην υιοθέτηση της προσέγγισης που βασίζονταν στη διακινδύνευση (risk - based approach) για την αξιολόγηση των χρηματοοικονομικών συναλλαγών ως ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος και στην περίληψη της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας στον κατάλογο των κύριων ή βασικών αδικημάτων του ξεπλύματος χρήματος.

Στο πλαίσιο των προσπαθειών καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος αξίζει να αναφερθεί και η παρουσίαση τον Απρίλιο του 2015 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ατζέντας για την Ασφάλεια για την περίοδο 2015 - 2020, στην οποία τονίζεται ότι ο πρωταρχικός σκοπός του οργανωμένου εγκλήματος είναι το κέρδος και ότι τα διεθνή εγκληματικά δίκτυα χρησιμοποιούν νόμιμες επιχειρηματικές δομές για να αποκρύψουν την πηγή των κερδών τους. Στο κείμενο αυτό ζητείται από τις αρχές εφαρμογής του νόμου των κρατών μελών να προσβάλλουν τα οικονομικά του οργανωμένου εγκλήματος συνεργαζόμενες στενά μεταξύ τους για το σκοπό αυτό. Η συνεργασία μεταξύ της Europol, της Eurojust, των FIUs και των εθνικών υπηρεσιών ανάκτησης εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων (Asset Recovery Offices) εκτιμάται ότι θα βοηθήσει στην επιτυχία των σχετικών προσπαθειών.

2.2.3.6 Η Οδηγία (ΕΕ) 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2015, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και την κατάργηση της Οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και της Οδηγίας 2006/70/ΕΚ της Επιτροπής

Τον Μάιο του 2015 εκδόθηκε νέα Οδηγία της ΕΕ κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Ρητός στόχος της Οδηγίας αυτής υπήρξε η βελτίωση των μέσων καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, αφού οι παράνομες χρηματοοικονομικές ροές απειλούσαν να βλάψουν την ακεραιότητα, τη σταθερότητα και τη φήμη του χρηματοπιστωτικού τομέα, την εσωτερική αγορά της ΕΕ και τη διεθνή οικονομική ανάπτυξη.

Η τέταρτη Οδηγία καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος της ΕΕ υιοθετήθηκε επίσημα από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τον Μάιο του 2015. Σκοπός της Οδηγίας αυτής ήταν επίσης να αποσαφηνίσει κάποιες διατάξεις της προηγούμενης Οδηγίας και της συναφούς νομοθεσίας και να βελτιώσει τη συνοχή των κανόνων καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Η 4^η Οδηγία έλαβε υπόψη της και τις συστάσεις της FATF οι οποίες είχαν αναθεωρηθεί 2012.

Η Οδηγία περιείχε έναν αριθμό τροποποιήσεων στην 3^η Οδηγία καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, με τις κύριες τροποποιήσεις να σχετίζονται με τις περιοχές της προσέγγισης της διακινδύνευσης (risk based approach), της διαρκούς εποπτείας (ongoing monitoring), της δικαιούχου ιδιοκτησίας (beneficial ownership), της δέουσας επιμέλειας του πελάτη (customer due diligence/CDD), των πολιτικά εκτεθειμένων προσώπων (politically exposed persons/PEPs), της ισοδυναμίας του τρίτου μέρους (third party equivalence) και της κάλυψης του τομέα των τυχηρών παιγνίων και των φορολογικών εγκλημάτων.

Η προστασία της φερεγγυότητας, της ακεραιότητας και της σταθερότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων και των χρηματοπιστωτικών οργανισμών, καθώς και της εμπιστοσύνης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα δεν αποτέλεσαν φυσικά τους μοναδικούς σκοπούς σε επίπεδο πολιτικής που επιδιώχθηκαν με τη νέα αυτή Οδηγία καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος.

Η Οδηγία αυτή προσέφερε ένα συγκροτημένο σύνολο κανόνων που είχαν σχεδιαστεί με σκοπό την πρόληψη τόσο της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας μέσω παράνομων χρηματοοικονομικών ροών. Θέσπισε την εφαρμογή της δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη σε ύποπτες συναλλαγές με βάση τον κίνδυνο και στηρίχτηκε στην απόκτηση και ανάλυση πληροφοριών σχετικά με τον πραγματικό δικαιούχο και στις συντονισμένες ερευνητικές δραστηριότητες των FIUs που είχαν συσταθεί στα κράτη μέλη.

Τα χρηματοοικονομικά σκάνδαλα (Enron, BCCI, JP Morgan Chase and Citigroup, Waste Management, Global Crossing, Parmalat, Barings Bank κ.λπ) και ο αυξημένος κίνδυνος φοροδιαφυγής έστρεψαν την προσοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην ανάγκη αναπροσανατολισμού της δράσης της Οδηγίας καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και εστίασής της πιο άμεσα στη φοροδιαφυγή, η οποία, σύμφωνα με την Οδηγία θεωρήθηκε απλά ως πηγή παράνομων κεφαλαίων, αλλά δεν προσδιορίστηκε ως άμεσος στόχος.

Παρότι ο σκοπός της καταπολέμησης της φοροδιαφυγής δεν αναφέρθηκε και πάλι ρητά, τα μέσα τα οποία, σχεδιάστηκαν για την επίτευξη αυτού του σκοπού (π.χ. πρόσβαση του δημοσίου σε πληροφορίες σχετικά με τον πραγματικό δικαιούχο και πρόσβαση των φορολογικών αρχών σε πληροφορίες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες) παρέμειναν σε ισχύ, αν και τροποποιήθηκαν σε έναν ορισμένο βαθμό.

Η τέταρτη Οδηγία είχε σκοπό να αντιμετωπίσει πιο αποτελεσματικά από τις προηγούμενες Οδηγίες την απειλή της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Η Οδηγία 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου όριζε τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ως αδίκημα σχετικό με τα ναρκωτικά και επέβαλε υποχρεώσεις μόνο στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Με την Οδηγία 2001/97/ΕΚ του ΕΚ και του Συμβουλίου επεκτάθηκε το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας 91/308/ΕΟΚ, τόσο ως προς τα εγκλήματα όσο και ως προς τις δραστηριότητες των καλυπτόμενων επαγγελματιών (δικηγόρων, λογιστών, συμβολαιογράφων κ.λπ).

Τα υφιστάμενα νομοθετικά μέσα σε επίπεδο ΕΕ και ιδίως η απόφαση - πλαίσιο 2001/500/ΔΕΥ είχαν περιορισμένο πεδίο εφαρμογής και δεν εξασφάλιζαν την πλήρη ποινικοποίηση των αδικημάτων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Αν και όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ είχαν ποινικοποιήσει τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ωστόσο υφίσταντο ουσιαστικές διαφορές μεταξύ των διαφορετικών ορισμών σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, με το ποια είναι τα κύρια αδικήματα, δηλαδή η βασική εγκληματική δραστηριότητα από την οποία προήλθε η εγκληματική περιουσία που νομιμοποιήθηκε, καθώς και σχετικά με το ύψος των προβλεπόμενων κυρώσεων.

Το νομοθετικό πλαίσιο το οποίο ίσχυε δεν ήταν ούτε ολοκληρωμένο, ούτε επαρκώς συνεκτικό για να είναι πλήρως αποτελεσματικό. Οι διαφορές των νομικών πλαισίων μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο εκμετάλλευσης από εγκληματίες και τρομοκράτες, οι οποίοι μπορούσαν να επιλέξουν να διενεργήσουν τις χρηματοπιστωτικές τους συναλλαγές σε μέρη όπου θεωρούσαν ότι τα μέτρα για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ήταν πιο χαλαρά.

Κυρίως, σε επιχειρησιακό επίπεδο, οι διαφορές στους ορισμούς, στο πεδίο εφαρμογής και στις κυρώσεις των αδικημάτων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες επηρέαζαν αρνητικά τη διασυννοριακή αστυνομική και δικαστική συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών και την ανταλλαγή πληροφοριών.

Για παράδειγμα, οι διαφορές στο πεδίο εφαρμογής των κύριων αδικημάτων δυσχέραιναν το συντονισμό των FIUs και των αρχών επιβολής του νόμου των κρατών μελών της ΕΕ για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (π.χ. όσον αφορά τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες που σχετίζονταν με φορολογικά εγκλήματα).

Η επέκταση του καταλόγου των βασικών εγκλημάτων υπήρξε το αποτέλεσμα της ανάλυσης της απειλής του ξεπλύματος χρήματος η οποία όπως ο χαμαιλέοντας μεταβάλλεται και εξελίσσεται μέσα στο χρόνο (Mitsilegas & Vanoula, 2016, σ. 267), με την πίεση που ασκείται πάνω σε μια μορφή ξεπλύματος χρήματος να οδηγεί τελικά στην αναζήτηση και εφαρμογή στην πράξη άλλων μορφών ξεπλύματος χρήματος (Vlcek, 2018, σ. 252).

Είναι σημαντικό να επισημανθεί ρητά ότι τα φορολογικά εγκλήματα τα σχετικά με άμεσους και έμμεσους φόρους συμπεριελήφθησαν στον ευρύ ορισμό της εγκληματικής δραστηριότητας της τέταρτης Οδηγίας, σύμφωνα με τις αναθεωρημένες συστάσεις της FATF. Με τον τρόπο αυτό η ΕΕ θέλησε να τονίσει με έμφαση ότι το

φορολογικό έγκλημα είναι ένα σοβαρό έγκλημα παρόμοιο με τη διακίνηση ναρκωτικών, τη διαφθορά, την εμπορία όπλων και ανθρώπων.

Ωστόσο, υπάρχουν ακόμη κενά στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, τα οποία όπως αναφέρει η Unger, έχουν διεξοδικά μελετηθεί και εντοπιστεί από επαγγελματικές ομάδες. Ειδικά χρησιμοποιήθηκαν για τον εντοπισμό των κενών τράπεζες, γραφεία φορολογικών συμβούλων, λογιστές και δικηγόροι. Μεγάλες εταιρείες, πλούσια άτομα και εγκληματίες επωφελούνται όλοι από αυτά τα κενά λόγω της ασυμβατότητας των διμερών φορολογικών συμφωνιών, της πάρα πολύ μικρής διαφάνειας στο διεθνές φορολογικό σύστημα, της μη εξακρίβωσης της ταυτότητας των πραγματικών δικαιούχων ιδιοκτητών και της μη ανταλλαγής δεδομένων και πληροφοριών για τους τραπεζικούς λογαριασμούς (Unger, 2017, σ. 5).

Δεδομένου ότι διάφορα φορολογικά αδικήματα θα μπορούσαν να ορισθούν σε κάθε κράτος μέλος ως εγκληματική δραστηριότητα υπήρχε το ενδεχόμενο οι ορισμοί των φορολογικών εγκλημάτων στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών της ΕΕ να διαφέρουν. Παρά το γεγονός ότι δεν επιδιώχθηκε από τις διατάξεις της Οδηγίας η εναρμόνιση των ορισμών των φορολογικών εγκλημάτων στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών, τα κράτη μέλη θα έπρεπε ωστόσο να επιτρέπουν, στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό, σύμφωνα με το εθνικό τους δίκαιο, την ανταλλαγή πληροφοριών για φορολογικά θέματα και την παροχή συνδρομής μεταξύ των FIUs της ΕΕ.

Θεωρήθηκε επίσης αναγκαία η εξακρίβωση της ταυτότητας κάθε φυσικού προσώπου το οποίο είχε νομική οντότητα ή ασκούσε έλεγχο επ' αυτής. Προκειμένου να διασφαλισθεί ουσιαστική διαφάνεια, τα κράτη μέλη θα έπρεπε μεριμνούν ώστε να καλύπτεται το ευρύτερο δυνατό φάσμα νομικών οντοτήτων που είχαν συσταθεί ή δημιουργηθεί μέσω οποιουδήποτε άλλου μηχανισμού στην επικράτειά τους. Μολονότι ο εντοπισμός ενός συγκεκριμένου ποσοστού συμμετοχής στο κεφάλαιο ή κατοχής δικαιωμάτων ιδιοκτησίας δεν οδηγούσε αυτόματα στην εξακρίβωση της ταυτότητας του πραγματικού δικαιούχου, θα έπρεπε να αποτελεί ωστόσο αποδεικτικό παράγοντα μεταξύ άλλων που θα έπρεπε να λαμβάνεται υπόψη.

Η ανάγκη για ακριβείς και επικαιροποιημένες πληροφορίες σχετικά με τον πραγματικό δικαιούχο αποτέλεσε καθοριστικό παράγοντα για τον εντοπισμό των εγκληματιών, οι οποίοι αλλιώς θα μπορούσαν να αποκρύψουν την ταυτότητά τους πίσω από μια εταιρική δομή. Τα κράτη μέλη θα έπρεπε επομένως, να μεριμνούν ώστε οι οντότητες που είχαν συσταθεί στο έδαφός τους σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία

να αποκτούν και να διατηρούν επαρκείς, ακριβείς και επίκαιρες πληροφορίες σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους ιδιοκτήτες, πέραν των βασικών πληροφοριών όπως η επωνυμία και η διεύθυνση της εταιρείας και η απόδειξη σύστασης και η νομική ιδιοκτησία. Προκειμένου να βελτιωθεί η διαφάνεια με σκοπό την καταπολέμηση της εκμετάλλευσης των νομικών οντοτήτων, τα κράτη μέλη θα έπρεπε να εξασφαλίζουν ότι οι πληροφορίες σχετικά με τον πραγματικό δικαιούχο θα αποθηκεύονται σε κεντρικό μητρώο που να βρίσκεται εκτός της εταιρείας, σε πλήρη συμμόρφωση με το ενωσιακό δίκαιο.

Τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να χρησιμοποιούν για τον σκοπό αυτό κεντρική βάση δεδομένων όπου θα συγκεντρώνονται οι πληροφορίες σχετικά με τον πραγματικό δικαιούχο ή το μητρώο επιχειρήσεων ή άλλο κεντρικό μητρώο. Τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να αποφασίσουν ότι οι υπόχρεες οντότητες είναι υπεύθυνες για τη συμπλήρωση του μητρώου. Τα κράτη μέλη θα έπρεπε να εξασφαλίσουν ότι οι εν λόγω πληροφορίες θα καθίστανται διαθέσιμες στις αρμόδιες αρχές και τις FIUs, καθώς και ότι θα παρέχονται στις υπόχρεες οντότητες όταν αυτές θα λαμβάνουν μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη.

Σε σχέση με τους παρόχους υπηρεσιών τυχερών παιχνιδιών, οι υπόχρεες οντότητες ήσαν υποχρεωμένες να εφαρμόζουν μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη κατά την είσπραξη των κερδών, κατά την κατάθεση του στοιχήματος ή και στις δύο περιπτώσεις, όταν πραγματοποιούνται συναλλαγές που ανέρχονταν σε ποσό ίσο ή μεγαλύτερο των 2.000 ευρώ, είτε η συναλλαγή πραγματοποιούνταν με μία και μόνη πράξη είτε με περισσότερες της μιας πράξεις που φαίνονταν να συνδέονται μεταξύ τους. Συνοψίζοντας, με την Οδηγία αυτή η ΕΕ τόνισε με έμφαση ότι η φοροδιαφυγή αποτελεί ένα σοβαρό έγκλημα, παρόμοιο με τη διακίνηση ναρκωτικών, τη διαφθορά, το εμπόριο όπλων και την εμπορία ανθρώπων (trafficking) (Unger, 2017, σ. 5).

2.2.3.7 Η Οδηγία (ΕΕ) 2018/843 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ής Μαΐου 2018 για την τροποποίηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, και για την τροποποίηση των Οδηγιών 2009/138/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ

Η Οδηγία αυτή στοχεύει όχι μόνο στον εντοπισμό και στη διερεύνηση του ξεπλύματος χρήματος αλλά και στην πρόληψη της διάπραξής του. Η ενίσχυση της διαφάνειας θα μπορούσε να είναι ένας ισχυρός αποτρεπτικός παράγοντας.

Η Οδηγία τέθηκε σε ισχύ την 9^η Ιουλίου 2018 και τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να την ενσωματώσουν στην εθνική τους έννομη τάξη το αργότερο έως τις 10 Ιανουαρίου 2020.

Οι κύριοι στόχοι των νέων κανόνων είναι η θέσπιση ελάχιστων κανόνων σχετικά με τον ορισμό των αξιόποινων πράξεων και των κυρώσεων που σχετίζονται με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και η άρση των εμποδίων για τη διασυνοριακή δικαστική και αστυνομική συνεργασία μέσω της πρόβλεψης κοινών διατάξεων για τη βελτίωση της διερεύνησης αδικημάτων που σχετίζονται με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Ιδιαίτερη σημασία αποδόθηκε στην ανάγκη ευθυγράμμισης των κανόνων της ΕΕ με διεθνείς υποχρεώσεις, ειδικότερα αυτές που απορρέουν από τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το ξέπλυμα, την έρευνα, την κατάσχεση και δήμευση των προϊόντων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας (Σύμβαση της Βαρσοβίας) και από τις σχετικές συστάσεις της Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης (FATF).

Οι κύριες αλλαγές τις οποίες επιφέρει η Οδηγία αυτή στην προηγούμενη Οδηγία 2015/849 περιλαμβάνουν:

- Τη διεύρυνση της πρόσβασης σε πληροφορίες για την δικαιούχο ιδιοκτησία και την προώθηση της διαφάνειας σε ότι αφορά την ιδιοκτησία εταιρειών και καταπιστευμάτων
- Την αντιμετώπιση κινδύνων που συνδέονται με προπληρωμένες κάρτες και εικονικά νομίσματα
- Τη συνεργασία μεταξύ FIUs

- Τη βελτίωση των ελέγχων επί συναλλαγών στις οποίες εμπλέκονται τρίτες χώρες υψηλού κινδύνου
- Τη σύσταση από τα κράτη μέλη αρχείων καταχώρησης δικαιούχου ιδιοκτησίας για εταιρικές και άλλες νομικές οντότητες μέχρι την 10 Ιανουαρίου 2020. Τα κεντρικά αρχεία θα πρέπει να διασυνδεθούν με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Πλατφόρμα (European Central Platform) μέχρι την 10 Μαρτίου 2021.
- Τη σύσταση από τα κράτη μέλη κεντρικών αυτοματοποιημένων μηχανισμών οι οποίοι να επιτρέπουν την εξακρίβωση της ταυτότητας των κατόχων τραπεζικών λογαριασμών και λογαριασμών πληρωμής και τραπεζικών θυρίδων μέχρι την 10 Σεπτεμβρίου 2020.
- Τη σύνταξη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέχρι την 11 Ιανουαρίου 2022 και μετά από κάθε τρία χρόνια μιας έκθεσης σχετικά με την εφαρμογή της Οδηγίας και την υποβολή της στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο.

Συνοψίζοντας, σε ότι αφορά τη νομοθεσία καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος της ΕΕ τα μέτρα που λαμβάνονται φαίνεται ότι αναθεωρούνται τακτικά και το πεδίο εφαρμογής τους επεκτείνεται.

Παρ' όλες τις μέχρι σήμερα νομοθετικές παρεμβάσεις εξακολουθούν να υφίστανται κενά στη διαφάνεια των διεθνών χρηματοοικονομικών συναλλαγών, στη νομοθετική ρύθμιση των εξωχώριων και ενδοχώριων δικαιοδοσιών με βάση το διεθνές καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Τόσο τα εξωχώρια όσο και τα ενδοχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα χρησιμοποιούνται σε ευρεία κλίμακα για την απόκρυψη κεφαλαίων, εμποδίζοντας την αποτελεσματική καταπολέμηση του χρηματοοικονομικού εγκλήματος και τη διασφάλιση της εταιρικής διαφάνειας, επιτρέποντας εν τέλει στους πραγματικούς δικαιούχους ιδιοκτήτες εταιρειών να κρύβονται πίσω από άγνωστες ταυτότητες.

Κενά εξακολουθούν να υπάρχουν, τόσο στη νομοθεσία όσο και στις πρακτικές καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος αλλά και στην πολιτική βούληση, με τη δυσαρμονία που υπάρχει μεταξύ των συναφών με το θέμα πολιτικών διακηρύξεων και της εφαρμογής τους στην πράξη. Η μεγαλύτερη δυσλειτουργία βρίσκεται φυσικά στην υιοθέτηση του ξεπλύματος χρήματος ως εργαλείου για την εισαγωγή στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα παράνομων ή εγκληματικών προσόδων στο πλαίσιο μιας άνομης και αρρυθμιστής χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης.

Το ερώτημα που εξακολουθεί να ισχύει ακόμη και σήμερα είναι σε ποια έκταση το σύστημα καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος της ΕΕ το οποίο έχει τεθεί σε λειτουργία είναι αποτελεσματικό ή όχι; Είναι σαφές ότι το σύστημα αυτό δεν κατάφερε, παρ' όλες τις νομοθετικές παρεμβάσεις και τις επιχειρησιακές προσπάθειες που έχουν γίνει σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο ΕΕ, να θίξει ορισμένα κρίσιμα στοιχεία του ξεπλύματος χρήματος όπως το υπόγειο τραπεζικό σύστημα, τους φορολογικούς παράδεισους και τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα ή να ανιχνεύσει επαρκώς τις διασυνοριακές ροές χρημάτων παρά την γενικευμένη ποινικοποίηση του ξεπλύματος χρήματος σε ολόκληρη την ΕΕ.

Η τελευταία Οδηγία προσπαθεί πράγματι να αντιμετωπίσει προβλήματα τα οποία έχουν εντοπιστεί ήδη στο πλαίσιο της εφαρμογής της προηγούμενης Οδηγίας. Ωστόσο η μεταφορά των διατάξεών της στη εθνική νομοθεσία των κρατών μελών δεν είναι άμεση αλλά απαιτεί κάποιο χρονικό διάστημα, διάθεση πόρων σύσταση νέων μηχανισμών και δομών και εκπαίδευση προσωπικού. Το πρόβλημα δυστυχώς θα εξακολουθήσει να υπάρχει, εφόσον οι αποφάσεις που λαμβάνονται δεν είναι άμεσες και καταλυτικές σε σχέση με την εξωχώρια αδιαφάνεια και την μη οριστική κανονιστική ρύθμιση του παγκοσμιοποιημένου χρηματοοικονομικού συστήματος.

2.2.4 Οι Ευρωπαϊκοί Οργανισμοί καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος

2.2.4.1 Εισαγωγή

Όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν συγκροτήσει FIUs, με αποστολή να συγκεντρώνουν, να επεξεργάζονται και να αναλύουν πληροφορίες που λαμβάνουν από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και επαγγελματίες του ιδιωτικού τομέα προκειμένου να διαπιστώσουν σχέσεις μεταξύ εγκληματικών δραστηριοτήτων και των συνδεόμενων με αυτές ύποπτων χρηματοοικονομικών συναλλαγών ώστε να προλαμβάνεται και να καταπολεμάται η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές και παράνομες δραστηριότητες.

Η διερεύνηση υποθέσεων ξεπλύματος χρήματος απαιτεί εξειδίκευση και εμπειρογνωμοσύνη υψηλού επιπέδου και λεπτούς και διακριτικούς χειρισμούς εκ μέρους εκείνων οι οποίοι διεξάγουν τη χρηματοοικονομική έρευνα των υποθέσεων αυτών η οποία αποτελεί το απαραίτητο συμπλήρωμα της αστυνομικής έρευνας. Η διενέργεια χρηματοοικονομικής έρευνας σε τραπεζικά ιδρύματα απαιτεί εξαιρετικά λεπτούς χειρισμούς και δεν θα πρέπει να ανατίθεται σε μη εκπαιδευμένους και μη

ειδικά καταρτισμένους για το σκοπό αυτό αστυνομικούς οι οποίοι σύμφωνα με τον Aflacchi (2007, σ. 243) αλλά και την άποψη η οποία κυριαρχούσε στη δεκαετία του '80 συμπεριφέρονται στις τράπεζες όπως συμπεριφέρεται ο ταύρος σε υαλοπωλείο. Αυτός ήταν άλλωστε και ένας από τους λόγους οι οποίοι οδήγησαν στην καθιέρωση των FIUs.

Η ουσιαστική συνεργασία μεταξύ των FIUs, η βελτίωση της ανταλλαγής πληροφοριών σε διεθνές επίπεδο, η συνεργασία τους με τις εισαγγελικές και ανακριτικές αρχές των κρατών μελών και η πολυτομεακή σύνθεση και οργάνωσή τους με την αξιοποίηση της εμπειρογνομosύνης του οικονομικού, του χρηματοοικονομικού, του λογιστικού, του αστυνομικού, του δικαστικού και του νομικού τομέα αποτελούν παράγοντες καθοριστικής σημασίας για την επιτυχία της αποστολής τους στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος.

Οι προσπάθειες αυτές έρχονται αντιμέτωπες με ανυπέρβλητα πολλές φορές νομικά εμπόδια στο πλαίσιο της διεθνούς συνεργασίας, με πολύπλοκα και εκλεπτυσμένα σχήματα και με εμπειρογνώμονες επαγγελματίες του τραπεζικού, του νομικού, του χρηματοοικονομικού και του λογιστικού τομέα οι οποίοι χρησιμοποιούνται στο ξέπλυμα του χρήματος.

2.2.4.2 Οι FIUs στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η σύσταση FIUs σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ έγινε στο πλαίσιο υλοποίησης των διατάξεων της Οδηγίας 91/308/EEC για να συλλέγουν και να αναλύουν τις πληροφορίες που προβλέπονται στην Οδηγία προκειμένου να εντοπίσουν δεσμούς μεταξύ ύποπτων χρηματοοικονομικών συναλλαγών και υποκείμενων εγκληματικών δραστηριοτήτων και να αποτρέψουν και να καταπολεμήσουν το ξέπλυμα χρήματος. Η συνεργασία των FIUs μεταξύ τους ρυθμίστηκε με Απόφαση του Συμβουλίου της 17^{ης} Οκτωβρίου 2000 σχετικά με τη θέσπιση ρυθμίσεων για τη συνεργασία μεταξύ των μονάδων χρηματοοικονομικών πληροφοριών των κρατών μελών όσον αφορά την ανταλλαγή πληροφοριών (2000/642/ΔΕΥ).

Η ανάγκη εξειδίκευσης και εμπειρογνομosύνης των ασχολούμενων με την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος επέβαλλε τη σύσταση ειδικών υπηρεσιών στα κράτη μέλη της Ε.Ε οι οποίες αποκλήθηκαν Financial Intelligence Units/ FIUs.

Πρόκειται για ενιαίες κεντρικές και πολυκλαδικές υπηρεσίες με αυξημένη ανεξαρτησία, αρμόδιες να λαμβάνουν, να επεξεργάζονται και να αναλύουν τις αναφορές για ύποπτες για ξέπλυμα χρήματος χρηματοοικονομικές συναλλαγές εκ

μέρους των υπόχρεων από το νόμο χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, οργανισμών και επαγγελματιών του ιδιωτικού τομέα. Η σύσταση και λειτουργία τους θεωρήθηκε απαραίτητη στο πλαίσιο της λήψης αυστηρότερων μέτρων για την αποτελεσματικότερη καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος αλλά και τη χρησιμοποίηση εξειδικευμένου προσωπικού σε θέματα καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και του χρηματοοικονομικού εγκλήματος γενικά.

Τα υπόχρεα κατά το νόμο σε αναφορά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι υπόχρεοι επαγγελματίες πρέπει να υποβάλλουν αναφορά ύποπτων συναλλαγών αμελλήτι στη FIU όταν γνωρίζουν ή έχουν υποψίες ότι διαπράττεται, επιχειρείται να διαπραχθεί ή έχει διαπραχθεί νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, μπλοκάροντας στο μεταξύ την ολοκλήρωση των ύποπτων συναλλαγών. Κατόπιν αιτήματος της FIU τίθενται στη διάθεσή της όλες οι αιτούμενες πληροφορίες, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.

Για τη διευκόλυνση του έργου των FIUs τα κράτη μέλη της ΕΕ οφείλουν να διασφαλίζουν την ακώλυτη πρόσβασή τους σε όλες τις αναγκαίες πληροφορίες χρηματοοικονομικής και διοικητικής φύσης και στις πληροφορίες που αφορούν την επιβολή του νόμου.

Η θέση των FIUs ως ενδιάμεσου μεταξύ του ιδιωτικού τομέα και των αρχών εφαρμογής του νόμου είναι καίριας σημασίας για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος (European Commission, 2017, σ. 2).

Σύμφωνα με έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, οι FIUs διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος. Ωστόσο, οι διαφορετικές δομές τους και το διαφορετικό καθεστώς τους στα κράτη μέλη της ΕΕ και το γεγονός ότι δεν είναι επαρκώς στελεχωμένες με εξειδικευμένο προσωπικό για να ανταποκριθούν στα καθήκοντά τους αποτελούν τροχοπέδη στην αποτελεσματικότητά τους και περιορίζουν τη δραστηριότητά τους στην εξέταση μικρού σχετικά αριθμού αναφορών ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2017, (2017/2013(INI)), σ. 51).

Κάθε κράτος μέλος της Ε.Ε υιοθέτησε τελικά το μοντέλο εκείνο το οποίο θεώρησε ότι θα εξυπηρετούσε καλύτερα το σκοπό του και θα προσidiaζε περισσότερο στο νομικό του πλαίσιο. Έτσι τα τέσσερα μοντέλα τα οποία επεκράτησαν στα κράτη μέλη της Ε.Ε ήσαν το δικαστικό μοντέλο, το μοντέλο των αρχών επιβολής του νόμου, το διοικητικό μοντέλο και το μεικτό μοντέλο (Mitsilegas & Vanoula, 2016, σ. 282).

Σύμφωνα με έγγραφο του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας τράπεζας (2004), το δικαστικό μοντέλο προβλέπει τη σύσταση FIU εντός του δικαστικού κλάδου στους κόλπους της Εισαγγελίας. Το βασικό πλεονέκτημα του δικαστικού μοντέλου είναι ότι οι πληροφορίες για ύποπτες για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγές γνωστοποιούνται άμεσα από τον χρηματοοικονομικό τομέα για ανάλυση και χειρισμό στην Εισαγγελία, η οποία αποτελεί μέρος του δικαστικού συστήματος και είναι αρμόδια να διεξάγει και να διευθύνει τις σχετικές τις έρευνες ή να ασκήσει τις ποινικές διώξεις. Το σύστημα αυτό είναι καλύτερα προφυλαγμένο έναντι ενδεχόμενης ανάμειξης εκ μέρους της πολιτικής εξουσίας. Παράλληλα επιτρέπει και την άμεση ενεργοποίηση των δικαστικών εξουσιών της κατάσχεσης κεφαλαίων, της δέσμευσης λογαριασμών, της διεξαγωγής ανακρίσεων, της σύλληψης προσώπων, της διενέργειας κατ' οίκον ερευνών κ.λπ.

Το μοντέλο εφαρμογής του νόμου, ή αστυνομικό μοντέλο εφαρμόζει μέτρα καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος μαζί με ήδη υπάρχοντα συστήματα εφαρμογής του νόμου, υποστηρίζοντας τις προσπάθειες πολλών αρχών επιβολής του νόμου ή δικαστικών αρχών, με ταυτόχρονη ή μερικές φορές παράλληλη δικαιοδοτική εξουσία για διερεύνηση του ξεπλύματος χρήματος. Το αστυνομικό μοντέλο λειτουργεί στο πλαίσιο άλλων μονάδων εφαρμογής του νόμου, κυρίως υπηρεσιών που είναι επιφορτισμένες με την καταπολέμηση της χρηματοοικονομικής εγκληματικότητας και έτσι αξιοποιεί την τεχνογνωσία και τις πηγές πληροφοριών. Οι υπηρεσίες ποινικής δίωξης έχουν ευκολότερη πρόσβαση σε πληροφορίες που λαμβάνονται από την FIU τις οποίες θα μπορούσαν να τις χρησιμοποιήσουν στο πλαίσιο οποιασδήποτε έρευνας, πράγμα το οποίο αυξάνει τη χρησιμότητά τους. Η ανταλλαγή πληροφοριών μπορεί επίσης να επιταχυνθεί με προσφυγή στα υφιστάμενα εθνικά και διεθνή δίκτυα ανταλλαγής πληροφοριών για την εγκληματικότητα (Interpol, Europol, κ.λπ).

Το διοικητικό μοντέλο βασίζεται σε μία κεντρική, ανεξάρτητη, διοικητική αρχή, η οποία λαμβάνει και επεξεργάζεται πληροφορίες από τον χρηματοοικονομικό τομέα και διαβιβάζει τις γνωστοποιήσεις στις δικαστικές αρχές ή στις αρχές εφαρμογής του νόμου για άσκηση δίωξης. Λειτουργεί σαν ένα «buffer» μεταξύ του χρηματοοικονομικού τομέα και του τομέα των αρχών εφαρμογής του νόμου. Συνήθως, αυτό το μοντέλο FIU λειτουργεί στους κόλπους του υπουργείου οικονομικών ή στην κεντρική τράπεζα. Μερικές FIUs έχουν συσταθεί και λειτουργούν ως ανεξάρτητες από υπουργικές δομές αρχές (για παράδειγμα η CTIF/CFI στο Βέλγιο).

Το μεικτό μοντέλο, χρησιμεύει ως μεσάζων της γνωστοποίησης και ως σύνδεσμος με τις δικαστικές αρχές και τις αρχές εφαρμογής του νόμου. Συνδυάζει στοιχεία τουλάχιστον δύο μοντέλων FIUs. Το τελευταίο αυτό μοντέλο αφορά τις FIUs οι οποίες περιλαμβάνουν διάφορους συνδυασμούς των επιλογών που έχουν αναφερθεί προηγουμένως. Αυτή η μορφή του υβριδικού συστήματος αποτελεί μια προσπάθεια συγκέντρωσης των πλεονεκτημάτων όλων των στοιχείων. Ορισμένες FIUs συνδυάζουν τα χαρακτηριστικά του διοικητικού και του αστυνομικού μοντέλου των FIUs ενώ άλλες συνδυάζουν τις εξουσίες των τελωνειακών αρχών και των αστυνομικών αρχών. Για ορισμένες χώρες αυτό το μοντέλο προκύπτει από την ενοποίηση δύο υπηρεσιών που είναι επιφορτισμένες με την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος.

Ο ρόλος των FIUs ασκείται τελικά σε άλλες χώρες από τις διοικητικές αρχές (π.χ. Βέλγιο, Γαλλία, Ελλάδα), συχνά σε συνδυασμό με καθήκοντα τραπεζικής εποπτείας (π.χ. Ιταλία), σε άλλες χώρες από εξειδικευμένες δομές των αστυνομικών δυνάμεων (π.χ. Αυστρία, Γερμανία, Κάτω Χώρες, Ηνωμένο Βασίλειο, Σλοβακία), σε άλλες χώρες από οργανισμούς που ανήκουν στις δικαστικές αρχές (π.χ. Λετονία, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία) και, τέλος, σε κάποιες άλλες χώρες από μονάδες μεικτού χαρακτήρα (π.χ. Ισπανία, Κύπρος).

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, η Financial Services Authority (FSA) έχει αρμοδιότητες στον τομέα της πρόληψης του οικονομικού εγκλήματος και ειδικότερα στην έγκριση των φορέων εκείνων που καλούνται να ασκήσουν ιδιαίτερα ευαίσθητες εταιρικές λειτουργίες (τις επονομαζόμενες «ελεγχόμενες λειτουργίες»). Στις ελεγχόμενες αυτές λειτουργίες ανήκει και η υποβολή αναφορών για ύποπτες για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγές από εγκληματικές δραστηριότητες.

Στην Ιταλία, το λογισμικό GIANOS, με χρησιμοποίηση δεικτών ανωμαλίας για τον εντοπισμό ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών, έχει αναπτυχθεί σε κοινό διατραπεζικό πλαίσιο ήδη από το 1995 και αποσκοπεί στον ευκολότερο εντοπισμό των ύποπτων συναλλαγών. Από την πλευρά της η ιταλική FIU διαθέτει μια ιδιαίτερα προηγμένη στατιστική υπηρεσία, η οποία επιτρέπει τον προσδιορισμό τάσεων και πιθανών κινδύνων στον τομέα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, καθώς και τον εντοπισμό μεμονωμένων περιπτώσεων οι οποίες απαιτούν επιτόπιες επιθεωρήσεις.

Στη Γαλλία, οι τράπεζες υποχρεούνται να υποβάλλουν ετησίως στην αρχή εποπτικού ελέγχου (Autorité de contrôle prudentiel) απαντήσεις σε ειδικά

ερωτηματολόγια, τα οποία υπόκεινται σε ανάλυση, προκειμένου να εντοπιστούν τυχόν ανωμαλίες στους εσωτερικούς μηχανισμούς πρόληψης των τραπεζών, ενώ στη συνέχεια είναι δυνατό να ζητηθούν διευκρινίσεις ή σε σοβαρότερες περιπτώσεις να πραγματοποιηθούν κανονικές επιθεωρήσεις.

Ενώ, σε ορισμένα νομικά συστήματα (π.χ. Γαλλία, Σουηδία), υπάρχει ενιαία αρχή, υπεύθυνη για την εποπτεία των τραπεζών και την επιβολή κυρώσεων σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης με τους κανόνες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές ενέργειες, σε κάποια άλλα νομικά συστήματα (π.χ.: Ιταλία, Πορτογαλία), η εξουσία που έχει η αρχή εποπτείας των τραπεζών να επιβάλλει κυρώσεις, περιορίζεται στις ελλείψεις που σχετίζονται με την οργάνωση και τους εσωτερικούς ελέγχους, ενώ υπεύθυνο για την επιβολή διοικητικών κυρώσεων για παράβαση των υποχρεώσεων υποβολής αναφοράς ύποπτης για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγής είναι κυρίως το αρμόδιο υπουργείο.

Στην Ολλανδία, οι αρμόδιες διοικητικές αρχές στον τομέα της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές ενέργειες συσκέπτονται τακτικά με τις δικαστικές και τις αστυνομικές αρχές που ειδικεύονται στην καταπολέμηση του οικονομικού εγκλήματος σε μια τριμερή συνεργασία με την ονομασία «Tripartite Overleg», προκειμένου να προσδιορίσουν τους πλέον αποτελεσματικούς τρόπους για την επιβολή κυρώσεων σε παραβάσεις, εφόσον το Ολλανδικό σύστημα βασίζεται στην αρχή ότι δεν είναι δυνατή η τιμωρία ενός αδικήματος, με την ταυτόχρονη επιβολή ποινικής και διοικητικής ποινής (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2013, σ. 10, 11).

Οι διαφορές μεταξύ των FIUs προκύπτουν από τα διαφορετικά νομικά συστήματα των χωρών καθώς και από την απουσία ενός μοντέλου το οποίο να είναι διεθνώς αποδεκτό για τις λειτουργίες των FIUs όπως αυτές καθορίστηκαν στις αρχές της δεκαετίας του '90 όταν δημιουργήθηκαν οι πρώτες FIUs.

Το ερώτημα που τίθεται εδώ είναι ποια η σημασία του διαφορετικού μοντέλου λειτουργίας (δικαστικό, αστυνομικό, διοικητικό, μεικτό μοντέλο) των FIUs στα κράτη μέλη της ΕΕ για την αποτελεσματική καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος; Απάντηση στο ερώτημα αυτό δίνει έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2017) η οποία διαπιστώνει σημαντικές διαφορές μεταξύ των FIUs των κρατών μελών της ΕΕ ως προς το μέγεθος, τις εξουσίες και την οργάνωσή τους. Οι διαφορές αυτές αφορούν για παράδειγμα το ρόλο τους στην ανάλυση πληροφοριών, στη διάχυση των πληροφοριών στις αρμόδιες αρχές και στην ικανότητά τους να μπλοκάρουν μια ύποπτη συναλλαγή η

οποία πρόκειται να διεξαχθεί. Παράλληλα οι FIUs έχουν διαφορετικές εξουσίες για τη διαβίβαση πληροφοριών μετά από αίτημα μιας άλλης αρμόδιας αρχής της χώρας τους.

Οι FIUs, σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ είναι ανεξάρτητες και αυτόνομες. Η ανεξαρτησία αυτή σημαίνει ότι λαμβάνουν αποκλειστικά αναφορές για ύποπτες για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγές απευθείας από τους υπόχρεους για αναφορά χωρίς παρέμβαση τρίτων μερών. Ωστόσο, σε ορισμένα κράτη μέλη ορισμένοι υπόχρεοι για γνωστοποίηση ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών αποστέλλουν τις αναφορές στα αυτοεποπτευόμενα όργανά τους πρώτα αντί να τις αποστείλουν απευθείας στις FIUs που έχουν συστήσει γι' αυτό το σκοπό. Αυτό επιτρέπεται κατ' αρχήν από το δίκαιο της ΕΕ, υπό την προϋπόθεση ότι τα αυτοεποπτευόμενα αυτά όργανα θα προωθήσουν τις ληφθείσες πληροφορίες άμεσα και χωρίς προηγούμενο φιλτράρισμα στην οικεία FIU. Στην πράξη φυσικά, αυτό ενέχει σε κάθε περίπτωση τον κίνδυνο φιλτραρίσματος των πληροφοριών και την υπονόμηση της ανεξαρτησίας της FIU. (European Commission, 2017, σ. 4 – 6, COM(2017) 340 final).

Η έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αποκαλύπτει επίσης ότι οι υπόχρεοι σε αναφορά ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών είναι υποχρεωμένες σε ορισμένες περιπτώσεις να προωθούν ταυτόχρονα τις ίδιες πληροφορίες και σε άλλες αρχές στο εσωτερικό της χώρας τους, θολώνοντας έτσι τη διάκριση μεταξύ χρηματοοικονομικής ανάλυσης και χρηματοοικονομικής έρευνας. Η πρόσβαση των FIUs σε πληροφορίες των αρχών εφαρμογής του νόμου διαφέρει σε μεγάλο βαθμό, ανάλογα με την οργανωτική δομή της κάθε μιας εξ' αυτών. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αυτό έχει αρνητικές επιπτώσεις στη μεταξύ τους συνεργασία.

Σε διασυνοριακό πλαίσιο, η ανάλυση για την υφιστάμενη κατάσταση είναι πιο δύσκολη, αφού διαπιστώνονται διαφορετικές προϋποθέσεις σε εθνικό επίπεδο αναφορικά με τα είδη των πληροφοριών που θα πρέπει να περιέχονται σε μια αναφορά ύποπτης για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγής. Ενώ η FIU θα πρέπει να είναι υπεύθυνη κυρίως για την ανάλυση των λαμβανόμενων αναφορών και πληροφοριών για ύποπτες για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγές, συνήθως τα όργανα αυτά διεξάγουν επιπρόσθετα έργα, όπως καθήκοντα εποπτείας, συντονισμού, διαμόρφωσης πολιτικής και εφαρμογής του νόμου κ.λπ.

Πέραν αυτού, η οριοθέτηση των λειτουργιών των FIUs δεν είναι αρκετά σαφής επειδή υπάρχει συχνά σύγχυση μεταξύ συλλογής και ανάλυσης πληροφοριών και υποστήριξης των αστυνομικών ερευνών και των ποινικών διώξεων πράγμα το οποίο

μπορεί να έχει αρνητική επίπτωση στη διασυνοριακή συνεργασία των FIUs. Μερικές FIUs οι οποίες λειτουργούν με βάση το αστυνομικό μοντέλο μπορούν να εμπλακούν άμεσα στη διαδικασία έρευνας της FIU στη χώρα που διεξάγεται η έρευνα. Οι δυσκολίες ανακύπτουν όταν μια FIU η οποία ακολουθεί το αστυνομικό μοντέλο επιχειρεί να συνεργαστεί με μια FIU η οποία ακολουθεί το διοικητικό μοντέλο, χρησιμοποιώντας εργαλεία αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας στο στάδιο της συλλογής πληροφοριών (προ-ερευνητικό στάδιο).

Ενδεικτικά, ο αριθμός των αιτημάτων συνεργασίας για ανταλλαγή πληροφοριών που διαβιβάστηκαν διαμέσου του δικτύου των FIUs, του FIUs.Net, το οποίο αποτελεί το εργαλείο ανταλλαγής πληροφοριών των FIUs στο πλαίσιο της ΕΕ, αναλύεται ως ακολούθως: το 2014 έγιναν 12.076 ανταλλαγές πληροφοριών, ο αριθμός των οποίων αυξήθηκε σε 17.149 το 2015. Σε κάθε περίπτωση, οι αριθμοί των αναφορών ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών μεταξύ κρατών μελών διαφέρουν ανάλογα με το κράτος μέλος της ΕΕ και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του.

Τα πιο πολλά κράτη μέλη δεν διαθέτουν ακριβή δεδομένα αλλά ένας μεγάλος αριθμός κρατών μελών έχει εκτιμήσει ότι ο αριθμός των αναφορών ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών θα πρέπει να κυμαίνεται μεταξύ 30 έως 50% των ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών που έχουν αποσταλεί στις αρμόδιες αρχές.

Όπως αναφέρει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2016), οι ποινικές έρευνες για ξέπλυμα χρήματος οι οποίες διεξάγονται σε διάφορα κράτη μέλη της ΕΕ είναι συχνές. Σύμφωνα με εκτιμήσεις κράτους μέλους της ΕΕ, το 10 έως 15% των υποθέσεων ξεπλύματος χρήματος έχει διασυνοριακή διάσταση. Σε δύο κράτη μέλη η ίδια εκτίμηση είναι 20% και σε δύο άλλα κράτη μέλη η εκτίμηση ανέρχεται σε 70%. Πέντε κράτη μέλη εκτιμούν ότι η αναλογία των ερευνών για ξέπλυμα χρήματος με διασυνοριακή διάσταση κυμαίνεται μεταξύ 30 έως 50%. Ένα κράτος μέλος έχει δηλώσει ότι περίπου το 50% των κύριων ή βασικών εγκλημάτων του ξεπλύματος χρήματος διαπράχθηκε στο εξωτερικό (European Commission, 2016, σ. 8).

Η καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος είναι πάνω απ' όλα θέμα επαρκούς, συνεπούς, ποιοτικής και έγκαιρης πληροφόρησης των FIUs. Οι Chaikin & Sharman (2009, σ.74) επισημαίνουν τις αρνητικές συνέπειες τις οποίες μπορεί να έχει στις προσπάθειες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος η μη τροφοδότηση των FIUs εκ μέρους των υπόχρεων σε αναφορά ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος

χρηματοοικονομικών συναλλαγών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, οργανισμών και επαγγελματιών. Οι πληροφορίες αυτές είναι απαραίτητες για την περαιτέρω αντιπαραβολή επεξεργασία και ανάλυσή τους εκ μέρους των FIUs. Η παράλειψη γνωστοποίησης των πληροφοριών αυτών, είτε από πρόθεση είτε χωρίς πρόθεση, υπονομεύει σοβαρά το έργο των FIUs και τη συνολική αποτελεσματικότητα του συστήματος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος.

Η συνεργασία μεταξύ των FIUs ενισχύθηκε με το έργο της πλατφόρμας των FIUs της ΕΕ και τη σύσταση του δικτύου των FIUs (FIU.net). Η πλατφόρμα των FIUs της ΕΕ είναι μια άτυπη ομάδα απαρτιζόμενη από εκπροσώπους των FIUs των κρατών μελών της ΕΕ. Δραστηριοποιήθηκε από το 2006 και χρησιμοποιείται για να διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ των FIUs και την ανταλλαγή απόψεων σχετικά με θέματα συνεργασίας, όπως είναι η ουσιαστική συνεργασία μεταξύ των FIUs των κρατών μελών της ΕΕ και των FIUs τρίτων χωρών, η κοινή ανάλυση των διασυννοριακών υποθέσεων, καθώς και οι τάσεις και οι παράγοντες που σχετίζονται με την εκτίμηση των κινδύνων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, τόσο σε εθνικό όσο και σε υπερεθνικό επίπεδο.

Το δίκτυο των FIUs (FIU.net) κατέστη επιχειρησιακό το 2002 και συγχρηματοδοτήθηκε μέχρι το 2015 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Αναφέρεται στην 4η Οδηγία κατά του ξεπλύματος χρήματος ως ο συνιστώμενος διάυλος επικοινωνίας μεταξύ των FIUs. Πρόκειται για ένα σύστημα πληροφοριών το οποίο συνδέεται με αποκεντρωμένες βάσεις δεδομένων των κρατών μελών της ΕΕ που επιτρέπουν στις FIUs την ανταλλαγή πληροφοριών. Η τοποθέτηση του εν λόγω δικτύου εντός της Europol από την 1^η Ιανουαρίου του 2016 συνεισφέρει στην εκμετάλλευση τόσο των πληροφοριών που έχουν στη διάθεσή τους οι FIUs όσο και των πληροφοριών των αρχών εφαρμογής του νόμου.

2.2.4.3 Η Europol

Η καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος αποτελεί μια από τις αρμοδιότητες της Europol, η οποία ιδρύθηκε το 1999. Η καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος αποτέλεσε επίσης αρμοδιότητα και της Μονάδας Ναρκωτικών της Europol, η οποία υπήρξε πρόδρομος της Europol.

Η Europol ιδρύθηκε αρχικά βάσει της Σύμβασης Europol του 1995, η οποία αντικαταστάθηκε από την απόφαση 2009/371/ΔΕΥ του Συμβουλίου. Η απόφαση αυτή θα καταργηθεί με τη σειρά της και θα αντικατασταθεί από τον κανονισμό Europol

2016/794/ΕΕ ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαΐου 2017. Ο κανονισμός Europol ευθυγραμμίζει την Europol με τις απαιτήσεις της Συνθήκης της Λισαβόνας και αυξάνει την υποχρέωση λογοδοσίας της καθώς μεταξύ άλλων προβλέπει και τον από κοινού έλεγχο των δραστηριοτήτων της τόσο από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όσο και από τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών της ΕΕ.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ 1, της Απόφασης του Συμβουλίου της 6^{ης} Απριλίου 2009, για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας, «Στην αρμοδιότητα της Europol εμπίπτουν το οργανωμένο έγκλημα, η τρομοκρατία και άλλες μορφές σοβαρού εγκλήματος όπως απαριθμούνται στο παράρτημα, οι οποίες επηρεάζουν δύο ή περισσότερα κράτη μέλη, κατά τρόπο που απαιτεί κοινή προσέγγιση από τα κράτη μέλη, λαμβανομένων υπόψη του εύρους, της σημασίας και των συνεπειών των αξιόποινων πράξεων». Στο παράρτημα της παραπάνω απόφασης του Συμβουλίου διευκρινίζεται ποιες θεωρούνται ως παράνομες πράξεις ξεπλύματος χρήματος. Ως «παράνομες πράξεις ξεπλύματος χρήματος», θεωρούνται τα ποινικά αδικήματα που απαριθμούνται στο άρθρο 6 παράγραφοι 1 έως 3 της σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης, σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, την εξακρίβωση, την κατάσχεση και τη δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος, η οποία υπεγράφη στο Στρασβούργο στις 8 Νοεμβρίου 1990.

Σύμφωνα με την έκθεση εκτίμησης της απειλής του οργανωμένου εγκλήματος της Europol (2011), το ξέπλυμα χρήματος αποτελεί κεντρική δραστηριότητα των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων που δρουν σε διεθνές επίπεδο. Η χρησιμοποίηση εικονικών εταιρειών (shell companies) για τη μεταφορά μετρητών έχει καταγραφεί από τη Europol ως μια από τις καθιερωμένες μεθόδους δράσης των διεθνών οργανωμένων εγκληματικών ομάδων στο πεδίο του ξεπλύματος χρήματος. Ωστόσο, οι σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις προσφέρουν νέες ευκαιρίες και δυνατότητες ξεπλύματος χρήματος στους ενδιαφερόμενους (Europol/ OCTA, 2011, σ. 42).

Η μετακίνηση μεγάλων χρηματικών ποσών σε μετρητά από παράνομες πηγές παραμένει μια από τις αγαπημένες μεθόδους για τον επαναπατρισμό εγκληματικών προσόδων. Οι μεταφορείς μεταφέρουν συχνά ποσά μικρότερα από τα όρια που ενεργοποιούν την υποχρέωση αναφοράς ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών προκειμένου να την αποφύγουν. Υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες τα μετρητά μεταφέρονται χωρίς οι μεταφορικές εταιρείες να έχουν γνώση γι' αυτή τη μεταφορά και περιπτώσεις στις οποίες τα μετρητά δηλώνονται ως νόμιμα.

Υπάρχουν επίσης ενδείξεις και αποδείξεις για χρησιμοποίηση από οργανωμένες εγκληματικές ομάδες ελαφρών αεροσκαφών και ελικοπτέρων για παράνομη διακίνηση μετρητών χρημάτων με τις διαδρομές να αλλάζουν κάθε φορά, ανάλογα με τις απαιτήσεις δήλωσης των φορτίων και το καθεστώς κατασχέσεων το οποίο εφαρμόζεται σε διάφορες χώρες και δικαιοδοσίες.

Σύμφωνα πάντα με την Εκτίμηση Απειλής της Europol για το Οργανωμένο Έγκλημα (2011), τα ανταλλακτήρια συναλλάγματος και γενικά οι επιχειρήσεις παροχής τραπεζικών υπηρεσιών χρησιμοποιούνται από οργανωμένες εγκληματικές ομάδες για τη μετατροπή μικρής ονομαστικής αξίας τραπεζογραμματίων σε υψηλής ονομαστικής αξίας (high denomination notes).

Σημαντικό ρόλο στο στάδιο της διαδικασίας διαστρωμάτωσης του ξεπλύματος χρήματος διαδραματίζουν υπηρεσίες διεθνούς μεταφοράς χρημάτων όπως για παράδειγμα η Western Union. Η κατάτμηση του συνολικού ποσού σε επιμέρους ποσά («Smurfing») για αποφυγή της ενεργοποίησης της υποχρέωσης αναφοράς ύποπτης για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγής αποτελεί συνηθισμένη τεχνική και πρακτική (Europol/OCTA, 2011, σ. 42). Επιπλέον, οι εκθέσεις της Europol παρέχουν πληροφορίες για οργανωμένες εγκληματικές ομάδες οι οποίες πληρώνουν σε μετανάστες μηνιαία αμοιβή για τη χρήση των διαβατηρίων τους προκειμένου να μεταφέρουν χρήματα.

Τα εναλλακτικά συστήματα αποστολής χρηματικών εμβασμάτων σε μετρητά ή με επιταγές, όπως το σύστημα hawala²³, είναι ακόμη πιο ελκυστικά από τις εταιρείες παροχής τραπεζικών υπηρεσιών (MSBs), δεδομένου ότι ο κίνδυνος εντοπισμού των δραστηριοτήτων που διεξάγονται στο πλαίσιο αυτού του συστήματος είναι ακόμη πιο χαμηλός.

Σε αντίθεση με τα νόμιμα χρηματοοικονομικά ιδρύματα, οι τραπεζίτες Hawala δεν τηρούν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το διεθνές καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, σχετικά με την εξακρίβωση της ταυτότητας των πελατών, την καταχώρηση και τήρηση στοιχείων των πελατών τους και τη γνωστοποίηση ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών στις οποίες υπόκεινται τα νόμιμα

²³ Το Hawala είναι ένα ιδιόμορφο σύστημα μεταφοράς κεφαλαίων, εμβασμάτων κ.λπ (μέχρι 1.000 δολάρια) που χρησιμοποιείται στον ισλαμικό κόσμο. Βασίζεται σε άτυπο «δίκτυο» ανταποκριτών, οι οποίοι ενεργούν τη μεταφορά με ένα απλό τηλεφώνημα. Βασίζεται στην καλή πίστη και στην άκρα εμπιστοσύνη μεταξύ των συμβαλλομένων. Ανάλογο σύστημα λειτουργούσε τον Μεσαίωνα στην Ευρώπη με πιο τυπική διαδικασία το οποίο μετεξελίχθηκε στο correspondent banking.

χρηματοοικονομικά ιδρύματα. Αυτού του είδους το σύστημα είναι σχεδόν μη ανιχνεύσιμο, αφού αφήνει λίγα έγγραφα ίχνη ή και κανένα έγγραφο ίχνος (Schneider, 2013, σ. 697).

Οι επιχειρήσεις οι οποίες δουλεύουν σε καθημερινό επίπεδο με μεγάλο τζίρο μετρητών (π.χ εστιατόρια, χαρτοπαικτικές λέσχες, και αντιπρόσωποι εμπορίας αυτοκινήτων) αναμειγνύουν εγκληματικές προσόδους με νόμιμο εισόδημα, ματαιώνοντας με αυτόν τον τρόπο την ανίχνευση. Αυτό το *modus operandi* είναι εκείνο το οποίο προτιμούν οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες για να ξεπλύνουν τα παράνομα κέρδη τους. Σύμφωνα πάντα με τις εκθέσεις της Europol, ο κατασκευαστικός τομέας και ο τομέας των ακινήτων παραμένουν ελκυστικοί τομείς για ξέπλυμα χρήματος, τόσο από την άποψη της επένδυσης, όσο και από την άποψη της δικαιολόγησης της μετακίνησης κεφαλαίων. Επιπλέον, οι εγκληματίες χρησιμοποιούν τις χρηματοοικονομικές αγορές για να διαστρωματώσουν και να ενσωματώσουν τις εγκληματικές τους προσόδους στο νόμιμο χρηματοοικονομικό σύστημα ή επενδύουν στην αγορά έργων τέχνης η οποία είναι ελκυστική λόγω της απουσίας σταθερών τιμών.

Η χρήση εικονικών εταιρειών ιδιαίτερα σε εξωχώριες δικαιοδοσίες με αδύναμες πολιτικές καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος εμφανίζεται σε όλα τα στάδια της διαδικασίας ξεπλύματος χρήματος. Από την τοποθέτηση των μετρητών σε καταθέσεις, τη μεταφορά τους σε άλλες εξωχώριες δικαιοδοσίες και τη χρησιμοποίησή τους στο στάδιο της ενσωμάτωσης για αγορά ακίνητης περιουσίας.

Μια αναδυόμενη τάση είναι η εμπλοκή επιχειρήσεων εισαγωγών/εξαγωγών σε εικονική εισαγωγή αγαθών με τη χρήση παραχαραγμένων εγγράφων. Τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι φορολογικοί παράδεισοι εμφανίζονται συχνά σε έρευνες που χαρακτηρίζονται από τη χρήση εικονικών εταιρειών σε ξέπλυμα χρήματος. Οι εξωχώριες αυτές θέσεις παρέχουν διάφορα οφέλη στους εγκληματίες όπως αυστηρούς νόμους περί τραπεζικού απορρήτου που διευκολύνουν την απόκρυψη των δικαιωμάτων σε κινητή ή ακίνητη περιουσία και τη δυνατότητα μεταβίβασης των δικαιωμάτων αυτών σε διαχειριστές καταπιστεύματος με σκοπό τη διαχείρισή τους σύμφωνα με τους όρους του καταπιστεύματος.

Η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση έχει οδηγήσει πολλά άτομα τα οποία αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες να τεθούν στη διάθεση διεθνών οργανωμένων εγκληματικών κυκλωμάτων για να χρησιμοποιηθούν ως μεταφορείς χρημάτων (money

mules) με σκοπό το ξέπλυμά τους. Ο αριθμός των εμπλεκόμενων προσώπων σε αυτού του είδους τις μεταφορές χρημάτων είναι αυξημένος όπως αυξημένος είναι και ο αριθμός των σχετικών ερευνών της Europol στο πεδίο αυτό (Europol/OCTA, 2011, σ. 43).

Οι οργανωμένοι διεθνείς εγκληματίες έχουν τη δυνατότητα στρατολόγησης μεταφορέων με ακόμη μεγαλύτερη ευκολία μέσω του διαδικτύου. Τα άτομα που στρατολογούνται για το σκοπό αυτό προέρχονται συνήθως από την πρώην Σοβιετική Ένωση, τη Νοτιοανατολική Ευρώπη και τη Δυτική Αφρική π.χ Νιγηριανοί και Ρουμάνοι έχουν συνεργασθεί για να συστήσουν διεθνή εγκληματικά δίκτυα που δραστηριοποιούνται στη διάπραξη απατών και συναφών σχημάτων ξεπλύματος χρήματος μέσω του διαδικτύου. Οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες εμφανίζουν υψηλά επίπεδα επαγγελματισμού στο ξέπλυμα των εγκληματικών τους προσόδων, με μερικές ομάδες να παρέχουν αποκλειστικές υπηρεσίες ξεπλύματος χρήματος σε άλλες εγκληματικές ομάδες.

Η Europol διαπιστώνει εκτεταμένη συνεργασία επαγγελματιών εμπειρογνομόνων του νομικού και του χρηματοοικονομικού τομέα με επενδυτικές εταιρείες και εταιρείες παροχής τραπεζικών υπηρεσιών στο πεδίο του ξεπλύματος χρήματος. Αναφέρει επίσης ότι υπάλληλοι επενδυτικών εταιρειών και εταιρειών παροχής τραπεζικών υπηρεσιών οι οποίοι βιώνουν τις συνέπειες της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης είναι ευάλωτοι σε διαφθορά από οργανωμένες εγκληματικές ομάδες και σε ορισμένες περιπτώσεις συνεργάζονται μαζί τους (Europol/OCTA, 2011, σ. 43).

Ενώ η γεωγραφική κατανομή της μεταφοράς χρημάτων και των επενδύσεων απεικονίζει συχνά την αποστολή με εμβάσματα εγκληματικών προσόδων στις χώρες προέλευσης των παράνομων προϊόντων, προκύπτει ταυτόχρονα ότι υπάρχει και μια σαφής προτίμηση για τοποθέτηση των χρημάτων σε εξωχώριες τραπεζικές θέσεις και σε σημαντικά χρηματοοικονομικά κέντρα, όπως για παράδειγμα, το Ηνωμένο Βασίλειο, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα κ.λπ. Επιπλέον, το άνοιγμα της ζώνης του ευρώ προσέλκυσε εγκληματικές προσόδους από το εξωτερικό της ΕΕ, ενώ μερικές ομάδες του οργανωμένου εγκλήματος προτιμούν να στοχεύουν χώρες γεωπολιτικά ασταθείς με ελλείψεις στον τομέα των χρηματοοικονομικών κανονιστικών ρυθμίσεων.

Άλλες μέθοδοι ξεπλύματος χρήματος περιλαμβάνουν την εικονική φόρτωση πιστωτικών και χρεωστικών καρτών, τη φόρτωση της πίστωσης σε προπληρωμένες

κάρτες που ανεβάζουν το υπόλοιπο του κινητού τηλεφώνου και τη χρήση προπληρωμένων καρτών Αυτόματων Ταμειολογικών Μηχανών (ΑΤΜ).

Οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες κάνουν άμεση χρήση της νέας τεχνολογίας για να ξεπλύνουν τις εγκληματικές τους προσόδους, χρησιμοποιώντας ειδικότερα ψηφιακούς προμηθευτές συναλλάγματος στο στάδιο της διαστρωμάτωσης. Οι επιχειρήσεις ηλεκτρονικού (ψηφιακού) συναλλάγματος (digital currency operators), όπως η Webmoney και η Liberty Reserve, έχουν χρησιμοποιηθεί από εγκληματίες, που προσελκύονται από το χαμηλότερο επίπεδο κανονιστικής ρύθμισης και την ικανότητα συγκάλυψης των ιχνών των χρημάτων (Europol/OCTA, 2011, σ. 44). Επιπλέον, χρησιμοποιούνται ευρέως διευκολύνσεις on-line για τυχηρά παίγνια, για να ξεπλυθούν εγκληματικές πρόσοδοι, ενώ έχει παρατηρηθεί επίσης και η παράνομη χρήση του εικονικού (ψηφιακού) νομίσματος²⁴.

Η έκθεση της Europol (2011), αναφέρει ως αναδυόμενη απειλή την παράνομη χρήση συστημάτων πληρωμής μέσω κινητών τηλεφώνων για διασυνοριακή μεταφορά χρημάτων. Το πρόβλημα είναι εντονότερο στην Αφρική όπου η πλειονότητα των ανθρώπων προτιμά να χρησιμοποιεί τα συστήματα αυτά μάλλον παρά τις προσφερόμενες υπηρεσίες των τραπεζικών ιδρυμάτων στις οποίες η πρόσβασή τους άλλωστε είναι περιορισμένη. Σύμφωνα με την έκθεση της Europol έχει διαπιστωθεί η δραστηριοποίηση στην Αφρική εταιρειών παρόχων χρηματικών υπηρεσιών (Money Service Businesses/MSBs) οι οποίες προσφέρουν την ευκαιρία σε Αφρικανούς επιχειρηματίες να διεξάγουν τραπεζικές εργασίες μέσω του συχνά αρρυθμιστου κανονιστικά τομέα της κινητής τηλεφωνίας για να μεταφέρουν διασυνοριακά τα χρήματά τους και να τα ξεπλύνουν (Europol/OCTA, 2011, σ. 44).

Σύμφωνα με κοινό δελτίο τύπου Europol - Eurojust, με ημερομηνία 19 Ιουλίου 2013, στο πλαίσιο μιας άλλης επιχείρησης, μια κοινή Ισπανο - Βελγική έρευνα που υποστηρίχθηκε από την Europol και την Eurojust, είχε ως αποτέλεσμα την κατάσχεση άνω των 5 τόνων χασίς, πολλών περιουσιακών στοιχείων και τη σύλληψη ως ύποπτων 46 μελών μιας μεγάλης οργανωμένης εγκληματικής ομάδας. Η Επιχείρηση «Tunido/Boemerang», διήρκεσε πάνω από ένα έτος και πέρα από τις

²⁴ Ως «εικονικό νόμισμα» νοείται μια ψηφιακή αναπαράσταση αξίας που ούτε εκδίδεται από κεντρική τράπεζα ή δημόσια αρχή, ούτε συνδέεται κατ' ανάγκη με παραστατικό νόμισμα, όμως γίνεται αποδεκτή από φυσικά ή νομικά πρόσωπα ως μέσο πληρωμής και μπορεί να μεταφέρεται, να αποθηκεύεται ή να διακινείται ηλεκτρονικά.

συλλήψεις, είχε ως αποτέλεσμα και την κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων αξίας 13.750.000 ευρώ, (5 τόνοι και 301 κιλά χασίς, 2 καΐκια, 77 οχήματα, 20 κτίρια, 5 εταιρείες και 225.230 ευρώ σε μετρητά).

Ένα κατάστημα δερμάτινων ειδών στη Μάλαγα της Ισπανίας αποτελούσε τη βιτρίνα για τους ξεπλυντές χρήματος, οι οποίοι χρησιμοποιώντας εικονικές εταιρείες για τη μεταφορά χρημάτων σε άλλες χώρες ξέπλυναν πάνω από 13 εκατομμύρια ευρώ μόνο το 2012. Εκτιμάται ότι από το 2007 η οργανωμένη εγκληματική ομάδα θα πρέπει να είχε ξεπλύνει πάνω από 50 εκατομμύρια ευρώ τα οποία είχαν αποκτηθεί από διακίνηση χασίς.

Η εγκληματική ομάδα είχε επαφές στην Αφρική, με άτομα τα οποία καλλιεργούσαν και επεξεργάζονταν την κάνναβη, την οποία στη συνέχεια μετέφεραν με πλοίο από το Μαρόκο στην Ισπανία. Μόλις τα ναρκωτικά έφθαναν στην Ισπανία, μια άλλη ομάδα μέσα σε λίγα λεπτά μετέφερε τα φορτία σε οχήματα για αποθήκευση ή για περαιτέρω διανομή σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Με την υποστήριξη της Eurojust και της Europol συστήθηκε κοινή ομάδα έρευνας, η οποία διευκόλυνε την ταχεία ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ Βελγικής Ομοσπονδιακής Αστυνομίας, της Ισπανικής Guardia Civil και της Europol.

Η Europol υποστήριξε πάνω από ένα έτος την έρευνα, χρηματοδοτώντας και φιλοξενώντας επιχειρησιακές συναντήσεις και συντάσσοντας 15 επιστημονικές αναφορές, δύο αναφορές με αντιπαραβολή στοιχείων, τρεις αναφορές επιχειρησιακής ανάλυσης και μια αναφορά ανάλυσης κοινωνικού δικτύου. Επιπλέον, διατέθηκαν δύο αναλυτές της Europol μαζί με μηχανήματα προηγμένου τεχνολογικού εξοπλισμού. Τα δεδομένα που προέκυψαν από κατασχεθέντα κινητά τηλέφωνα αναλύθηκαν και διασταυρώθηκαν από την Europol.

Η έκθεση SOCTA της Europol, αναφέρει ότι επαγγελματίες που διαθέτουν νομική, λογιστική, εταιρική και χρηματοοικονομική εμπειρογνομosύνη δίνουν τη δυνατότητα σε οργανωμένες εγκληματικές ομάδες να εμπλακούν σε πολύπλοκες και κερδοσκοπικές επιχειρήσεις, κυρίως στη διάπραξη χρηματοοικονομικών εγκλημάτων. Οι εμπειρογνώμονες αυτοί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη σύσταση εκτεταμένων δικτύων μεταξύ των ήδη υφιστάμενων και των ειδικά δημιουργούμενων για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος επιχειρήσεων (Europol, SOCTA, 2013, σ. 14).

Οι online πλατφόρμες και εφαρμογές προσφέρουν νέους τρόπους μεταφοράς χρημάτων και δεν ρυθμίζονται πάντα στον ίδιο βαθμό με τους παραδοσιακούς

παρόχους χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Οι ξεπλυντές χρήματος βασίζονται πάρα πολύ στην πλαστογραφία και την παραποίηση εγγράφων για να διευκολύνουν τις δραστηριότητές τους. Τα πλαστά έγγραφα όπως πλαστά τιμολόγια και παραποιημένα δελτία ταυτότητας χρησιμοποιούνται συνήθως για να αποκρύψουν την προέλευση των εγκληματικών χρημάτων, στο άνοιγμα τραπεζικών λογαριασμών ή στη σύσταση εικονικών εταιρειών.

Το ξέπλυμα χρήματος μέσω του εμπορίου αποτελεί έναν πολύ αποτελεσματικό τρόπο απόκρυψης εγκληματικών κεφαλαίων με την χειραγώγηση ή την παραποίηση αγορών και πωλήσεων, χρησιμοποιώντας διπλή τιμολόγηση, ψευδή τιμολόγηση, υπερτιμολόγηση και υποτιμολόγηση από ιδιοκτήτες εταιρειών που ανήκουν σε οργανωμένες εγκληματικές ομάδες ή από συνεργάτες και συγγενείς τους.

Η Europol διαπιστώνει στήσιμο αθλητικών αγώνων, κυρίως αγώνων ποδοσφαίρου από εγκληματικά δίκτυα με στόχο την αποκόμιση σημαντικών κερδών μέσα από τη χειραγώγηση των αποτελεσμάτων και τον επηρεασμό της ακεραιότητας της στοιχηματικής διαδικασίας. Οι προσπάθειες αυτές επεκτείνονται κάποιες φορές και στο στήσιμο αγώνων τένις, μπιλιάρδου κ.λπ. Η Europol διαπιστώνει επίσης και επένδυση χρημάτων εκ μέρους οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων σε αθλητικούς συλλόγους. Η διείσδυση αυτή τους επιτρέπει να χρησιμοποιήσουν τους αθλητικούς συλλόγους ως εργαλείο για τη οργάνωση και υλοποίηση σχημάτων ξεπλύματος χρήματος (Europol, SOCTA, 2017, σ. 17, 18, 54).

Ωστόσο, τα μετρητά παραμένουν στην καρδιά της επιχείρησης του ξεπλύματος χρήματος. Τα μετρητά συνεχίζουν να διακινούνται παράνομα από μεταφορείς και όλο και συχνότερα διαμέσου των ταχυδρομείων και των υπηρεσιών αποστολής δεμάτων.

2.2.4.4 Η Eurojust

Εκτός από την Europol, ένας άλλος σημαντικός Ευρωπαϊκός Οργανισμός που ασχολείται με την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και του συναφούς ξεπλύματος χρήματος είναι η Eurojust με έδρα τη Χάγη της Ολλανδίας. Η Eurojust ιδρύθηκε την 6^η Μαρτίου 2002 με την Απόφαση 2002/187/ΔΕΥ του Συμβουλίου, η οποία τροποποιήθηκε στη συνέχεια από την Απόφαση 2009/426/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008.

Η δικαιολογητική βάση της σύστασης της Eurojust βρίσκεται στα Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε, της 15^{ης} και 16^{ης} Οκτωβρίου του 1999, σύμφωνα με τα οποία αποφασίστηκε η σύσταση μιας μονάδας

που να αποτελείται από εισαγγελείς, δικαστές ή αξιωματικούς της αστυνομίας με ισοδύναμες εξουσίες. Η σύστασή της έγινε με την Απόφαση του Συμβουλίου της 28^{ης} Φεβρουαρίου 2002, «*με στόχο την ενίσχυση του αγώνα καταπολέμησης του σοβαρού εγκλήματος*».

Η αποστολή της ορίστηκε στη Συνθήκη της Λισσαβόνας (κεφ. 4, άρθρα 85 και 86) για να υποστηρίξει και να ενισχύσει το συντονισμό και τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών δίωξης και έρευνας σε υποθέσεις στις οποίες εμπλέκονται δύο ή περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ.

Οι συντονιστικές συναντήσεις που οργανώνει εστιάζουν σε συγκεκριμένα εγκλήματα τα οποία προσδιορίζονται ως προτεραιότητες από το Συμβούλιο της ΕΕ όπως: τρομοκρατία, διακίνηση ναρκωτικών, εμπορία ανθρώπων, απάτη, διαφθορά, έγκλημα στον κυβερνοχώρο (cybercrime), νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (ξέπλυμα χρήματος) και άλλες δραστηριότητες που σχετίζονται με την διείσδυση ομάδων οργανωμένου εγκλήματος στη νόμιμη οικονομία.

Δεδομένης της πολυπλοκότητας του νομικού πλαισίου για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος, λόγω του αριθμού των σχετικών νομικών εργαλείων που καθιερώνονται από την ΕΕ, το Συμβούλιο της Ευρώπης και τα Ηνωμένα Έθνη, η Eurojust έχει επικεντρώσει τις προσπάθειές της στη διευκόλυνση της πρακτικής εφαρμογής των ευρωπαϊκών νομικών εργαλείων και των διεθνών συμβάσεων για την καταπολέμηση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος (Eurojust, Annual Report, 2009, σ. 27).

Στην ΕΕ φυσικά τα νομικά εργαλεία εστιάζουν στην πρόληψη, την κατάσχεση και την ανάκτηση των περιουσιακών στοιχείων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες. Το ξέπλυμα χρήματος είναι μία από τις συνηθέστερες κατηγορίες εγκλημάτων με τις οποίες ασχολείται η Eurojust.

Η Ισπανία, η Ολλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο είναι τα κράτη - μέλη με τα περισσότερα αιτήματα στη Eurojust για έναρξη έρευνας για υποθέσεις ξεπλύματος χρήματος που έχουν εγγραφεί από το 2004. Το 2009 για παράδειγμα, καταγράφηκαν 125 υποθέσεις ξεπλύματος χρήματος στη Eurojust, παρουσιάζοντας μια αύξηση σχεδόν 25 τοις εκατό, σε σχέση με το 2008 (Eurojust, Annual Report, 2009, σ. 27).

Κάθε χρόνο η Eurojust διοργανώνει συναντήσεις για τον συντονισμό των ενεργειών σε περιπτώσεις διερεύνησης υποθέσεων ξεπλύματος χρήματος. Στις περισσότερες από αυτές τις συντονιστικές συναντήσεις, η Eurojust διευκολύνει την

ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ διοικητικών, διοικτικών και δικαστικών αρχών των κρατών - μελών της ΕΕ και τρίτων χωρών, προωθεί την εκτέλεση αποφάσεων και επιλύει πρακτικά προβλήματα, σχετικά με αιτήματα αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής, συντονίζει την ταυτόχρονη διενέργεια ερευνών και συλλήψεων και προωθεί τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων και το πάγωμα περιουσιακών στοιχείων.

Τα παραδοσιακά εργαλεία παροχής αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής δεν διασφαλίζουν πάντα την ταχεία εκτέλεση των σχετικών αιτημάτων. Κάποια από τα προβλήματα που έχουν εντοπιστεί στο πεδίο αυτό σχετίζονται με καθυστερήσεις κατά την εκτέλεση των αιτημάτων αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής και των αιτημάτων για παροχή πρόσθετων πληροφοριών. Τα ζητήματα αυτά αφορούν στον τομέα της καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, καθώς η έγκαιρη εκτέλεση των αιτημάτων αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής είναι πάντοτε αναγκαία για την αποτροπή της μεταφοράς των παράνομων κεφαλαίων σε άλλες χώρες και δικαιοδοσίες και σε άλλους τραπεζικούς λογαριασμούς.

Η χρήση των μέτρων της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων και των αποδεικτικών στοιχείων είναι περιορισμένη, εν μέρει λόγω του ότι δεν έχουν εφαρμοστεί στην εθνική νομοθεσία όλων των κρατών μελών. Τέτοια παραδείγματα αποτελούν η απόφαση - πλαίσιο της 22 Ιουλίου 2003, σχετικά με την εκτέλεση των αποφάσεων δέσμευσης περιουσιακών ή αποδεικτικών στοιχείων στην ΕΕ και η απόφαση - πλαίσιο της 6^{ης} Οκτωβρίου 2006, σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων δέσμευσης. Η εφαρμογή τους θα μπορούσε να προωθήσει στην πράξη την έγκαιρη εκτέλεση των αιτημάτων η οποία θα αποδεσμεύονταν πλέον από τους προαναφερθέντες παραδοσιακούς μηχανισμούς. Η Eurojust έχει τονίσει επανειλημμένα τη σημασία και την αξία της εφαρμογής των νομοθετικών αυτών εργαλείων.

Σύμφωνα με ετήσια έκθεση της Eurojust (2009), η έλλειψη κατάλληλου νομοθετικού πλαισίου για την ανταλλαγή πληροφοριών με τρίτες χώρες δυσκολεύει την αποτελεσματική συνεργασία μαζί τους. Στο πλαίσιο αυτό έχουν παρουσιαστεί προβλήματα, μεταξύ άλλων με τη Ρωσική Ομοσπονδία στον τομέα των ερευνών και των διώξεων για ξέπλυμα χρήματος και της διερεύνησης βασικών αδικημάτων που διαπράττονται στην ΕΕ από ρωσόφωνες ομάδες οργανωμένου εγκλήματος. Ωστόσο, η Eurojust παρείχε όταν χρειάστηκε τις αναγκαίες διευκολύνσεις και την απαιτούμενη υποστήριξη στις δικαστικές αρχές τόσο της Ρωσικής Ομοσπονδίας όσο και τρίτων

χωρών. Επιπλέον, διευκόλυνε και την ανταλλαγή πληροφοριών και την εκτέλεση αιτημάτων αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής με την Ελβετία, το Λιχτενστάιν και τις Νήσους Cayman (Eurojust, Annual Report, 2009, σ. 29).

Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση της Eurojust για το 2010, το ξέπλυμα χρήματος εξακολούθησε να αποτελεί κύρια κατηγορία εγκλήματος με συνολικά 146 υποθέσεις για την ΕΕ. Πρόκειται για μικρή αύξηση του αριθμού των υποθέσεων αφού το 2009 ο αριθμός των υποθέσεων ανήλθε σε 125 και το 2008 σε 103. Οι δυσκολίες στην άσκηση ποινικής δίωξης για ξέπλυμα χρήματος και στην συνεργασία των κρατών - μελών συνδέονται με τις περιπτώσεις εκείνες όπου η εθνική νομοθεσία απαιτεί σαφή διαπίστωση του βασικού αδικήματος (διακίνηση ναρκωτικών, εμπορία ανθρώπων, απάτη, εμπορία όπλων κ.λπ) και του συναφούς με αυτό ξεπλύματος χρήματος. Από τη διαχείριση υποθέσεων εκ μέρους της Eurojust προκύπτει ότι οι ομάδες του οργανωμένου εγκλήματος διαφοροποιούν συχνά την εγκληματική τους δραστηριότητα. Έτσι, η διακίνηση ναρκωτικών μπορεί να ενταχθεί στο πλαίσιο μιας εγκληματικής επιχείρησης εμπορίας ανθρώπων όπου ένας μικροδιακινητής ναρκωτικών (βαποράκι) μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο εμπορίας με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Οι απαιτήσεις της νομοθεσίας ορισμένων χωρών για σαφή καθορισμό του βασικού αδικήματος μπορεί να καταστήσουν ιδιαίτερα δύσκολη την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος (Eurojust Annual Report, 2010, σ. 45 - 46).

Μια ακόμη δυσκολία συνεργασίας συνιστούν οι διαφορές στην οργανωτική δομή των αρχών έρευνας και δίωξης του οικονομικού εγκλήματος στα διάφορα κράτη – μέλη της ΕΕ ιδιαίτερα στις περιπτώσεις εκείνες όπου η νομοθεσίας ορισμένων κρατών μελών της ΕΕ δεν προβλέπει την ποινικοποίηση του «ξεπλύματος χρήματος για ίδιους σκοπούς». Στα κράτη αυτά το ξέπλυμα χρήματος δεν αποτελεί αντικείμενο δίωξης εάν πραγματοποιείται από το ίδιο το άτομο που έχει αποκτήσει παράνομα τα έσοδα αυτά για λογαριασμό του. Έτσι, οι ροές «μαύρου χρήματος» είναι πολύ δύσκολο να διερευνηθούν και να εντοπιστούν.

Στις περισσότερες σύνθετες υποθέσεις ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, το κύριο αδίκημα είναι η διακίνηση ναρκωτικών. Στην Ιταλία για παράδειγμα, στις υποθέσεις αυτές εμπλέκονται εγκληματικές ομάδες τύπου μαφίας και τα παράνομα κέρδη από τις εγκληματικές τους δραστηριότητες ξεπλένονται συχνά, είτε στην Ιταλία είτε σε άλλες χώρες, με αγορά ακινήτων ή εταιρειών, μέσω διαφόρων χρηματοοικονομικών καναλιών. Ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που

ανακύπτουν από την εγκληματική ανάμειξη σε νόμιμες εμπορικές δραστηριότητες είναι ότι επηρεάζεται ο υγιής ανταγωνισμός σε βάρος των νόμιμων επιχειρήσεων. Αυτή καθ' εαυτή η στρέβλωση του ανταγωνισμού της αγοράς μπορεί να σημαίνει και πιθανές δραστηριότητες ξεπλύματος βρώμικου χρήματος που να συνδέονται με οργανωμένο έγκλημα.

Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση της Eurojust για το 2012, ένας σημαντικός αριθμός υποθέσεων (64) αφορούσε το ξέπλυμα χρήματος ως ανεξάρτητο αδίκημα (stand-alone offence). Στις περιπτώσεις εκείνες που το ξέπλυμα χρήματος δεν ήταν ανεξάρτητο αδίκημα τα συχνότερα αδικήματα που συνδέθηκαν με ξέπλυμα χρήματος ήταν η απάτη, το οργανωμένο έγκλημα και η διακίνηση ναρκωτικών. Τα πιο δραστήρια κράτη - μέλη στην ανάληψη πρωτοβουλιών για το άνοιγμα υποθέσεων στο πλαίσιο της Eurojust ήταν η Αυστρία, η Κύπρος και το Ηνωμένο Βασίλειο. Τα κράτη τα οποία δέχθηκαν τα περισσότερα αιτήματα ήταν η Ιταλία, η Ολλανδία και η Γαλλία (Eurojust, Annual Report 2012, σ. 30, 31). Αναφορικά με τα στατιστικά στοιχεία της Eurojust ο αριθμός των υποθέσεων που καταχωρήθηκαν το 2011 και το 2012 αντίστοιχα ήταν 122 και 144, ενώ ο αριθμός των κοινών ομάδων έρευνας 4 και 8.

Η τάση καταγραφής υποθέσεων ξεπλύματος χρήματος υπήρξε αυξητική. Έτσι, καταγράφηκαν 220 υποθέσεις το 2014, 283 το 2015 και 295 το 2016, ενώ ο αριθμός των κοινών ομάδων έρευνας που συστήθηκαν για τη διερεύνηση υποθέσεων ξεπλύματος χρήματος ήταν 24 για το 2014, 30 για το 2015 και 35 για το 2016 (Eurojust, Annual Report 2016, σ. 27). Η Eurojust διευκόλυνε την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ κρατών μελών της ΕΕ, δίνοντας τη δυνατότητα στις εθνικές δικωκτικές και δικαστικές αρχές τους να εντοπίσουν ιδιοκτησίες που κατέχονταν από μέλη οργανωμένων εγκληματικών ομάδων.

Η σχέση συνεργασίας της Eurojust με την Europol είναι ιδιαίτερα σημαντική. Η Europol αποτελεί όργανο Ευρωπαϊκής αστυνομικής συνεργασίας και έχει μεγάλη σημασία για την ανάλυση των στοιχείων και πληροφοριών σε επιχειρησιακό επίπεδο. Η ανάλυση των δεδομένων και πληροφοριών από ειδικούς αναλυτές του Τμήματος Ανάλυσης του εγκλήματος το οποίο διαθέτει η Europol και η συνεργασία με την Eurojust έχει βοηθήσει πολλές φορές στον εντοπισμό των σχέσεων μεταξύ των μελών και των συνεργατών των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων. Μετά από συντονιστικές συναντήσεις με συμμετοχή εκπροσώπων τόσο της Eurojust όσο και της

Europol οι εθνικές αρχές των κρατών μελών έχουν συλλάβει πολλούς ύποπτους και έχουν κατασχέσει περιουσιακά τους στοιχεία.

Τέλος, η Eurojust συνεργάζεται στενά με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία καταπολέμησης της απάτης (Office de Lutte Anti-Fraude/OLAF) η οποία διαπράττεται σε βάρος των συμφερόντων της ΕΕ. Οι έρευνες της OLAF μπορούν να παράσχουν στη Eurojust πολύτιμο υλικό για να ξεκινήσει τη διερεύνηση συναφών ποινικών υποθέσεων. Ο ρόλος της είναι σπουδαίος, λόγω του υψηλού επιπέδου τεχνογνωσίας και εμπειρογνωμοσύνης που διαθέτει το προσωπικό της (Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών, 2003, σ. 44).

Στην Ελλάδα, η συμμετοχή στις εργασίες της Eurojust και στις Κοινές Ομάδες Έρευνας (Joint Investigation Teams/JITs) καλύφθηκε με το νόμο 3663/2008 «Ευρωπαϊκή Μονάδα Δικαστικής Συνεργασίας (Eurojust, Κοινές Ομάδες Έρευνας και λοιπές διατάξεις - ΦΕΚ 99/28-5-2008)».

Επίσης, με τον νόμο 3251/2004 «Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης Τροποποίηση του νόμου 2928/2001 για τις εγκληματικές οργανώσεις και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α 127/9-7-2004) μεταφέρθηκαν στην εθνική νομοθεσία οι σχετικές διατάξεις της Απόφασης Πλαίσιο της 13^{ης} Ιουνίου 2002 για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών (2002/584/ΔΕΥ).

2.2.4.5 Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (Office Européen de Lutte Anti-fraude/OLAF)

Το 1988 δημιουργήθηκε ειδική Μονάδα Συντονισμού για την Καταπολέμηση της Απάτης (UCLAF), η οποία υπάγονταν στη Γενική Γραμματεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η UCLAF συνεργάστηκε με τις αρμόδιες υπηρεσίες των κρατών μελών για την καταπολέμηση της απάτης και παρείχε τον απαραίτητο συντονισμό και βοήθεια για την αντιμετώπιση της διακρατικής οργανωμένης απάτης.

Την 25^η Μαΐου 1999, μετά τα σκάνδαλα της δεκαετίας του '90 (Alldrige, 2003, σ. 103), ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF). Η εν λόγω Υπηρεσία είναι μια ανεξάρτητη αρχή έρευνας με αποστολή της την καταπολέμηση της απάτης σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ. Η δράση της OLAF δεν περιορίζεται στην καταπολέμηση της απάτης με τη στενή έννοια του όρου, αλλά αναπτύσσεται και στην καταπολέμηση της διαφθοράς, του ξεπλύματος κεφαλαίων και την παρεμπόδιση της παράνομης σύναψης δημοσίων αγορών.

Την 1^η Οκτωβρίου 2013, τέθηκε σε ισχύ ο κανονισμός 883/2013 σχετικά με τις έρευνες που πραγματοποιούνται από την OLAF. Ο εν λόγω κανονισμός επέφερε σημαντικές αλλαγές στο έργο της OLAF και στις σχέσεις της με τους ενδιαφερόμενους φορείς. Καθόρισε επίσης τα δικαιώματα των ενδιαφερόμενων, καθιέρωσε ετήσια ανταλλαγή απόψεων μεταξύ της OLAF και των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και ζήτησε από κάθε κράτος μέλος τη σύσταση Υπηρεσίας Συντονισμού της Καταπολέμησης της Απάτης.

Η σύσταση και λειτουργία ευρωπαϊκών Οργανισμών όπως η Europol, η Eurojust και η OLAF υπήρξε ένα θετικό βήμα στις προσπάθειες για την καταπολέμηση του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος και του συνδεδεμένου με αυτό ξεπλύματος χρήματος αλλά αυτό φαίνεται να μην είναι αρκετό. Το ξέπλυμα χρήματος είναι ένα πολυπαραγοντικό και πολυκλαδικό φαινόμενο το οποίο εκμεταλλεύεται όλες τις σχισμές και τα τεράστια πολλές φορές κενά του απορυθμισμένου παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος προς όφελος αδίστακτων και άπληστων επιχειρηματικών και οικονομικών συμφερόντων τα οποία έχουν βρει καταφύγιο σε εξωχώριες δικαιοδοσίες αποφεύγοντας τους κανόνες του δικαίου σε ολόκληρο τον κόσμο.

Σίγουρα οι επιτυχίες των οργανισμών αυτών είναι σημαντικές αλλά λίγες μπροστά στον ωκεανό των υποθέσεων ξεπλύματος χρήματος και των συνδεδεμένων μ' αυτό βασικών εγκλημάτων του οργανωμένου εγκλήματος και των κερδών τους που ταξιδεύουν προς τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα με σημαία ευκαιρίας. Τουλάχιστον, αν μη τι άλλο, η λειτουργία των Οργανισμών αυτών βοηθά αποφασιστικά στην καταγραφή και παρακολούθηση του φαινομένου, στην συνειδητοποίηση της τεράστιας απειλής που θέτουν οι χρησιμοποιούμενες πρακτικές αλλά μερικές φορές χωρίς αμφιβολία και σε κάποιες σημαντικές επιτυχίες οι οποίες ενισχύουν την πεποίθηση για την ανάγκη ύπαρξής τους και περαιτέρω ενίσχυσής τους.

Οι τρεις αυτοί Οργανισμοί της ΕΕ έρχονται αντιμέτωποι με τις τεράστιες ταχύτητες που εξασφαλίζουν η τεχνολογική ανάπτυξη και τα συστήματα επικοινωνίας της πληροφορικής αλλά και τα εκλεπτυσμένα σχήματα που χρησιμοποιούν εμπειρογνώμονες στο ξέπλυμα χρήματος καθώς και τις χρονοβόρες πολλές φορές διαδικασίες της διεθνούς αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας.

Ωστόσο, δεν μπορούμε να παραγνωρίσουμε την πληθώρα των περιφερειακών και διεθνών νομοθετικών κανόνων ούτε και την ύπαρξη αστυνομικών και δικαστικών

φορέων και αρχών με διευρυμένη δικαιοδοσία. Αυτή η νέα πραγματικότητα τείνει να ωθεί το δίκαιο προς μια εξέλιξη προς την υιοθέτηση συστημάτων τα οποία να αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους τα οποία όμως είναι αρκετά σύνθετα και άκρως ασταθή.

Κεφάλαιο τρίτο

2.3 Η κατάσχεση, η δήμευση και η ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων (assets confiscation and assets recovery)

Η δήμευση των εγκληματικών προσόδων και η ανάκτησή τους από το κράτος αποτελεί ένα από τα σημαντικά νομικά εργαλεία για την αποστέρηση των εγκληματιών από τις εγκληματικές τους προσόδους και ένα από τα πιο καίρια και αποφασιστικά πλήγματα σε βάρος των διεθνών οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων, κτυπώντας κατευθείαν στη καρδιά του πιο σημαντικού κινήτρου της εγκληματικής επιχειρηματικής τους δραστηριότητας που είναι το οικονομικό κέρδος. Ταυτόχρονα όμως περνά και το μήνυμα ότι το έγκλημα δεν μπορεί και δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να αποφέρει κέρδη στους εγκληματίες (Stessens, 2000, σ. 29).

Τις θετικές επιπτώσεις της δήμευσης και της ανάκτησης εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων στην αποτελεσματική καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος επιβεβαιώνει με σχετική ανακοίνωσή της και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σύμφωνα με την οποία η δήμευση εμποδίζει τη χρηματοδότηση και άλλων εγκληματικών ενεργειών, τον κλονισμό της εμπιστοσύνης των πολιτών προς τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα και τη διαφθορά της νόμιμης κοινωνίας. Ο αποτρεπτικός της χαρακτήρας παγιώνει την πεποίθηση στους εγκληματίες ότι δεν μπορούν να αποκομίσουν κέρδη από τις εγκληματικές τους δραστηριότητες και συμβάλλει στη μείωση της προβολής αρνητικών ανομικών προτύπων στις τοπικές κοινωνίες (Ανακοίνωση της Επιτροπής, 2008, COM(2008) 766 τελικό, σ. 4). Τα δήμευμένα χρήματα και περιουσιακά στοιχεία μπορεί να αποτελέσουν σημαντικά έσοδα για το κράτος.

Η ιχνηλάτηση της διαδρομής των χρημάτων βοηθά στη δήμευση των βρώμικων χρημάτων, στερώντας από τους εγκληματίες τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν τα χρήματα αυτά για να χρηματοδοτήσουν μελλοντικές εγκληματικές δραστηριότητες, ενισχύει την εφαρμογή του κανόνα ότι «το έγκλημα δεν επιβραβεύεται» και αποζημιώνει την κοινωνία για τις δυσμενείς επιπτώσεις που βιώνει εξαιτίας του εγκλήματος και για τα κόστη τα οποία αναλαμβάνει για την καταπολέμησή του (Kruisbergen, Kleemans & Kouwenberg, 2016, σ. 678).

Ωστόσο, η εκτροπή περιουσιακών στοιχείων, προϊόντων διαφθοράς από αναπτυσσόμενες χώρες και το ξέπλυμά τους σε αλλοδαπές δικαιοδοσίες προκαλεί εμπόδια στον εντοπισμό, την κατάσχεση, τη δήμευση και την ανάκτησή τους από τα

ενδιαφερόμενα κράτη. Τα εμπόδια αυτά αφορούν κυρίως διαδικαστικά θέματα και αποδεικτικό υλικό εξαιτίας της ανωνυμίας των χρηματοοικονομικών συναλλαγών, της έλλειψης εμπειρογνωμοσύνης, της μη εναρμόνισης των εθνικών ποινικών νομοθεσιών για την καταπολέμηση της διαφθοράς και των προβλημάτων που ανακύπτουν στο πλαίσιο της διεθνούς αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας και άσκησης ποινικής δίωξης (Ζιούβας, 2018, σ. 153).

Ο Falcone, υπήρξε ένας από τους πρώτους οι οποίοι αντιλήφθηκαν ότι για να νικηθούν οι οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις τύπου μαφίας θα έπρεπε να κτυπηθούν οι τρόποι χρηματοδότησής τους. Υποστήριξε ότι τα ίχνη τα οποία αφήνουν πίσω τους οι κινήσεις μεγάλων χρηματικών ποσών τα οποία συνδέονται με τις πιο επικερδείς εγκληματικές δραστηριότητες αποτελούν την αχίλλειο πτέρνα των μαφιόζικων οργανώσεων. Συνοπτικά, η στρατηγική του Falcone συνίστατο στην ανίχνευση χρηματικών ροών οι οποίες είχαν ως αποδέκτες τις οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις και την κατάσχεση και δήμευση των χρημάτων τους (Falcone & Padovani, 2012, σ. 62).

Την ίδια άποψη συμμερίζονται οι Savona & De Feo (2005), σύμφωνα με τους οποίους «η ίχνηλάτηση της διαδρομής των χρημάτων (money trails) για την αποκάλυψη της παράνομης προέλευσής τους είναι καθοριστικής σημασίας θέμα στο πλαίσιο των ερευνητικών ενεργειών των αρχών εφαρμογής του νόμου, προκειμένου να εντοπιστούν οι εγκληματίες και να κατασχεθούν και να δημευθούν τα περιουσιακά τους στοιχεία» (σ. 9).

Στο πλαίσιο της ΕΕ, άξια μνείας είναι και η πρωτοβουλία της Δανίας (2002/C 184/03) για την έκδοση από το Συμβούλιο απόφασης πλαισίου για τη δήμευση των εργαλείων και των προϊόντων εγκλήματος σύμφωνα με την οποία επειδή το βασικό κίνητρο του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος είναι το κέρδος θα πρέπει, οποιαδήποτε προσπάθεια πρόληψης και καταπολέμησής του, για να είναι αποτελεσματική να στοχεύει στον προσδιορισμό, τον εντοπισμό, τη δέσμευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος. Αυτό όμως όπως αναγνωρίζεται στην πρωτοβουλία της Δανίας είναι δυσχερές λόγω των διαφορών που υπάρχουν στις νομοθεσίες των κρατών μελών της Ε.Ε.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις σχετικές νομοθεσίες ορισμένων κρατών μελών, η δήμευση δεν λειτουργεί μόνο ως αποτρεπτικός παράγοντας στην εγκληματική δραστηριότητα αλλά αποστερεί τις

εγκληματικές οργανώσεις από τα κέρδη και τους πόρους τους. Επιπλέον τα δημευμένα χρήματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων και τον εφοδιασμό με σύγχρονο τεχνολογικό εξοπλισμό των αρχών εφαρμογής του νόμου (Reuter & Truman 2004, σ. 69).

Συνοπτικά, η δήμευση των εγκληματικών προσόδων:

- Δρα προληπτικά, καθώς το οικονομικό κέρδος είναι η δικαιολογητική βάση των πιο πολλών ποινικών αδικημάτων.
- Αποτρέπει τη διείσδυση παράνομων προσόδων και της διαφθοράς στη νόμιμη οικονομία
- Αφαιρεί το εργαλείο διάπραξης μελλοντικών εγκλημάτων
- Βοηθά στη στόχευση των κορυφαίων διευθυντικών μελών μιας εγκληματικής οργάνωσης
- Προασπίζεται το κράτος δικαίου και την ηθική αρχή ότι κανείς δεν θα πρέπει να επιβραβεύεται από το έγκλημα.

Κατά τον Ζιούβα, η ανάκτηση εγκληματικής περιουσίας υπηρετεί τέσσερις βασικούς σκοπούς: αφαιρεί το κίνητρο του κέρδους από άτομα τα οποία εμπλέκονται σε πρακτικές διαφθοράς, αποκαθιστά τη δικαιοσύνη, αφαιρώντας τα κέρδη από τους εγκληματίες, εξαρθρώνει ισχυρά εγκληματικά δίκτυα, αποστερώντας τα από την εγκληματική τους περιουσία και τα εργαλεία της παράνομης συμπεριφοράς τους και βοηθά στην αποκατάσταση βλάβης η οποία έχει προκληθεί στις χώρες θύματα και τους πολίτες τους, προωθώντας την οικονομική ανάπτυξη (Ζιούβας, 2018, σ. 156).

Το σύστημα και η διαδικασία δήμευσης μπορεί να διαιρεθεί σε τρεις φάσεις:

- Τη φάση της οικονομικής έρευνας κατά την οποία ανιχνεύονται και δεσμεύονται οι εγκληματικές πρόσοδοι και συλλέγονται αποδεικτικά στοιχεία και πληροφορίες για τους ιδιοκτήτες τους. Το αποτέλεσμα της οικονομικής έρευνας μπορεί να είναι η κατάσχεση, η οποία είναι ένα προσωρινό μέτρο διασφάλισης της δήμευσης που θα διαταχθεί σε μεταγενέστερο στάδιο από το δικαστήριο.
- Τη δικαστική φάση κατά την οποία ο κατηγορούμενος καταδικάζεται ή αθώνεται και η απόφαση της δήμευσης καθίσταται οριστική.
- Τη φάση διάθεσης κατά την οποία η ιδιοκτησία έχει δημευτεί και διατίθεται από το κράτος σύμφωνα με το νόμο, λαμβάνοντας υπόψη τον διεθνή διαμοιρασμό περιουσιακών στοιχείων.

Σε κάθε περίπτωση, η δήμευση περιουσιακών στοιχείων εγκληματικής προέλευσης δυσχεραίνει τη λειτουργία των εγκληματικών επιχειρήσεων και μακροπρόθεσμα λειτουργεί προς όφελος των νόμιμων επιχειρήσεων μέσω της μείωσης του αθέμιτου ανταγωνισμού που αντιμετωπίζουν εξαιτίας τους.

Σε παγκόσμια κλίμακα, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των Ηνωμένων Εθνών, το συνολικό ύψος των προϊόντων εγκλήματος το 2009 ανήλθε περίπου σε 2,1 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, ή στο 3,6% του παγκόσμιου ΑΕΠ. Αν και δεν υπάρχουν αξιόπιστες εκτιμήσεις για το μέγεθος των παράνομων κερδών στο σύνολο της ΕΕ, εντούτοις μεμονωμένες χώρες έχουν προσπαθήσει να το υπολογίσουν. Έτσι, για παράδειγμα στην Ιταλία, τα προϊόντα του οργανωμένου εγκλήματος που νομιμοποιήθηκαν το 2011 ανήλθαν, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ιταλίας, σε 150 δισεκατομμύρια ευρώ (Grasso & Bellavia, 2011, σ. 12). Στο Ηνωμένο Βασίλειο, τα έσοδα των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων από την εγκληματική τους δράση το 2006 ανήλθαν, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, σε 15 δισεκατομμύρια λίρες Αγγλίας.

Ωστόσο, η δήμευση περιουσιακών στοιχείων εγκληματικής προέλευσης, αν και διέπεται από το δίκαιο της ΕΕ και τα εθνικά δίκαια, παραμένει ανεπαρκής και χρησιμοποιείται ελάχιστα. Το συνολικό ανακτηθέν ποσό από εγκληματικές δραστηριότητες στην ΕΕ παραμένει μικρό, συγκρινόμενο με τα εκτιμώμενα έσοδα των ομάδων του οργανωμένου εγκλήματος. Για παράδειγμα, το 2009 τα δημιουργήματα περιουσιακά στοιχεία ανήλθαν σε 185 εκατομμύρια ευρώ στη Γαλλία, σε 154 εκατομμύρια λίρες Αγγλίας στο Ηνωμένο Βασίλειο, σε 50 εκατομμύρια ευρώ στην Ολλανδία και σε 281 εκατομμύρια ευρώ στη Γερμανία.

Στην Ελλάδα η δραστηριότητα της Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες οδήγησε το 2012 σε δέσμευση 238 εκατομμυρίων ευρώ, ποσό αρκετά σημαντικό αν συγκριθεί για παράδειγμα με εκείνο της αντίστοιχης Μονάδας της Ισπανίας, η οποία δέσμευσε το 2012 μόλις 30 εκατομμύρια ευρώ.

Έρευνα της Europol (2016, σ. 11) κατέδειξε ότι η προσπάθεια ανάκτησης από το κράτος περιουσιακών στοιχείων τα οποία έχουν αποκτηθεί παράνομα αποτελεί διαδεδομένη πρακτική στα κράτη μέλη της ΕΕ. Ορισμένες χώρες της ΕΕ έχουν δημιουργήσει εξειδικευμένες εθνικές υπηρεσίες οι οποίες ασχολούνται αποκλειστικά με την ανάκτηση και τη διαχείριση των εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων.

Ωστόσο, τα δεδομένα τα οποία αφορούν αξίες και αριθμούς δεν είναι πάντα καταχωρημένα και διαθέσιμα σε κεντρική βάση δεδομένων. Σε κάθε περίπτωση, η αξία των περιουσιακών στοιχείων τα οποία ανακτώνται είναι σημαντικά χαμηλότερη από το εκτιμώμενο ποσό των εγκληματικών προσόδων.

Συγκρίνοντας την εκτίμηση του UNODC (2011, σ. 7, 41, 127), σύμφωνα με την οποία οι παράνομες πρόσοδοι αντιπροσωπεύουν το 3.6% του παγκόσμιου ΑΕΠ το 2009 (περίπου 2.1 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ ή 1.9 τρισεκατομμύρια ευρώ) με την εκτίμηση ότι μόνο το 0.2% των προσόδων που ξεπλένονται, κατάσχεται ή δημεύεται τελικά, υπάρχει ένα τεράστιο κενό μεταξύ των κερδών τα οποία αποκομίζουν οι εγκληματίες και των ποσών τα οποία τελικά κατάσχονται και δημεύονται. Σύμφωνα με έρευνα της Europol (2016) με τη χρησιμοποίηση εμπειρικών δεδομένων προκύπτει ότι μόλις ένα μικρό μερίδιο των παράνομων προσόδων κατάσχεται ή δημεύεται τελικά (Europol, 2016, σ. 11). Σύμφωνα πάντα με τα αποτελέσματα της ίδιας έρευνας της Europol (2016) προκύπτει ότι το ποσό των χρημάτων που ανακτήθηκε πρόσφατα στην ΕΕ αποτελεί ένα μικρό μόνο μέρος των εκτιμώμενων εγκληματικών προσόδων με το 98.9% να μην δημεύεται τελικά και να παραμένει στη διάθεση των εγκληματιών (Europol, 2016, σ. 4).

Σύμφωνα με έρευνα του Ινστιτούτου Transcrime (Savona & Riccardi, 2015, σ. 7) οι παράνομες αγορές στην ΕΕ εκτιμάται ότι απέφεραν το ποσό των 110 δισεκατομμυρίων ευρώ, το οποίο ισοδυναμεί περίπου με το 0,9% του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος (ΑΕΠ) της ΕΕ για το 2010. Ωστόσο, στο πλαίσιο της ίδιας έρευνας επισημαίνεται ότι λόγω της έλλειψης στοιχείων για τις αγορές αυτές το ποσό των 110 δισεκατομμυρίων μπορεί να είναι πολύ κάτω από το πραγματικό (Savona & Riccardi, 2015, σ. 9).

Στην περίοδο που αναλύθηκε από την Europol (2010 - 2014), από το 2.2% των εκτιμώμενων εγκληματικών προσόδων που κατασχέθηκε ή πάγωσε προσωρινά, μόνο το 1.1% των εγκληματικών κερδών δημεύτηκε τελικά στο επίπεδο της ΕΕ. Αυτό σημαίνει ότι περίπου το 50% όλων των προσωρινά κατασχεθέντων / παγωμένων περιουσιακών στοιχείων δημεύτηκε τελικά. Η μελέτη αυτή εκτιμά ότι η ετήσια αξία των προσωρινά κατασχεθέντων / παγωμένων περιουσιακών στοιχείων στην ΕΕ ανέρχεται περίπου σε 2.4 δισεκατομμύρια ευρώ, με μόλις το 1.2 δισεκατομμύρια ευρώ από αυτά να δημεύεται κάθε χρόνο στο επίπεδο της ΕΕ (Europol Criminal Assets Bureau, 2016, σ. 4).

Σύμφωνα πάντα με την έρευνα του Europol Criminal Assets Bureau (2016, σ. 5), όλα τα χρήματα που αποκτώνται από εγκληματικές δραστηριότητες δεν επενδύονται στη νόμιμη οικονομία, ούτε ξεπλένονται όλα μέσω αυτής. Αντίθετα, οι εγκληματίες επανεπενδύουν τα χρήματα σε άλλες εγκληματικές δραστηριότητες και στη συνέχεια μπορεί να επενδύσουν ένα μέρος των κερδών τους που έχουν αποκτηθεί παράνομα στη νόμιμη οικονομία.

Από τη δεκαετία του '90, οι αρχές εφαρμογής του νόμου άρχισαν να αποδίδουν προσοχή και σημασία πέραν της αστυνομικής έρευνας και στη διενέργεια οικονομικής έρευνας σε βάθος για τον εντοπισμό και τη δήμευση των εγκληματικών προσόδων ενώ μέχρι τότε επικέντρωναν τις προσπάθειές τους απλά και μόνο στη διαλεύκανση των εγκλημάτων. Καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη αυτή έπαιξε η νομοθετική καθιέρωση της υποχρέωσης υποβολής αναφοράς για ασυνήθιστη ή ύποπτη για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγή από τον ρυθμισμένο κανονιστικά χρηματοπιστωτικό τομέα στο πλαίσιο των προσπαθειών καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος το οποίο είχε ήδη συνδεθεί με μια ευρεία δέσμη σοβαρών αδικημάτων του οργανωμένου εγκλήματος (OECD, 2009, σ. 9).

Οι διατάξεις της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της διαφθοράς στην ανάκτηση εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων (asset recovery) είναι καθοριστικής σημασίας. Καμία άλλη σύμβαση δεν αναφέρει τον όρο αυτό ονομαστικά. Οι σχετικές διατάξεις παρέχουν στα κράτη μέλη μια συνεκτική δέσμη εργαλείων για να αποτρέψουν αποτελεσματικά τη μεταφορά και το ξέπλυμα των προσόδων οι οποίες προέρχονται από διαφθορά και μια δέσμη νομικών εργαλείων για επιτυχημένη διεθνή συνεργασία στον εντοπισμό, την κατάσχεση, τη δήμευση και την ανάκτηση των προσόδων της διαφθοράς. Μεταξύ των διατάξεων των δύο σημαντικών συμβάσεων των Ηνωμένων Εθνών, ήτοι της Σύμβασης για την καταπολέμηση της διαφθοράς και της Σύμβασης για την καταπολέμηση του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος υπάρχει συστηματική διασύνδεση σε ότι αφορά την ποινικοποίηση της διαφθοράς και άλλων αδικημάτων τα οποία σχετίζονται με τη διαφθορά από τη μια πλευρά και τις ποινικές διατάξεις και τις διατάξεις που αναφέρονται στην ανάκτηση εγκληματικής περιουσίας (Ζίουνας, 2018, σ. 594).

Τα πρακτικά προβλήματα ανάληψης παράνομα αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων είναι αρκετά, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται οι αδυναμίες στην πρόληψη και τον έλεγχο του ξεπλύματος χρήματος, τα κενά στα νομικά πλαίσια και η

έλλειψη εμπειρογνωμοσύνης, ικανότητας και πόρων για ανίχνευση, πάγωμα και δήμευση με επιτυχία των περιουσιακών στοιχείων σε εσωτερικό και διεθνές επίπεδο. Τα εμπόδια δημιουργούνται επίσης και από την ποικιλομορφία των προσεγγίσεων που υιοθετούνται από διαφορετικά νομικά συστήματα.

Οι χώρες που επιδιώκουν την επιστροφή των περιουσιακών τους στοιχείων αντιμετωπίζουν συχνά πολλά προβλήματα με την έκδοση διαταγών παγώματος και δήμευσης σε εθνικό επίπεδο οι οποίες αποτελούν ικανοποιητική βάση για τη διατύπωση στη συνέχεια ενός σχετικού διεθνούς αιτήματος παγώματος και δήμευσης περιουσιακών στοιχείων και για την επιβολή αυτού του είδους των δικαστικών αποφάσεων. Ακόμα και όταν εκδοθούν οι διαταγές και οι αποφάσεις παγώματος και δήμευσης μπορεί τελικά να θεωρηθεί ότι δεν πληρούν επαρκώς τα υψηλά αποδεικτικά διαδικαστικά πρότυπα που απαιτούνται από τους νόμους των αναπτυγμένων χωρών, με αποτέλεσμα την απόκρυψη και την μη ανάκτηση των παράνομα αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων.

Οι Chaikin & Sharman (2009), τονίζουν ότι «τα μεγαλύτερα εμπόδια στην ανάκτηση κλεμμένων περιουσιακών στοιχείων είναι η έλλειψη ικανότητας των αναπτυσσόμενων χωρών να διαπραγματευθούν πολύπλοκα νομικά θέματα και η έλλειψη ενδιαφέροντος από ορισμένες αναπτυγμένες χώρες να παράσχουν τη συνδρομή τους στη διαδικασία επαναπατρισμού των κεφαλαίων αυτών» (σ. 42).

Οι περισσότερες δικαιοδοσίες δεν επιτρέπουν τη δήμευση και την επιστροφή των εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων, παρά μόνο πάνω στη βάση μιας ποινικής καταδίκης ή κάποιας άλλης διαδικασίας, που ορίζει, σύμφωνα με ένα ποινικό επίπεδο απόδειξης ότι έχουν διαπραχθεί αδικήματα και ότι τα αναζητούμενα περιουσιακά στοιχεία είναι πρόσοδοι που προέρχονται από αυτά τα αδικήματα. Η ανάμειξη τέτοιων προσόδων με άλλα περιουσιακά στοιχεία ή με προσόδους άλλων εγκλημάτων μπορεί να οδηγήσει σε καταστάσεις όπου περισσότερα από ένα κράτη να μπορούν να επιδιώξουν την ανάληψη των ίδιων περιουσιακών στοιχείων.

Ο Atlacchi (2007, σ. 243), διαπιστώνει την ύπαρξη μικρού αριθμού επαγγελματιών εμπειρογνομόνων εξειδικευμένων σε θέματα ανάκτησης εγκληματικών κεφαλαίων τα οποία έχουν κλαπεί ή υπεξαιρευθεί και έχουν αποκρυβεί στο εξωτερικό. Σε ορισμένες μάλιστα χώρες οι επαγγελματίες αυτοί απουσιάζουν παντελώς. Σε κάθε περίπτωση οι διαδικασίες ανάκτησης των κεφαλαίων αυτών είναι πολύπλοκες, δαπανηρές, χρονοβόρες και εμφανίζουν ανυπέρβλητες πολλές φορές

νομικές δυσκολίες. Οι λύσεις οι οποίες επιλέγονται από τις ενδιαφερόμενες χώρες είναι σε πολλές περιπτώσεις ad hoc, εκτός εάν υπάρχουν διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες στις οποίες να περιγράφονται λεπτομερώς οι σχετικές διαδικασίες.

Στο πεδίο της δήμευσης οι εθνικές πρακτικές δεν είναι ομοιόμορφες και διαφέρουν από χώρα σε χώρα, πράγμα το οποίο θέτει εμπόδια στη διεθνή συνεργασία και στη διαδικασία διαμοιρασμού των δημευθέντων εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων. Για την αντιμετώπιση των δυσκολιών αυτών η Σύσταση 3 των σαράντα Συστάσεων της FATF του 2003, επικαλούμενη τις σχετικές διατάξεις των Συμβάσεων των Ηνωμένων Εθνών, της Βιέννης και του Παλέρμο, εφιστά την προσοχή των χωρών στην ανάγκη υιοθέτησης μέτρων σχετικά με τον εντοπισμό και το πάγωμα της εγκληματικής ιδιοκτησίας και τη διαφύλαξη της ικανότητας του κράτους να ανακτά την ιδιοκτησία και την έρευνα ενώ παράλληλα συνιστά στις χώρες να εξετάσουν την υιοθέτηση μέτρων που να επιτρέπουν τη δήμευση χωρίς προηγούμενη ποινική καταδίκη ή με διαδικασίες μετατόπισης του βάρους απόδειξης της νόμιμης προέλευσης της επίμαχης περιουσίας στον κατηγορούμενο. (Reuter & Truman, 2004, σ. 92).

Αυτό αποτέλεσε διαπίστωση και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία σε ανακοίνωσή της προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο αναφέρει ότι σύμφωνα με τα δικαστικά συστήματα των περισσότερων κρατών μελών της Ε.Ε, η δήμευση αποτελεί κύρωση που συνδέεται με ποινική καταδικαστική απόφαση. Εντούτοις, με μια νέα νομοθετική πράξη θα μπορούσαν να προβλεφθούν περιπτώσεις στις οποίες γίνεται δήμευση χωρίς προηγούμενη ποινική καταδικαστική απόφαση (και με τον τρόπο αυτό πραγματοποιείται η μεταφορά της σύστασης 3 της FATF στη νομοθεσία της ΕΕ). Σε ότι αφορά τη δήμευση εγκληματικών προσόδων, το βάρος της απόδειξης αντιστρέφεται μετά την καταδίκη του κατηγορουμένου στο ποινικό δικαστήριο για ένα από τα κύρια αδικήματα με τα οποία συνδέεται το ξέπλυμα χρήματος. Ο κατηγορούμενος τότε έχει το βάρος της απόδειξης, το οποίο κανονικά το φέρει η κατηγορούσα αρχή και πρέπει να αποδείξει ότι η περιουσία που έχει αποκτήσει δεν έχει προέλθει από ξέπλυμα χρήματος που να συνδέεται με ένα ή περισσότερα κύρια αδικήματα για τα οποία κατηγορήθηκε και καταδικάστηκε στο ποινικό δικαστήριο (π.χ διακίνηση ναρκωτικών, εμπορία ανθρώπων κ.λπ) (Ανακοίνωση της Επιτροπής, 2008, COM(2008) 766 τελικό, σ. 6, 7).

Σε ορισμένες χώρες ισχύει η μερική αντιστροφή του βάρους της απόδειξης ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων μετά την καταδίκη στο ποινικό δικαστήριο. Σε

ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ μπορεί να υπάρξει δήμευση χωρίς ποινική καταδικαστική απόφαση (διαδικασίες δήμευσης αστικού δικαίου). Σύμφωνα με τα δικαστικά συστήματα των περισσότερων κρατών μελών της ΕΕ, η δήμευση αποτελεί κύρωση που συνδέεται με καταδικαστική ποινική απόφαση.

Όταν υπάρχει υπόνοια ότι τα περιουσιακά στοιχεία είναι προϊόντα εγκλήματος, λόγω της δυσαναλογίας τους προς το δηλωθέν εισόδημα του κατόχου τους και λόγω του γεγονότος ότι ο κάτοχος έχει συνήθεις επαφές με γνωστούς εγκληματίες η υπόθεση παραπέμπεται σε αστικό δικαστήριο (που μπορεί να διατάξει τη δήμευση των περιουσιακών στοιχείων) με βάση την παραδοχή, σύμφωνα με τις πιθανότητες, ότι τα περιουσιακά στοιχεία μπορεί να αποτελούν προϊόντα εγκλήματος. Στις περιπτώσεις αυτές, αντιστρέφεται το βάρος της απόδειξης και ο θεωρούμενος ως εγκληματίας πρέπει να αποδείξει τη νόμιμη προέλευση των περιουσιακών στοιχείων (COM(2008) 766 τελικό, σ. 6 - 7). Στην Ελλάδα η δυνατότητα αυτή προβλέφθηκε αρχικά στο άρθρο 3, παρ.1 του Νόμου 2331/1995 (Τραγάκης, 1995, σ. 36).

Η ανάκτηση των δημευθέντων εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων απαιτεί τη διεξαγωγή και ολοκλήρωση μιας εξαιρετικά δύσκολης από οικονομική και νομική άποψη διαδικασίας εκ μέρους όχι μόνο των αναπτυγμένων χωρών αλλά κυρίως εκ μέρους των αναπτυσσόμενων χωρών οι οποίες δεν διαθέτουν ούτε την απαιτούμενη εμπειρογνωμοσύνη ούτε και τους απαραίτητους πόρους για να τις φέρουν σε πέρας με επιτυχία και να ανακτήσουν τα περιουσιακά αυτά στοιχεία. Επιπλέον, όπως πολύ εύστοχα επισημαίνει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε έκθεσή του «οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν έχουν διαπραγματευτική ισχύ για να επιβάλουν στους φορολογικούς παραδείσους συνεργασία, ανταλλαγή πληροφοριών και διαφάνεια» (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2013, σ. 6).

Εντούτοις, ακόμα και στην περίπτωση που εξευρεθούν οι απαιτούμενοι οικονομικοί πόροι και δεσμευθούν τα περιουσιακά στοιχεία, η προσπάθεια ανάκτησής τους μπορεί να μην είναι τελικά επιτυχής, επειδή οι αρμόδιες αρχές της ενδιαφερόμενης χώρας στερούνται εμπειρογνωμοσύνης και επαγγελματικής ικανότητας για να ερευνήσουν με επιτυχία και να διώξουν ποινικά το βασικό αδίκημα και το συνδεόμενο με αυτό ξέπλυμα χρήματος που προέρχεται από ένα ή περισσότερα βασικά αδικήματα ή για να συνεργαστούν με τα κράτη εκείνα στα οποία τα περιουσιακά στοιχεία έχουν μεταφερθεί σύμφωνα με τους ισχυρισμούς.

Το κανονιστικό πλαίσιο της ΕΕ στα θέματα της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων ρύθμισε την εκτέλεση των διατάξεων δέσμευσης των αγαθών ή της προσωρινής κατάσχεσης, της δήμευσης των αγαθών, των εργαλείων και των προϊόντων εγκλήματος, της εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων δήμευσης κ.λπ. Δυστυχώς, δεν έχουν μεταφερθεί στην εθνική νομοθεσία των κρατών μελών όλες οι παρεμβάσεις που έχουν υιοθετηθεί στο επίπεδο της ΕΕ. Έχουν καταρτισθεί σχέδια νόμου που όμως δεν έχουν μεταφραστεί σε νόμους.

Υπάρχουν κράτη, τα οποία αν και έχουν υπογράψει, εν τούτοις δεν έχουν επικυρώσει βασικά διεθνή εργαλεία όπως είναι η Σύμβαση του Ποινικού Δικαίου για τη διαφθορά και η Σύμβαση για τη Δικαστική Συνδρομή, μεταξύ των Κρατών Μελών της ΕΕ. Η τελευταία Σύμβαση για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή δεν έχει ακόμα κυρωθεί από την Ελλάδα. Πρόκειται για ένα από τα πιο σημαντικά εργαλεία που θα μπορούσαν να επιταχύνουν τις διαδικασίες εντοπισμού και δέσμευσης ύποπτων περιουσιακών στοιχείων και να διασφαλίσουν τις απαραίτητες εκείνες δομές έρευνας και συνεργασίας ανάμεσα στις Αστυνομίες στο επίπεδο της ΕΕ. Είναι ένα νομοθετικό εργαλείο που προσβάλλει το τραπεζικό απόρρητο από την άποψη του φορολογικού αδικήματος και ανοίγει διάπλατα την πόρτα για διείσδυση των αστυνομικών και δικαστικών αρχών στα χρηματοκιβώτια των οργανωμένων εγκληματιών.

Η καθυστέρηση της επικύρωσης των διεθνών εργαλείων από σημαντικό αριθμό χωρών δυσχεραίνει αφάνταστα τον εκσυγχρονισμό και την προώθηση των σχετικών προσπαθειών διότι εμποδίζει το δικαστικό σύστημα να χρησιμοποιήσει πιο εντατικές και αποτελεσματικές μορφές δικαστικής συνδρομής από εκείνες που θεμελιώνονται πάνω στο παραδοσιακό εργαλείο του αιτήματος δικαστικής συνδρομής. Οι κοινές ομάδες έρευνας (joint investigation teams) αποτελούμενες από δικαστές, εισαγγελείς και αξιωματικούς της αστυνομίας με ανακριτικά καθήκοντα των κρατών μελών της ΕΕ διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση της οργανωμένης εγκληματικότητας (Council Act, 2000, σ. 3 & Council Framework Decision 2002). Σε κάθε περίπτωση όμως χρειάζονται άνθρωποι, μέσα, καλοί νόμοι, ένας μηχανισμός που να συμβαδίζει με την ικανότητα των οργανωμένων εγκληματιών και των συνεργατών τους και των «λευκών κολάρων» να επινοούν πάντα νέες λύσεις για να αποκρύψουν το χρήμα και να το κινούν προς εμφανώς νόμιμες επενδύσεις

Χρειάζονται επίσης εναρμονισμένες νομοθετικές προσπάθειες, τόσο σε προληπτικό όσο και σε κατασταλτικό επίπεδο. Η μοίρα εκείνου που ερευνά, τον φέρνει

αντιμέτωπο πάντα με πολυάριθμα, γραφειοκρατικά και διαδικαστικά εμπόδια, τα οποία καθιστούν τις προσπάθειές του δυσχερείς, αδιέξοδες πολλές φορές και με πενιχρά αποτελέσματα από πλευράς επιτυχίας, σε ότι αφορά την ανίχνευση και τη δέσμευση παράνομων κεφαλαίων.

Σε περιπτώσεις διεθνών ερευνών για διεθνές ξέπλυμα χρήματος, διεθνείς οργανωμένοι εγκληματίες επωφελούνται πολλές φορές από την προστασία την οποία παρέχουν τα κράτη σε αλλοδαπούς επενδυτές προστατεύοντας την ανωνυμία τους και το απόρρητο των επιχειρηματικών τους συναλλαγών καλυπτόμενοι πίσω από αυτά για την προώθηση των εγκληματικών επιδιώξεών τους. Στις περιπτώσεις αυτές οι σχετικές έρευνες οδηγούνται σε αδιέξοδο.

Όπως επισημαίνει ο Ζίουνας (2018, σ. 607), στις περιπτώσεις κρατών το πολιτικό σύστημα των οποίων διαποτίζεται από συστημική και ενδημική διαφθορά, δεν υπάρχει η απαιτούμενη πολιτική βούληση για την αποκάλυψη των διεφθαρμένων μελών της πολιτικής τους ελίτ. Τα πράγματα δυσκολεύουν ακόμα περισσότερο σε χώρες οι οποίες βρίσκονται σε στάδιο οικονομικής μετάβασης ή σε χώρες οι οποίες εμπλέκονται σε πολεμικές συγκρούσεις ή σε εμφύλιες διαμάχες και είναι θύματα μεγάλης κλίμακας διαφθοράς. Στις περιπτώσεις αυτές διακρατική συνεργασία σε πολύπλοκες διαδικασίες ανάκτησης εγκληματικής περιουσίας καθίσταται όχι μόνο πολυτέλεια αλλά στη κυριολεξία απόλυτα αδύνατη.

Το σύγχρονο χρηματοοικονομικό σύστημα επιτρέπει ή διευκολύνει το Οργανωμένο Έγκλημα στη μεταφορά μεγάλων ποσών σε μια αλυσίδα τραπεζών και γενικότερα επιχειρήσεων, ώστε στη διαδρομή τους που διαρκεί από δύο ημέρες το μέγιστο ως μερικά δευτερόλεπτα το ελάχιστο, τα ποσά αυτά να απολέσουν σταδιακά τα χαρακτηριστικά που αποδεικνύουν ότι αυτά αποτελούν προϊόντα εγκλήματος.

Η ανάληψη των παράνομα μεταφερθέντων κεφαλαίων απαιτεί τη συνεργασία των τραπεζών σε διάφορες χώρες για ανταλλαγή πληροφοριών και το πιο σημαντικό τη μη διευκόλυνση της ταχείας κίνησης των εντοπισμένων κεφαλαίων σε νέους κρυφούς λογαριασμούς και μυστικούς προορισμούς. Από τις διάφορες έρευνες προκύπτει ότι οι τράπεζες παρέχουν μόνο τις ελάχιστες απαιτούμενες πληροφορίες και συχνά μπλοκάρουν τη διαδικασία για όσο το δυνατόν μεγαλύτερο διάστημα για να δοθεί στους πελάτες τους ο χρόνος να τοποθετήσουν αλλού τα περιουσιακά τους στοιχεία (Basel Institute on Governance, 2009; Daniel et al., 2008/09; Dulin and Mercaert, 2009;).

Σε ότι αφορά την ΕΕ το νομοθετικό πλαίσιο έχει ως εξής:

- Με την απόφαση - πλαίσιο 2001/500/ΔΕΥ εναρμονίστηκαν οι διατάξεις μερικών κρατών μελών σχετικά με τη δήμευση και τις ποινικές κυρώσεις για τη νομιμοποίηση προσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Γενικά, το κείμενο αυτό μεταφέρθηκε ικανοποιητικά στο εθνικό δίκαιο των περισσότερων κρατών μελών.
- Με την απόφαση - πλαίσιο 2003/577/ΔΕΥ εφαρμόζεται η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων σχετικά με τη δέσμευση περιουσιακών ή αποδεικτικών στοιχείων. Έχουν σημειωθεί σημαντικές καθυστερήσεις στη μεταφορά της από τα κράτη μέλη. Λίγες είναι οι διαθέσιμες πληροφορίες ως προς την εφαρμογή στην πράξη των διατάξεων που κατοχυρώνουν ότι περιουσιακά ή αποδεικτικά στοιχεία που εντοπίζονται σε ένα κράτος μέλος μπορούν να δεσμευτούν βάσει απόφασης που έχει εκδοθεί από δικαστική αρχή άλλου κράτους μέλους και έχει διαβιβαστεί απευθείας σε δικαστική αρχή εκτέλεσης με ειδικό έντυπο. Φαίνεται ότι το έντυπο με το οποίο εντέλλεται η εκτέλεση αποφάσεων δέσμευσης είναι δύσκολο να συμπληρωθεί και δεν περιλαμβάνει όλα τα αναγκαία πεδία. Ως εκ τούτου, οι δικαστικές αρχές έχουν την τάση να στρέφονται στη χρήση των συνηθισμένων εντύπων αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής. Αν συνεχιστεί αυτή η τάση, τότε η εν λόγω απόφαση-πλαίσιο δεν θα έχει επιτύχει πλήρως τους στόχους της.
- Η απόφαση - πλαίσιο 2005/212/ΔΕΥ έχει σκοπό να εξασφαλίσει ότι τα κράτη μέλη θεσπίζουν αποτελεσματικούς κανόνες για τη δήμευση, μεταξύ άλλων και κανόνες σχετικά με την απόδειξη όσον αφορά την πηγή των επίμαχων περιουσιακών στοιχείων. Η έκθεση εφαρμογής της Επιτροπής του Δεκεμβρίου 2007 κατέδειξε ότι τα περισσότερα κράτη μέλη καθυστερούν να καθιερώσουν μέτρα που θα καταστήσουν εφικτή τη χρήση της δήμευσης σε μεγαλύτερη κλίμακα. Φαίνεται ότι οι διατάξεις του κειμένου είναι ασαφείς και οδηγούν σε αποσπασματική μεταφορά. Εξάλλου, η απόφαση - πλαίσιο προβλέπει εναλλακτικά κριτήρια για εκτεταμένη δήμευση, γεγονός που μπορεί να έχει περιορίσει de facto το πεδίο για αμοιβαία αναγνώριση. Οι σχετικές εθνικές αρχές προβαίνουν σε εκτέλεση αποφάσεων δήμευσης που έχει εκδώσει άλλο κράτος μέλος μόνο εφόσον αυτές στηρίζονται στους ίδιους λόγους δήμευσης που εφαρμόζονται από το κράτος μέλος που λαμβάνει την απόφαση. Τελικά,

κατά την άποψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, «το επίπεδο εναρμόνισης που θεσπίστηκε με την πράξη αυτή ήταν πολύ χαμηλό και δεν κατάφερε να αντιμετωπίσει την πολυμορφία των εθνικών νομικών καθεστώτων δήμευσης» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016, COM(2016) 819 final , σ. 5).

- Με την απόφαση - πλαίσιο 2006/783/ΔΕΥ εφαρμόζεται η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων δήμευσης. Είναι αναγκαίος ο καλύτερος συντονισμός μεταξύ των προαναφερόμενων κριτηρίων για εκτεταμένη δήμευση και των διατάξεων για την αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων δήμευσης. Σύμφωνα με τις τελευταίες, ένας από τους λόγους που επιτρέπουν τη μη αναγνώριση ή τη μη εκτέλεση μιας απόφασης δήμευσης είναι ότι αυτή δεν εμπίπτει εντός του πεδίου των επιλογών που προβλέπονται στην απόφαση-πλαίσιο 2005/212/ΔΕΥ που έχει ενσωματωθεί από το κράτος εκτέλεσης στην εθνική του νομοθεσία. Εξάλλου, η απόφαση - πλαίσιο 2006/783/ΔΕΥ φαίνεται να εφαρμόζεται μόνο σε αποφάσεις δήμευσης που εκδίδονται εντός του πλαισίου ποινικών διαδικασιών. Ως εκ τούτου, αποφάσεις δήμευσης που στηρίζονται σε αστικές διαδικασίες δήμευσης ή στην εκτεταμένη χρήση εξουσιών φορολόγησης δεν εκτελούνται απαραίτητα σε όλα τα κράτη μέλη. Αυτό το θέμα αμοιβαίας αναγνώρισης είναι πολύ σχετικό, δεδομένου ότι αυτές οι διαδικασίες χρησιμοποιούνται όλο και περισσότερο, ιδίως σε χώρες που ισχύει το κοινό δίκαιο (common law), και φαίνεται ότι είναι πολύ αποτελεσματικά εργαλεία κατά των προϊόντων οργανωμένου εγκλήματος. Είναι πολύ νωρίς να αξιολογηθούν ενδεχόμενες καθυστερήσεις στη μεταφορά αυτής της απόφασης-πλαίσιο στην εθνική νομοθεσία (Ανακοίνωση της Επιτροπής, 2008, COM (2008) 766 τελικό, σ. 4, 5).
- Η Οδηγία 2014/42/ΕΕ θεσπίζει κοινούς ελάχιστους κανόνες για τη δέσμευση και τη δήμευση οργάνων και προϊόντων εγκλήματος στην ΕΕ, χωρίς ωστόσο να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά το πρόβλημα της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης στην ΕΕ, ιδιαίτερα λόγω της έλλειψης διασυνοριακής συνεργασίας σε δικαστικό επίπεδο.

Όμως, ποια είναι τα στατιστικά δεδομένα για δημεύσεις περιουσιακών στοιχείων στην Ευρώπη; Σύμφωνα με την έρευνα εκτίμησης του υφιστάμενου συστήματος που διεξήχθη το 2015 από τους Savona & Riccardi (2015, σ. 15) για επτά κράτη μέλη της ΕΕ (Φινλανδία, Γαλλία, Ιρλανδία, Ιταλία, Ολλανδία, Ισπανία και

Ηνωμένο Βασίλειο) προκύπτουν τα ακόλουθα: Τα στοιχεία για τα δημευθέντα περιουσιακά στοιχεία στην Ευρώπη είτε ελλείπουν είτε είναι χαμηλής ποιότητας. Ενώ ορισμένες χώρες (π.χ Ιταλία, Ολλανδία) συλλέγουν καλά στατιστικά στοιχεία άλλες χώρες δεν το πράττουν.

Η χρησιμοποίηση συστημάτων πληροφορικής για τη συλλογή των στοιχείων αυτών δεν είναι συχνή. Λόγω των διαφορών στη νομοθεσία οι μέθοδοι και τα κριτήρια για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με τη δήμευση εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές στα κράτη μέλη της Ε.Ε. Τα δεδομένα συλλέγονται συχνά μέσα στην ίδια χώρα από διαφορετικές υπηρεσίες που εμπλέκονται σε διαφορετικά στάδια της διαδικασίας ανάκτησης των περιουσιακών στοιχείων ή αναφέρονται σε διαφορετικές γεωγραφικές τοποθεσίες.

Η συλλογή πληροφοριών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στα διάφορα στάδια της ανάκτησης εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων είναι πολύ δύσκολη ιδιαίτερα όταν διεξάγονται ασυντόνιστες ποινικές έρευνες οι οποίες επικαλύπτουν η μια την άλλη. Τα πράγματα γίνονται ακόμα πιο δύσκολα όταν δεν υπάρχουν πληροφορίες για τον τόπο και την κατάσταση των περιουσιακών στοιχείων που δημεύτηκαν και για τη μορφή και το όνομα της εμπλεκόμενης οργανωμένης εγκληματικής ομάδας. Κατά τους Savona & Riccardi (2015, σ. 15) η σύνδεση των περιουσιακών στοιχείων με έναν μοναδικό κωδικό ταυτοποίησης θα μπορούσε να βοηθήσει στις διαδικασίες εντοπισμού και ανάκτησής τους.

Οι δημεύσεις εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων κυρίως μετρητών χρημάτων, τραπεζικών λογαριασμών, οχημάτων, σκαφών και ακίνητης περιουσίας έχουν αυξηθεί τα τελευταία χρόνια στα κράτη μέλη της Ε.Ε. Ωστόσο, είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι απουσιάζουν στατιστικά στοιχεία για δημεύσεις εταιρειών (με εξαίρεση την Ιταλία και την Ολλανδία) παρά την αποδεδειγμένη με στοιχεία εμπλοκή τους σε επενδύσεις χρημάτων εγκληματικής προέλευσης σε διάφορους επιχειρηματικούς τομείς σε κράτη μέλη της Ε.Ε. Με βάση τα στοιχεία τα οποία υπάρχουν η διαφορά μεταξύ του ύψους των εγκληματικής προέλευσης χρημάτων τα οποία επενδύονται και του ύψους των χρημάτων τα οποία δημεύονται είναι σημαντική. Σε κάθε περίπτωση, η μη δήμευση εταιρειών για αποδεδειγμένη εμπλοκή τους σε εγκληματικές δραστηριότητες και διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος είναι ένα θέμα το οποίο πρέπει να αντιμετωπιστεί κατά προτεραιότητα από την ΕΕ (Savona & Riccardi, 2015, σ. 16).

Η ύπαρξη πολύ διαφορετικών καθεστώτων δήμευσης και ανάκτησης εγκληματικής περιουσίας στα κράτη μέλη της Ε.Ε καθιστά πάρα πολύ δύσκολη την πραγματική εκτίμηση των εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων τα οποία πρέπει να δημευτούν και στη συνέχεια να ανακτηθούν από τα κράτη μέλη της Ε.Ε (Forsaitth et al., 2012). Η εναρμόνιση της νομοθεσίας των κρατών μελών της Ε.Ε στο θέμα αυτό είναι αναγκαία και επιβάλλεται να γίνει το συντομότερο δυνατό.

Αν και η Οδηγία 2014/42/ΕΕ είχε σαν στόχο να οδηγήσει σε μεγαλύτερη εναρμόνιση στο θέμα αυτό, εν τούτοις υπάρχουν ακόμη πολλές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών ως προς τα μέτρα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τις αρχές εφαρμογής του νόμου (π.χ σε ορισμένες χώρες επιτρέπεται η δήμευση χωρίς προηγούμενη καταδίκη, ενώ σε άλλες δεν προβλέπεται), την έκταση της εφαρμογής τους στην πράξη και τους νομικούς ορισμούς και τις ταξινομήσεις. Έτσι, αν και ένα περιουσιακό στοιχείο μπορεί να είναι επιλέξιμο για δήμευση σε μια χώρα αυτό μπορεί να είναι αδύνατο να ανακτηθεί σε μια άλλη χώρα. Αυτό καθιστά σχεδόν αδύνατη την εκτίμηση και τη σύγκριση της έκτασης της ανάκτησης των εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων στην ΕΕ.

Η Οδηγία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προσπάθησε να αντιμετωπίσει με αποφασιστικότητα και σαφήνεια το θέμα της συλλογής στατιστικών στοιχείων για την κατάσχεση και τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων. Τα στατιστικά δεδομένα τα οποία είναι διαθέσιμα στα κράτη μέλη της Ε.Ε είναι ανεπαρκή και δεν καλύπτουν όλα τα στάδια των σχετικών διαδικασιών. Και το κυριότερο, δεν συλλέγονται από όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε σε κεντρικό επίπεδο, εκτός ορισμένων εξαιρέσεων. Για παράδειγμα, δεν υπάρχουν λεπτομέρειες για τα σχετικά αδικήματα και για τις εμπλεκόμενες οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις. Η έλλειψη ακριβώς αυτή καθιστά αδύνατη την υποστήριξη της παραγωγής ισχυρού και αξιόπιστου αναλυτικού αποτελέσματος. (Savona & Riccardi, 2015, σ. 224).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014, σ. 9) σε ανακοίνωσή της (COM(2008) 766 τελικό) αναφέρει ότι οι υπηρεσίες ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων διευκολύνουν την ανίχνευση περιουσιακών στοιχείων προερχόμενων από εγκληματικές ενέργειες, συμμετέχουν στις διαδικασίες δήμευσης, εξασφαλίζουν την κανονική διαχείριση των κατασχεθέντων περιουσιακών στοιχείων και δρουν ως κεντρικό σημείο επαφής για τις δραστηριότητες δήμευσης σε εθνικό επίπεδο. Όμως, επί του παρόντος αυτές οι

υπηρεσίες δεν υπάρχουν σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ²⁵ και στις περιπτώσεις εκείνες που υπάρχουν διαφέρουν σημαντικά ως προς τη δομή, τις εξουσίες και τις ακολουθούμενες πρακτικές. Η συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών στον τομέα αυτό γίνεται κυρίως μέσω του ανεπίσημου δικτύου CARIN (εμπειρογνώμονες του τομέα επιβολής του νόμου και του δικαστικού τομέα για τη δήμευση και την ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων)²⁶.

Συνοψίζοντας, το υφιστάμενο καθεστώς εντοπισμού, παγώματος, κατάσχεσης, δήμευσης και διαμοιρασμού των περιουσιακών στοιχείων που είναι προϊόντα εγκλήματος είναι ανεπαρκές και χαρακτηρίζεται από κενά και ανομοιομορφία.

²⁵ Πλήρους λειτουργίας υπηρεσίες ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων υπάρχουν μόνο στην Αυστρία, το Βέλγιο, την Εσθονία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιρλανδία, τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο.

²⁶ Το CARIN υποστηρίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Europol και περιλαμβάνει εμπειρογνώμονες από 40 χώρες, μεταξύ των οποίων τα 27 κράτη μέλη της ΕΕ. Στόχοι του είναι η ανταλλαγή των βέλτιστων πρακτικών και η βελτίωση της διυπηρεσιακής συνεργασίας σε διασυνοριακά θέματα.

Κεφάλαιο τέταρτο

2.4 Η Ελληνική εμπειρία

2.4.1 Η Ελληνική νομοθεσία

Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος διαμορφώθηκε στην Ελλάδα από την ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία των διατάξεων της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας (Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και αποφάσεις του Συμβουλίου) καθώς και των διατάξεων των σχετικών Συμβάσεων του ΟΗΕ, και του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Οι διατάξεις αυτές είναι εναρμονισμένες και με τις σαράντα Συστάσεις για την αντιμετώπιση του Ξεπλύματος Χρήματος που έχει εκδώσει η FATF, ως διεθνής φορέας θέσπισης των σχετικών προτύπων και κατευθύνσεων προς τα κράτη μέλη της.

Η επίδραση των κοινοτικών Οδηγιών στις εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών ήταν σημαντική, συμβάλλοντας στη δημιουργία ενός μηχανισμού παρακολούθησης, αποτροπής και καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Ωστόσο, οι μαύρες τρύπες εξακολούθησαν να υπάρχουν, τόσο στο έδαφος των κρατών μελών της ΕΕ, όσο και σε ορισμένες εξωχώριες δικαιοδοσίες (offshore jurisdictions), με τις οποίες ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ αλλά και μεγάλες χώρες έχουν προνομιακούς δεσμούς.

Ήδη από το 1991, το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με την Οδηγία 91/308/ΕΟΚ της 10^{ης} Ιουνίου 1991 «για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες» ζήτησε από κάθε κράτος - μέλος να θέσει σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να συμμορφωθεί με την Οδηγία αυτή πριν από την 1^η Ιανουαρίου 1993.

Η Ελλάδα καθυστέρησε αρκετά να θεσπίσει το απαιτούμενο νομοθετικό πλαίσιο. Μετά από πιέσεις της ΕΕ και τη παραπομπή της στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, με βάση τη διαδικασία του άρθρου 169 της Συνθήκης του Maastricht, για παράβαση του κοινοτικού δικαίου και την αρνητική αξιολόγησή της στο πλαίσιο της FATF, η χώρα συμμορφώθηκε τελικά με τις διεθνείς της υποχρεώσεις.

Το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο (νόμος 2331/1995), ψηφίστηκε από το Ελληνικό Κοινοβούλιο με τίτλο «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων

από εγκληματικές δραστηριότητες και δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως την 24^η Αυγούστου 1995 (ΦΕΚ Α, 173/24.8.1995).

Στη συνέχεια, με τον νόμο 3424/2005 ο νομοθέτης επιχείρησε την προσαρμογή της νομοθεσίας προς τις επιταγές της δεύτερης κοινοτικής Οδηγίας (2001/97/EK της 4/12/2001) και τον εν γένει εκσυγχρονισμό του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου.

Ο νόμος αυτός εκτός από τα 16 συγκεκριμένα βασικά εγκλήματα περιέλαβε στο πεδίο εφαρμογής του και «κάθε αξιόποινη πράξη που τιμωρείται με ποινή στερητική της ελευθερίας, της οποίας το ελάχιστο όριο είναι άνω των έξι μηνών και που από την τέλεσή της προέκυψε περιουσία τουλάχιστον 15.000 ευρώ».

Η επέκταση αυτή επικρίθηκε από τη θεωρία και επιχειρήθηκε να γίνει συσταλτική τουλάχιστον ερμηνεία της, ώστε το προβλεπόμενο όριο του ύψους της αποκτηθείσας «βρώμικης» περιουσίας να προαπαιτείται, και να προϋπάρχει, ως ρητό νομοτυπικό στοιχείο της ίδιας της διάταξης του βασικού εγκλήματος. Έτσι με την τροποποίηση του νόμου 3424/2005 στο σημείο αυτό έγινε από τον νομοθέτη συνειδητή ταύτιση του «βρώμικου» χρήματος που είναι προϊόν εγκλήματος, με το «μαύρο χρήμα» που είναι ουσιαστικά το αφορολόγητο προϊόν μίας οποιασδήποτε αξιόποινης ή μη συμπεριφοράς, διεύρυνση που διατηρείται και διευρύνεται ακόμη περισσότερο με τον νόμο 3691/2008.

Με τον νόμο 3691/2008 καταργήθηκε η προϊσχύουσα νομοθεσία του νόμου 2331/1995, όπως αυτή κατέληξε να ισχύει με τις εν τω μεταξύ επελθούσες τροποποιήσεις της. Με αφορμή την ενσωμάτωση της τρίτης Οδηγίας (2005/60/EK) για το ξέπλυμα και την αποτελεσματικότερη προσαρμογή στις Συστάσεις της FATF και τις ειδικές υποδείξεις της, ο νόμος 3691/2008 θεσπίζει ένα νέο θεσμικό πλαίσιο καταστολής της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, χρησιμοποιώντας μεν τα υλικά των προηγούμενων νόμων, αλλά προβαίνοντας και σε μία θεαματική διεύρυνση και αναδιάταξη της καταστολής στο πεδίο αυτό.

Οι νομοθετικές παρεμβάσεις συνεχίστηκαν με τον νόμο 3932/2011, σύμφωνα με τον οποίο ως «βασική πράξη» μπορούν ίσως να νοηθούν και όλα τα εγκλήματα, αρκεί να «προκύπτει περιουσιακό όφελος», χωρίς να καθορίζεται εάν τούτο είναι άμεσο ή έμμεσο και ανεξαρτήτως ύψους. Οπότε και «βασική πράξη», αυτή δηλαδή που παράγει το υλικό αντικείμενο του εγκλήματος της νομιμοποίησης θα μπορούσε κανείς, με μία πρώτη επαφή με τον νέο νόμο να υποστηρίξει ότι είναι τελικά όλα τα αδικήματα, πλην εκείνων που δεν παράγουν περιουσιακό όφελος. Άρα και βρώμικη

περιουσία είναι κάθε όφελος από κάθε αδίκημα, αρκεί τούτο να απειλείται με ποινή φυλάκισης άνω των 6 μηνών.

Επιπλέον, με τον νόμο 3932/2011 ενισχύθηκε σοβαρά το έργο της Επιτροπής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας του άρθρου 7 του νόμου 3691/2008, τόσο σε ότι αφορά το ανθρώπινο δυναμικό, όσο και σε ότι αφορά το θεσμικό της πλαίσιο. Η προσπάθεια αυτή είχε ως στόχο την καλύτερη αντιμετώπιση των προκλήσεων που έθεταν η ποικιλομορφία και η ποσοτική εξάπλωση του εθνικού και διασυνοριακού οικονομικού εγκλήματος και ο διαρκής εκσυγχρονισμός των τεχνικών που χρησιμοποιούνται για την αθέμιτη διακίνηση και απόκρυψη κεφαλαίων.

2.4.2 Οι Υπηρεσίες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος

2.4.2.1 Η Εθνική Αρχή καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών/ Financial Intelligence Unit / FIU)

Με το άρθρο 7 του νόμου 2331/1995 συγκροτήθηκε Επιτροπή ονομαζόμενη «Αρμόδιος φορέας» ως Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών για τη συγκέντρωση, αξιολόγηση και διερεύνηση όλων των πληροφοριών που θα προωθούνται σ' αυτόν από τους υπαγόμενους στο πεδίο εφαρμογής του νόμου ως κινήσεις ύποπτες νομιμοποίησης εσόδων εγκληματικής προέλευσης.

Με το νόμο 3424/2005, και συγκεκριμένα το άρθρο 7 το οποίο αντικατέστησε το αντίστοιχο άρθρο 7 του νόμου 2331/1995 «Συνιστάται Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή με την επωνυμία 'Εθνική Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες'. Επίσης, με το νόμο 3691/2008 συστήθηκε, στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Επιτροπή Επεξεργασίας Στρατηγικής και Πολιτικών για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, στην οποία προβλέπεται ως μέλος και υψηλόβαθμο στέλεχος του Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας. Με το άρθρο 40 του νόμου 3691/2008 προβλέπεται η διαβίβαση πληροφοριών εμπιστευτικού χαρακτήρα από την Επιτροπή προς τις αρμόδιες αρχές (Εισαγγελικές Αρχές, Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων, Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών, αρμόδια Υπηρεσία του Λιμενικού Σώματος και υπηρεσιακές μονάδες της Ελληνικής Αστυνομίας).

Με Απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού Εσωτερικών καθορίστηκαν οι υπηρεσιακές μονάδες της Ελληνικής Αστυνομίας, στις οποίες η Επιτροπή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας δύναται να διαβιβάσει πληροφορίες εμπιστευτικής φύσεως, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 40 παρ. 2 του νόμου. 3691/2008.

Με το νόμο 3932/2011 με τον οποίο τροποποιήθηκε ο νόμος 3691/2008 η Επιτροπή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας μετονομάστηκε σε Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης. Η Αρχή αποτελεί την εθνική μονάδα (FIU) για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και ελέγχου των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης συνεισφέροντας στην ασφάλεια και τη σταθερότητα της δημοσιονομικής και οικονομικής πολιτικής.

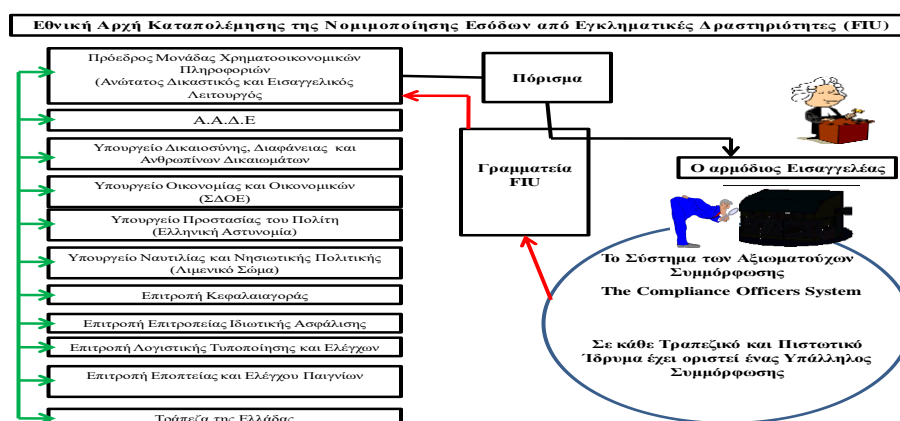
Με τον νόμο 4557/2018/30 της 30^{ης} Ιουλίου 2018 ο οποίος δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ Α' 139/30.7.2018), ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία η Οδηγία 2015/849, η οποία εκδόθηκε ταυτόχρονα με τον Κανονισμό 2015/847/ΕΕ περί στοιχείων που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών και περί κατάργησης του κανονισμού (ΕΚ) 1781/2006. Πρόκειται για ένα ενδυναμωμένο θεσμικό πλαίσιο για την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Προηγουμένως, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε αποφασίσει την παραπομπή της χώρας μας και άλλων κρατών μελών της ΕΕ στο Δικαστήριο της ΕΕ επειδή δεν είχαν ενσωματώσει εγκαίρως την εν λόγω Οδηγία (η προθεσμία έληγε την 26η Ιουνίου 2017). Πέραν αυτού, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση, η σχετική εθνική νομοθεσία και ειδικότερα ο βασικός νόμος 3691/2008 είχε υποστεί ήδη αλλεπάλληλες, μικρότερες ή μεγαλύτερες παρεμβάσεις, με συνέπεια να έχει απολέσει σε κάποιο βαθμό τη συστηματική και ορολογική συνοχή του.

Στον νέο νόμο περιλαμβάνονται η ενσωμάτωση των διατάξεων της Οδηγίας (οι βασικοί ορισμοί που αφορούν στον σκοπό και το αντικείμενο του νόμου, τα βασικά αδικήματα, τα υπόχρεα πρόσωπα, τα θεσμικά ζητήματα που αφορούν στον

προσδιορισμό, τον ρόλο και την λειτουργία των αρμόδιων για τα ζητήματα του ξεπλύματος χρήματος και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας αρχών, εξειδικεύεται η δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη, οι πληροφορίες σχετικά με τον πραγματικό δικαιούχο, οι υποχρεώσεις αναφοράς ύποπτων συναλλαγών και η απαγόρευση γνωστοποίησής της, η συλλογή - φύλαξη και χορήγηση πληροφοριών, η προστασία προσωπικών δεδομένων και τα στατιστικά αρχεία, οι ποινικές και διοικητικές κυρώσεις, καθώς και οι κατασχέσεις και η δήμευση περιουσιακών στοιχείων). Περιλαμβάνονται επίσης και οι οργανωτικές διατάξεις για την Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες, καθώς και οι μεταβατικές και καταργούμενες διατάξεις.

Διάγραμμα 7. Εθνική Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες

Η Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες συγκροτείται από τον Πρόεδρο και δεκαεπτά (17) μέλη, καθώς και από ισάριθμους αναπληρωτές τους, οι οποίοι πρέπει να διαθέτουν τις ίδιες ιδιότητες και προσόντα με τα μέλη που αναπληρώνουν.

Ο Πρόεδρος και τα μέλη της Αρχής απολαμβάνουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας και δεσμεύονται μόνο από το νόμο και τη συνείδησή τους. Πρόεδρος της Αρχής ορίζεται ανώτατος εισαγγελικός λειτουργός εν ενεργεία, με γνώση της αγγλικής γλώσσας, ο οποίος επιλέγεται μαζί με τον αναπληρωτή του με απόφαση του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου.

Η Αρχή απαρτίζεται από τρεις (3) αυτοτελείς Μονάδες, με διακριτές αρμοδιότητες, προσωπικό και υποδομές, με κοινό Πρόεδρο. Οι Μονάδες συνεδριάζουν νόμιμα εφόσον μετέχουν στη συνεδρίαση ο Πρόεδρος ή ο αναπληρωτής του και τα μισά τουλάχιστον από τα μέλη τους ή τους αναπληρωτές τους και αποφασίζουν με την απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών. Σε περίπτωση ισοψηφίας υπερισχύει η ψήφος του Προέδρου.

Οι Μονάδες και οι αρμοδιότητές τους περιγράφονται στο νόμο στις παραγράφους 2 έως 4 ως:

- Α΄ Μονάδα Διερεύνησης Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών.
- Β΄ Μονάδα Χρηματοοικονομικών Κυρώσεων και
- Γ΄ Μονάδα Ελέγχου Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης

Η Α΄ Μονάδα Διερεύνησης Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών συγκροτείται από τον Πρόεδρο και έντεκα (11) μέλη της Αρχής με τους αναπληρωτές τους, με γνώση της αγγλικής γλώσσας, και ειδικότερα:

α) ένα στέλεχος από τη Διεύθυνση Ερευνών Οικονομικού Εγκλήματος, ένα από την Ειδική Γραμματεία Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (Σ.Δ.Ο.Ε.) και ένα από τη Γενική Διεύθυνση Οικονομικής Πολιτικής του Υπουργείου Οικονομικών που προτείνονται από τον αρμόδιο Υπουργό,

β) ένα στέλεχος από την Α.Α.Δ.Ε. που προτείνεται από τον Διοικητή της,

γ) ένα στέλεχος από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που προτείνεται από τον αρμόδιο Υπουργό,

δ) ένα στέλεχος από την Τράπεζα της Ελλάδος που προτείνεται από τον Διοικητή της,

ε) ένα στέλεχος από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς που προτείνεται από το Διοικητικό της Συμβούλιο,

στ) ένα στέλεχος από το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας που προτείνεται από τον Αναπληρωτή Υπουργό Εσωτερικών αρμόδιο για θέματα Προστασίας του Πολίτη,

ζ) ένα στέλεχος από το Αρχηγείο του Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής που προτείνεται από τον Υπουργό Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής,

η) ένα στέλεχος από την Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων που προτείνεται από τον Πρόεδρό της,

θ) ένα στέλεχος από την Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων που προτείνεται από τον Πρόεδρό της.

Η Μονάδα πλαισιώνεται και υποστηρίζεται αυτοτελώς από διοικητικό και βοηθητικό προσωπικό, καθώς και από προσωπικό με ειδικές γνώσεις και εμπειρία στην αντιμετώπιση υποθέσεων νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, χρηματοδότησης της τρομοκρατίας ή αντίστοιχης σοβαρής οικονομικής εγκληματικότητας, κατά προτίμηση δε και με γνώση της αγγλικής γλώσσας.

Το προσωπικό της Μονάδας είναι αρμόδιο για:

α) τη λήψη, τη διερεύνηση, την ανάλυση, την αξιολόγηση, τη συσχέτιση των αναφορών ύποπτων ή ασύνηθων συναλλαγών και την απάντηση αιτήσεων ελέγχου που υποβάλλονται στην Αρχή από τα υπόχρεα πρόσωπα,

β) τη συνεργασία με τις Μονάδες Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών άλλων κρατών,

γ) την παροχή κατευθύνσεων και οδηγιών στα υπόχρεα πρόσωπα και τους ανωτέρω φορείς αναφορικά με τη διαχείριση μιας υπόθεσης που εμπίπτει στην αρμοδιότητά της και ενημέρωση αυτών σχετικά με την εξέλιξη των αναφορών τους, όπου αυτό είναι εφικτό,

δ) τη διενέργεια επιχειρησιακών αναλύσεων, όταν υφίστανται ενδείξεις ή υπόνοιες διάπραξης σοβαρής ή οργανωμένης νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, με στόχο τη διασύνδεση υποθέσεων, τον εντοπισμό εγκληματικών δικτύων ή ομάδων ή μεμονωμένων υπόπτων και την εξακρίβωση του τρόπου δράσης αυτών,

ε) την εκπόνηση στρατηγικών αναλύσεων αναφορικά με τις τάσεις και τις συνήθειες πρακτικές της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

στ) Η Μονάδα συμμετέχει σε ομάδες εργασίας διεθνών οργανισμών και φορέων που ασχολούνται με την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, ιδίως στην FATF, στην Ομάδα Egmont των FIUs (Egmont Group of FIUs) και στην Ομάδα των FIUs της ΕΕ (FIU Platform).

ζ) Στο τέλος κάθε έτους η Ελληνική FIU συντάσσει έκθεση των πεπραγμένων της, την οποία υποβάλλει μέχρι την 15^η Φεβρουαρίου του επόμενου έτους στην Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής, στους Υπουργούς Δικαιοσύνης,

Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Οικονομικών, καθώς και στον Αναπληρωτή Υπουργό Εσωτερικών, αρμόδιο για θέματα Προστασίας του Πολίτη.

2.4.2.2 Η Ελληνική Αστυνομία

Η Ελληνική Αστυνομία συμμετείχε ευθύς εξ' αρχής στη σύνθεση της Επιτροπής του άρθρου 7 του νόμου 2331/1995, με τακτικό και αναπληρωματικό μέλος, Αξιωματικούς του 2^{ου} Τμήματος Οικονομικών Εγκλημάτων της Διεύθυνσης Δημόσιας Ασφάλειας του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας.

Η Ελληνική Αστυνομία εξακολουθεί να συμμετέχει με εκπρόσωπό της, στις εργασίες της Εθνικής Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες, με τον Διευθυντή της Διεύθυνσης Δημόσιας Ασφάλειας του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, ο οποίος έχει στη διάθεσή του γραμματειακή υποστήριξη, που εξασφαλίζεται από το 2^ο Τμήμα Οικονομικών Εγκλημάτων της Διεύθυνσης Δημόσιας Ασφάλειας. Στο πλαίσιο της εκπλήρωσης της αποστολής του όλες οι Υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας τίθενται κάθε φορά στη διάθεσή του για αναζήτηση και παροχή των αιτούμενων πληροφοριών.

Στις πρωτοβουλίες της Ελληνικής Αστυνομίας εντάσσεται και η νομοθετική παραχώρηση αρμοδιότητας για διερεύνηση υποθέσεων ξεπλύματος χρήματος, στις Υποδιευθύνσεις Δίωξης Ναρκωτικών των Διευθύνσεων Ασφάλειας Αττικής και Θεσσαλονίκης.

Ταυτόχρονα, στο πρόγραμμα διδασκαλίας των Σχολών της Αστυνομίας εισήχθη ειδική θεματική ενότητα για το οικονομικό έγκλημα και διοργανώνονται σχετικά σεμινάρια. Στα σεμινάρια αυτά κλήθηκαν να διδάξουν εξειδικευμένοι αναλυτές της Europol, με στόχο την ενίσχυση των υπηρεσιακών δυνατοτήτων του προσωπικού της Ελληνικής Αστυνομίας στη στρατηγική, επιχειρησιακή και οικονομική ανάλυση του εγκλήματος, στην ανάλυση οικονομικών συναλλαγών και στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος.

Σε κάθε Αστυνομική Διεύθυνση της Χώρας δημιουργήθηκε δίκτυο Αξιωματικών Συνδέσμων (δύο από κάθε Αστυνομική Διεύθυνση) οι οποίοι λειτουργούν ως σημεία επαφής για τη διερεύνηση των αιτημάτων που διαβιβάζονται από την Επιτροπή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας, μέσω του εκπροσώπου της, ο οποίος υπηρετεί στη Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας. Οι αστυνομικές Υπηρεσίες διαβιβάζουν στην Επιτροπή πληροφορίες και

υποθέσεις, στις οποίες υπάρχει υπόνοια ξεπλύματος χρήματος, προκειμένου να αποτελέσουν αντικείμενο εξειδικευμένης έρευνας εκ μέρους της Επιτροπής.

Η Ελληνική Αστυνομία είναι αρμόδια να διερευνά υποθέσεις ξεπλύματος χρήματος, όπως άλλωστε και οι άλλες διωκτικές υπηρεσίες (ΣΔΟΕ, Τελωνεία, Λιμενικό Σώμα), είτε στο πλαίσιο της Εθνικής Αρχής για την Καταπολέμηση της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματική Δραστηριότητα, στην οποία συμμετέχει με εκπροσώπους της, είτε και αυτοτελώς στο πλαίσιο παραγγελιών του αρμόδιου Εισαγγελέα που ασχολείται με τη διερεύνηση σοβαρών εγκληματικών πράξεων.

Η διερεύνηση του ξεπλύματος χρήματος έχει ανατεθεί νομοθετικά σε όλες τις επιχειρησιακές υπηρεσίες που ασχολούνται με την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας.

Η ίδρυση της Οικονομικής Αστυνομίας ενίσχυσε τις επιχειρησιακές δυνατότητες, όμως η αποτελεσματικότητα απομένει να αποδειχθεί στην πράξη. Η Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας έχει ως αποστολή την πρόληψη, έρευνα και καταστολή οικονομικών εγκλημάτων και ιδίως αυτών που τελέστηκαν σε βάρος των συμφερόντων του Δημοσίου και της εθνικής οικονομίας ή έχουν τα χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος. Στην εσωτερική της δομή αποτελείται από τέσσερα τμήματα με ξεχωριστές αρμοδιότητες, τα οποία είναι:

- Το Τμήμα Προστασίας Δημόσιας Περιουσίας που ασχολείται με τα εγκλήματα που διαπράττονται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα και βλάπτουν ή απειλούν τα συμφέροντα του ελληνικού δημοσίου ή του ευρύτερου δημόσιου τομέα.
- Το Τμήμα Προστασίας Οικονομίας που ασχολείται με τα εγκλήματα που επιφέρουν βλάβη στα έσοδα του δημοσίου και επηρεάζουν σημαντικά την ομαλή λειτουργία της αγοράς, που επιτυγχάνεται με το ξέπλυμα μαύρου χρήματος, παράνομη διακίνηση και νόθευση αγαθών και άλλων προϊόντων, παράνομες συναλλαγές και δραστηριότητες που τελούνται στο πλαίσιο λειτουργίας πιστωτικών ιδρυμάτων, παραβίαση κανόνων του ελεύθερου ανταγωνισμού και της αγοράς και παραβάσεις που αφορούν στη λειτουργία των επιχειρήσεων, οργανισμών και φορέων διεξαγωγής τυχερών παιγνίων και καζίνο.
- Το Τμήμα Φορολογικής Αστυνόμευσης που ασχολείται με τα εγκλήματα που αφορούν στη φορολογική και τελωνειακή νομοθεσία και ιδίως στην απόκρυψη ή σκόπιμη αλλοίωση φορολογητέας ύλης ή άλλων στοιχείων, την λαθραία

εισαγωγή και εξαγωγή αγαθών και άλλων προϊόντων και την μη έκδοση αποδείξεων, δελτίων και παραστατικών κατά την πώληση και τη διακίνηση προϊόντων ή την προσφορά υπηρεσιών.

- Το Τμήμα Κοινωνικής και Ασφαλιστικής Προστασίας που ασχολείται με τις παραβάσεις σε βάρος Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης, Πρόνοιας και Περίθαλψης των πολιτών, οι οποίες είναι η μη καταβολή ασφαλιστικών εισφορών, η παράνομη συνταγογράφηση, η ψευδείς ιατρικές γνωματεύσεις, η υπερτιμολόγηση φαρμάκων και ιατρικού εξοπλισμού και η μη έκδοση αποδείξεων παροχής ιατρικών και νοσηλευτικών υπηρεσιών.

Στο πλαίσιο της αξιολόγησης του επιπέδου συμμόρφωσης της Χώρας στις διεθνείς υποχρεώσεις της η Ελληνική Αστυνομία αξιολογήθηκε το έτος 2005 από το ΔΝΤ, αναφορικά με τις δράσεις που έχει εκδηλώσει σε εθνικό επίπεδο για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και γενικά για τη συμμετοχή της στην όλη διαδικασία πρόληψης και καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Η Ελληνική Αστυνομία αξιολογήθηκε επίσης και το 2006, αυτή τη φορά όμως στο πλαίσιο της αμοιβαίας αξιολόγησης της Ελλάδας από την FATF.

Είναι ξεκάθαρο πλέον ότι εκείνο που χρειάζεται για την αποτελεσματική καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος δεν είναι μόνο η νομοθετική ρύθμιση, αλλά και η αποτελεσματική εφαρμογή της θεσπιζόμενης κάθε φορά νομοθεσίας, η συνεχής εκπαίδευση του προσωπικού στην κατανόηση της λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και των χρησιμοποιούμενων μεθόδων και πρακτικών, αλλά κυρίως η απαραίτητη για το σκοπό αυτό πολιτική βούληση.

Η Ελληνική Αστυνομία θα μπορούσε να βοηθήσει στην εξακρίβωση της ταυτότητας των πελατών των τραπεζικών ιδρυμάτων στο πλαίσιο της εφαρμογής της αρχής «know your customer» με τη δημιουργία μιας κεντρικής βάσης δεδομένων στην οποία να καταχωρούνται κλεμμένα ή απολεσθέντα έγγραφα ταυτότητας (δελτία ταυτότητας, διαβατήρια, άδειες οδήγησης) με τα οποία οι πολίτες συναλλάσσονται με τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και γενικά με όλες τις υπηρεσίες του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Στη βάση αυτή θα πρέπει να δοθεί on-line πρόσβαση σε όλα τα παραπάνω ιδρύματα και υπηρεσίες με όλες τις διασφαλίσεις της νομοθεσίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Στόχος του συστήματος αυτού η αποτροπή διάπραξης κάθε είδους απατών και ξεπλύματος χρήματος. Το σύστημα αυτό έχει ήδη

χρησιμοποιηθεί στην Ολλανδία και είναι γνωστό ως Verification Information System/VIS (Σύστημα Επαλήθευσης Πληροφοριών).

Το θέμα της εκπαίδευσης των αξιωματούχων των αρχών εφαρμογής του νόμου σε θέματα ξεπλύματος χρήματος, ανάλυσης χρηματοοικονομικών πληροφοριών και συναλλαγών και χρηματοοικονομικού εγκλήματος γενικά είναι ιδιαίτερα κρίσιμο για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος.

Μιλώντας για το θέμα αυτό ο Dominique Strauss Khan ενώπιον της Γαλλικής Γερουσίας την 26^η Ιουνίου 2013, επεσήμανε το μεγάλο χάσμα το οποίο υπάρχει στο θέμα της εμπειρογνομosύνης και της τεχνογνωσίας μεταξύ εκείνων οι οποίοι εμπλέκονται σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος και των εκπροσώπων των αρχών εφαρμογής του νόμου οι οποίοι έχουν αναλάβει την υποχρέωση εκ του νόμου για την έρευνα και δίωξη του ξεπλύματος χρήματος και των σχετιζόμενων με αυτό κύριων ή βασικών εγκλημάτων. Παρομοίασε τις δύο αυτές κατηγορίες με μια Ferrari η οποία έχει υπερβεί το όριο και τρέχει με ιλιγγιώδη ταχύτητα καταδιωκόμενη από ένα Clio. Ο αγώνας είναι δραματικά άνισος (Senat, 2013, Τόμος II, σ. 140).

2.4.2.3 Η Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων (ΥΠΕΕ)

Το 1995 ιδρύθηκε το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (ΣΔΟΕ) το οποίο υπήχθη στο Υπουργείο Οικονομικών. Έργο της υπηρεσίας αυτής ήταν η δίωξη και καταπολέμηση των οικονομικών εγκλημάτων. Το 2004, σε μια προσπάθεια να ενισχυθεί το έργο του ΣΔΟΕ ιδρύθηκε (Νόμος 3296/2004, άρθρο 30 και Π.Δ 85/2005) η Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων (ΥΠΕΕ), με μεγαλύτερες αρμοδιότητες από εκείνες του ΣΔΟΕ.

Στην Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων ανατέθηκαν αρμοδιότητες σχετικές με την έρευνα, τον εντοπισμό και την καταστολή οικονομικών παραβάσεων ιδιαίτερης βαρύτητας και σημασίας, όπως μεταξύ άλλων, υποθέσεις ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, απατών και παρατυπιών και παραβάσεων που σχετίζονται με προμήθειες, επιδοτήσεις και επιχορηγήσεις, παράνομες χρηματιστηριακές και χρηματοπιστωτικές συναλλαγές, και άλλες πράξεις που προσβάλλουν τα συμφέροντα του Ελληνικού Δημοσίου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανεξάρτητα από τον τόπο τέλεσής τους (Νόμος 3296/2004 άρθρο 30 παρ. 2 (α) και Π.Δ 85/2006 άρθρο 2 (α)).

Η Διεύθυνση Ειδικών Περιπτώσεων της Υπηρεσίας Ειδικών Ελέγχων έχει αναλάβει την ευθύνη του συντονισμού των ελέγχων που διενεργούνται από τις περιφερειακές υπηρεσίες για θέματα ειδικού οικονομικού ενδιαφέροντος του

ελληνικού κράτους, της εθνικής οικονομίας και της ΕΕ. Η Διεύθυνση αυτή συνεργάζεται με τις αρμόδιες εθνικές αρχές και φορείς, καθώς και με τις αντίστοιχες υπηρεσίες των κρατών μελών της ΕΕ και τρίτων χωρών για την ανταλλαγή εμπειρογνωμοσύνης και τεχνογνωσίας, για τις νέες τεχνολογίες και για την ικανοποίηση αιτημάτων τους, που απαιτούν έρευνα στην Ελλάδα και αφορούν θέματα αρμοδιότητας της ΥΠΕΕ.

Η ΥΠΕΕ δικαιούται να ενεργεί έρευνες εγγράφων και λοιπών στοιχείων, είτε στο χώρο της επαγγελματικής απασχόλησης του ελεγχόμενου είτε σε άλλους χώρους. Έχει επίσης δικαίωμα να προβαίνει σε κατ' οίκον έρευνες επί παρουσία εκπροσώπου της δικαστικής αρχής. Μπορεί επίσης να προβαίνει σε συλλήψεις και ανακρίσεις προσώπων και σε έρευνες μεταφορικών μέσων, αγαθών, προσώπων, καταστημάτων, αποθηκών, οικιών και λοιπών χώρων, καθώς και στη διενέργεια ειδικών ανακριτικών πράξεων, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις ισχύουσες κάθε φορά διατάξεις του ΚΠΔ, για τα αδικήματα που προβλέπονται από τη σχετική νομοθεσία και ανάγονται στην καθ' ύλη αρμοδιότητα της ΥΠΕΕ.

Επίσης, μπορεί να προβαίνει σε κατασχέσεις βιβλίων εγγράφων, αγαθών μέσων μεταφοράς κ.λπ, καθώς και σε δεσμεύσεις επί ειδικών περιπτώσεων διασφάλισης συμφερόντων του Δημοσίου ή περιπτώσεων μεγάλης έκτασης οικονομικού εγκλήματος ή φοροδιαφυγής ή λαθρεμπορίου, μετά από έγγραφη εντολή του προϊσταμένου της αρμόδιας Περιφερειακής Διεύθυνσης της ΥΠΕΕ, ενημερώνοντας για την ενέργεια αυτή εντός 24 ωρών τον αρμόδιο εισαγγελέα.

Τέλος, η ΥΠΕΕ μπορεί να προβαίνει σε ελέγχους για την πρόληψη και δίωξη οικονομικών εγκλημάτων που υπάγονται στην αρμοδιότητά της επί θεμάτων ιδιάζουσας φύσης ή οικονομικού ενδιαφέροντος για το ελληνικό δημόσιο, την εθνική οικονομία ή την ΕΕ, ιδιαίτερα σε ότι αφορά προμήθειες, χρηματοδοτήσεις, δάνεια, απάτες, παραχάραξη νομισμάτων, παρατυπίες και παράνομες οικονομικές δραστηριότητες σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ.

Κεφάλαιο πέμπτο

2.5 Το ζήτημα των στατιστικών στοιχείων – Η περίπτωση της Ελλάδας

Η FATF επισημαίνει στις συστάσεις της την ανάγκη συλλογής και τήρησης ολοκληρωμένων στατιστικών στοιχείων σχετικά με το ξέπλυμα του χρήματος εκ μέρους των διαφόρων χωρών. Τα στατιστικά αυτά στοιχεία θα μπορούσαν να βοηθήσουν στο σχηματισμό σαφέστερης εικόνας για την έκταση του προβλήματος αλλά και για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος.

Τα στατιστικά στοιχεία τα οποία πρέπει να συλλέγονται σύμφωνα με τη FATF είναι εκείνα που αφορούν τον αριθμό ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος χρηματοοικονομικών συναλλαγών, τον αριθμό των ερευνών που διεξάγονται για ξέπλυμα χρήματος, των ποινικών διώξεων που ασκούνται και των καταδικών που επιβάλλονται από τα δικαστήρια για ξέπλυμα χρήματος. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης και τα στατιστικά στοιχεία για αποφάσεις σχετικά με το πάγωμα, την κατάσχεση και τη δήμευση εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων καθώς επίσης και τα αιτήματα αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής σε ποινικά θέματα και τα αιτήματα διεθνούς συνεργασίας των αρχών εφαρμογής του νόμου (FATF, 2012, Rec. 33, σ. 24).

Τα υψηλής ποιότητας στατιστικά στοιχεία σχετικά με το ξέπλυμα χρήματος μπορεί να έχουν θετική συμβολή στην ανάλυση εθνικών εκτιμήσεων κινδύνου, επιτρέποντας στις εθνικές αρχές να εκτιμήσουν το μέγεθος των κινδύνων και των απειλών με μεγαλύτερη ακρίβεια και να κατανεύουν ορθολογικά τους διαθέσιμους πόρους για την αντιμετώπισή τους. Θα μπορούσαν επίσης να ενισχύσουν τα εργαλεία διαχείρισης και ελέγχου. Τα αξιόπιστα και ολοκληρωμένα στατιστικά στοιχεία θα μπορούσαν επίσης να αποτελέσουν μια πιο ισχυρή ποιοτική βάση για τους διεθνείς Οργανισμούς που ασχολούνται με το θέμα της παγκόσμιας εποπτείας του χρηματοοικονομικού συστήματος.

Η μέχρι σήμερα συλλογή από τις χώρες στατιστικών δεδομένων για το ξέπλυμα του χρήματος έχει δεχθεί κριτική σε ότι αφορά την πληρότητά τους, την ανάλυσή τους, την αξιοπιστία τους και τη συγκρισιμότητά τους με στατιστικά στοιχεία άλλων χωρών. Για το λόγο αυτό η συνεισφορά τους στην παγκόσμια παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος είναι περιορισμένη.

Ο ΟΟΣΑ, επισημαίνει πέντε κύριες προκλήσεις που θα πρέπει να αντιμετωπίσουν οι χώρες όταν ξεκινούν την προσπάθειά τους για τη συλλογή δεδομένων καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος:

- Ο μεγάλος αριθμός των εμπλεκόμενων υπηρεσιών στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος, π.χ. FIUs, υπηρεσίες εφαρμογής του νόμου, εισαγγελικές αρχές, δικαστικά συστήματα, τελωνειακές υπηρεσίες, αρχές εποπτείας και ελέγχου, νομοθετικά όργανα, αυτοί που χαράσσουν πολιτική και οργανισμοί του ιδιωτικού τομέα.
- Τα μη συμβατά δεδομένα. Οι διαφορές στα πρότυπα και τις διαδικασίες συλλογής και ανάλυσης δεδομένων που αφορούν το ξέπλυμα χρήματος μεταξύ των διαφόρων υπηρεσιών μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα την αναφορά με διαφορετικούς τρόπους παρόμοιων ή συναφών στατιστικών δεδομένων, καθιστώντας την ενοποίηση και επεξεργασία τους σε εθνικό και διεθνές επίπεδο δύσκολη ή ακόμη και αδύνατη.
- Θέματα ορισμών. Υπάρχει έλλειψη ξεκάθαρων και αποδεκτών ορισμών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για δείκτες δεδομένων που σχετίζονται με την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος.
- Οι διαφορές των συστημάτων καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Ο πολύπλοκος και πολυκλαδικός χαρακτήρας των συστημάτων αυτών, η διάρκεια της διαδικασίας καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και οι διαφορές μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών καθιστούν δύσκολο τον εντοπισμό συγκεκριμένων αναφορών διαμέσου της επιχειρησιακής αλυσίδας καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος.
- Οι ελλειπείς κατευθυντήριες γραμμές. Το έργο της συλλογής αξιόπιστων και χρήσιμων δεδομένων για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος γίνεται πιο δύσκολο εξαιτίας της έλλειψης διεθνούς συναίνεσης και καθοδήγησης για το ποιοι συγκεκριμένοι τύποι δεδομένων θα πρέπει να συλλέγονται» (FATF, AML/CFT-Related Data and Statistics, 2015, σ. 10).

Η δυνατότητα σύγκρισης των διαθέσιμων στατιστικών δεδομένων με τις εκτιμήσεις της εγκληματικής απειλής θα βοηθούσε στο σχηματισμό ενός εθνικού προφίλ ξεπλύματος χρήματος. Από τη στιγμή που θα είχε σχηματιστεί αυτό το προφίλ, ο στόχος θα ήταν να εντοπιστούν εκείνοι οι οικονομικοί τομείς οι οποίοι είναι πιο ευάλωτοι στην εγκληματική διείσδυση του ξεπλύματος χρήματος και οι συνέπειες από

αυτού του είδους τη διείσδυση, προκειμένου να εκτιμηθεί καλύτερα η στρατηγική προσέγγιση τόσο της νομοθεσίας όσο και των επιχειρησιακών δράσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Το έγγραφο της Eurostat (2013), για το ζέπλυμα του χρήματος στην ΕΕ προσπαθεί να χρησιμοποιήσει τα διαθέσιμα δεδομένα για την καταπολέμηση του ζεπλύματος χρήματος στις χώρες της ΕΕ για να αναλύσει σχήματα και τάσεις. Το έγγραφο εργασίας προσδιορίζει εμπόδια στη σύγκριση δεδομένων μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Ωστόσο, ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να βελτιώσουν την στατιστική τους εμπειρογνωμοσύνη, συλλέγοντας με μεγαλύτερη σχολαστικότητα δεδομένα, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της δικαστικής φάσης των υποθέσεων ζεπλύματος χρήματος και να αναπτύξουν την ανάλυση κόστους/οφέλους του συστήματός τους για την καταπολέμηση του ζεπλύματος χρήματος. Είναι πολύ σημαντικό να υπάρχουν στατιστικά στοιχεία από τη στιγμή της υποβολής της ύποπτης για ζέπλυμα χρήματος συναλλαγής μέχρι την ποινική καταδίκη στο δικαστήριο, για να σχηματιστεί πλήρης και ολοκληρωμένη εικόνα για την συνολική πορεία μιας υπόθεσης που αφορά ζέπλυμα χρήματος.

Σε ότι αφορά την Ελλάδα, σύμφωνα με στοιχεία που προκύπτουν από την έκθεση αμοιβαίας αξιολόγησής της (2011) από επιτροπή εμπειρογνομόνων στο πλαίσιο της FATF:

Το 2008 έγιναν στην Ελλάδα 247 έρευνες για ζέπλυμα χρήματος, ασκήθηκαν 42 ποινικές διώξεις και υπήρξαν 34 καταδίκες. Το α' εξάμηνο του 2009 έγιναν 267 έρευνες για ζέπλυμα χρήματος, ασκήθηκαν 85 ποινικές διώξεις και υπήρξαν 43 καταδίκες. Για το β' εξάμηνο του 2009 δεν παρέχονται στοιχεία στην έκθεση αμοιβαίας αξιολόγησής της Ελλάδας από τη FATF. Το 2010 ασκήθηκαν 111 ποινικές διώξεις και υπήρξαν 16 καταδίκες. Σε διάστημα τριών ετών (2008 - 2010) έγιναν 93 καταδίκες σε σύγκριση με 10 καταδίκες που είχαν γίνει σε διάστημα πέντε ετών (2001 - 2005). Με βάση τα στοιχεία αυτά ο αριθμός των καταδικών για ζέπλυμα χρήματος αυξήθηκε σημαντικά (FATF, 2011, σ. 8).

Σε σχέση με τη δραστηριότητα της Ελληνικής FIU, το 2010 η υπηρεσία αυτή έλαβε 145 αιτήματα και απέστειλε 87 αιτήματα, το 2009 έλαβε 157 αιτήματα και απέστειλε 80 αιτήματα, το 2008 έλαβε 125 αιτήματα και απέστειλε 42 αιτήματα.

Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία που παρέχονται στη διαδικτυακή θέση της Ελληνικής FIU ο αριθμός των υποθέσεων ζεπλύματος χρήματος που αναφέρθηκαν

στην Ελληνική FIU και των υποθέσεων που παραπέμφθηκαν στην Εισαγγελία κατανέμεται ανά έτος στους πίνακες που ακολουθούν ως εξής:

Πίνακας 1. Υποθέσεις ξεπλύματος χρήματος που αναφέρθηκαν στην Ελληνική FIU κατά τα έτη 2009 - 2016

Έτος	Αριθμός υποθέσεων
2009	2.304
2010	2.982
2011	3.507
2012	3.923
2013	4.071
2014	6.288
2015	5.530
2016	3.834

Πίνακας 2. Υποθέσεις ξεπλύματος χρήματος που αποστάλθηκαν από την Ελληνική FIU στην Εισαγγελία κατά τα έτη 2009-2016

Έτος	Αριθμός υποθέσεων
2009	81
2010	108
2011	162
2012	279
2013	207
2014	117
2015	402
2016	444

Πίνακας 3. Δημευθέντα εγκληματικά προϊόντα από την Ελληνική FIU κατά τα έτη 2009-2016

Έτος	Ευρώ	Δολάρια ΗΠΑ	Λίρες Αγγλίας	Αξία ακινήτων
2009	14.554.896,18	379.476,68	43.941,00	6.171.972 €
2010	5.295.958,01	8.948,39		
2011	223.982.146			
2012	238.272.958			
2013	200.136.281			
2014	160.937.720			
2015	255.368.389			
2016	301.740.646			

Τα στατιστικά στοιχεία που παρατίθενται εκ μέρους της ελληνικής FIU είναι ποσοτικά. Ελλείπουν τα ποιοτικά στοιχεία όπως για παράδειγμα από τι είδους εταιρείες και από ποιους επαγγελματίες διαπράττονται οι σχετικές παραβάσεις ξεπλύματος χρήματος, ποια τα αποτελέσματα των υποθέσεων ενώπιον των δικαστηρίων και ποία η εισπραξιμότητα για λογαριασμό του δημοσίου των δεσμευόμενων ποσών.

Συνοψίζοντας, η θέσπιση νομοθεσίας καταπολέμησης του ξεπλύματος στην Ελλάδα ακολούθησε διαδικασίες συμμόρφωσης στις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας στο πλαίσιο της συμμετοχής της σε διεθνή όργανα όπως ο ΟΗΕ, το Συμβούλιο της Ευρώπης, ο ΟΟΣΑ, η ΕΕ, η FATF κ.λπ.

Η πορεία της χώρας προς τη συμμόρφωση με τα διεθνή και ευρωπαϊκά στάνταρντς, αξιολογήθηκε από εμπειρογνώμονες της FATF στο πλαίσιο των αμοιβαίων αξιολογήσεων όσο και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο της ΕΕ.

Προβλήματα προέκυψαν όταν η FATF έθεσε την Ελλάδα σε ειδικό καθεστώς επιτήρησης την 29^η Ιουνίου 2007, για μη συμμόρφωση με κάποιες από τις 40 Συστάσεις της και για διαπίστωση αδυναμιών στην αποτελεσματικότητα των νομοθετικών διατάξεων και των μηχανισμών καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Η Ελλάδα μετά από αρκετές προσπάθειες κατάφερε να βγει από το καθεστώς της ειδικής επιτήρησης της FATF τον Οκτώβριο του 2010. Η έλλειψη σχεδίου δράσης εκ μέρους της Ελλάδας επισημάνθηκε από την FATF μαζί με μια σειρά από αδυναμίες που είχαν διαπιστωθεί στο πλαίσιο των αξιολογήσεων που είχαν

προηγηθεί. Μετά τη σύνταξη σχεδίου δράσης από την Ελλάδα σε συνεργασία με την FATF η Ελλάδα θεωρήθηκε ότι κάλυψε τις βασικές αδυναμίες του καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Η Ελλάδα, ως κράτος μέλος της ΕΕ δεσμεύεται από τη σχετική νομοθεσία. Οι νόμοι καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος βασίζονται στις Οδηγίες της ΕΕ και τους Ευρωπαϊκούς κανονισμούς. Οι κανονισμοί της ΕΕ δεν απαιτούν μεταφορά με νόμο των διατάξεών τους στο εθνικό δίκαιο αφού αποτελούν άμεσα μέρος του εθνικού νομικού συστήματος κάθε κράτους μέλους της ΕΕ.

Τα προβλήματα βεβαίως εξακολουθούν να υπάρχουν σε ότι αφορά τη Χώρα μας όπως φαίνεται και από την παρουσίαση του Προέδρου της Εθνικής Αρχής Καταπολέμησης του Ξεπλύματος Χρήματος που βρίσκεται στην παρούσα εργασία με τη μορφή παραρτήματος (Παράρτημα Γ) με βασικότερα σημεία τα εξής:

- Οι αρμόδιες διωκτικές υπηρεσίες πέφτουν συχνά θύματα απατών με τον έλεγχο και τη βεβαίωση πλαστών τιμολογίων που εκδίδονται από εταιρείες φαντάσματα εκπροσωπούμενες από αχυράνθρωπους οι οποίες στην πορεία διαλύονται, ακυρώνοντας τις προσπάθειες των Διωκτικών υπηρεσιών.
- Τα ποσά που δεσμεύονται αντί να μεταφερθούν από τις τράπεζες στο δημόσιο ταμείο μέχρις ότου τελεσιδικήσει η υπόθεση (απαιτούνται συνήθως δέκα χρόνια) παραμένουν στο ταμείο των τραπεζών.
- Οι Εφορίες δεν έχουν ελεγκτικό μηχανισμό των φυσικών προσώπων. Η εφορία δεν μπορεί να ελέγξει το δηλωθέν εισόδημα ενός προσώπου σε σχέση με τις καταθέσεις του σε μια τράπεζα.. Οι εφορίες έχουν τη δυνατότητα να βεβαιώνουν φόρους αλλά δεν έχουν τη δυνατότητα να διενεργούν ελέγχους».
- Το θέμα της ανωνυμίας των πραγματικών δικαιούχων (beneficial owners) φαίνεται να έχει κεντρική σημασία στις προσπάθειες για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος. Προτάθηκε «όταν γίνεται αγοραπωλησία στην Ελλάδα ακινήτων να είναι υποχρεωμένος από τη νομοθεσία ο δικηγόρος που παρουσιάζεται ως αντιπρόσωπος μιας εταιρείας που βρίσκεται σε μια τρίτη χώρα, να δηλώσει, προκειμένου να είναι σε θέση να προβεί σε έγκυρη μεταβίβαση του ακινήτου, το ποιος είναι ο beneficial owner της εταιρείας αυτής».
- Από τον Πρόεδρο της Εθνικής Αρχής Καταπολέμησης του Ξεπλύματος Χρήματος αναδείχτηκε το θέμα της παρακολούθησης της δικαστικής έκβασης

της υπόθεσης εκ μέρους της Αρχής μετά την παραπομπή της υπόθεσης στον αρμόδιο Εισαγγελέα για την άσκηση ποινικής δίωξης. Ο Πρόεδρος ενημερώνεται μόνο για την άσκηση ή μη ποινικής δίωξης. Από εκεί και πέρα παύει να έχει ενδιαφέρον για την πορεία της υπόθεσης. Αυτό είναι αρνητικό, αφού μπορεί τελικά η υπόθεση να καταπέσει στο δικαστήριο, πράγμα πολύ σημαντικό. Σε κάποιες χώρες του εξωτερικού υπάρχει συνεχής παρακολούθηση της πορείας της υπόθεσης μέχρι της οριστικής έκβασης της δίκης και μάλιστα ηλεκτρονικά.

Σύμφωνα επίσης με τα λεγόμενα του Προέδρου της Ελληνικής FIU ενώπιον της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας του Ελληνικού Κοινοβουλίου, το 60% των υποθέσεων φοροδιαφυγής που παραπέμφθηκαν στο ΣΔΟΕ για περαιτέρω διερεύνηση μετά την ολοκλήρωση του σχετικού ελέγχου και την οριστικοποίηση της φορολογικής εγγραφής, οδηγήθηκε σε ρύθμιση με δόσεις είτε σε αναστολή με βάση τις ισχύουσες ευεργετικές διατάξεις. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να μην εισπραχθούν ποτέ τα δισεκατομμύρια που προσδοκούσε να εισπράξει η FIU για λογαριασμό του δημοσίου²⁷.

Σε κάθε περίπτωση, η επιτυχία του συστήματος στην Ελλάδα εξαρτάται τόσο από την εφαρμογή του όσο και από την παγκόσμια εφαρμογή του καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος χωρίς εξαιρέσεις και νομοθετικά κενά τα οποία εκμεταλλεύονται αυτοί που ξεπλένουν χρήματα.

2.6 Σύνοψη Μέρους Β

Η νομοθετική αντιμετώπιση ενός τόσο σημαντικού διεθνούς φαινομένου, όπως είναι το ξέπλυμα χρήματος, δεν ήταν δυνατόν να αντιμετωπιστεί μόνο στα στενά εθνικά πλαίσια. Τα νομοθετικά εργαλεία διαμορφώθηκαν από τη δεκαετία του '80 και μετά και έθεσαν τα θεμέλια του διεθνούς συστήματος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος το οποίο στηρίχθηκε πάνω σε δύο πυλώνες, της πρόληψης και της καταστολής.

Με το θέμα της νομοθετικής αντιμετώπισης του ξεπλύματος χρήματος για τη διαμόρφωση του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησής του ασχολήθηκαν το

²⁷ Συζήτηση επί των Εκθέσεων Πεπραγμένων της Α' και Γ' Μονάδας των ετών 2014 και 2015 της Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και ακρόαση του Προέδρου της 3/3/2016

Συμβούλιο της Ευρώπης, ο ΟΗΕ και ο ΟΟΣΑ, με την επεξεργασία και υπογραφή μιας σειράς διεθνών Συμβάσεων, η FATF με την έκδοση Συστάσεων και κατευθυντήριων γραμμών και η ΕΕ με τη σειρά των Οδηγιών που εξέδωσε και των αποφάσεων που ελήφθησαν εκ μέρους των διαφόρων Συμβουλίων της και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Οι Μονάδες Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (Financial Intelligence Units/FIUs), αποτέλεσαν σημαντικό εργαλείο του διεθνούς μηχανισμού καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Η Ομάδα Egmont (1995) συγκροτήθηκε με στόχο την ανάπτυξη ενός δικτύου FIUs σε ολόκληρο τον κόσμο για την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας. Η Interpol έχει υιοθετήσει σειρά ψηφισμάτων για την καταπολέμηση του διεθνούς ξεπλύματος χρήματος και την κατάσχεση των εγκληματικών προσόδων και έχει υπογράψει συμφωνίες συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών με άλλους διεθνείς Οργανισμούς.

Διεθνή χρηματοοικονομικά ιδρύματα (Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, ΔΝΤ και Παγκόσμια Τράπεζα) δέχθηκαν σκληρή κριτική επειδή απέτυχαν να παράσχουν ένα συνεκτικό κανονιστικό πλαίσιο και μηχανισμούς επιβολής για να διασφαλίσουν την προβλεψιμότητα της παράνομης οικονομικής δραστηριότητας και τον έλεγχο των παράνομων συναλλαγών. Οι συνέπειες και οι επιπτώσεις των επιλογών τους υπήρξαν τεράστιες σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο. Παρά την ποινικοποίηση του ξεπλύματος χρήματος σε μεγάλο αριθμό χωρών του πλανήτη το θέμα της ποινικής του αντιμετώπισης από ένα Διεθνές Δικαστήριο χρηματοοικονομικών εγκλημάτων ή εγκλημάτων του λευκού κολάρου παραμένει ανοικτό.

Η ΕΕ ανέπτυξε το νομοθετικό της καθεστώς με στόχο την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος με την έκδοση Οδηγιών και άλλων νομοθετικών εργαλείων τα οποία επηρεάστηκαν σημαντικά από τις σχετικές διεθνείς συμβάσεις διεθνών οργανισμών και τις συστάσεις της FATF.

Για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος δραστηριοποιήθηκαν στο πλαίσιο της ΕΕ σημαντικοί Οργανισμοί όπως η Europol (1999), η Eurojust (2002) και η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) (1999). Οι FIUs των κρατών μελών της ΕΕ διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος. Ωστόσο, οι διαφορετικές δομές τους και το διαφορετικό

καθεστώς τους στα κράτη μέλη της ΕΕ αποτελούν τροχοπέδη στην αποτελεσματικότητά τους.

Η δήμευση των εγκληματικών προσόδων και η ανάκτησή τους από το κράτος αποτελεί ένα από τα πιο καίρια και αποφασιστικά πλήγματα σε βάρος των διεθνών οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων, κτυπώντας κατευθείαν στη καρδιά του πιο σημαντικού κινήτρου της εγκληματικής επιχειρηματικής τους δραστηριότητας που είναι το οικονομικό κέρδος.

Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος διαμορφώθηκε στην Ελλάδα με την ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία των διατάξεων της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας (Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αποφάσεις του Συμβουλίου) καθώς και των διατάξεων των σχετικών Συμβάσεων του ΟΗΕ, του Συμβουλίου της Ευρώπης και του ΟΟΣΑ καθώς και των συστάσεων και των κατευθυντηρίων γραμμών της FATF.

Μέρος Γ

3 Τυπολογίες

Κεφάλαιο πρώτο

3.1 Παραδείγματα ξεπλύματος χρήματος

3.1.1 Εισαγωγή

Το ξέπλυμα του χρήματος χρησιμοποιεί πρακτικές και τεχνικές οι οποίες εξελίσσονται και μεταλλάσσονται διαρκώς μέσα στο χρόνο. Η παρακολούθηση και η καταγραφή των χρησιμοποιούμενων πρακτικών και τεχνικών συμβάλλει σίγουρα όχι μόνο στην περιγραφή και ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης αλλά και στην εκτίμηση της τιθέμενης απειλής. Σκοπός των τυπολογιών είναι η ανταλλαγή πληροφοριών για υποθέσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη, ο εντοπισμός και η περιγραφή των παρατηρούμενων τάσεων στο ξέπλυμα χρήματος και ο εντοπισμός και η περιγραφή μέτρων καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, είτε θετικών είτε αποτυχημένων.

Αρκετοί διεθνείς Οργανισμοί (FATF, Ομάδα Egmont, Europol, Interpol) αλλά και FIUs έχουν δημιουργήσει τυπολογίες υποθέσεων ξεπλύματος χρήματος, καταγράφοντας με τη βοήθεια των κρατών μελών τις χρησιμοποιούμενες τεχνικές, τους μηχανισμούς και τα εργαλεία τα οποία χρησιμοποιούνται σε υποθέσεις ξεπλύματος χρήματος. Το έργο αυτό αν και δεν αναλύει με κάθε λεπτομέρεια τη μεθοδολογία είναι εντούτοις χρήσιμο για τον εντοπισμό, την ανάλυση και την εκτίμηση της τιθέμενης απειλής του ξεπλύματος χρήματος αλλά και για εκπαιδευτικούς σκοπούς.

Οι τυπολογίες κατέστησαν σαφή τον κίνδυνο ο οποίος προκαλείται από τα διάφορα νομοθετικά κενά, τόσο αναφορικά με τη μορφή της επιχείρησης ή με τη μορφή του ιδρύματος που χρησιμοποιήθηκε για ξέπλυμα χρήματος, όσο και αναφορικά με την ύπαρξη εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και φορολογικών παραδείσων, με τη χαλαρή τους νομοθεσία, το ισχυρό τραπεζικό απόρρητο, την ανωνυμία, την αδιαφάνεια, την πολυπλοκότητα των σχημάτων, των μέσων και των μηχανισμών που χρησιμοποιούνται, αλλά και την κανονιστική αδυναμία ή την απροθυμία ορισμένων κρατών να συνεργαστούν με άλλα κράτη για να αναπτύξουν ένα ισχυρό και αποτελεσματικό σύστημα πρόληψης και καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος.

Οι τεχνικές του ξεπλύματος χρήματος, γνωστές και ως τυπολογίες, είναι πολλές και ποικίλες.

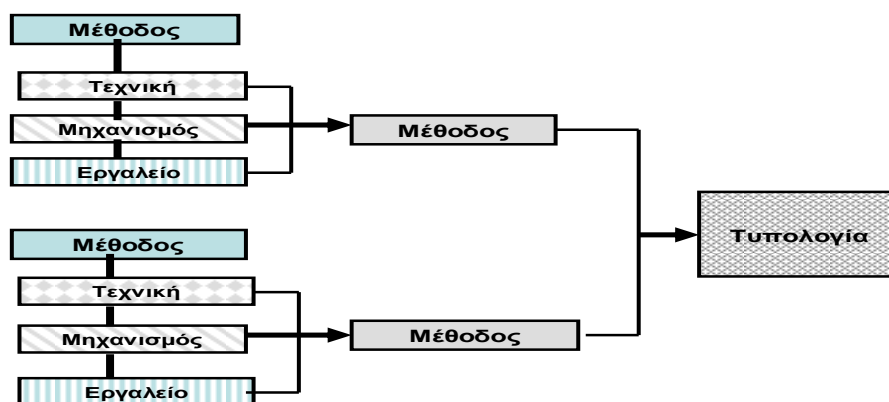
Με βάση τις μέχρι σήμερα αναλυθείσες πληροφορίες, στο πλαίσιο της FATF, της Ομάδας Egmont, της Europol και της Interpol αλλά και των διαφόρων εθνικών FIUs και την ερευνητική εμπειρία, οι πιο σημαντικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για το ξέπλυμα του χρήματος είναι:

- Η φυσική μεταφορά μετρητών και αξιών και η κατάθεσή τους σε τραπεζικούς λογαριασμούς σε ποσά τέτοια που να είναι κάτω από εκείνα που ενεργοποιούν την υποχρέωση γνωστοποίησης ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών στις αρμόδιες αρχές
- Η παράνομη χρησιμοποίηση για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος των λεγόμενων «gatekeepers» (δηλ. λογιστών, δικηγόρων, τραπεζιτών, συμβολαιογράφων, φοροτεχνικών, χρηματιστών, χρηματοοικονομικών συμβούλων, PEPs κ.λπ)
- Η χρήση συστημάτων διαβίβασης ή αποστολής χρηματικών εμβασμάτων
- Η χρησιμοποίηση εικονικών εταιρειών (shell companies)
- Η χρησιμοποίηση νέων μεθόδων πληρωμής (π.χ ATM, προπληρωμένες κάρτες)
- Η ανωνυμία των πραγματικών δικαιούχων ιδιοκτητών
- Η ακίνητη περιουσία (real estate). Αγορά και πώληση ακινήτων, κτιρίων, κατοικιών, διαμερισμάτων, οικοπέδων, επενδύσεις σε ξενοδοχειακά συγκροτήματα, εστιατόρια, κέντρα διασκέδασης, επαγγελματικούς χώρους κ.λπ
- Η κατάχρηση τραπεζικών λογαριασμών και άλλων προϊόντων του εξωχρηματιστηριακού τομέα.
- Η κατάχρηση του τομέα του διεθνούς εμπορίου (π.χ υπερτιμολόγηση και υποτιμολόγηση αγαθών και υπηρεσιών, πολλαπλή τιμολόγηση αγαθών και υπηρεσιών, διόγκωση και μερική δήλωση αποστολής αγαθών και υπηρεσιών και ψευδώς περιγραφόμενα αγαθά και υπηρεσίες)
- Η χρησιμοποίηση ενδοχώριων και εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και φορολογικών παραδείσων, κυρίως με το ισχυρό τραπεζικό απόρρητο το οποίο προσφέρουν, τη χαμηλή ή μηδενική φορολόγηση και την άρνηση παροχής διεθνούς συνεργασίας κ.λπ.
- Η χρησιμοποίηση του ξεπλύματος χρήματος ως μηχανισμού φοροδιαφυγής εκ μέρους διεθνών επιχειρήσεων, πολυεθνικών επιχειρήσεων, εταιρειών, εταιρικών σχημάτων, καταπιστευμάτων κ.λπ

- Η χρησιμοποίηση τραπεζικών ιδρυμάτων, επιχειρήσεων παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, ανταλλακτηρίων συναλλάγματος και γραφείων αποστολής χρηματικών εμβασμάτων,
- Η χρησιμοποίηση εξωτραπεζικών συστημάτων μεταφοράς χρημάτων όπως για παράδειγμα το σύστημα «Hawala»²⁸ και η κυκλοφορία παράνομων μετρητών και η αγορά περιουσιακών στοιχείων.

Οι επιπτώσεις των χρησιμοποιούμενων τυπολογιών είναι δεδομένες, τόσο στο διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα όσο και σε μεμονωμένα άτομα, μη χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις, τοπικές κοινότητες και εθνικά και διεθνή συμφέροντα.

Διάγραμμα 8. Μηχανισμός εξαγωγής τυπολογίας

Σημείωση: FATF

Ακολουθούν ορισμένες χαρακτηριστικές περιπτώσεις ξεπλύματος χρήματος με βάση την προέλευση των παράνομων προσόδων:

²⁸ Hawala: Η λέξη στα αραβικά σημαίνει «ανταλλαγή» ή «μεταφορά» και στα hindi «εμπιστοσύνη» και πρόκειται για ένα άτυπο σύστημα μεταφοράς χρημάτων, διαδομένο σε ορισμένες κοινότητες. Ο ενδιαφερόμενος δίνει σε κάποιον μεσάζοντα ένα ποσό το οποίο θα μεταφερθεί σε κάποιον δικαιούχο που διαμένει αλλού, συνήθως στο εξωτερικό. Στη συνέχεια, ο μεσάζων απευθύνεται σε κάποιον ομόλογό του που δραστηριοποιείται στην πόλη προορισμού, ζητώντας του να επιστρέψει το εν λόγω ποσό στον παραλήπτη του, ενώ παράλληλα δεσμεύεται να εξοφλήσει την οφειλή αργότερα. Λόγω του ότι αυτοί οι μεσάζοντες δεν ανταλλάσσουν μεταξύ τους, αλλά ούτε και με τους πελάτες τους, τίτλους ή αποδείξεις, οι συναλλαγές βασίζονται κυρίως στην εμπιστοσύνη

3.1.2 Ξέπλυμα χρήματος με τη χρησιμοποίηση μετρητών. Οικονομίες που βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε οικονομικές συναλλαγές με μετρητά (cash-intensive economies)

Βασική μέθοδος που χρησιμοποιείται στην περίπτωση αυτή είναι το smurfing, το οποίο σημαίνει την κατάτμηση του συνολικού ποσού μιας μεγάλης κατάθεσης σε επιμέρους ποσά μικρότερων καταθέσεων, με στόχο την αποφυγή της υποχρέωσης αναφοράς ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών.

Η μέθοδος αυτή αφορά τη φυσική μεταφορά μεγάλων ποσοτήτων μετρητών χρημάτων σε συνάλλαγμα διασυνοριακά, για να αποκρυβεί η πηγή τους και η ιδιοκτησία τους. Ο ξεπλυντής χρήματος διακινεί λαθραία μετρητά χρήματα τα οποία έχουν αποκτηθεί παράνομα σε μια χώρα με χαλαρούς ή ανύπαρκτους νόμους κατά του ξεπλύματος χρήματος και στη συνέχεια τα τοποθετεί σε μια τράπεζα της χώρας αυτής. Πολύ συχνά τα χρήματα αυτά τοποθετούνται σε έναν εξωχώριο τραπεζικό λογαριασμό και σε μεταγενέστερο χρονικό διάστημα αποστέλλονται πίσω στη χώρα αυτού που ξεπλένει τα χρήματα με τηλεγραφική ή τηλεφωνική εντολή μεταφοράς. Η φαντασία των μεταφορέων των μετρητών χρημάτων στις περιπτώσεις αυτές είναι απεριόριστη (FATF & MENAFATF, 2015, σ. 28).

Διακινούμενα παράνομα μετρητά χρήματα έχουν βρεθεί σε μπάλες bowling, σε φέρετρα και σε φιάλες αναπνευστικών συσκευών καταδύσεων δήθεν για τουρίστες. Τα μειονεκτήματα της μεθόδου αυτής είναι το βάρος των μετρητών χρημάτων το οποίο δυσκολεύει τη μεταφορά τους και ο κίνδυνος σύλληψης αυτών που τα μεταφέρουν διασυνοριακά κατά τη διάρκεια διενέργειας συνοριακών ελέγχων (Unger, 2007, σ. 91).

Φυσικά υπάρχει πάντα και η δυνατότητα ξεπλύματος μικρών σχετικά χρηματικών ποσών σε αναπτυγμένες χώρες απλά με τη δωροδοκία του ταμιά της τράπεζας για να μην αναφέρει τη χρηματοοικονομική συναλλαγή της κατάθεσης στην τράπεζα σε μετρητά ως συναλλαγή ύποπτη για ξέπλυμα χρήματος (Chaikin & Sharman, 2009, σ. 75).

Η μη παρακολούθηση των χρηματοοικονομικών συναλλαγών σε μετρητά και η έλλειψη περιορισμών στο ποσό των μετρητών χρημάτων το οποίο μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο ανταλλαγής με αγαθά και υπηρεσίες αποτελεί για τους εγκληματίες ελκυστικό παράγοντα χρησιμοποίησης οικονομιών οι συναλλαγές των οποίων βασίζονται σε μετρητά χρήματα (cash - intensive economies).

Οι οικονομίες αυτού του είδους προσφέρουν επίσης ευκαιρίες ανάμειξης μετρητών χρημάτων τα οποία προέρχονται από εγκληματική δραστηριότητα με μετρητά χρήματα τα οποία έχουν νόμιμη προέλευση. Επιτρέπουν επίσης την τοποθέτηση των μετρητών σε ένα σημείο εισόδου του χρηματοοικονομικού συστήματος για να μπορέσουν στη συνέχεια να μετακινηθούν εντός του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος και να μετατραπούν τελικά σε άλλα περιουσιακά στοιχεία, θολώνοντας έτσι ή και εξαφανίζοντας ακόμη την προέλευση και τη διαδρομή τους. Αυτό μπορεί να υλοποιηθεί με την χρησιμοποίηση gatekeepers, οι οποίοι είναι σε ορισμένες περιπτώσεις πρόθυμοι να διευκολύνουν αυτού του είδους τις συναλλαγές.

Η μέθοδος αυτή εννοεί το ξέπλυμα χρήματος διαμέσου νόμιμων επιχειρήσεων οι οποίες συναλλάσσονται σε μετρητά χρήματα, όπως για παράδειγμα ανταλλακτήρια συναλλάγματος ή εστιατόρια από την επαγγελματική δραστηριότητα των οποίων μπορούν να δικαιολογηθούν μεγάλες καταθέσεις σε συνάλλαγμα.

Ο ιδιοκτήτης για παράδειγμα ενός ανταλλακτηρίου συναλλάγματος μπορεί να αναμειξει τα βρώμικα χρήματα με τις εισπράξεις της επιχείρησης, και να καταθέσει το συνολικό ποσό το οποίο θα προκύψει από την ανάμειξη αυτή σε έναν ενιαίο μοναδικό τραπεζικό λογαριασμό. Η κατάθεση δεν θα εγείρει υποψίες λόγω της φύσης της επιχείρησης να συναλλάσσεται σε μετρητά, πράγμα το οποίο επιτρέπει στον ξεπλυντή ιδιοκτήτη της να δηλώσει επιπλέον πραγματικά εισοδήματα και να δικαιολογήσει έτσι τις βρώμικες προσόδους του.

Υπόθεση 1. Φυσική μεταφορά μετρητών για να ανακόψουν τον λογιστικό έλεγχο της διαδρομής (break the Audit Trail).

Τον Νοέμβριο του 2013 οι Τυνησιακές αρχές έλαβαν μια αναφορά για ύποπτη δραστηριότητα σχετικά με τις ενέργειες υπηκόου Τυνησίας, ο οποίος ήταν κάτοικος μιας υπερπόντιας χώρας, αλλά ο οποίος τηρούσε δύο προσωπικούς τραπεζικούς λογαριασμούς στην Τυνησία σε ευρώ και σε μετατρέψιμα δηνάρια Τυνησίας.

Η αναφορά αποκάλυπτε ότι μεταξύ Ιουνίου και Νοεμβρίου 2013 οι λογαριασμοί του στην Τυνησία είχαν πιστωθεί με πάνω από 2.7 εκατομμύρια ευρώ, κυρίως σε μετρητά. Το άτομο δεν είχε προηγούμενες καταδίκες και επιχειρηματικές δραστηριότητες στην Τυνησία. Όταν ρωτήθηκε σχετικά δήλωσε ότι τα κεφάλαια προέρχονταν από την πώληση ιδιοκτησίας στη χώρα διαμονής του. Οι έλεγχοι των Τελωνειακών αρχών έδειξαν ότι το άτομο αυτό είχε δηλώσει μετρητά κατά την είσοδο

του στην Τυνησία προερχόμενο από τη χώρα διαμονής του σε οκτώ περιπτώσεις μεταξύ Ιανουαρίου και Νοεμβρίου 2013.

Το δηλωθέν ποσό ανέρχονταν συνολικά σε 2.662.000 ευρώ. Υπήρχαν υποψίες ότι ο μοναδικός λόγος για τις δηλώσεις των μετρητών ήταν η διευκόλυνση των τραπεζικών του εργασιών σε μετρητά στην Τυνησία αφού οι κανονισμοί για αλλοδαπό συνάλλαγμα στην Τυνησία επιβάλλουν τα μετρητά σε αλλοδαπό συνάλλαγμα που εισάγονται στην Τυνησία να μην μπορούν να κατατεθούν στην τράπεζα χωρίς να συνοδεύονται από έντυπο δήλωσής τους. Μετά την κατάθεση των μετρητών στην τράπεζα τα χρήματα μεταφέρονταν ηλεκτρονικά πίσω στη χώρα διαμονής του ατόμου, στους λογαριασμούς των εταιρικών οντοτήτων και σε μια περίπτωση σε έναν λογαριασμό που τηρούνταν στο όνομα του ίδιου του ατόμου.

Η εξήγηση που δόθηκε για τις μεταφορές ήταν «εξόφληση δανείου» και στην περίπτωση της μεταφοράς στον προσωπικό λογαριασμό «πώληση μετοχών σε μια εταιρεία». Έρευνες που διεξήχθησαν στη χώρα διαμονής του ατόμου αποκάλυψαν ότι υπήρξε υποκείμενο αναφοράς για ύποπτη δραστηριότητα τον Μάιο του 2013, αναφορικά με μια κατάθεση 220.000 ευρώ σε μετρητά σε έναν δικό του λογαριασμό που τηρούσε στη χώρα αυτή, τα οποία στη συνέχεια μεταφέρθηκαν σε ένα μέλος της οικογένειάς του στην Τυνησία.

Οι εξηγήσεις που δόθηκαν για τη μεταφορά ήταν η αγορά μηχανημάτων. Το άτομο είχε χρησιμοποιηθεί επίσης με ένα ελάχιστο μισθό από ένα πρακτορείο που οργάνωνε θέσεις μερικής απασχόλησης και δεν είχε ποτέ στην ιδιοκτησία του ή κατοχή του τίτλο σε οποιαδήποτε ιδιοκτησία. Μια από τις εταιρείες που ήταν δικαιούχος ορισμένων μεταφορών χρημάτων από την Τυνησία ήταν υπό έρευνα για φορολογικές ατασθαλίες. Οι Τυνησιακές αρχές κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι τα μετρητά συνδέονταν με φορολογική απάτη στη χώρα διαμονής του ατόμου (FATF and MENAFATF, 2015, σ. 40).

Υπόθεση 2. Τοποθέτηση μετρητών, που διευκολύνθηκε από την απουσία νομοθεσίας για κινήσεις μετρητών.

Η Τελωνειακή Υπηρεσία του Λιβάνου εντόπισε μια ομάδα οκτώ ταξιδιωτών συνολικά, οι οποίοι ακολουθούσαν το ίδιο ταξιδιωτικό μοντέλο, το οποίο συνίστατο σε πολλαπλά ταξίδια που είχαν ως αφετηρία μια ευρωπαϊκή χώρα, την Α. Ορισμένοι από τους ταξιδιώτες αυτούς είχαν κάνει συχνά ταξίδια μέσα σε ένα χρονικό διάστημα οκτώ

μητών. Οι Τελωνειακοί υπάλληλοι σταμάτησαν τους ταξιδιώτες, έκαναν έλεγχο στις αποσκευές τους και ανακάλυψαν ότι οι ταξιδιώτες μεταφέραν μεγάλα χρηματικά ποσά σε διάφορα χαμηλής ονομαστικής αξίας χαρτονομίσματα σε ευρώ. Τα ποσά κυμαίνονταν μεταξύ 135.000 και 600.000 ευρώ. Οι ταξιδιώτες όταν ρωτήθηκαν για την προέλευση των μετρητών έδωσαν διάφορες δικαιολογίες. Τα ευρήματα της προκαταρκτικής έρευνας των Τελωνειακών αρχών προωθήθηκαν στην αρμόδια αρχή εφαρμογής του νόμου. Οι έρευνες αποκάλυψαν ότι οι ταξιδιώτες/μεταφορείς συνήθιζαν να συναντώνται σε ένα δωμάτιο ξενοδοχείου στην ευρωπαϊκή χώρα Α, όπου έπαιρναν τα χρήματα σε μετρητά από έναν υπήκοο μιας άλλης χώρας, της Β.

Στους ταξιδιώτες/μεταφορείς ειπώθηκε από αυτούς που τους έδωσαν τα χρήματα ότι αυτά αποτελούσαν τις προσόδους επενδύσεων στο χρηματιστήριο και επιχειρηματικά συμβόλαια. Η αμοιβή των ταξιδιωτών/μεταφορέων για τη μεταφορά των μετρητών στον Λίβανο κυμαίνονταν μεταξύ 1.500 και 2.000 ευρώ. Οι έρευνες αποκάλυψαν επίσης ότι οι ταξιδιώτες/μεταφορείς εργάστηκαν για λογαριασμό δύο ατόμων που είχαν τη βάση τους στο Λίβανο. Λόγω απουσίας περισσότερων πληροφοριών για την προέλευση των κεφαλαίων που μεταφέρθηκαν στον Λίβανο, τα μετρητά επεστράφησαν στους ταξιδιώτες. Με βάση ένα Memorandum of Understanding που είχε συναφθεί μεταξύ της Τελωνειακής Υπηρεσίας και της Μονάδας Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών του Λιβάνου για να σκιαγραφηθεί ουσιαστικά η κίνηση κεφαλαίων ενώ εκκρεμούσε η έκδοση του νόμου για τη διασυνοριακή μεταφορά κεφαλαίων (ο οποίος βρισκόταν εκείνη τη χρονική στιγμή ενώπιον του Κοινοβουλίου του Λιβάνου), η υπόθεση προωθήθηκε στη Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών του Λιβάνου. Η Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών του Λιβάνου ξεκίνησε έρευνα, κάνοντας γνωστά σε όλες τις τράπεζες στο Λίβανο τα ονόματα των ταξιδιωτών/ μεταφορέων και των δύο ατόμων που τους είχαν μισθώσει για τις υπηρεσίες τους.

Τα ευρήματα αποκάλυψαν την ύπαρξη διαφόρων λογαριασμών. Η ανάλυση των λογαριασμών αυτών κατέδειξε πολλαπλές καταθέσεις μετρητών. Η Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών του Λιβάνου αποφάσισε να παγώσει τους σχετικούς τραπεζικούς λογαριασμούς με συνολικό απολογισμό 1.6 εκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ περίπου και προώθησε τα ευρήματά της στον Γενικό Εισαγγελέα. Ο Λίβανος συναντούσε δυσκολίες στην απόκτηση πληροφοριών για οποιεσδήποτε έρευνες που διεξάγονταν στις χώρες Α και Β. Η απόφαση για το πάγωμα των

κεφαλαίων ελήφθη από τη Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών του Λιβάνου με βάση υποψίες και αναφορές των media από τη χώρα Α που έδιναν λεπτομέρειες για ένα σχήμα ξεπλύματος χρήματος. Οι πληροφορίες αυτές που προέρχονταν από την κάλυψη των media, παρασχέθηκαν μάλλον από τη Λιβανική πρεσβεία στη χώρα Α παρά από τις αρμόδιες αρχές της χώρας αυτής. Σαν αποτέλεσμα δεν ανελήφθη δικαστική δράση στο Λίβανο μολονότι το πάγωμα των κεφαλαίων διατηρήθηκε (FATF Report, 2015 Money Laundering Through the Physical Transportation of Cash, σ. 40).

3.1.3 Ξέπλυμα Χρήματος με τη χρησιμοποίηση νέων μεθόδων πληρωμής

Η διάδοση του τομέα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών ανέδειξε τα χρηματοοικονομικά προϊόντα²⁹ σε ένα συνηθισμένο μέσο για την αποθήκευση και την αύξηση αξιών που έχουν στην κατοχή τους άτομα και ιδρύματα. Για να καλυφθούν οι απαιτήσεις των πελατών και η επιθυμία τους για ανάληψη χρηματοοικονομικών κινδύνων στο πλαίσιο του παγκοσμιοποιημένου χρηματοοικονομικού συστήματος αναπτύχθηκαν τόσο στον νόμιμο όσο και στον παράνομο τομέα χρηματοοικονομικά προϊόντα, όπως χρεόγραφα, ομολογίες, ασφαλιστικά και αποταμιευτικά προϊόντα τα οποία παρέχουν στους εγκληματίες μια σειρά από ευκαιρίες για να ξεπλύνουν τις παράνομες προσόδους τους.

Ο μηχανισμός αυτός έχει αξιοποιηθεί για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος με τη διεξαγωγή συναλλαγών μεγάλου πακέτου μη ευχερώς ρευστοποιήσιμων μετοχών σε μια προσυμφωνημένη τιμή μεταξύ δύο συμβαλλόμενων μερών. Σ' αυτού του είδους τις συναλλαγές τα μέρη συμφωνούν στην αρχική αγορά ενός μη ευχερώς ρευστοποιήσιμου χρεογράφου σε μια τεχνητά διαμορφωμένη χαμηλή τιμή, με το ίδιο χρεόγραφο να αγοράζεται στη συνέχεια και πάλι σε κάποιο μεταγενέστερο χρόνο από τον αρχικό πωλητή ή από έναν συνεργάτη του σε μια σημαντικά υψηλότερη τιμή.

Τα χρηματοοικονομικά προϊόντα μπορούν να βοηθήσουν όχι μόνο στο ξέπλυμα μεγάλου όγκου κεφαλαίων, αλλά ταυτόχρονα και στη νόμιμη εμφάνιση των παράνομων κεφαλαίων, προσφέροντας και άλλες επιχειρηματικές ευκαιρίες, όπως ουσιαστικές επενδύσεις στους τομείς της ακίνητης περιουσίας ή των χρεογράφων. Με

²⁹ Χρηματοοικονομικά προϊόντα: Μεριδία αμοιβαίων κεφαλαίων και άλλες μορφές επενδύσεων (υπηρεσίες, παράγωγα, δικαιώματα αγοράς ή πώλησης κ.λπ) Βλέπε Χρυσοβιτσιώτης & Σταυρακόπουλος (2011, σ. 490)

την αγορά εταιρικών συμμετοχών οι εγκληματίες έχουν την ευκαιρία να διεισδύσουν σε επιχειρήσεις και να ασκήσουν τον έλεγχό τους πάνω σ' αυτές.

Η ανωνυμία, η υψηλή διαπραγματευσιμότητα και η χρησιμότητα των κεφαλαίων, καθώς επίσης και η παγκόσμια πρόσβαση σε μετρητά μέσω Μηχανημάτων Αυτόματης Ανάληψης Χρημάτων (ATMs), είναι μερικοί από τους σημαντικότερους παράγοντες που μπορούν να προστεθούν στην ελκυστικότητα των νέων μεθόδων πληρωμής γι' αυτούς που ξεπλένουν χρήματα. Η ανωνυμία μπορεί να επιτευχθεί είτε «άμεσα», με τη χρησιμοποίηση αληθινά ανώνυμων προϊόντων, δηλαδή χωρίς οποιονδήποτε προσδιορισμό της ταυτότητας των πελατών (π.χ αριθμημένοι τραπεζικοί λογαριασμοί), είτε «έμμεσα» με την καταστρατήγηση υποχρεώσεων επαλήθευσης ή εξακρίβωσης της ταυτότητας του πελάτη, με τη χρησιμοποίηση πλαστών ή κλεμμένων ταυτοτήτων, ή τη χρησιμοποίηση αχυράνθρωπων³⁰ ή εξουσιοδοτημένων αντιπροσώπων (nominees, καταπιστευματοδόχων) κ.λπ. (FATF Report, 2010, σ. 7).

Το πρόβλημα είναι ότι υπάρχουν ακόμα διάφορες δικαιοδοσίες, όπου οι πάροχοι υπηρεσιών νέων μεθόδων πληρωμής δεν υπόκεινται σε εποπτικούς ελέγχους και κανονιστική ρύθμιση για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος. Επιπλέον, πολλές νέες μέθοδοι πληρωμής στηρίζονται σε ένα επιχειρηματικό μοντέλο όπου η πρόσωπο με πρόσωπο επαφή του πελάτη με τα τραπεζικά ή χρηματοοικονομικά ιδρύματα είναι ελάχιστη ή ανύπαρκτη. Αυτό μπορεί να διευκολύνει την κατάχρηση των μεθόδων αυτών και από εγκληματίες για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος.

Σε διάφορες υποθέσεις, τα προϊόντα των νέων μεθόδων πληρωμής χρησιμοποιήθηκαν για να ξεπλύνουν παράνομες προσόδους που αποκτήθηκαν με απάτη μετά από κλοπή ταυτότητας ή με κλοπή χρημάτων από τραπεζικούς λογαριασμούς ή πιστωτικές/ χρεωστικές κάρτες, χρησιμοποιώντας μεθόδους παράνομης εισβολής σε ηλεκτρονικά συστήματα (hacking), με σκοπό την υποκλοπή, παραποίηση στοιχείων ή τον σφετερισμό ξένων κεφαλαίων ή αλίευσης κωδικών ηλεκτρονικών υπολογιστών για δόλια απόκτηση στοιχείων με αποστολή πλαστών e-mails κ.λπ προς εξαπάτηση (phishing). Σε αυτού του είδους τις περιπτώσεις είναι αδύνατο για τους παρόχους νέων μεθόδων πληρωμής να ανιχνεύσουν εάν οι

³⁰ Άτομο που αγοράζει ακίνητα, ενεργεί συναλλαγές κ.λπ για λογαριασμό τρίτου που δεν επιθυμεί να αποκαλύψει την ταυτότητά του. Πλασματικό πρόσωπο.

συναλλαγές άρχισαν πράγματι από τον νόμιμο πελάτη τους ή να εντοπίσουν οποιαδήποτε άλλη ύποπτη δραστηριότητα.

Σε άλλες περιπτώσεις, οι κλεμμένες ή πλαστές ταυτότητες χρησιμοποιήθηκαν στο άνοιγμα τραπεζικών λογαριασμών νέων μεθόδων πληρωμής, οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν ως λογαριασμοί διέλευσης (transit) για ξέπλυμα παράνομων προσόδων, ή για τη διάπραξη ταυτόχρονα δύο εγκληματικών δραστηριοτήτων π.χ απάτης και ξεπλύματος χρήματος.

Υπόθεση 1.

Το 2001, η Ομάδα Δράσης El Dorado Task Force στη Νέα Υόρκη εντόπισε μια σημαντική τάση στον αριθμό των ατόμων τα οποία εμφανίζονταν να χρησιμοποιούν ATM ως μέσο ξεπλύματος χρήματος μέσω αποσύρσεων μετρητών σε αλλοδαπές χώρες. Η ανάλυση ταυτοποίησε περισσότερες από πενήντα αναφορές για ύποπτες για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγές στις οποίες περιλαμβάνονταν δομημένη κατάθεση μετρητών σε λογαριασμούς που βρίσκονταν στην περιοχή της Νέας Υόρκης με επακόλουθες αποσύρσεις μετρητών από ATM στην Κολομβία, το Μεξικό, το Περού, το Εκουαδόρ και τον Παναμά. Μια παρόμοια μελέτη που διεξήχθη από τη Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών των ΗΠΑ (Financial Crimes Enforcement Network/ FinCEN) για μια χρονική περίοδο πέντε ετών βρήκε ότι οι πιο συνηθισμένες αποσύρσεις πραγματοποιούνταν στην Κολομβία, στη Βενεζουέλα, το Μεξικό, την Αργεντινή και τη Βραζιλία. Σε σχεδόν όλες τις αναφορές για ύποπτες για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγές οι τράπεζες περιέγραψαν την ύποπτη παραβίαση ως σχετιζόμενη με ξέπλυμα χρήματος (FATF Report, 2006, on New Payment Methods, σ. 12).

Υπόθεση 2.

Το 2004, Γερμανοί εφοριακοί ανακάλυψαν μια υπόθεση ξεπλύματος χρήματος μέσω προπληρωμένων καρτών. Δύο συμμετέχοντες ενός σχήματος εγκληματικής απάτης/υπεξαίρεσης είχαν μεταφέρει μέρος των μετοχών τους από εγκληματικές προσόδους σε διάφορες προπληρωμένες κάρτες. Χρησιμοποίησαν τα κεφάλαια των καρτών για αποσύρσεις μετρητών μόνο στη Γερμανία και όχι σε άλλες χώρες για πληρωμές αγαθών. Οι λογαριασμοί των καρτών διατηρούνταν μόνο για 6-24 μήνες. Μετά οι λογαριασμοί κλείνονταν και ανοίγονταν νέοι. Με αυτό τον τρόπο ξεπλύθηκαν 350.000 ευρώ (FATF Report, 2006, Report on New Payment Methods, σ. 12)

3.1.4 Ξέπλυμα χρήματος διαμέσου της αποστολής χρηματικών εμβασμάτων και ανταλλακτηρίων συναλλάγματος (Money Laundering through Money Remittance and Currency Exchange Providers)

Οι εξειδικευμένες χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις, έχουν παίξει για πολλά χρόνια σημαντικό ρόλο στην αποστολή χρηματικών εμβασμάτων, την ανταλλαγή αλλοδαπού συναλλάγματος και την έκδοση/διαχείριση μέσων πληρωμής.

Τα ανταλλακτήρια συναλλάγματος είναι ένας νόμιμος τρόπος ανταλλαγής χρημάτων σε συνάλλαγμα αλλά μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν και για ξέπλυμα χρήματος. Η πρώτη φάση του ξεπλύματος χρήματος απαιτεί συνήθως ένα διεφθαρμένο ανταλλακτήριο συναλλάγματος καθώς τα μεγάλα χρηματικά ποσά σε μετρητά θα μπορούσαν να εγείρουν υποψίες.

Στην τρίτη φάση του ξεπλύματος χρήματος (φάση της ενσωμάτωσης), αυτός που ξεπλένει τα χρήματα μπορεί να είναι ταυτόχρονα και ιδιοκτήτης ενός ανταλλακτηρίου συναλλάγματος και έτσι να ενσωματώνει σ' αυτό τα παράνομα μετρητά ως κέρδη από τη λειτουργία του. Αν και ο ιδιοκτήτης του ανταλλακτηρίου συναλλάγματος θα φορολογηθεί για τα «κέρδη» αυτά, το γεγονός ότι είναι ιδιοκτήτης του ανταλλακτηρίου συναλλάγματος θα του προσφέρει μια εύκολη δικαιολογία για τα μεγάλα χρηματικά ποσά σε μετρητά που αποκτά. Επίσης, οι φόροι που θα πληρωθούν θα προσφέρουν ένα επιπλέον επίπεδο νομιμοφάνειας στα κεφάλαια που ξεπλένονται με τον τρόπο αυτό.

Τα ανταλλακτήρια συναλλάγματος μπορεί να χρησιμοποιηθούν παράνομα για μη διεθνείς μεταφορές χρημάτων ακόμα και όταν δεν διαθέτουν τη σχετική άδεια. Τα πιο πολλά ανταλλακτήρια συναλλάγματος έχουν άδεια μόνο για να πραγματοποιούν συναλλαγές χρημάτων και όχι διεθνείς μεταφορές χρημάτων.

Σύμφωνα με τις 40 Συστάσεις της FATF και την τρίτη Οδηγία της ΕΕ για το ξέπλυμα χρήματος, οι επιχειρήσεις αποστολής χρηματικών εμβασμάτων και ανταλλαγής συναλλάγματος θεωρούνται ως υποδιαίρεση των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων.

Στην κατηγορία των μεγάλων επιχειρήσεων αποστολής χρηματικών εμβασμάτων ανήκει για παράδειγμα η Western Union. Υπάρχουν όμως και τα χαρακτηριζόμενα ως ανεπίσημα συστήματα μεταφοράς αξιών, τα οποία επιχειρούν εκτός του «ρυθμισμένου κανονιστικά» χρηματοοικονομικού συστήματος και έχουν βαθύ ιστορικό, πολιτισμικό και οικονομικό υπόβαθρο. Παραδείγματα αυτού του είδους

ευρέως γνωστά είναι τα συστήματα «hawala» και «flying money», που έχουν την καταγωγή τους στην Κίνα, το σύστημα «hundi» της Ινδίας και το σύστημα «padala» που χρησιμοποιείται στις Φιλιππίνες.

Η χρησιμοποίηση επιχειρήσεων αποστολής χρηματικών εμβασμάτων και ανταλλακτηρίων συναλλάγματος για ξέπλυμα χρήματος έχει διαπιστωθεί σε υποθέσεις απάτης, trafficking, διακίνησης ναρκωτικών, οικονομικού εγκλήματος κ.λπ. Είναι συχνά δύσκολο για τις αρχές εφαρμογής του νόμου να ανακαλύψουν εάν η φύση της συναλλαγής είναι νόμιμη, όταν για παράδειγμα, πρόσωπα τα οποία εργάζονται στο εξωτερικό αποστέλλουν με τη μορφή χρηματικών εμβασμάτων χρήματα στις οικογένειές τους, τα οποία αποκτούν από την εκβιαστική συμμετοχή τους σε παράνομα δίκτυα πορνείας/εμπορίας ανθρώπων.

Έχει διαπιστωθεί επίσης και η εμπλοκή των επιχειρήσεων αυτών σε ξέπλυμα χρήματος με διεξαγωγή χρηματοοικονομικών συναλλαγών με εταιρείες που έχουν συσταθεί σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους και η χρησιμοποίηση υψηλής ποιότητας πλαστών εγγράφων ταυτότητας..

Ο εντοπισμός υποθέσεων ξέπλυματος χρήματος από επιχειρήσεις αποστολής χρηματικών εμβασμάτων και ανταλλακτήρια συναλλάγματος είναι ιδιαίτερα δύσκολος για τις αρχές εφαρμογής του νόμου. Σε κάποιο βαθμό ο εντοπισμός εξαρτάται και από την ικανότητα της επιχείρησης να εφαρμόσει αποτελεσματικά τις απαιτήσεις της αρχής «γνώρισε τον πελάτη σου» και τις απαιτήσεις αναφοράς ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών.

Υπάρχουν πολλά παραδείγματα υποθέσεων στα οποία μια επιχείρηση αποστολής χρηματικών εμβασμάτων ή ένα ανταλλακτήριο συναλλάγματος ανήκε στην ιδιοκτησία εγκληματικών οργανώσεων και χρησιμοποιούνταν από αυτές για να ξεπλύνουν χρήματα ή ήταν συνεργός στην παροχή υπηρεσιών σε μια οργανωμένη εγκληματική ομάδα.

Υπόθεση 1. Αποστολή χρηματικών εμβασμάτων (διαστρωμάτωση).

Πολλά άτομα Βουλγαρικής υπηκοότητας και εταιρείες έστειλαν και λάμβαναν έναν μεγάλο αριθμό χρηματικών εμβασμάτων προς και από διάφορα πρόσωπα και προορισμούς (συχνά σε έναν αριθμό αλλοδαπών χωρών) κατά τη διάρκεια ενός μικρού χρονικού διαστήματος.

Στη συνέχεια σταματούσαν προσωρινά τις δραστηριότητές τους για λίγο και μετά από μικρό χρονικό διάστημα οι μεταφορές χρημάτων άρχιζαν και πάλι. Στο σχήμα αυτό μεγάλα ποσά έσπαζαν σε μικρότερα ποσά, στέλνονταν σε ένα μεγάλο αριθμό προσώπων σε διάφορες χώρες και τελικά επέστρεφαν στους αρχικούς αποστολείς τους. Το συνολικό ποσό των εμβασμάτων τα οποία εστάλησαν και ελήφθησαν ήταν σχεδόν ισοδύναμο και τα πρόσωπα δήλωσαν ότι γνώριζαν τα πρόσωπα τα οποία ήταν οι δικαιούχοι των μεταφερόμενων ποσών για τη μεταφορά των οποίων είχαν δώσει εντολή.

Οι μεταφορές γίνονταν σε διάφορα νομίσματα, όπου η αλλαγή από το ένα νόμισμα στο άλλο πραγματοποιούνταν μεταξύ των μεταφορών χωρίς οποιαδήποτε λογική εξήγηση. Η έρευνα αποκάλυψε ότι πολλά από τα εμπλεκόμενα στο σχήμα αυτό αλλοδαπά πρόσωπα είχαν ποινικό παρελθόν ή είχαν καταδικαστεί για διακίνηση ναρκωτικών, πορνεία κ.λπ. (FATF, 2010, Money Laundering through Money Remittance and Currency Exchange Providers, σ. 22).

Υπόθεση 2. Χρησιμοποίηση χρηματικών εμβασμάτων για διασυνοριακή μεταφορά σε «ασυνήθεις δικαιοδοσίες.

Η FIU της Ρουμανίας έλαβε μια αναφορά για ύποπτη για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγή η οποία στάλθηκε από μια τράπεζα αναφορικά με μερικές ύποπτες διασυνοριακές μεταφορές χρημάτων. Έτσι, τρεις υπήκοοι Ρουμανίας (X, Y, Z) έλαβαν μικρά ποσά από εταιρεία LTD (η οποία είχε την έδρα της στη χώρα A) τα οποία δικαιολογήθηκαν ως «μισθοί».

Μετά την λήψη των χρημάτων, οι X Y και Z χρησιμοποίησαν διάφορα σχήματα για να ξεπλύνουν χρήματα, μερικά από τα οποία περιελάμβαναν ανταλλαγή σπιτιών για να ανταλλάξουν το συνάλλαγμα.

Για παράδειγμα, την ίδια μέρα όταν ο X δέχθηκε μια μεγάλη τραπεζική μεταφορά από τον M, αυτός ανέσυρε από την τράπεζα το ποσό των 20.000 ευρώ σε μετρητά, μετέβη στο ανταλλακτήριο συναλλάγματος και αντάλλαξε τα ευρώ με δολάρια ΗΠΑ.

Την ίδια μέρα επισκέφθηκε την τράπεζα που χρησιμοποιήθηκε για να λάβει χρήματα ακόμη μια φορά και άνοιξε τραπεζικό λογαριασμό όπου κατέθεσε το ποσό των 50.000 ευρώ. Ο Y ανέσυρε από την τράπεζα τα ληφθέντα χρήματα και άνοιξε τραπεζικούς λογαριασμούς σε μικρότερα ποσά σε διάφορες άλλες τράπεζες, και

χρησιμοποιήθηκαν ανταλλακτήρια συναλλάγματος για να ανταλλάξουν τα νομίσματα. Ο Z αντάλλαξε 60.000 ευρώ σε ανταλλακτήριο της τράπεζας (ενώ οι X και Y χρησιμοποίησαν ιδιωτικά ανταλλακτήρια συναλλάγματος) και χρησιμοποίησε το ποσό για να αγοράσει αυτοκίνητα.

Ύποπτα στοιχεία:

- Διασυνοριακές μεταφορές σε μικρά ποσά κάτω από το όριο υποχρέωσης υποβολής αναφοράς για ύποπτη για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγή
- Συχνότητα των διασυνοριακών μεταφορών
- Σε σύντομο χρονικό διάστημα τα ποσά που ελήφθησαν από τους υπηκόους της Ρουμανίας ανέρχονταν περίπου σε 180.000 ευρώ
- Το αίτημα για πληροφορίες εστάλη στη χώρα A και η απάντηση αποκάλυψε ότι η εταιρεία LTD εμπλέκονταν σε μεταφορές κεφαλαίων στην Ανατολική Ευρώπη τα οποία προέρχονταν από διακίνηση ναρκωτικών και όπλων.
- Ο διαβιβαστής των διασυνοριακών μεταφορών που ξεκινούσαν από τους X, Y και Z ήταν ο Ρουμάνος υπήκοος M, το πρόσωπο το οποίο διηύθυνε την εταιρεία LTD, γνωστός ως αρχηγός μιας εγκληματικής οργάνωσης που εμπλέκονταν σε διακίνηση ναρκωτικών και *skimming*. Ανακαλύφθηκε επίσης ότι ο M χρησιμοποίησε πλαστό δελτίο ταυτότητας για να μεταφέρει χρήματα στη Ρουμανία. Επιπλέον ανακαλύφθηκε ότι οι X, Y και Z ταξίδευαν στη χώρα A τυχαία, αλλά κανείς από αυτούς δεν εργάστηκε ή απέκτησε νόμιμο εισόδημα στη χώρα αυτή.
- Οι X, Y και Z μπόρεσαν να αποδείξουν ότι εργάστηκαν ή απέκτησαν οποιοδήποτε νόμιμο εισόδημα από τη χώρα A και δεν μπόρεσαν να εξηγήσουν τα μεγάλα ποσά τα οποία μεταφέρθηκαν στους λογαριασμούς τους (FATF, 2010, Money Laundering through Money Remittance and Currency Exchange Providers, σ. 31).

3.1.5 Ξέπλυμα χρήματος στον τομέα των ασφαλειών (Money Laundering in the Securities Sector)

Η βιομηχανία χρεογράφων (μετοχών/ομολογιών) αποτελεί σημαντικό κομμάτι της παγκόσμιας χρηματοοικονομίας. Οι συμμετέχοντες σ' αυτή είναι πολυεθνικοί

χρηματοπιστωτικοί όμιλοι (multinational financial conglomerates)³¹ οι οποίοι απασχολούν δεκάδες χιλιάδες άτομα σε ολόκληρο τον κόσμο αλλά ακόμη και γραφεία του ενός ατόμου και διενεργούν χρηματιστηριακές πράξεις στο πλαίσιο αγοραπωλησιών, κυρίως κατ' εντολή και για λογαριασμό των πελατών τους ή παρέχουν υπηρεσίες χρηματοοικονομικών συμβουλών. (FATF, 2009, Money Laundering and Terrorist Financing in the Securities Sector, σ. 5).

Οι προσφορές προϊόντων είναι τεράστιες, πολλές είναι σύνθετες, με μερικές να επινοούνται για πώληση στο ευρύ κοινό και άλλες να προσαρμόζονται στις ανάγκες ενός μοναδικού αγοραστή. Πολλές συναλλαγές εκτελούνται ηλεκτρονικά και διασυνοριακά. Μερικά από τα χαρακτηριστικά τους, στα οποία περιλαμβάνονται η ταχύτητά τους στην εκτέλεση των συναλλαγών, η παγκόσμια εμβέλειά τους, και η προσαρμοστικότητά τους, μπορούν να τα καταστήσουν ελκυστικά σε εκείνους οι οποίοι θα ήθελαν να τα χρησιμοποιήσουν για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος.

Ο τομέας των χρεογράφων είναι ένας τομέας που μπορεί να χρησιμοποιηθεί όχι μόνο για να ξεπλύνει παράνομα κεφάλαια αλλά και για να αποφέρει παράνομα κεφάλαια μέσω απατηλών δραστηριοτήτων. Οι συναλλαγές και οι τεχνικές που συνδέονται με το ξέπλυμα χρήματος και τα συγκεκριμένα βασικά αδικήματα χρεογράφων είναι συχνά δύσκολο να διακριθούν και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο είναι σημαντικό να υπάρχουν συγκεκριμένοι δείκτες και περιπτωσιολογικές μελέτες για συναλλαγές σε μετοχές με βάση εμπιστευτικές ή απόρρητες πληροφορίες (insider trading)³², τη χειραγώγηση της αγοράς και την απάτη χρεογράφων.

Οι περιπτωσιολογικές μελέτες που έχουν παρουσιαστεί από την FATF επεξηγούν τους κινδύνους που συνδέονται με τους διάφορους τύπους μεσαζόντων, προϊόντων, μεθόδων πληρωμής και πελατών που δραστηριοποιούνται στον χρηματιστηριακό τομέα (the securities industry). Ωστόσο, η αναφορά ύποπτων συναλλαγών στον τομέα των χρεογράφων παραμένει σχετικά χαμηλή, λόγω έλλειψης ενημέρωσης και ανεπάρκειας συγκεκριμένων δεικτών χρεογράφων και περιπτωσιολογικών μελετών.

³¹ Επιχειρήσεις που εκτός από την κύρια δραστηριότητά τους, παρέχουν στους πελάτες τους και διάφορες άλλες υπηρεσίες π.χ δάνεια, πιστωτικές κάρτες, ασφάλειες κ.λπ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι τράπεζες, τα καταστήματα της Sears Roebuck στις ΗΠΑ

³² Συναλλαγές σε μετοχές ή εξαγορές επιχειρήσεων κ.λπ που γίνονται με βάση εμπιστευτικές ή απόρρητες πληροφορίες και στοιχεία από τους ιδιοκτήτες ή τα στελέχη των εταιρειών κ.λπ

Το ξέπλυμα χρήματος στον χρηματιστηριακό τομέα εμφανίζεται πρώτιστα στα στάδια της διαστρωμάτωσης και της ενσωμάτωσης και ο χρηματιστηριακός τομέας παρέχει στον ξεπλυντή χρήματος ένα διπλό πλεονέκτημα. Τη δυνατότητα να ξεπλύνει τα παράνομα περιουσιακά στοιχεία που παρήχθησαν εκτός του χρηματιστηριακού τομέα και τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει τα παράνομα αυτά περιουσιακά στοιχεία τα οποία αποκτήθηκαν εκτός του χρηματιστηριακού τομέα για να του αποφέρουν πρόσθετα παράνομα περιουσιακά στοιχεία μέσα στον χρηματιστηριακό τομέα, παραδείγματος χάριν μέσω της χειραγώγησης των αγορών και της απάτης περί τις ασφάλειες.

Ο χρηματιστηριακός τομέας (securities industry), μαζί με τις τραπεζικές εργασίες και τις ασφάλειες, είναι μια από τις βασικές βιομηχανίες (core industries), μέσω των οποίων πρόσωπα και εταιρικές οντότητες μπορούν να έχουν πρόσβαση στο χρηματοοικονομικό σύστημα. Η πρόσβαση αυτή προσφέρει ευκαιρίες στους εγκληματίες χρησιμοποιήσουν το χρηματοοικονομικό σύστημα για ξέπλυμα χρήματος.

Το γλωσσάριο της FATF περιλαμβάνει μεταξύ των «οριζόμενων κατηγοριών αδικημάτων» στον τομέα των χρεογράφων τρία αδικήματα τα οποία είναι βασικά αδικήματα που συνδέονται με το ξέπλυμα χρήματος:

- συναλλαγές σε μετοχές ή εξαγορές επιχειρήσεων, που γίνονται με βάση εμπιστευτικές ή απόρρητες πληροφορίες και στοιχεία από τους ιδιοκτήτες ή τα στελέχη των εταιρειών (insider trading),
- χειραγώγηση της αγοράς (market manipulation), και
- απάτη που σχετίζεται με χρεόγραφα (securities-related fraud).

Οι Reuter & Truman (2004, σ. 31), αναφέρουν ότι ο τομέας των χρεογράφων χαρακτηρίζεται συχνά από πολυάριθμες και διεθνείς χρηματοοικονομικές συναλλαγές και τη χρησιμοποίηση πολλών μηχανισμών για να προσδοθεί η μορφή των νόμιμων κερδών σε προσόδους που προέρχονται από τις χρηματοοικονομικές αγορές. Ο τομέας αυτός χρησιμοποιείται συνήθως στη διάρκεια των φάσεων της διαστρωμάτωσης και της ενσωμάτωσης, επειδή οι περισσότεροι από τους χρηματιστές δεν δέχονται συναλλαγές σε μετρητά. Το εμπόδιο αυτό δεν ισχύει για τους εγκληματίες οι οποίοι επιχειρούν εντός του χρηματοοικονομικού τομέα ως καταχραστές, διακινητές εμπιστευτικών πληροφοριών ή δράστες απατών σχετικών με χρεόγραφα επειδή τα κεφάλαιά τους τα οποία δεν είναι συνήθως σε μορφή μετρητών βρίσκονται ήδη εντός του χρηματοοικονομικού συστήματος. Κατά τη διάρκεια της φάσης της

διαστρωμάτωσης ένας ξεπλυντής χρήματος μπορεί απλά να αγοράσει χρεόγραφα με παράνομα κεφάλαια που έχουν μεταφερθεί από έναν ή περισσότερους τραπεζικούς λογαριασμούς και να χρησιμοποιήσει τις προσόδους από την πώληση αυτών των χρεογράφων ως νόμιμα χρήματα. Ο ιδιοκτήτης του χρεογράφου είναι απλά ο κομιστής του και έτσι αρκεί η απλή παράδοση του χρεογράφου για να αλλάξει ιδιοκτήτη χωρίς να υπάρχουν ίχνη γι' αυτό.

Υπόθεση 1. Διαστρωμάτωση των καταθέσεων μετρητών.

Ο Δ κατέστη ύποπτος μιας αναφοράς ύποπτης για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγής που υποβλήθηκε σε μια Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών που η δραστηριότητά του περιλάμβανε τη δόμηση καταθέσεων μετρητών σε ένα λογαριασμό.

Ένα «contract for difference» είναι ένα παράγωγο με καταβολή του 20% ορισμένου πακέτου μετοχών. Ο επενδυτής συμμετέχει στα κέρδη ή τις ζημιές και κατά την αποχώρηση εισπράττει ή πληρώνει αναλόγως.

Το CFD είναι μια μορφή παραγώγου όπου γίνεται μια συμφωνία για την ανταλλαγή της διαφοράς σε αξία ενός συγκεκριμένου χρεογράφου(ή άλλου χρηματοοικονομικού εργαλείου) μεταξύ του χρόνου στον οποίο ανοίχθηκε ένα συμβόλαιο και του χρόνου στον οποίο έκλεισε. Σε αυτή τη συγκεκριμένη έρευνα τα κέρδη κατατέθηκαν σε μια μεγάλη Αυστραλιανή τράπεζα.

Ο Δ χρησιμοποίησε πλαστά έγγραφα ταυτότητας στα οποία περιλαμβάνονταν ένα πλαστό πιστοποιητικό ιθαγένειας και μια άδεια οδήγησης για να ανοίξει έναν εμπορικό λογαριασμό μέσω του Internet. Το άτομο κατέστη το υποκείμενο μιας αναφοράς ύποπτης για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγής εξαιτίας της δόμησης (structuring) καταθέσεων μετρητών σε ένα λογαριασμό.

Η αναφορά για ύποπτη για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγή τόνισε ότι για μια χρονική περίοδο άνω των οκτώ ημερών κατατέθηκαν 400.000 περίπου δολάρια Αυστραλίας στον λογαριασμό σε ποσά κάτω από το όριο υποχρέωσης αναφοράς που ίσχυε στην δικαιοδοσία (structuring) και σε ορισμένες περιπτώσεις έγιναν καταθέσεις την ίδια ημέρα σε υποκαταστήματα σε δύο διαφορετικές θέσεις.

Η έρευνα απέδειξε ότι ο λογαριασμός είχε διενεργήσει εμπορικές συναλλαγές και είχε αυξηθεί σε αξία σε πάνω από 750.000 δολάρια Αυστραλίας τα οποία στη

συνέχεια δεσμεύτηκαν μέσω εντολών δέσμευσης λόγω εγκλήματος (FATF, 2009, Money Laundering and Terrorist Financing in the Securities Sector, σ. 26 - 27).

Υπόθεση 2. Insider trading και ξέπλυμα χρήματος

Το 2004, μια Βελγική τράπεζα ανέφερε πολλές ασυνήθιστες σημαντικές αγορές μετοχών δύο Βελγικών εισηγμένων εταιρειών που ανήκαν στον ίδιο όμιλο, από την εταιρεία Υ εκπροσωπούμενη από τον Χ και ένα τρίτο πρόσωπο που είχε επίσης σχέση με την εταιρεία Υ. Ο Χ ήταν διαχειριστής σε δύο Βελγικές εισηγμένες εταιρείες αλλά ταυτόχρονα διηύθυνε και την εταιρεία Υ.

Ο Χ διαχειριστής ενός σημαντικού ομίλου εταιρειών γνώριζε ότι επρόκειτο να αναγγελθεί δημόσια μια εξυγίανση (οικονομική ανασυγκρότηση) του ομίλου. Αυτό θα μπορούσε να έχει ευνοϊκό αποτέλεσμα επί της τιμής της μετοχής των δύο εταιρειών αυτού του ομίλου μετά την αναγγελία της εξυγίανσης.

Ο Χ χρησιμοποίησε τη γνώση αυτή για να αγοράσει μετοχές (χρεόγραφα) των δύο αυτών εταιρειών μέσω άλλης εταιρείας που διηύθυνε και μέσω ενός τρίτου προσώπου πριν αναγγελθεί η εξυγίανση (οικονομική ανασυγκρότηση).

Μόλις ανακοινώθηκε η εξυγίανση η τιμή της μετοχής των δύο αυτών εταιρειών ανέβηκε κατακόρυφα. Οι μετοχές πωλήθηκαν με υψηλό κέρδος. Το κέρδος που πέτυχε ο Χ επενδύθηκε στη συνέχεια σε άλλα χρεόγραφα και μέρος των χρημάτων μεταφέρθηκε σε άλλους τραπεζικούς λογαριασμούς που τηρούνταν από αυτόν. Με τον τρόπο αυτό τα χρήματα που αποκτήθηκαν παράνομα (χάρη στο insider trading) ξεπλύθηκαν (FATF, 2009, Money Laundering and Terrorist Financing in the Securities Sector, σ. 49).

3.1.6 Ξέπλυμα χρήματος με την χρησιμοποίηση εταιρειών παρόχων καταπιστευματικών και εταιρικών υπηρεσιών (Money Laundering Using Trust and Company Service Providers)

Τα καταπιστεύματα επιτυγχάνουν δύο σκοπούς ήτοι: τη δημιουργία συμπαγούς νομικού φράγματος το οποίο να διαχωρίζει τα διάφορα συστατικά της ιδιοκτησίας και τη χρησιμοποίηση του νομικού αυτού φράγματος ως αδιαπέραστης φραγής πληροφόρησης, με τελικό σκοπό την απόκρυψη περιουσιακών στοιχείων κάτω από συνθήκες αυστηρότατης εχεμύθειας, ανωνυμίας και αδιαφάνειας (Shaxson, 2011, σ. 74).

Οι εταιρείες πάροχοι καταπιστευματικών και εταιρικών υπηρεσιών (Trust and Company Service Providers εφεξής TCSPs) εμπλέκονται συχνά, κατά κάποιο τρόπο στη σύσταση και διοίκηση των περισσότερων νομικών προσώπων και ρυθμίσεων και κατά συνέπεια σε πολλές δικαιοδοσίες διαδραματίζουν ρόλο κλειδί σαν θυρωροί ή πορτιέρηδες (gatekeepers) του χρηματοοικονομικού τομέα.

Σύμφωνα με έκθεση του OECD (2001, 3), σχεδόν κάθε οικονομικό έγκλημα περιλαμβάνει την παράνομη χρήση εταιρικών οντοτήτων. Οι ξεπλυντές χρήματος εκμεταλλεύονται τις επιχειρήσεις, που συναλλάσσονται κυρίως σε μετρητά και άλλα εταιρικά σχήματα για να συγκαλύψουν την πηγή των παράνομων κερδών τους. Επίσης, οι δωροδοκούντες και οι δωροδοκούμενοι διεξάγουν τις παράνομες χρηματοοικονομικές συναλλαγές τους μέσω τραπεζικών λογαριασμών που ανοίγονται στο όνομα εταιριών και ιδρυμάτων ενώ κάποιοι αποκρύπτουν ή προστατεύουν τον πλούτο τους από τις φορολογικές αρχές και άλλους πιστωτές, μέσω καταπιστευμάτων (trusts) και συνεταιρικών επιχειρήσεων (partnerships).

Τα παραδείγματα που αναφέρονται από την FATF με τη μελέτη υποθέσεων που έχουν αναφερθεί, καταδεικνύουν ότι οι TCSPs έχουν συχνά χρησιμοποιηθεί με πρόθεση ή μη για δραστηριότητες ξεπλύματος χρήματος.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ένας αριθμός δικαιοδοσιών έχουν επιλέξει να μην αναγνωρίσουν ή να θέσουν σε εφαρμογή εποπτικό πλαίσιο καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος για τον τομέα των TCSPs, εξαιτίας της φύσης των νομικών τους συστημάτων.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν από δικαιοδοσίες που συμμετείχαν σε άσκηση τυπολογιών της FATF προκύπτει ότι οι TCSPs εμπλέκονται όλο και περισσότερο σε σχήματα ξεπλύματος χρήματος. Οι εταιρείες αυτές ή τα ανώτερα διευθυντικά τους στελέχη (οι προϊστάμενοι τους/their principals) έχουν τεθεί υπό έρευνα σε πολλές δικαιοδοσίες και κατά περιόδους έχουν καταδικαστεί για ξέπλυμα χρήματος.

Λαμβάνοντας υπόψη τη διαφορετική φύση των δραστηριοτήτων των TCSPs στις διάφορες δικαιοδοσίες και το διαφορετικό καθεστώς εποπτείας και ελέγχου που διέπει αυτές τις δραστηριότητες, είναι δύσκολο να καθοριστεί εάν η έλλειψη υποθέσεων ξεπλύματος χρήματος σε ορισμένες δικαιοδοσίες οφείλεται στην απουσία καταχρήσεων ή στην ανικανότητα των εποπτικών και ελεγκτικών αρχών και των αρχών επιβολής του νόμου να ανιχνεύσουν τέτοιου είδους καταχρήσεις.

Οι TCSPs έχουν πολλά χαρακτηριστικά που τις καθιστούν ευάλωτες σε κατάχρηση για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος. Η καταπιστευματική τους ευθύνη τους επιτρέπει συχνά να έχουν διακριτικό έλεγχο επί των τραπεζικών λογαριασμών και των κεφαλαίων των πελατών τους. Λόγω του διευρυμένου πεδίου της καταπιστευματικής τους ευθύνης, υπάρχει κίνδυνος να κάνουν οι εταιρείες αυτές κατάχρηση της ευθύνης που τους ανατίθεται εμπιστευτικά.

Επιπλέον, η ευκολία με την οποία μπορούν να αποκρυβούν οι πηγές και οι χρήσεις των κεφαλαίων καθώς επίσης και οι πληροφορίες για τον πραγματικό δικαιούχο της ιδιοκτησίας μέσω της σύστασης πολλαπλών τραπεζικών λογαριασμών και της διενέργειας σύνθετων χρηματοοικονομικών συναλλαγών εξ ονόματος των πελατών αποτελεί μια ακόμη ενδεχόμενη απειλή.

Οι TCSPs μπορεί να χρησιμοποιηθούν από εγκληματίες για την είσοδο σε χρηματοοικονομικές συναλλαγές ή τη διαμεσολάβηση σε χρηματοοικονομικές συναλλαγές στο πλαίσιο εγκληματικών δραστηριοτήτων με τα ανώτερα διευθυντικά στελέχη, τους προϊστάμενους και τους υπαλλήλους τους να μπορούν να διευκολύνουν τις διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος.

Αν και η φύση των υπηρεσιών που παρέχονται από εταιρείες παρόχους καταπιστευματικών και εταιρικών υπηρεσιών ποικίλλει από το ένα ίδρυμα στο άλλο και μερικές φορές από μια δικαιοδοσία σε άλλη, διαπιστώνεται ότι οι TCSPs είναι γενικά επιρρεπείς σε χρησιμοποίησή τους για σύσταση και διαχείριση περίπλοκων δομών, διαμέσου των οποίων μπορούν να ξεπλένονται χρήματα ή να διοχετεύονται κεφάλαια.

Αυτοί που ενδιαφέρονται να ξεπλύνουν χρήματα, έχουν κάθε συμφέρον να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες των TCSPs για να τους οργανώσει εταιρικές δομές ή νομικές ρυθμίσεις σε πολλές δικαιοδοσίες οι οποίες δεν απαιτούν την εξακρίβωση της ταυτότητας των πραγματικών δικαιούχων ιδιοκτητών (beneficial owners) ή που αρνούνται να αποκαλύψουν αυτού του είδους τις πληροφορίες σε περίπτωση που αυτό ζητηθεί από τις αρμόδιες αρχές, ή που δεν έχουν ισχυρό καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Τα χρήματα που πρόκειται να ξεπλυθούν θα κινηθούν μέσω των τραπεζικών λογαριασμών των εταιρικών δομών ή των νομικών ρυθμίσεων που έχουν δημιουργηθεί από τις TCSPs.

Η ευκολία σχηματισμού εταιρειών και νομικών ρυθμίσεων σε διάφορες δικαιοδοσίες μερικές από τις οποίες διέπονται από ασθενές καθεστώς επίβλεψης

διευκολύνουν αυτούς που ξεπλένουν χρήματα, για να διαστρωματώσουν τις εγκληματικές τους προσόδους και να τις ενσωματώσουν στο χρηματοοικονομικό σύστημα.

Επιπλέον, οι πρόοδοι στην τεχνολογία, οι χρηματοοικονομικοί ή χρηματοπιστωτικοί σχεδιασμοί (financial engineering)³³, και η καινοτομία, έχουν συμβάλει σημαντικά στη χρήση πολύπλοκων νομικών δομών και πολλαπλών τραπεζικών λογαριασμών με στόχο τη διευκόλυνση του ξεπλύματος χρήματος. Αυτό καθιστά δυσκολότερο τον εντοπισμό υποθέσεων ξεπλύματος χρήματος και τον προσδιορισμό του ποιος ελέγχει πραγματικά τις εταιρικές δομές και τους τραπεζικούς λογαριασμούς, συνεισφέροντας με αυτό τον τρόπο στην ανωνυμία και στην έλλειψη διαφάνειας.

Υπόθεση 1. Ο ρόλος των εταιρειών παρόχων καταπιστευματικών και εταιρικών υπηρεσιών (TCSPs) στο ξέπλυμα προσόδων από απάτη και τα οφέλη από τους νόμους περί τραπεζικού απορρήτου.

Η τράπεζα X ήταν μια εξωχώρια τράπεζα αδειοδοτημένη το 1997 να επιχειρεί σε μια μικρή δικαιοδοσία η οποία ήταν γνωστή στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα για τους νόμους της περί τραπεζικού απορρήτου. Μια από τις εξ' ολοκλήρου ελεγχόμενες συνδεδεμένες εταιρίες της τράπεζας X ήταν μια corporate service company η οποία χρησιμοποιούνταν κυρίως για τη σύσταση των καταπιστευμάτων (trusts) και των εταιρειών που επινοούσαν οι κάτοχοι λογαριασμών της τράπεζας X. Τα καταπιστεύματα αυτά και οι εταιρείες γνωστές σαν Διεθνείς Εταιρείες Επιχειρήσεων (International Business Corporations/IBC), δέχονταν τακτικά υπηρεσίες nominee director και shareholder services από την εταιρεία παροχής εταιρικών υπηρεσιών (corporate service company).

Το 1998 η τράπεζα X κατέστη η βάση για ένα σχήμα ξεπλύματος χρήματος που συστήθηκε από τον K, έναν υπήκοο Ηνωμένων Πολιτειών ο οποίος πραγματοποίησε ένα πρόγραμμα απατηλής επένδυσης υψηλής απόδοσης που στόχευσε θύματα στις

³³ Ανάπτυξη συστημάτων για την καλύτερη, πιο αποδοτική διαχείριση επιχειρηματικών, επενδυτικών κ.λπ. κινδύνων, δημιουργία νέων επενδυτικών προϊόντων για αύξηση κερδών κ.λπ., δημιουργία, ελκυστική παρουσίαση και έντεχνος σχεδιασμός καινοτόμων χρηματοοικονομικών προϊόντων, ώστε να γίνουν ευχερώς αποδεκτά από τους επενδυτές

Ηνωμένες Πολιτείες. Ο Κ στηρίχθηκε στην τράπεζα και την εταιρεία παροχής εταιρικών υπηρεσιών για να συστήσει Διεθνείς Εταιρείες Επιχειρήσεων (International Business Corporations/IBCs), για τον ίδιο, τα θύματά του και τους συνεργούς του, για να ανοίξει λογαριασμούς γι' αυτές τις Διεθνείς Εταιρείες Επιχειρήσεων (International Business Corporations/IBCs) στην τράπεζα Χ, για να λάβει τα «επενδυτικά» κεφάλαια από θύματα και να τα μεταφέρει σε διάφορους λογαριασμούς που ανήκαν σε αυτόν και τους συνεργούς του για περαιτέρω διαβίβαση σε άλλους λογαριασμούς και τόπους. Οι έρευνες από τις αρχές εφαρμογής του νόμου των Ηνωμένων Πολιτειών κατέληξαν σε κατηγορίες για ξέπλυμα χρήματος και απάτη που απαγγέλθηκαν σε βάρος του Κ.

Κατά τη διάρκεια της έρευνας, έγιναν πολλές προσπάθειες διαμέσου νόμιμων καναλιών για να παρασχεθούν πληροφορίες από την τράπεζα Χ για τον Κ. Η τράπεζα Χ αρνήθηκε τις δραστηριότητες του Κ με βάση τη νομοθεσία περί απορρήτου. Οι υπηρεσίες εφαρμογής του νόμου των Ηνωμένων Πολιτειών δεν ήσαν σε θέση να αποκτήσουν λεπτομερείς πληροφορίες για τις συναλλαγές και την κίνηση των κεφαλαίων στους τραπεζικούς λογαριασμούς του Κ μέχρι τη στιγμή που ο Κ συνεργάστηκε και έδωσε οδηγίες στην τράπεζα να παράσχει τις αιτούμενες πληροφορίες. Κατά το χρόνο των πραγματικών περιστατικών, αν και ήταν μια μόνο από επτά εξωχώριες αδειοδοτημένες τράπεζες σ' αυτή τη δικαιοδοσία η τράπεζα Χ υπεβλήθη σε πολύ ελάχιστη κανονιστική εποπτεία (Caribbean Financial Action Task Force, 2010, σ. 32).

Υπόθεση 2. Ανεπαρκείς απαιτήσεις για πληροφορίες σχετικά με δικαιούχο ιδιοκτησία (beneficial ownership).

Ενεργώντας με βάση πληροφορίες από μια αλλοδαπή Κεντρική Τράπεζα και αναφορά από ύποπτη για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγή από μια αυστριακή τράπεζα, η Αυστριακή Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών διεξήγαγε έρευνες σε ύποπτες υποθέσεις για φοροδιαφυγή και ξέπλυμα χρήματος που διεξήχθησαν από αλλοδαπές τράπεζες με σχέσεις ανταποκριτή με τράπεζες στην Αυστρία. Η αναφορά για ύποπτες για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγές σχετίζονταν με συναλλαγές από αλλοδαπές τράπεζες στις οποίες εμπλέκονταν διάφορες εξωχώριες εταιρείες και έφθαναν στο ποσό των 45.000.000 δολαρίων ΗΠΑ περίπου.

Η Αυστριακή Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών ανέλυσε τις συναλλαγές σχετικά με λογαριασμούς τραπεζικής μέσω σχέσεων με τράπεζες

ανταποκριτές και προσπάθησε να συνδέσει αυτές τις συναλλαγές με ένα κύριο αδίκημα (predicate offence). Η Αυστριακή Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών απηύθυνε αιτήματα πληροφοριών σε πολλές Μονάδες Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών και σε άλλες δικαιοδοσίες.

Οι απαντήσεις που ελήφθησαν από αυτές τις αλλοδαπές Μονάδες Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών καθώς και από τις ίδιες τις έρευνες της Αυστριακής Μονάδας Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών επιβεβαίωσαν ότι στις συναλλαγές εμπλέκονταν περίπου 72 εξωχώριες εταιρείες (ως αποστολείς και παραλήπτες) αλλά δε κατέστη δυνατόν να αποκτηθούν πληροφορίες αναφορικά με τον δικαιούχο ιδιοκτησίας ή την χώρα καταχώρησης των διαφόρων εμπλεκόμενων εξωχώριων εταιρειών.

Η Αυστριακή Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών κατάφερε να αποδείξει και να ανιχνεύσει την ύπαρξη έξι μόνο εξωχώριων εταιρειών (παραλήπτη των χρημάτων) και απηύθυνε αιτήματα για περαιτέρω πληροφορίες. Ωστόσο, δυστυχώς οι μόνες πληροφορίες που ήταν διαθέσιμες ήταν ότι οι εταιρείες είχαν καταχωρηθεί αλλά η εργασία σχετικά με τη δέουσα επιμέλεια (the due diligence) και τους πραγματικούς δικαιούχους ιδιοκτησίας (the real beneficial owners) είχε γίνει σε μια άλλη δικαιοδοσία με δικηγορικές εταιρείες (Caribbean Financial Action Task Force, 2010, σ. 32-33).

Υπόθεση 3. Χρήση επαγγελματιών μεσαζόντων για να διευκολύνουν το ξέπλυμα του χρήματος.

Μια επιχείρηση αρχών εφαρμογής του νόμου εντόπισε έναν λογιστή τον J, ο οποίος θεωρήθηκε ότι ήταν μέλος μιας εγκληματικής οργάνωσης που εμπλέκονταν σε ξέπλυμα χρήματος και επανεπένδυση εγκληματικών προσόδων που προέρχονταν από διακίνηση ναρκωτικών που διηύθυνε ο X. Ο ρόλος του J ήταν κυρίως εκείνος ενός «νομικού και χρηματοοικονομικού συμβούλου».

Το έργο του ήταν να αναλύει τις τεχνικές και νομικές πτυχές των επενδύσεων που σχεδιάζονταν από την οργάνωση και να εντοπίζουν τις πιο κατάλληλες χρηματοοικονομικές τεχνικές για να κάνουν τις επενδύσεις αυτές να φαίνονται νόμιμες από φορολογική άποψη. Αυτός προσπαθούσε επίσης να καταστήσει όσο το δυνατόν πιο επικερδείς αυτές τις επενδύσεις.

Ο J ήταν ειδικός στις τραπεζικές διαδικασίες και στα πιο εξελεγχόμενα διεθνή χρηματοοικονομικά εργαλεία. Ήταν ο πραγματικός χρηματοοικονομικός «εγκέφαλος» του δικτύου που εμπλέκονταν στην επανεπένδυση των προσόδων που ήσαν στη διάθεση του X.

Ο J επιχειρούσε με την υποδιαίρεση των χρηματοοικονομικών συναλλαγών μεταξύ διαφόρων γεωγραφικών περιοχών διαμέσου τριγωνικών συναλλαγών μεταξύ εταιρειών και αλλοδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων, με ηλεκτρονικές μεταφορές και εγγυητικές επιστολές σαν εγγύηση για εμπορικά συμβόλαια τα οποία επενδύονταν αργότερα σε άλλες εμπορικές δραστηριότητες (Caribbean Financial Action Task Force, 2010, σ. 41).

3.1.7 Ξέπλυμα χρήματος διαμέσου του τομέα του ποδοσφαίρου (Money Laundering through the Football Sector)

Οι εγκληματίες έχουν δείξει προσαρμοστικότητα στην ανακάλυψη νέων διαύλων για να ξεπλένουν τις προσόδους των παράνομων δραστηριοτήτων τους και τα αθλητικά παιχνίδια είναι ένας από τους πολλούς τομείς οι οποίοι κινδυνεύουν να προσβληθούν με εγκληματικά χρήματα (FATF, 2009, σ. 4).

Σύμφωνα με έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (2017), οι αποκαλυπτικές διαρροές στον τομέα του ποδοσφαίρου και οι πολλές ατομικές υποθέσεις φοροδιαφυγής στον κόσμο του ποδοσφαίρου που ανακαλύφθηκαν πρόσφατα έχουν δείξει ότι υπάρχουν ακόμη πολλά κενά και αναντιστοιχίες στην εθνική νομοθεσία αναφορικά με τη φορολογία εισοδήματος που προέρχεται από τα δικαιώματα στην εικόνα και από διεθνείς μετακινήσεις ποδοσφαιριστών (European Parliament, 2017, σ. 14).

Σύμφωνα με τη FATF (2009), η αγορά του επαγγελματικού ποδοσφαίρου γνώρισε εξαιρετική άνθηση, οφειλόμενη σε μια διαδικασία εμπορευματοποίησης που ξεκίνησε από τις αρχές της δεκαετίας του '90. Τα χρηματικά ποσά τα οποία επενδύθηκαν στο ποδόσφαιρο ήσαν τεράστια με σημαντικές αποδόσεις κυρίως σαν αποτέλεσμα της αύξησης των τηλεοπτικών δικαιωμάτων και των εταιρικών χορηγιών. Ταυτόχρονα, η αγορά εργασίας για επαγγελματίες ποδοσφαιριστές εξελίχθηκε σε μια παγκόσμια αγορά χωρίς προηγούμενο, με όλο και περισσότερους ποδοσφαιριστές να συνάπτουν συμβόλαια με ομάδες εκτός της χώρας τους και να μεταφέρουν σε διεθνές επίπεδο τεράστια χρηματικά ποσά (FATF, 2009, σ. 9).

Οι χρηματικές αυτές μεταφορές γίνονται σε ολόκληρο τον κόσμο. Οι διασυνοριακές ροές χρημάτων που λαμβάνουν χώρα δεν εμπίπτουν σε μεγάλο βαθμό στον έλεγχο των εθνικών και υπερεθνικών οργανισμών ποδοσφαίρου, παρέχοντας έτσι ευκαιρίες για κίνηση και ξέπλυμα χρημάτων. Ταυτόχρονα, χρήματα από ιδιώτες επενδυτές τοποθετούνται σε ποδοσφαιρικές ομάδες για τη λειτουργία τους, τα οποία μπορούν να έχουν μακροπρόθεσμα αποδόσεις για τους επενδυτές με τη μορφή δικαιωμάτων στα ΜΜΕ, πωλήσεων εισιτηρίων, προσόδων από την πώληση παικτών και την προώθηση προϊόντων.

Τα στοιχήματα στον τομέα των αθλημάτων αποτελούν άλλο ένα μέσο που επιτρέπει την κίνηση σημαντικών χρηματικών ροών που βρίσκονται εκτός του ελέγχου των κρατικών υπηρεσιών. Λόγω της ιδιαίτερης δομής του και της σημαντικής ανάγκης για βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση του συστήματος κυρίως σε συλλογικό επίπεδο, το ποδόσφαιρο προσφέρει μια ενδιαφέρουσα πλατφόρμα για δραστηριότητες παράνομου στοιχήματος το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος.

Οι επενδύσεις σε ποδοσφαιρικές ομάδες αποτελούν επικίνδυνη περιοχή για ξέπλυμα χρήματος λόγω έλλειψης διαφάνειας αναφορικά με την πηγή της χρηματοδότησης. Οι επενδύσεις αυτές μπορεί να είναι αδιαφανείς καθιστώντας δύσκολη την εξακρίβωση της προέλευσης των επενδύμενων κεφαλαίων. Η κατάσταση αυτή δεν διαφέρει στην πράξη από εκείνη της απόκτησης οποιαδήποτε ιδιωτικής εταιρείας στον βιομηχανικό ή τον εμπορικό τομέα. Στην περίπτωση αυτή τα βασικά μέτρα πρόληψης που προβλέπονται στις συστάσεις της FATF και στη νομοθεσία καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος είναι η εξακρίβωση της ταυτότητας του πελάτη και η δέουσα επιμέλεια για τον πελάτη τα οποία θα πρέπει να εφαρμόζουν σε αυτού του είδους τις συναλλαγές από τα υπόχρεα κατά το νόμο σε αναφορά ύποπτων για ξέπλυμα χρήματος συναλλαγών χρηματοοικονομικά ιδρύματα και τους επαγγελματίες του ιδιωτικού τομέα..

Η αναφορά του Marc Roche, δημοσιογράφου της Γαλλικής εφημερίδας Le Monde ενώπιον ερευνητικής επιτροπής της Γαλλικής Γερουσίας την 27 Ιουνίου 2013 είναι χαρακτηριστική: «Όταν ο Roman Abramovitch αγόρασε την Chelsea το 2003, κανένας δεν διερωτήθηκε από που προέρχονταν τα χρήματα, αν και είχαν τεθεί σε ισχύ οι σχετικές διαδικασίες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Πολλοί ολιγάρχες είχαν αγοράσει ποδοσφαιρικές ομάδες. Είναι προφανές ότι οι ποδοσφαιρικές ομάδες αποτελούν μέσο ξεπλύματος χρήματος αλλά αυτό δεν ανησυχεί τις αρχές. Κανένας

ιδιοκτήτης ποδοσφαιρικής ομάδας δεν ελέγχθηκε για την προέλευση των κεφαλαίων που χρησιμοποίησε για την απόκτηση της ποδοσφαιρικής ομάδας, παρά το γεγονός ότι για ποσά άνω των 10.000 λιρών η δήλωση για την προέλευση των κεφαλαίων είναι υποχρεωτική» (Senat, 2013, Τόμος II, σ. 171).

Μια επένδυση σε μια ποδοσφαιρική ομάδα μπορεί να παράσχει στον εγκληματία ένα προνομιακό καθεστώς με την είσοδό του στον τοπικό κοινωνικό και οικονομικό ιστό ακόμη και στην πολιτική διαδικασία. Έχει παρατηρηθεί σε ορισμένες χώρες ότι σε μερικούς ιδιοκτήτες ή επενδυτές ποδοσφαιρικών ομάδων παραχωρούνται συμβόλαια για δημόσια έργα.

Σε μεγάλα πρωταθλήματα για παράδειγμα ζητείται από τις ομάδες να εφαρμόζουν για λόγους ασφάλειας αυστηρούς ελέγχους (μέσω μηχανημάτων) για τον αριθμό των ατόμων που εισέρχονται στα στάδια. Ακόμη και όταν οι ομάδες δηλώνουν ότι έχουν πωληθεί όλα τα εισιτήρια τα οποία έχουν διατεθεί, η ομοσπονδία δεν κάνει έλεγχο για να εξακριβώσει εάν αυτό είναι αλήθεια ή όχι. Στην πραγματικότητα μπορεί να υπάρχουν ελεύθερες 500 θέσεις θεατών κάτω από την πλήρη χωρητικότητα του γηπέδου και έτσι τα χρήματα να είναι δυνατόν να ξεπλυθούν με την αγορά των κενών αυτών θέσεων.

Σύμφωνα με τη FATF (2009), η αυξημένη διεθνοποίηση της αγοράς των ποδοσφαιριστών έχει συνεισφέρει στην τρωτότητα του τομέα του ποδοσφαίρου σε ξέπλυμα χρήματος (FATF, 2009, σ. 22).

Η απελευθέρωση των τηλεοπτικών αγορών και η διάδοση των ιδιωτικών τηλεοπτικών καναλιών στην Ευρώπη συνεισέφεραν σε μεγάλο βαθμό στην αύξηση του προϋπολογισμού των ομάδων, των μισθών των παικτών και συνακόλουθα στη διεθνοποίηση της αγοράς των ποδοσφαιριστών. Το καθεστώς φορολόγησης έπαιξε σίγουρα ρόλο καθώς τα τελευταία χρόνια για τις κορυφαίες ομάδες στο Ηνωμένο Βασίλειο ή την Ισπανία ένας ξένος παίκτης (ο οποίος δεν είναι μόνιμος κάτοικος των χωρών αυτών τη στιγμή της σύναψης του συμβολαίου με την ομάδα) είναι λιγότερο δαπανηρός λόγω της διαφορετικής φορολογικής μεταχείρισής του ως «προσωρινά» διαμένοντος στις χώρες αυτές.

Η αγορά των μεταβιβάσεων ποδοσφαιριστών είναι ευάλωτη σε φοροδιαφυγή, απάτη με εσωτερικές εμπιστευτικές πληροφορίες και ξέπλυμα χρήματος. Οι τρωτότητες συνδέονται με την έλλειψη διαφάνειας σε σχέση με τη χρηματοδότηση ορισμένων χρηματοοικονομικών συναλλαγών μετακίνησης ποδοσφαιριστών και την

ευκαιρία για τα κεφάλαια να πληρωθούν εξωχώρια με περιορισμένες απαιτήσεις γνωστοποίησης της ταυτότητας του τελικού αποδέκτη δικαιούχου ιδιοκτήτη των τραπεζικών λογαριασμών.

Ο υπολογισμός της τιμής της συναλλαγής για έναν παίκτη είναι συχνά ανέφικτος, επειδή εμπλέκονται μεγάλα ποσά, τα οποία διεκπεραιώνονται σε μια μόνο συναλλαγή ή μεταφέρονται στο εξωτερικό, καθιστώντας δύσκολη την επαλήθευση του τελικού προορισμού τους. Η υπερεκτίμηση ενός παίκτη ανταποκρίνεται σε μια τεχνική ξεπλύματος χρήματος παρόμοια με την υπερτιμολόγηση αγαθών και υπηρεσιών που συναντώνται στο ξέπλυμα χρήματος με βάση τις εμπορικές συναλλαγές.

Επειδή δεν υπάρχουν καθορισμένοι κανόνες για το πώς θα πρέπει να γίνεται η λογοδοσία για τις χρηματοοικονομικές συναλλαγές οι οποίες λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο της μετακίνησης ποδοσφαιριστών οι σχετικές διαδικασίες παραμένουν αδιαφανείς και προσφέρουν ευκαιρίες για ξέπλυμα χρήματος.

Υπόθεση 1. Χρηματοδότηση μιας μη επαγγελματικής ομάδας ποδοσφαίρου.

Μετά από τη λήψη μιας αναφοράς για ύποπτη συναλλαγή, που έγινε από έναν λογιστή, μια Ευρωπαϊκή Μονάδα Οικονομικών Πληροφοριών διερεύνησε μια υπόθεση, που αφορούσε τη χρηματοδότηση μιας ερασιτεχνικής ομάδας ποδοσφαίρου. Φάνηκε ότι οι λογαριασμοί της ομάδας ήταν τακτικά ελλειμματικοί και καλύπτονταν στο τέλος της περιόδου, με εξαιρετικές πληρωμές από έναν επιχειρηματία, διαμέσου ενός αριθμού εταιρειών του.

Ο επιχειρηματίας αυτός ήταν ο πρόεδρος της ομάδας. Ωστόσο, οι επενδύσεις του φαίνονταν ύποπτες για τους ακόλουθους λόγους:

- Η χρηματοδότηση παρέχονταν χωρίς κανένα διαπραγματευόμενο αντάλλαγμα, ούτε οικονομικό ούτε αθλητικό.
- Η χρηματοδότηση παρέχονταν διαμέσου των εταιρειών του επιχειρηματία προς ζημίαν τους. Τα επενδύσιμα ποσά στην ποδοσφαιρική ομάδα ήταν άκρως δυσανάλογα με τις οικονομικές δυνατότητες των εταιριών. Περαιτέρω έρευνα από την Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (FIU), αποκάλυψε ότι οι λογιστικές πληροφορίες για μερικές από τις εταιρείες δεν είχαν καταχωρηθεί σωστά όπως απαιτείτο από το νόμο. Έτσι, δεν ήταν δυνατόν να επαληθευτούν οι ακριβείς οικονομικές δυνατότητες εκείνων των εταιρειών. Τέλος, η οικονομική ανάλυση αποκάλυψε κενά μεταξύ των λογιστικών εγγράφων που

έδειξαν ξαφνική (breakout) αύξηση των διαφόρων πληρωμών για τη χρηματοδότηση της ομάδας και τις παρατηρηθείσες οικονομικές ροές στους τραπεζικούς λογαριασμούς των διαφόρων εταιρειών του επιχειρηματία, τον πρόεδρο της ομάδας.

Με την υπερβολική απόσυρση κεφαλαίων από τις καταθέσεις των εταιριών του, χωρίς οικονομική δικαιολόγηση και με τρόπο που αυτό να υπονομεύει την οικονομική ισορροπία (financial balance) αυτών των εταιρειών, ο επιχειρηματίας καταχράτο περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας, πράγμα το οποίο είναι ποινικό αδίκημα. Τα κεφάλαια που προήλθαν από αυτό το αδίκημα είναι παράνομα και η χρησιμοποίησή τους για να χρηματοδοτήσουν την ομάδα ποδοσφαίρου συνιστούσαν αδίκημα ξεπλύματος χρήματος. Η υπόθεση διαβιβάστηκε στον Εισαγγελέα, με βάση την κατηγορία της κατάχρησης περιουσιακών στοιχείων εταιρίας και ξεπλύματος προσόδων από κατάχρηση εταιρικών περιουσιακών στοιχείων (FATF, 2009, σ. 17).

Υπόθεση 2. Διακίνηση ναρκωτικών και επένδυση σε ποδοσφαιρική ομάδα.

Ο Heep, ένα άτομο ταπεινής καταγωγής που ζούσε σε μια μικρή πόλη στο εσωτερικό της χώρας μετανάστευσε σε άλλη ήπειρο, επιστρέφοντας πέντε χρόνια αργότερα με πολλά χρήματα και με την ιδιοκτησία διαφόρων εταιρειών στην περιοχή των συνόρων (επιχειρήσεις που απαιτούν επενδύσεις μεγάλων ποσών χρημάτων, οι οποίες δεν ήταν καταφανώς της δικής του αγοραστικής δύναμης). Αργότερα, ο Heep απέκτησε μια ποδοσφαιρική ομάδα, η οποία βρισκόταν στο σημείο υποβιβασμού στην τρίτη κατηγορία. Η ομάδα δεν ήταν μια ελκυστική επένδυση. Ένα από τα πλεονεκτήματα ήταν η θέση της σε μια μεγάλη πόλη στη χώρα.

Ωστόσο, ο Heep μετακίνησε την ομάδα σε μια μικρή πόλη 30.000 περίπου κατοίκων, όπου θα μπορούσε να αναμένει χαμηλότερα κέρδη, εξαιτίας του μικρού αριθμού των οπαδών. Η δραστηριότητα αυτή κατέδειξε όλους τους δείκτες μιας μη επικερδούς επιχείρησης.

Παρόλα αυτά, οι μισθοί και οι υποδομές που πληρώνονταν κάτω από αυτή τη νέα διοίκηση, ήταν πολύ πάνω από τον μέσο όρο των άλλων ομάδων της ίδιας κατηγορίας και οι εταιρείες χορηγοί ήταν γνωστές για την χαμηλή οικονομική τους ρευστότητα. Πιθανολογείται ότι η πληρωμή των υψηλών μισθών οι υποδομές και οι υποτιθέμενες χορηγίες στόχευαν στην αύξηση της αξίας του δικαιώματος διάθεσης υπηρεσιών ή προϊόντων (franchising), προκειμένου να νομιμοποιήσουν τους επενδυτές

τους σαν αναγνωρισμένους επιχειρηματίες και σημαντικούς ανθρώπους στον χώρο του αθλητισμού. Η ομάδα ανέβηκε από την τρίτη στη δεύτερη κατηγορία, μέσα σε ένα χρόνο. Αργότερα, ο επενδυτής αναγνωρίστηκε ως ο ηγέτης ενός δικτύου διακίνησης ναρκωτικών (FATF, 2009, σ. 18).

Υπόθεση 3. Ιδιοκτησία ποδοσφαιρικής ομάδας.

Η Ιταλία βίωσε μια απόπειρα ξεπλύματος χρήματος διαμέσου της αγοράς μιας φημισμένης ιταλικής ομάδας ποδοσφαίρου. Οι έρευνες για τη διερεύνηση της υπόθεσης άρχισαν από δικαστικές διαδικασίες το 2006.

Η Εισαγγελία της Δημοκρατίας έχοντας υποψίες για διάπραξη οικονομικών εγκλημάτων, όπως ξεπλύματος χρήματος, insider trading και κατάχρηση πληροφοριών της αγοράς. Αρχικά, κυκλοφόρησαν πολλές φήμες αναφορικά με μια ευρέως γνωστή ιταλική ομάδα ποδοσφαίρου και τις προθέσεις να αγοράσει τις μετοχές της στην κεφαλαιαγορά.

Σχεδόν αμέσως μετά την αγορά, οι μετοχές αύξησαν την αξία τους γρήγορα και δυναμικά. Ταυτόχρονα, οι δικαστικές αρχές άρχισαν να ερευνούν υποψίες για απειλές σε βάρος του προέδρου της υπό έρευνα ποδοσφαιρικής ομάδας, προκειμένου να τον πείσουν να πωλήσει τις μετοχές. Στο μεταξύ, οι φήμες γύρω από την αγορά συνεχίστηκαν, συμπεριλαμβανομένης και μιας δημόσιας αναγγελίας από μια Ευρωπαϊκή Φαρμακευτική εταιρεία για μια επένδυση 24 εκατομμυρίων ευρώ, μια προσφορά αγοράς που απορρίφθηκε αργότερα.

Οι έρευνες αποκάλυψαν αποδεικτικά στοιχεία ότι τα χρήματα που χρησιμοποιήθηκαν για να αγοραστούν οι μετοχές προσφέρθηκαν από μια εγκληματική ένωση που δραστηριοποιούνταν στην κεντρική Ιταλία. Επιπλέον, μέρος αυτών των χρημάτων που πιθανόν να προσφέρθηκε στην ποδοσφαιρική ομάδα σαν χορηγία, διοχετεύτηκε στη συνέχεια σε μια άλλη εταιρεία για να αγοράσει ακίνητα(real estate), τα οποία στη συνέχεια κατασχέθηκαν από τις Ιταλικές δικαστικές αρχές. Οι ερευνητές βρήκαν ότι η εγκληματική οργάνωση ενδιαφερόταν πάρα πολύ για την αγορά της ποδοσφαιρικής ομάδας με κεφάλαια που αποκτήθηκαν από διάφορα αδικήματα.

Σαν αποτέλεσμα αυτών των ερευνών η εγκληματική απόπειρα για την απόκτηση της ποδοσφαιρικής εταιρείας απέτυχε. Έγιναν έρευνες για ξέπλυμα

χρήματος, insider trading³⁴, εκβίαση, αθέμιτο ανταγωνισμό και άλλα αδικήματα (FATF, 2009, σ. 20).

3.1.8 Ξέπλυμα χρήματος διαμέσου του τομέα της ακίνητης περιουσίας (Money Laundering through the Real Estate Sector)

Η αγορά ακίνητης περιουσίας αποτελεί προνομιακό πεδίο ανάπτυξης δραστηριότητας για άτομα τα οποία επιθυμούν να ξεπλύνουν κεφάλαια τα οποία έχουν αποκτήσει παράνομα και να τα επενδύσουν με όρους απορρήτου και αδιαφάνειας. Τα πανάκριβα διαμερίσματα τα οποία αγοράζουν εγκληματίες στα μεγάλα χρηματοοικονομικά κέντρα του πλανήτη (Νέα Υόρκη, Λονδίνο, Φρανκφούρτη, Παρίσι κ.λπ) δεν ανεβάζουν μόνο το κοινωνικό τους στάτους και δεν ανεβάζουν μόνο το επίπεδο διαβίωσής τους αλλά αποτελούν και μια εύκολη και άνετη θέση για απόκρυψη των εκατοντάδων εκατομμυρίων δολαρίων από τη θέα εκείνων που διεξάγουν ποινικές έρευνες για οργανωμένη εγκληματική δραστηριότητα και φορολογικές έρευνες για φοροδιαφυγή.

Σύμφωνα με τη FATF, το 30% των εγκληματικών περιουσιακών στοιχείων τα οποία δημεύτηκαν παγκοσμίως μεταξύ 2011 και 2013 αφορούσαν τον τομέα της ακίνητης περιουσίας (Martini, 2017, σ. 5).

Τα άτομα τα οποία αγοράζουν κάποιο ακίνητο με σκοπό το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και την νομιμοποίησή του αγοράζουν επίσημα το ακίνητο αυτό έναντι ποσού μικρότερου από την πραγματική του αξία. Η διαφορά καταβάλλεται σε μετρητά και οι ενδιαφερόμενοι προχωρούν αμέσως σε μεταπώληση του ακινήτου, δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό πλασματικό κέρδος, το οποίο νομιμοποιεί τα έσοδά τους.

Εάν για παράδειγμα επιθυμώ να αγοράσω ένα διαμέρισμα το οποίο πωλείται στην τιμή των 300.000 ευρώ, θα καταθέσω αρχικά μια προσφορά αγοράς ύψους 250.000 ευρώ για να προσπαθήσω να επιτύχω καλύτερη τιμή.

Αντίστροφα, εκείνος που έχει χρήματα για ανακύκλωση, είναι διατεθειμένος να προσφέρει περισσότερα από την τιμή εκκίνησης, δηλαδή 400.000 ευρώ, επειδή ο πραγματικός του στόχος είναι να ξεπλύνει νόμιμα το χρήμα που έχει αποκτήσει με

³⁴ Insider trading: Συναλλαγές σε μετοχές ή εξαγορές επιχειρήσεων κ.λπ. που γίνονται με βάση εμπιστευτικές ή απόρρητες πληροφορίες και στοιχεία από τους ιδιοκτήτες ή τα στελέχη των εταιρειών κ.λπ. Σε πολλές χώρες θεωρούνται αθέμιτες και παράνομες. Βλέπε, Χρυσοβιτισιώτης & Σταυρακόπουλος (2011, σ. 641)

παράνομο τρόπο, χάνοντας ακόμη και ένα ποσό αυτού. Με αυτόν τον τρόπο η τιμή των ακινήτων ανεβαίνει όχι για οικονομικούς λόγους, αλλά εξαιτίας εγκληματικών παθολογιών. Στην πραγματικότητα οι έντιμοι πολίτες τιμωρούνται ενώ οι ανέντιμοι επιβραβεύονται.

Ένα άλλο πολύ γνωστό παράδειγμα είναι το συμβόλαιο ABC (ABC-contract): το σπίτι πωλείται από τον Α στον Β και έπειτα στο C για να αυξηθούν οι τιμές. Οι Α, Β και C είναι κατά προτίμηση αλλοδαπές εικονικές εταιρείες (foreign shell companies) σε φορολογικούς παραδείσους (tax havens) που διευθύνονται από τον ίδιο εγκληματία ή τους ίδιους εγκληματίες. Η τελευταία εταιρεία στην αλυσίδα θα πωλήσει το σπίτι στην ελεύθερη αγορά σε χαμηλότερη τιμή αντί για την τεχνητά διογκωμένη. Αυτό σημαίνει ότι η εταιρεία που θα πωλήσει τελευταία έχει απώλεια, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε μείωση του φόρου εταιρειών ή σε επιστροφή φόρου ως bonus από το νόμο.

Ο τομέας της ακίνητης περιουσίας μπορεί κάλλιστα να χρησιμοποιηθεί και για την απόκτηση νόμιμων κερδών με την έναρξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στους τομείς του εμπορίου, του τουρισμού ή της διασκέδασης (π.χ αγορά, μίσθωση και λειτουργία καταστημάτων, μπαρ, λεσχών, ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, κατασκευαστικές εταιρίες, επιχειρήσεις τροφοδοσίας κ.λπ).

Οι επενδύσεις σε ακίνητη περιουσία (π.χ αγορά ξενοδοχειακών συγκροτημάτων, εστιατορίων κ.λπ) εντάσσονται στο τρίτο και τελικό στάδιο της διαδικασίας ξεπλύματος χρήματος εκείνο της ενσωμάτωσης (integration). Η αγορά ακίνητης ιδιοκτησίας προσφέρει στους εγκληματίες την ευκαιρία να επενδύσουν τα χρήματά τους σε ένα σχετικά σταθερό χρηματοοικονομικό περιβάλλον. Η αγορά ενός ξενοδοχείου, ενός εστιατορίου ή κάποιας άλλης παρόμοιας επένδυσης, προσφέρει περαιτέρω πλεονεκτήματα επειδή σε αυτού του είδους τις επιχειρηματικές δραστηριότητες υπάρχουν δυνατότητες ανάμειξης νόμιμων και παράνομων χρημάτων.

Οι καταχρήσεις στον τομέα της ακίνητης περιουσία έχουν ως συνέπειες την πολιτική, τη θεσμική και την οικονομική αποσταθεροποίηση των χωρών στις οποίες λαμβάνουν χώρα. Επιπλέον, λόγω της διεθνούς φύσης της αγοράς ακινήτων, ιδιαίτερα στην εποχή της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης και των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων είναι συχνά εξαιρετικά δύσκολο να προσδιοριστούν οι χρηματοοικονομικές συναλλαγές στον τομέα αυτό οι οποίες συνδέονται με ξέπλυμα χρήματος (FATF, 2007, σ. 5).

Το μειονέκτημα το οποίο υπάρχει με τις συναλλαγές στον τομέα της ακίνητης περιουσίας είναι ότι αυτές αφήνουν απαραίτητα έγγραφα ίχνη όταν πρόκειται για ένα καταχωρημένο αγαθό. Η είσοδος στην αγορά του τομέα της ακίνητης περιουσίας προϋποθέτει μια ολοκληρωμένη με επιτυχία διαδικασία ξεπλύματος χρήματος. Εάν κάποιος λάβει υπόψη ότι τα μεμονωμένα ποσά που περιλαμβάνονται είναι συχνά ενός μεγέθους άνω ενός καθορισμένου ορίου, η τεχνική του ξεπλύματος χρήματος δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί σε μια δικαιοδοσία.

Στις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες μια επιχείρηση ανήκει στην ιδιοκτησία μιας εγκληματικής ομάδας ή ελέγχεται από αυτή, ένας πιθανός τρόπος να χρησιμοποιηθεί η επιχείρηση για ξέπλυμα χρήματος είναι να αναμιχθούν μετρητά παράνομης προέλευσης με το νόμιμο εισόδημα της επιχείρησης και να εμφανιστεί στη συνέχεια το εισόδημα αυτό ότι είναι το αποτέλεσμα των νόμιμων κερδών της επιχείρησης.

Η χρήση ακίνητης περιουσίας για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος παρέχει στις εγκληματικές οργανώσεις τριπλό πλεονέκτημα, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να εισάγουν παράνομα κεφάλαια στο σύστημα, να αποκτούν παράλληλα επιπρόσθετα κέρδη και να απολαμβάνουν φορολογικά πλεονεκτήματα (όπως επιστροφές φόρων, επιχορηγήσεις, κ.λπ.).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017) τέλος, επισημαίνει σε έκθεσή της ότι ο τομέας της ακίνητης περιουσίας (real estate) είναι εκτεθειμένος σε σημαντικούς κινδύνους ξεπλύματος χρήματος, λόγω των ευάλωτων σε διαδικασίες ξεπλύματος χρήματος επαγγελματιών, τα οποία εμπλέκονται στις σχετικές με τον τομέα αυτό συναλλαγές (κτηματομεσίτες/real estate agents, πιστωτικά ιδρύματα, συμβολαιογράφοι και δικηγόροι).

Υπόθεση 1. Χρησιμοποίηση ρευστών για αγορά ιδιοκτησίας (κύριο αδίκημα: διακίνηση ναρκωτικών).

Μία εγκληματική οργάνωση που δρούσε στην Αμερική και στην Ευρώπη, ξέπλυne πόρους που προήλθαν από διακίνηση ναρκωτικών διαμέσου της κατάχρησης ανταλλακτηρίων συναλλάγματος και εκμετάλλευσης νομιμοφανών επιχειρήσεων real estate σε διάφορες χώρες.

Η εγκληματική οργάνωση, αρχηγός της οποίας ήταν ο Β, έστειλε κοκαΐνη από την Νότιο Αμερική στην Ευρώπη, αποκρύπτοντας την σε πλαστικούς κυλίνδρους από

καουτσούκ που μεταφέρθηκαν αεροπορικά. Τα χρήματα που προήλθαν από τη διακίνηση συνελέγησαν στην Ευρώπη και προωθήθηκαν με τον ίδιο τρόπο πίσω διαμέσου του Ατλαντικού. Στη χώρα 1 της Λατινικής Αμερικής, ο Β απέκτησε ένα ανταλλακτήριο συναλλάγματος, του άλλαξε το όνομα και κατέστη ο βασικός μέτοχος και γενικός διευθυντής. Με την αγορά ενός ήδη υφιστάμενου οικονομικού ιδρύματος, η εγκληματική οργάνωση απέφυγε τους αυστηρούς ελέγχους που υλοποιούνται από τις εποπτικές αρχές αναφορικά με τη σύσταση και τη λειτουργία των οικονομικών οντοτήτων.

Στην Ευρωπαϊκή χώρα 2 η εγκληματική οργάνωση απέκτησε εταιρείες εμπορευματοποίησης δημιούργησε ενώσεις ακίνητης περιουσίας (real estate) διευθυνόμενες από πολίτες της χώρας 1 της Λατινικής Αμερικής και άνοιξε τραπεζικούς λογαριασμούς σε διάφορα χρηματοοικονομικά ιδρύματα, δηλώνοντας σαν εμπορική δραστηριότητα το εμπόριο κοσμημάτων, την οικονομική διαμεσολάβηση και δραστηριότητες real estate μεταξύ άλλων.

Οι εταιρείες αυτές διενεργούσαν ασυνήθιστες συναλλαγές, όπως καταθέσεις μετρητών σε ποσά πάνω από 500.000 ευρώ και άμεσες εντολές μεταφοράς για τα ίδια ποσά σε αλλοδαπούς λογαριασμούς που ανήκαν στο ανταλλακτήριο συναλλάγματος του Β στη χώρα 1 της Λατινικής Αμερικής και στην Αμερικανική χώρα 2 δήθεν για επενδύσεις στον τομέα του real estate. Τα χρήματα κατατίθονταν σε χαμηλής ονομαστικής αξίας νόμισμα και εντοπίστηκαν επίσης ορισμένα παραχαραγμένα χαρτονομίσματα.

Η ανάλυση πληροφοριών αποκάλυψε ότι ο λογαριασμός του ανταλλακτηρίου συναλλάγματος στην Αμερικανική χώρα 2, δέχθηκε κατά τη διάρκεια ενός και ημίσεως έτους καταθέσεις ύψους πάνω από 160 εκατομμύρια δολαρίων ΗΠΑ (FATF, 2007, σ. 19).

Υπόθεση 2. Χρησιμοποίηση ενός συμβολαιογράφου κατά την αγορά real estate. (Κύριο έγκλημα: Υποψίες για ξέπλυμα χρήματος από οργανωμένο έγκλημα).

Ένας Ανατολικο - ευρωπαϊός ενεργούσε κάτω από ένα συγκεκαλυμμένο όνομα σαν διευθυντής μιας εταιρείας για την οποία άνοιξε ένα λογαριασμό σε μια Βελγική τράπεζα. Έγιναν μεταφορές στον λογαριασμό του από το εξωτερικό στις οποίες περιλαμβάνονταν μερικές σύμφωνα με τις οδηγίες «ενός εκ των πελατών μας».

Τα κεφάλαια χρησιμοποιήθηκαν στη συνέχεια για να εκδοθεί μια επιταγή σε έναν συμβολαιογράφο για την αγορά μιας ιδιοκτησίας. Επιστήθηκε η προσοχή του συμβολαιογράφου στο γεγονός ότι λίγο χρονικό διάστημα μετά την αγορά η εταιρεία πήγε σε εκούσια εκκαθάριση και το ενδιαφερόμενο πρόσωπο αγόρασε την ιδιοκτησία και πάλι από την εταιρεία του για ένα ποσό σημαντικά ανώτερο από την αρχική τιμή.

Με τον τρόπο αυτό το άτομο ήταν σε θέση να εισάγει χρήματα στο χρηματοοικονομικό σύστημα για ένα ποσό που αντιστοιχούσε στην αρχική τιμή πώλησης συν την κεφαλαιακή υπεραξία. Ήταν έτσι σε θέση να χρησιμοποιήσει έναν επιχειρηματικό λογαριασμό, εικονική εταιρεία πελάτη, αγορά real estate, διασυνοριακές συναλλαγές και τηλεγραφικές εντολές μεταφοράς για να ξεπλύνει χρήματα που σύμφωνα με αστυνομικές πηγές προέρχονταν από δραστηριότητες που σχετίζονταν με οργανωμένο έγκλημα. Προέκυψε ότι η εταιρεία που λειτουργούσε σαν εικονική δημιουργήθηκε αποκλειστικά για το σκοπό της διεξαγωγής της συναλλαγής που αφορούσε την ιδιοκτησία ενώ χρησιμοποιήθηκε συμβολαιογράφος κατά την αγορά real estate. Επειδή ο τραπεζικός λογαριασμός της εταιρείας δεν χρησιμοποιήθηκε για οποιαδήποτε άλλη συναλλαγή μπορούσε να συναχθεί ότι η εταιρεία αυτή ήταν μια εικονική εταιρεία που συστήθηκε με αποκλειστικό σκοπό τη διεξαγωγή της συναλλαγής που αφορούσε την ιδιοκτησία (FATF, 2007, σ. 10 - 11).

Υπόθεση 3. Χρησιμοποίηση καταπιστευμάτων για να αγοραστεί real estate. (Κύριο αδίκημα: ύποπτη μεγάλη φορολογική απάτη).

Συστήθηκαν δύο καταπιστεύματα σε ένα εξωχώριο κέντρο από μια δικηγορική εταιρεία. Ζητήθηκε από τον καταπιστευματοδόχο (the trustee) να δεχθεί δύο διαταγές πληρωμής υπέρ μιας τράπεζας προκειμένου να αγοράσει real estate. Η επικοινωνία μεταξύ αυτών των καταπιστευμάτων και του καταπιστευματοδόχου τους λάμβανε πάντοτε χώρα διαμέσου της δικηγορικής εταιρείας (the law firm). Διαπιστώθηκε ότι το καταπίστευμα είχε χρησιμοποιηθεί για να συγκαλύψει την ταυτότητα των δικαιούχων ιδιοκτητών.

Οι πληροφορίες που αποκτήθηκαν από τη Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών αποκάλυψαν ότι οι δικαιούχοι των καταπιστευμάτων ήταν τα άτομα Α και Β, οι οποίοι ήταν διαχειριστές δύο εταιρειών, που είχαν συσταθεί στο Βέλγιο που αποτελούσαν αντικείμενο μιας δικαστικής έρευνας αναφορικά με σοβαρή φορολογική απάτη. Μέρος των κεφαλαίων αυτών των καταπιστευμάτων θα μπορούσε να έχει

προέλθει από εγκληματική δραστηριότητα των εταιρειών. Τα καταπιστεύματα χρησιμοποιήθηκαν για να αποκρύψουν την ταυτότητα των πραγματικών ιδιοκτητών (FATF, 2007, σ. 14).

3.1.9 Ξέπλυμα χρήματος μέσω του εμπορίου (Trade - based money laundering)

Ο Passas (2016, σ. 9), επισημαίνει ότι «η κατάργηση των εμποδίων του εμπορίου και οι τεχνολογικές εξελίξεις επέτρεψαν την επέκταση των διεθνών εταιρειών και των χρηματοοικονομικών δικτύων, τα οποία προσπαθούν να επωφεληθούν από περιοχές με χαμηλά κόστη παραγωγής και νέες αγορές».

Η εμπορική απάτη θέτει τις νόμιμες επιχειρήσεις σε μειονεκτική θέση έναντι των παράνομων, δημιουργεί εμπόδια στην επιχειρηματικότητά τους και ασκεί πιέσεις στη νόμιμη οικονομική τους δραστηριότητα. Το ξέπλυμα χρήματος μέσω του εμπορίου αφαιρεί φορολογικό εισόδημα λόγω της πώλησης υποτιμολογημένων προϊόντων και των πλαστών δηλωτικών των εμπορευματικών φορτίων με συνέπεια την είσπραξη μειωμένων δασμών επί των εισαγωγών. Το ξέπλυμα χρήματος που συνδέεται με εμπορικές συναλλαγές προκαλεί μαζικές κοινωνικές απώλειες ιδιαίτερα στον αναπτυσσόμενο κόσμο (Cassara, 2016, σ. 9).

Τα διεθνή εγκληματικά δίκτυα βρίσκουν ελκυστικά τα μεγάλα παγκόσμια εμπορικά και τραπεζικά κέντρα με το πλεονέκτημα των θαλάσσιων λιμανιών και των αερολιμένων εισόδου, του μεγάλου όγκου του διεθνούς εμπορίου, της συγκέντρωσης των σύγχρονων συστημάτων τηλεπικοινωνιών και πληροφορικής και της παρουσίας μεγάλων χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων. Βασίζονται στην αποφυγή της λεπτομερούς εξέτασης των δραστηριοτήτων τους λόγω της σημασίας που αποδίδουν οι επιχειρήσεις και οι κυβερνήσεις στη διευκόλυνση των εμπορικών και χρηματοοικονομικών συναλλαγών και την ταχεία μεταφόρτωση προϊόντων ειδικά προς εξαγωγή (Viano, 2009 - 2010, σ. 69).

Οι δομές του διεθνούς εμπορίου μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να ξεπλυθούν εγκληματικές πρόσοδοι και εγκληματικές καταθέσεις από εγκληματική δραστηριότητα, φοροδιαφυγή και απάτη, να διαπραχθούν μεγάλης κλίμακας απάτες, να διευκολυνθούν σκάνδαλα κατάχρησης εμπιστοσύνης και άλλα χρηματοοικονομικά σκάνδαλα, να διευκολυνθούν πληρωμές για διαφθορά και να υπεξαιρεθούν χρήματα από προγράμματα βοήθειας και άλλα προγράμματα παροχής κρατικής συνδρομής (FATF, 2012, Asia/Pacific Group on Money Laundering, σ. 39 - 40).

Το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα βοηθήθηκε από τις εξελίξεις αυτές για να προωθήσει γρήγορα και σε μεγάλες ποσότητες τα προϊόντα του, με τις αρχές εφαρμογής του νόμου να έχουν γενικά περιορισμένες δυνατότητες άσκησης εξονυχιστικού ελέγχου για τον εντοπισμό της παράνομης διακίνησης.

Το σύστημα του διεθνούς εμπορίου μπορεί να χρησιμοποιηθεί παράνομα για σκοπούς φοροαποφυγής, φοροδιαφυγής, φυγής κεφαλαίων και ξεπλύματος χρήματος.

Οι βλάβες που προκαλούνται από την κατάχρηση του συστήματος των διεθνών εμπορικών συναλλαγών για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος μπορεί να υπονομεύσουν την αξιοπιστία του διεθνούς εμπορίου και τη σταθερότητα και ασφάλεια χωρών και χρηματοοικονομικών συστημάτων. Οι χρησιμοποιούμενες πρακτικές μπορούν επίσης να δημιουργήσουν ευκαιρίες για αποφυγή δασμών και φόρων με αποτέλεσμα την απώλεια εσόδων για την κυβέρνηση. Επιτρέπουν επίσης τη φυγή κεφαλαίων και την αποφυγή των περιορισμών συναλλάγματος.

Το σύστημα του διεθνούς εμπορίου επιτρέπει την ενσωμάτωση των εγκληματικών προσόδων σε νομιμοφανείς και νόμιμες επιχειρήσεις οι οποίες ασχολούνται με το εμπόριο. Το κύριο αδίκημα από το οποίο προέρχονται οι εγκληματικές πρόσοδοι και τα εμπλεκόμενα άτομα παραμένουν έτσι σε απόσταση ασφαλείας από τις δαγκάνες του καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Η χρησιμοποίηση αδιαφανών εταιρικών δομών στο πλαίσιο του συστήματος του διεθνούς εμπορίου για τη διενέργεια χρηματοοικονομικών συναλλαγών καθιστά ευκολότερη την απόκρυψη των κεφαλαίων των πραγματικών δικαιούχων ιδιοκτητών (FATF, 2006, σ.1 & 2).

Ο Baker (2005, σ. 25), υποστήριξε ότι επειδή οτιδήποτε μπορεί να τιμολογηθεί μπορεί και να τιμολογηθεί λανθασμένα και επειδή η ψευδής τιμολόγηση γίνεται κάθε μέρα σε κάθε δικαιοδοσία σε ένα μεγάλο ποσοστό συναλλαγών εισαγωγών και εξαγωγών, το ξέπλυμα χρήματος που βασίζεται στο εμπόριο «είναι η πιο συνήθης χρησιμοποιούμενη τεχνική για την παραγωγή και μεταφορά βρώμικων χρημάτων, χρημάτων που παραβιάζουν νόμους αναφορικά με την προέλευσή τους, τη μετακίνησή τους και τη χρησιμοποίησή τους.

Η μετακίνηση των κερδών της εταιρείας σε εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των πληρωμών του φόρου σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι εισαγωγές εμπορικών αγαθών μπορούν να υποτιμολογηθούν για να μειώσουν την πληρωμή εισαγωγικών δασμών και οι εξαγωγές

μπορούν να υπερτιμολογηθούν για να αποκτήσουν μεγαλύτερες επιχορηγήσεις εξαγωγών.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επισημαίνει σε έκθεσή του ότι «η μεταβιβαστική τιμολόγηση που έχει ως αποτέλεσμα τη φοροαποφυγή πλήττει τους προϋπολογισμούς των αναπτυσσόμενων χωρών, επιφέροντας εκτιμώμενη απώλεια ύψους περίπου 125 δισεκατομμυρίων ευρώ σε φορολογικά έσοδα ετησίως, που αντιπροσωπεύει σχεδόν το διπλάσιο του ποσού που εισπράττουν οι χώρες αυτές με τη μορφή της διεθνούς βοήθειας» (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2013, σ. 6, 7).

Οι βασικές τεχνικές του ξεπλύματος χρήματος που βασίζεται στο εμπόριο περιλαμβάνουν την υπερτιμολόγηση και την υποτιμολόγηση αγαθών και υπηρεσιών, την πολλαπλή τιμολόγηση αγαθών και υπηρεσιών, τη διόγκωση και τη μερική δήλωση αποστολής αγαθών και υπηρεσιών και τα ψευδώς περιγραφόμενα αγαθά και υπηρεσίες. Όλες αυτές οι τεχνικές δεν είναι απαραίτητα σε χρήση σε κάθε χώρα (FATF, 2006, σ. 4).

Μία άλλη τεχνική που χρησιμοποιείται για να ξεπλυθούν κεφάλαια περιλαμβάνει την έκδοση περισσότερων του ενός τιμολογίου για την ίδια διεθνή εμπορική συναλλαγή. Με την τιμολόγηση του ίδιου αγαθού ή υπηρεσίας περισσότερες από μια φορές, ο ξεπλυντής χρήματος είναι σε θέση να δικαιολογήσει πολλαπλές πληρωμές για την ίδια αποστολή αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών. Η χρησιμοποίηση ενός αριθμού διαφορετικών χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων για να γίνουν αυτές οι επιπρόσθετες πληρωμές μπορεί να αυξήσει περαιτέρω το επίπεδο της πολυπλοκότητας που περιβάλλει αυτού του είδους τις συναλλαγές.

Υπόθεση 1.

Μία εγκληματική οργάνωση εξήγαγε ένα σχετικά μικρό φορτίο παλιών μετάλλων αλλά ανέφερε πλαστά ότι το φορτίο είχε βάρος πολλές εκατοντάδες τόνους. Εμπορικά τιμολόγια, φορτωτικές και άλλα φορτωτικά έγγραφα είχαν ετοιμαστεί για να υποστηρίξουν την απατηλή συναλλαγή. Όταν το φορτίο φορτώθηκε στο πλοίο, ένας αξιωματικός των канаδικών τελωνείων παρατήρησε ότι η καρίνα του πλοίου ήταν ακόμη πολύ πάνω από την επιφάνεια του νερού. Αυτό δεν συμφωνούσε με το αναφερθέν βάρος του φορτίου των παλιών μετάλλων. Εξετάστηκε το φορτίο και ανακαλύφθηκε η απόκλιση μεταξύ του πραγματικού βάρους και εκείνου που είχε

αναφερθεί. Εικάσθηκε ότι η φουσκωμένη αξία του τιμολογίου θα χρησιμοποιούνταν για τη μεταφορά εγκληματικών κεφαλαίων στον Καναδά.

Σχόλια: Στην υπόθεση αυτή, η εγκληματική οργάνωση φαίνεται ότι είχε την πρόθεση να υπερτιμολογήσει έναν συνένοχο αλλοδαπό εισαγωγέα παρουσιάζοντας ψευδώς την ποσότητα των αγαθών. Χρησιμοποιώντας το διεθνές σύστημα εμπορίου η εγκληματική οργάνωση θα ήταν σε θέση στη συνέχεια να μεταφέρει παράνομα αγαθά πίσω στη χώρα χρησιμοποιώντας την εμπορική συναλλαγή για να δικαιολογήσει την πληρωμή διαμέσου του χρηματοπιστωτικού συστήματος (FATF, 2006, σ. 10).

Υπόθεση 2.

Ένας διαχειριστής ενός εναλλακτικού συστήματος αποστολής εμβασμάτων («hawaladar») στις Ηνωμένες Πολιτείες ήθελε να μεταφέρει κεφάλαια στον πακιστανό συνεταιίρο του για να τακτοποιήσει έναν ανεξόφλητο λογαριασμό. Ο διαχειριστής στις Ηνωμένες Πολιτείες συνεργάστηκε παράνομα με έναν πακιστανό εξαγωγέα, ο οποίος συμφώνησε να υπερτιμολογήσει σημαντικά έναν εισαγωγέα των Ηνωμένων Πολιτειών για την αγορά προϊόντων χειρουργικού εξοπλισμού. Ο διαχειριστής των Ηνωμένων Πολιτειών μετέφερε κεφάλαια στον εισαγωγέα των Ηνωμένων Πολιτειών για να καλύψει το πλεόν κόστος που σχετίζονταν με την υπερτιμολόγηση. Ο πακιστανός εξαγωγέας χρησιμοποίησε το υπερτιμολογημένο ποσό για να ρυθμίσει τον ανεξόφλητο λογαριασμό του διαχειριστή των Ηνωμένων Πολιτειών με τον πακιστανό συνεταιίρο του. Ο πακιστανός εξαγωγέας επιπρόσθετα επωφελήθηκε από ένα 20% επιστροφή ΦΠΑ επί των υψηλότερων τιμών των εξαγόμενων αγαθών.

Στην υπόθεση αυτή ο διαχειριστής των Ηνωμένων Πολιτειών αντί να εμβάσει απλά ηλεκτρονικά τα κεφάλαια στον πακιστανό συνεταιίρο του, πείθει έναν πακιστανό εξαγωγέα να υπερτιμολογήσει έναν συνεργό εισαγωγέα των Ηνωμένων Πολιτειών. Χρησιμοποιώντας το διεθνές σύστημα του εμπορίου, ο διαχειριστής των Ηνωμένων Πολιτειών ήταν στη συνέχεια σε θέση να μεταφέρει τα κεφάλαια για να τακτοποιήσει τον λογαριασμό του χρησιμοποιώντας την εμπορική συναλλαγή για να δικαιολογήσει την πληρωμή διαμέσου του χρηματοπιστωτικού συστήματος (FATF, 2006, σ. 11).

3.1.10 Ξέπλυμα Χρήματος από οργανωμένο έγκλημα - Εμπορία Ανθρώπων και Παράνομη Διακίνηση Μεταναστών

Με βάση τα στοιχεία της FATF (2011) οι εγκληματίες έχουν την τάση να στρέφονται προς την εμπορία ανθρώπων (THB) και την παράνομη διακίνηση μεταναστών, επειδή

τα εγκλήματα αυτά θεωρούνται ιδιαίτερα προσοδοφόρα. Ωστόσο, η διάκριση των δύο αυτών εγκληματικών δραστηριοτήτων δεν είναι πάντα εύκολη για τις αρχές εφαρμογής του νόμου αφού σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί και να συνδέονται μεταξύ τους (FATF Report, 2011, σ. 6).

Η εκτίμηση της έκτασης της παράνομης διακίνησης μεταναστών είναι δύσκολη από τη στιγμή που οι σχετικές στατιστικές είναι λιγοστές και ελλιπείς.

Σε σχέση με τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων (THB) και με βάση τα στοιχεία του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (2005) στα οποία αναφέρεται η FATF αυτά υπολογίζονται σε περίπου 2,45 εκατομμύρια άτομα. Τα συνολικά παράνομα κέρδη από εμπορία ανθρώπων υπολογίζονται σε 32 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ ετησίως (FATF Report, 2011, σ. 6).

Από τα ερωτηματολόγια και τις περιπτωσιολογικές μελέτες της FATF των υποθέσεων που σχετίζονται με εμπορία ανθρώπων και παράνομη διακίνηση μεταναστών προέκυψε ότι οι τάσεις του ξεπλύματος χρήματος που συνδέεται με αυτές τις κύριες εγκληματικές συμπεριφορές περιλαμβάνουν τη χρησιμοποίηση επιχειρήσεων που συναλλάσσονται κυρίως με μετρητά (cash-intensive businesses), επιχειρήσεων παροχής τραπεζικών υπηρεσιών³⁵, συστημάτων hawala (άτυπες τραπεζικές εργασίες), εικονικών εταιρειών (front companies), μεταφορέων μετρητών (cash couriers), αναμειγμένων νόμιμων και παράνομων κεφαλαίων, ψευδωνύμων, αχυράνθρωπων (strawmen) και πλαστών εγγράφων.

Οι εγκληματικές οργανώσεις οι οποίες εμπλέκονται σε εμπορία ανθρώπων και παράνομη διακίνηση μεταναστών επενδύουν συνήθως τα παράνομα κεφάλαιά τους σε ακίνητη περιουσία, σε πολυτελή αυτοκίνητα ή γενικά στην υποστήριξη ενός πολυτελούς τρόπου διαβίωσης ο οποίος πολλές φορές δεν μπορεί να δικαιολογηθεί. Μερικές από τις νέες τάσεις των οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων οι οποίες διαπιστώθηκαν σε σχέση με την εμπλοκή τους στην εμπορία ανθρώπων προέκυψαν από ανάλυση της τροφοδότησης τραπεζικών λογαριασμών.

Υπόθεση 1.

Μία έρευνα επικεντρώθηκε σε μια εγκληματική ομάδα που ανέπτυξε δραστηριότητες σε διάφορες περιοχές της Ισπανίας, διακινώντας γυναίκες από χώρες

³⁵ Εξόφληση επιταγών, εμβάσματα κ.λπ στις φτωχογειτονιές κ.λπ

της Ανατολικής Ευρώπης. Η οργανωμένη ομάδα εντοπίστηκε από δύο διαφορετικές πηγές, την έρευνα της Αστυνομίας και τις πληροφορίες της Μονάδας Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (FIU).

Η έρευνα της Αστυνομίας επικεντρώθηκε σε μια ομάδα ανθρώπων που ήταν μέλη μιας οργανωμένης εγκληματικής ομάδας που ασχολούνταν αποκλειστικά με λαθρεμπόριο και παράνομη διακίνηση (trafficking) γυναικών.

Επικεφαλής της οργανωμένης ομάδας ήταν ο ιδιοκτήτης διαφόρων «νυχτερινών λεσχών» (night clubs) σε διάφορες πόλεις της Ισπανίας, όπου οι γυναίκες έπεσαν θύματα εκμετάλλευσης. Μέρος των χρημάτων που αποκτήθηκαν μέσα από εκείνη την παράνομη δραστηριότητα εστάλησαν στο εξωτερικό μέσω επιχειρήσεων αποστολής χρηματικών εμβασμάτων, προκειμένου να πληρωθεί το χρέος της κάθε γυναίκας.

Μερικοί αποστολείς και παραλήπτες των μεταφορών είχαν περιληφθεί στις βάσεις δεδομένων της Μονάδας Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (FIU). Συγχρόνως, η Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (FIU) έκανε την ανάλυση κάποιων πληροφοριών σχετικών με αναφορές για ύποπτες συναλλαγές που αναφέρονταν σε μέλη της ίδιας οργανωμένης ομάδας. Διαπιστώθηκε ότι είχαν ανοιχτεί στην Ισπανία, με διαφορετικά διαβατήρια, διάφοροι τραπεζικοί λογαριασμοί προσώπων που δεν ήταν μόνιμοι κάτοικοι. Ανακαλύφθηκε επίσης ότι ο κάτοχος εκείνων των τραπεζικών λογαριασμών ήταν το ίδιο πρόσωπο.

Οι τραπεζικοί λογαριασμοί χρησιμοποιήθηκαν για την πραγματοποίηση μεγάλου αριθμού καταθέσεων μετρητών σε μικρά ποσά (κατώτερων από τις απαιτήσεις προσδιορισμού της ύποπτης συναλλαγής) σε διάφορες περιοχές της Ισπανίας και τη μεταφορά αυτών των χρηματικών ποσών σε ανατολικο-ευρωπαϊκές χώρες. Μερικές διαδικασίες είχαν πάντα τους ίδιους παραλήπτες. Επίσης, υπήρξαν προηγούμενες πληροφορίες σε Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (FIU) σχετικές με ορισμένα από τα ερευνώμενα μέλη της οργάνωσης που αγόρασαν σύμφωνα με ισχυρισμούς κερδοφόρα δελτία λαχειοφόρων αγορών (winning lottery tickets) έναντι μετρητών που κατέβαλαν στους πραγματικούς νικητές. Υπήρξαν επίσης πληροφορίες σχετικές με συναλλαγές για μεταφορά χρημάτων. Κατά τη διάρκεια της αστυνομικής έρευνας διαπιστώθηκε ότι δημιουργήθηκαν επίσης επιχειρήσεις βιτρίνα (front companies), μερικές από τις οποίες δεν είχαν πραγματική δραστηριότητα και

αγοράστηκαν ορισμένες ιδιοκτησίες στο όνομα αυτών των επιχειρήσεων και οι πληρωμές έγιναν σε μετρητά.

Είναι επίσης σημαντικό να αναφερθεί ότι η συνεργασία με τις αρχές των χωρών προέλευσης των γυναικών που έπεσαν θύματα εκμετάλλευσης ήταν πολύ χρήσιμη και διεξήχθη μια κοινή επιχείρηση της αστυνομίας με εκείνες τις χώρες. Η διαδρομή των κεφαλαίων επέτρεψε να συλληφθούν τα μέλη της οργάνωσης στις χώρες προέλευσης και να δημευθούν ιδιοκτησίες και χρήματα που αποκτήθηκαν από εκείνη την παράνομη δραστηριότητα.

Δείκτες που ανιχνεύθηκαν στην Ισπανία, ως χώρα προορισμού γυναικών θυμάτων εκμετάλλευσης, ήσαν η χρήση μετρητών, μεταφορές μέσω αποστολέων χρηματικών ενταξμάτων, μεταφορές σε μικρά ποσά, εταφορές από διάφορες περιοχές στα ίδια πρόσωπα σε άλλες χώρες (χώρα προέλευσης των εμπλεκόμενων γυναικών), μεταφορές που αποστέλλονταν σε πολλά διαφορετικά άτομα, κάποιιοι παραλήπτες χρηματικών ποσών από διαφορετικά άτομα και απουσία νόμιμων επιχειρήσεων πίσω από αυτές τις δραστηριότητες.

Οι εργασίες μέσω τραπεζών περιελάμβαναν τη χρήση ψεύτικων (πλαστών) εγγράφων ταυτότητας, καταθέσεις μετρητών σε μικρά ποσά για αποφυγή της υποχρέωσης για εξακρίβωση της ταυτότητας του πελάτη, καταθέσεις μετρητών σε διάφορες περιοχές της Ισπανίας, μεταφορές στις χώρες των θυμάτων, απουσία οποιασδήποτε εμπορικής δραστηριότητας πίσω από εκείνες τις διαδικασίες, χρήση επιχειρήσεων βιτρίνας (front companies) για απόκρυψη της παράνομης προέλευσης των κεφαλαίων και αγορά κερδοφόρων δελτίων λαχειοφόρων αγορών (winning lottery tickets) (FATF Report, 2011, σ. 31 - 32).

Υπόθεση 2.

Διακίνηση για εργασιακή εκμετάλλευση-Βραζιλιάνικο δίκτυο - Χρησιμοποίηση πλαστών εγγράφων - Χρησιμοποίηση εικονικών εταιρειών (shell companies).

Αστυνομικές πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν ως μέρος μιας επιχειρησιακής ανάλυσης έδειξαν ότι ορισμένα δίκτυα εργασιακής εκμετάλλευσης παράνομων μεταναστών είναι πολύ καλά οργανωμένα, όπως τα αποκαλούμενα «Βραζιλιάνικα δίκτυα». Βραζιλιάνοι χωρίς νόμιμα έγγραφα που διέμεναν στο Βέλγιο

στρατολογήθηκαν από αρχηγούς εγκληματικών οργανώσεων για να χρησιμοποιηθούν σε εργοτάξια (on building sites) ανά την Ευρώπη.

Οι εργάτες χωρίς άδεια εργασίας μεταφέρθηκαν στην Πορτογαλία όπου καταχωρήθηκαν στο Πορτογαλικό Υπουργείο Οικονομίας, με βάση μια μίσθωση οικίας σε μικρές πορτογαλικές πόλεις και με τη βοήθεια του αφεντικού τους.

Ευθύς μόλις καταχωρήθηκαν οι Βραζιλιάνοι απέκτησαν μια «φορολογική κάρτα» (fiscal card) με το πραγματικό τους όνομα. Με αυτή τη «φορολογική κάρτα» οι Βραζιλιάνοι μεταφέρθηκαν στη συνέχεια πίσω στο Βέλγιο προτού να αποσταλούν σε ένα εργοτάξιο (a building site). Στο Βέλγιο ένας ή περισσότεροι πλαστογράφοι σε συνεργασία με το αφεντικό, κατασκεύασαν πλαστά έγγραφα για εργάτες με βάση την πραγματική βραζιλιάνικη ταυτότητά τους. Τα πλαστό έγγραφο είναι μια άδεια μόνιμης διαμονής (autorização de residência permanente) για αλλοδαπούς με την πραγματική ταυτότητα και εθνικότητα του προσώπου που θα χρησιμοποιήσει το έγγραφο, (οι ίδιες πληροφορίες με εκείνες του βραζιλιάνικου διαβατηρίου). Για κάθε βραζιλιάνο χωρίς νόμιμα έγγραφα (undocumented) συντάχθηκε ένα συμβόλαιο απασχόλησης από μια πορτογαλική εταιρεία (μια εταιρεία που χρησιμοποιήθηκε αποκλειστικά γι' αυτό το σκοπό) και μερικές φορές χρησιμοποιήθηκαν προσωρινά έγγραφα (secondment documents) (πραγματικά έγγραφα αποκτήθηκαν από την πορτογαλική υπηρεσία κοινωνικής ασφάλισης ή πλαστά έγγραφα).

Οι εργάτες στάλθηκαν στη συνέχεια σε ολόκληρη την Ευρώπη για να εργασθούν σε εργοτάξια (μια πορτογαλική εταιρεία που εργάζεται πάνω σε βάση υπεργολαβίας για μια βελγική εταιρεία που εργάζεται επίσης σαν υπεργολάβος για μια άλλη εταιρεία). Συστήθηκαν δομές για να απασχολήσουν βραζιλιάνους χωρίς νόμιμα έγγραφα (undocumented). Χρησιμοποιήθηκαν πλαστά έγγραφα αλλά με πραγματικά στοιχεία ταυτότητας συνδυασμένα με τη χρήση μιας πραγματικής πορτογαλικής φορολογικής κάρτας και προσωρινά έγγραφα (secondment documents) για να αποπροσανατολίσουν τις αρχές κατά τη διάρκεια των ελέγχων. Χρησιμοποιήθηκαν επίσης εταιρείες για αυτό το σχήμα απάτης και ξεπλύματος χρήματος. Βραζιλιάνοι με πλαστά έγγραφα και πλαστή πορτογαλική εθνικότητα αναλαμβάνουν συχνά υφιστάμενες εταιρείες.

Εργάζονται στην κατασκευαστική βιομηχανία και στη βιομηχανία καθαρισμού χρησιμοποιώντας έναν ενεργό αριθμό ΦΠΑ αλλά μη πληρώνοντας κανένα εταιρικό φόρο και μη συνεισφέροντας στην κοινωνική ασφάλιση. Οι υπάλληλοί τους είναι

συχνά αλλοδαποί εργάτες χωρίς νόμιμα έγγραφα (undocumented foreign workers) που διαμένουν παράνομα στο Βέλγιο. Η απάτη αυτή οδηγεί σε αθέμιτο ανταγωνισμό και κοινωνικό ντάμπινγκ (social dumping) (χαμηλούς μισθούς, κατάχρηση, εκμετάλλευση των υπαλλήλων, επικίνδυνες εργασιακές συνθήκες). Όταν υπάρχουν συνεχώς περισσότεροι πιστωτές οι εταιρείες μένουν πίσω (are left behind). Οι διαχειριστές αναλαμβάνουν άλλες υφιστάμενες εταιρείες χρησιμοποιώντας μια νέα πορτογαλική ταυτότητα έτσι ώστε η διαδικασία να μπορεί να αρχίσει και πάλι. Οι λογαριασμοί αυτών των εταιρειών πιστώνονται κυρίως με πληρωμή τιμολογίων για παροχή υπηρεσιών.

Τα χρήματα αυτά αποσύρονταν σε μετρητά έτσι ώστε ο τελικός προορισμός να μην μπορεί να προσδιοριστεί και οι χωρίς νόμιμα έγγραφα εργάτες να μπορεί να πληρωθούν. Χρησιμοποιούσαν συνήθως συστήματα αποστολής χρηματικών εμβασμάτων για να αποστείλουν τα αποκτηθέντα κεφάλαια στη Βραζιλία (FATF Report, 2011, σ. 34 - 35).

Υπόθεση 3. Διευκόλυνση παράνομης μετανάστευσης-Χρησιμοποίηση επιχειρήσεων που εργάζονται πάρα πολύ με μετρητά (cash - intensive businesses).

Μία αστυνομική υπηρεσία του Ηνωμένου Βασιλείου διεξήγαγε μια έρευνα για μιας ευρείας κλίμακας διευκόλυνση παράνομων μεταναστών στην ενδοχώρα της Ευρώπης. Οι παράνομοι μετανάστες ήσαν κυρίως Τούρκοι και διακινούνταν παράνομα στο Ηνωμένο Βασίλειο με φορτηγά καθώς και με αυτοκίνητα, τρένα και αεροσκάφη. Η αμοιβή που πληρώνονταν για κάθε μετανάστη πιστεύεται ότι ήταν 3.500 βρετανικές λίρες περίπου για τη διέλευση του καναλιού της Μάγχης και μέχρι 14.500 ευρώ από την Τουρκία μέχρι την Ευρώπη.

Τα χρήματα αυτά θα κάλυπταν το κόστος μεταφοράς και το κόστος των δικαιολογητικών εγγράφων τα οποία χρειάζονταν για το Ηνωμένο Βασίλειο αν και τα έγγραφα αυτά ήσαν συνήθως πλαστά. Τα χρήματα θα κάλυπταν επίσης το κόστος καταλύματος με την άφιξη στο Ηνωμένο Βασίλειο. Υπολογίζεται ότι πάνω από 20.000 μετανάστες διακινήθηκαν παράνομα στο Ηνωμένο Βασίλειο από αυτή την ομάδα των ατόμων. Το 2005, 5 άτομα συνελήφθησαν στο Ηνωμένο Βασίλειο και κατηγορήθηκαν για αδικήματα της σύστασης συμμορίας για την παραβίαση του νόμου για τη μετανάστευση και το ξέπλυμα χρήματος. Το 2006 τα άτομα καταδικάστηκαν σε βαριές

ποινές φυλάκισης και αργότερα εκδόθηκαν σε βάρος τους εντολές δήμευσης που ανέρχονταν σε πάνω από 260.000 βρετανικές λίρες.

Στην περίπτωση αυτή χρησιμοποιήθηκαν από τα άτομα αυτά οι ακόλουθες μεθοδολογίες ξεπλύματος χρήματος: Χρησιμοποίηση νόμιμων επιχειρήσεων καταστημάτων Kebab που απέφεραν έσοδα σε μετρητά, καταστημάτων πώλησης έτοιμου φαγητού, αιθουσών μπιλιάρδου για ξέπλυμα εγκληματικών κεφαλαίων. Τα χρήματα που προήλθαν μέσω αυτών των εταιρικών λογαριασμών ήσαν πέραν των κεφαλαίων που προήλθαν από παρόμοιες επιχειρήσεις. Οι επιχειρήσεις αυτές λειτούργησαν κάτω από την ομπρέλα ανωνύμων εταιρειών (Limited Companies) που ήσαν στα χαρτιά ελεγχόμενες από μέλη της οικογένειας και συνεργούς των ατόμων.

Κάθε λίγα χρόνια δημιουργούνταν μια νέα ανώνυμη εταιρεία (a new Limited Company) και ορίζονταν νέοι αξιωματούχοι της εταιρείας δίνοντας την εντύπωση για νέες επιχειρήσεις. Ωστόσο ο σκληρός επιχειρηματικός πυρήνας (kebab shop/takeaway business) συνέχιζε να λειτουργεί όπως και πριν στις ίδιες εγκαταστάσεις. Στο τελευταίο τμήμα της επιχείρησης, αγοράστηκαν ιδιοκτησίες στο όνομα αυτών των ανωνύμων εταιρειών (Limited Companies).

Ένα μεγάλο μέρος αυτών των κεφαλαίων που απέφερε η επιχείρηση ήταν σε μετρητά και συνεπώς δεν ήταν ανιχνεύσιμο. Τα περιουσιακά στοιχεία (ιδιαίτερα οι επιχειρηματικές δραστηριότητες με ενδιαφέρον σε καταστήματα Kebab και καταστήματα πώλησης έτοιμου φαγητού) αγοράστηκαν επίσης με τη χρησιμοποίηση μετρητών. Η μέθοδος αυτή κατέστησε δύσκολο να αποδειχθεί ότι ξεπλύθηκαν εγκληματικά κεφάλαια μέσω των επιχειρηματικών λογαριασμών καθώς τα υποκείμενα της εγκληματικότητας δεν φαίνονταν να εμπλέκονται άμεσα στις επιχειρηματικές δραστηριότητες. Ήταν δύσκολο επίσης να επιμεριστεί έννομο συμφέρον (beneficial interest) στα εταιρικά περιουσιακά στοιχεία.

Η χρησιμοποίηση πολλαπλών τραπεζικών λογαριασμών σε διάφορα χρηματοοικονομικά ιδρύματα με αποτέλεσμα την αραίωση του κύκλου εργασιών έτσι ώστε να μην τραβά την προσοχή στην κλίμακα των κεφαλαίων που προέρχονταν από εγκληματικότητα. Στην υπόθεση αυτή παρασχέθηκαν σε τράπεζες πληροφορίες σχετικά με ατομικά κέρδη ή κεφάλαια κύκλου εργασιών για υπερβολικές επιχειρηματικές δραστηριότητες. Τα κεφάλαια διαστρωματώθηκαν μέσω προσωπικών, επιχειρηματικών και οικογενειακών/συνεργατικών τραπεζικών λογαριασμών για να αποκρυβεί η πηγή τους.

Τα κεφάλαια διαβιβάζονταν τακτικά στο εξωτερικό στην Ευρώπη και στη Τουρκία μέσω υπηρεσιών προσφοράς τραπεζικών εργασιών, χρησιμοποιώντας τα ονόματα του ατόμου, παραλλαγές ονομάτων, ψευδώνυμα στοιχεία ταυτότητας, μέλη οικογένειας, συνεργούς και πολλαπλές διευθύνσεις.

Αγορά ιδιοκτησιών στο εξωτερικό στα ονόματα του ατόμου και των μελών της οικογένειας. Μεταφορά κεφαλαίων στο εξωτερικό σε μέλη της οικογένειας.

Χρησιμοποίηση μεγάλης οικογένειας (μεγάλη τουρκική οικογενειακή κοινότητα και συνεργοί της) και άλλων συνεργών, κυρίως τραπεζικών λογαριασμών για να ξεπλύνουν μέσω αυτών κεφάλαια. Τα άτομα αυτά χρησιμοποιήθηκαν επίσης για να διαβιβάσουν κεφάλαια στο εξωτερικό για λογαριασμό των ατόμων, σε εταιρείες βιτρίνα (Limited and non limited) και για να αγοράσουν περιουσιακά στοιχεία.

Χρησιμοποίηση ψευδώνυμων, ψεύτικων ημερομηνιών γέννησης και πολλαπλών διευθύνσεων για να καταστήσουν τη σύνδεση και την ανίχνευση των χρηματοοικονομικών λογαριασμών πιο δύσκολη. Η φύση του αδικήματος (παράνομη διακίνηση μεταναστών/εμπορία ανθρώπων) παρείχε στα άτομα πρόσβαση σε πλαστά έγγραφα ταυτότητας, τα οποία αποτελούν ξεκάθαρα ένα στοιχείο που διευκολύνει το ξέπλυμα χρήματος (FATF Report, 2011, σ. 35 - 36).

3.1.11 Ξέπλυμα χρήματος από διαφθορά

Η διαφθορά και το ξέπλυμα χρήματος συμβαίνουν συχνά μαζί, ενισχύοντας το ένα το άλλο, με το ξέπλυμα χρήματος να αποτελεί την αιχμή του δόρατος της διαφθοράς. Τα διεφθαρμένα πρόσωπα χρειάζεται να προβούν σε ξέπλυμα χρήματος, προκειμένου να νομιμοποιήσουν τα κέρδη τους τα οποία προέρχονται από διαφθορά. Το ξέπλυμα χρήματος μπορεί να διεξαχθεί με μειωμένο κίνδυνο εάν εξασφαλιστεί η συνεργασία δημόσιων αξιωματούχων. Στο πλαίσιο αυτό, η δωροδοκία πολιτικά εκτεθειμένων προσώπων αποτελεί το σημείο κλειδί για τη διεξαγωγή της παράνομης δραστηριότητας.

Το ξέπλυμα χρήματος επιτρέπει σε διεφθαρμένα πρόσωπα να πραγματοποιήσουν κέρδη από διαφθορά και υπεξαίρεση και να τα ιδιοποιηθούν προσδίδοντάς τους νόμιμη μορφή με το ξέπλυμα χρήματος. Όταν υπάρχουν περιθώρια ξεπλύματος χρήματος από δωροδοκία σε δημόσιες προμήθειες αυτό που πλήττεται και κλονίζεται τελικά είναι η εμπιστοσύνη των πολιτών σε κυβερνήσεις και ιδρύματα, στο κράτος δικαίου και στο δημοκρατικό σύστημα διακυβέρνησης.

Η μη διαθεσιμότητα των ξεπλυμένων κεφαλαίων για δημόσιες δαπάνες μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των φορολογικών βαρών των πολιτών ή τη μείωση της παροχής εκ μέρους του κράτους των οφειλόμενων κοινωνικών και οικονομικών υπηρεσιών προς τους πολίτες του. Όσο υψηλότερο είναι το επίπεδο διαφθοράς σε μια χώρα ή δικαιοδοσία τόσο μεγαλύτερη πιθανότητα υπάρχει να είναι χαμηλότερο το επίπεδο της καλής διακυβέρνησης.

Κατά τον Ζίουνας (2018), «η λεηλασία των κρατικών πόρων αποδεικνύεται ότι είναι πολύ πιο απλή, πιο εύκολη και πιο επικερδής από την απλή δωροδοκία και δωροληψία» (σ. 594).

Το χρήμα το οποίο προέρχεται από διεθνή διαφθορά και εισάγεται στη νόμιμη οικονομία δεν ευνοεί την οικονομική ανάπτυξη, αυξάνει τους κινδύνους σε βάρος της οικονομίας, υπονομεύει την ακεραιότητα και τη σταθερότητα του τραπεζικού τομέα και στρεβλώνει τον ανταγωνισμό και τη λειτουργία των αγορών.

Σε ότι αφορά την ΕΕ, η διαφθορά στο εσωτερικό της προκαλεί βλάβη οικονομικά της συμφέροντα, επιδεινώνει τον οικονομικό πόλεμο μεταξύ των κρατών - μελών και τον αθέμιτο ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων τους ενώ ταυτόχρονα καθιστά ευάλωτες ακόμη περισσότερο τις χώρες οι οποίες βρίσκονται σε τροχιά ανάπτυξης.

Η διαφθορά γίνεται ακόμα πιο επικίνδυνη όταν συνδέεται με οργανωμένο έγκλημα. Οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες είναι οι μεγάλοι τροφοδότες των διεφθαρμένων, επειδή έχουν ανάγκη τη διαφθορά για να μπορέσουν να δράσουν με ελάχιστους κινδύνους, έχοντας στη διάθεσή τους όλα τα μέσα για να το επιτύχουν. Το ξέπλυμα των προσόδων από διαφθορά, μπορεί να πραγματοποιηθεί με διάφορους τρόπους, ανάλογα με τη φύση της πράξης της διαφθοράς.

Γενικά, οι ροές χρημάτων από μια ιδιωτική εταιρεία προς ένα πολιτικά εκτεθειμένο πρόσωπο ή ένα συνεργάτη του με στόχο τη δωροδοκία τους γίνονται ως αντάλλαγμα για κάποιου είδους κυβερνητική παραχώρηση, όπως για παράδειγμα τη σύναψη ενός συμβολαίου για παροχή αγαθών ή υπηρεσιών, ή την παραχώρηση ενός δικαιώματος απόσπασης πόρων από το κράτος. Και αντίστροφα, το πολιτικά εκτεθειμένο πρόσωπο μπορεί να χρησιμοποιήσει τη θέση του για να διασφαλίσει τη διενέργεια επιχειρηματικών συναλλαγών του κράτους με κάποια εταιρεία (π.χ εκβίαση) από την οποία θα έχει οικονομικό όφελος.

Υπόθεση 1.

Έκθεση της Γερουσίας των Ηνωμένων Πολιτειών αποκάλυψε μια υπόθεση στην οποία ένα πολιτικά εκτεθειμένο πρόσωπο χώρας της Δυτικής Αφρικής, το οποίο ήταν υπεύθυνο για την πώληση του δικαιώματος συγκομιδής ξυλείας από δημόσιες γαίες, ήταν ταυτόχρονα και ιδιοκτήτης της ίδιας εταιρείας, στην οποία είχε εκχωρηθεί αυτό το δικαίωμα. Σε αυτού του είδους τις καταστάσεις, τα χρήματα ρέουν από τους λογαριασμούς της επηρεαζόμενης χώρας ή την κεντρική της τράπεζα προς τους λογαριασμούς της εταιρείας (corporation or entity), τους οποίους κατέχουν ή ελέγχουν τα πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα.

Τα σχήματα υπεξαίρεσης χρησιμοποιούνται σε υποθέσεις διαφθοράς. Οι ροές χρημάτων μπορούν πραγματοποιηθούν με τη χρησιμοποίηση διαφόρων μεθόδων. Για παράδειγμα, στην περίπτωση της εμπλοκής του πρώην κυβερνήτη Joshua Dariye της Πολιτείας Plateau στη Νιγηρία, συνήφθησαν περιβαλλοντικά συμβόλαια από την Ομοσπονδιακή κυβέρνηση προς το κράτος και τα χρήματα κατατέθηκαν σε ένα τραπεζικό λογαριασμό που είχε συσταθεί από το κράτος. Ο Dariye χρησιμοποίησε την επιρροή του για να προκαλέσει την τράπεζα να εκδώσει μια εντολή πληρωμής (a bank draft creditable)³⁶ προς έναν λογαριασμό που είχε δημιουργήσει σε μια διαφορετική Νιγηριανή τράπεζα που ο Dariye είχε συστήσει κάτω από ένα ψεύτικο όνομα περίπου δέκα μήνες πριν (FATF Report, 2011, σ. 16, 17).

Μια άλλη περίπτωση αφορά τον Sani Abacha, τον πρώην Πρόεδρο της Νιγηρίας. Ο Abacha κατηύθυνε τον σύμβουλό του αρμόδιο για θέματα εθνικής ασφάλειας να συντάξει και να υποβάλλει ψεύτικες αιτήσεις χρηματοδότησης, τις οποίες ενέκρινε ο ίδιος ο Abacha. Τα μετρητά βγήκαν από την κεντρική τράπεζα με φορτηγά για να τακτοποιήσουν ορισμένες από αυτές τις αιτήσεις. Ο σύμβουλος για την εθνική ασφάλεια ξέπλυσε στη συνέχεια τις προσόδους διαμέσου εγχώριων τραπεζών, ή με τη μεσολάβηση Νιγηριανών και αλλοδαπών επιχειρηματιών σε εξωχώριους (offshore) λογαριασμούς, που τηρούνταν από μέλη της οικογένειας Abacha. Έτσι, το ξέπλυμα προσόδων ακολούθησε όλα τα στάδια της διαδικασίας, τοποθέτηση, διαστρωμάτωση και ενσωμάτωση (FATF Report, 2011, σ. 17).

³⁶ Εντολή πληρωμής ή επιταγή που σύρεται από μια τράπεζα σε άλλη ή από ένα κατάστημα σε άλλο της ίδιας τράπεζας

Υπόθεση 2.

Ένα άλλο παράδειγμα είναι η υπόθεση του Augusto Pinochet, του πρώην δικτάτορα της Χιλής. Ο Pinochet βοηθήθηκε από τη τράπεζά του με έδρα τις Ηνωμένες Πολιτείες (και το υποκατάστημά της στο Ηνωμένο Βασίλειο) στη σύσταση εταιρικών σχημάτων (corporate vehicles), για να αποκρύψει τόσο τα περιουσιακά του στοιχεία όσο και για να τα θωρακίσει από το πάγωμα και τη δήμευση ή τις διαταγές αστικής ανάληψης. Ο Pinochet ήταν έτοιμος να συστήσει εξωχώριες εικονικές εταιρείες (offshore shell corporations) και ένα καταπίστευμα (trust) το 1996 και το 1998, ακόμη και όταν ένας Ισπανός δικαστής είχε σχηματίσει δικογραφία με σαφείς κατηγορίες σε βάρος του για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και είχε εκδώσει διαταγές παγώματος σε παγκόσμιο επίπεδο.

Οι εταιρείες αυτές, που συστάθηκαν σε δικαιοδοσίες που εκείνη την εποχή είχαν αδύναμους ελέγχους καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, ήταν καταχωρημένες εικονικά ως δικαιούχοι (nominal owners) των τραπεζικών λογαριασμών στις Ηνωμένες Πολιτείες και άλλων επενδυτικών σχημάτων (other investment vehicles) που ωφέλησαν τον Pinochet και την οικογένειά του. Τα έγγραφα της τράπεζας, κατ' εφαρμογή της αρχής «know your customer» (γνώρισε τον πελάτη σου) καταχώρησαν μόνο τις εταιρείες, όχι τον Pinochet, ως δικαιούχους των λογαριασμών, παρά το γεγονός ότι η τράπεζα γνώριζε ότι ο Pinochet ήταν ο δικαιούχος (beneficial owner), αφού η ίδια η τράπεζα είχε συστήσει τις εταιρείες. Η τράπεζα καταδικάστηκε με βάση ποινικές κατηγορίες, που σχετίζονταν με την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος (FATF Report, 2011, σ. 19).

Υπόθεση 3. Δωροδοκία Statoil.

Η Statoil ήταν μια αναπτυξιακή δημόσια εταιρεία πετρελαίου με έδρα τη Νορβηγία. Το 2002 και το 2003 δωροδόκησε ένα Ιρανό κυβερνητικό αξιωματούχο για να χρησιμοποιήσει την επιρροή του για να την βοηθήσει να εξασφαλίσει ορισμένα συμβόλαια για την ανάπτυξη ενός κοιτάσματος πετρελαίου στο Ιράν και γενικά για να ανοίξει πόρτες για περαιτέρω εργασία εντός του Ιράν.

Η δωροδοκία διευκολύνθηκε με τη χρησιμοποίηση ενός «συμβολαίου παροχής συμβουλών» με μια ενδιάμεση εταιρεία οργανωμένη στα νησιά Turks και Caicos και ιδιοκτησίας ενός τρίτου προσώπου στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ο Ιρανός αξιωματούχος ο οποίος συστήθηκε ως σύμβουλος του Υπουργού πετρελαίου και το όνομα του οποίου

δεν αναφέρονταν στο συμβόλαιο, διευκόλυνε τη Statoil στην απόκτηση του συμβολαίου παρέχοντάς της πληροφορίες για τις ανταγωνίστριες εταιρείες.

Ο χρηματισμός έγινε σε δύο δόσεις που έφθασαν συνολικά τα 5.2 εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ και πραγματοποιήθηκαν με τηλεγραφικές εντολές μεταφοράς χρημάτων από την Statoil μέσω ενός τραπεζικού λογαριασμού ΗΠΑ σε έναν τραπεζικό λογαριασμό στην Ελβετία που τον κατείχε μια εταιρεία το όνομα της οποίας δεν αναφέρονταν στο συμβόλαιο. Η δωροδοκία ανακαλύφθηκε τον Μάρτιο του 2003 κατά τη διάρκεια ενός εσωτερικού λογιστικού ελέγχου της Statoil ως αποτέλεσμα της πληρωμής που έγινε σε μια εταιρεία που δεν περιλαμβάνονταν στο συμβόλαιο και οι μελλοντικές πληρωμές ανεστάλησαν τον Ιούνιο του 2003. Τα ευρήματα γνωστοποιήθηκαν ακολούθως στον Νορβηγικό τύπο τον Σεπτέμβριο του 2003 και η Statoil μετά από αυτό έλυσε το συμβόλαιο με το Ιράν (FATF Report, 2012, σ. 16).

3.1.12 Ξέπλυμα χρήματος από φοροδιαφυγή - απάτες ΦΠΑ (Laundering the proceeds of VAT Carousel Fraud)

Η κύρια πηγή των εγκληματικών προσόδων που ξεπλένονται, είναι οι διάφορες απάτες, οι φορολογικές απάτες και οι απάτες μέσω του διαδικτύου. Σημαντικό ρόλο σ' αυτό διαδραματίζουν τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι φορολογικοί παράδεισοι, προσφέροντας στους ενδιαφερόμενους ένα φιλικό περιβάλλον το οποίο χαρακτηρίζεται από χαλαρή ή ανύπαρκτη νομοθεσία, χαμηλή ή μηδενική φορολόγηση, εικονικά εταιρικά σχήματα, τραπεζικό απόρρητο, ανωνυμία, αδιαφάνεια και έλλειψη διεθνούς συνεργασίας. Πρόκειται για ένα εξωχώριο σύμπαν το οποίο έχει τους δικούς του κανόνες και τις δικές του πρακτικές τα οποία βρίσκονται εκτός του δικαίου συστήματος του υπόλοιπου κόσμου.

Η διάπραξη αλυσιδωτής απάτης ΦΠΑ (VAT carousel fraud)³⁷ από οργανωμένες εγκληματικές ομάδες, με στόχο τη φοροδιαφυγή και το ξέπλυμα χρήματος και την απόκτηση νομιμοφανών κεφαλαίων, έτοιμων να χρησιμοποιηθούν για επενδυτικούς σκοπούς αποτελεί ιδιαίτερα σημαντική απειλή για τις οικονομίες των

³⁷ Τεχνική φοροκλοπής ή δασμοκλοπής με την εισαγωγή εμπορευμάτων με χαμηλούς δασμούς και την επανεξαγωγή τους, μετά την υπαγωγή τους σε άλλη δασμολογική κλάση (με αλλαγή της περιγραφής κ.λπ) με υψηλότερους δασμούς. Στόχος το κέρδος από την επιστροφή φόρων ή δασμών. Σε αυτές τις περιπτώσεις λαμβάνουν χώρα ροές χρημάτων οι οποίες μπορεί να στηρίζονται ή να μη στηρίζονται σε κινήσεις αγαθών. Συνήθως αναλαμβάνονται διαμέσου του τραπεζικού τομέα.

κρατών (FATF, 2007, σ. 2). Τα δισεκατομμύρια δολάρια τα οποία προέρχονται από αυτό το είδος της απάτης διακινούνται μέσω του διεθνούς τραπεζικού συστήματος στους κόλπους του ίδιου τραπεζικού ιδρύματος με μια αλυσίδα αλληπάληλων χρηματοοικονομικών συναλλαγών. Η πολυπλοκότητα των διαδικασιών ξεπλύματος χρήματος και οι περιορισμένες γνώσεις για τους τρόπους και τα μέρη που λαμβάνουν χώρα οι σχετικές διαδικασίες καθιστούν αναγκαία την ουσιαστική ενημέρωση και εκπαίδευση των υπαλλήλων και των στελεχών των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και των αρχών εφαρμογής του νόμου.

Τα έσοδα του κράτους δέχονται σημαντικά πλήγματα με την αλυσιδωτή απάτη ΦΠΑ (VAT carousel fraud). Τα ποσά που διακυβεύονται είναι τεράστια, εξαιτίας του αδιαφανούς και απατηλού χαρακτήρα των χρηματοοικονομικών συναλλαγών, θέτοντας σε σοβαρό κίνδυνο τους κρατικούς προϋπολογισμούς. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι το έλλειμμα ΦΠΑ μεταξύ αναμενόμενων και εισπραττόμενων τελικά εσόδων ανέρχεται σε 170 δισεκατομμύρια ευρώ, ενώ μόνο η διασυνοριακή απάτη υπολογίζεται σε απώλεια εισοδήματος 50 δισεκατομμυρίων ευρώ κάθε χρόνο (European Commission, COM (2016) 148 final, σ. 3).

Η ιδέα πίσω από την απάτη αυτού του είδους βρίσκεται στην όσο το δυνατόν περισσότερες φορές κυκλοφορία των αγαθών και την κλοπή ΦΠΑ σε κάθε περίπτωση. Τα αγαθά πωλούνται μόνο μέσα στην αλυσίδα των αλληπάληλων χρηματοοικονομικών συναλλαγών και στην ψηλότερη δυνατή τιμή, επειδή όσο ψηλότερη είναι η τιμή, τόσο μεγαλύτερο είναι και το ποσό του ΦΠΑ που μπορεί κάποιος να κλέψει.

Όταν οι χώρες έχουν υπογράψει κοινές συμφωνίες δασμολόγησης με βάση τις οποίες τα αγαθά μπορούν να κινηθούν ελεύθερα, οι συνοριακοί έλεγχοι είναι αδύνατον να ανιχνεύσουν την εισαγωγή ή την εξαγωγή αυτών των εμπορευμάτων. Στην περίπτωση αυτή, η απάτη μπορεί να αναγνωριστεί μόνο με την ιχνηλάτηση της διαδρομής των χρηματοοικονομικών ροών.

Υπόθεση 1. Η κλίμακα της απάτης.

Αν και τα αγαθά που περιλαμβάνονταν στην αλυσιδωτή απάτη ΦΠΑ (VAT carousel fraud) δεν ήσαν ποτέ στη Σουηδία, βρέθηκαν εντολές αγοράς και τιμολόγια για κινητά τηλέφωνα και λογισμικό. Σε κάθε συναλλαγή υπήρξε τουλάχιστον ένας

προμηθευτής του Ηνωμένου Βασιλείου ή πελάτης και μια επιχείρηση από μια άλλη χώρα.

Ο διευθυντής έστειλε το «κέρδος» στην Κένυα και έλαβε πληρωμές στο Σουηδικό τραπεζικό λογαριασμό του από το Ηνωμένο Βασίλειο ως δώρα ή δάνεια. Ο κύκλος εργασιών της επιχείρησης κατά τη διάρκεια των έξι μηνών της λειτουργίας της ήταν 120 εκατομμύρια ευρώ. Όλοι οι προμηθευτές και οι πελάτες χρησιμοποίησαν για τις συναλλαγές τους τραπεζικούς λογαριασμούς στις Ολλανδικές Αντίλλες. Επιπλέον για την περίπτωση αυτή υπήρξε και κάποια υποψία για εμπορία ανθρώπων (ΤΗΒ) και πορνεία (FATF, 2007, σ. 3).

Υπόθεση 2. Διεθνείς ροές χρημάτων.

Μια απάτη ΦΠΑ carousel του Ηνωμένου Βασιλείου με αξία ΦΠΑ 36 εκατομμύρια βρετανικές λίρες έλαβε χώρα από τον Αύγουστο του 1996 μέχρι τον Νοέμβριο του 1998. Η απάτη διαπράχθηκε από μια ομάδα ατόμων με βάση τους την Νότια Ισπανία.

Η απάτη περιλάμβανε την προμήθεια κινητών τηλεφώνων από ισπανικές εταιρείες, που είχαν συσταθεί και ελέγχονταν από τους δράστες οι οποίοι στη συνέχεια «πωλούσαν» τα τηλέφωνα διαμέσου μη καταχωρημένων (αφανών)εμπόρων που λειτουργούσαν με φίλους και οικογένειες στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ο ΦΠΑ που χρεώνονταν από τους αφανείς εμπόρους δεν πληρώνονταν στις αρμόδιες αρχές. Τα κέρδη επέστρεφαν στους δράστες στην Ισπανία είτε με απευθείας τηλεγραφικές μεταφορές από τους αφανείς εμπόρους είτε με φυσική μεταφορά μετρητών.

Οι δράστες σύστησαν λογαριασμούς σε ελβετικές τράπεζες και μετέφεραν μεγάλα ποσά από τους ισπανικούς τραπεζικούς τους λογαριασμούς. Ένας από τους δράστες εντοπίστηκε στο αεροδρόμιο της Μαδρίτης καθ' οδόν προς τη Γενεύη με 35.000 βρετανικές λίρες στερλίνες σε χαρτονομίσματα. Οι καταθέσεις των ελβετικών τραπεζικών λογαριασμών μεταφέρθηκαν στη συνέχεια σε λογαριασμούς δολαρίων ΗΠΑ που τηρούνταν σε τράπεζες στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Χρήματα μεταφέρθηκαν επίσης στο Hong Kong από δύο από τους τραπεζικούς λογαριασμούς των αφανών εμπόρων. Ο τελικός προορισμός αυτών των χρημάτων είναι άγνωστος αλλά υπάρχουν υποψίες ότι επέστρεψαν πίσω στους δράστες οι οποίοι σ' αυτό το στάδιο είχαν εγκατασταθεί στις Ηνωμένες Πολιτείες. Τα χρήματα αποσύρθηκαν γρήγορα από το Hong Kong σε μετρητά.

Τα χρήματα δαπανήθηκαν σε ιδιοκτησίες, σκάφη, πολυτελή αυτοκίνητα, τυχερά παίγνια και πολυτελή τρόπο διαβίωσης των δραστών. Τελικά οι ισπανικές ιδιοκτησίες πωλήθηκαν και αγοράστηκαν άλλες ιδιοκτησίες στο Las Vegas στις ΗΠΑ. Οι δράστες επένδυσαν μεγάλα χρηματικά ποσά σε ένα απατηλό επενδυτικό σχήμα που το εκμεταλλεύτηκε μια εταιρεία λογιστών στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι οποίοι αποτέλεσαν αντικείμενο έρευνας. Τα ποσά που επενδύθηκαν σε αυτό το σχήμα ξεπλύθηκαν διαμέσου πολυάριθμων λογαριασμών συμπεριλαμβανομένης και μιας τράπεζας στην Κοινοπολιτεία της Dominica. Ένας αριθμός άλλων εγκληματιών επένδυσε σ' αυτό το σχήμα και ήσαν σε θέση να έχουν πρόσβαση στα ξεπλυμένα κεφάλαιά τους διαμέσου εξωχώριων λογαριασμών που τηρούνταν μεταξύ άλλων θέσεων και στο Γιβραλτάρ. Τα ποσά διακινήθηκαν κυρίως με τη μορφή δολαρίων ΗΠΑ.

Τρεις από τους κατηγορούμενους επέστρεψαν στο Ηνωμένο Βασίλειο από τις ΗΠΑ, την Ισπανία και την Ολλανδία για να αντιμετωπίσουν τη δίκη. Όλοι οι κατηγορούμενοι εκτός από έναν Ολλανδό υπήκοο ήσαν Βρετανοί. Συνολικά εννέα άτομα βρέθηκαν ένοχα για αδικήματα της σύστασης και συμμορίας για να εξαπατήσουν το Δημόσιο Ταμείο, απατηλή αποφυγή του φόρου προστιθέμενης αξίας και ξέπλυμα χρήματος. Οι καταδίκες κυμάνθηκαν από 6 μήνες (FATF, 2007, σ. 7).

Το συμπέρασμα που μπορούμε να εξάγουμε από τις μέχρι σήμερα τυπολογίες, είναι το τεράστιο πεδίο δράσης και οι οικονομικοί τομείς που επηρεάζονται από αυτές τις εγκληματικές πρακτικές.

Σίγουρα υπάρχουν πολλές άλλες τεχνικές που αγνοούμε, τόσο λόγω έλλειψης ερευνών από τους υπεύθυνους για την εποπτεία Οργανισμούς ή και λόγω της ικανότητας και της δεξιοτεχνίας των εγκληματιών, που καταφέρνουν να βρουν νέες τεχνικές, να τελειοποιούν τις παλιές ή να βρίσκουν εσοχές της αγοράς, σύμφωνα με την επιχειρηματική ορολογία για να αναπτύξουν σ' αυτές τις δραστηριότητές τους.

Συμπεράσματα

Το ξέπλυμα χρήματος αποτελεί διεθνές και εθνικό κοινωνικό πρόβλημα και σοβαρή εγκληματική δραστηριότητα η οποία συνδέεται στενά και με άλλες σοβαρές εγκληματικές δραστηριότητες. Οι συνέπειές του είναι εξαιρετικά επιβλαβείς έως και καταστροφικές σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο. Αποτελεί το λόγο ύπαρξης του οργανωμένου εγκλήματος, βασικός στόχος του οποίου είναι το οικονομικό κέρδος.

Οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες εκμεταλλεύονται διάφορες νόμιμες επιχειρηματικές δομές για να αποκρύψουν τις εγκληματικές δραστηριότητες και τα κέρδη τους και να διαπράξουν κερδοφόρα και πολύπλοκα εγκλήματα. Το ξέπλυμα χρήματος επιτρέπει στις οργανωμένες εγκληματικές ομάδες να επιχειρούν στο διεθνές παγκοσμιοποιημένο χρηματοοικονομικό περιβάλλον διεισδύοντας στη νόμιμη οικονομία, με τη δυνατότητα να αναμειγνύουν τα παράνομα κέρδη τους με νόμιμα κέρδη.

Το ξέπλυμα χρήματος είναι σε μεγάλο βαθμό ένα κρυφό φαινόμενο. Έρχεται στο φως μόνο όταν αποκαλύπτεται. Ο ακριβής αριθμός των ξεπλυντών χρήματος οι οποίοι δρουν κάθε χρόνο, το πόσα χρήματα ξεπλένουν, σε ποιες χώρες και σε ποιούς τομείς και ποιες τεχνικές ξεπλύματος χρήματος χρησιμοποιούν δεν είναι ακριβώς γνωστά.

Λόγω του τεράστιου όγκου των χρηματοοικονομικών συναλλαγών οι οποίες συνδέονται με ξέπλυμα χρήματος και της εξαιρετικής ταχύτητας με την οποία αυτές πραγματοποιούνται με τη βοήθεια της τεχνολογίας, δεν υπάρχουν αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία τα οποία θα μπορούσαν να συμβάλλουν στη συνειδητοποίηση και την εκτίμηση της τιθέμενης από αυτό πραγματικής απειλής, ώστε να ληφθούν τα απαιτούμενα αποτελεσματικά μέτρα πρόληψης και καταστολής. Το ποσοστό των καταγεγραμμένων αδικημάτων ξεπλύματος χρήματος ή αυτών για τα οποία ασκείται ποινική δίωξη αντιπροσωπεύει μάλλον μια μικρή ένδειξη για τη δραστηριότητα της αστυνομίας και όχι το πραγματικό μέγεθος του εγκληματικού φαινομένου. Προκειμένου να υπάρξει αξιόπιστη αποτίμηση της πραγματικής έκτασης του ξεπλύματος χρήματος απαιτείται προσδιορισμός με σαφήνεια της έννοιάς του και υιοθέτηση ενιαίου και αξιόπιστου μοντέλου εκτίμησης.

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και ιδιαίτερα των κεφαλαιαγορών βρίσκεται στην καρδιά της ανάπτυξης του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού

συστήματος και της σχέσης του με το ξέπλυμα χρήματος. Το απελευθερωμένο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα έχει προσλάβει χαρακτηριστικά τα οποία ευνοούν το ξέπλυμα χρήματος καθώς και κάθε άλλη μορφή μετακίνησης χρημάτων.

Η εύκολη πρόσβαση και η δυνατότητα ταχείας κίνησης των χρημάτων και μάλιστα με ελάχιστες διατυπώσεις και κανονιστικές ρυθμίσεις αποτελούν τέλεια εργαλεία ξεπλύματος χρήματος. Τον σκοπό αυτό υπηρετεί και η ύπαρξη και λειτουργία πολλών ενδοχώριων και εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και φορολογικών παραδείσων που χρησιμοποιούνται είτε ως διάυλοι διαμέσου των οποίων περνούν τα χρήματα, είτε ως προσωρινά καταφύγια και τελικοί προορισμοί.

Η παγκοσμιοποίηση επιτρέπει στα οργανωμένα εγκληματικά δίκτυα να μετατοπίζουν τα διάφορα στάδια διάπραξης του οργανωμένου εγκλήματος (προετοιμασία, εκτέλεση, απόκτηση κέρδους, ξέπλυμα χρήματος) και να βελτιστοποιούν τις δράσεις τους. Στη νέα παγκόσμια ηλεκτρονική οικονομία διαχειριστές κεφαλαίων, χρηματιστές, τράπεζες, επιχειρήσεις, εγκληματίες του λευκού κολάρου, ανεξάρτητοι επενδυτές, μεταφέρουν τεράστιες ποσότητες κεφαλαίων από την μια άκρη του κόσμου στην άλλη. Μέσα από τις διαδικασίες αυτές όλοι αυτοί είναι σε θέση να αποσταθεροποιήσουν από τη μια στιγμή στην άλλη μια ισχυρή οικονομία, μεταφέροντας τα κεφάλαια αλλού, εκεί όπου αυτοί θεωρούν ότι μπορούν να επιτύχουν το μεγαλύτερο δυνατό κέρδος με το λιγότερο δυνατό κόστος.

Για τη διενέργεια του ξεπλύματος χρήματος χρησιμοποιούνται άτομα τα οποία ανήκουν σε ειδικές κατηγορίες επαγγελματιών με εμπειρογνωμοσύνη και υψηλή εξειδίκευση (gatekeepers). Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται και τα πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα, λόγω της σημαντικής θέσης την οποία κατέχουν στο πολιτικό γίνεσθαι και των εξαιρετικά επιβλαβών συνεπειών μιας ενδεχόμενης παράνομης συμπεριφοράς τους για την κοινωνία, την οικονομία και το πολιτικό σύστημα.

Η κεντρική ευθύνη της πρόληψης και καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος ανατέθηκε αρχικά στον τραπεζικό τομέα επειδή θεωρήθηκε ότι ήταν ο τομέας εκείνος ο οποίος θα μπορούσε, καλύτερα από κάθε άλλον, να θέσει σε συναγερμό τον μηχανισμό καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, με βάση υποψίες για συναλλαγές ξεπλύματος χρήματος ή την αξιολόγηση καταστάσεων κινδύνου με την εφαρμογή συγκεκριμένων κριτηρίων. Σε κάθε περίπτωση όμως, η συμβολή των τραπεζικών ιδρυμάτων στην εισαγωγή των εγκληματικών χρημάτων στο διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα είναι καταλυτική. Οι περιπτώσεις διευκόλυνσης

του ξεπλύματος χρήματος εκ μέρους τραπεζών και χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων είναι άπειρες.

Ο ρόλος του τραπεζικού συστήματος στο ξέπλυμα χρήματος είναι καθοριστικός. Όταν οι τράπεζες δεν εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους οι οποίες απορρέουν από το διεθνές καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος ή όταν οι υπάλληλοί τους ή τα διευθυντικά τους στελέχη είναι διεφθαρμένοι ή διαπλεκόμενοι, τότε αυτές δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένα πραγματικό εργαλείο των παράνομων και εγκληματικών δικτύων, άμεσοι και αναγκαίοι συνεργοί τους στη διάπραξη κακουργημάτων σε βάρος του κράτους δικαίου, του δημοκρατικού συστήματος διακυβέρνησης, της κοινωνικής συνοχής και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το ξέπλυμα χρήματος είναι άρρηκτα συνδεδεμένο και με τη διαφθορά. Ενώ τα θέματα της διαφθοράς και του ξεπλύματος χρήματος έχουν τεθεί ψηλά στην αξιολογική κλίμακα προτεραιοτήτων των διαφόρων κρατών, αυτό δεν αποτρέπει διεθνείς επιχειρήσεις να δωροδοκούν πολιτικούς και ανώτερα κρατικά στελέχη, προκειμένου να προωθήσουν τα συμφέροντά τους, αλλοιώνοντας τον υγιή ανταγωνισμό και μετατρέποντάς τον σε αθέμιτο. Και ενώ κάτι τέτοιο αποτελεί παραβίαση του νόμου η οποία επιφέρει βαρύτερες κυρώσεις, που φθάνουν μέχρι και τον αποκλεισμό από συμβόλαια ανάληψης δημοσίων έργων, με την προϋπόθεση της προηγούμενης καταδίκης στο δικαστήριο, η καταδίκη αυτή δεν επέρχεται ποτέ ή επέρχεται πολύ σπάνια όταν φυσικά δεν ακολουθείται η λύση του εξωδικαστικού συμβιβασμού.

Ο συνδυασμός του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και της παράνομης φυγής κεφαλαίων και της φοροδιαφυγής αποτελεί το μεγαλύτερο κενό στο σύστημα της ελεύθερης αγοράς. Εξαιτίας τους σημαντικοί εθνικοί πόροι τίθενται μόνιμα εκτός δυνατότητας εκμετάλλευσης και αξιοποίησής τους από τις εθνικές κυβερνήσεις για τη χρηματοδότηση της κοινωνικής κυβερνητικής τους πολιτικής και παροχής στους πολίτες τους ακόμη και των πιο βασικών κοινωνικών υπηρεσιών.

Τα μεγάλα ενδοχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα του πλανήτη με τους δορυφόρους τους, τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και τους φορολογικούς παραδείσους, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο ξέπλυμα χρήματος. Η επινόηση του εξωχώριου αποδεικνύει τη δύναμη του χρηματοοικονομικού κεφαλαίου και την ικανότητά του να δραπετεύει σε οχυρωμένους και απορρυθμισμένους χώρους, οι οποίοι είναι προστατευμένοι από εξωτερικές οχλήσεις και παρεμβολές. Οι δικαιοδοσίες απορρήτου συνεισφέρουν στη φτωχοποίηση των χωρών, ενθαρρύνοντας

και επιτρέποντας τη διαφυγή κεφαλαίων, τη φοροδιαφυγή και τις παράνομες χρηματοοικονομικές ροές οι οποίες προέρχονται από διαφθορά μεγάλης κλίμακας.

Η ύπαρξη των φορολογικών παραδείσων συνοδεύεται από μεγάλη υποκρισία σε πολιτικό επίπεδο, με βάση τις πομπώδεις κάθε φορά πολιτικές διακηρύξεις για την κατάργησή τους και την αμετάβλητη σκληρή πραγματικότητα της διαχρονικής επιβίωσης και μακροημέρευσής τους.

Τα σκάνδαλα και οι διεθνείς χρηματοοικονομικές κρίσεις που συνδέθηκαν με τη λειτουργία των φορολογικών παραδείσων αποκάλυψαν την αδιαφάνεια των χρηματοοικονομικών ροών και την ανικανότητα των κρατών, των αρχών εφαρμογής του νόμου, των εθνικών εποπτικών αρχών καθώς και των διεθνών Οργανισμών να παρακολουθήσουν τα ίχνη τους. Αποκάλυψαν επίσης και την απουσία ισχυρών τεχνικών και νομικών εργαλείων που να επιτρέπουν τον αποτελεσματικό έλεγχο των μαζικών διεθνών χρηματοοικονομικών συναλλαγών, ιδιαίτερα σε ότι αφορά την αντιμετώπιση των εμποδίων που τίθενται στο πλαίσιο αυτό από το τραπεζικό απόρρητο, την εμπιστευτικότητα και την αδιαφάνεια που χαρακτηρίζουν τις χρηματοοικονομικές συναλλαγές.

Οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες με τα χρήματα τα οποία αποκομίζουν από το ξέπλυμα των εγκληματικών τους προσόδων παρουσιάζονται σε ορισμένες περιπτώσεις, ιδιαίτερα σε χώρες που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα, ως οι μοναδικές οντότητες οι οποίες μπορούν να προσφέρουν εργασία στον τοπικό πληθυσμό με τις εταιρείες και τις επιχειρήσεις που έχουν στην ιδιοκτησία τους ή τις οποίες ελέγχουν και μέσω των οποίων ξεπλένουν τις εγκληματικές τους προσόδους. Η ικανότητα των οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων να χρησιμοποιούν οικονομικούς πόρους για να προσφέρουν εργασία σε άνεργα άτομα εξηγεί την δύναμη και την αντοχή τους απέναντι στις ενέργειες των αρχών εφαρμογής του νόμου. Η ιδιοκτησία νόμιμων επιχειρήσεων και η διεξαγωγή επιχειρηματικών δραστηριοτήτων επιτρέπει στις εγκληματικές οργανώσεις να ασκούν την επιρροή τους στον πληθυσμό, να αναλαμβάνουν τον έλεγχο εδαφικών περιοχών και να εξασφαλίζουν σε αρκετές περιπτώσεις ακόμη και την κοινωνική αποδοχή των τοπικών κοινωνιών.

Το ξέπλυμα χρήματος με τη δυνατότητά του να παρεμβαίνει όχι μόνο στις παράνομες αλλά και στις νόμιμες χρηματαγορές, στρεβλώνει τις παραμέτρους που ισχύουν σ' αυτές και καταφέρνει τελικά να προβάλλεται ως εναλλακτική πηγή χρηματοδότησης απόλυτα νόμιμων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Έτσι, τα

ξεπλυμένα χρήματα παρουσιάζονται σε ορισμένες περιπτώσεις άμεσης ανάγκης ως εναλλακτική λύση έναντι των παραδοσιακών διαύλων χρηματοδότησης των εμπορικών και βιομηχανικών επιχειρήσεων, είτε για τη χορήγηση μικρών καταναλωτικών δανείων ή ακόμα χειρότερα και ως τοκογλυφία στις διάφορες μορφές της.

Η εισροή παράνομων χρημάτων σε επιχειρήσεις, οι οποίες βρίσκονται κάτω από τον έλεγχο οργανωμένων εγκληματιών, τους προσφέρει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα αφού οι επιχειρήσεις αυτές μπορούν να λειτουργούν με χαμηλότερα κόστη από εκείνα των πραγματικά νόμιμων επιχειρήσεων, οι οποίες είναι υποχρεωμένες να βασιστούν στην αγορά κεφαλαίων από το τραπεζικό σύστημα για να χρηματοδοτηθούν.

Η κατάσταση στο πεδίο της χάραξης και της υλοποίησης των πολιτικών πρόληψης και καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο είναι παράδοξη. Ενώ σε κάθε περιοχή του πλανήτη θεσπίζονται νόμοι όλο και πιο αυστηροί εναντίον του ξεπλύματος χρήματος, εντούτοις η διείσδυση του εγκληματικού κεφαλαίου στη νόμιμη οικονομία προσλαμβάνει όλο και πιο ανησυχητικές διαστάσεις. Αυτό συμβαίνει επειδή το ξέπλυμα χρήματος βρίσκει καταφύγιο σε εξωχώριες δικαιοδοσίες απορρήτου, ανωνυμίας και αδιαφάνειας και επειδή το παγκόσμιο καθεστώς καταπολέμησής του εμφανίζει σημαντικά κενά και αδυναμίες σε σχέση με την αποτελεσματική εφαρμογή του.

Το ξέπλυμα χρήματος εξακολουθεί ακόμη και σήμερα να εκμεταλλεύεται τα εγγενή προβλήματα στην ταχύτητα επικοινωνίας και στη συνεργασία μεταξύ των αρχών εφαρμογής του νόμου των διαφόρων χωρών, τις ασυμβατότητες των κανονιστικών συστημάτων και των συστημάτων απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, τις διαφορετικές αντιλήψεις για το ξέπλυμα χρήματος και τις διαφορετικές νομικές και διοικητικές νοοτροπίες, την αναποτελεσματική τραπεζική εποπτεία, τη διαφθορά κρατικών λειτουργιών, τις δυσκολίες εντοπισμού, παγώματος, κατάσχεσης, δήμευσης και ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων τα οποία προέρχονται από παράνομες και εγκληματικές δραστηριότητες.

Το ξέπλυμα χρήματος αναπτύσσεται στους κόλπους της καπιταλιστικής λογικής για την άνευ όρων επιδίωξη του κέρδους. Στο πλαίσιο της χρηματοοικονομικής παγκοσμιοποίησης το ξέπλυμα χρήματος αποτέλεσε το όχημα μιας πρωτοφανούς συσσώρευσης κεφαλαίου σε παγκόσμιο επίπεδο, το οποίο βρήκε καταφύγιο στα

μεγάλα ενδοχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα του πλανήτη και τους δορυφόρους τους, τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και τους φορολογικούς παραδείσους τα οποία παίζουν το ρόλο των χρηματοοικονομικών καταφυγίων. Ταυτόχρονα, οι χώρες από τις οποίες διαφεύγουν τα κεφάλαια αυτά είναι καταδικασμένες στη φτωχοποίηση, την οικονομική δυσπραγία, την έκρηξη βίας και τη διαρκή υπανάπτυξη κ.λπ. Πρόκειται στην κυριολεξία για μια αδίστακτη προσπάθεια εγκαθίδρυσης μιας νέας παγκόσμιας τάξης πραγμάτων με όρους οικονομικής αποικιοποίησης.

Οι προσπάθειες πολλών διεθνών Οργανισμών, όπως του ΟΗΕ, του ΟΟΣΑ, του Συμβουλίου της Ευρώπης, της ΕΕ, της Παγκόσμιας Τράπεζας, του ΔΝΤ, της Ομάδας των Οκτώ (G8), της FATF, αλλά και ενός πλήθους ανεξάρτητων διεθνών Οργανισμών για τη διατύπωση προτάσεων και την εξεύρεση λύσεων στο θέμα της αντιμετώπισης του ξεπλύματος χρήματος δεν έχουν αποδώσει ικανοποιητικά αποτελέσματα μέχρι σήμερα. Παρά τη συγκρότηση του διεθνούς πλαισίου καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος φαίνεται ότι τα αποτελέσματα των προσπαθειών είναι πενιχρά. Θέματα όπως τα νομοθετικά κενά, οι παραλείψεις και οι ανομοιομορφίες στο κανονιστικό και ρυθμιστικό πλαίσιο, η ύπαρξη ενδοχώριων και εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και η χρήση εικονικών εταιρειών, καταπιστευμάτων και πολύπλοκων χρηματοοικονομικών σχημάτων παραμένουν άλυτα και υπονομεύουν τις προσπάθειες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος που έχουν αναληφθεί από τη διεθνή κοινότητα και τις ενδιαφερόμενες χώρες.

Ο ρόλος της FATF στο σχεδιασμό του διεθνούς καθεστώτος καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος υπήρξε κεντρικός. Ωστόσο έχει δεχθεί αυστηρή κριτική όλα αυτά τα χρόνια της λειτουργίας της και τα αποτελέσματα της δράσης της έχουν αμφισβητηθεί από πολλούς ερευνητές. Σε κάθε περίπτωση αντικατοπτρίζουν την αδυναμία της πολιτικής να δράσει αποτελεσματικά στο πεδίο του ξεπλύματος χρήματος, είτε γιατί δεν θέλει είτε γιατί δεν μπορεί. Δυστυχώς, οι σχετικές αποφάσεις για την ένταξη στη λίστα της FATF ή την έξοδο από αυτή μη συνεργαζόμενων χωρών ή δικαιοδοσιών λαμβάνονται κάθε φορά με βάση τα συμφέροντα των μεγάλων χωρών και τις σχέσεις των χωρών αυτών μαζί τους.

Οι πολιτικές προσαρμογής και αναδιάρθρωσης οι οποίες επεβλήθησαν τα τελευταία χρόνια από το ΔΝΤ στις αναπτυσσόμενες χώρες, δημιούργησαν ιδιαίτερες δυσκολίες στις χώρες αυτές για τη συμμόρφωσή τους με τις θεσμικές απαιτήσεις για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος. Στην πραγματικότητα, τα μέτρα

προσαρμογής που υπεδείχθησαν και επεβλήθησαν από το ΔΝΤ περιλάμβαναν μεταξύ άλλων, εκτός από την ιδιωτικοποίηση των κρατικών επιχειρήσεων, την απορρύθμιση των εμπορικών συναλλαγών και τη δραστική περικοπή δαπανών σε καίριους τομείς της κοινωνικής δραστηριότητας (υγεία, παιδεία, ασφάλιση) αλλά και την ελεύθερη μετατρεψιμότητα των νομισμάτων και τη διασφάλιση του τραπεζικού απορρήτου, δύο διατάξεις οι οποίες δεν μπορούσαν παρά να διευκολύνουν το έργο των ξεπλυντών χρήματος.

Η καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος εξακολουθεί να παραμένει μέχρι σήμερα μια από τις πιο πασιδηλές αποτυχίες όλων των εθνικών και διεθνών πολιτικών που αναλήφθηκαν σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για την καταπολέμηση της οργανωμένης και οικονομικής εγκληματικότητας, αφού τεράστια ποσά παράνομων κεφαλαίων εξακολουθούν να διέρχονται μέσω του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος χωρίς κάποια ουσιαστική ενόχληση.

Εκείνο το οποίο λείπει πραγματικά, είναι η ισχυρή πολιτική βούληση για την αντιμετώπιση των μέσων και των μηχανισμών που χρησιμοποιούνται για το ξέπλυμα χρήματος. Η αδυναμία αυτή επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι το θέμα παραμένει στην ημερήσια διάταξη διεθνών Οργανισμών και εθνικών κυβερνήσεων για πάνω από σαράντα χρόνια και εξακολουθεί να αποτελεί απειλή εξαιρετικής βαρύτητας για όλες τις χώρες, ιδιαίτερα για τις φτωχές και τις αναπτυσσόμενες.

Ενώ η πολιτική και το δίκαιο, η αντιπροσωπευτική δημοκρατία και το κράτος δικαίου εξακολουθούν ακόμη να είναι προσηλωμένα στο έθνος - κράτος, οι μεγάλες χρηματοοικονομικές εξουσίες είναι σήμερα παγκόσμιες εξουσίες που ασκούνται εκτός των πολιτικών ελέγχων και χωρίς τους περιορισμούς και τις δεσμεύσεις που έχουν καθιερωθεί από το δίκαιο, το οποίο εξακολουθεί να είναι βασικά ένα κρατικό δίκαιο.

Με την απουσία μιας δημόσιας σφαίρας που να ανταποκρίνεται στο ύψος των περιστάσεων της επιχειρούμενης παγκοσμιοποίησης οι χρηματοοικονομικές δυνάμεις αναπτύχθηκαν ως δυνάμεις χωρίς όρια, χωρίς κανόνες, πρωτόγονες και άγριες και σε τέτοιο βαθμό άπληστες και άνομες που επέβαλαν αδίστακτα τους δικούς τους κανόνες και τα συμφέροντά τους ακόμα και πάνω στην ίδια την πολιτική και στην ίδια την κοινωνία.

Επίλογος

Ο δούρειος ίππος της ανεξέλεγκτης, χωρίς κανόνες και ηθικούς φραγμούς παγκοσμιοποίησης, της οικονομικής απορρύθμισης, της κοινωνικής αταξίας, της «ανόδου της ασημαντότητας», της αδιαφάνειας, της χειραγώγησης του πλήθους, της χειραγώγησης της πολιτικής από οργανωμένα οικονομικά συμφέροντα, της υπονόμησης του κράτους δικαίου, της ελλειμματικής δημοκρατίας, της φαλκίδευσης των πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, της φτωχοποίησης μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού και της αλλοτρίωσης, οδήγησε σιγά - σιγά μέσα σε μια τεσσαρακονταετία, στην πλήρη ανατροπή του παγκόσμιου σκηνικού, όπως το είδαμε και το βιώσαμε μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Στη σκιά μιας άναρχης παγκοσμιοποίησης, ευημερεί πλέον ένα εκτεταμένο δίκτυο ενδοχώριων και εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων, βασιζόμενο σε κεφάλαια τα οποία κυκλοφορούν ανεξέλεγκτα ανεξάρτητα από την προέλευσή τους, νόμιμη ή παράνομη, στα οποία το δίκτυο αυτό παραχωρεί βολικό καταφύγιο. Πρόκειται για χρηματοοικονομικές θέσεις και τραπεζικά ιδρύματα στα οποία το τραπεζικό απόρρητο, η ανωνυμία και η αδιαφάνεια αποτελούν προπέτασμα καπνού για ξέπλυμα χρημάτων από ναρκωτικά, οργανωμένο έγκλημα γενικά, τρομοκρατία, οργανωμένα επιχειρηματικά συμφέροντα ατόμων και ομίλων, διαφθορά, απάτη, εγκλήματα του λευκού κολάρου, φοροδιαφυγή κ.λπ.

Πρόκειται επίσης για ένα φαινόμενο, το οποίο οφείλει την επιβίωσή του και την επιβίωσή του, κατ' αρχήν στην έμφυτη επιθυμία του ανθρώπου για εξουσία και οικονομικό κέρδος και στην αχαλίνωτη φαντασία και ευρηματικότητα αυτών οι οποίοι ξεπλένουν χρήματα. Η επιβίωσή του οφείλεται και στην αδυναμία αυτών οι οποίοι πιστεύουν σε μια δίκαιη και ηθική κοινωνία με κανόνες οι οποίοι να σέβονται τον άνθρωπο, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το κοινωνικό σύνολο, να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τις ακόρεστες ορέξεις ενός ακανονάρχητου και βίαιου παγκόσμιου καπιταλισμού, αδίστακτων οργανωμένων εγκληματιών και εγκληματιών του λευκού κολάρου, άπληστων τραπεζιτών και επιχειρηματιών, διεφθαρμένων πολιτικά εκτεθειμένων προσώπων και χωρίς ηθικούς φραγμούς επαγγελματιών.

Οι διαδικασίες ανάδειξης του υπήρξαν τόσο αθόρυβες και ύπουλες όσο εκείνες οι διαδικασίες οι οποίες έκλεισαν τον ποιητή από τον κόσμο έξω, χωρίς να μπορέσει να ακούσει τον ήχο των κτιστών που έχτιζαν τα τείχη γύρω του. Γιατί για τείχη ακριβώς

πρόκειται, όταν ο πολίτης είναι αποκλεισμένος, απροστάτευτος και αδύναμος να αντιδράσει μπροστά στην αρπακτική μανία εκείνων οι οποίοι χρησιμοποιούν το ξέπλυμα χρήματος για να νομιμοποιήσουν το προϊόν των εγκλημάτων τους, είτε πρόκειται για οργανωμένους εγκληματίες, είτε για διεφθαρμένες πολιτικές ελίτ, είτε για φοροδιαφεύγοντες άνομους και άπληστους επιχειρηματίες αλλά και για να αποκτήσουν πολιτική και οικονομική ισχύ, σε βάρος των συμφερόντων του κοινωνικού συνόλου και των απαράγραπτων δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Το ξέπλυμα χρήματος είναι το σημείο συνάντησης της νόμιμης με την παράνομη οικονομία. Είναι η αέναη πάλη του καλού με το κακό. Το σχίσμα μεταξύ του δέοντος γενέσθαι και αυτού που πράγματι συμβαίνει είναι απόλυτο. Προκαλεί εντύπωση η επαμφοτερίζουσα στάση ηγετών μεγάλων χωρών οι οποίοι ζητούν το τέλος των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων, με τα λόγια τους να παραμένουν απλά διακηρύξεις, την ίδια στιγμή που αποτελούν τα ίδια ενδοχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα ή που επιτρέπουν να λειτουργούν στο έδαφός τους ή σε επικράτειες εξαρτώμενες από αυτά εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικοί παράδεισοι.

Το ξέπλυμα χρήματος έχει μετατραπεί σε κολυμβήθρα του Σιλβάμ, σε ένα μεσαιωνικό παπικό συγχωροχάρτι του Γιόχαν Τέτζελ, για να συγχωρεθούν όλες οι αμαρτίες ενός συστήματος το οποίο όχι μόνο αδυνατεί να επιβάλει τους νόμους τους οποίους το ίδιο έχει εφεύρει, αλλά που τους καταπατεί και τους κακοποιεί βάνουσα ή που τους εφαρμόζει και τους ερμηνεύει επιλεκτικά. Η διασταλτική, η συσταλτική και η αναλογική ερμηνεία του νόμου μπορούν κάλλιστα να εξυπηρετήσουν και άνομους σκοπούς. Το ξέπλυμα χρήματος είναι ένα σκουλήκι το οποίο κατατρώει αργά αλλά εφιαλτικά εκ των έσω τις σάρκες της πολιτικής, της οικονομίας και της κοινωνίας.

Οι εξωχώριες δικαιοδοσίες αλλά και τα ενδοχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα ορισμένων χωρών, υπονομεύουν καθοριστικά τις παγκόσμιες προσπάθειες καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Παρά τις επανειλημμένες μεγαλόστομες διακηρύξεις ότι έχει φθάσει το τέλος των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων και των φορολογικών παραδείσων αυτό δεν φαίνεται να συμβαίνει στην πράξη. Αυτό το οποίο παρατηρείται είναι μια μετατόπισή τους, εφόσον αυτό απαιτείται, σε άλλες γεωγραφικές περιοχές, όπου μπορούν να νιώθουν πιο άνετα και ένας ύποπτος και αδιάκοπος χαρακτηρισμός ή αποχαρακτηρισμός τους για ένταξη ή έξοδο από τους σχετικούς καταλόγους διεθνών Οργανισμών.

Εντύπωση προκαλεί το γεγονός της εστίασης της προσοχής στα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και η θέση στο απυρόβλητο των μεγάλων ενδοχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων του πλανήτη. Αλήθεια πόσο υποκριτική είναι η στάση αυτή; Μέσα στη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας και στην κορύφωση της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης, το ξέπλυμα χρήματος συνδεδόμενο με το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά, τη φοροδιαφυγή, τα εγκλήματα των ισχυρών, την παράνομη εκροή κεφαλαίων από αναπτυσσόμενες προς αναπτυγμένες χώρες, τη στρεβλή οικονομική ανάπτυξη, την υπερβολική συσσώρευση πλούτου και τη φτωχοποίηση φαίνεται ότι έχει πολύ δρόμο ακόμη να διανύσει σε βάρος της δημοκρατίας, της ορθής οικονομικής ανάπτυξης, του κράτους δικαίου, της κοινωνικής συνοχής και των ανθρώπινων δικαιωμάτων, για την προστασία των οποίων απαιτείται ηθική, εντιμότητα, διαφάνεια, απολογισμός, λογοδοσία και συλλογική συνείδηση.

Οι προσπάθειες αναγνώρισης και καταπολέμησης του προβλήματος του ξέπλυματος χρήματος απαιτούν να βρουν τους κοινωνιολόγους, τους οικονομολόγους, τους πολιτικούς επιστήμονες, τους διεθνολόγους, τους ποινικολόγους και τους εγκληματολόγους στην πρωτοπορία. Πρόκειται για μια ερευνητική δραστηριότητα η οποία δεν είναι καθόλου εύκολη και η οποία θα πρέπει να διεξαχθεί επί του πεδίου από μελετητές εκπαιδευμένους να ακούν, να παρατηρούν, να αναλύουν, να ερμηνεύουν, να προτείνουν και να συμβάλλουν στην εφαρμογή των προτεινόμενων.

Οι μεγάλες παγκοσμιοποιημένες πολυεθνικές εταιρείες με τα προκλητικά τους προνόμια, τη φορολογική τους ασυλία, την αδιαφάνειά τους, τις πρακτικές διαφθοράς και την τεράστια οικονομική ισχύ τους κοροϊδεύουν ασύστολα το χρεωκοπημένο εθνικό πλαίσιο και εκμεταλλεύονται με απληστία το αρρυθμιστο παγκόσμιο. Οι διεθνείς οργανωμένες εγκληματικές οργανώσεις έχουν ενδυθεί πλέον τον μανδύα της διεθνούς οικονομικής επιχείρησης. Οι μεγάλες οικονομικά αναπτυγμένες χώρες φαίνεται να έχουν κυριευθεί από μια αχαλίνωτη επιχειρηματική απληστία στο πεδίο των διεθνοποιημένων αγορών. Σε πολλές περιπτώσεις το εταιρικό δίκαιο φαίνεται να υπερτερεί του Συντάγματος, του κράτους δικαίου και της ηθικής. Τελικά ποιος είναι εκείνος ο οποίος καρπούται τα οφέλη από όλα αυτά και ποιός είναι αυτός ο οποίος καλείται να πληρώσει τις συνέπειες;

Η χρηματοοικονομική σφαίρα έχει καταστεί κυρίαρχη. Δεν μιλάμε πλέον για κοινωνική ή πολιτική ιδεολογία, αλλά για οικονομική σκέψη, η οποία δεν συνδέεται με την παραγωγή, αλλά με την αγορά, όπου η επιδίωξη των συμφερόντων των μεν και

των δε έχει καταστεί κεντρικό θέμα και όπου η φτωχοποίηση και ο κοινωνικός αποκλεισμός αποτελούν τα τρόπαια μιας ανεξέλεγκτης παγκοσμιοποίησης και ενός αδίστακτου νεοφιλελευθερισμού. Η ανάπτυξη της βιομηχανικής παραγωγής στο παρελθόν θωράκιζε την κοινωνική συνοχή, ενώ εκείνη της αγοράς ευνοεί την ανάδειξη του άκρατου ατομικισμού. Τα περιθώρια χειρισμών πολιτικής δράσης, έχουν περιοριστεί εφιαλτικά, απέναντι στις δεσμεύσεις και τις επιταγές των χρηματοοικονομικών αγορών και της παγκοσμιοποίησης. Η κυριαρχία των κρατών και οι μηχανισμοί αντιπροσώπευσης έχουν υπονομευτεί από αδιαφανείς έως και ανώνυμες οντότητες, οι οποίες διακινούν παράνομα τεράστια κεφάλαια, διαφεύγοντας από κάθε έλεγχο.

Στο σημερινό πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης διαπιστώνεται σε πολλές χώρες διαφθορά πολιτικά εκτεθειμένων προσώπων. Η επινόηση του εξωχώριου με το ξέπλυμα χρήματος προκαλεί αλληπάλληλες περιφερειακές και εθνικές χρηματοοικονομικές κρίσεις ακόμα και παγκόσμιες. Υπάρχουν τραπεζικά ιδρύματα τα οποία διεξάγουν χρηματοοικονομικές συναλλαγές με εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους και επιχειρηματικές συναλλαγές με διεφθαρμένα καθεστώτα και ύποπτους πελάτες σε διεφθαρμένα και μη διεφθαρμένα κράτη, κάνοντας ταυτόχρονα συστάσεις, για την πρόληψη της χρήσης των τραπεζών για ξέπλυμα χρήματος το οποίο είναι προϊόν διαφθοράς.

Υπάρχουν επίσης τραπεζικά ιδρύματα και επιχειρηματικοί όμιλοι που διαθέτουν υποκαταστήματα ή θυγατρικές σε χώρες και επικράτειες που χαρακτηρίζονται ως φορολογικοί παράδεισοι, παραβιάζοντας από την πίσω πόρτα το παγκόσμιο καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος. Οι κανόνες για τη δημόσια λογοδοσία δεν εφαρμόζονται με συνέπεια, με αποτέλεσμα τον σφετερισμό και την ιδιοποίηση δημόσιου πλούτου και την αποστέρηση σημαντικότερων πόρων από την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Ταυτόχρονα, η κάλυψη των κεφαλαίων αυτών τα οποία ελλείπουν μετακυλίεται στο κοινωνικό σύνολο. Οι αδιαφανείς χρηματοοικονομικές δομές φαλκιδεύουν τους όρους του παιχνιδιού και υπονομεύουν την ίδια τη δημοκρατία και την κοινωνική συνοχή, αυξάνοντας το χάσμα μεταξύ πλούσιων και φτωχών.

Μέσα σε ένα τέτοιο νοσηρό παγκόσμιο περιβάλλον, οι συνεχείς νομοθετικές παρεμβάσεις αλλά και οι έννοιες της πρόληψης και της καταπολέμησης της διαφθοράς και του ξεπλύματος χρήματος παύουν να έχουν ουσιαστικό νόημα και αποτελούν

φτιασιδώματα ενός οικοδομήματος το οποίο σείεται συθέμελα και ρητορικά σχήματα τα οποία δικαιολογούν απλά και μόνο τη διαιώνιση των προβλημάτων, δίνοντας την ψευδαίσθηση ότι κάτι γίνεται.

Η διαφθορά, το οργανωμένο έγκλημα και η φοροδιαφυγή και το συνδεόμενο μαζί τους ξέπλυμα χρήματος, όπως άλλωστε και όλες οι παρανομίες και φαυλότητες ξεκινούν από μια αρετή, την ανεκτικότητα, αλλά και την παραίτηση και την μοιρολατρία των πολιτών, ότι «όπως έχουν τα πράγματα δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα».

Οι υποθέσεις και τα οικονομικά σκάνδαλα υψηλού προφίλ ξεπλύματος χρήματος και διαφθοράς, τα οποία διερευνήθηκαν τα τελευταία χρόνια, χαρακτηρίστηκαν από κατάχρηση και ιδιοποίηση τεράστιων δημόσιων κεφαλαίων, μη ηθική συναλλακτική και επιχειρηματική συμπεριφορά και πολιτική διαφθορά από πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα, τα οποία συνέβαλαν στη δυσπιστία των πολιτών απέναντι στο πολιτικό σύστημα. Η κοινή γνώμη, καλύτερα ενημερωμένη σήμερα, αντιλαμβάνεται ότι η μεγάλη διαφθορά και το ξέπλυμα χρήματος αγγίζουν κυρίως τα υψηλά διοικητικά, πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά επίπεδα και τομείς όπως τα δημόσια έργα, την υγεία, τα ακίνητα, τους στρατιωτικούς εξοπλισμούς, τις οικονομικές υποθέσεις της ΕΕ, τον αθλητισμό, τον αγροτικό τομέα, τον τομέα των επιχειρήσεων, την παροχή υπηρεσιών, τη δημόσια διοίκηση, τη διαχείριση της δημόσιας περιουσίας, τα πολιτικά κόμματα κ.λπ.

Το διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα ελέγχεται σήμερα από μια χρηματοοικονομική ελίτ η οποία ξεχωρίζει τα ταξικά της συμφέροντα από την πραγματική οικονομία και η οποία ελέγχει τις κυβερνήσεις (δημοκρατικές και μη) του κόσμου μέσα από τον αδίστακτο οικονομικό εκβιασμό που τους ασκεί. Όλα αυτά φυσικά έχουν με άνεση σχεδιαστεί, προμελετηθεί και προωθηθεί σε βάθος χρόνου, χωρίς οι ενδιαφερόμενοι πολίτες να έχουν αντιληφθεί το μέγεθος για να μπορέσουν να αντιδράσουν έστω και υποτυπωδώς.

Ούτως εχόντων των πραγμάτων, η μοναδική λύση είναι να ρυθμιστούν κανονιστικά με αυστηρότητα οι χρηματαγορές, να επιστρέψει η εξουσία στα κράτη και να εμβαθυνθεί η οικονομική και δημοκρατική συμμετοχή των πολιτών. Αυτό απαιτεί την κατάργηση των υφιστάμενων μηχανισμών, οι οποίοι διασφαλίζουν το απόρρητο, την αδιαφάνεια και την ανωνυμία σε ορισμένες περιπτώσεις των τραπεζικών συναλλαγών, όπως δομών οι οποίες είναι εγκατεστημένες σε ενδοχώρια και εξωχώρια

χρηματοοικονομικά κέντρα και σε φορολογικούς παραδείσους. Καμία εξαίρεση για οποιαδήποτε χώρα ή επικράτεια δεν θα πρέπει να είναι ανεκτή για λόγους συμφέροντος ή σκοπιμότητας. Μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον, οι θεωρίες περί θεμιτού ανταγωνισμού γκρεμίζονται στα τάρταρα μιας ύπουλης και αδίστακτης παραοικονομίας, η οποία γνωρίζει και από διαπλοκή και από διαφθορά και από άσκηση βίας.

Το σύστημα δεν εφάρμοσε καμία ασφαλιστική δικλείδα για την αποφυγή της διαφυγής στο εξωτερικό κεφαλαίων τα οποία δεν είχαν προηγουμένως φορολογηθεί και είχαν παράνομη προέλευση ή ήσαν προϊόν πολιτικής διαφθοράς και δεν επέδειξε το απαιτούμενο πολιτικό ενδιαφέρον για τη νομοθετική κάλυψη αυτής πιθανότητας. Η απλή και μόνο διαπίστωση εκ των υστέρων ότι τα χρήματα, είτε αυτά προέρχονται από οργανωμένη εγκληματική δράση, είτε από πολιτική διαφθορά, είτε από φοροδιαφυγή βρίσκονται ήδη παρκαρισμένα σε ενδοχώρια ή εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και φορολογικούς παραδείσους, με την αδυναμία ανάκτησής τους από το κράτος να κυριαρχεί και να θριαμβεύει δεν έχει καμία πρακτική χρησιμότητα.

Οι λεκτικοί ελιγμοί και οι βαρύγδουπες πολιτικές διακηρύξεις αποτελούν εμπόδιο στην αναθεώρηση του συστήματος επειδή ασυνείδητα πολλοί πολιτικοί, νομοθέτες, επιχειρηματίες, επενδυτές, διεθνικές εταιρείες, δημοσιογράφοι ακόμη και πολίτες, φαίνεται να μην έχουν την αίσθηση ότι η επιχειρηματική δραστηριότητα και το εμπόριο μπορεί να είναι τοξικά για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ίδια τη ζωή δισεκατομμυρίων ανθρώπων.

Θεωρούν ότι οι επιχειρήσεις έχουν πάντα ευεργετικά αποτελέσματα και αυτούς οι οποίοι χειραγωγούν τη φορολόγηση τους αναφέρουν κατ' ευφημισμό ως παρόχους νομικών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Πολλοί δεν θεωρούν τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και τους φορολογικούς παραδείσους ως καταφύγια οργανωμένου εγκλήματος, διαφθοράς και φοροδιαφυγής και υποστηρίζουν αμφίβολης νομιμότητας μορφές φορολογικής βελτιστοποίησης ως απόλυτα νόμιμες, παρόλο που ορισμένες από αυτές τις δραστηριότητες είναι οριακές και θα μπορούσε να συνιστούν φορολογική απάτη, εκβίαση ή σύσταση και συμμορία.

Η συνεργασία πολλές φορές επιχειρηματικών ομάδων πίεσης, νομοθετών, πολιτικών, δικηγόρων φορολογικών υποθέσεων, πολυεθνικών τραπεζών και διεθνών εταιρειών παροχής λογιστικών και χρηματοοικονομικών συμβουλών στη δημιουργία ενός καθαρά τεχνητού εξωχώριου χρηματοοικονομικού συστήματος, με ειδικούς

νόμους περί τραπεζικού απορρήτου, φορολογικά κίνητρα και νομοθετικά κενά, δεν εξυπηρετεί κανέναν υγιή οικονομικό σκοπό αλλά επιτρέπει σε εταιρείες να κερδοσκοπούν ανεξέλεγκτα και να βλάπτουν τις κυβερνήσεις αφαιρώντας τους φορολογικά έσοδα.

Οι μαύρες λίστες της FATF και του ΟΟΣΑ δεν αποτελούν τίποτε άλλο παρά ένα εργαλείο χειραγώγησης της διαδικασίας του ξεπλύματος χρήματος από τις μεγάλες χώρες, αφού το ερώτημα το οποίο τίθεται είναι ποιός αποφασίζει το ποιές χώρες θα βγουν ή θα μπου, το ποιές χώρες θα μπου εκ νέου ή θα βγουν εκ νέου από τη λίστα, χωρίς να λαμβάνεται στα σοβαρά υπόψη ποιό είναι εν τέλει το ουσιαστικό και χειροπιαστό αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας. Και το κυριότερο: Στις λίστες αυτές δεν αναφέρονται ποτέ χώρες μέλη της FATF και του ΟΟΣΑ.

Η καταστολή των φαινομένων αυτών δεν αρκεί. Δεν αρκεί ούτε καν η νομοθετική ρύθμιση, όταν αυτή αφήνει «παραθυράκια» για την καταστρατήγησή της και τη μη εφαρμογή της. Απαιτούνται ειλικρινείς και γενναίες πολιτικές αποφάσεις σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, για την άρση των αιτίων τα οποία γεννούν, εκτρέφουν και αναπαράγουν τα φαινόμενα του οργανωμένου εγκλήματος, της διαφθοράς, της φοροδιαφυγής και του ξεπλύματος χρήματος και όχι απλά διακηρύξεις, οι οποίες δεν υλοποιούνται ποτέ.

Σήμερα, περισσότερο από ποτέ άλλοτε, απαιτείται να καταστούν η δημόσια ηθική, η διαφάνεια, η τιμιότητα και η εξυπηρέτηση του γενικού συμφέροντος κεντρικοί πυλώνες του δημοκρατικού πολιτεύματος στην πράξη και να παύσουν επιτέλους να είναι απλά και μόνο βερμπαλιστικά πυροτεχνήματα, για την συγκάλυψη κάθε είδους φαυλότητας και παρανομίας.

Το τελικό συμπέρασμα είναι, να καταστεί σαφές ότι παρά τον μεγάλο μηχανισμό καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και τα νομοθετικά, δικαστικά και αστυνομικά μέσα τα οποία έχουν τεθεί στη διάθεση των κρατών, αυτά φαίνονται να είναι αδύναμα μπροστά στην επικίνδυνη αύξηση των εγκλημάτων του ξεπλύματος χρήματος και των συγγενών μορφών του, τα οποία έχουν σαν συνέπεια την ατιμωρησία των μεγάλων απατεώνων, των οργανωμένων εγκληματιών και των εγκληματιών του λευκού κολάρου, την αύξηση της επιχειρηματικής απάτης και την άκρως αρνητική τους επίδραση στις οικονομίες, στις κοινωνίες και στα πολιτικά συστήματα δημοκρατικής διακυβέρνησης.

Η εμφάνιση νέων μεθόδων ξεπλύματος χρήματος, αποκαλύπτει τη διατήρηση ενός ουσιαστικού προβλήματος και την ευθύνη των χρηματοοικονομικών ενδιάμεσων απέναντι στην κοινωνία.

Πρέπει να αποκαλυφθεί επιτέλους η υποκρισία συγκεκριμένων χωρών και δικαιοδοσιών, οι οποίες καλυπτόμενες κάτω από την κυριαρχία τους παρέχουν άσυλο στις πιο απροκάλυπτες μορφές ξεπλύματος χρήματος, όπως είναι τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και οι φορολογικοί παράδεισοι. Με τις μεθόδους και τις πρακτικές τις οποίες χρησιμοποιούν και τις υπηρεσίες τις οποίες προσφέρουν για το ξέπλυμα των εγκληματικών προσόδων, συμβάλλουν καθοριστικά στην ενδυνάμωση της οικονομικής ισχύος των κάθε είδους οργανωμένων εγκληματικών οργανώσεων και των εγκληματιών του λευκού κολάρου.

Σε πείσμα των λαμβανόμενων νομοθετικών μέτρων με τη μορφή συστάσεων, οδηγιών, νόμων, κανονισμών, διεθνών συμβάσεων και των ατελείωτων συζητήσεων στο πλαίσιο διεθνών διασκέψεων, τα αποτελέσματα της καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος δεν φαίνεται να είναι θετικά. Το αντίθετο ακριβώς φαίνεται να συμβαίνει, με τον αριθμό των υποθέσεων ξεπλύματος χρήματος να αυξάνεται συνεχώς, πράγμα το οποίο είναι επικίνδυνο για άτομα, εταιρείες, αγορές και εν τέλει για ολόκληρες οικονομίες και εθνικές πολιτικές.

Παράλληλα, παρά το γεγονός ότι ένας μεγάλος αριθμός χωρών έχουν υιοθετήσει νομοθεσία καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, εντούτοις η ποσότητα των χρημάτων τα οποία ξεπλένονται δεν φαίνεται να μειώνεται ή ότι θα μειωθεί στο άμεσο μέλλον, όπως δεν αναμένεται να μειωθεί και η εγκληματική δραστηριότητα η οποία αποφέρει τα παράνομα κέρδη.

Πρόκειται στην ουσία για έναν φαύλο κύκλο. Το έγκλημα παράγει παράνομα κέρδη και είναι η αναζήτηση του εγκληματία για παράνομα κέρδη εκείνο το οποίο τροφοδοτεί το έγκλημα. Το ξέπλυμα χρήματος καθιστά ικανούς τους εγκληματίες να διατηρήσουν και να απολαύσουν τους καρπούς του εγκλήματος, εξουδετερώνει το αποτρεπτικό αποτέλεσμα του ποινικού δικαίου και ενθαρρύνει την αύξηση μιας εγκληματικής νοοτροπίας για την απόκτηση πλούτου.

Στην εποχή μας της υψηλής τεχνολογικής ανάπτυξης και της ανεξέλεγκτης στρεβλής οικονομικής ανάπτυξης, όπου ο κόσμος έχει καταστεί ένα παγκόσμιο χωριό, οι διεθνείς εγκληματίες και οι κερδοσκόποι συνεχίζουν να επωφελούνται από τις διαφορές στα νομικά συστήματα, την επινόηση του εξωχώριου, τις διαπλεκόμενες

γραφειοκρατίες, την απορρύθμιση των παγκόσμιων αγορών, τη χρησιμοποίηση αρρύθμιστων κανονιστικά χρηματοοικονομικών προϊόντων και εταιρικών σχημάτων, την υπερβολική προσήλωση στο εθνικό πλαίσιο για να καταπολεμηθεί το διεθνές και το παγκόσμιο και την ανικανότητα ή ακόμη και την απροθυμία ορισμένων κρατών να συνεργασθούν με άλλα για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Είναι άμεση η ανάγκη να τεθεί ένα τέρμα σε έναν ορισμένο αριθμό πρακτικών οι οποίες θεωρούνται συνήθως εθνικές στην ανάπτυξη των παράνομων χρηματοοικονομικών κυκλωμάτων. Οι ιθύνοντες της ΕΕ και εκείνοι των μεγάλων διεθνών Οργανισμών έχουν πολλαπλασιάσει τις διακηρύξεις τους για αυτό το θέμα. Έχουν επιμείνει ιδιαίτερα στην απόλυτη ανάγκη επίλυσης θεμάτων όπως είναι η χρησιμοποίηση αδιαφανών νομικών οντοτήτων (εικονικών εταιρειών, καταπιστευμάτων και χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων, η ανωνυμία των πραγματικών δικαιούχων ιδιοκτητών κ.λπ) για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος, οι διευκολύνσεις οι οποίες προσφέρονται από τα εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα και τους φορολογικούς παραδείσους ή ακόμη και η κυκλοφορία των κεφαλαίων μεταξύ των εξωχώριων τραπεζών και του ενδοχώριου χρηματοοικονομικού συστήματος.

Σε κάθε περίπτωση, ύποπτη δεν θα πρέπει να είναι μόνο η προέλευση των κεφαλαίων, πράγμα το οποίο υπερτονίζεται, αλλά και ο τελικός τους προορισμός στα μεγάλα ενδοχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα του πλανήτη, ο οποίος φαίνεται να μην απασχολεί και τόσο.

Η προσπάθεια να καταστεί το έγκλημα ασύμφορο είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος για την αντιμετώπισή του. Ωστόσο, αυτό είναι πιο εύκολο στα λόγια απ' ό τι είναι στην πράξη. Το ξέπλυμα χρήματος είναι μια δυσδιάκριτη διαδικασία, η οποία μοιάζει με χαμαιλέοντα και έτσι όσο δύσκολο είναι να εντοπιστεί άλλο τόσο δύσκολο είναι να αποτραπεί. Είναι σαν να προσπαθεί κάποιος να κτίσει παλάτια πάνω σε μια κινούμενη άμμο.

Είναι καθήκον της πολιτικής και των δυνάμεων της τάξης η απελευθέρωση της νόμιμης οικονομίας από εκείνους που την μολύνουν. Είναι επιτακτική ανάγκη να αναλάβει η πολιτική εκ νέου την εξουσία επί του χρηματοοικονομικού κεφαλαίου, αποβάλλοντας από πάνω της το καρκίνωμα που ονομάζεται πολιτική διαφθορά και διαπλοκή και απαλλάσσοντας την οικονομία και την κοινωνία από την ηγεμονική λογική της αγοράς.

Σε κάθε περίπτωση, οι πλούσιες χώρες θα πρέπει να δώσουν προτεραιότητα σε μεγαλύτερη διαφάνεια και σε πιο αυστηρούς κανόνες, όχι μόνο ως μέσο προώθησης της κοινωνικής δικαιοσύνης και της πιο δίκαιης αναδιανομής του πλούτου αλλά και ως εργαλείο καταπολέμησης των εγκληματικών επιχειρήσεων. Η φορολόγηση των διεθνών χρηματοοικονομικών συναλλαγών και των μεγάλων πολυεθνικών επιχειρήσεων δεν μπορεί να παραπέμπεται στο διηνεκές.

Ένα πολύ καίριο ερώτημα, το οποίο πρέπει να απαντηθεί, προτού αντιμετωπιστεί ριζικά το πρόβλημα του ξεπλύματος χρήματος, είναι το που θα πάνε τελικά τα αστρονομικά ποσά τα οποία κερδίζονται στο πλαίσιο παγκόσμιων παράνομων δραστηριοτήτων, τα οποία χρησιμοποιούν ως γέφυρα το ξέπλυμα χρήματος για να εισέλθουν στη νόμιμη οικονομία; Ερώτημα για το οποίο δεν έχουν δοθεί μέχρι σήμερα ξεκάθαρες και πειστικές απαντήσεις από διάφορους τομείς της επιστήμης. Εκτός εάν εξακολουθεί να ισχύει διαχρονικά ακόμη και σήμερα η ρήση του Ρωμαίου αυτοκράτορα Βεσπασιανού προς τον γιό του Τίτο «Pecunia non Olet».

Εάν από όλα όσα αναφέρθηκαν στην παρούσα εργασία καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι έχουμε φτάσει ήδη σε μια παγκοσμιοποίηση της παρανομίας, χωρίς όρια και χωρίς κανένα ενδοιασμό, πιστεύουμε ακράδαντα ότι έχει φτάσει πλέον η στιγμή για μια αδιαπραγμάτευτη παγκοσμιοποίηση της νομιμότητας και της ηθικής.

Το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα είναι άρρωστο. Χρειάζεται επειγόντως μια θεραπεία του σοκ για να επανέλθει στη κατάσταση την οποία επιθυμεί η πλειονότητα του παγκόσμιου πληθυσμού, που να εξυπηρετεί το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τις ηθικές αξίες, το κράτος δικαίου, τη δημοκρατική διαδικασία και την κοινωνική ευημερία. Και αυτό νομίζω ότι είναι εφικτό, επειδή είναι θέμα πολιτικής βούλησης και αδιαπραγμάτευτης επιταγής της κοινωνίας των πολιτών.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αντωνόπουλος, Γ., & Παπανικολάου, Γ. (2016). Καπιταλισμός χωρίς άδεια. Η Ελληνική περίπτωση, Στο Μ. Γασπαρινάτου (επιμ.), *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης, Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Νέστορα Κουράκη* (σ. 1058). Αθήνα: Αντ. Σάκκουλας.
- Αργυροηλιόπουλος, Η. (2001). Δημόσια και ιδιωτική διαφθορά στις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Σημείο καμπής. *Ποινική Δικαιοσύνη, Τεύχος 6*, σ. 663 - 669.
- Barber, B. (2007). *Ισχυρή Δημοκρατία. Συμμετοχική Πολιτική για μια Νέα Εποχή*. (μτφρ. Α. Σοκοδήμος). Αθήνα: Παπαζήσης. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1984), σ. 14, 487.
- Βαρουφάκης, Γ. (2011). *Κρίσης Λεξιλόγιο. Οι οικονομικοί όροι που μας καταδυναστεύουν*. Αθήνα: Ποταμός, σ. 62, 98.
- Bauman, Z. (2004). *Παγκοσμιοποίηση. Οι συνέπειες για τον άνθρωπο* (μτφρ. Χρ. Βαλλιάνος) Αθήνα: Πολύτροπον, σ. 34, 81, 82, 83, 85 - 86, 95 - 96, 102, 103, 171, 172, 173, 174.
- Βιδάλη, Σ. (1999, Μάιος 23). Η «μαγική συνταγή» της πολιτικής ανομίας. *Το Βήμα*.. Ανακτήθηκε από: <https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/i-magiki-syntagi-tis-politikis-anomias/>
- Βιδάλη, Σ. (2007). *Έλεγχος του Εγκλήματος και Δημόσια αστυνομία. Τομές και συνέχειες στην Αντεγκληματική πολιτική*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας, σ. 210.
- Βιδάλη, Σ. (2018). *Οι αλήθειες του εγκληματολογικού λόγου: αντιφάσεις, περιορισμοί και προβλήματα στη θεώρηση του «εγκληματικού ζητήματος»*. Ανακοίνωση στο 1ο Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου. Αθήνα, 24 - 27 Μαΐου 2016 (σ. 21).
- Bourdieu P., (2017). *Αντεπίθεση πυρών, Για ένα ευρωπαϊκό κοινωνικό κίνημα*. (μτφρ. Κ. Διαμαντάκου). Αθήνα: Πατάκης. (το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1998), σ. 79, 99, 241, 242.
- Chomsky, N. (2006). *Δύο ώρες διαύγειας. Συνομιλίες του Νόαμ Τσόμσκι με τον Ντενί Ρομπέρ και τη Βερόνικα Ζαράχοβιτς* (μτφρ. Α. Αργύρογλου). Αθήνα: Α.Α. Λιβάνης. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 2001), σ. 53, 106.
- Γεωργούλας, Σ. (2018). *Κρατικό - Εταιρικό Έγκλημα: παραδείγματα στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα*. Ανακοίνωση στο 1ο Συνέδριο της Ελληνικής

Εταιρείας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου. Αθήνα, 24 - 27 Μαΐου 2016 (σ. 297).

Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου, Α. (2008). Η διεθνοποίηση του εγκληματικού φαινομένου και του ελέγχου. Στο Α. Χαλκιά (επιμ.), *Η σύγχρονη εγκληματικότητα, η αντιμετώπισή της και η Επιστήμη της Εγκληματολογίας, Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Ιάκωβο Φαρσεδάκη, II* (σ. 1793, 1801). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Δημήτριντας, Γ. (2002). *Ξέπλυμα Βρώμιου Χρήματος. Ζητήματα εφαρμογής του ν. 2331/1995*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 55.

Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών. (2003). *Ευρωπαϊκό Συνέδριο. Ο ρόλος της Eurojust στην καταπολέμηση της εγκληματικότητας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 44.

Ευρωπαϊκή Ένωση (1997). Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (1997). Πράξη του Συμβουλίου της 26ης Μαΐου 1997 για την κατάρτιση της σύμβασης περί καταπολεμήσεως της δωροδοκίας στην οποία ενέχονται υπάλληλοι των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καταρτιζόμενη δυνάμει του άρθρου Κ.3 παράγραφος 2 στοιχείο γ) της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1997:195:FULL&from=EN>

Ευρωπαϊκή Ένωση (2000). Απόφαση του Συμβουλίου (2000/642/ΔΕΥ), της 17ης Οκτωβρίου 2000, σχετικά με τη θέσπιση ρυθμίσεων για τη συνεργασία μεταξύ των μονάδων χρηματοοικονομικών πληροφοριών των κρατών μελών όσον αφορά την ανταλλαγή πληροφοριών. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000D0642&from=EN>

Ευρωπαϊκή Ένωση (2000). Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2000). Πράξη του Συμβουλίου της 29ης Μαΐου 2000 για την κατάρτιση, σύμφωνα με το άρθρο 34 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, της σύμβασης για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή επί ποινικών υποθέσεων μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης [Επίσημη Εφημερίδα C 197, 12.7.2000]. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:C2000/197/01&from=el>

Ευρωπαϊκή Ένωση (2006). *Ενοποιημένη απόδοση της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας* (2002/C 325/01). Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C 321 E/1, 29.12.2006, σ. 23.

Ανακτήθηκε από: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/ce32120061229e100010331.pdf>

Ευρωπαϊκή Ένωση (2009). Άρθρο 4 της Απόφαση του Συμβουλίου της 6ης Απριλίου 2009 για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Europol) (2009/371/ΔΕΥ).

Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=celex%3A32009D0371>.

Ευρωπαϊκή Ένωση (2016). Ενοποιημένη απόδοση της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2016/C 202/01). Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 7.6.2016. Ανακτήθηκε από: https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/oj_c_2016_202_full_el_txt.pdf

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1989). Οδηγία του Συμβουλίου (89/592/ΕΟΚ της 13ης Νοεμβρίου 1989 για το συντονισμό των ρυθμίσεων όσον αφορά τις πράξεις προσώπων τα οποία είναι κάτοχοι εμπιστευτικών πληροφοριών. Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (Αριθ L 334/30 18. 11. 89). Ανακτήθηκε από:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:31989L0592&from=EN>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1991). Οδηγία του Συμβουλίου της 10ης Ιουνίου 1991 για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Αριθ. L 166/77 28. 6 . 91)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1999). Απόφαση της Επιτροπής της 28ης Απριλίου 1999, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Καταπολέμησης της Απάτης [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό SEC(1999) 802] (1999/352/ΕΚ, ΕΚΑΧ, Ευρατόμ).

Ανακτήθηκε από:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:31999D0352>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2003). Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2003/6/ΕΚ, της 28ης Ιανουαρίου 2003, για τις πράξεις προσώπων που κατέχουν εμπιστευτικές πληροφορίες και τις πράξεις χειραγώγησης της αγοράς (κατάχρηση αγοράς) . Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 096 της 12/04/2003 σσ. 0016 – 0025.

Ανακτήθηκε από:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A32003L0006>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2003). Οδηγία 2003/48/ΕΚ του Συμβουλίου της 3ης Ιουνίου 2003 για τη φορολόγηση των υπό μορφή τόκων εισοδημάτων από

αποταμιεύσεις. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. L 157/38.

Ανακτήθηκε από:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A32003L0048>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2004). Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο COM(2004) 262 τελικό, σχετικά με την πρόληψη και την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος στον χρηματοοικονομικό τομέα.. Ανακτήθηκε από:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004DC0262&from=EN>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2005). Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2005/60/EK της 26ης Οκτωβρίου 2005 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, άρθρο 8 παρ 1, εδαφ. β. Ανακτήθηκε από:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005L0060&from=EL>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2006). Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή σχετικά με την ανάγκη χάραξης συντονισμένης στρατηγικής με σκοπό τη βελτίωση της καταπολέμησης της φοροδιαφυγής {SEC(2006) 659} / COM/2006/0254 τελικό. Ανακτήθηκε από:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A52006DC0254>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2008). Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο COM(2008) 766 τελικό. Προϊόντα οργανωμένου εγκλήματος, «Το έγκλημα δεν επιβραβεύεται». Βρυξέλλες, 20.11.2008, σ. 9. Ανακτήθηκε από:

<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0766:FIN:EL:PDF>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010). Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο COM(2010) 673 τελικό. Η στρατηγική εσωτερικής ασφάλειας της ΕΕ στην πράξη: πέντε βήματα για μια ασφαλέστερη Ευρώπη. Βρυξέλλες, 22.11.2010. Ανακτήθηκε από:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0673&from=GA>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012). Συνέντευξη τύπου την 6^η Δεκεμβρίου 2012 στις Βρυξέλλες του Algirdas Šemeta, Επίτροπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αρμόδιου για τη φορολόγηση, τον λογιστικό έλεγχο και την καταπολέμηση της διαφθοράς. Ανακτήθηκε από:

https://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-12-915_en.htm

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012). Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη δέσμευση και τη δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Βρυξέλλες, 12.3.2012 COM(2012) 85 τελικό. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX:32014L0042>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2014). Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2014/42/ΕΕ, της 3ης Απριλίου 2014, σχετικά με τη δέσμευση και τη δήμευση οργάνων και προϊόντων εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση 29.4.2014, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 127/3 9
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015). Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2015/849/ΕΕ της 20ής Μαΐου 2015, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και την κατάργηση της οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και της οδηγίας 2006/70/ΕΚ της Επιτροπής. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 141/73. 5.6.2015, σ. 11. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2015/849/oj?locale=el>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018). Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2018/843/ΕΕ της 30ής Μαΐου 2018 για την τροποποίηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, και για την τροποποίηση των Οδηγιών 2009/138/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ. Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, L 156/43, 19.6.2018, σ. 8 – 9. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32018L0843>
- Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (2012). Γνωμοδότηση με θέμα «Φορολογικοί και χρηματοπιστωτικοί παράδεισοι, απειλή για την εσωτερική αγορά της ΕΕ». Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης C 229/7, 31.7.2012. Εισηγητής: Iozia και συνεισηγητής: Hernandez Bataller, σ. 1 και 2. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012IE1289&from=FR>

Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (2007). Απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 26ης Ιουνίου 2007 στην υπόθεση C-305/05, σημείο 36. Η υπόθεση αφορούσε αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης για το κύρος του άρθρου 2α, σημείο 5, της Οδηγίας 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 10ης Ιουνίου 1991, για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (Ενωση γαλλόφωνων και γερμανόφωνων δικηγορικών συλλόγων). Ανακτήθηκε από:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:62005CJ0305&from=FR>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2013). Έγγραφο Εργασίας σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες. Ειδική επιτροπή για το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά και τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες, σ. 2, 10, 11. Εισηγητής: Salvatore Iacolino 1.2.2013. Ανακτήθηκε από:

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/crim/dt/925/925991/925991el.pdf

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (2013). Έκθεση σχετικά με το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά και τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες: συστάσεις για δράσεις και πρωτοβουλίες που πρέπει να αναληφθούν (τελική έκθεση) (2013/2107(INI)). Έγγραφο Συνόδου. Α7-0307/2013. Ειδική επιτροπή για το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά και τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, σ. 16, 21, 14, 18, 23, 36, 45, Ανακτήθηκε από:

<https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A7-2013-0307+0+DOC+PDF+V0//EL>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2013). Έκθεση σχετικά με την καταπολέμηση της φορολογικής απάτης, της φοροδιαφυγής και των φορολογικών παραδείσων (2013/2060(INI)). Έγγραφο συνόδου 2009-2014 Επιτροπή Οικονομικής και Νομισματικής Πολιτικής. Α7-0162/2013. Εισηγήτρια: Mojca Kleva Kekuš, σ. 6, 7, 18. Ανακτήθηκε από:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A7-2013-0162+0+DOC+PDF+V0//EL>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2017). Έκθεση σχετικά με την έρευνα για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, τη φοροαποφυγή και τη φοροδιαφυγή. Εξεταστική επιτροπή για τη διερεύνηση καταγγελλόμενων παραβιάσεων και περιπτώσεων κακοδιοίκησης κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ σε σχέση με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, τη

- φοροαποφυγή και τη φοροδιαφυγή (2017/2013(INI)). Εισηγητές Petr Ježek, Jerpe Kofod, σ. 18, 40, 41, 44, 51. Ανακτήθηκε από:
http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0357_EL.pdf
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (1999). Συμπεράσματα της Προεδρίας - Τάμπερε, 15 και 16 Οκτωβρίου 1999, σ. 15. Ανακτήθηκε από:
https://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/TAMPERE_1999_EL.pdf
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2000). Πρόληψη και Έλεγχος του Οργανωμένου Εγκλήματος: Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Αρχή της Νέας Χιλιετίας (Πράξεις εγκριθείσες δυνάμει του άρθρου VI της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση). Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2000/C 124/01 της 03/05/2000, σ. 0001 – 0033. σ. 3. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000F0503&from=EN>
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2010). Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης - Μια Ανοικτή και Ασφαλής Ευρώπη που εξυπηρετεί και προστατεύει τους πολίτες. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2010/C 115/01 της 04/05/2010, σ. 1. Ανακτήθηκε από:
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A52010XG0504%2801%29>
- Ziegler, J. (2002). *Η ιδιωτικοποίηση του κόσμου και οι νέοι κοσμοκράτορες*. (μτφρ. Ε. Νιάνιος). Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες, σ. 41, 50, 124, 150, 154, 175.
- Ζιούβας, Δ. (2016). Άξονες μιας σύγχρονης ποινικής αντεγκληματικής πολιτικής κατά της δωροδοκίας και της δωροληψίας στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα. Στο Μ. Γασπαρινάτου, (επιμ.), *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης, Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Νέστορα Κουράκη* (σ. 791, 792). Αθήνα: Αντ. Σάκουλας.
- Ζιούβας, Δ. (2018α). Προτάσεις για μία νέα ποινική πρακτική κατά της διαφθοράς στην Ελλάδα. Στο Ε. Λαμπροπούλου, Σ. Παπαμιχαήλ, Π. Σχίζας, (επιμ.), *Σύγχρονες τάσεις Αντεγκληματικής Πολιτικής, Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Αντώνη Δ. Μαγγανά* (σ. 177). Αθήνα: Παπαζήσης.
- Ζιούβας, Δ., (2018β). *Ποινικό Δίκαιο και Αντεγκληματική Πολιτική κατά της Διαφθοράς. Διεθνής ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων και η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς*. Αθήνα: Ευρωπαϊκές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις, σ. 891.
- Ζιούβας, Δ. (2018γ). *Χρηματοπιστωτικό Ποινικό Δίκαιο*. Αθήνα: Ευρωπαϊκές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις, σ. 843.

- Zucman, G. (2015). *Ο κρυμμένος πλούτος των εθνών, Έρευνα πάνω στους φορολογικούς παραδείσους*, (μτφρ. Α. Βλάχου) Αθήνα: Πεδίο. (το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 2013), σ. 11 - 12, 90 – 91.
- Harvey, D. (2005). *Ο Νέος Ιμπεριαλισμός*. (μτφρ. Ε. Αστερίου). Αθήνα: Καστανιώτης. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 2003), σ. 152, 179.
- Καϊάφα - Γκαμπάντι, Μ. (2011). Ποινική καταστολή της διαφθοράς στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα: Το νομοθετικό πλαίσιο της Ε.Ε στην ευρύτερη διεθνή σκηνή και το εθνικό μας δίκαιο. Στο Α. Χαλκιά (επιμ.), *Η σύγχρονη Εγκληματικότητα, η αντιμετώπισή της και η Επιστήμη της Εγκληματολογίας, Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Ιάκωβο Φαρσεδάκη* (σ. 1097). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Καστοριάδης, Κ. (2010). *Ακυβέρνητη Κοινωνία. Συνεντεύξεις και συζητήσεις 1974 - 1997* (μτφρ. Ζ. Σαρίκας). Αθήνα: Ευρασία, σ. 333, 341, 344.
- Κάτσιος, Σ. (1998). *Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος. Η γεωπολιτική του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, Το φαινόμενο της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες*. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας, σ. 50.
- Klein, N. (2010). *Το Δόγμα του ΣΟΚ. Η άνοδος του Καπιταλισμού της Καταστροφής* (μτφρ. Α. Φιλιππάτος). Αθήνα: Α.Α Λιβάνης. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 2007), σ. 224, 341, 597.
- Κουλούρης, Ν. (2018). Ανομία. Στο Κ. Σπινέλλη, Ν. Κουράκης & Μ. Κρανιδιώτη (επιμ.), *Λεξικό Εγκληματολογίας* (σ. 60 - 64). Αθήνα: Τόπος.
- Κουράκης, Ν. (2001). Το οικονομικό έγκλημα στην Ελλάδα σήμερα. Στο *Οι Ποινικές Επιστήμες στον 21ο αιώνα., Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Διονύσιο Σπινέλλη* (σ. 269 - 292). Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας.
- Κουράκης, Ν., & Ζιούβας, Δ. (2007). *Τα οικονομικά εγκλήματα II. Ειδικό Μέρος*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας, σ. 243.
- Λάζος, Γρ. (2005). *Διαφθορά και Αντιδιαφθορά*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 65, 209, 210.
- Λάζος, Γρ. (2006). *Οικονομική Εγκληματικότητα I*. Αθήνα. Πανεπιστημιακές σημειώσεις. Πάντειο Πανεπιστήμιο, σ. 44.
- Λάζος, Γρ. (2006). *Οικονομική Εγκληματικότητα II*. Αθήνα. Πανεπιστημιακές σημειώσεις. Πάντειο Πανεπιστήμιο, σ. 7.

- Λάζος, Γρ. (2007). *Κριτική Εγκληματολογία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 214, 220.
- Λάζος, Γρ. *Οργανωμένο Έγκλημα*, Πανεπιστημιακές σημειώσεις. Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών. χ.χ.
- Λάζος, Γρ. (2018). *Για τη ριζοσπαστική εγκληματολογία στην Ελλάδα*. Ανακοίνωση στο 1ο Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου. Αθήνα, 24–27 Μαΐου 2016, (σ. 118, 119).
- Λαμπίρη - Δημάκη, Ι. (2003). *Η Κοινωνιολογία και η Μεθοδολογία της*. Τόμος Α. Αθήνα & Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας, σ. 64.
- Λαμπροπούλου, Ε. (2001). *Εσωτερική Ασφάλεια και Κοινωνία του Ελέγχου*. Αθήνα: Κριτική, σ. 105, 112 .
- Λαμπροπούλου, Ε. (2016). Κρίση, έγκλημα και σύστημα ποινικής καταστολής - Παράνομες αγορές. Στο Μ. Γασπαρινάτου (επιμ.), *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης, Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Νέστορα Κουράκη* (σ. 1029, 1035, 1060). Αθήνα: Αντ. Σάκκουλας.
- Λαπαβίτσας, Κ. (2014). *Κέρδος χωρίς παραγωγή. Πως το χρηματοοικονομικό σύστημα μας εκμεταλλεύεται όλους*. (μτφρ. Μ. Α. Αλαβάνου). Αθήνα: Τόπος. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 2013) σ. 34.
- Λίβος, Ν. (2007). *Οργανωμένο Έγκλημα και Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις. Τόμος α: Ο εγκληματολογικό - δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος*. Αθήνα: Δίκαιο και Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας, σ. 147.
- Μαγγανάς, Α., & Λαγού, Ν. (2009). Φοροδιαφυγή και Υπεράκτιες Εταιρείες (Offshore Companies). Στο Μ. Cusson, *Σύγχρονη Εγκληματολογία. Νέες μορφές εγκληματικότητας* (μτφρ. Η. Σαγκουνίδου - Δασκαλάκη) Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 348.
- Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (1998). Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών εναντίον της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και Ψυχοτρόπων ουσιών. Υιοθετήθηκε από τη Διάσκεψη της 6ης ολομέλειας, στις 19 Δεκεμβρίου του 1988.
- Piketty, Th. (2014). *Το κεφάλαιο τον 21^ο αιώνα* (μτφρ. Ε. Παπαδάκη). Αθήνα: Πόλις. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 2013), σ. 53.
- Πολάνι, Κ. (2007). *Ο Μεγάλος Μετασχηματισμός. Οι κοινωνικές και πολιτικές απαρχές του καιρού μας*. (μτφρ. Κ. Γαγανάκης). Θεσσαλονίκη: Νησίδες. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1944 ενώ η έκδοση του 2007 βασίστηκε στην Αμερικανική έκδοση του 2001), σ. 9, 309, 321.

- Πορίσματα του 4^{ου} Συνεδρίου της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων (Θεσσαλονίκη, 3-5 Νοεμβρίου 2006, Ανακτήθηκε από:
<https://hcba.gr/%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-4%CE%BF%CF%85-%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B5%CE%B4%CF%81%CE%AF%CE%BF%CF%85/>
- Πρόντζας, Δ., (2017). *Η Διαφθορά. Από τη Θεωρία στη Γεωγραφία. Ο Homo Corruptus στον Παγκόσμιο Χάρτη της Διαφθοράς*. Αθήνα: Παπαζήσης, σ. 25, 27, 94, 97, 98, 113, 131.
- Πρόντζας, Δ. (2018). Κατανοώντας τη διαφθορά. Στο Ε. Λαμπροπούλου, Σ. Παπαμιχαήλ, Π. Σχίζας (επιμ.), *Σύγχρονες τάσεις Αντεγκληματικής Πολιτικής, Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Αντώνη Δ. Μαγγανά* (σ. 384, 385, 386). Αθήνα: Παπαζήσης.
- Ρακιντζής, Λ. (2015). *Περί διαφθοράς*. Αθήνα: Εκδόσεις Σεναριογράφων Ελλάδος, σ. 59.
- Roche, M. (2011). *Καπιταλισμός εκτός νόμου. Η οικονομία του παρασκηνίου*. (μτφρ. Α. Κομνηνέλλη). Αθήνα: Μεταίχμιο (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 2011), σ. 295, 297.
- Shaxson, N. (2011α). *Offshore. Τα Νησιά των Θησαυρών. Πως οι πλούσιοι γίνονται πλουσιότεροι ενώ οι υπόλοιποι πληρώνουν όλους τους φόρους*. (μτφρ. Ν. Ρούσσος). Μεταμόρφωση Αττικής: Παπαδόπουλος. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 2011), σ. 13, 23, 28, 32, 74, 201, 262 – 263.
- Σκανδάμης, Μ. (2016). Ελευθερία χωρίς όρια; Οίκοι αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας Στο Μ. Γασπαρινάτου (επιμ.), *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης, Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Νέστορα Κουράκη Τόμος Α* (σ. 1084 – 1123, 1097, 1187). Αθήνα: Αντ. Σάκκουλας.
- Σουλιώτης, Δ. (2012). *Διαφθορά και Διεφθαρμένοι*. Αθήνα: Αρμός, σ. 83, 85.
- Σπινέλλη, Κ. (2014). *Εγκληματολογία. Σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 81 – 83.
- Stiglitz, J. (2011). *Ο θρίαμβος της απληστίας. Η ελεύθερη αγορά και η κατάρρευση της παγκόσμιας οικονομίας*. (μτφρ. Ν. Ρούσσος). Μεταμόρφωση Αττικής: Κυριάκος Παπαδόπουλος. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 2010), σ. 277 - 278, 280, 283, 284.

- Τραγάκης, Γ. (1995). *Ο Νόμος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (Ξέπλυμα Χρημάτων)*. Αθήνα: Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, σ. 36.
- Τραγάκης, Γ. (1996). *Οργανωμένο Έγκλημα και ξέπλυμα βρώμικου χρήματος*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 27, 39, 42, 43, 46, 47, 62, 228.
- Τσίγκανου, Ι. (2018). Η συμβολή των στατιστικών δεδομένων για το έγκλημα στη χάραξη και άσκηση αποτελεσματικής αντεγκληματικής πολιτικής. Στο Ε. Λαμπροπούλου, Σ. Παπαμιχαήλ, Π. Σχίζας (επιμ.) *Σύγχρονες τάσεις Αντεγκληματικής Πολιτικής, Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Αντώνη Δ. Μαγγανά* (σ. 104). Αθήνα: Παπαζήσης.
- Τσουκαλάς, Κ. (2002, Νοέμβριος 24). «Ανοικτές αγορές και ‘κλειστές’ κοινωνίες». *Το Βήμα*. Ανακτήθηκε από:
<https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/anoiktes-agores-kai-kleistis-koinwnies/>
- Τσουκαλάς, Κ. (2014). *Η Γυμνή Βασίλισσα, Έργα και Ημέρες του Οικονομικού Λόγου*. Αθήνα: Καστανιώτης, σ. 304, 329, 330, 335, 389.
- Φαρσεδάκης, Ι. (2016). Η πρόληψη του εγκλήματος ως μέσον αντεγκληματικής πολιτικής. Στο Μ. Γασπαρινάτου (επιμ.), *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης, Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Νέστορα Κουράκη Τόμος Α* (σ. 169 - 181, 173). Αθήνα: Αντ. Σάκκουλας.
- Foucault, M. (2011). *Επιτήρηση και Τιμωρία, Η γέννηση της Φυλακής*. (μτφρ. Τ. Μπέτζελος). Αθήνα: Πλέθρον, σ. 330.
- Χλούπης, Γ. (2000). Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες: περιγραφή του φαινομένου και τρόποι αντιμετώπισης. *Ποινική Δικαιοσύνη*, Τεύχος 4, σ. 369.
- Χρυσοβιτσιώτης, Ι. και Σταυρακόπουλος, Ι. (2011). *Λεξικό Αγγλο - Ελληνικό και Ελληνο - Αγγλικό Εμπορικών, Τραπεζικών και Χρηματοοικονομικών όρων*. Αθήνα: Παπαζήσης, σ. 185, 255, 287, 442, 490, 546, 575, 587, 594, 641, 1163, 1180, 1275.

Ξενόγλωσση

- Adamoli, S. (1999). *Organised crime and money laundering trends and countermeasures: a comparison between western and eastern Europe*. Transcrime. Gruppo di Ricerca sulla Criminalità transnazionale. Università di Trento, Dipartimento di Scienze Giuridiche. (σ. 9, 10). Δημοσιεύτηκε επίσης

- στο P.C. van Duyne, V. Ruggiero, M. Scheinost, V. Valkenburg (eds), *Cross-border crime in a changing Europe* (σ. 209 – 227). Trento: Tilburg University, 2000. Ανακτήθηκε από: <https://core.ac.uk/download/pdf/11828892.pdf>
- Alexander, R. (1998). EU: The EC Money Laundering Directive. *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 2:1, σ. 68 - 73, σ. 68.
- Alexander, R.C.H. (2007). *UK, Insider Dealing and Money Laundering in the EU: Law and Regulation*. Burlington & Hampshire: Ashgate Publishing Limited, σ. 21.
- Allais, M. (1999). *La Crise Mondiale d’Aujourd’hui. Pour de Profondes Réformes des Institutions Financières et Monétaires*. Paris: Clément Juglar, Éditions Juridiques et Économiques, σ. 71.
- Alldrige, P. (2002). The Moral Limits of the Crime of Money Laundering. *Buffalo Criminal Law Review*, Vol.5:1, σ. 279 – 319, 308, 310.
- Alldrige, P. (2003). *Money Laundering Law, Forfeiture, Confiscation, Civil Recovery, Criminal Laundering and Taxation of the Proceeds of Crime*. Oxford & Portland Oregon: Hart Publishing, σ. 1, 20, 34, 35, 91, 103.
- Alldrige, P. (2016). *What went wrong with money laundering law?*. London: Macmillan Publishers L.td, σ. 1, 9, 11, 26, 27, 28, 36, 75.
- Arnone, M. & Borlini, L. (2010), International anti-money laundering programs: Empirical assessment and issues in criminal regulation. *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 13 : 3, σ. 226 - 271, 236.
- Azevedo Araujo, R. A. (2010), An evolutionary game theory approach to combat money laundering. *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 13: 1, σ. 70 – 78, 71.
- Arlacchi, P. (2007). *La mafia imprenditrice. Dalla Calabria al centro del inferno*. Milano: Gruppo editoriale il Saggiatore, σ. 218, 219, 227, 231, 232, 234, 237, 239, 240, 243, 246, 250, 252, 257.
- Arlacchi, P. (2018). *I padroni della finanza mondiale. Lo strapotere che ci minaccia e i contromovimenti che lo combattono*. Milano: Chiarelettere, σ. 150, 190.
- Assemblée Nationale (2000, Mars 30). No 2311. Rapport d’ Information déposé par la mission d’information commune sur les obstacles au contrôle et à la repression de la délinquance financière et du blanchiment des capitaux en Europe. Monographies, Volume I. La Principauté du Liechtenstein. Enregistré à la Présidence de l’ Assemblée Nationale le 30 mars 2000. Rapporteur Arnaud

- Montebourg σ. 10, 35 - 37. Ανακτήθηκε από: <http://www.assemblee-nationale.fr/11/pdf/rap-info/i2311.pdf>
- Assemblée Nationale. (2000, Mars 30). No 2311. Rapport d' Information déposé en application de l'article 145 du Règlement par la mission d' information commune sur les obstacles au contrôle et a la repression de la délinquance financière et du blanchiment des capitaux en Europe (1). Tome II. La lutte contre le blanchiment des capitaux en France: un combat à poursuivre. Volume 1 – Rapport et annexes. Rapporteur: Arnaud Montebourg, σ. 102, 108, 115. Ανακτήθηκε από: <http://www.assemblee-nationale.fr/legislatures/11/pdf/rap-info/i2311-611.pdf>
- Assemblée Nationale (2000). No 2311. Rapport d' information sur les obstacles au contrôle et la repression de la délinquance financière et du blanchiment en Europe (1). Enregistré à la Présidence de l'Assemblée Nationale, le 30 mars 2000. Président: Vincent Peillon, Rapporteur: Arnaud Montebourg, Tome II. La lutte contre le blanchiment des capitaux en France: un combat à poursuivre Volume 2 – Auditions Pour en faciliter la consultation en ligne, ce volume a été scindé en 6 parties (le sommaire des auditions est repris dans cette première partie). (σ. 7, 11). Ανακτήθηκε από: <http://www.assemblee-nationale.fr/11/pdf/rap-info/i2311-621.pdf>
- Assemblée Nationale (2000). Rapport d' information, No 2311. Enregistré à la Présidence de l'Assemblée nationale le 30 mars 2000. Volume 1- La Principauté du Liechtenstein. Tome I. Président: Vincent Peillon. Rapporteur: Arnaud Montebourg, σ. 10, σελίδα 221 διατριβής μάρων ταμείων. Ανακτήθηκε από: <http://www.assemblee-nationale.fr/legislatures/11/pdf/rap-info/i2311.pdf>
- Assemblée Nationale (2009). No 1902. Rapport d'information, depose en application de l'article 145 du Règlement par la Commission des Finances, de l' Economie Generale et du Contrôle Budgetaire sur les paradis fiscaux, Enregistré à la Présidence de l'Assemblée Nationale le 10 Septembre 2009. President: Didier Migaud, Rapporteur General: Gilles Carrez. Deputés: Jean-Pierrebrard, Henri Emmanuelli, Jean - Francois Mancel et Nicolas Perruchot, σ. 7, 13, 36. Ανακτήθηκε από: <http://www.assemblee-nationale.fr/13/pdf/rap-info/i1902.pdf>
- Assemblée Nationale (2013). N ° 1423. Rapport d'Information, déposée par la Commission des Affaires Étrangères en conclusion des travaux d'une mission d'information constituée le 14 novembre 2012. Lutte contre les paradis fiscaux: si l'on passait des paroles aux actes. Enregistré à la Présidence de l'Assemblée

- nationale le 9 Octobre 2013. Rapporteurs: Alain Bocquet et Nicolas Dupont - Aignan. σ. 16, 53, Ανακτήθηκε από: <http://www.assemblee-nationale.fr/14/pdf/rap-info/i1423.pdf>
- Assemblée Nationale (2013). Rapport fait au nom de la Commission d'enquête sur le role des banques et acteurs financiers dans l'évasion des ressources financières en ses consequences fiscales et sur les équilibres économiques ainsi que sur l'efficacité du dispositif législatif, juridique et administratif destiné à la combattre. Tome II. Dépôt publié au Journal Officiel. Edition des Lois et Décrets du 18 Octobre 2013, σ. 168.
- Assemblée Nationale (2013). No 1423. Rapport d' Information, déposé par la Commission des Affaires Étrangères en conclusion des travaux d'une mission d'information constituée le 14 novembre 2012. Lutte contre les paradis fiscaux: si l'on passait des paroles aux actes. Rapporteurs: Alain Bocquet et Nicolas Dupont-Aignan, σ. 53, σελίδα 138 διατριβής. Ανακτήθηκε από: <http://www.assemblee-nationale.fr/14/pdf/rap-info/i1423.pdf>
- Assemblée Nationale (2013). N ° 1423. Rapport d'Information, déposée par la Commission des Affaires Étrangères en conclusion des travaux d'une mission d'information constituée le 14 novembre 2012. Lutte contre les paradis fiscaux : si l'on passait des paroles aux actes. Rapporteurs: Alain Bocquet et Nicolas Dupont-Aignan. Enregistré à la Présidence de l'Assemblée nationale le 9 Octobre 2013, σ. 16 , 17-18. Ανακτήθηκε από: <http://www.assemblee-nationale.fr/14/pdf/rap-info/i1423.pdf>
- Assemblée Nationale, (2015). No 3101.Rapport d' Information déposée par la Commission des Affaires Européennes sur l'Union Européenne et la lutte contre l'optimisation fiscale. Enregistré à la Présidence de l'Assemblée nationale le 6 Octobre 2015. Présenté par les Deputes Isabelle Bruneau et Marc Laffineur, σ. 7. Ανακτήθηκε από: <http://www.assemblee-nationale.fr/14/pdf/europe/rap-info/i3101.pdf>
- Baker, R. (2005). *Capitalism's Achilles Heel, Dirty Money and How to Renew the Free - Market System*. New Jersey: John Wiley & Sons, σ. 24, 25, 158, 190, 191, 205, 243, 248, 251, 257, 262, 339 , 605.
- Barak G. (2015). On the invisibility and neutralization of the crimes of the powerful and their victims. In G. Barak (Ed.), *The Routledge International Handbook of the Crimes of the Powerful*. Oxon and New York: Routledge, σ. 49, 71, 72, 30-94.

- Bauer, P., & Ullmann, Rh. (2001). The Fight Against Money Laundering. Understanding the Wash Cycle. Economic Perspectives. *Electronic Journal of the U.S. Department of State, Vol. 6: 2*, σ. 19.
- Bauman, Z. (1999). *In Search of Politics*. Cambridge & Malden: Polity Press, σ. 5.
- Bauman, Z. (2014). *La riqueza de unos pocos nos beneficia a todos?* (μτφρ. A. Capel Tatjer). Τίτλος πρωτοτύπου: Does the Richness of the Few Benefit us All? Barcelona & Buenos Aires: Paidós, σ. 19, 52.
- Beare, M., & Woodiwiss, M. (2014). US Organized crime control policies exported abroad. Στο L. Paoli (Ed.), *The Oxford Handbook of Organized Crime* (σ. 545 – 566, 562). Oxford & New York: Oxford University Press.
- BBC (2013), «Kofi Annan: Africa plundered by secret mining deals». Ανακτήθηκε από: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-22478994>
- Benson, K. (2018). Money Laundering, Anti - Money Laundering and the Legal Profession. Στο C. King, C. Walker & J. Gurulé (Eds), *The Palgrave Handbook of Criminal and Terrorism Financing Law* (σ. 112). Leeds: Palgrave Macmillan.
- Bezlov, T. & Gounev, P., (2012). Organised crime, corruption and public bodies. Στο P. Gounev & V. Ruggiero (Eds), *Corruption and Organized Crime in Europe. Illegal partnerships* (σ. 36). New York: Taylor & Francis Group.
- Block, A. (1978). History and the Study of Organized Crime. *Urban Life. Vol. 6: 4*, σ. 455 – 474.
- Block, A., & Griffin, S. P. (1999). Build it, and They Will Come. Narcotics and Money Laundering in the Leeward Islands. *Journal of Contemporary Criminal Justice, Vol. 15: 4*, σ. 397 - 420.
- Block, A. & Weaver, C. (2004). *All is Clouded by Desire. Global Banking, Money Laundering and International Organized Crime*. Westport: Greenwood Publishing Group, Inc. σ. 9.
- Blum, J., Levi, M., Naylor, Th. & Williams, Ph. (1998). *Financial Havens, Banking Secrecy and Money Laundering. Μελέτη*. Issue 8 of the UNDCP Technical Series. New York: United Nations Publication, σ. 5, 11, 14, 17, 18, 33, 34, 36, 40, 94, 110. Ανακτήθηκε από: <http://www.amnet.co.il/joomla/attachments/UNFINANCIAL%20HAVENS%20laundering.pdf>

- Bobbio, N., & Viroli, M. (2003). *The idea of Republic*. (μτφρ. A. Cameron). Τίτλος πρωτοτύπου: Dialogo intorno alla Repubblica. Cambridge & Oxford: Polity Press, σ. 86.
- Bosworth - Davies, R. (2007). Money Laundering - Chapter five: The implication of money laundering laws. *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 10: 2, σ. 189 – 208, 201.
- Bourdieu, P. (2002). *Pensamiento y acción*. . (μτφρ. O. Kulesz). Τίτλος πρωτοτύπου: Interventions 1961 - 2001. Sciences sociales et action politique. Textes choisis et présentés par Franck Poupeau et Thierry Discepolo. Marseille: Agone, σ. 128.
- Box, S. (1983). *Power, Crime, and Mystification*. New York: Tavistock Publications Ltd, σ. 25.
- Brillaud, L. (2017). *Under the Shell. Ending Money Laundering in Europe*. Brussels: Transparency International EU, σ. 20. Ανακτήθηκε από: https://www.transparency.it/wp-content/uploads/2017/04/Under_the_Shell.pdf ,
- Broyer, Ph. (2002). *La nouvelle économie criminelle. Criminalité Financière. Le blanchiment de l'argent sale et le financement du terrorisme passent aussi par les entreprises*. Sous la codirection de Ludovic François, Pascal Chaigneau & Marc Chesney. Éditions d' Organisation, σ. 27. Ανακτήθηκε από: <https://www.eyrolles.com/Chapitres/9782708128064/Chap01.pdf>
- Brun, J. P., Gray, L., Scott, C., & Stephenson, K. (2011). *Asset Recovery Handbook. A Guide for Practitioners*. Stolen Asset Recovery Initiative, The World Bank & UNODC. Washington: The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank, σ. 1.
- Burns, R. (2015). Corporate crimes and the problems of enforcement. Στο G. Barak (Ed.), *The Routledge International Handbook of the Crimes of the Powerful*. Oxon & New York: Routledge, σ. 294.
- Calvino, I. (1980, marzo 15). Apologo sull'onestà nel paese dei corrotti. *La Repubblica*. Ανακτήθηκε από: <http://www.diegmi.uniud.it/selmi/Apoloگو.pdf>
- Camdessus, M. (1998, February 10). Address by Michel Camdessus Managing Director of the International Monetary Fund at the Plenary Meeting of the Financial Action Task Force on Money Laundering Paris. Ανακτήθηκε από: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/sp021098>

- Cassara, J. (2016). *Trade - based Money Laundering. The Next Frontier in International Money Laundering Enforcement*. Hoboken & New Jersey: John Wiley & Sons Inc., σ. 9 .
- Chaikin, D., & Sharman, J.C. (2009). *Corruption and Money Laundering: A Symbiotic Relationship*. New York: Palgrave Macmillan, σ. 32, 39, 42, 74, 74, 75.
- Chavagneux, Ch., & Palan, R. (2006). *Les Paradis Fiscaux*. Paris. La Découverte, σ. 33- 43.
- Clifton Holmes, W. (2003 - 2004). Strengthening Available Evidence - Gathering Tools in the Fight Against Transnational Money Laundering. *Northwestern, Journal of International Law & Business*, Vol. 24, σ. 200.
- Commission Européenne (2012). Rapport de la Commission au Parlement Européen et au Conseil, concernant l' application de la directive 2005/60/CE du Parlement Européen et du Conseil relative à la prevention de l'utilisation du système financier aux fins du blanchiment de capitaux et du financement du terrorisme. COM (2012) 168 final. Bruxelles, le 11.4.2012, σ. 15. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0168&from=FR>
- Cori, N. (2009, Septembre 25). Paradis fiscaux: Sarkozy rêve tout haut. *Liberation*. Ανακτήθηκε από: https://www.liberation.fr/france/2009/09/25/paradis-fiscaux-sarkozy-reve-tout-haut_583849
- Courakis, N. (2008). The Future of Criminology and the Criminology of the Future under the Shadow of Globalization. Στο M. Gasparinatos (Ed.), *The Contemporary Criminality, its Confrontation and the Science of Criminology*, Essays in honour of Professor James Farsedakis (σ. 1876). Athens: Ant. N. Sakkoulas.
- Di Nicola, A. (2006). *Offshore Financial Centres and Corruption. A Toolkit for KNAB Investigators*. Trento: Transcrime, σ. 5. Ανακτήθηκε από: https://www.knab.gov.lv/upload/eng/dinicola_offshore.pdf
- Eckes, Ch. & Konstadinides, Th. (2011). *Crime within the Area of Freedom, Security and Justice. A European Public Order. EU Anti-money Laundering Regulation*. New York: Cambridge University Press, σ. 104.
- Eurojust (2009). *Annual Report. Operational activities*, σ. 27. Ανακτήθηκε από: <http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/corporate/eurojust%20Annual%20Reports/Annual%20Report%202009/Annual-Report-2009-EN.pdf>
- Eurojust (2010). *Annual Report* σ. 45 - 46. Ανακτήθηκε από: <http://eurojust.europa.eu/doclibrary/corporate/eurojust%20Annual%20Reports/Annual%20Report%202010/Annual-Report-2010-EN.pdf>

- Eurojust (2012). *Annual Report* σ. 30, 31. Ανακτήθηκε από: <http://eurojust.europa.eu/doclibrary/corporate/eurojust%20Annual%20Reports/Annual%20Report%202012/Annual-Report-2012-EN.pdf>
- Eurojust, (2016). *Annual Report*, σ. 27. Ανακτήθηκε από: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/ar2016_en_web.pdf
- European Commission (1991). EU Council Directive 91/308/EEC of 10 June 1991 on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering defined money laundering in terms of drugs offences and imposed obligations solely on the financial sector. (1st AML Directive). Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:31991L0308>
- European Commission (2001). EU Council Directive 2001/97/EC of the European Parliament and of the Council extended the scope of Directive 91/308/EEC both in terms of the crimes covered and in terms of the range of professions and activities covered. (2nd AML Directive). Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32001L0097>
- European Commission (2001). Towards a European Strategy to prevent organised crime. Commission Staff Working Paper. Joint report from Commission Services and Europol. SEC (2001) 433. Brussels, 13.03.2001, σ. 42. Ανακτήθηκε από: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/2/2001/EN/2-2001-433-EN-1-0.Pdf>
- European Commission (2005). EU Council Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing (2005) included the FATF recommendations of 2003 and included terrorist financing. (3rd AML Directive). Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32005L0060>
- European Commission (2006). Commission Directive 2006/70/EC of 1 August 2006 laying down implementing measures for Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council as regards the definition of politically exposed person and the technical criteria for simplified customer due diligence procedures and for exemption on grounds of a financial activity conducted on an occasional or very limited. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0070&from=EN>
- European Commission (2013). Project «ECOLEF». The Economic and Legal Effectiveness of Anti - Money Laundering and Combating Terrorist Financing Policy. Research performed by Utrecht University (NL). Project funded by the

European Commission. DG Home Affairs. JLS/2009/ISEC/AG/087, σ. 300 – 301.

European Commission (2014). Directive 2014/42/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the freezing and confiscation of instrumentalities and proceeds of crime in the European Union. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0042&from=EN>

European Commission (2015). EU Council Directive 2015/849 of the European Parliament and of the Council on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L0849&from=EN>

European Commission (2015). Commission Staff Working Document. Corporate Income Taxation in the European Union. Accompanying the document. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council on a Fair and Efficient Corporate Tax System in the European Union: 5 Key Areas for Action {COM(2015) 302 final} Brussels, 17.6.2015 SWD(2015) 121 final, σ. 3, 4, 26.

European Commission (2015). *The European Agenda on Security*. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. COM (2015) 185 final. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0185&from=GA>

European Commission (2017). Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the assessment of the risks of money laundering and terrorist financing affecting the internal market and relating to cross - border activities, COM (2017) 340 final, Brussels, 26.6.2017 σ. 9. Ανακτήθηκε από: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2017/EN/COM-2017-340-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>

European Parliament (2017). The Impact of Schemes revealed by the Panama Papers on the Economy and Finances of a Sample of Member States. Policy Department D for Budgetary Affairs. Directorate General for Internal Policies of the Union. PE 572.717 - April 2017. Study for the PANA committee. This document was requested by the European Parliament's Committee of Inquiry to investigate alleged contraventions and maladministration in the application of Union law in relation to money laundering, tax avoidance and tax evasion.

Authors: Blomeyer and Sanz Jack Malan, Roland Blomeyer, Jan Smit, Dr William Vlcek, Dr. Petr Jansky, Dr. Danuše Nerudova's, Anna Maria Krarup, Mike Beke, Mark Whittle, Carolin Moeller, Elsa Perreau, Stephan Kreutzer, David Buck. σ. 16. Ανακτήθηκε από:

http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/116947/20170412_panama_papers_study_final.pdf

European Parliament (2017). Plenary Sitting. Report on the inquiry into money laundering, tax avoidance and tax evasion. Committee of Inquiry to investigate alleged contraventions and maladministration in the application of Union law in relation to money laundering, tax avoidance and tax evasion (2017/2013(INI)), Rapporteurs: Petr Ježek, Jeppe Kofod σ. 10, 18, 39. Ανακτήθηκε από:

<https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/131460/2017-11-08%20PANA%20Final%20Report.pdf>

European Parliament (2017). Tax evasion, money laundering and tax transparency in the EU Overseas Countries and Territories. Ex-Post Impact Assessment. Authors: Isabelle Ioannides and Jan Tymowski, Ex-Post Evaluation Unit. Brussels. This paper has been drawn up by the Ex-Post Evaluation Unit of the Directorate for Impact Assessment and European Added Value, within the Directorate-General for Parliamentary Research Services of the Secretariat of the European Parliament., σ. 10.

Ανακτήθηκε από:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/593803/EPRS_STU\(2017\)593803_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/593803/EPRS_STU(2017)593803_EN.pdf)

European Parliament (2018). The supervisory approach to anti-money laundering: an analysis of the Joint Working Group's reflection paper. Banking Union Scrutiny. This document was requested by the European Parliament's Committee on Economic and Monetary Affairs. Author: Harry Huizinga, σ. 4. Ανακτήθηκε από:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2018/624424/IPOL_IDA\(2018\)624424_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2018/624424/IPOL_IDA(2018)624424_EN.pdf)

European Public Service Union et al. (2015). *Unhappy meal: €1 billion in tax avoidance on the menu at McDonald's*, σ. 11. Δημοσιεύτηκε την 24 Φεβρουαρίου 2015. Ανακτήθηκε από:

https://www.epsu.org/sites/default/files/article/files/Unhappy_meal_joint_fin_report_EN.pdf

European Union (1980). Council of Europe. Recommendation No. R (80) 10 of the Committee of Ministers to Member States on Measures against the transfer and safekeeping of funds of Criminal Origin (Adopted by the Committee of

- Ministers on 27 June 1980 at the 321st meeting of the Ministers' Deputies). Ανακτήθηκε από: <https://rm.coe.int/16804f6231>
- European Union (1990). Council of Europe. (1990). The Strasbourg Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime. European Treaty Series - No. 141. Ανακτήθηκε από: <https://rm.coe.int/168007bd23>
- European Union (2000). Council of Europe (2000). Group of Specialists on Criminal Law and Criminological Aspects of Organised crime. European Committee of Crime Problems. Reversal of the burden of proof in confiscation of the proceeds of crime: a Council of Europe Best Practice Survey. (Best Practice Survey No. 2). PC-S-CO (2000) 8 Rev. Strasbourg, 25 May 2000.
- European Union (2000). Council Act of 29 May 2000 establishing in accordance with Article 34 of the Treaty on European Union the Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters between the Member States of the European Union (OJ C 197, 12.07.2000 σ. 3). Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32000F0712%2802%29>.
- European Union (2002). Council Framework Decision 2002/465/JHA on joint investigation teams (OJ L 162 20.06.2002). Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32002F0465>
- European Union (2005). Council of Europe (2005). The Warsaw Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism. Council of Europe Treaty Series - No. 198. Ανακτήθηκε από: <https://rm.coe.int/168008371f>
- European Union (2014). Council of Europe (2014). White Paper on transnational organised crime. Paris, σ. 12. Ανακτήθηκε από: <https://rm.coe.int/168070afba>
- European Union (2015). Council of Europe Report (2015). Moneyval Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism. Typologies Report on Laundering the Proceeds of Organised Crime, 17 April 2015. Ανακτήθηκε από: <https://rm.coe.int/typologies-report-on-laundering-the-proceeds-of-organised-crime/168071509d>
- European Union (2016). Council of Europe (2016). Parliamentary Assembly. Report: Lessons from the «Panama Papers» to ensure fiscal and social justice. Committee on Social Affairs, Health and Sustainable Development of the Parliamentary Assembly. 21 September 2016, σ. 1, 7. Ανακτήθηκε από: <http://www.assembly.coe.int/LifeRay/SOC/pdf/TextesProvisoires/2016/20160921-PanamaPapers-EN.pdf>

- Europol (2007). *EU Organised crime threat assessment (OCTA)*, σ. 21. Ανακτήθηκε από: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/octa-2007-eu-organised-crime-threat-assessment>
- Europol (2008). *EU Organised crime threat assessment (OCTA)*, σ. 29. Ανακτήθηκε από: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/octa-2008-eu-organised-crime-threat-assessment>
- Europol (2011). *EU Organised Crime Threat Assessment (OCTA)*, σ. 42, 43, 44. Ανακτήθηκε από: <https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/octa2011.pdf>
- Europol (2013). *Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA)*, σ. 3, 14, 28. Ανακτήθηκε από: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-serious-and-organised-crime-threat-assessment-socta-2013>
- Europol (2015). *Exploring Tomorrow's Organized Crime*, σ. 12. Ανακτήθηκε από: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/Europol_OrgCrimeReport_web-final.pdf
- Europol Criminal Assets Bureau (2016). *Does crime still pay? Criminal Asset Recovery in the EU. Survey of Statistical Information 2010 - 2014. Key findings*, σ. 4, 5, 11. Ανακτήθηκε από: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/criminal_asset_recovery_in_the_eu_web_version_0.pdf
- Europol (2017). *Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA)*, σ. 17, 18, 54. Ανακτήθηκε από: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment-2017>
- Eurostat (2013). *Money laundering in Europe*. Report of work carried out by Eurostat and DG Home Affairs. Luxembourg. Publications Office of the European Union. Ανακτήθηκε από: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3888793/5856465/KS-TC-13-007-EN.PDF/69cde077-3bd9-4d0d-8c19-a6fe3608c2cd>
- Evans, J. (2005). Investigating and prosecuting the Proceeds of Crime: A Common Law Experience. Στο E. Savona (Ed.), *Responding to Money Laundering. International Perspectives* (σ. 187 - 211, 206). Amsterdam: Harwood Academic Publishers
- Evertsson, N. (2007). Political Corruption. Στο J. Gerber & E. Jensen (Eds), *Encyclopedia of white-collar crime* (σ. 228 – 231, 229, 230). London: Greenwood Press.
- Ezeonu, I. (2015). Capital and catharsis in the Nigerian petroleum extraction industry. Lessons on the crimes of globalization. Στο G. Barak (Ed.), *The Routledge International Handbook of the Crimes of the Powerful* (σ. 180 - 207, 187). Oxon & New York: Routledge.

- Falcone, G., & Padovani, M. (2012). *Cose di Cosa Nostra*. Milano: Biblioteca Universale Rizzoli, σ. 35, 62, 129.
- Ferguson, N. (2014). *The Great Degeneration, How Institutions Decay and Economies Die*. London: Penguin Group, σ. 142.
- Ferwerda, J. (2010). Criminals saved our Banks: The Effect of Money Laundering during the Financial Crisis. Paper for the course Inclusion and Exclusion in Contemporary European Societies Challenges of a New Europe: Chances in Crisis. Dubrovnik, April 21-24 2010, σ. 7. Ανακτήθηκε από:
<http://www.inclusionexclusion.eu/site/wp-content/uploads/2010/03/Paper-Joras-Ferwerda.pdf>
- Financial Action Task Force (1999). Report on money laundering typologies 1998 - 1999, Paris, France. σ. 13.
 Ανακτήθηκε από: <http://www.apgml.org/documents/default.aspx?s=date&c=8&pcPage=8>
- Financial Action Task Force (2003). Review to Identify Non-Cooperative Countries or Territories: Increasing the Worldwide Effectiveness of Anti-Money Laundering Measures, June 2003, Paris, France. Ανακτήθηκε από:
<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/2002%202003%20NCCT%20ENG.pdf>
- Financial Action Task Force (2006). *Report on New Payment Methods*, Paris, France, σ. 12. Ανακτήθηκε από:
<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Report%20on%20New%20Payment%20Methods.pdf> via
- Financial Action Task Force (2006). *Trade - based money laundering*, Paris, France, σ. 1, 2, 4, 10, 11. Ανακτήθηκε από:
<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Trade%20Based%20Money%20Laundering.pdf>
- Financial Action Task Force (2007). Third Mutual Evaluation on Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism, Greece, 29/6/2007. Paris. France, σ.
 Ανακτήθηκε από: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer/MER%20Greece.pdf>
- Financial Action Task Force (2007). *Laundering the proceeds of VAT Carousel Fraud*. Paris. France, σ. 2, 3,7. Ανακτήθηκε από:
<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Laundering%20the%20Proceeds%20of%20VAT%20Caroussel%20Fraud.pdf>
- Financial Action Task Force (2007). Money Laundering and Terrorist Financing through the Real Estate Sector. Paris. France, σ. 5, 10-11, 14, 19. Ανακτήθηκε από:
<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20and%20TF%20through%20the%20Real%20Estate%20Sector.pdf>

- Financial Action Task Force (2009). *Money Laundering through the Football Sector*. Paris. France, σ. 4, 9, 17, 18, 20, 22. Ανακτήθηκε από:
<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20through%20the%20Football%20Sector.pdf>
- Financial Action Task Force (2009). *Money Laundering and Terrorist Financing in the Securities Sector*. Paris. France, σ. 4, 5, 26 - 27, 49. Ανακτήθηκε από:
<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20and%20TF%20in%20the%20Securities%20Sector.pdf>
- Financial Action Task Force (2010). *Global Money Laundering & Terrorist Financing Threat Assessment. A view of how and why criminals and terrorists abuse finances. The effect of this abuse and the steps to mitigate these threats*. Paris. France, σ. 23.
Ανακτήθηκε από: https://www.imolin.org/pdf/imolin/Global_Threat_assessment.pdf
- Financial Action Task Force (2010). *Money Laundering through Money Remittance and Currency Exchange Providers*. Paris. France, σ. 22, 31. Ανακτήθηκε από:
<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/ML%20through%20Remittance%20and%20Currency%20Exchange%20Providers.pdf>
- Financial Action Task Force (2010). *Money Laundering Using Trust and Company Service Providers*. Paris. France, σ. 32, 32 - 33, 41. Ανακτήθηκε από:
<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Money%20Laundering%20Using%20Trust%20and%20Company%20Service%20Providers..pdf>
- Financial Action Task Force (2010). *Money Laundering Using New Payment Methods*. Paris. France, σ. 7 Ανακτήθηκε από:
<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20using%20New%20Payment%20Methods.pdf>
- Financial Action Task Force (2011). *Money Laundering Risks Arising from Trafficking in Human Beings and Smuggling of Migrants*. Paris. France, σ. 6, 31 - 32, 34 - 35, 35 - 36. Ανακτήθηκε από:
<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Trafficking%20in%20Human%20Beings%20and%20Smuggling%20of%20Migrants.pdf>
- Financial Action Task Force (2011). *Laundering the Proceeds of Corruption*. Paris. France, σ. 9, 15, 16, 17, 19. Ανακτήθηκε από:
<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Laundering%20the%20Proceeds%20of%20Corruption.pdf>
- Financial Action Task Force (2011). *Mutual Evaluation Tenth Follow-Up Report. Greece. Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism*. 28 October 2011. Paris. France, σ. 8. Ανακτήθηκε από: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer/FoR%20Greece.pdf>
- Financial Action Task Force (2012). *40 FATF Recommendations*. Paris, France. Ανακτήθηκε από:

- <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>
Financial Action Task Force (2012). *Asia/Pacific Group on Money Laundering, APG Typology Report on Trade Based Money Laundering*. Adopted by APG Members at the 15th Annual Meeting. Paris. France, σ. 39 - 40. Ανακτήθηκε από:
- http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Trade_Based_ML_APGRReport.pdf
Financial Action Task Force (2013). *Money Laundering and Terrorist Financing Vulnerabilities of Legal Professionals*. Paris. France, σ. 7. Ανακτήθηκε από:
- <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20and%20TF%20vulnerabilities%20legal%20professionals.pdf>
Financial Action Task Force (2013). *FATF Guidance. Politically Exposed Persons (Recommendations 12 and 22)*. Paris. France, σ. 3. Ανακτήθηκε από:
- <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/Guidance-PEP-Rec12-22.pdf>
Financial Action Task Force (2015). *Money Laundering Through the Physical Transportation of Cash*. Paris. France, σ. 28, 40. Ανακτήθηκε από: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/money-laundering-through-transportation-cash.pdf>
- Financial Action Task Force (2016). *Report to the G20. Beneficial Ownership*. Paris. France, σ. 3. Ανακτήθηκε από: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/G20-Beneficial-Ownership-Sept-2016.pdf>
- Financial Action Task Force (2018). *Professional Money Laundering*. Paris. France. Ανακτήθηκε από: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/Professional-Money-Laundering.pdf>
- Financial Action Task Force – Egmont Group (2018), *Concealment of Beneficial Ownership*, FATF, Paris, France, σ. 86. Ανακτήθηκε από: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF-Egmont-Concealment-beneficial-ownership.pdf>
- Frattoni, F. (2007). Initiatives of the European Commission. Στο W. Muller, C. Kalin, & J. Goldworth (Eds.), *Anti - Money Laundering, International Law and Practice* (σ. 57 - 67, 59). Zurich & West Sussex: John Wiley & Sons Ltd.
- Friedrichs, D. (2007). White-Collar Crime in a Postmodern, Globalized World. Στο H. Pontell & G. Geis (Eds.), *International Handbook of White - Collar and Corporate Crime*. New York: Springer, σ. 163 - 184, 165.
- Friedrichs, D. (2015) Crimes of the powerful and the definition of crime. Στο G. Barak (Ed.), *The Routledge International Handbook of the Crimes of the Powerful*. Oxon & New York: Routledge, σ. 96 - 114, 109.
- Garcia, J. (1999). International Measures to fight Money Laundering. *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 3: 1, σ. 39 - 43, 40.

- Garland, D. (2001). *The Culture of Control: Crime and Social Order in Contemporary Society*. Oxford: Oxford University Press, σ. 124.
- Geis, G. (2011). Insider Trading and Related Crimes. Στο *White-Collar and Corporate Crime. A Documentary and Reference Guide*. Oxford: Greenwood, σ. 143.
- Gelemerova, L. Y. (2011). *The anti-money Laundering System in the context of Globalisation: A Panopticon built on Quicksand?* Nijmegen: Wolf Legal Publishers, σ. 2, 6, 40, 243.
- Glinkina, S. (1993). The Role of the Non-socialized Sector in Perestroika. Στο B. Dallago, G. Ajani & B. Grancelli (Eds.), *Privatization and Entrepreneurship in Post-Socialist Countries*, Houndsmills: Macmillan Press.
- Godefroy, Th. (2002). Les Criminalités Economiques et Financières : Evolutions et Tendances, Quelques Observations Françaises. Στο P. Ponsaers & V. Ruggiero (Eds.), *La Criminalité Économique et Financière en Europe*. Paris. L' Harmattan, σ. 72.
- Godefroy, Th. & Lascoumes, P. (2004). *Le capitalisme clandestine, L'illusoire regulation des places offshore*. Paris: La Découverte, σ. 13, 14, 17, 18, 39, 40, 41, 42, 44, 54, 115, 125, 126, 224, 225, 230, 231.
- Gounev, P. (2012). Organised crime, corruption and the private sector. Στο P. Gounev & V. Ruggiero (Eds), *Corruption and Organized Crime in Europe. Illegal partnerships*. New York: Taylor & Francis Group, σ. 59, 62.
- Gottschalk, P. (2011). Executive positions involved in white-collar crime. *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 14: 4, σ. 300 – 312, 306 & 307.
- Gottschalk, P., & Gunnesdal, L. (2018). *White - Collar crime in the Shadow Economy. Lack of definition, investigation and conviction compared to social security fraud*. Oslo: Palgrave MacMillan, σ. 4, 99.
- Grasso, P. & Bellavia, E. (2011). *Soldi Sporchi. Come le mafie riciclano miliardi e inquinano l'economia mondiale*. Milano: Dalai editore, σ. 10, 12, 170, 210, 261.
- Grasso, P. Παρουσίαση του βιβλίου του «Soldi sporchi» στην εκπομπή της Ιταλικής τηλεόρασης «Che Tempo che fa» στο κανάλι Rai 3 την 12^η Νοεμβρίου 2011. Ανακτήθηκε από:
<http://www.rai.it/dl/RaiTV/programmi/media/ContentItem-2603ba9b-301e-45db-887f-7f79716eed93.html> , 18.50

- Greenberg, Th., Gray, L., Schantz, D., Gardner, C., & Latham, M. (2010). *Politically Exposed Persons. Preventive Measures for the Banking Sector*. Washington DC . The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, σ. 3, 4, 71.
- Habermas, J. (1999). *Problemas de legitimación en el capitalismo tardío*. (μτφρ. J. L. Etcheverry). Madrid: Cátedra, S. A. , σ. 21.
- Habermas, J. (2008). Dopo la Bancarotta. Da Globale a locale: la crisi mondiale e le nostre possibili risposte. Incontro dell'Istituto Regionale. «Alcide De Gasperi - Bologna». Bologna, Cinema Perla, 1 Dicembre 2008, σ. 2.
- Les Cellules de Renseignements Financiers, Fonds Monétaire International, Groupe de la Banque Mondiale (2004), σ. 18, 391. Ανακτήθηκε από:
<https://egmontgroup.org/en/content/financial-intelligence-units-fius>
- Hallett, H. (2005). Money Laundering and Measuring Illegal Activity: an Economic Analysis. Στο E. Savona (Ed.), *Responding to Money Laundering. International Perspectives* (σ. 71-91, 84). Amsterdam: Harwood Academic Publishers.
- Harvey, J. (2004). Controlling the flow of money or satisfying the regulators? Στο P. C. van Duyne K. von Lampe, M. van Dijck, J. L. Newell (Eds), *The Organised Crime Economy. Managing crime markets in Europe* (σ. 43). Nijmegen: Wolf Legal Publishers.
- Harvey, J. (2005). An evaluation of money laundering policies. *Journal of Money Laundering Control*, Vol.8: 4, σ. 339 – 345, 339.
- Hérail, J.L., & Ramael, P. (1996). *Blanchiment d'argent et crime organisé. La dimension juridique*. Collection: Criminalité Internationale. Paris: PUF, σ. 50.
- Hoogenboom, B. (2002). The Market for Illegal Financial Services: The European Offshore Industry. Στο P. Ponsaers & V. Ruggiero (Eds), *La Criminalité Économique et Financière en Europe*. Paris. L' Harmattan, σ. 174, 177.
- Hopkins Burke, R. (2009). *An Introduction to Criminological Theory*. Devon & Portland: Willan Publishing, σ. 120, 121, 122, 306, 320, 321.
- Jakobi, A. (2015). Global networks against crime: Using the Financial Action Task Force as a model?. *International Journal*, Vol. 70:3, σ. 391 - 407, 398, University of London.
- Johnson, J. (2001). In pursuit of Dirty Money: Identifying Weaknesses in the Global Financial System. *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 5:2, σ. 122 – 132, 122.

- Johnston, B. & Abbott, J. (2005). Placing bankers in the front line. *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 8: 3, σ. 215 – 219, 217.
- Joly, E. (2007, June 8). G8 ne lutte pas vraiment contre la corruption. *La Tribune*. Ανακτήθηκε από:
<https://www.latribune.fr/archives/2007/ID63B45C0FFF6ED4E0C12572F20034EDB0/pour-eva-joly-le-g8-ne-lutte-pas-vraiment-contre-la-corruption.html>
- International Monetary Fund & World Bank (2004). Financial Intelligence Units: An Overview. Gleason, P. & Gottselig, G. (Eds). Washington: International Monetary Fund Publication Services, σ. 9 - 17. Ανακτήθηκε από:
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/FIU/fiu.pdf>
- Ioannides, E. (2014). *Fundamental Principles of EU Law Against Money Laundering*. Surrey: Ashgate, σ. 13, 24, 26, 33, 34.
- Kennedy, A. (2005). Dead fish across the trail: Illustrations of money laundering methods. *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 8:4, σ. 305 – 319, 308.
- Kim - Kwang, R. C. (2010). Challenges in dealing with Politically Exposed Persons. Στο *Australian Institute of Criminology, Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, No 386. February 2010, σ. 1, 5 Ανακτήθηκε από:
<https://www.aic.gov.au/sites/default/files/2020-05/tandi386.pdf>
- Klein N., (2000). No Logo. *El poder de las marcas*. Τίτλος πρωτοτύπου: *No Logo*. (μτφρ. A. Jockl). Toronto & Barcelona: Paidós Ibérica, S.A (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε πρώτη φορά στα Αγγλικά το 2000), σ. 139.
Ανακτήθηκε από:
<https://hemerotecaroja.files.wordpress.com/2013/07/klein-naomi-no-logo-el-poder-de-las-marcas-2000.pdf>
- Kruisbergen, E., Kleemans, E., & Kouwenberg, R. (2016). Explaining attrition: Investigating and confiscating the profits of organized crime. *European Journal of Criminology*, Vol. 13: 6, σ. 677 - 695, 678.
- La lettre des Magistrats adressée a François Hollande (2013, juin 10). *Le Monde*. Η επιστολή των δικαστών η οποία απευθύνθηκε στον François Hollande στη Γαλλική εφημερίδα *Le Monde* την 10 - 6 – 2013.
- Lambropoulou, E. (2012). Myths and Realities About Corruption in Public Administration and its Discourse in Greece. *Amsterdam Law Forum*, Vol 4: 3, σ. 77 -96, 78. DOI: <http://doi.org/10.37974/ALF.231>
- Lambropoulou, E. (2013). *Illegal markets in a collapsing economy*. Den Haag: Eleven International, σ. 61 - 94.

- Lambropoulou, E. (2015). The appearances and realities of corruption in Greece. The cases of Mayo and Siemens AG. Στο G. Barak (Ed.), *The Routledge International Handbook of the Crimes of the Powerful*. Oxon & New York: Routledge, σ. 737 - 761 753, 754, 755.
- Lascoumes, P., & Nagels, C. (2014). *Sociologie des Elites Delinquantas, De la Criminalité en col blanc à la corruption politique*. Paris: Armand Colin, σ. 14, 53, 87, 95, 150, 161, 191, 203, 204, 270, 271.
- Levi, M., & Maguire, M. (2004). Reducing and Preventing Organised Crime: An Evidence - Based Critique. *Crime, Law and Social Change, Vol. 41:5*, σ. 397 - 469.
- Levi, M. (2005). Money Laundering and Regulatory Policies. Στο E. Savona (Ed.), *Responding to Money Laundering. International Perspectives* (σ. 257). Amsterdam: Harwood Academic Publishers.
- Levi, M. & Reuter, P. (2006). *Money Laundering*. University of Chicago, σ. 318, Ανακτήθηκε από: http://faculty.publicpolicy.umd.edu/sites/default/files/reuter/files/levi_and_reuter.pdf
- Levi, M. (2012). The Organization of Serious Crimes for Gain. Στο M. Maguire, R. Morgan & R. Reiner (Eds) *The Oxford Handbook of Criminology* (σ. 596, 614 – 615). Oxford: Oxford University Press.
- Levi, M. (2014). Money Laundering. Στο L. Paoli (Ed), *The Oxford Handbook of Organized Crime* (σ. 419 - 443, 425, 435). Oxford & New York: Oxford University Press.
- Levi, M., Reuter, P., & Halliday, T. (2017). Can the AML system be evaluated without better data? *Crime Law Soc Change, Vol. 69*, σ. 307 - 328, 308, 311. Ανακτήθηκε από: <https://doi.org/10.1007/s10611-017-9757-4>
- Levitt, T. (1983). The Globalization of Markets. *Harvard Business Review*, May/June 1983, σ. 92 - 102
- Lilley, P. (2006). *Dirty Dealing: The untold truth about Global Money Laundering, International Crime and Terrorism*. London & Philadelphia: Kogan, σ. 51.
- Lilly, J.R., Cullen, F., & Ball, R. (2019). *Criminological Theory. Context and Consequences*. London & California: Sage Publications, σ. 128.
- Malm, A., & Bichler, G. (2013). Using friends for money: the positional importance of money - launderers in organized crime. Published online: 16 June 2013. New

- York: Springer Science & Business Media, *Trends Organized Crime*, Vol. 16, σ. 365 – 381.
- Martini, M. (2017). *Doors Wide Open. Corruption and Real Estate in Four Key Markets*. Financial Transparency International Coalition, σ. 5, 14, 32. Ανακτήθηκε από:
https://images.transparencycdn.org/images/2017_DoorsWideOpen_EN.pdf
- Masciandaro, D. (1994). *Banche e riciclaggio, analisi economica e regolamentazione*. Roma: Bancaria Editrice, σ. 37.
- Masciandaro, D. (1998). Money Laundering Regulation: The Micro Economies. *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 2:1, σ. 49 - 58, 58.
- Masciandaro, D. & Balakina, O. (2015). *Banking Secrecy and Global Finance. Economic and Political Issues*. New York: Palgrave Macmillan, σ. 6, 97.
- Mascini, P. (2016). Comparing Assumptions Underlying Regulatory Inspection Strategies. Implications for Oversight Policy. Στο S. Van Slyke, M. Benson & F. Cullen (Eds.) *The Oxford Handbook of White Collar Crime* (σ. 523). New York: Oxford University Press.
- Maugeri, A. M. (2018). Self - laundering of the proceeds of tax evasion in comparative law: Between effectiveness and safeguards. *New Journal of European Criminal Law*, Vol. 9:1. σ. 83 – 108.
- Mendes, C., & Oliveira J. (2013). Money Laundering and corrupt officials: a dynamic model. *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 16: 1, σ. 55 – 61, 61.
- Mitsilegas, V. & Vavoula, N. (2016). The evolving EU Anti - money Laundering Regime, Challenges for Fundamental Rights and the Rule of Law, σ. 262, 266, 267, 282. Ανακτήθηκε από:
<https://qmro.qmul.ac.uk/xmlui/bitstream/handle/123456789/13702/Mitsilegas%20The%20Evolving%20EU%20Anti-Money%202016%20Published.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Mohamed, S. (2002). Legal instruments to combat money laundering in the EU financial market. *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 6:1, σ. 66 – 79.
- Mugarura, N. (2010). The effect of corruption factor in harnessing global anti-money laundering regimes. *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 13: 3, σ. 272 - 281, 273.
- Mugarura, N. (2011). The global anti - money laundering court as a judicial and institutional imperative. *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 14:1, σ. 6.

- Murphy, R. (2017). *Dirty Secrets. How Tax Havens Destroy The Economy*. London & New York: Verso, σ. 14, 15, 26.
- Murray, K. (2012). A suitable case for treatment: money laundering and knowledge. *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 15: 2, σ. 188 – 197.
- Nance, M. (2017). The regime that FATF built: an introduction to the Financial Action Task Force. *Crime Law and Social Change (2018)*, 69: 109 - 129, σ. 124. Ανακτήθηκε από: <https://doi.org/10.1007/s10611-017-9747-6>
- Nardo, M. (2008). Organised crime and networking economy: models, features, dynamics and related approaches. *Journal of Money laundering Control*, Vol. 11:2, σ. 172 - 178, 175, 176.
- Naylor, R. T. (2000). *Strategic Issues Series, Economic and Organized Crime: Challenges for Criminal Justice*, Research and Statistics Division. Department of Justice. Canada, σ. 6. Ανακτήθηκε από: <https://www.publicsafety.gc.ca/lbrr/archives/cnmcs-plcng/cn000032018349-eng.pdf>
- Nelen, H. (2002). Economic and Financial Crime in The Netherlands. Στο P. Ponsaers & V. Ruggiero (Eds), *La Criminalité Économique et Financière en Europe*. Paris: L' Harmattan, σ. 33.
- Obama, B. (2016). American Rhetoric.com, Address to the People of Greece, delivered 16th November 2016, Stavros Niarchos Foundation Cultural Center, Athens, Greece, σ. 20. Ανακτήθηκε από: https://www.snf.org/media/7646014/170109_Remarks-President-Barack-Obama.pdf
- OECD (1998). *Harmful Tax Competition. An Emerging Global Issue*, σ. 23. Ανακτήθηκε από: www.oecd.org/tax/transparency/44430243.pdf
- OECD (2001). *Behind the Corporate Veil. Using corporate entities for illicit purposes*. Paris: OECD Publications Service, σ. 3, 8 - 9. Ανακτήθηκε από: <http://www.oecd.org/daf/ca/43703185.pdf>
- OECD (2009). *Money Laundering Awareness Handbook for Tax Examiners and Tax Auditors*. Paris: OECD Publishing, σ. 9. Ανακτήθηκε από: <http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/money-laundering-awareness-handbook-for-tax-examiners-and-tax-auditors.pdf>
- OECD (2015). *Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy, Action 1 - 2015 Final Report*. OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, Paris: OECD Publishing, σ. 11. Ανακτήθηκε από: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264241046-en>

- Palan, R. (2002). Tax Havens and the Commercialization of State Sovereignty. *The International Organization Foundation and the Massachusetts Institute of Technology, Vol. 56:1*, σ. 151 - 176, 172.
- Palan, R., Murphy, R. & Chavagneux, Ch. (2010). *Tax Havens. How Globalization Really Works*. New York: Cornell University Press, σ. 64, 71, 75, 100, 135, 141, 157, 172, 175, 179, 180, 209.
- Passas, N., (1990). Anomie and corporate deviance. *Contemporary Crises, 14*, σ. 157 - 178. Philadelphia: Kluwer Academic Publishers.
- Passas, N. (2000). Global Anomie, Dysnomie, and Economic Crime: Hidden Consequences of Globalization and Neo - Liberalism in Russia and around the World. *Social Justice, Vol. 27: 2*, σ. 16 - 44, 19.
- Passas, N., (2016). Globalization, Criminogenic Asymmetries and Economic Crime. Στο N. Passas (Ed.), *Transnational Financial Crime*. The Library of Essays on Transnational Crime. London & New York: Routledge, σ. 4, 5, 8, 9, 15, 16.
- Picci, A. (2008). *La dimensione mafiosa*. Roma: Herald Editore, σ. 63, 65.
- Pinçon, M. & Pinçon - Charlot, M. (2015). *Tentative d' evasion (fiscale)*. Paris: La Découverte, σ. 29, 31, 112, 116, 128, 133, 134, 286-290, 329, 330, 418, 419, 511, 628, 640, 641, 661, 668, 671, 672.
- Pincon, M. & Monique Pincon - Charlot, M. (2016, avril 5). Idées. L'évasion fiscale est un des instruments de domination d'une oligarchie. *Le Monde*. Ανακτήθηκε από: https://www.lemonde.fr/idees/article/2016/04/05/le-silence-de-l-etat-sur-l-evasion-fiscale-profite-a-une-oligarchie_4896
- Ping He. (2005). The suspicious transactions reporting system. *Journal of Money Laundering Control, Vol. 8: 3*, σ. 252 - 259, 255.
- Ping He. (2010). A typological study on money laundering. *Journal of Money Laundering Control, Vol. 13: 1*, σ. 15 - 32, 31.
- President's Commission on Organized Crime, Interim Report. (1984). *The cash connection*. Washington DC: 1984, σ. 8, 63. Ανακτήθηκε από: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/Digitization/166517NCJRS.pdf>
- Punch, M. (1996). *Dirty Business, Exploring Corporate Misconduct, Analysis and Cases*. London: Sage Publications, σ. 20, 46, 254.
- Quirk, P.J. (1997). Money Laundering: Muddying the Macroeconomy. *Finance and Development, Vol. 34:1*, σ. 7 - 9 .

- Reuter, P., & Truman, E. (2004). *Chasing Dirty Money. The fight against Money Laundering*. Washington DC: Institute for International Economics, σ. 1, 4, 9, 25, 31, 34, 42, 69, 81, 85, 87, 88, 91, 92, 93, 150, 151, 157, 171, 184.
- Reuter, P. (2012). Introduction and Overview: The Dynamics of Illicit Flows. Στο P. Reuter (Ed.), *Draining Development? Controlling Flows of Illicit Funds from Developing Countries* (σ. 3). Washington: The World Bank. Ανακτήθηκε από: <http://documents1.worldbank.org/curated/ar/305601468178737192/pdf/668150PUB0EPI0067848B09780821388693.pdf>
- Reuter, P. (2017). *Illicit Financial Flows and Governance: The Importance of Disaggregation*. Background paper Governance and the Law. World Development Report, σ. 7. Ανακτήθηκε από: <http://pubdocs.worldbank.org/en/677011485539750208/WDR17-BP-Illicit-Financial-Flows.pdf>
- Riccardi, M., & Savona, E. (2013). *The identification of beneficial owners in the fight against money laundering*. Trento: Transcrime - Università degli Studi di Trento, σ. 10, 57. Ανακτήθηκε από: <http://www.transcrime.it/wp-content/uploads/2013/11/BOWNET3.pdf>
- Robinson, J. (1998). *The Laundrymen. Inside Money Laundering - The World's Third Largest Business*. London & New York: Simon & Schuster Ltd, σ. 3, 5.
- Robinson, M., & Murphy, D. (2009). *Greed is Good. Maximization and Elite deviance in America*. New York & Toronto: Rowman & Littlefield Publishers, Inc., σ. 41.
- Rodrik, D. (2011). La paradoja de la glogalizacion. Democracia y el futuro de la economia mundial. Τίτλος πρωτοτύπου: The Globalisation Paradox. Why Global Markets, States and Democracy Can't Coexist. Barcelona: Antoni Bosch editor S.A., σ. 139.
- Ross, J. I. (2007). Rational Choice Theory. Στο J. Gerber & E. Jensen (Eds), *Encyclopedia of white-collar crime* (σ. 244 – 248 & 248 -249). London: Greenwood Press.
- Ruggiero, V. (2013). *I crimini dell'economia: Una lettura criminologica del pensiero economico. Criminalità dei coletti sporchi*. Milano: Feltrinelli Editore, σ. 86, 127, 104,139, 140.
- Ruggiero, V. (2015). *Perché i potenti delinquono*. Milano: Feltrinelli Editore, σ. 117.
- Ruggiero, V. (2017). *Dirty Money on Financial Delinquency*. Oxford & New York: Oxford University Press, σ. 208, 209.

- Santino, U. (1994). Mafia entre première et deuxième République. *Peuples Méditerranéens*, no 67, Avril/Juin 1994, σ. 91 - 107, 104.
- Savona, E., Lasco, F., Di Nicola, A., & Zoffi, P. (1998). *Processi di Globalizzazione e Criminalità Organizzata Transnazionale*. Ανακοίνωση στο Συνέδριο La questione criminale nella società globale. Napoli, 10 - 12 Dicembre, 1998, σ. 9.
- Savona, E., & Manzoni, F. (1999). *European Money Trails*. Amsterdam: Routledge Harwood Academic Publishers, σ. 5.
- Savona, E., & De Feo, M. (2005). International Money Laundering. Trends and Prevention/Control Policies. Στο E. Savona (Ed.), *Responding to Money Laundering. International Perspectives* (σ. 9, 23, 30, 39, 40, 46, 55). Amsterdam: Harwood Academic Publishers.
- Savona, E., & Berlusconi, G. (Eds.). (2015). *Organized Crime Infiltration of Legitimate Businesses in Europe: A Pilot Project in Five European Countries*. Final Report of Project ARIEL - Assessing the Risk of the Infiltration of Organized Crime in EU MSs Legitimate Economies. Trento: Transcrime - Università degli Studi di Trento. Ανακτήθηκε από (www.arielproject.eu), σ. 15, 18, 19, 39.
- Savona, E., & Riccardi, M. (Eds.). (2015). *From illegal markets to legitimate businesses: the portfolio of organised crime in Europe*. Final Report of Project OCP - Organised Crime Portfolio (www.ocportfolio.eu). Trento: Transcrime - Università degli Studi di Trento, σ. 7, 9, 15, 16, 224. Ανακτήθηκε από: <https://www.int-comp.org/media/1997/ocp-full-report.pdf>
- Savona, E., & Riccardi, M. (Eds) (2017). *Assessing the risk of money laundering in Europe. Final Report of Project IARM* (www.transcrime.it/iarm). Milano: Transcrime - Università Cattolica del Sacro Cuore, σ. 17, 41. Ανακτήθηκε από: <http://www.transcrime.it/iarm/wp-content/uploads/sites/5/2017/05/ProjectIARM-FinalReport.pdf>
- Savona, E., Maggioni, M., Vettori, B., Ponticelli, J., Riccardi, M., Andrian, F., & Ciurletti, Ch. (2007). *Cost - benefit Analysis of transparency Requirements in the Company Corporate field and Banking sector relevant for the Fight Against Money Laundering and Other Financial Crime*. Trento: Transcrime, σ. 362-363. Ανακτήθηκε από: https://www.transcrime.it/wp-content/uploads/2013/11/CBA-Study_Final_Report_revised_version.pdf
- Scarpinato R. (2014, Ottobre 20). Corruption, ça suffit!. France. Video Youtube . Ανακτήθηκε από: <https://www.youtube.com/watch?v=uokLL1-dk4k>

- Scherer, A., & Palazzo, G. (2008). Globalization and corporate social responsibility. Στο A. Crane, A. McWilliams, D. Matten, J. Moon & D. Siegel, (Eds), *The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility* (σ. 413 - 431). Oxford: Oxford University Press.
- Schneider, F. (2010). *Money Laundering and Financial Means of Organized Crime: Some Preliminary Empirical Findings*. Economics of Security Working Paper 26. Berlin: Eusecon, σ. 3, 4, 5, 7, 16.
- Schneider, F., (2010). Turnover of organized crime and money laundering: some preliminary empirical findings. *Public Choice*, Vol. 144: 3 - 4, σ. 473 – 486.
- Schneider, F. (2013). The Financial Flows of Transnational Crime and Tax Fraud in OECD Countries: What Do We (Not) Know?. *Public Finance Review*, Vol. 41:5, σ. 677 - 707, 697.
- Senat (2013). No 87. Rapport au nom de la commission d'enquête sur le rôle des banques et acteurs financiers dans l'évasion des ressources financières en ses conséquences fiscales et sur les équilibres économiques ainsi que sur l'efficacité du dispositif législatif, juridique et administratif destiné à la combattre. Tome I: Rapport Enregistré à la Présidence du Sénat le 17 Octobre 2013. Dépôt publié au Journal Officiel - Édition des Lois et Décrets du 18 Octobre 20. Président: François Pillet. Rapporteur: Éric Bocquet, σ. 32, 163. Ανακτήθηκε από: <http://www.senat.fr/rap/r13-087-1/r13-087-11.pdf>
- Senat (2013). No 87. Rapport fait au nom de la Commission d'enquête sur le rôle des banques et acteurs financiers dans l'évasion des ressources financières en ses conséquences fiscales et sur les équilibres économiques ainsi que sur l'efficacité du dispositif législatif, juridique et administratif destiné à la combattre. Enregistré à la Présidence du Sénat le 17 Octobre 2013. Tome II. Auditions. Dépôt publié au Journal Officiel. Edition des Lois et Décrets du 18 Octobre 2013. Président: François Pillet, Rapporteur: Éric Bocquet, σ. 140, 166, 167, 168, 171, 286, 307. Ανακτήθηκε από: <http://www.senat.fr/rap/r13-087-2/r13-087-21.pdf>
- Senat (2013). Évasion des capitaux et finance: mieux connaître pour mieux combattre. Audition de Dominique Strauss Khan, Ancien Ministre, Ancien Directeur General du Fonds Monétaire International (jeudi 27 juin 2013). Ανακτήθηκε από: <https://www.senat.fr/rap/r13-087-2/r13-087-210.html>
- Serra, N., Spiegel, S., & Stiglitz, J. (2008). Introduction: From the Washington Consensus Towards a New Global Governance. Στο N. Serra & J. Stiglitz (Eds),

- The Washington Consensus Reconsidered. Towards a New Global Governance.*
New York: Oxford University Press, σ. 4.
- Sharman, J., & Tsingou, E. (2013) *Policy Brief. Enduring Challenges in the Governance of Money Laundering.* Norwegian Institute of International Affairs. Oslo: Published by the Systems of Tax Evasion and Laundering project funded by the Research Council of Norway, σ. 1, 2, 3.
- Shaxson, N. (2011β). *Treasure Islands. Uncovering the Damage of Offshore Banking and Tax Havens.* New York: Palgrave Macmillan, σ. 13 - 14, 13, 14, 15, 27, 111, 127 - 128, 128.
- Sherman, T. (1995). Professional Business Advisers and Organised Crime. *Platypus Magazine, No. 48*, σ. 26.
- Shichor, D. (2015). Financial misrepresentation and fraudulent manipulation SEC settlements with Wall Street firms in the wake of the economic meltdown. Στο G. Barak (Ed.), *The Routledge International Handbook of the Crimes of the Powerful.* Oxon & New York: Routledge, σ. 508.
- Sica, V. (2000). Cleaning the Laundry: States and the Monitoring of the Financial System. *Millennium: Journal of International Studies, Vol. 29:1*, σ. 47 - 72, 47.
- Simser, J. (2013). Money Laundering: emerging threats and trends. *Journal of Money Laundering Control, Vol. 16:1*, σ. 41 – 45, 41.
- Stessens, G. (2000). *Money Laundering: A New International Law Enforcement Model.* Cambridge: Cambridge University Press, σ. 9, 29, 82, 94, 108, 148, 427, 428, 430, 431.
- Stephenson, K., Gray, L., Power, R., Brun, J.P., Dunker, G., & Panjer, M. (2011). *Barriers to Asset Recovery. An Analysis of the Key Barriers and Recommendations for Action.* Washington DC: The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, σ. 11. Ανακτήθηκε από: <http://documents1.worldbank.org/curated/en/204221468338390474/pdf/Barriers-to-asset-recovery-an-analysis-of-the-key-barriers-and-recommendations-for-action.pdf>
- Stiglitz, J. (2002). *Globalization and its discontents.* New York: W.W. Norton & Company, σ. 12.
- Stiglitz, J. (2015). *The Great Divide. Unequal Societies and what we can do about them.* New York & London: W.W Norton & Company, σ. 67.

- Stiglitz, J., & Pieth, M. (2016). Overcoming the Shadow Economy. *International Policy Analysis*. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung/Global Policy and Development, σ. 5, 8. Ανακτήθηκε από: <https://library.fes.de/pdf-files/iez/12922.pdf>
- Sutherland, E. (1940). White Collar Criminality. *American Sociological Review* 5: 1
- Talani, L.S. (2018). Globalization, Money Laundering and the City of London. Στο C. King, C. Walker, J. Gurulé (Eds), *The Parlgrave Handbook of Criminal and Terrorism Financing Law* (σ. 58). Cham: Palgrave Macmillan.
- Taylor, I. (1999). *Crime in Context. A Critical Criminology of Market Societies*. Cambridge & Oxford: Polity & Blackwell, σ. 151, 157, 159.
- Thompson, K., & Thompson, M. (1985). *Readings from Emile Durkheim (Key Texts)*. London & New York: Ellis Horwood Ltd. & Tavistock Publications Ltd. Routledge, σ. 81.
- Tombs, S., & Whyte, D. (2007). Researching Corporate and White-Collar Crime in an Era of Neo - Liberalism Introduction: «Knowing» About Corporate and White-Collar Crimes. Στο H. Pontell, & G. Geis (Eds), *International Handbook of White - Collar and Corporate Crime* (σ. 125). California: Springer.
- Touraine, Al. (2013). *Después de la crisis*. (μτφρ. M. Soler). Mexico: Fondo de Cultura Económica. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε στη γαλλική γλώσσα το 2010), σ. 165.
- Transparency International. EU Office (2014). Fighting Money Laundering in the European Union: From Secret Ownership to Public Registries. EU Policy Paper 01/2014, σ. 2. Ανακτήθηκε από: <https://transparency.eu/wp-content/uploads/2016/09/TI-EU-Policy-Paper-Beneficial-Ownership-1.pdf>
- Turner, S., & Bainbridge, J. (2018). «An Anti-Money Laundering Timeline and the Relentless Regulatory Response». *The Journal of Criminal Law*, Vol. 82:3, σ. 215 - 231, 216.
- Unger, B. (2007). *The scale and impacts of Money Laundering*. Massachusetts: Edward Elgar, σ. 42, 57, 59, 71, 91, 93, 94, 109 - 110, 113, 133, 135, 137, 145, 146, 148, 156, 161, 174, 175, 184, 185, 186, 188, 189, 190, 191, 192, 193.
- Unger, B. (2013). Can Money Laundering Decrease? *Public Finance Review*, Vol. 41: 5, σ. 658 - 676, 659, 661, 662, 663, 673.
- Unger, B. (2017a). *Offshore activities and money laundering: recent findings and challenges*. (IP/A/PANA/2016-04). Study requested by the European

- Parliament's Panama Inquiry Committee, σ. 5, 6, 7, 9, 11, 33. Ανακτήθηκε από:
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/595371/IPOL_STU\(2017\)595371_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/595371/IPOL_STU(2017)595371_EN.pdf)
- Unger, B. (2017b). Money Laundering and Tax Evasion. *Coffers*, EU Horizon 2020 Project. The project has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No 727145. Utrecht University, σ. 5, Ανακτήθηκε από:
<http://coffers.eu/wp-content/uploads/2019/11/D6.2-Working-Paper.pdf>
- United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances (1988), U.N. Doc. E/Conf. 82/16, *reprinted in* 28 I.L.M. 493 (1988). Ανακτήθηκε από: https://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf
- United Nations Office on Drugs and Crime (1998). Programa Mundial contra el Blanqueo de dinero. El Blanqueo de dinero y la Financiacion del terrorismo; La respuesta de la Naciones Unidas. Declaracion politica y plan de acción contra el Blanqueo de dinero. Medidas contra el Blanqueo de dinero. Nueva York, 10 de junio de 1998, σ. 25.
- United Nations (2003). United Nations Convention against Corruption. General Assembly resolution 58/4 of 31 October 2003. Vienna. Ανακτήθηκε από:
https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf
- United Nations (2004). United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto, New York. Ανακτήθηκε από:
<https://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf>
- United Nations Office on Drugs and Crime & World Bank. (2007). *Stolen Asset Recovery (StAR) Initiative: Challenges, Opportunities, and Action Plan*. Washington: The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank. Ανακτήθηκε από: https://www.unodc.org/pdf/Star_Report.pdf
- United Nations Office on Drugs and Crime (2011). *Estimating Illicit Financial Flows resulting from Drug Trafficking and other Organized Crime*, σ. 7, 15, 19, 39, 41, 127. Ανακτήθηκε από:
https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/Illicit_financial_flows_2011_web.pdf
- van der Does de Willebois, E., Halter, E., Harrison, R., Won Park, J., & Sharman, J.C. (2011). *The Puppet Masters. How the Corrupt Use Legal Structures to Hide Stolen Assets and What to Do About It*. Washington: The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, σ. 265 - 266. Ανακτήθηκε από: <https://star.worldbank.org/sites/star/files/puppetmastersv1.pdf>

- van den Broek, M. (2011). «The EU's preventive AML/CFT policy: asymmetrical harmonization». *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 14: 2, σ. 170 - 182, 170 και
- van Duyne, P.C. (2003). Money Laundering Policy: Fears and Facts. Στο P.C. van Duyne, K. von Lampe & J.L. Newell (eds.), *Criminal Finances and Organizing Crime in Europe*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers, σ. 68, 69, 74, 82.
- van Duyne, P.C., Harvey, J., & Gelemerova, L. (2018). *The Critical Handbook of Money Laundering. Policy, Analysis and Myths*. London: Palgrave Macmillan, σ. 10, 92, 93, 105, 106, 115, 118, 124, 125, 232, 324, 325, 331.
- Vernier, E. (2013). *Techniques de blanchiment et moyens de lutte*. Paris: Dunod, σ. 6.
- Viano, E. (2009 - 2010). Globalization, Transnational Crime and State Power: The Need for a New Criminology. *Rivista di Criminologia, Vittimologia e Sicurezza*, Vol. 3: 3, Vol. 4: 1, σ. 69.
Ανακτήθηκε από: http://www.vittimologia.it/rivista/articolo_viano_2009-03_2010-01.pdf
- Vlcek, W. (2018). Global financial governance and the informal limits to the regulation of money. *Crime Law & Social Change*, Vol. 69, σ. 249 - 264, 252.
- von Lampe, K. (2016). *Organized Crime. Analyzing Illegal Activities, Criminal Structures and Extra-legal Governance*. John Jay College of Criminal Justice. City University of New York. London: Sage Publications, Inc., σ. 248.
- Walker, J. & Unger, B. (2009). Measuring Global Money Laundering: The Walker Gravity Model. *Review of Law and Economics*, Vol 5:2, σ. 827, 829.
- Winer, J. (1999). Replacing Safe Havens with a Safe System, *Journal of Money Laundering Control*, Vol.2: 4, σ. 353 - 360, 355.
- Ziegler, J. (2002). *Les Nouveaux Maîtres du Monde et ceux qui leur resistant*. Paris: Éditions Fayard, σ. 115.
- Ziouvas, D. (2018). International Asset Recovery and the United Nations Convention Against Corruption. Στο C. King, C. Walker, & J. Gurulé (Eds), *The Palgrave Handbook of Criminal and Terrorism Financing Law* (σ. 591 - 620, 594, 599, 607). Cham: Palgrave Macmillan.
- Zucman, G. (2015). *The Hidden Wealth of Nations. The Scourge of Tax Havens*. (μτφρ. T. Lavender Fagan). Chicago & London: The University of Chicago Press. (το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 2013), σ. 53, 69 – 70.

Παραρτήματα

Παράρτημα Α

Η Έκκληση της Γενεύης – 1996

Συμβούλιο της Ευρώπης, Συνθήκη της Ρώμης, Συμφωνίες του Schengen, Συνθήκη του Maastricht: στη σκιά αυτής της Ευρώπης η οικοδόμηση της οποίας είναι ορατή, επίσημη και αξιοσέβαστη κρύβεται μια άλλη Ευρώπη, πιο αθέατη, λιγότερο παραδεκτή. Είναι η Ευρώπη των φορολογικών παραδείσων η οποία ευημερεί χωρίς ντροπή χάρις στα κεφάλαια στα οποία παραχωρεί ένα εξυπηρετικό καταφύγιο. Είναι η Ευρώπη των χρηματοοικονομικών θέσεων και των τραπεζικών ιδρυμάτων όπου το απόρρητο είναι πολύ συχνά ένα άλλοθι και ένα προπέτασμα. Αυτή η Ευρώπη των αριθμημένων λογαριασμών και των ξεπλυμένων χρημάτων χρησιμοποιείται για την ανακύκλωση χρημάτων από ναρκωτικά, τρομοκρατία, οργανωμένα συμφέροντα ομάδων, διαφθορά και μαφιόζικες δραστηριότητες.

Τα απόκρυφα κυκλώματα που τα δανείζονται οι παράνομες οργανώσεις, δηλαδή στις περισσότερες περιπτώσεις εγκληματικές, αναπτύσσονται το ίδιο χρονικό διάστημα που ξεσπούν οι διεθνείς χρηματοοικονομικές ανταλλαγές και που οι επιχειρήσεις πολλαπλασιάζουν τις δραστηριότητές τους ή μεταφέρουν τις έδρες τους πέραν των εθνικών συνόρων. Μερικές προσωπικότητες και ορισμένα πολιτικά κόμματα έχουν τα ίδια επωφεληθεί σε διάφορες περιστάσεις από αυτά τα κυκλώματα. Κατά τα άλλα οι πολιτικές αρχές όλων των χωρών ευρισκόμενες σε σύγχυση, αποδεικνύονται σήμερα ανίκανες να επιτεθούν ξεκάθαρα και αποτελεσματικά σ' αυτή την Ευρώπη της σκιάς.

Στην εποχή των δικτύων πληροφορικής του διαδικτύου, του modem και του fax, το χρήμα που προέρχεται από απάτη μπορεί να κυκλοφορήσει με μεγάλη ταχύτητα από τον ένα λογαριασμό στον άλλο, από τον ένα φορολογικό παράδεισο στον άλλο κάτω από την κάλυψη εξωχώριων (offshore), εταιρειών, ανώνυμων εταιρειών, που ελέγχονται από αξιοσέβαστους καταπιστευματοδόχους που έχουν πληρωθεί γενναιόδωρα. Τα χρήματα αυτά τοποθετούνται ή επενδύονται στη συνέχεια χωρίς κανέναν έλεγχο. Η ατιμωρησία των απατεώνων είναι σχεδόν διασφαλισμένη σήμερα. Θα χρειαστούν πράγματι χρόνια στη δικαιοσύνη κάθε ευρωπαϊκής χώρας για να ανακαλύψει τα ίχνη αυτών των χρημάτων όταν αυτό δεν θα αποδεικνύεται ότι είναι αδύνατο μέσα στο πλαίσιο του παρόντος νομικού πλαισίου, που κληρονομήθηκε από μια εποχή κατά την οποία τα σύνορα είχαν ακόμη μια σημασία για τα πρόσωπα, τα αγαθά και τα κεφάλαια.

Για να έχουμε την ευκαιρία να καταπολεμήσουμε μια εγκληματικότητα η οποία επωφελείται ευρέως από τις ισχύουσες κανονιστικές διατάξεις στις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες

πρέπει άμεσα να καταργηθούν οι προστατευτισμοί που ξεπερνούν τα αστυνομικά και δικαστικά θέματα.

Καθίσταται απαραίτητο να εγκαθιδρύσουμε έναν πραγματικό ευρωπαϊκό δικαστικό χώρο στο πλαίσιο του οποίου θα μπορούν οι δικαστές χωρίς εμπόδια εκτός από εκείνα του κράτους δικαίου να ερευνούν και να ανταλλάσσουν πληροφορίες χρήσιμες για τις έρευνες που βρίσκονται σε εξέλιξη.

Ζητούμε την αποτελεσματική εφαρμογή των συμφωνιών του Schengen που προβλέπουν την απευθείας διαβίβαση διεθνών αιτημάτων δικαστικής συνδρομής και των αποτελεσμάτων των ερευνών μεταξύ των δικαστών χωρίς διαμεσολαβητές της εκτελεστικής εξουσίας και χωρίς προσφυγή στη διπλωματική οδό.

Επιθυμούμε στο όνομα της ισότητας όλων των πολιτών ενώπιον του νόμου, την υπογραφή των διεθνών συμβάσεων μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών:

- που επιτρέπουν την άρση του τραπεζικού απορρήτου μετά από διεθνές αίτημα δικαστικής συνδρομής σε ποινικά θέματα που να προέρχεται από δικαστικές αρχές διαφόρων συμβαλλομένων χωρών εκεί όπου θα μπορούσε ακόμη να γίνει επίκληση αυτού του απορρήτου.
- που επιτρέπουν σε κάθε ευρωπαϊό δικαστή να απευθυνθεί απευθείας σε κάθε άλλον ευρωπαϊό δικαστή.
- που προβλέπουν την άμεση και απευθείας διαβίβαση των αποτελεσμάτων των ερευνών που ζητούνται με διεθνή αιτήματα δικαστικής συνδρομής, ανεξάρτητα από κάθε εσωτερική προσφυγή στο πλαίσιο του κράτους στο οποίο απευθύνεται το αίτημα.
- που περιλαμβάνουν την ενίσχυση της αμοιβαίας διοικητικής συνδρομής σε φορολογικά θέματα. Για το σκοπό αυτό, προτείνουμε για τις χώρες που αυτή τους είναι άγνωστη τη δημιουργία ενός νέου ποινικού αδικήματος, της «φορολογικής απάτης» για τις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες η απάτη καταλήγει σε ένα σημαντικό ποσό και έχει διαπραχθεί με τη χρησιμοποίηση απατηλών χειρισμών που προσπαθούν να αποκρύψουν την πραγματικότητα.

Για το σκοπό αυτό καλούμε τα ενδιαφερόμενα εθνικά κοινοβούλια και τις κυβερνήσεις:

- να επικυρώσουν τη Σύμβαση του Στρασβούργου της 8^{ης} Νοεμβρίου 1990 σχετικά με το ζέπλυμα, την ανίχνευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος.
- να αναθεωρήσουν την Ευρωπαϊκή Σύμβαση δικαστικής συνδρομής σε ποινικά θέματα, που υπεγράφη στο Στρασβούργο την 20^η Απριλίου 1959.
- να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για την αποτελεσματική εφαρμογή των διατάξεων του τίτλου VI της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση της 7^{ης} Φεβρουαρίου 1992 και του άρθρου 209 Α της ίδιας Συνθήκης.

- να συνάψουν μια σύμβαση που να προβλέπει τη δυνατότητα δίωξης ποινικά των εθνικών ενόχων για πράξεις διαφθοράς απέναντι σε αλλοδαπές αρχές.

Με αυτή την έκκληση επιθυμούμε να συνεισφέρουμε στην οικοδόμηση για το ίδιο το συμφέρον της κοινότητάς μας, μιας Ευρώπης πιο δίκαιης και πιο ασφαλούς όπου η απάτη και το έγκλημα να μην επωφελούνται πια από μια μεγάλη ατιμωρησία και απ' όπου θα εκριζωθεί πραγματικά η διαφθορά. Αυτό ισχύει για το μέλλον της δημοκρατίας στην Ευρώπη και η πραγματική διασφάλιση των δικαιωμάτων των πολιτών έχει αυτό το τίμημα.

Οι δικαστές: *Bernard Bertossa, Edmondo Bruti Liberati, Gherardo Colombo Benoit Dejemeppe, Baltasar Garzon Real, Carlos Jimenez Villarejo, Renaud Van Ruymbeke*

Μετάφραση από την Γαλλική στην Ελληνική γλώσσα: *Βασίλειος Α. Κωνσταντόπουλος*

Παράρτημα Β

Η Διακήρυξη του Παρισιού – 2002

Συνελθόντες στην Εθνοσυνέλευση την 8 Φεβρουαρίου 2002, οι εκπρόσωποι των Κοινοβουλίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενέκριναν την ακόλουθη Διακήρυξη:

1.- Το ζέπλυμα κεφαλαίων εγκληματικής προέλευσης και η χρηματοοικονομική εγκληματικότητα, δεν έχουν παύσει να αναπτύσσονται τα τελευταία αυτά χρόνια εκμεταλλεζόμενα τις δυνατότητες που παρέχονται από την παγκοσμιοποίηση των χρηματοοικονομικών αγορών. Αντιπροσωπεύουν μια άμεση απειλή για τη σταθερότητα της παγκόσμιας οικονομίας αλλά και για την ασφάλεια των δημοκρατικών μας κοινωνιών.

2.- Η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας στηρίζεται πάνω σε διαφορετικά συστήματα από τα οποία μερικά ανήκουν στη δικαιοδοσία της νόμιμης οικονομίας αλλά οδηγείται στην προσφυγή στα ίδια εργαλεία με εκείνα στα οποία καταφεύγει το σύνολο της οργανωμένης εγκληματικότητας.

3.- Χωρίς παγκόσμια και συντονισμένη δράση των κρατών, οι αρχές και οι υπηρεσίες που είναι επιφορτισμένες με την πρόληψη και την καταστολή δεν θα μπορέσουν να καταπολεμήσουν αποτελεσματικά αυτούς που καταδιώκουν.

4.- Στην καταπολέμηση του ζεπλύματος και της χρησιμοποίησης του χρηματοοικονομικού συστήματος από τα εγκληματικά δίκτυα το παράδειγμα της Ευρώπης πρέπει να είναι χωρίς κενά ακόμη και αν η αποτελεσματικότητα της δράσης της εξαρτάται και από την συνειδητοποίηση και την υποστήριξη του συνόλου των αναπτυγμένων χωρών.

5.- Η διατήρηση των νομικών μηχανισμών οι οποίοι συντηρούν την αδιαφάνεια των χρηματοοικονομικών συναλλαγών, η χρησιμοποίηση «μαύρων τρυπών» του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος, οι ανεπάρκειες της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν μπορούν πλέον να είναι ανεκτά.

6.- Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν παρέμεινε ωστόσο αδρανής αφού επικαιροποίησε την Οδηγία κατά του ζεπλύματος και έχει εργασθεί σταθερά για να ενισχύσει την δικαστική και αστυνομική Ευρώπη η οποία παραμένει πίσω σε σχέση με την οικονομική και νομισματική Ευρώπη.

7.- Η πρόσφατη πολιτική συμφωνία για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης θα μπορούσε να επιτρέψει επίσης την αύξηση της αποτελεσματικότητας για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και της χρηματοοικονομικής εγκληματικότητας, με την επιφύλαξη της ταχείας εφαρμογής της.

8.- Μέσα σε ένα διευρυμένο πλαίσιο, η Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης για το ζέπλυμα των κεφαλαίων συσχέτισε τις αναλύσεις του φαινομένου και καθόρισε τα κριτήρια που

επιτρέπουν τον ορισμό των μη συνεργαζόμενων χωρών και επικρατειών ή των κενών που υπάρχουν στις διατάξεις των συνεργαζόμενων χωρών.

9.- Προερχόμενα από καθολική ψηφοφορία, τα εθνικά κοινοβούλια πρέπει απαραίτητα να συνεισφέρουν στην κατεύθυνση της ενθάρρυνσης της εναρμόνισης των νομοθεσιών και της συνεργασίας των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με σεβασμό των διατάξεων της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών και των διαφόρων εθνικών νομικών συστημάτων.

10.- Με τη λήξη μιας συζήτησης που συγκέντρωσε πολλούς ευρωπαίους εμπειρογνώμονες, κοινοβουλευτικούς αλλά και πανεπιστημιακούς ή επαγγελματίες, η Διάσκεψη των Κοινοβουλίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ξεχώρισε τέσσερα θέματα εργασίας και διατύπωσε προτάσεις για συγκεκριμένα μέτρα που στοχεύουν να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα της καταπολέμησης του ζεπλύματος.

10(δισ).- Για να διασφαλιστεί η συνέχιση και η επικαιροποίηση των μέτρων που υπέδειξε κατά τη διάρκεια της εναρκτήριας συνόδου της, η Διάσκεψη της Κοινοβουλίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά του ζεπλύματος συμφώνησε να συνέρχονται περιοδικά.

Η διαφάνεια των κινήσεων κεφαλαίων

11.- Η αποτελεσματική καταπολέμηση του ζεπλύματος και της χρηματοοικονομικής εγκληματικότητας επιβάλλει τη δυνατότητα ανασύστασης της ιστορικής διαδρομής των κινήσεων κεφαλαίων. Η ανιχνευσιμότητα των επιχειρήσεων και των εντολέων αποτελεί κατά συνέπεια πρωταρχικό στόχο αλλά αυτό προσκρούει σε πολλά εμπόδια ανάμεσα στα οποία:

12.- η αδιαφάνεια ορισμένων νομικών οντοτήτων (καταπιστεύματα, εμπορικές επιχειρήσεις, ιδρύματα, ετερόρρυθμες εταιρείες και ανώνυμοι λογαριασμοί)

13.- η εναντίωση στους ερευνητές διαφόρων επαγγελματικών απορρήτων μεταξύ των οποίων το τραπεζικό απόρρητο

14.- η λειτουργία ορισμένων διεθνών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (αποστολή χρημάτων με εμβάσματα, συμψηφισμός, διατραπεζικές εντολές πληρωμής) τα οποία δεν επιτρέπουν πάντα την εξακρίβωση της ταυτότητας του εντολέα.

Προτάσεις:

15.- Να προβλεφθεί η συστηματική δήλωση στη μονάδα χρηματοοικονομικών πληροφοριών (FIU) επιχειρηματικών συναλλαγών που διεξάγονται με καταπιστευματικά ή εξομοιούμενα κεφάλαια σε περίπτωση αδυναμίας ταυτοποίησης αυτού που έχει οικονομικό δικαίωμα.

16.- Να ρυθμιστεί κανονιστικά η μορφή των καταπιστευμάτων (τυποποιημένη τεκμηρίωση, απαγόρευση «ύποπτων» ρητρών).

17.- Να προβλεφθεί η υποχρέωση εγγραφής των καταπιστευμάτων σε ένα κεντρικό μητρώο καθώς και η ταυτοποίηση των δικαιούχων.

18. Να εναρμονισθούν οι διαδικασίες άρσης των επαγγελματικών απορρήτων.
- 19.- Να γενικευτεί η πρόσβαση των μονάδων πληροφοριών.
- 20.- Να δημιουργηθεί ένα κεντρικό μητρώο των τραπεζικών λογαριασμών.
- 21.- Να τυποποιηθεί σε παγκόσμιο επίπεδο, η ταυτοποίηση του εντολέα στα διεθνή χρηματοοικονομικά μηνύματα (αποστολή χρημάτων με εμβάσματα, συμψηφισμός, διατραπεζικές εντολές πληρωμής).
- 22.- Να προβλεφθεί η ταυτοποίηση από τους παρόχους πρόσβασης αυτών που πραγματοποιούν χρηματοοικονομικές συναλλαγές στο διαδίκτυο.
- Οι κυρώσεις σε βάρος μη συνεργαζόμενων χωρών και επικρατειών
- 23.- Η ταυτοποίηση των μη συνεργαζόμενων χωρών και επικρατειών στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος ανήκει στην αρμοδιότητα της Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης για την καταπολέμηση του ξεπλύματος κεφαλαίων (FATF), οι σαράντα συστάσεις της οποίας αποτελούν το διεθνές πρότυπο αναφοράς. Η διαδικασία αυτή πρέπει να διασφαλίζει μια αντικειμενική αξιολόγηση.
- 24.- Ο καθορισμός και η εφαρμογή των κυρώσεων εξαρτάται επί του παρόντος από τα κράτη. Μια συντονισμένη δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσα σ' αυτό τον τομέα δεν μπορεί παρά να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα αυτών των κυρώσεων.
- Προτάσεις:
- 25.- Να ενισχυθούν οι υποχρεώσεις ταυτοποίησης του έχοντος οικονομικό δικαίωμα από τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς πριν από την έναρξη σχέσεων με άτομα ή οντότητες αυτών των χωρών και επικρατειών.
- 26.- Να ενισχυθούν οι μηχανισμοί δήλωσης ή να προβλεφθεί μια συστηματική δήλωση στην μονάδα χρηματοοικονομικών πληροφοριών των χρηματοοικονομικών επιχειρηματικών συναλλαγών με αυτές τις χώρες και επικράτειες.
- 27.- Να ενισχυθούν οι δείκτες εποπτείας που πρέπει να εφαρμόζονται σε χρηματοοικονομικές επιχειρηματικές συναλλαγές που διεξάγονται με αυτές τις χώρες και επικράτειες.
- 28.- Να συνοδεύονται από προϋποθέσεις, να περιορίζονται, να υπερφορολογούνται ή να απαγορεύονται οι επιχειρηματικές συναλλαγές με ιδιώτες ή οντότητες που βρίσκονται σ' αυτές τις χώρες και επικράτειες.
- 29.- Να απαγορευτεί σε εμπορικές επιχειρήσεις των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ανοίγουν θυγατρικές, υποκαταστήματα, ή γραφεία αντιπροσώπευσης μέσα σ' αυτές τις χώρες και επικράτειες ή να κατέχουν εκεί λογαριασμούς ανταποκριτών.
- 30.- Να απαγορεύουν σε εμπορικές επιχειρήσεις των οποίων η εταιρική έδρα είναι εγκατεστημένη μέσα σ' αυτές τις χώρες και επικράτειες να ανοίγουν θυγατρικές, υποκαταστήματα

ή γραφεία αντιπροσώπευσης μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση ή να κατέχουν εκεί λογαριασμούς ανταποκριτών.

Η δικαστική, αστυνομική και διοικητική συνεργασία

31.- Η καταπολέμηση του ζεπλύματος και της χρηματοοικονομικής εγκληματικότητας περνά απαραίτητα από τη διασυνοριακή δικαστική, αστυνομική και διοικητική συνεργασία εξαιτίας της συστηματικής διεθνοποίησης αυτού του είδους της εγκληματικότητας.

32.- Το ζέπλυμα χρήματος στηρίζεται πάνω σε οικονομικά και χρηματοοικονομικά σχήματα τα οποία διαπερνούν τα σύνορα.

33.- Η Ομάδα Egmont έθεσε τις βάσεις για τη συνεργασία μεταξύ των μονάδων χρηματοοικονομικών πληροφοριών και η ίδρυση Ευρωπαϊκού Γραφείου καταπολέμησης της απάτης έφερε μια πρώτη κοινοτική απάντηση. Ωστόσο, η δικαστική και αστυνομική συνεργασία έχουν προχωρήσει λίγο.

34.- Πολλοί διεθνείς οργανισμοί (ΟΗΕ, ΟΟΣΑ, Συμβούλιο της Ευρώπης, Ευρωπαϊκή Ένωση) πρότειναν να υπογράψουν τα κράτη συμβάσεις που να στοχεύουν στη βελτίωση αυτής της συνεργασίας. Πέρα από την απαραίτητη επικύρωση αυτών των κειμένων, η εφαρμογή τους που συνοδεύεται συχνά από επιφυλάξεις δεν είναι ιδανική.

35.- Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σταθερά δεσμευμένη να προωθήσει αυτή τη συνεργασία. Μέσα σ' αυτό το πνεύμα, μετά τη ίδρυση της Europol η οποία έθεσε τις βάσεις για την αστυνομική συνεργασία, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Tampere ανήγγειλε κυρίως την ίδρυση της Eurojust η οποία επιβεβαιώθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας. Επίσης, η πρόσφατη πολιτική συμφωνία για το Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης είναι ένα σημαντικό βήμα το οποίο πρέπει να παγιωθεί τα επόμενα χρόνια.

Προτάσεις:

36.- Να αναπτυχθούν οι ανταλλαγές πληροφοριών μεταξύ των μονάδων χρηματοοικονομικών πληροφοριών.

37.- Να επικυρωθεί, εφαρμοστεί και ενισχυθεί η συνοχή των διεθνών συμβάσεων που στοχεύουν στην διευκόλυνση της δικαστικής συνεργασίας και στην καταπολέμηση του ζεπλύματος και των εγκληματικών οργανώσεων.

38.- Να εναρμονιστούν οι κατηγορίες στο θέμα της χρηματοοικονομικής εγκληματικότητας.

39.- Να θεσπίσουν τον καταμερισμό του βάρους της απόδειξης για την εγκληματική προέλευση των κεφαλαίων, με σεβασμό της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και τις Θεμελιώδεις Ελευθερίες.

40.- Να εναρμονίσουν τις ποινικές κυρώσεις ευνοώντας κυρίως την δήμευση του προϊόντος του εγκλήματος και των εργαλείων του ζεπλύματος χρήματος.

41.- Να αναγνωρίσουν αμοιβαία τις αποφάσεις παγώματος, κατάσχεσης και δήμευσης παράνομων διαθεσίμων και να προβλέψουν έναν μηχανισμό διαμοιρασμού μεταξύ των κρατών των δήμευθέντων διαθεσίμων μετά από την ολοκλήρωση μιας διεθνούς συνεργασίας.

42.- Να μεριμνήσουν για την ταχεία εφαρμογή του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, ιδιαίτερα στο θέμα της χρηματοοικονομικής εγκληματικότητας.

43.- Να παγιώσουν τον επιχειρησιακό χαρακτήρα της Eurojust επιτρέποντάς της πέρα από την ανταλλαγή πληροφοριών να ζητά από τις αρμόδιες εθνικές αρχές να δίνουν το έναυσμα για την άσκηση διώξεων και να ασκεί διώξεις, να παρέχει τη συνδρομή του μέσα σ' αυτό το πλαίσιο και να συντονίζει τις έρευνες.

Οι κανόνες εποπτείας

44.- Η παγκόσμια απορρύθμιση των αγορών κεφαλαίου περιέπλεξε την πρόληψη του ζεπλώματος και της χρηματοοικονομικής εγκληματικότητας, ιδιαίτερα λόγω της επιτάχυνσης και της αύξησης των διεθνών χρηματοοικονομικών ροών που προκάλεσε. Η πολυπλοκότητα των τεχνικών και των επαγγελματιών που συνόδευσαν την χρηματοοικονομική παγκοσμιοποίηση απαιτούν μια ενίσχυση των κανόνων εποπτείας και των δεοντολογικών υποχρεώσεων των αγορών.

45.- Αυτή η διεύρυνση του ελέγχου και της χρηματοοικονομικής κανονιστικής ρύθμισης θα πρέπει να επέλθει στο σύνολο των παρόχων χρηματοοικονομικών ή νομικών υπηρεσιών καθώς επίσης και στα διεθνή δίκτυα τα οποία είναι παραδοσιακά και άτυπα (τύπου « Hawala ») ή αντίθετα τα οποία είναι πολύ ενσωματωμένα στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου (αποστολή χρημάτων με εμβάσματα, συμψηφισμός, διατραπεζικές εντολές πληρωμής).

Προτάσεις :

46.- Να περιοριστούν οι πληρωμές σε μετρητά πάνω από ένα ορισμένο ποσό.

47.- Να προβλεφθεί η υποχρεωτική συγκατάθεση στην αρχή κανονιστικής ρύθμισης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών:

48.- των πρακτόρων που ανήκουν σε ένα δίκτυο μεταφοράς κεφαλαίων ή αξιών συμπεριλαμβανομένων των παραδοσιακών, άτυπων ή παράλληλων δικτύων

49.- των πρακτόρων σύστασης εταιρειών

50.- των ανταλλακτηρίων συναλλάγματος

51.- των χρηματοοικονομικών μεσαζόντων που δραστηριοποιούνται στο Internet.

52.- Να ενισχύσουν τον εποπτικό έλεγχο και την κανονιστική ρύθμιση, αν χρειαστεί πάνω σε ένα διεθνές σχέδιο για τις δραστηριότητες των εταιρειών συμψηφισμού και τον κανονισμό - παράδοση κεφαλαίων και τίτλων.

53.- Να συνδυάσουν με ποινικές κυρώσεις την παράλειψη εκδήλωσης των υποχρεώσεων επαγρύπνησης των επαγγελματιών που είναι υπόχρεα σ' αυτή.

Η Διακήρυξη του Παρισιού αποτελεί την απάντηση των εθνικών αντιπροσωπειών των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους δικαστές που είχαν υπογράψει την Έκκληση της Γενεύης.

Μετάφραση από την Γαλλική στην Ελληνική γλώσσα: Βασίλειος Α. Κωνσταντόπουλος

Παράρτημα Γ

Παρέμβαση του Προέδρου της Εθνικής Αρχής καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ενώπιον της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας του Ελληνικού Κοινοβουλίου (2013)³⁸.

Ιδιαίτερης αξίας και σημασίας αποτελούν οι διαπιστώσεις του Προέδρου της Αρχής Καταπολέμησης Ξεπλύματος χρήματος, όπως αυτές παρουσιάστηκαν ενώπιον της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας του Ελληνικού Κοινοβουλίου, την 26-2- 2013 από τις οποίες συγκρατούνται τα ακόλουθα:

«Το θέμα των εξωχώριων δικαιοδοσιών είναι ένα θέμα που απασχολεί από πολλά χρόνια και η εντύπωση που έχει επικρατήσει είναι ότι η αντιμετώπιση του θέματος δεν προχωράει. Η αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου δεν είναι δυνατόν να προχωρήσει σε ένα μόνο ή και σε ορισμένα κράτη. Αυτό που πρέπει να γίνει πρέπει να γίνει σε παγκόσμιο επίπεδο ή διαφορετικά θα πρέπει να μη γίνει καθόλου. Η αποσπασματική παρέμβαση για την αντιμετώπιση του θέματος θα λειτουργήσει αρνητικά για τις οικονομίες εκείνων που θα παρέμβουν και προς όφελος εκείνων που δεν θα παρέμβουν για την αντιμετώπιση του θέματος..

Η διεθνής δραστηριότητα και κινητικότητα σχετικά με το ζέπλυμα του χρήματος είναι ακόμα έντονη και η δραστηριότητα αντί να μειώνεται δείχνει να επεκτείνεται ακόμη περισσότερο.

Οι απόψεις που επικρατούν στα Δυτικά κράτη στο θέμα της φοροδιαφυγής είναι ότι ένα κράτος που δεν μπορεί να εισπράξει τους φόρους του είναι υποχρεωμένο να καταφύγει σε δανεισμό και αν δεν μπορέσει να καταφύγει σε δανεισμό τότε θα παύσει νομοτελειακά να υφίσταται ως κράτος.

Η Ελλάδα είχε τεθεί σε καθεστώς αυστηρής επιτήρησης από το 2007 στο πλαίσιο της Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης και βγήκε από τη γκρίζα ζώνη τον Ιούνιο του 2011.

Η συστηματική δραστηριότητα της Αρχής οδήγησε το 2012 σε δέσμευση 238 εκατομμυρίων ευρώ εγκληματικού προϊόντος, ποσό αρκετά σημαντικό αν συγκριθεί για παράδειγμα με εκείνο της αντίστοιχης Μονάδας της Ισπανίας, η οποία δέσμευσε το 2012, 30 εκατομμύρια ευρώ.

Από το 2010 η φοροδιαφυγή αποτέλεσε με νομοθετική ρύθμιση ένα από τα κύρια αδικήματα του ξεπλύματος χρήματος.

Εντύπωση προκάλεσε η δήμευση ποσού 130 εκατομμυρίων ευρώ μόνο στη διάρκεια του 2012 από το σύνολο του φοροεισπρακτικού μηχανισμού της χώρας, ποσό το οποίο θεωρείται

³⁸<https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtirio/Fotografiko-Archeio/#cf83c4cd-4abe-47e9-bd39-e91c7b1dd38a>

ιδιαίτερα χαμηλό και οφείλεται, στα νομοθετικά κενά της νομοθεσίας όσο και στην έλλειψη συντονισμού, στην μη εκμετάλλευση των πληροφοριών αλλά και στην έλλειψη συντονισμού και πολυκλαδικής συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων οργανισμών και υπηρεσιών. (Αναφέρθηκε το παράδειγμα ατόμου που δηλώνει εισόδημα στην Εφορεία 7.000 ευρώ και έχει τραπεζικές καταθέσεις ύψους 400.000 ευρώ και της αδυναμίας της εφορείας να διαχειριστεί τις πληροφορίες και να προβεί στον σχετικό έλεγχο και τον καταλογισμό του φόρου).

Οι αρμόδιες διωκτικές υπηρεσίες (ΣΔΟΕ) πέφτουν συχνά θύματα απατών με τον έλεγχο και τη βεβαίωση πλαστών τιμολογίων που εκδίδονται από εταιρείες φαντάσματα εκπροσωπούμενες από αχυράνθρωπους οι οποίες στην πορεία διαλύονται, ακυρώνοντας τις προσπάθειες των Διωκτικών υπηρεσιών.

Οι Εφορίες δεν έχουν ελεγκτικό μηχανισμό των φυσικών προσώπων. Η εφορία δεν μπορεί να ελέγξει το δηλωθέν εισόδημα ενός προσώπου σε σχέση με τις καταθέσεις του σε μια τράπεζα.. Οι εφορίες έχουν τη δυνατότητα να βεβαιώνουν φόρους αλλά δεν έχουν τη δυνατότητα να διενεργούν ελέγχους».

Αναφερόμενος στο φορολογικό σύστημα της χώρας μας ο Πρόεδρος της Αρχής επεσήμανε ότι «αυτό θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από σταθερότητα, απλότητα, αποτελεσματικότητα και δικαιοσύνη πλην όμως δεν διαθέτει κανένα από αυτά τα χαρακτηριστικά. Σταθερότητα δεν υπάρχει λόγω της συχνής αλλαγής του νομοθετικού πλαισίου. Οι περισσότερες αναιρέσεις καταδικαστικών αποφάσεων στον Άρειο Πάγο αφορούν υποθέσεις φοροδιαφυγής. Δεν είναι αποτελεσματικό, αφού δεσμεύτηκαν από τις 300 ΔΟΥ ολόκληρης της χώρας το 2012 μόνο 130 εκατομμύρια ευρώ. Τέλος δεν είναι δίκαιο αφού τις λιγότερες αναφορές τις έστειλε στην Αρχή η ΔΟΥ μεγάλων επιχειρήσεων μετρημένες στα δάκτυλα του ενός χεριού. Επίσης στην Επιτροπή του άρθρου 70Α του ισχύοντος φορολογικού νόμου παρέχεται η δυνατότητα προσφυγής μεγαλοφοροφυγάδων και η διενέργεια διαπραγματεύσεων για επίλυση σε διοικητικό επίπεδο της διαφοράς. Το ερώτημα που τέθηκε είναι γιατί να υπάρχει διαφορετική αντιμετώπιση μεταξύ μεγαλοφοροφυγά και μικροφοροφυγά;

Η Γ Μονάδα της Αρχής προβαίνει στον έλεγχο δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης του γνωστού ως «πόθεν έσχες». Πρόκειται για τον έλεγχο της υψηλού επιπέδου διαφθοράς (Στον έλεγχο περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων Γενικοί Γραμματείς, Ιδιοκτήτες Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, Ιδιοκτήτες τραπεζών, Περιφερειάρχες, Δήμαρχοι κ.λπ).

Αναφέρθηκαν υποθέσεις διαφθοράς ορθοπεδικών γιατρών «οι οποίοι δωροδοκήθηκαν από συγκεκριμένη πολυεθνική εταιρεία. Η δωροδοκία και η διαφθορά μοιάζουν με ένα όστρακο που κρύβει μέσα του το φαγητό. Θα πρέπει να το ανοίξεις προσεκτικά για να μπορέσεις να φθάσεις στην ουσία της υπόθεσης.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η Μονάδα, μετά από επίμονη ιχνηλάτηση και μέσα από διεθνή συνεργασία, πέτυχε τον εντοπισμό Τραπεζικών λογαριασμών στο όνομα off-shore εταιριών σε

χώρα του εξωτερικού. Στους λογαριασμούς αυτούς κρύβονταν χρήματα τα οποία προέρχονταν από δωροληψία κρατικών αξιωματούχων, οι οποίοι μετείχαν στην κατάρτιση και εκτέλεση συμβάσεων προμήθειας οπλικών συστημάτων»(Έκθεση Πεπραγμένων Α' Μονάδας έτους 2013, σ. 5).

Πέραν αυτού πρέπει να επισημανθεί η αντιμετώπιση ενός καινοφανούς και ιδιαίτερου είδους οργανωμένης εγκληματικής δραστηριότητας, που θα μπορούσε περιφραστικά και σχηματικά να χαρακτηριστεί ως το φαινόμενο της «καταλήστευσης Τραπεζών εκ των έσω». Ήταν ένα πραγματικά επίπονο έργο, δεδομένου ότι ήταν εξαιρετικά δυσχερές για την Αρχή να αντλήσει από τις Τράπεζες πληροφορίες και στοιχεία τα οποία στρέφονταν εναντίον των Διοικήσεων τους. Παρά τις εγγενείς αυτές δυσχέρειες η Μονάδα κατάφερε, σε αρκετές περιπτώσεις, να αποκαλύψει και να τεκμηριώσει συγκεκριμένες εγκληματικές συμπεριφορές, δεσμεύοντας παράλληλα σημαντικά ποσά εγκληματικού προϊόντος.

Υπήρξε παράλειψη σύνταξης ενός σχεδίου δράσης για την καταπολέμηση του ζεπλύματος τα προηγούμενα χρόνια. «Η αντιμετώπιση του προβλήματος των εξωχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων είναι πολύ δύσκολη υπόθεση παρομοιάστηκε από ένα Βρετανό δικηγόρο που είχε συστήσει ο ίδιος offshore σαν ένα σκύλο που προσπαθεί να πιάσει την ουρά του γυρίζοντας γύρω από μια κολώνα».

Εκφράστηκε η άποψη ότι «τα βήματα θα πρέπει να είναι προσεκτικά στο θέμα των offshore και της διαφάνειας στο τραπεζικό σύστημα. «Μπροστά πολύ να μην τραβάς, πίσω να μην ξεμένεις», το οποίο σημαίνει να μη βγαίνεις πολύ μπροστά γιατί θα κάνεις κακό στην οικονομία σου. Όταν πίεσαν την Ελβετία, η Ευρωπαϊκή Ένωση, η FATF, οι Ηνωμένες Πολιτείες κ.λπ και άρχισε να λαμβάνει κάποια περιοριστικά μέτρα οι offshore εταιρείες έφυγαν από εκεί και πήγαν στο Dubai και όταν πιάστηκε το Dubai πήγαν στο Hong Kong και από εκεί στη Μαλαισία και στις Φιλιππίνες και αν ασκηθεί και εκεί είναι σίγουρο ότι θα πάνε κάπου αλλού».

Τέθηκε το θέμα της ανωνυμίας των beneficial owners. Προτάθηκε «όταν γίνεται αγοραπωλησία στην Ελλάδα ακινήτων και έρχονται δικηγόροι (5 είναι οι δικηγόροι που εκπροσωπούν 500 εταιρείες offshore στην Ελλάδα) λέγοντας ότι είναι αντιπρόσωπος αυτής της εταιρείας που βρίσκεται για παράδειγμα στη Κύπρο ή στο Γιβραλτάρ να είναι υποχρεωμένος από τη νομοθεσία να δηλώσει προκειμένου να είναι σε θέση να προβεί σε έγκυρη μεταβίβαση του ακινήτου το ποιος είναι ο beneficial owner της εταιρείας αυτής».

Η αίσθηση που αποκομίζει κανείς από την παρουσίαση του Προέδρου της αρχής ενώπιον της Επιτροπής Θεσμών και διαφάνειας του Ελληνικού Κοινοβουλίου είναι ότι το σύστημα για δεκαετίες ολόκληρες ήταν τελείως χαλαρό.

Επισημάνθηκε ότι «τα ποσά που δεσμεύονται αντί να μεταφερθούν από τις τράπεζες στο δημόσιο ταμείο μέχρις ότου τελεσιδικήσει η υπόθεση (απαιτούνται συνήθως δέκα χρόνια) παραμένουν στο ταμείο των τραπεζών».

Ένα θέμα που αναδείχθηκε είναι εκείνο της παρακολούθησης της δικαστικής έκβασης της υπόθεσης εκ μέρους της Αρχής μετά την παραπομπή της υπόθεσης στον αρμόδιο Εισαγγελέα για την άσκηση ποινικής δίωξης. «Ο Πρόεδρος ενημερώνεται μόνο για την άσκηση ή μη ποινικής δίωξης. Από εκεί και πέρα παύει να έχει ενδιαφέρον για την πορεία της υπόθεσης. Αυτό είναι αρνητικό, αφού μπορεί τελικά η υπόθεση να καταπέσει στο δικαστήριο, πράγμα πολύ σημαντικό. Σε κάποιες χώρες του εξωτερικού υπάρχει συνεχής παρακολούθηση της πορείας της υπόθεσης μέχρι της οριστικής έκβασης της δίκης και μάλιστα ηλεκτρονικά».

Από την παρέμβαση του Προέδρου συγκρατείται ιδιαίτερα η επισήμανση ότι «η καταπολέμηση του ζεπλύματος χρήματος πρέπει να γίνεται σε παγκόσμιο επίπεδο, χωρίς κενά και εξαιρέσεις, πράγμα το οποίο δυστυχώς μέχρι σήμερα, παρ' όλες τις προσπάθειες και διακηρύξεις δεν έχει επιτευχθεί, με την ύπαρξη και υπονομευτική δράση των εξωχώριων και ενδοχώριων χρηματοοικονομικών κέντρων, με ευθύνη φυσικά των μεγάλων και οικονομικά ανεπτυγμένων χωρών της Δύσης».

Παράρτημα Δ

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο 2009 - 2014

*Έγγραφο Εργασίας σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες
Ειδική επιτροπή για το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά και τη νομιμοποίηση εσόδων
από εγκληματικές ενέργειες, 2013*

Βασικές τεχνικές νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές ενέργειες³⁹

<i>Τεχνική</i>	<i>Παρατηρήσεις</i>
<i>Αγορά χρυσού και πολύτιμων λίθων</i>	<i>Συχνά τα αγαθά αυτά εξάγονται σε άλλες χώρες για να πωληθούν νόμιμα. Η υποχρέωση δήλωσης των στοιχείων σχετικά με την εξαγωγή τους μπορεί να παρακαμφθεί, εάν οι ποσότητες διαιρεθούν κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μην υπερβαίνουν το ελάχιστο απαιτούμενο όριο.</i>
<i>Ψεύτικη δίκη</i>	<i>Για παράδειγμα, δύο εταιρείες με εγκληματικές δραστηριότητες, η μία στρεφόμενη κατά της άλλης με την αιτιολογία της υποτιθέμενης αθέτησης σύμβασης, συνοδευόμενης από απαίτηση αποζημίωσης. Είτε η υπόθεση καταλήξει σε καταδίκη, είτε επιτευχθεί συμφωνία μεταξύ των μερών, η εναγόμενη εταιρεία συμφωνεί με τις απαιτήσεις της ενάγουσας εταιρείας. Συνεπώς, η μεταφορά κεφαλαίων ως αποζημίωση θα έχει μια επίφαση νομιμότητας.</i>
<i>Ψεύτικη νίκη σε παιχνίδι</i>	<i>Η τεχνική αυτή μπορεί να εφαρμοστεί μέσα από την απλή μετατροπή των μετρητών σε μάρκες καζίνο και, εν συνεχεία, τη μετατροπή τους εκ νέου σε μετρητά αφού ο δράστης έχει παίξει λίγο ή καθόλου (και συχνά οι τυχόν απώλειες είναι περιορισμένες ή αποκαθίστανται με τη βοήθεια κρουπιέρηδων). Η εξάπλωση των διαδικτυακών καζίνο αυξάνει την πιθανότητα νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές ενέργειες και μειώνει τους κινδύνους εντοπισμού, όχι μόνο λόγω της άυλης φύσης των εν λόγω καζίνων, αλλά και λόγω των τεχνικών απόκρυψης των συστημάτων εξυπηρέτησης (server) που τα φιλοξενούν, καθώς επίσης λόγω της οθόνης με τους εικονικούς λογαριασμούς στους</i>

³⁹http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/crim/dt/925/925991/925991el.pdf

	οποίους πρέπει να κατατεθούν τα ποσά που θέλει κανείς να παίζει (οι λεγόμενοι <i>roker account</i>).
<i>Ψευδείς δημοπρασίες</i>	Οι ενδιαφερόμενοι αποφασίζουν να πουλήσουν σε δημοπρασία κάποιο έργο τέχνης η προέλευση του οποίου δεν μπορεί εύκολα να προσδιοριστεί, έχοντας προηγουμένως μεταφέρει το παράνομο ποσό που θέλουν να νομιμοποιήσουν σε κάποιο πρόσωπο με εικονικές ιδιότητες, το οποίο θα αγοράσει το εν λόγω αντικείμενο έναντι του ποσού που του έχει δοθεί. Τα αρχικώς παράνομα κεφάλαια νομιμοποιούνται ως αποτέλεσμα της πώλησης.
<i>Πλαστά τιμολόγια</i>	Η έκδοση τιμολογίων για εικονικές υπηρεσίες ή έναντι αξίας μικρότερης από τη δηλωθείσα επιτρέπει σε μια εταιρεία να δικαιολογήσει τα ποσά που έχει στους τραπεζικούς της λογαριασμούς, νομιμοποιώντας τα.
<i>Κτηματικές συναλλαγές</i>	Τα άτομα που νομιμοποιούν έσοδα από εγκληματικές ενέργειες αγοράζουν επισήμως ένα ακίνητο έναντι ποσού μικρότερου από την πραγματική του αξία· η διαφορά καταβάλλεται σε μετρητά και οι ενδιαφερόμενοι προχωρούν αμέσως σε μεταπώληση του ακινήτου, δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό ένα πλασματικό κέρδος το οποίο νομιμοποιεί τα έσοδά τους.
<i>Hawala</i>	Η λέξη στα αραβικά σημαίνει «ανταλλαγή» ή «μεταφορά» και στα χίντι «εμπιστοσύνη» και πρόκειται για ένα άτυπο σύστημα μεταφοράς χρημάτων, διαδεδομένο σε ορισμένες κοινότητες. Ο ενδιαφερόμενος δίνει σε κάποιον μεσάζοντα ένα ποσό το οποίο θα μεταφερθεί σε κάποιον δικαιούχο που διαμένει αλλού, συνήθως στο εξωτερικό. Στη συνέχεια, ο μεσάζων απευθύνεται σε κάποιον ομόλογό του που δραστηριοποιείται στην πόλη προορισμού, ζητώντας του να επιστρέψει το εν λόγω ποσό στον παραλήπτη του, ενώ παράλληλα δεσμεύεται να εξοφλήσει την οφειλή αργότερα. Λόγω του ότι αυτοί οι μεσάζοντες δεν ανταλλάσσουν μεταξύ τους, αλλά ούτε και με τους πελάτες τους, τίτλους ή αποδείξεις, οι συναλλαγές βασίζονται κυρίως στην εμπιστοσύνη.
<i>Loanback ή πολιτική δανεισμού</i>	Ο ενδιαφερόμενος παίρνει δάνειο από την τράπεζα για ένα συγκεκριμένο ποσό και παράλληλα δίνει εγγύηση γι' αυτό με ποσό ίσης αξίας από άλλη τράπεζα, η οποία συνήθως βρίσκεται

	σε κάποια off-shore τοποθεσία. Μετά την αδυναμία αποπληρωμής του δανείου, η δεύτερη τράπεζα καταβάλλει στην πρώτη την εγγύηση, πραγματοποιώντας με τον τρόπο αυτό μια φαινομενικά νόμιμη μεταφορά κεφαλαίων.
Ενέγγυα πίστωση	Η πρακτική αυτή, χαρακτηριστική του διεθνούς εμπορίου, ως στόχο έχει να μειώσει τον κίνδυνο που συνδέεται με την αποτυχία ή την καθυστέρηση εκπλήρωσης των υποχρεώσεων των συμβαλλόμενων μερών. Ο πωλητής μπορεί να επικαλεστεί το γεγονός ότι, εάν τηρήσει όλους τους όρους της πίστωσης, θα του καταβληθεί το ποσό από την τράπεζα, και την ίδια στιγμή ο αγοραστής έχει τη βεβαιότητα ότι η τράπεζά του θα πληρώσει μόνο με την προσκόμιση εγγράφων που αποδεικνύουν ότι η παράδοση έλαβε χώρα κατά τον προκαθορισμένο τρόπο και χρόνο. Δεδομένου ότι οι τράπεζες είναι υποχρεωμένες να ελέγχουν ότι τα έγγραφα παράδοσης συμφωνούν με τους όρους της σύμβασης όχι όμως και ότι τα εν λόγω έγγραφα αντιστοιχούν σε πραγματική παράδοση, η ενέγγυα πίστωση ενδείκνυται για καταχρήσεις εκ μέρους εγκληματικών οργανώσεων, οι οποίες μπορούν με τον τρόπο αυτό να μεταφέρουν χρηματικά ποσά εν είδει παράδοσης αγαθών.
Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες «κατ' οίκον» ή μέσω κούριερ	Ο ενδιαφερόμενος ιδρύει μια εικονική εταιρεία σε άλλη χώρα και ανοίγει έναν τραπεζικό λογαριασμό στο όνομα της εν λόγω εταιρείας. Η τράπεζα (αναγκαστικά εν γνώσει της) στέλνει έναν από τους κούριερ με τους οποίους συνεργάζεται (κι αυτός αναγκαστικά εν γνώσει του) στο άτομο που νομιμοποιεί έσοδα από εγκληματικές δραστηριότητες, προκειμένου να παραλάβει τα χρήματα που θα νομιμοποιηθούν. Μόλις ο κούριερ παραλάβει τα χρήματα, ενημερώνει την τράπεζα, η οποία προχωρά σε μεταφορά ίσου ποσού στον λογαριασμό της εικονικής εταιρείας, αφαιρώντας την προμήθεια του κούριερ.
Κατάθεση σε πιστωτικό ίδρυμα και επακόλουθη ανάληψη	Συχνά, για να μην γίνουν αντιληπτά πολύ μεγάλα ποσά, χωρίζονται οι καταθέσεις σε ποσά μικρής αξίας (το λεγόμενο smurfing).
Εμπορικά καταστήματα «βιτρίνες»	Για ένα πρώτο «ξέπλυμα» παράνομου χρήματος, οι τραπεζικές καταθέσεις πραγματοποιούνται μέσω εικονικών εταιρειών ή εμπορικών επιχειρήσεων (των λεγόμενων front companies) οι

	<p>οποίες συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με κάποια εγκληματική οργάνωση και διαθέτουν μετρητά λόγω της δραστηριότητάς τους (εστιατόρια, κινηματογράφοι, σούπερ μάρκετ, καζίνο κ.λπ.): με τον τρόπο αυτό, υπάρχει ανάμειξη νόμιμων και παράνομων εσόδων, καθιστώντας ως εκ τούτου αδύνατο τον εντοπισμό της προέλευσης των ποσών που έχουν κατατεθεί.</p>
<p><i>Η μέθοδος Jurado</i></p>	<p>Τα έσοδα από το λαθρεμπόριο νομιμοποιούνται μέσω επαναλαμβανόμενων καταθέσεων σε λογαριασμούς διαφόρων προσώπων με εικονικές ιδιότητες σε διαφορετικές χώρες και στη συνέχεια μεταφέρονται στη χώρα προορισμού προκειμένου να χρηματοδοτήσουν φαινομενικά νόμιμες δραστηριότητες, όπως κατασκευαστικές εταιρείες ή φαρμακεία, μέσω μιας διαδικασίας «ζεπλώματος» του βρώμικου χρήματος.</p>
<p><i>Κινέζικα κουτιά</i></p>	<p>Μια εγκληματική οργάνωση δημιουργεί έναν πραγματικό λαβύρινθο από μητρικές και θυγατρικές εταιρείες, καθώς επίσης εταιρείες στις οποίες κάνει επενδύσεις, με έδρες σε διαφορετικές χώρες, οι οποίες υπόκεινται σε διαφορετικά καθεστάτα αλλά και διαφορετική φορολογία, και συχνά στόχος τους δεν είναι η αποκόμιση άλλου οφέλους πέρα από το –έμμεσο– όφελος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές ενέργειες.</p>
<p><i>Stellage</i></p>	<p>Το <i>stellage</i> είναι μια σύμβαση επιχορήγησης με βάση την οποία ο αγοραστής, με την καταβολή ενός ποσού ως ασφάλιστρο, διατηρεί το δικαίωμα να αποφασίσει εάν θα πουλήσει (η επονομαζόμενη επιλογή <i>put</i>) ή θα αγοράσει (η επονομαζόμενη επιλογή <i>call</i>), σε προκαθορισμένη τιμή και προκαθορισμένη ημερομηνία, μια συγκεκριμένη ποσότητα τίτλων. Η σύμβαση <i>stellage</i> παραχωρείται έναντι αντιτίμου. Ακόμα και αν, κατά τη λήξη ισχύος της σύμβασης, η συναλλαγή πρέπει να ολοκληρωθεί με μικρές απώλειες για αυτόν που νομιμοποιεί παράνομα έσοδα, το ποσό που εισπράχθηκε ως αντάλλαγμα για την παραχώρηση του <i>stellage</i> θα καταβληθεί επισήμως από τον διαχειριστή της αγοράς των τίτλων και, ως εκ τούτου, θα απολέσει κάθε του σύνδεση με τις εγκληματικές δραστηριότητες που διέπουν την επένδυση.</p>
<p><i>Συναλλαγές δύο κατευθύνσεων</i></p>	<p>Δύο πρόσωπα με εικονικές ιδιότητες που ανήκουν στην ίδια εγκληματική οργάνωση και είναι πελάτες του ίδιου</p>

	<p>χρηματοπιστωτικού διαμεσολαβητή, είναι όμως εγκατεστημένοι σε διαφορετικές χώρες, δίνουν ο ένας μια εντολή αγοράς και πώλησης σε μια συγκεκριμένη αγορά και ο άλλος μια εντολή πώλησης και αγοράς στην ίδια αγορά αλλά με αντίστροφη σειρά. Ο διαμεσολαβητής θα διανείμει αναλόγως τα κέρδη και τις ζημιές, πραγματοποιώντας με τον τρόπο αυτό μια φαινομενικά νόμιμη μεταφορά κεφαλαίων. Στην πραγματικότητα, οι ζημιές του ενός αντισταθμίζονται από τα κέρδη του άλλου και, εφόσον και οι δύο ανήκουν στην ίδια οργάνωση, διασφαλίζεται η τελική νομιμοποίηση των εν λόγω ποσών.</p>
<p><i>Swap σε σταθερή συχνότητα</i></p>	<p>Πρόκειται για ένα παράγωγο χρηματοπιστωτικό μέσο που προϋποθέτει την περιοδική ανταλλαγή ταμειακών ροών μεταξύ δύο αντισυμβαλλόμενων μερών. Η εν λόγω σύμβαση μπορεί να αφορά ανταλλαγή επιτοκίων (<i>interest rate swap</i>) ή συναλλάγματος (<i>currency swap</i>). Συναλλαγές <i>swap</i> που έχουν επαναλαμβανόμενο και κυκλικό χαρακτήρα (ας πάρουμε για παράδειγμα, μια ανταλλαγή μεταξύ Α και Β, στη συνέχεια μεταξύ Β και Γ, και τέλος μεταξύ Γ και Α) και με τελικό μηδενικό υπόλοιπο, μπορούν εύκολα να αποκρύψουν την ενδεχόμενη παράνομη προέλευση των κεφαλαίων.</p>
<p><i>Ολική ή μερική εθελουσία υπαναχώρηση από συμβόλαιο ασφάλειας ζωής</i></p>	<p>Πολλά νομικά συστήματα διασφαλίζουν το δικαίωμα υπαναχώρησης από ασφαλιστικό συμβόλαιο, ένα δικαίωμα που πρέπει να ασκείται εντός ορισμένης προθεσμίας από τη σύναψη και, καταρχήν, χωρίς ποινές και χωρίς την υποχρέωση αιτιολόγησης (για την Ευρωπαϊκή Ένωση, βλ. άρθρο 6 της οδηγίας 2002/65/EK). Είναι δυνατή η σύναψη ασφαλιστικών συμβολαίων καταβάλλοντας εφάπαξ ασφάλιστρο μέσω τραπεζικού εμβάσματος ακόμα και στο εξωτερικό και η υπαναχώρηση από το εν λόγω συμβόλαιο εντός της προκαθορισμένης προθεσμίας, με δικαίωμα επιστροφής του καταβληθέντος ποσού. Εφόσον το ποσό αυτό προέρχεται επισήμως από ασφάλεια, αποκρύπτεται εύκολα η παράνομη προέλευσή του.</p>

<p>Αγορά ομολόγων με ετεροχρονισμένη κεφαλαιοποίηση</p>	<p>Πρόκειται για ονομαστικά ή ανώνυμα ομολογιακά προϊόντα τα οποία δεν παρέχουν περιοδικές πληρωμές τόκων αλλά επανεπένδυσή τους και, ως εκ τούτου, κεφαλαιοποιούνται. Τα προϊόντα αυτά, με τη μορφή ομολόγων που εκδίδονται από εταιρεία ασφαλίσεων επιστρεπτέων ανωνύμως, αντιπροσωπεύουν μια πολύ συχνή και ελάχιστα επικίνδυνη τεχνική μεταφοράς κεφαλαίων.</p>
<p>Παράνομη είσπραξη αποζημίωσης σε ασφαλιστικό συμβόλαιο για κλοπή ή καταστροφή</p>	<p>Αρχικά, τα παράνομα κεφάλαια επενδύονται στην αγορά οχημάτων ή άλλων αγαθών, τα οποία στη συνέχεια ασφαλίζονται για κλοπή ή καταστροφή. Ακολουθεί μια ψευδής δήλωση ζημιάς για είσπραξη αποζημίωσης, η οποία επιτρέπει την ανάκτηση του ποσού που είχε επενδυθεί αρχικά, αλλά, δεδομένου ότι προέρχεται από μια ασφαλιστική εταιρεία, αποκτά μια επίφαση νομιμότητας.</p>

Παράρτημα Ε

Ηθικοπλαστικός μύθος για την εντιμότητα στη χώρα των διεφθαρμένων

Υπήρχε κάποτε μια χώρα που στηρίζονταν στην παρανομία. Φυσικά υπήρχαν νόμοι και το πολιτικό σύστημα βασιζόταν πάνω σε αρχές που όλοι, άλλοι περισσότερο άλλοι λιγότερο ισχυρίζονταν ότι τις σέβονταν. Όμως, το σύστημα αυτό, διαρθρωμένο γύρω από ένα μεγάλο αριθμό κέντρων εξουσίας είχε ανάγκη από ανυπολόγιστους χρηματοοικονομικούς πόρους (τους είχε ανάγκη επειδή όταν κάποιοι συνήθιζαν να διαθέτουν πολλά χρήματα δεν ήσαν πλέον σε θέση να φαντασθούν τη ζωή τους με οποιοδήποτε άλλο τρόπο) και αυτούς τους πόρους μπορούσαν να τους αποκτήσουν μόνο παράνομα, ζητώντας τους από αυτόν που τους είχε, ως αντάλλαγμα για παράνομες διευκολύνσεις. Δηλαδή, εκείνοι που μπορούσαν να δώσουν χρήματα ως αντάλλαγμα για διευκολύνσεις, γενικά τα είχαν ήδη αποκτήσει από άλλες διευκολύνσεις που είχαν κάνει προηγούμενα. Εξαιτίας αυτού, το οικονομικό σύστημα που μας προέκυψε ήταν κατά κάποιο τρόπο κυκλικό και δεν στερούνταν της δικής του αρμονίας.

Αν και χρηματοδοτούνταν παράνομα, κάθε κέντρο εξουσίας ήταν εντελώς ανέγγιχτο από οποιαδήποτε έννοια αισθήματος ενοχής, επειδή σύμφωνα με το δικό του εσωτερικό κώδικα ηθικής, όλα αυτά που γίνονταν για να προωθηθούν τα συμφέροντα της ομάδας θεωρούνταν νόμιμα ή ακόμη και αξιέπαινα, επειδή η κάθε ομάδα ταύτιζε τη δική της ισχύ με το κοινό καλό. Συνεπώς, αυτό που ήταν με τη στενή έννοια του όρου παράνομο δεν απέκλειε μια ανώτερη ουσιαστική νομιμότητα. Είναι αλήθεια ότι σε κάθε παράνομη συναλλαγή προς όφελος μιας συλλογικής οντότητας συνηθίζεται ένα μικρό μερίδιο να παραμένει στα χέρια μεμονωμένων ατόμων, ως δίκαιη ανταμοιβή για τις απαραίτητες παρεχόμενες υπηρεσίες πληρεξουσιότητας και μεσολάβησης. Επομένως, κάθε παράνομη πράξη που σύμφωνα με τον εσωτερικό ηθικό κώδικα της ομάδας ήταν νόμιμη, εμπεριείχε ένα περιθώριο παρανομίας ακόμα και για εκείνο τον ηθικό κώδικα. Ωστόσο, αν εξετάσουμε προσεκτικά, ο ιδιώτης που κατάφερνε να ενθυλακώσει το ατομικό του μερίδιο επί του συλλογικού μεριδίου σε παράνομη ή ύποπτη συναλλαγή (μίζα), ήταν σίγουρος ότι το προσωπικό του όφελος ήταν υπέρ του συλλογικού συμφέροντος και έτσι αυτός θα μπορούσε να πείσει τον εαυτό του χωρίς καμία υποκρισία ότι η συμπεριφορά του δεν ήταν μόνο νόμιμη αλλά και αξιέπαινη.

Την ίδια χρονική περίοδο η χώρα αυτή είχε και έναν πολυδάπανο δημόσιο προϋπολογισμό, τροφοδοτούμενο από φόρους πάνω σε κάθε νόμιμη δραστηριότητα και χρηματοδοτούσε νόμιμα όλους εκείνους οι οποίοι νόμιμα ή παράνομα κατάφεραν να χρηματοδοτηθούν με κεφάλαια από το σύστημα. Από τη στιγμή που σε αυτή τη χώρα δεν ήταν κανένας διατεθειμένος όχι μόνο να αντιμετωπίσει την πτώχευση αλλά και να συνεισφέρει οποιοδήποτε μέρος από ίδιους πόρους (και δεν φαίνεται στο όνομα τίνος ακριβώς θα περίμενε κανείς να κάνει αυτό το πράγμα κάποιος πολίτης) ο δημόσιος προϋπολογισμός χρησίμευε στην

κάλυψη νόμιμα και πάντα στο όνομα του κοινού καλού των ελλειμμάτων από τις δραστηριότητες εκείνων οι οποίοι ακολουθούσαν την παράνομη οδό. Η είσπραξη των φόρων που σε άλλες εποχές και πολιτισμούς μπορούσε να λειτουργήσει με την επίκληση της έννοιας του δημόσιου καθήκοντος, εδώ κατέληγε να είναι στην απόλυτη ουσία μια καταναγκαστική πράξη, (έτσι ακριβώς όπως σε ορισμένες περιοχές στη συλλογή των φόρων εκ μέρους του κράτους να προστίθενται και οι φόροι που επιβάλλονταν από εγκληματικές οργανώσεις), μια καταναγκαστική πράξη στην οποία υποβάλλονταν ο φορολογούμενος για να αποφύγει ακόμη μεγαλύτερα προβλήματα. Έτσι, ο φορολογούμενος, αντί να έχει την ανακούφιση της ήσυχης συνείδησης είχε τη δυσάρεστη αίσθηση της παθητικής συνενοχής με την κακή διαχείριση των δημοσίων πραγμάτων και το προνόμιο των παράνομων δραστηριοτήτων οι οποίες απαλλάσσονταν κανονικά από κάθε φορολογία.

Από καιρού εις καιρόν, όταν ήταν λιγότερο αναμενόμενο, ένα δικαστήριο αποφάσιζε να εφαρμόσει τους νόμους, προκαλώντας μικρούς σεισμούς σε κάποιο κέντρο εξουσίας ακόμη και συλλήψεις προσώπων που είχαν μέχρι τότε τους λόγους τους να θεωρούν τους εαυτούς τους ατιμώρητους από το νόμο. Σ' αυτές τις περιπτώσεις το κυρίαρχο συναίσθημα αντί για την ικανοποίηση για τη νίκη της δικαιοσύνης, ήταν η υποψία ότι επρόκειτο για μια τακτοποίηση λογαριασμών ενός κέντρου εξουσίας σε βάρος ενός άλλου κέντρου εξουσίας. Γι' αυτό ήταν δύσκολο να καθοριστεί, εάν οι νόμοι ήταν εύχρηστοι τώρα πια μόνο ως τακτικά και στρατηγικά όπλα στους εσωτερικούς πολέμους μεταξύ παράνομων συμφερόντων ή απλά εάν τα δικαστήρια για να νομιμοποιήσουν τα θεσμικά τους καθήκοντα όφειλαν να πιστοποιήσουν την ιδέα ότι ακόμη και αυτά ήταν κέντρα εξουσίας και παράνομων συμφερόντων, όπως όλα τα άλλα.

Φυσικά μια τέτοια κατάσταση ήταν ευνοϊκή ακόμα και για τις εγκληματικές οργανώσεις παραδοσιακού τύπου, που με τις απαγωγές προσώπων και με τις ληστείες τραπεζών (και πολλές άλλες πιο απλές δραστηριότητες που έφθαναν μέχρι τις κλοπές μοτοσυκλετών μικρού κυβισμού) εισέρχονταν ως ένα στοιχείο απρόβλεπτου στο χορό των δισεκατομμυρίων, εκτρέποντας τη ροή των χρημάτων τους προς υπόγειες διαδρομές, από τις οποίες αργά ή γρήγορα τα χρήματα θα επανεμφανίζονταν με χίλιες μη αναμενόμενες μορφές νόμιμης ή παράνομης οικονομίας.

Ως αντιτιθέμενες στο σύστημα, κέρδιζαν έδαφος και οι τρομοκρατικές οργανώσεις, χρησιμοποιώντας τις ίδιες εκείνες εκτός νόμου παραδοσιακές μεθόδους χρηματοδότησης και με μια καλά υπολογισμένη δόση συνεχών ανθρωποκτονιών σε βάρος όλων των κατηγοριών πολιτών, διάσημων και άσημων, προτεινόνταν ως η μόνη δυνατή παγκόσμια εναλλακτική λύση στο σύστημα. Αλλά η πραγματική τους συνέπεια επί του συστήματος ήταν εκείνη της ενίσχυσής του μέχρι του σημείου να καταστούν ο απαραίτητος πυλώνας επιβεβαιώνοντας την πεποίθηση ότι το ισχύον σύστημα ήταν το καλύτερο δυνατό και ότι τίποτα δεν θα έπρεπε να αλλάξει.

Με αυτό τον τρόπο, όλες οι μορφές παράνομης συμπεριφοράς, από τις πλέον πονηρές μέχρι τις πλέον σκληρές (απάνθρωπες) προσκολλούνταν σε ένα σύστημα που είχε τη δική του

σταθερότητα και συνοχή και στο οποίο πάρα πολλά πρόσωπα μπορούσαν να βρουν το πρακτικό τους πλεονέκτημα χωρίς να χάσουν το ηθικό πλεονέκτημα της καθαρής συνείδησης.

Οι κάτοικοι εκείνης της χώρας θα μπορούσαν επομένως να δηλώνουν ομόφωνα ευτυχισμένοι, πράγμα το οποίο δεν ίσχυε για μια ανέκαθεν πολυάριθμη κατηγορία πολιτών, στην οποία δεν ήξεραν ποιο ρόλο να αποδώσουν: επρόκειτο για την κατηγορία των έντιμων. Αυτοί ήσαν έντιμοι όχι για κανένα ειδικό λόγο (δεν διεκδικούσαν μεγάλες ούτε πατριωτικές ούτε κοινωνικές ούτε θρησκευτικές αρχές, που άλλωστε δεν είχαν αξία πλέον): ήσαν έντιμοι λόγω νοοτροπίας, χαρακτήρα και νευρικού τικ. Συμπερασματικά, δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτα εάν ήσαν έτσι όπως ήσαν, εάν τα πράγματα που πραγματικά τους ενδιέφεραν δεν μπορούσαν άμεσα να αποτιμηθούν σε χρήμα, εάν το μυαλό τους εξακολουθούσε να λειτουργεί πάντα, πάνω στη βάση εκείνων των τετριμμένων μηχανισμών που συνέδεαν το κέρδος με την εργασία, την υπόληψη με την αξία, την προσωπική ικανοποίηση με την ικανοποίηση άλλων προσώπων. Σε εκείνη τη χώρα των ανθρώπων όπου ο καθένας είχε πάντοτε ήσυχη τη συνείδησή του, οι έντιμοι ήσαν οι μόνοι που είχαν πάντα ενδοιασμούς διερωτώμενοι κάθε στιγμή για το τι ήταν σωστό να πράξουν. Ήξεραν ότι το να πράττουν το ηθικό απέναντι των άλλων, να αγανακτούν, να διακηρύσσουν την αρετή ήσαν πράγματα που αποσπούσαν πάρα πολύ εύκολα την έγκριση όλων, είτε ήσαν καλόπιστοι είτε ήσαν κακόπιστοι. Την εξουσία δεν την εύρισκαν αρκετά ενδιαφέρουσα για να την ονειρευθούν για τον εαυτό τους (ή τουλάχιστον όχι εκείνη την εξουσία που ενδιέφερε τους άλλους). Δεν είχαν ψευδαισθήσεις ότι σε άλλες χώρες δεν θα υπήρχαν τα ίδια ελαττώματα ακόμη και αν παρέμεναν περισσότερο κρυμμένα. Δεν ήλπιζαν σε μια καλύτερη κοινωνία στο μέλλον, επειδή ήξεραν ότι τα πράγματα είναι πιο πιθανό να χειροτερεύσουν.

Ήσαν λοιπόν καταδικασμένοι σε εξαφάνιση; Όχι. Η παρηγοριά τους ήταν ότι στο περιθώριο όλων των κοινωνιών που διήρκεσαν χιλιετίες υπήρχε πάντα μια αντι-κοινωνία κακοποιών, ανέντιμων, λωποδυτών, μικροκλεφτών, απατεώνων, μια αντι-κοινωνία που δεν είχε ποτέ καμία αξίωση (ανάγκη) να καταστεί «η» κυρίαρχη κοινωνία, αλλά μόνο να επιβιώσει μέσα στις πτυχώσεις της κυρίαρχης κοινωνίας, επιβεβαιώνοντας το δικό της τρόπο ύπαρξης μπροστά σε καθιερωμένες αρχές συμπεριφοράς. Αυτή η αντι-κοινωνία (τουλάχιστον αν δεν προσεγγίζονταν από πολύ κοντά) είχε δώσει για τον εαυτό της μια εικόνα ελεύθερη, χαρούμενη και ζωντανή. Έτσι, και η αντι-κοινωνία των έντιμων ίσως να είχε καταφέρει να αντέξει ακόμη για αιώνες στο περιθώριο των κρατούντων ηθών, χωρίς άλλη αξίωση παρά μόνο το να ζήσει τη διαφορετικότητά της, να αισθανθεί διαφορετική από όλους τους άλλους και με αυτό τον τρόπο ίσως να είχε καταλήξει να σημαίνει κάτι το ουσιαστικό για όλους, ως εικόνα για κάτι που τα λόγια δεν μπορούν πλέον να εκφράσουν, για κάτι που δεν έχει λεχθεί ακόμη και που δεν ξέρουμε ακόμη περί τίνος πρόκειται.

Italo Calvino

Το άρθρο αυτό δημοσιεύτηκε στην Ιταλική εφημερίδα «La Repubblica», την 15 Μαρτίου 1980, με τον τίτλο «Apologo sull' onesta nel paese dei corrotti».

Μετάφραση από την Ιταλική στην Ελληνική γλώσσα: Βασίλειος Α. Κωνσταντόπουλος

Παράρτημα ΣΤ

Συνέντευξη με τον Nicholas Shaxson, συγγραφέα του βιβλίου «Οι φορολογικοί παράδεισοι: Έρευνα πάνω στις καταστροφές της νεοφιλελεύθερης χρηματοοικονομίας»

Η συνέντευξη δόθηκε στον Christophe Ventura την 4 Ιουλίου 2012

Christophe Ventura: Στο έργο σας δείχνετε τα υπέρογκα ποσά (τραπεζικές μετοχές, απευθείας επενδύσεις στο εξωτερικό των πολυεθνικών, φοροδιαφυγή κ.λπ) τα οποία διέρχονται διαμέσου του διεθνούς συστήματος των φορολογικών παραδείσων.

Nicholas Shaxson: Μπορούμε να εξηγήσουμε εύκολα αυτό που είναι ένας φορολογικός παράδεισος με δύο λέξεις: «να δραπετεύεις κάπου» και «αλλού». Οι φορολογικοί παράδεισοι επιτρέπουν τη φοροδιαφυγή σίγουρα αλλά φυσικά και την αποφυγή των ποινικών νόμων, της χρηματοοικονομικής κανονιστικής ρύθμισης, των υποχρεώσεων διαφάνειας κ.λπ. Με μια λέξη την αποφυγή των αστικών και κοινωνικών ευθυνών. Εξαιρούν τους πλούσιους και τις επιχειρήσεις από δεσμεύσεις, κινδύνους και υποχρεώσεις που απαιτεί η δημοκρατία από τον καθένα μας. Η φορολογία δεν είναι παρά μια μόνο πτυχή του θέματος. Η λέξη «αλλού» είναι επίσης κρίσιμης σημασίας. Για να αποφύγουν τις ευθύνες πρέπει να τοποθετήσουν τα χρήματά τους (τα ατομικά τους χρήματα ή εκείνα της εταιρείας τους) αλλού. Εξ ου και η λέξη «off-shore», κυριολεκτικά στα Αγγλικά «εκτός της χώρας». Έτσι, για παράδειγμα η νομοθεσία στις Μπαχάμες θα συνταχθεί για να προσελκύσει το χρήμα όχι των κατοίκων του αρχιπελάγους αλλά των αλλοδαπών υπηκόων.

Christophe Ventura: Ποια είναι η λειτουργία τους μέσα στην αρχιτεκτονική της διεθνούς χρηματοοικονομίας;

Nicholas Shaxson: Οι φορολογικοί παράδεισοι εξυπηρετούν πολλούς αντικειμενικούς στόχους. Αυτοί που τους λιβανίζουν λένε ότι επιτρέπουν τη θεραπεία των «ανεπαρκειών» του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος. Χάρης σε αυτούς, τα κεφάλαια μετακινούνται πιο γρήγορα μέσα στην οικονομία και συναντούν λιγότερα εμπόδια. Μια εικόνα που χρησιμοποιείται συχνά είναι εκείνη των κόκκων της άμμου μέσα στη μηχανή: οι φορολογικοί παράδεισοι προσφέρουν το λάδι το οποίο λιπαίνει τον κινητήρα. Αλλά αν το δούμε από πιο κοντά, έχουμε μια άλλη άποψη γι' αυτό. Ποια είναι αυτά τα «εμπόδια» τα οποία θεωρείται ότι επιβραδύνουν την παγκόσμια χρηματοοικονομία και την καθιστούν λιγότερο «αποτελεσματική»; Είναι οι φόροι, η χρηματοοικονομική κανονιστική ρύθμιση και οι υποχρεώσεις διαφάνειας - τα οποία είναι όλα τους πράγματα τα οποία έχουν κάθε καλό λόγο ύπαρξης! Δεν βλέπουμε πολύ καλά, για παράδειγμα, σε τι είναι «ικανό» το τραπεζικό απόρρητο: Είναι ίσως καλή πρακτική για ιδιωτικά πρόσωπα, αλλά παρενοχλεί το σύστημα στο σύνολό του.

Christophe Ventura: Περιγράφετε τον ένα από τους μηχανισμούς στον οποίο προσφεύγουν οι πολυεθνικές: τη «χειραγώγηση των τιμών μεταβίβασης». Περί τίνος πρόκειται;

Nicholas Shaxson: Οι τιμές μεταβίβασης είναι ένας μηχανισμός που χρησιμοποιείται από τις πολυεθνικές για να μειώσουν το συνολικό ποσό των φόρων τους. Χονδρικά, ο μηχανισμός αυτός επιτρέπει την τοποθέτηση των κερδών της εταιρείας σε έναν φορολογικό παράδεισο - όπου αυτά δεν φορολογούνται - και τα κόστη σε ένα κράτος με υψηλή φορολόγηση - όπου αυτά απαλλάσσονται της φορολόγησης. Πως προβαίνει σ' αυτό η πολυεθνική; Παίζοντας πάνω στις τιμές των αγαθών και των υπηρεσιών που τιμολογούνται από τις θυγατρικές τους. Ας πάρουμε για παράδειγμα την περίπτωση ενός μηχανήματος το οποίο κατασκευάστηκε στη Γαλλία και πωλήθηκε στον Ισημερινό διαμέσου των Βερμούδων. Τα κόστη παραγωγής ανέρχονται σε 1.000 δολάρια για την γαλλική θυγατρική. Η τιμή πώλησης στον Ισημερινό είναι 2.000 δολάρια. Η θυγατρική των Βερμούδων πληρώνει στη γαλλική θυγατρική 1.001 δολάρια για το μηχάνημα, που τιμολογεί στη συνέχεια στην θυγατρική του Ισημερινού 1998 δολάρια. Η γαλλική θυγατρική πραγματοποιεί έτσι 1 δολάριο κέρδος ($1001 - 1000 = 1$), η θυγατρική του Ισημερινού 2 δολάρια ($2000 - 1998 = 2$), πράγμα το οποίο αποφέρει πολύ λίγα φορολογικά έσοδα τόσο για το Γαλλικό κράτος όσο και για το κράτος του Ισημερινού. Η θυγατρική των Βερμούδων πραγματοποιεί για τον εαυτό της ένα κέρδος 997 δολαρίων ($1998 - 1001 = 997$), το οποίο δεν φορολογείται. Η πραγματικότητα είναι φυσικά πιο πολύπλοκη, αλλά η βασική ιδέα βρίσκεται εδώ.

Christophe Ventura: Τι είναι ο μαγικός εξωχώριος κύκλος;

Nicholas Shaxson: Είναι το όνομα που έχει δοθεί στη μικρή ομάδα των νομικών γραφείων που κυριαρχούν στον τομέα της «εξωχώριας» χρηματοοικονομίας. Πρόκειται για γραφεία σε πολυάριθμους φορολογικούς παραδείσους ανά τον κόσμο τα οποία έχουν καταστεί δάσκαλοι στην τέχνη της επεξεργασίας διασυννοριακών χρηματοοικονομικών σχημάτων τα οποία είναι τόσο συχνά σήμερα.

Christophe Ventura: Αναλύετε την πολιτική γεωγραφία των φορολογικών παραδείσων σε διεθνή κλίμακα και εισάγετε τον αναγνώστη στις διάφορες ομάδες «δικαιοδοσιών απορρήτου». Σύμφωνα με εσάς υπάρχει ένας «ιστός της αράχνης» που σχηματίζεται από τρεις κύκλους από τους οποίους οι πιο σημαντικοί και οι πιο επιθετικοί περιστρέφονται γύρω από το City του Λονδίνου. Αναπτύσσετε την ιδέα ότι το σύστημα των φορολογικών παραδείσων θα είχε μια άμεση σχέση με την ιστορία της βρετανικής αλλά και της γαλλικής αποικιοκρατίας. Περί τίνος πρόκειται; Πως λειτουργεί αυτή η νέα αυτοκρατορία της χρηματοοικονομίας; Ποιος είναι ο τωρινός ρόλος του City του Λονδίνου στον «εξωχώριο» κόσμο;

Nicholas Shaxson: Η Μεγάλη Βρετανία είναι στο κέντρο ενός δικτύου φορολογικών παραδείσων οι οποίοι τροφοδοτούν με κεφάλαια το City του Λονδίνου και του προσφέρουν έναν γιγάντιο όγκο υποθέσεων. Ο πρώτος κύκλος του ιστού αποτελείται από αυτό το οποίο ονομάζουμε εξαρτημένες από το στέμμα επικράτειες (Jersey, Guernsey και The Island of Man) των οποίων

η βασική δραστηριότητα διεξάγεται με τις χώρες της Ευρώπης, της Αφρικής, της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και της Μέσης Ανατολής. Ο δεύτερος κύκλος περιλαμβάνει τις υπερπόντιες βρετανικές επικράτειες από τις οποίες τα νησιά Cayman και οι Βερμούδες στρέφονται κυρίως προς τη Βόρεια και τη Νότια Αμερική. Οι οντότητες αυτές (οι εξαρτημένες από το στέμμα και οι υπερπόντιες επικράτειες) είναι εν μέρει βρετανικές, εν μέρει αυτόνομες: Η Μεγάλη Βρετανία αναλαμβάνει το βάρος της άμυνάς τους, διασφαλίζει την «καλή διακυβέρνησή» τους και οι κυβερνήσεις ορίζονται από τη βασίλισσα. Η εσωτερική τους πολιτική είναι αντίθετα ανεξάρτητη. Πέρα από αυτούς τους δύο κύκλους άλλοι φορολογικοί παράδεισοι διατηρούν στενές σχέσεις με το City του Λονδίνου, αλλά έχουν διακόψει κάθε θεσμικό δεσμό με την παλιά αποικιακή μητρόπολη, το Hong-Kong για παράδειγμα. Αυτό το δίκτυο των φορολογικών παραδείσων έχει περικυκλώσει τον πλανήτη. Κάθε βρόγχος «συλλαμβάνει» τα κεφάλαια τα οποία περνούν μέσα από τη γεωγραφική του σφαίρα και τα οδηγεί μέχρι το City.

Christophe Ventura: Και εκείνη των Ηνωμένων Πολιτειών;

Nicholas Shaxson: Οι Ηνωμένες Πολιτείες κυρίως μετά από τη δεκαετία του '70 έχουν εν γνώσει υιοθετήσει μια νομοθεσία η οποία διασφαλίζει στα αλλοδαπά κεφάλαια το τραπεζικό απόρρητο και διάφορα φορολογικά πλεονεκτήματα. Αυτό επέτρεψε την προσέλκυση στη χώρα μερικών αναποφάσιστων χιλιάδων δισεκατομμυρίων δολαρίων με προέλευση από το εξωτερικό. Ορισμένες «εξωχώριες» υποδομές υπάρχουν στο επίπεδο της μιας ή της άλλης Πολιτείας αλλά οι πιο σημαντικές είναι διαθέσιμες σε ομοσπονδιακό επίπεδο. Οι Ηνωμένες Πολιτείες διαθέτουν επίσης ένα μικρό δίκτυο δορυφόρων όπως τον Παναμά ή τις Αμερικανικές νήσους της Παρθένου αλλά αυτό το δίκτυο είναι χωρίς κοινό μέτρο με τον βρετανικό ιστό της αράχνης.

Christophe Ventura: Βυθιζόμενος ο αναγνώστης μέσα στην ιστορία της χρηματοοικονομικής διαφυγής και της φοροδιαφυγής σας βλέπει να δηλώνετε ότι το πραγματικό «Big - Bang» έλαβε χώρα στα τέλη της δεκαετίας του '50 με την ανάδυση των ευρωδολαρίων - των δολαρίων που κρατούνταν εκτός των Ηνωμένων Πολιτειών - και της Ευρωπαϊκής αγοράς. Μπορείτε να μας πείτε περισσότερα;

Nicholas Shaxson: Είναι μια μεγάλη ιστορία ισχυρά φορτισμένη. Εν περιλήψει, το City του Λονδίνου προσέφερε στις τράπεζες ένα νέο αρρυθμιστο κανονιστικά περιβάλλον το οποίο τους επέτρεψε από τη δεκαετία του '50 να παρακάμψουν την αυστηρή χρηματοοικονομική κανονιστική ρύθμιση που είχε εφαρμοστεί σε εθνικό επίπεδο. Τελικά, χάρις σ' αυτό το «εξωχώριο» πεδίο η Wall Street κατάφερε να δυναμώσει με εξαιρετικό τρόπο και να ξαναβρεί όλη την πολιτική της ισχύ. Χειραφετήθηκε από τον κρατικό μηχανισμό στις Ηνωμένες Πολιτείες και έπεισε τον νομοθέτη ότι η μόνη οδός που έπρεπε να ακολουθηθεί ήταν εκείνη που είχε πάρει το Λονδίνο.

Christophe Ventura: Προτείνετε να αντιμετωπιστεί το «εξωχώριο σύστημα» και διατυπώνετε για να γίνει αυτό πολλές συγκεκριμένες συστάσεις. Αυτές αφορούν τις δυτικές χώρες

(κυρίως το Ηνωμένο Βασίλειο) όπως αυτές του Νότου, το θέμα των φορολογικών μεταρρυθμίσεων ή εκείνη που αναφέρεται στην καταπολέμηση της διαφθοράς. Τι θα μπορούσε να είναι σύμφωνα με εσάς μια κανονιστικά ρυθμισμένη χρηματοοικονομία;

Nicholas Shaxson: Το σύστημα του Bretton-Woods που ήταν σε ισχύ κατά τη διάρκεια είκοσι πέντε ετών τα οποία ακολούθησαν μετά από τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, μας παρέχει το καλύτερο παράδειγμα για μια οικονομία καλά ρυθμισμένη κανονιστικά: πολλές χώρες είχαν εγκαταστήσει έναν έλεγχο των κεφαλαίων και έναν έλεγχο του συναλλάγματος. Οι χρηματοοικονομικές συναλλαγές και η διεθνής κερδοσκοπία ήταν αυστηρά στελεχωμένες. Το ποσοστό περιθωρίων φορολόγησης επί του εισοδήματος ήταν πολύ υψηλό. Ορισμένοι σήμερα θεωρούν αυτή την περίοδο ως την χρυσή εποχή του καπιταλισμού: το εμπόριο ήταν ελεύθερο (σχετικά) αλλά όχι η χρηματοοικονομία. Υπήρχε ισχυρή οικονομική ανάπτυξη, λίγες χρηματοοικονομικές κρίσεις και οι ανισότητες μειώνονταν. Είναι ενδιαφέρον να παρατηρήσουμε ότι πολύ πρόσφατα το ΔΝΤ εκτίμησε ότι ο έλεγχος των κεφαλαίων δεν ήταν ίσως μια τόσο άσχημη ιδέα ...

Christophe Ventura: Τι μπορεί να κάνει μια χώρα όπως η Γαλλία ή η Ευρωπαϊκή Ένωση για να καταπολεμήσει αποτελεσματικά τα επιζήμια αποτελέσματα της «εξωχώριας» χρηματοοικονομίας;

Nicholas Shaxson: Δεν υπάρχει μαγική συνταγή. Το πρώτο πράγμα που πρέπει να κάνουμε είναι να καταλάβουμε καλά τον ρόλο της «εξωχώριας» χρηματοοικονομίας μέσα στην παγκόσμια οικονομία. Πρέπει να διαμορφώσουμε μια νέα ιδέα γι' αυτό. Στη συνέχεια πρέπει να ληφθεί μια σειρά από στοχευμένα μέτρα - περιγράψω μερικά στο βιβλίο μου. Πρέπει για παράδειγμα να καθιερωθεί ένα καθεστώς όπου οι πολυεθνικές να φορολογούνται με βάση την πραγματική οικονομική τους δραστηριότητα μάλλον παρά με βάση την νομικά τεχνητή και πολύπλοκη μορφή τους. Σε ένα τέτοιο καθεστώς η δραστηριότητά τους στους φορολογικούς παραδείσους δεν θα λαμβάνονταν υπόψη. Εάν οι πολυεθνικές αποσύρονταν από τους φορολογικούς παραδείσους αυτοί θα έχαναν ένα μεγάλο μέρος της πολιτικής προστασίας την οποία απολαμβάνουν εδώ και πολλά χρόνια.

Christophe Ventura: Η ευρωπαϊκή οικοδόμηση, της οποίας δύο θεμελιώδεις αρχές είναι «η ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων» και «ο ελεύθερος και μη στρεβλός ανταγωνισμός» δεν έχει ευνοήσει τον φορολογικό ανταγωνισμό και εξαιτίας αυτού την ίδια τη δημιουργία νέων φορολογικών παραδείσων στο ίδιο το εσωτερικό των συνόρων της (το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, η Ιρλανδία κ.λπ) πλάι στους παραδοσιακούς φορολογικούς παραδείσους όπως η Ελβετία;

Nicholas Shaxson: Απολύτως. Όλος ο κόσμος ξέρει ότι η Ελβετία είναι ένας φορολογικός παράδεισος αλλά υπάρχουν και άλλοι στην Ευρώπη. Το Λουξεμβούργο κυρίως και σίγουρα το Ηνωμένο Βασίλειο. Η Αυστρία, η Ολλανδία και η Ιρλανδία παίζουν επίσης έναν

σημαντικό ρόλο. Κάθε φορά που η Ευρωπαϊκή Ένωση προσπαθεί να επιτεθεί στο πρόβλημα προσκρούει σε πολιτικά εμπόδια και αυτό συμβαίνει από την αρχή.

Christophe Ventura: Η καταπολέμηση των φορολογικών παραδείσων δεν είναι μια υπόθεση χαμένη εκ των προτέρων; Οι αναδυόμενες χώρες όπως η Κίνα, η Ινδία και άλλες δεν θέλουν επίσης να επιδιώξουν να επωφεληθούν από τις ευκολίες της «εξωχώριας» χρηματοοικονομίας;

Nicholas Shaxson: Οι φορολογικοί παράδεισοι υπήρξαν επιθυμία των πλούσιων ελίτ των διαφόρων χωρών του πλανήτη. Προκαλούν χωρίς αμφιβολία σημαντικές επιπλέον ζημιές στις αναπτυσσόμενες χώρες παρά στις πλούσιες χώρες του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ). Και βεβαίως, είναι αλήθεια: οι κινέζικες ελίτ υποστηρίζουν σθεναρά το Hong Kong (και τον γειτονικό τους εταίρο: τις βρετανικές νήσους της Παρθένου) παρά τις καταστροφικές συνέπειες για τον υπόλοιπο πληθυσμό της χώρας.

Christophe Ventura: Στα συμπεράσματά σας απευθύνεστε επίσης στα ΜΜΕ. Ποιο είναι το μήνυμά σας στους δημοσιογράφους και τους εμπειρογνώμονες;

Nicholas Shaxson: Έχει αρχίσει να επιβάλλεται μια συναίνεση. Συνομολογεί ότι το σύστημα είναι «ικανό» και ότι οι φορολογικοί παράδεισοι είναι κάτι καλό. Ας αρχίσουμε να αμφισβητούμε αυτό το αξίωμα. Το θέμα είναι συχνά τόσο πολύπλοκο που για να εξηγήσουν πως λειτουργούν τα πράγματα οι δημοσιογράφοι προσφεύγουν σε «εμπειρογνώμονες» τις περισσότερες φορές επαγγελματίες των «Big Four»⁴⁰, των τεσσάρων μεγάλων λογιστικών γραφείων (cabinets d'audit). Το πρόβλημα είναι ότι αυτά τα λογιστικά γραφεία κάνουν τον κύκλο εργασιών τους (τον τζίρο τους) βοηθώντας τους πελάτες τους να φοροδιαφύγουν και να αποφύγουν άλλες υποχρεώσεις τους. Η άποψή τους επομένως δεν είναι ξεκάθαρη προς όφελος του συστήματος. Κάθε φορά που οι δημοσιογράφοι τους επικαλούνται, η καταστροφική άποψή τους για τον κόσμο διαχέεται στην κοινή γνώμη και εγγράφεται επιπλέον στις συνειδήσεις.

Christophe Ventura: Βλέπετε μια καταλογιστέα ευθύνη στις «εξωχώριες» θέσεις για τις απογοητεύσεις της ζώνης του ευρώ, του τραπεζικού ευρωπαϊκού συστήματος και της Ελλάδας;

Nicholas Shaxson: Αυτοί οι οποίοι καταρτίζουν τους νόμους μέσα στους φορολογικούς παραδείσους, είναι πάντα διαφορετικοί από εκείνους οι οποίοι υποφέρουν εξαιτίας των συνεπειών τους. Δεν υπάρχει ποτέ πραγματική δημοκρατική διαβούλευση όταν ψηφίζονται αυτοί οι νόμοι. Το πρόβλημα είναι ότι δεν είναι μόνο μια μελετημένη πράξη. Τα πράγματα πηγαίνουν πιο μακριά. Είναι η ίδια η ουσία των φορολογικών παραδείσων. Οι νόμοι αυτοί γίνονται από μνημένους για μνημένους. Κανένας δεν δίνει λογαριασμό σε κανένα, το αντίθετο από αυτό το οποίο απαιτεί η δημοκρατία. Οι φορολογικοί παράδεισοι είναι νομοθετικοί μηχανισμοί για

⁴⁰ Αναφέρεται στις τέσσερις μεγαλύτερες ελεγκτικές εταιρείες: KPMG, Deloitte, Ernst & Young, and PricewaterhouseCoopers.

ιδιωτική χρήση, σχεδόν μυστικά γραφεία. Τα συμπεράσματα που πρέπει να βγάλουμε από την τελευταία χρηματοοικονομική κρίση όπως και από την επόμενη θα πρέπει να είναι μάλλον ξεκάθαρα.

Μετάφραση από την Γαλλική στην Ελληνική γλώσσα: Βασίλειος Α. Κωνσταντόπουλος

Παράρτημα Ζ

Επιστολή των δικαστών που απευθύνθηκε στον Πρόεδρο της Γαλλικής Δημοκρατίας François Hollande για τη μεγάλη διαφθορά

Κύριε Πρόεδρε της Δημοκρατίας,

Ως ομάδα προσώπων τα οποία αγωνίζονται να αποκαλύψουν τη διαφθορά και να αγωνισθούν εναντίον της, έχουμε παραστεί άμεσα μάρτυρες των επιζήμιων συνεπειών της διαρπαγής και λεηλασίας των πόρων του κράτους από πολιτικούς και υπαλλήλους, που δεν έχουν ηθικούς φραγμούς και αναστολές. Οι πράξεις αυτές εμποδίζουν την οικονομική ανάπτυξη και αποστερούν τις κυβερνήσεις ιδιαίτερα των πιο φτωχών χωρών από έσοδα τα οποία έχουν άμεσα ανάγκη για να καταπολεμήσουν τη φτώχεια.

Η μεγάλη διαφθορά και το ζέπλυμα χρήματος θα ήταν αδύνατα, χωρίς τη βοήθεια του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος και κυρίως των τραπεζών, οι οποίες δέχονται περιουσιακά στοιχεία που προέρχονται από διαφθορά και χωρίς τους κανόνες εμπιστευτικότητας και απορρήτου, που επιτρέπουν στους ξεπλυντές χρήματος να συγκαλύψουν τις δραστηριότητές τους.

Εκτιμούμε ότι είναι απαραίτητο να γίνουν δύο πράγματα.:

Πρώτον, οι χώρες της Ομάδας των Οκτώ (G8) πρέπει να δεσμευτούν ότι θα λάβουν μέτρα για να αποφεύγεται η χρησιμοποίηση ανώνυμων επιχειρήσεων για απόκρυψη και συγκάλυψη εγκληματικών δραστηριοτήτων. Οι διεφθαρμένοι πολιτικοί, οι φοροφυγάδες και οι οργανωμένες εγκληματικές συμμορίες, χρησιμοποιούν όλα τα πολύπλοκα δίκτυα των εικονικών εταιρειών, για να συγκαλύψουν και να ξεπλύνουν τα κλεμμένα χρήματα. Ένα μέρος της λύσης του προβλήματος θα ήταν η απαίτηση των κυβερνήσεων να συλλέγουν οι υπηρεσίες καταχώρησης των υφιστάμενων εταιρειών πληροφορίες για τους πραγματικούς ιδιοκτήτες όλων των επιχειρήσεων. Και για να είναι αυτό το μέτρο όσο το δυνατόν περισσότερο αποτελεσματικό, θα πρέπει οι πληροφορίες αυτές να είναι διαθέσιμες στις δημόσιες/κρατικές αρχές. Αυτό θα βοηθούσε όχι μόνο τις υπηρεσίες της Αστυνομίας να καταδιώξουν τους ξεπλυντές χρήματος, αλλά θα επέτρεπε επίσης στους πολίτες, στους δημοσιογράφους και στην κοινωνία να θεωρούν τις επιχειρήσεις ως υπεύθυνες για τις πράξεις τους. Είναι επίσης σημαντικό να επεκταθούν τα μέτρα αυτά και σε εξωχώριες δικαιοδοσίες (offshore jurisdictions) των κρατών μελών των G8.

Δεύτερον, οι κυβερνήσεις οφείλουν να καταστήσουν σαφές στα χρηματοοικονομικά τους ιδρύματα, ότι είναι απαράδεκτο να συναλλάσσονται με διεφθαρμένους πολιτικούς, ύποπτα άτομα και εγκληματίες σε υποθέσεις που σχετίζονται με οργανωμένο έγκλημα, διαφθορά, φοροδιαφυγή κ.λπ για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος. Οι τράπεζες που θα αναγνωρίζονται ως ένοχες, για παραβίαση των κανονισμών στο θέμα της καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, θα πρέπει

να υπόκεινται σε αυστηρές κυρώσεις, οι οποίες να μπορούν να λειτουργήσουν και αποτρεπτικά. Θα πρέπει επίσης, τα διάφορα αυτά μέτρα να εφαρμόζονται και στα ανώτατα διευθυντικά στελέχη, τα οποία κλείνουν τα μάτια στο βρώμικο χρήμα, το οποίο διέρχεται μέσω των τραπεζών τους, καθώς και σε αυτούς οι οποίοι αμελούν για την προστασία των οργανισμών τους με κάθε νόμιμο μέσο για να εμποδίσουν το ζέπλομα χρήματος όπως θα όφειλαν.

Με το να κτυπήσουμε τον ρόλο που παίζει το χρηματοοικονομικό σύστημα προκειμένου να ευνοήσει την διαφθορά θα μας επιτραπεί να επαγρυπνούμε έτσι ώστε οι διάφορες χώρες μας να διαθέτουν τους απαραίτητους πόρους οι οποίοι θα τις βοηθήσουν να διασφαλίσουν μια σταθερή και μακράς πνοής ανάπτυξη.

Με εγκάρδιους χαιρετισμούς

Μετάφραση από την Γαλλική στην Ελληνική γλώσσα: Βασίλειος Α. Κωνσταντόπουλος